

D. Thomas

Boetii viri celeberrimi, de consolatione Philosophie liber, cum optimo cõmen= to beati Thome.

Colonia

Tabula

¶ Incipit tabula sup libros de cõsolatione philosophie ẜm ordinem alphabeti

Accidiosi ⁊ viciosi arguunt libri q̄rti metro vij
Accusatio crudel. li. i. p. iiij
Accusatio boetij erga regē habuit tria vicia li. i. pro. iiij
Actus q̇libet req̇rit ordinē tp̄is et loci li. i. me. vi In vere flores ⁊ autumno vue colligunt. ibidem
Actus seq̇tur ꝯditionē potētie cuiꝰ est actus li. v. pro. iiij
Aduersa fortuna plus ꝓdest q̄ ꝓspera li. ij. pro. viij
Aduersa bonis. prospa malis q̄re ꝯtingant li. iiij. pro. vi
Aduersa ac ꝓspera adueniunt bonis ⁊ malis li. iiij. pro. vij
Aduersitas veros amicos ostēdit li. ij. pro. viij
Aduersitati fortune dolendū non est ꝓpter q̇nq̄ li. ij. pro. p
Aduersitate nō debet sapiens molestari. nec fortis multitudie hoīm terreri li. iiij. pro. vij
Aduersitate ⁊ ꝓsperitate vt se homo eq̄liter habeat hortatur exēplis li. iiij. me. vij
Affectiones q̄tuor. s. gaudiū spes timor ⁊ dolor impediunt cognitionē veri li. p. me. vij
Affectus q̄tuor sunt req̇re cathene
Afflictis ē ꝯdolendū li. p. pro. iiij
Ager mentē hoīs delig̃t li. iij. me. p
Aliena ꝓbitas ⁊ pulchritudo hoīez nō decorant li. ij. pro. v
Amātibꝫ q̇s dat legē li. iij. me. xij
Amiciciā dissimilitudo dissoluit li. p. pro. iij
Amicoꝝ triplex genus li. ij. pro. iij
Amicū inuenisse est p̄ciosissimū diuitiaꝝ genus li. ij. pro. viij
Amicus verus req̇re aduersitas
Amicos fortuna. infortuniū inimicos facit li. iiij. pro. v
Ammiratōis exemplū de septē stellis/et de eclipsi lune li. iiij. me. v
Ammirātur/homines de illo quod raro fit ibidem
Ammirari fecit senes phari ibidē
Amor diuinus tria facit in hoībus li. ij. me. viij
Anaxagoras phus stulticiā hoīm solem pro deo colentiū reprehendit li. p. pro. iij
Anime felicitas in morte nō terminatur li. ij. pro. iiij
Aīaliū diuerse sūt figure li. v. me. v
Animalia cetera p̄ter hoīem caput demergunt ibidem
Anni sunt q̄tuor ꝑtes li. p. me. v
Anni ꝑtes q̄tuor req̇re regimē dei
Animi trāsformatio peior est q̄ corporis li. iiij. me. iiij
Antiquoꝝ etas fuit sine cupiditate li. ij. me. v
Appetūt oīa ꝑmanere req̇re bonū ē
Appetitus req̇re ꝑmanentia
Appetitus ē duplex li. iij. pro. xi
Appetius require desideriū
Area fortune quare mundus dicit li. ij. pro. p
Arma phie li. p. pro. ij
Artes liberales dicunt lac ibidē
Asinus ad lyrā est hō sine attētione verba sacra audiēs li. p. pro. iiij
Asinꝰ dr piger seu tardꝰ li. iiij. p. iij
Auari dicunt canes li. p. pro. iiij
Et hoc idem habet li. ij. me. ij
Auari insaciabiles. et auaricia vadit in infinitū li. ij. me. ij
Aues tenebraꝝ req̇re tenebre
Auriga req̇re currus
Auarus req̇re lupus
Autūnus req̇re tp̄s autūnale
Auxiliū diuinū in minimis dꝫ inuocari li. iiij. pro. ix Auxilij diuini inuocatio a boetio li. iij. me. ix
Arbitonsor require securitas
Beatē tunc respublice stꝫ si ꝑ sapiētes ⁊ studiosos regant li. p. p. iij

Tabula

Tabula

Tabula

Tabula

Tabula

Tabula

Tabula

Tabula

¶ Finit tabula

Prohemium

¶ Boetij Romani ⁊ oratoris celeberrimi libri de consolatione philosophie. ⁊ cōmentarius eximij preclariq̄ doctoris sancti Thome sup eosdem Incipiunt feliciter:

Philosophie seruias

oportet. vt tibi cōtingat vera libertas Nec sunt verba Senece. octaua ep̄la ad Lucilliū. Quia vocari philosophiā sciam veritatis recte se habet. ex scdo metaphisice. Et phia affert delectatiōes mirabiles, firmirate ⁊ puritate. ex scdo ethicoꝝ. Et multis visa est phia res mirabilis et diuina. ex de celo ⁊ mundo Arestotel'. ¶ Item q̄ nulla scia similis est phie, que clarificat animā, ⁊ facit delectari eam in hoc seculo in pfcōne et rectitudine. ex libro de pomo ⁊ morte Aresto. Et phia trahit hominē ab obscuritate ignorātie ad sciam. a tenebris stulticie ad lucem sapie ⁊ ad claritatē intellectus. ex eodē libro. Item q2 phia a supstitione liberat. metu mortis nō cōturbat. fm Tullium in libro de fini. bo. ⁊ ma. Ideo Seneca has ⁊ cōsimiles cōditiones ⁊ effectus laudabiles phie aduertēs, hortatur nos ad seruitium phie in ꝓpōne ꝓposita sic dicens Phie seruias oz. Que quidē ꝓpositio potest ꝓbari multis rōnibꝫ. Primo sic. illi oportet seruire ꝑ cuius seruitutē homini cōtingit vera libertas. sed phia est hmōi. ergo ⁊c. Maior est nota. q2 libertas est nobilissima cōditio. quā natura humana desiderat ⁊ affectat. Minor pꝫ ꝑ eundē Senecā. qui postq̄ pmisit ꝓpōez istam Phie seruias oz. subiungit vt tibi cōtingat vera libertas Et paucis interpositis dt. Hoc eñ scꝫ ipm seruire phie, libertas est ¶ Probat̄ secūdo sic. Illi oportet seruire qd animū perficit. vitam disponit. actiōes regit agenda ⁊ omittēda demonstrat. ⁊ sine quo nemo est securus. sed phia est hmōi. ergo ⁊c. Maior est nota. nam iste cōditiones sunt de pfcōne homīs Minor declaratur ꝑ Senecā. xvi. ep̄la ad Lucilliū loquens de phia dt Hec animū format ⁊ fabricat. vitam disponit. actiōes regit. ⁊ omittēda demōstrat. sedet ad gubernandū errantia. fluctuantiū dirigit cursum. sed sine hac nemo est securus ¶ Probat̄ tercio sic. illi est seruiendū quod tradit cognitioni vltimi finis magnū incrementū. sed phia est hmōi. ergo ⁊c. Maior est nota. q2 cognitio vltimi finis magnū incrementū confert ad vitam. ex pmo ethicoꝝ. Minor declarat̄. nam vltimus finis vite humane, est beatitudo. cuius cognitionē phia tradit Dicit eñ phia in. iij. de cōsolatione ꝓsa. ij. q̄ beatitudo est status, oīm bonoꝝ aggregatiōe pfectus. Et in eodē tercio, ondit phia, in quo sit vera beatitudo. ⁊ quō ad eam ꝑueniatur. ¶ Probat̄ quarto sic. illi oportet seruire quod facit hoīem parem deo. phia est hmōi. ergo ⁊c. Maior est nota ꝑ se. sed minor ptꝫ ꝑ Senecā xlix. ep̄la ad Lucilliū. vbi dt. Hoc eñ mihi phia ꝓmittit vt me parē deo reddat. Probatur quinto sic. illi est seruiendū quod est magistra oīm scientiaꝝ. nutrix omniū virtutū. summū solatium lapsoꝝ animoꝝ. quod est primū veri luminis. ⁊ cuius exhortatio est recta sui autoritate dignissima. phia est hmōi. ergo ⁊c. Maior est nota. q2 rōnabiliter ꝓpter has cōdi

Prohemium

tiones laudabiles alicui seruitur. Minor declaratur. nam phia est magi-
stra oim virtutū. ex pmo de ɔsol. psa. iij. Ipsa est nutrix oim virtutū. scdo
de ɔsol. psa. iiij. Ipsa est summū solatiū lapsoꝝ animoꝝ. iij. de ɔsol. psa. i.
Ipsa est preuia veri luis. iiij. de ɔsol. psa. i. Et eius exhortatio ē recta sui
autoritate dignissima. v. de ɔsol. psa. i. Sic ergo ptꝫ ꝓpositio declarata. q̄
dicit Phie seruias oportet Sꝫ diceres. quid mihi pdest phia si fatū est
Quid mihi pdest phia si deus rector est. Quid mihi pdest phia si casus
imperat Ad hoc respōdet Seneca. xiij. epl'a sua Siue inexorabili lege
fati nos stringāt. siue deus arbiter vniuersis cuncta disponit. siue casus ac
tiones humanas sine ordine pmiscet. adhuc phie insistendū est. Phia em̄
nos tueri habet. hec em̄ hortatur vt libēter deo placeamus. vt ipm sequa-
mur. vt continue fortune resistamus. ꝛ vt casum feramus Licet aūt om-
nes hoīes natura scire desiderent. tū pauci (de quo dolor est) phie vacāt
quod ideo ɔtingit. quia plures omissis delectationibꝫ interioribꝫ ad dele
ctationes refugiunt corpales. Non tū oportet delectatiōes corpales esse
eligibiliores interioribꝫ delectationibꝫ. quia delectatiōes corpales impe-
diunt a summo bono. interiores aūt ad id pmouent. Unde Boetius in
tractatu de summo bono dicit. Dolere debent qui delectationibꝫ sensua
libus detinent. bona interiora omittēdo. Nam dediti bonis sensualibus
summa bona non attingūt. Quos hoīes sensuales Boetius. iiij. de ɔsol.
psa. iiij. ɔpat vespertilionibꝫ dicens Nequeunt em̄ oculos suos tenebris as
suetos ad lucem pspicue veritatis attollere. similesq̃ sunt auibꝫ quaꝝ in
tuitum nox illuminat. dies excecat. Et licet hoīes sensuales ꝛ vulgares
nō magnificent nomen phie. sed magis blasphemāt. nihilominus tamē
ipsa phia in sua dignitate pseuerat. teste Seneca. xiiij. epl'a ad Lucilliū.
Nunq̃ inualescet ad tantū malitia. neq̃ ad tantū exceditur ɔtra ꝟtutes
vt non nomen phie sacrum ꝛ venerabile pmaneat Sed diceres. philo
sophari nō valeo qꝛ pauper sum. sꝫ si diuitias haberem totū me phie dede
rem. ꝛ hoc videtur rōnabile. qꝛ natura p se nō est sufficiēs ad speculandū
sed oportet cibum ꝛ potum ꝛ reliquū famulatū preexistere. Et p tāto sa
cerdotes egypti habitis necāriis ꝓpter admirari inceperūt philosophari
Hec excusatio rōe paupertatis nō valet. audi Senecā. xvij. epl'a ad Lu
cillium. qui dt. Non est quo nos paupertas a phia reuocet. tolerāda em̄ est
fames quam tolerauerūt quidā in obsidionibꝫ. ꝛ quid aliud erat premiū
patientie illoꝝ q̃ in arbitrium nō cadere. s. inimicoꝝ. quātomagis est ꝙ
promittit ꝑpetua libertas. nullus hoīs timor. ꝛ quod animū liberat a fu-
roribꝫ. multis em̄ ad philosophandū obstitere diuitie. Paupertas aūt expe
dita secura est. si vis animo vacare paup sis. oportet aūt pauperi silis. quia
nō potest studium salutare fieri sine cura fragilitatis. fragilitas aūt est vo
luntaria paupertas. hec Seneca. Uerum est igitur. ad philosophandū exi
guntur necāria. sed sufficiunt homini pauca. non em̄ oportet futurum fe
licem deum terre ꝛ maris esse. qꝛ natura paucis minimisq̃ ɔtenta est. ex
scdo de ɔsol. psa. v. Proijce ergo omnia a te. et ad phiam magno cursu
totisq̃ viribꝫ attende. hec Seneca. xvij. epl'a ad Lucilliū. Phie ergo ser
uias oꝫ. vt tibi contingat vera libertas. vt tibi cōtingat vera securitas. vt
tibi innotescat felicitas. vt par deo fias. ꝛ pcipue vt in aduersitatibꝫ ꝛ tri

bulationib⁹ positus, per ipsam verissime ꝯsoleris, exemplo Boetij. quem
phia, in exilium relegatū, ab omnib⁹ bonis pulsum, dignitatib⁹ exutū, mul
tis miserijs afflictū, dulcissime ꝯsolabatur, De cuius phie ꝯsolatione, agi
tur in libro Boetij, qui intitulat᷑ Liber de ꝯsolatione phie. de quo ad pre
sens nostra est intentio. Hec sufficiant de introductiōe huius libri.

¶ Sꝫ anteq̄ȝ ad lrām accedamus quinq̄ȝ sunt p̄mittenda. Primū est de
causa suscepti operis. Scdm de causis huius libri. Tercium de titulo hu
ius libri ⁊ eius expōne. Quartū de causa intitulatiōis p̄n̄tis libri. Quin
tum de generali summa ⁊ sentētia huius libri ¶ Circa primū, vide
licet circa cām suscepti operis. quare Boetius hunc librū ꝯscripsit, est sciē
dum. ꝙ boetius vir eximius, cōsul rhomanus. fide catholicus extitit. qui
disputās de fide catholica ꝯtra duos hereticos. s. ꝯtra Nestoriū ⁊ Euti
cem. cum nullus esset q̄ eis resisteret. Boetius ipsos in ꝯmuni ꝯsilio deui
cit. sicut pꝫ in libro suo de duab⁹ naturis in xp̄o. Tp̄e vero Theoderici re
gis gothoꝝ, cū idem Theodericus tyrannidē suam ꝯtra rhomanos vel
let exercere ⁊ quoslibet bonos opp̄rimere. Boetius virtute dei armatus,
plus omnib⁹ alijs sibi restitit. ⁊ quos tyrānica rabies inuaserat, Boetius
amore iusticie exponens se ꝑiculis, ipsos liberauit. Uidens aūt Theode
ricus rex gothoꝝ, solum ip̄m boetium resistentē. cogitabat qualiter ipsuꝫ
ꝑderet. Et cum iustam cām ꝯtra eum nō inueniret. duas falsas cās ꝯfin
xit. Dixit em̄ boetium impediuisse quendā delatorem litteraꝝ sibi. q̄ ꝯti
nebant accusationē senatus rhomanoꝝ. vt sic senatus redderet᷑ reus lese
maiestatis. Hanc cām tangit boetius, ꝓsa. iiij. huius ꝓmi. dicens Dela
torem ne documēta deferret quib⁹ senatū maiestatis reum faceret impe
disse criminamur. Scdo accusabatur boetius, ꝙ quasdam lrās direxisset
ad imꝑatorem ꝯstantinopolitanū. ꝑ quas restitueret libertatē pristinā ip
sis rhomanis. Hanc cām tangit boetius, eadē ꝓsa sic dicens Nā de ꝯpo
sitis falso lr̄is quib⁹ libertatē arguor sperasse rhomanā, quid attinet dice
re. His de causis boetius, ꝑ vilesꝑsonas ⁊ infames accusatus. indefen
sus, reus est iudicatus. ⁊ a rege Theoderico Papie in exiliū est relegatus
Boetius aūt sic in exilio positus, preteritā ꝓsperitatē secū reputās. ⁊ pre
sentē aduersitatē ꝯsiderans. ne aliquis hō in simili statu positus desꝑaret
sed vn̄ ꝯsolaretur haberet. philosophicā ꝯsolationē ꝯposuit, ꝯtra mutabi
litatem fortune. Ex quib⁹ dictis pꝫ, ꝙ causa suscepti operis est illa. quati
nus Boetius, se in exilium relegatū, ab omnib⁹ bonis pulsum. dignitatib⁹
exutum videns. philosophice se tueretur. volens ꝯsolari quemlibet hoīem
in simili statu positum. ne desperet, silr esse contuendū ¶ Secundo
videndū est, de causis huius libri. cuius causa efficiens, fuit Boetius. qui
describēs materiā huius libri vtitur tā ꝓsa q̄ȝ metro, imitatus Marcia
num felicem capellam, qui in describēdo nuptias Mercurij ⁊ Philogie
hoc stilo vsus est. de quo fit mentio in Theodolo. vbi dꝛ Egregiam sobo
lem cui per stilbontis amorem Ui superum magna sociasti teste capella
Licet iste liber boetij multum excedat librū martiani tam nobilitate ma
terie q̄ȝ priuilegio eloquentie, Boetius em̄ nec Tullio in prosa. nec Uir
gilio in metro minor reputatur. Utitur autē boetius in hoc libro prosa.
in qua ponit rōnes ad ꝯsolandum ipsum boetium. probando ꝙ non sit

dolendū de amissione rex tpalium. Utitur aūt metro delectabili. vt duz
audiatur meror obliuioni tradat. ¶ Causa materialis hui⁹ libri est phi/
losophica ꝯsolatio. ordinata ad ꝯtemptū mundanoꝝ. ꝛ ad appetitū sum
me felicitatꝭ. vel philosobhica ꝯsolatio ꝑsuadens neminē extolli in ꝓspe/
ris. nec depmi in aduersis. Uel aliter. Cā materialis siue subiectū hui⁹ li
bri est. status miserabilis boetij. philosophica ꝯsolatōe supinducta ¶ Cā
formalis tractatus. hui⁹ libri ꝯsistit. in eius diuisione. de qua videbit post
Cā autē formalis tractādi est. modus agendi boetij. Et est dyalogus. i.
ꝓmo duoꝝ. introducit em̄ boetius in h̄ libro duas ꝑsonas. s. seipm̄ suā mi
seriam deplangentē. ꝛ phiam sibi ꝯdolentē. ꝛ ipm̄ sup sua miseria ꝯsolan
tem. hoc est rōnabile. Nam ꝓm btm̄ Gregoriū. Uerus ordo ꝯsolatōis est
vt cum volumus aliquē a merore suspēdere. ꝓmo studeamus luctui eius
ꝯdolere. Uel ideo. cā formalis. est dyalogus. qꝛ in quadā ꝑte hui⁹ primi
libri phia introducit fortunā. ipsum boetiū alloquentē. vbi incidit q̄dam
figura tropi. q̄ vocatur ethopeia. de qua dicit Grecismus. Ac introducit
aliquos ethopeia loquētes. Ut cum fortuna loq̄tur Boetius ipse. Uel
potest dici ꝓm cōiter loquentes. ꝙ causa formalis tractandi est. q̄ntuplex
scꝫ diffinitiua. diuisiua. ꝓbatiua. improbatiua. ꝛ exemploꝝ positiua. sicut
videbitur in ꝓcessu libri ¶ Causa ꝟo finalis est. vt ip̄o cognito nosipsos
et quoslibet alios. in tribulatiōe ꝛ aduersitatibꝫ positos. philosophica ꝯso
latione tueamur. ꝛ ne extollamur in ꝓsperis neq̄ depmamur in aduersis

¶ Tercio videndū est de titulo huius libri ꝛ de eius expōne. Unde
sciendū ꝙ titulus ꝓm Remigiū sup Donato. est clauis siue ingressus ope
ris seq̄ntis. Et dꝛ titulus a titan. qd̄ est sol. sicut em̄ sol illuminat mundū
sic titulus librū. Et p̄ponitur titul⁹ libro ad ꝯmendationē opis ꝛ ad lau
dem autoris. Est ergo titulus p̄n̄tis libri talis. Anitij. Manlij. Torqua
ti. Seuerini. Excōsulis. Patricij. Ordinarij. Boetij. viri illustris incipit li
ber de ꝯsolatiane phie ¶ Sed q̄ritur. q̄re tot ꝓpria noīa ponunt̄ in titulo
Dicūt aliqui ꝙ forte fuit ꝯsuetudo rhomanoꝝ vt sibi nomīa asscriberēt
suoꝝ auoꝝ ꝛ p̄decessoꝝ. Uel aliter p̄t dici. ꝙ plura noīa ponunt̄ in titulo
propter honorē ꝛ laudē ipsius Boetij. qꝛ ꝓm Senecā in libro de clemen
tia ad Neronē. Multa cognoīa honori data sunt. Sicut em̄ vilis ꝑsona.
nō vult noīari nisi vno nomine. qꝛ quāto plus noīatur. tanto plus cogno
scitur. ꝛ tanto magis sordescit. Sic honesta ꝑsona. vult noīari pluribꝫ no/
minibꝫ. vt sic magis innotescat. ꝛ clarescat alijs. sua fama. nā omne bonuz
in ꝯmune deductū. magis elucescit ¶ Exponit̄ autē titulus sic. Boe
tius dictus fuit Anitius. a quodā nobili rhomano sic dicto. de cui⁹ gene
re ipse fuit. Uel dictus Anitius. q̄si inuictus. ab a qd̄ est sine. ꝛ nicos vic
toria. ꝑ ꝯtrariū. Nunq̄ em̄ boetius vinci potuit. vt flecteret̄ a iure. ad in/
iusticiā. sicut ipse testatur. iiij. ꝓsa hui⁹ primi dicens. Nunq̄ a iure ad in/
iuriam me quisq̄ detraxit. Scd̄o boetius dictus fuit Manlius. quia
de genere manlioꝝ fuit qui erant nobiles rhomani. Tercio boetius di
ctus fuit Torquatus. a quodā nobili rhomano. sic dicto. qui cum singula
re bellum iniret cum quodā de gallia. ipm̄ deuicit. ꝛ torquem in collo ha/
bitum. sibi abstulit. cuius rōne dictus fuit Torquatus. de cuius gn̄e fuit
boetius ¶ Quarto dictus fuit Seuerinus. a seueritate. seuerus em̄ fuit

tum Theoderico regi gothoꝝ se opposuit. Uel dictus fuit seuerinus q̄si sequens veritatē. nūꝙ̄ eī in iudicijs vel amore vł odio flecti potuit a veritate. Quinto boetiꝰ dictus fuit Excōsul. q̄si vnus ex ꝯsulibꝫ rhomanoꝝ. vel excōsul q̄si extra ꝯsulatū positꝰ quē ꝑus habuit Excōsulares dicebanꝫ, qui iā deposuerāt ꝯsulatū. ⁊ licet ab honore ꝯsulatus cessarent, tn̄ postea plus alijs in magna reuerētia habebanꝫ. Sexto dictus fuit patricius, a nobilissimo rhomano sic dicto. de cuiꝰ genere fuit Boetiꝰ Uel alio mō patricij dicebanꝫ nobiles rhomani q̄ prouidebāt reipublice sicut pater filio, quoꝝ noīa scripta erant aureis litterꝭ. ⁊ ideo dicebanꝫ prēs de quoꝝ numero fuit Boetiꝰ. ꝓpter qđ dictus fuit patricius Septimo dicebaꝫ ordinariꝰ. qꝛ rēpublicā ordinauit. Uel aliꝫ, ordinarij dicebanꝫ, q̄ tante dignitatis erant, vt quolibet ordine digni essent. ⁊ sic fuit boetiꝰ Octauo noīe ꝓprio, dictus fuit Boetiꝰ, qđ interp̄taꝫ adiutor. qꝛ in nccitate paupibus subueniebat. Quarto videndū ē de cā intitulatōis huiꝰ libri. Intitulaꝫ iste lib̄ de ꝯsolatōe philosophica ¶ Ubi sciēdū. phica ꝯsolatio, ē rōnalis demrātio. declarās de cuiꝰ amissiōe nō est dolendū. ⁊ de cuiꝰ possessione nō sit gaudendū. ⁊ qꝛ hoc ꝑtractaꝫ in p̄nti libro. iō sic intitulaꝫ. Quinto videndū est de generali summa huiꝰ totiꝰ libri ¶ Ubi sciendū ꝙ Boetius in h̄ libro oñdit bona tp̄alia esse trāsitoria ⁊ nō ꝯsistere totalr̄ in eis totalē ⁊ verā felicitatē, ⁊ ꝑ ꝯn̄s non est dolendū de eoꝝ absentia. nec gaudendū de eoꝝ p̄ntia. ⁊ nemīnē debere extolli in ꝓsperis. nec deꝑmi in aduersis. Ostendiꝫ etiā in p̄nti libro q̄d sit summū bonū. vbi sit sitū. ⁊ q̄uo ad ip̄m ꝑueniaꝫ. Etiā ostendiꝫ ꝙ boni sp̄ sunt potētes, ⁊ mali sp̄ sunt impotētes, ⁊ ꝙ bonis nunꝙ̄ desunt sua premia, malis nūꝙ̄ sua supplicia. Post hoc ostendiꝫ q̄d sit diuina ꝓuidētia. q̄d casus. q̄d fatū. quid liberꝝ arbitriū Et ponit boetiꝰ rōes q̄bus ꝓbat liberꝝ arbitriū nō posse stare cū ꝓuidētia diuina. ⁊ ponit quorūdā falsaꝫ solutōem ⁊ eā improbat. Postea ostēdit verā solutōem quā rōibus confirmat Ista ⁊ alia plura pulchra determināꝫ in hoc libro. sicut patebit in sequentibꝫ.

¶ Anitij, Manlij, Torquati, Seuerini, Boetij, Ordinarij Patricij, viri excōsul, de cōsolatōe phie liber p̄mus incipit.

¶ Metrū primum heroicum elegiacum

Armina q̄ quondā studio florente peregi
Flebilis heu mestos cogor inire modos

¶ Presens liber Boetij, p̄ma sui diuisione diuidiꝫ, in quinꝙ̄ ꝑtes s̄m ꝙ ponit quinꝙ̄ libros ꝑtiales q̄s ꝯtinet. In p̄mo ꝯqueriꝫ se miserijs subiectū In scđo ponit remedia ꝯsolatiua. In tercio determinat de vera felicitate in q̄ sit sita et q̄uo ad eā ꝑueniaꝫ. In q̄rto mouet q̄sdam q̄stiones ipsi phie. In q̄nto determinat de casu ⁊ ꝓuidētia diuina. Primꝰ liber incipit h̄ (Carmina) Secundus liber incipit ibi (Post hec paulisp̄) Tercius ibi (Iā cantuꝫ illa finierat) Quartus ibi (Nec cū phia. Quītus ibi (Dixerat orōisꝙ̄

Liber Primus

cursum. Quid ⁊ de q̃ agatur in q̃libet libro, patebit loco suo. Primus li-
ber diuidit, in tredecim ptes. qꝛ hui⁹ p̄mi libri sꝫ septem metra, ⁊ sex p̄se.
q̃ partes patebūt. q̃ aūt sit materia ⁊ intentio cuiuslibet ptis sil'r patebit.
¶ Notandū aūt ꝙ primū metrū hui⁹ p̄mi libri, vocat̄ elegiacū. Est aūt
metꝝ elegiacū, quod cōstat ex vno versu hexametro. i. sex pedū. ⁊ alio pen
tametro. i. q̄nqꝫ pedū. Et d̄r elegiacum, ab eleyson quod est misereri. Ele
gia eñ est miseria. Metrū eñ elegiacū inuentū fuit, pro describenda mise
ria. q̄uis eo hodie aliqui vtunt̄ ad alia describenda. vnde Horatius. Ver
sibus impariter iunctis, querimonia primum. Post etiam inclusa est vo-
ti sententia compos. Quis aūt fuerit adinuētor talis metri elegiaci, du-
bitat̄. vnde Horatius. Quis tamen exiguos elegos, emiserit autor Grā
matici certant, ⁊ adhuc sub iudice lis est. Et diuiditur hoc p̄mum metꝝ
in quatuor ptes. Primo deplangit Boetius statum sue miserie, ex pte p
mutationis studij. Secundo ex parte defectus corporalis. Tercio ex p-
te prolōgatōis vite miserabilis. Quarto apostrophat ꝯtra suos amicos.
scđa ibi. Gloria felicis. tercia pars ibi. Mors hoīm felix. q̄rta ibi. Quid
me felicem. Primo facit qđ dictū est. scđo approbat dictū suum ibi Ecce
mihi lacere. Dicit p̄mo, Ego Boetius qui quondaꝫ tpe prosperitatis
studio meo florente, peregi. i. cōposui carmīa. supple delectabilia ⁊ iocūda.
nunc tpe aduersitatis, flebilis. i. dignus vt deflear. vel flebilis. i. tristis. co-
gor inire. i. inchoare, mestos modos. i. tristia metra de mea miseria.
¶ Notandū sicut dictū fuit p̄us, Boetius vtit̄ in hoc libro tam prosa
q̄ꝫ metro. metro qꝛ talis modus scribendi, magis fuit ꝯueniens sue mate
rie. sicut eñ potio curatiua, q̄ amara est, delectabilius sumitur, si fuerit ali-
qua dulcedine ꝑmixta. sic rōes p̄hie in p̄sa tradite, libentius a Boetio sus
cipiunt̄, si fuerint iocunditate metri dulcorate. Et ideo boetius nunc me
tro nunc prosa vtit̄. qꝛ alternatis vti delectabilius est. Vñ autor poetice.
Quod sapit, insipidū viciosa frequētia reddit ¶ Itē nota ꝙ Boetius
potius incipit librū suū a metro q̄ꝫ a prosa. qꝛ modus scribēdi metric⁹, ma
gis fuit vsitatus apud antiquos, q̄ꝫ prosaicus. Vel ideo, qꝛ metrū, est de-
lectabilius prosa. vt ergo magis alliciat audiētes ad suū librū. ideo in p̄n-
cipio libri sui vtitur metro. ¶ Itē nota circa lrām, ꝙ carmina, vno mo
do dicunt̄ scripta metrica, certis pedibus mensurata. Alio mō dicuntur,
quecūqꝫ dicta vel scripta. etiam prosaica, que sunt de re dictabili. Boeti⁹
aūt florente studio, ꝯposuit vt plurimum carmīa prosaica, de re delectabi
li. Edidit enim quedam carmina philosophica. quedā logicalia. quedam
theologicalia. sicut patet respicienti eius diuersos libros. Tpe aūt aduer
sitatis cogebatur boetius ad componēdum carmina metrica tristia.
¶ Item nota, studium, est vehemens applicatio animi, ad aliq̄d agendū
cum bona voluntate. Dico cum bona voluntate. quia in maliuolā ani-
mā non introibit sapientia. Hec Salomon. Et ꝑfectio discipuli in trib⁹
consistit. ex boetio de disciplina scholariū. In attentione. docilitate. ⁊ be-
niuolētia. homini eñ nolenti sciam ⁊, vt opꝫ studenti impossibilis est pos-
sessio boni. Eustratius p̄mo ethicoꝝ ¶ Itē nota ꝙ duplex est studiū.
florens. ⁊ aridum. Ad studiū florēs tria exigunt̄. Primo req̄rit̄ iuuēt⁹. qꝛ
iuuēnes ꝑspicatiores sꝫ senib⁹. senes āt magis sꝫ immemores. Secūdo

requirit̄ habitus necc̄ãriorꝝ. qꝛ natura p se nō est sufficiēs ad speculandum sꝫ oꝫ necc̄ãria existere. ex q̄rto ethic̄. Tercio requirit̄ animi tranq̄llitas que ↄtingit p sedatōē em passionū. qꝛ aĩa in quiete ⁊ residētia fit prudens. vij. phisicorꝝ. Ubi em̄ passiones dn̄antur. ibi intellectus obscurat̄. Jō boeti⁹ in fine huius ṗmi hortando nos ad fugã passionū. dr̄. Gaudia pelle. pelle timorem. Spemq꜄ fugato. nec dolor adsit. Nubila mēs ē. vinctaq꜄ frenis. hec vbi regnant. Studiū aūt aridū est. ad qd̄ concurrūt opposite ↄditiones. s. senectus. necc̄ãriorum defectus. ⁊ animi ꝑturbatio ¶ Nota ꝙ ↄ̄sus de miseria dicūt̄. mesti modi. Dicūt̄ em̄ modi a modulãdo. qꝛ pedib꜄ modulãt̄. ⁊ dicūt̄ mesti rōe materie. qꝛ sꝫ de tristi materia. s. aduersitate ¶ Nota ꝙ in ṗmis duob꜄ ↄ̄sibus notat̄ antithesis. i. ↄtrapō. Dicit̄ em̄ in ṗmo ↄ̄su (q̊ndã pegi) cui ↄtrariat̄ in scd̄o ↄ̄su. cogor inire. i. inchoare. Jtē dr̄ in ṗmo versu (florēte studio) cui ↄ̄riat̄ in scd̄o flebilis. Itē dr̄ in ṗmo ↄ̄su carmina supple iocūda. cui ↄ̄riat̄ in scd̄o mestos modos ¶ Jtē notandū ꝙ boetius rōnabiliter deplãgit statū suū ex ꝑte ꝑmutatōis studij philosophici. qd̄ versū fuit in studiū poeticū. q̊ nūc cogebat̄ vti. ↄposuit em̄ boetius dolorē suū metrice ↄscribere. ⁊ eū philosophice ↄsolari. nam studiū philosophicū est studiū veritatis. qꝛ scd̄o metaph. vocari phiaꝫ scientiã veritatis recte se hꝫ. studiū aūt poeticū est studiū falsitatis. nã ex ꝓhemio metaphice ſm puerbiū. mentiunt̄ multa poete Item p studiū phisicum acquirit̄ beatitudo. ex decio ethic̄. Per studiū aūt poeticū falsitat̄ certitudo. ex scd̄o metaphisice

¶ Ecce mihi lacere. dictant scribenda camene

Et veris elegi fletibus ora rigant

¶ Hic Boetius approbat dictū suū. Dixit em̄ ꝙ cogat̄ inire mestos modos. hoc ip̄e probat. scd̄o rn̄det questioni. ibi. Has saltem. Primo dr̄. Bene dixi ꝙ cogor inire mestos modos. Ecce demōstratio hui⁹ ad sensum. Nã camene. i. muse poetice. lacere. i. lacerãtes mētes hoīm. ille dictãt mihi dicta scribēda supple carmia metrica. ⁊ elegi. i. versus miserie q̊s muse mihi dictant. illi rigãt. i. humectãt ora. i. faciē meã veris fletibus.
¶ Notandū ꝙ ſm poetas nouem fingunt̄ fuisse muse in monte elicone. iuxta fontē cabellinū. de quo fonte loq̄tur Perseus in pn̄cipio sui libri dicens. Fonte cabellino ⁊c̄. Que muse fingunt̄ poetis ministrasse sciam cōponendi carmina metrica. Et iste muse poetice vocabant̄ camene quasi canentes amene. eo ꝙ multum delectant homines ratione metri
¶ Nota ꝙ ille muse poetice dicuntur lacere actiue. qꝛ lacerant. id est distrahunt mentes hominum subijcientes ipsas diuersis passionibus. nūc passioni amoris. nunc doloris. sicut pꝫ p Ouidium de amore tractantē. et p alios poetas. Uel dicunt̄ lacere passiue ratōe poematū suorꝝ. que poemata dicunt̄ lacera. qꝛ non sunt firmitate rōnis stabilita ¶ Ubi notãdū ꝙ quedã carmina dicuntur ītegra quedam lacera. Integra sꝫ carmīa philosophica nulla falsitate permixta. sed firmitate rōnum stabilita. ⁊ animū firmant. Lacera sꝫ carmīa poetica q̄ non instruūt hoīem nec cōsolantur

sed lacerant.i.distrahunt mentes hominum.nunc reducendo homini ad
memoriam voluptates.nunc dolorem.nunc alias passiones ¶ Item
notandum.versus elegi principaliter inuenti fuerunt propter miseriam descri
bendam.et quia hos versus muse dictabant Boetio per quos Boetius ma
gis suam miseriam reduxit ad memoriam, quam per eos consolaretur.ideo elegi
erant causa ipsi Boetio,veri fletus ¶ Item notandū duplex est fletus adu
latorius et verus, Adulatorius qui est fictus,qualis est fletus amasie, Si enim
dixerit amasius ad amasiā.non diligis me.ipsa incipit flere. quare vt per
fletum firmius ipsum tenere possit.cum autem nummos non poterit extor
quere ab ipso dicit. vade garrio te nō noui vere. Alius est fletus verus. qui
ex vero cordis dolore,et ex vera pietate procedit. et ad talem fletum Boe
tius prouocatus fuit per musas,dictātes sibi carmina. ¶ Notandum quod
hec dictio elegi,potest exponi dupliciter.vno modo quod teneatur nominatiue,et tunc est
sensus.elegi.i.versus miserie,rigant ora mea fletibus. Alio modo quod teneatur ge
nitiue.et tunc est sensus.camene,rigāt veris fletibus,ora elegi.i.miseri hominis,
quia elegus a um.i.miser secundum Huguitionem

¶ Has saltem nullus potuit peruincere terror
Ne nostrum comites prosequerentur iter.

¶ Hic Boetius respondet tacite questioni. Quereret aliquis quomodo mu
se dictant tibi carmina scribēda cū sis in exiliū relegatus.quia intrasti sine om
ni comitiua. Ad hoc respondet boetius. Licet omnes amici mei dereliq
runt me in exilio propter timorem imperialem.tamen has musas nullus
terror imperialis potuit vincere quin comites prosequerentur nostrum iter.
vsque in exilium.dictantes nobis carmina. ¶ Notandum licet bona
exteriora possint auferri ab homine per violentiā sicut per furtum.per rapi
nam.per incendium.tamen scientia non potest auferri ab homine.nō enim
scientia violentia aufertur.nec vetustate consumitur.nec tristicia minuit.
Unde Seneca.ix.epistola ad Lucillum recitat.quod cum Stilbon capta pa
tria.amissis liberis.amissa vxore sua et alijs bonis.solus ab incendio exie
rat. Requisitus fuit a Demetrio.nunquid omnia perdidisset respondit.
Nihil perdidi.sed omnia bona mea mecum sunt.iusticia.virtus et prudē
tia.et hoc innuit Boetius dicens musas se non reliquisse. Unde etiam
Alanus in libro de planctu nature de scientia dicit. Super omnem posses
sionem generosa emanat possessio que sparsa colligitur.erogata reuerti
tur.publicata suscipit incrementum.per quam nobilis thezaurus secre
tis penetralibus nascitur.effectus eterne delectatōnis acquiritur. Nec
est sol per quem mēs dilescit a tenebris.cordis oculus deliciosa animi pa
radysus.hec immortalem ex mortali facit.et caducum hominem in deum
deifice mutationis autoritate conuertit. ¶ Nota circa hanc dictio
nem saltim.quod tres dictōnes proferri possunt per tim que deberent profer
ri per tem.vnde proferimus saltim pro saltem.timpus pro tempus. extim
plo pro extemplo.quod est contra Huguitōem qui dicit. Tim tria des
testor.extimplo timpora saltim

Metrum primū

Gloria felicis olim viridisq̧ʒ iuuente
Solantur mesti aunc mea fata senis

¶ Hic Boetius deplāgit statū suū ex pte defect⁹ corpalis.

Et pmo ꝓponit eū in generali. scdo in speciali. scda ibi. Uenit em̄ Dicit pmo. quondā consolabant̄ me gloria felicis .i. ꝓspere iuuentutis. ⁊ glā viridis iuuente. id est delectabilis iuuētutis. sed nūc fata .i. euētus mesti se/nis .i. tristis senectutis. solant̄ .i. consolant̄. mea .i. meā partē. quasi diceret. pus consolabar dulci iuuētute. nūc aūt ꝯsolor tristi senectute. Scdm illā sententiā sic exponit̄ littera. Glā felicis iuuēte .i. ꝓspere iuuētutis. viridis id est delectabil' iuuētutis. quondā supple ꝯsolobat̄ me. nūc fata .i. euētus mesti senis .i. tristis senectutis. solant̄ mea .i. meā partē ¶ Notanduʒ ꝙ cōiter illa lr̄a aliter exponit̄. referendo eā ad musas poeticas sic. Camene q̄ quondā tp̄e iuuētutis erant gloria felicis ⁊ viridis iuuētutis. qd di/cit̄ ꝓ tanto. qꝛ iuuenes olim solebant informari in arte poetica. in qua ꝓficientes gloriabant̄ in vsū metroꝝ ⁊ richmoꝝ. nūc aūt camene solant̄ mea fata inqm mesti senis ¶ Notandū ꝙ felix iuuētus est q̄ bonis exteriorib⁹ est adornata. De qbus bonis loquitur Aresto. circa principiū libri de bona fortuna dicens. Sine reb⁹ exteriorib⁹ quoꝝ fortuna est dn̄a non contingit esse felicē. sed viridis .i. delectabil' iuuētus est illa q̄ est bonis nature decorata .s. fortitudine. pulchritudine. ⁊ agilitate Unū Aresto. in ethi. Non omino felix est qui specie turpis. aut solitarius. aut carēs prole est ¶ Nota ꝙ Boetius repn̄tat in se statū miserie cū dicit. Fata, mesti se/nis, se cōsolari, cū minime hoiem cōsolantur. sed magis ꝑturbant. Et etiaʒ cū dicit musas poeticas se ꝯsolari silr̄ repn̄tat statū miserie. qꝛ muse poetice nō cedent alicui in solatiū. sed potius in alimentū doloris. ¶ Itē de significationib⁹ fati ponit Huguitio duos versiculos dicēs. Cōstellatio, mors, prece rn̄sacq̧ʒ deoꝝ. Euentus reꝝ, signant̄ noīe fati

¶ Uenit em̄ ꝓperata mal' inopina senect⁹
Et dolor etatem iussit inesse suam
Intēpestiui funduntur vertice cani
Et tremit effeto corpore laxa cutis

¶ Hic Boeti⁹ declarat in spēali defectū corpalem dicēs. Unū dico ꝙ fata meste senectutis nūc ꝯsolāt̄ me em̄ ꝓ qꝛ senect⁹ inopina .i. inopinata ꝑ apocapā. ꝓperata .i. festinata venit malis .i. cū suis malis ⁊ incōmodis. ⁊ dolor supple quē patior. iussit inesse. id est induxit mihi suam etatē. Per quod innuitur ꝙ non solum etas inducit dolorem. sed inducit dolorem. sed econuerso. do/lor inducit ⁊ causat etatē ⁊ seniū. Et tunc Boetius ponit duo signa sue senectutis dicens. Cani supple capilli. intēpestiui .i. ante debitum tēpus. funduntur vertice .i. in capite meo. Aliud signum senectutis ibi. ꝙ cutis mea laxa. id est soluta tremit corpore. effeto id est carne consumpta ⁊ eua/cuata ¶ Nota ꝙ hominem senem multa incommoda circumueniūt

Liber Primus

Nam pellis eius contrahitur. cor eius concucitur. pulmo eius debilitat lumbi eius indurantur. dorsum incuruatur. mẽbra tremunt. Unde poeta dixit. Optamus seniũ. dum venerit est male ventum. Hoc est gibbosum surdũ secũq3 morosum. Propter hoc dicit Boetius. q senectus venit mihi cum suis malis ¶ Notandũ circa illam partẽ (et dolor etatem) q triplex est causa senectutis. s. etas. infirmitas. z aduersitas. Senectus que inducitur p etatem naturalis est. que autem inducitur per infirmitatem vel aduersitatẽ accidentalis est. qualis fuit in Boetio. qui senu erat propter multitudinẽ doloris z tristicie ¶ Notandũ q canicies Boetij fuit intẽpestiua. Huguitio dicit. intempestiuũ est quod est incõgruũ. inconueniens. inutile vel sine tempore. Unde intempestiuũ dicitur illud quod non habet idoneũ tempus vel quod non est conueniẽs pro tẽpore. Et quia boetius iuuenis erat etate. z cum senuerat ex aduersitate iam canicies eius fuit intempestiua. ¶ Nota q in iuuenibus cutis est densa propter multitudinem sanguinis. ex quo sanguine generatur caro. Sed quia sanguis diminuitur in senibus. diminuitur etiam caro in eis ideo cutis senũ est laxa ¶ Notandũ circa hoc vocabulũ (effeto) q ipm tractũ est a mulieribus pregnantib9. que cũ pepererint dicuntur effete. id est fetu euacuate. Unde dicit Huguitio q fetus est natus mulieris adhuc in vtero existens. z dicitur a foueo. eo q ibi foueat. Inde fetus a um id est plenus a um. Inde effetus id est debilis. quasi sine fortitudine viri um. vel viribus euacuatus. Inde fetosus a um. id est plenus fetu Unde dicit psalmista. Oues eorum fetose. id est plene fetu. Et senes possunt dici effeti quasi extra fetum positi. quia senectus non est apta ad generandum fetum..

¶ Mors hoim felix q̃ se nec dulcib9 ãnis
Inserit. z mestis sepe vocata venit
Eheu q̃3 surda miseros auertitur aure
Et flentes oculos claudere seua negat.
Dũ leuib9 malefida bonis fortuna faueret
Pene caput tristis merserat hora meũ
Nunc q2 fallacẽ mutauit nubila vultũ.
Protrahit ingratas impia vita moras

¶ Hic Boetius deplãgit statũ suũm ex parte durationis vite miserabilis. Et primo p̃mittit que mors hominũ sit felix et que non. Et dicit sic. Illa mors hominum est felix q̃ nec inserit. id ẽ nõ immittit se dulcibus annis. i. tẽporibus prosperis cũ delectat hominem viuere. Similiter illa mors est felix que sepe vocata venit mestis supple annis. id est tristibus annis. quia in annis aduersitatis miseri cõsueuerũt vocare mortem. Tunc ostendit que mors hominum sit crudelis dicens. Eheu q̃3 surda aure. id est reclusa aure. seua mors. id est crudelis auertit

Metrum primũ

id est spernit miseros hoīes. ⁊ negat. i. non vult claudere flentes oculos.
eoꝝ. quasi dicat. crudelis mors est que non ꝑmittit miseros mori. ⁊ dicit.
(claudere flētes oculos) ꝑ hoc innuens ꝙ in morte oculi hoīm claudūtur
Et tūc Boetius deplangit ꝓlongatōem sue vite dicens. Dū fortuna ma
lefida. i. ꝑfida mihi faueret. i. arrideret. leuib⁊. i. trāsitorijs bonis tristis ho
ra supple mortis pene merserat. i. oppresserat meū caput. q̄si dicat. tpe ꝓs-
peritatis sꝑ accelerauit mors opprimere me. nūc aūt q⁊ fortuna nubila. id
est aduersa mutauit fallacē vultū. impia. i. misera vita ꝓtrahit. i. prolōgat
moras supple viuendi ingratas. i. odiosas mihi. quia ꝓpter miseriaꝫ tede
bat ipm Boetiū viuere ¶ Notandū ꝙ licet ſm vulgares ⁊ ſm appa rē
tiam hec sentētia de morte felici ⁊ crudeli videat̃ vera. tñ ſm rei veritateꝫ
est falsa. quia mors etiā tpe ꝓsperitatis p̄t esse bona. Nā ſm Señ. Opti
mū est mori cū delectat viuere. ⁊ tpe aduersitatis p̄t mors esse mala. quia
aduersitas sepe inducit desperatōem. Boetius aūt repn̄tando statū mi
seri hoīs hanc sentētiam ponit tanq̄ verā ¶ Notandū ꝙ mors vel cō
parat̃ ad vitā pn̄tem vel futuraꝫ. Primo mō. illa mors dr̄ felix q̄ fugit tpe
prosꝑitatis ⁊ accelerat tpe aduersitatis. Si aūt compatur mors ad vitaꝫ
futurā. tūc ipsa pōt dici bona ⁊ mala tpe ꝓsꝑitatis ⁊ etiā aduersitatis. q⁊
si mors ducit ad gl'am dr̄ bona. si ad penā dr̄ mala ¶ Notandū ſm Re
migiū sup Donatū. heu est aliqñ monosyllabū. aliqñ dissyllabū. sicut re
quirit metri necessitas Vñ in ꝓposito est dissyllabū dicēdo. eheu q̄ surda
miseros auertit̃ aure ¶ Notandū ꝙ h̄ verbū auertor qñꝫ est passiuuꝫ
ꝯstructū cū ablatiuo mediante prepōe. vt dicendo. auertor a te. ⁊ est ideꝫ
qđ remoueor. aliqñ est verbū deponens ꝯstructū cum accō. vt dicendo.
auertor te. ⁊ tunc idē est qđ sperno te. ⁊ sic accipit̃ in ꝓposito. cū mors auer-
titur. i. spernit miseros. Vñ⁹. In vi passiui notat auertor remoueri. Si sit
deponens auertor spernere signat ¶ Notandū Boetius appellat for-
tunā malefidā. quia est deceptiua. vñ Seneca. neminem aduersa fortuna
cōminuit nisi quem secūda decipit. Et alibi Seneca. Fortuna nemini fi
dem seruat nulli semel obesse contēta est. quē nimiū fouit hunc stultū fa-
cit. Nota. fortune bona dicunt̃ leuia quia transitoria. non em̄ perdurant
circa hominem ſm Senecam. Illud non est tuum quod fortuna fecit eē
tuum. Donum em̄ quod dare potuit. potuit ⁊ auferre. ¶ Notandū
ꝙ Boetius appellat fortunam nubilam. id est obscuram siue cecam De
pingebatur enim antiquitus fortuna ceca. quia ex improuiso accedit ⁊ re
cedit. vel quia cecū reddit hominem. extollendo eum in prosperis ⁊ depri
mendo in aduersis. ¶ Notandum ꝙ Boeti⁹ dicit fortunam olim cir
ca se mutasse fallacem vultum. quia fortuna olim depingebatur duplici
facie. anteriori alba. posteriori autem parte nigra. ꝑ albā designat̃ ꝓsperi-
tas. ꝑ nigrā aduersitas. mutauit g̊ fortuna circa boetiū fallacem vultū ꝓs
peritatis. postea ostēdit ei vultū aduersitatis.

¶ Quid me felicē totiēs iactastis amici
Qui cecidit stabili non erat ille gradu.

¶ Hic boetius deplangit statum miserie sue. apo-
strophando cōtra

amicos dicens. O amici mei quid. i. propter qd iactastis. id est iactando dixistis me totiens felicem. frustra eñ hoc dixistis. quia felicitas mea non erat stabilis. quod patz ex hoc quia ego cecidi. ⁊ iste q̄ cecidit de prosperitate in aduersitatem nõ erat in stabili gradu prosperitatis ¶ Notãdum. duplex est felicitas. s. politica que consistit in bonis exteriorib. ⁊ talis nõ est stabilis. sicuti nec bona exteriora. Alia est felicitas speculatiua que consistit in actu sapientie. scz in speculatione substantiarum separatarũ et talis felicitas est stabilis ⁊ immutabilis, cum sit bonũ optimũ, pulcherrimũ, delectabilissimum. ex primo ethicorũ

¶ Hic incipit prosa p̄ma huius primi libri. in qua Boetius introducit philosophiam super suam miseriam consolãtem ¶ Ubi nota ꝙ boetius dolẽs ⁊ ipsa philosophia ipsum cõsolãs non sunt aliud nisi animus dolens ex oppressione sensualitatis. ⁊ ratio consolans ex vigore sapientie. Et diuiditur. nam p̄mo ostendit Boetius quomodo philosophia sibi apparuit. Secundo quid circa ipsum egerit. secunda ibi. Que vbi poeticas musas Primo describit apparitionez philosophie. quo ad tempus ⁊ ad locũ. Et describit eius dispositionem quo ad vultum. q̊ ad aspectum. quo ad colorem et vigorem. ⁊ quo ad etatem. Secundo describit philosophiam quantum ad habitum exteriorem: Tercõ quo ad ornamẽta ⁊ insignia que manib gestabat. secũda ibi. Uestes erãt. tercia ibi. Et dextera q̄dem.

¶ Prosa prima p̄mi libri.

Hec dũ mecum tacitus ipse reputarẽ. q̄rimoniamq3 lachrymabilẽ stili officio designarem. astitisse mihi supra verticez visa est mulier reuerẽdi admodũ vultus, oculis ardentibus, ⁊ vltra cõem hominũ valẽtiam, perspicacibus. colore viuido. atq3 inexhausti vigoris: Quamuis ita eui plena foret. vt nullo modo nostre crederetur etatis. statura descriptionis ambigue. Nam nunc quidem ad communem sese hominum mensuram cohibebat. Nunc vero, pulsare celum summi verticis cacumine videbatur. Que cum caput altius extulisset ipsum etiam celũ

Dicit p̄mo. dũ ego Boetius hec q̄ sup̄ in metro dixi tacitus mecũ reputarẽ. i. cogitarẽ. ⁊ querimoniam lachrymabilẽ. i. prouocantem ad lachrymas. designarem. i. describerem officio stili. Uisa est mihi mulier astitisse supra verticem. i. supra

Prosa prima

penetrabat. sese respicientiūq3 hoīm frustrabatur intuitum.

caput. ad modum. i. val
de reuerēdi vultus. ocu
lis ardētib9 ꝛ ꝑspicacib9
.i. claris vltra oēm valē/
tiam hoīm. i. vltra omnes hoīes. que apparuit in colore viuido. i. delecta/
bili. ꝛ apparuit mihi tanq̄3 inexhausti. i. incōsumpti vigoris. q̄uis ipsa fo/
ret ita plena eui. i. duratiōis. vt nullo mō crederet̄ esse nostre etatis statu/
ra eius ambigue. i. dubie discretiōis. i. cognitiōis. q2 nunc. i. aliqñ cohibe/
bat. i. extēdebat sese ad cōem mensurā hominū. i. longitudinē. nunc. i. ali/
quādo videbatur pulsare. i. attingere celum cacumine summe ꝟticis. i. al
titudine capitis. que cum caput altius extulisset. ipm etiā celum sua lon/
gitudine penetrabat ¶ Nota ꝙ Boetius describit phiam sibi appa
ruisse sub spē mulieris. q2 phia apud grecos ꝛ sapia apud latinos sunt gñ
fēi. Uel ideo. quia sicut mulier infantes lacte nutrit. sic phia minus per/
fectos nutrit facilib9 doctrinis Uel ideo. q2 boetius erat eger. mulier āt
magis est ꝯpassiua ꝛ magis habilis ad ꝯsolandū egrum q̄3 vir. Nā ꝑm
Salomonē. vbi non est mulier ibi ingemiscit eger ¶ Notandū ꝙ sta
re est recto mō se habere. q2 phia erigit hoīem ad delectatiōes intellectua
les faciens cadere sensuales. iō ipsa scribitur stetisse Et d2 stetisse sup̄ ver
ticem. q2 phia est in aīa intellectiua que nō habet organū in vertice. nā ani
ma intellectiua nullius organi corpalis est actus Uel d2 ideo stare supra
verticē. q2 de supno cardine delapsa venit. vt dt Boetius tercia ꝓsa hu/
ius ꝓmi libri ¶ Nota ꝙ phia d2 reuerēdi vultus. q2 suos possessores
reuerēdos facit. Nam ꝑm Tullium sola sapia est que meretur honores
¶ Item ꝑm Tulliū. reuerētia decens ac nature grauitas. que habetur ꝑ
phiam. ergo d2 reuerendi vultus ¶ Notandū ꝙ illud qd est ardens
est penetratiuū. ꝛ q2 ꝑ rōem ꝛ intellectū que sunt oculi phie penetramus
intima rex ꝛ q̄dditates eax Ideo phia d2 apparuisse ardētib9 oculis Et
q2 ꝑ phiam speculamur ea que cōes ꝛ vulgares nō speculant̄. ideo d2 ha/
buisse oculos ꝑspicaces vltra cōem hoīm valentiā ¶ Nota ꝙ color vi
uidus d2 color naturalis pulcher ꝛ delectabilis. q2 mirabiles affert dele/
ctationes. ideo describit̄ apparuisse viuido colore ¶ Item phia appa
ruit inexhausti vigoris. q2 phia cum sit ꝑpetua exhauriri non pt. Uel iō
d2 inexhausti vigoris. q2 q̄ntumcūq3 hō cognoscat de phia adhuc restant
plura cognoscēda. Qd pz ex diuersitate opinionū in phia. q̄x vna destruit
aliam. Item q2 phia est eterna ꝛ ꝑcesserat ipm Boetiū. ideo dt eam nō
fuisse sue etatis ¶ Notandū ꝙ tres sunt ꝑtes phie essentiales. ex sex
to metaphisice. s. naturalis mathematica ꝛ diuina Scdm naturalē philo
sophiā d2 phia se habere ad cōem hoīm mensurā. inq̄ntū tractat de natu
ralib9. que cōiter via sensus cognoscunt̄. inter q̄ natura homīs est summū
ad qd ꝑuenitur. D2 aūt phia pulsare celū quo ad mathematicā. i. quo ad
astronomiā. inq̄ntū tractat de motib9 ꝛ figuris astrox Dicit̄ aūt penetra
re celum quo ad metaphisicā. inq̄ntū dirigit ad cognitionē dei ꝛ substā/
tiax separatax Et d2 phia frustrare intuitū hoīm respicientiū. q2 ꝑfectam
cognitionē subax separatax in hac vita hr̄e nō possum9. Nam sic se hz ocu
lus nycticoracis ad lumē solis. ita intellcūs nr̄ ad manifestissima nature

Liber Primus

¶ Hic boetius de-
scribit phiam quātum
ad habitū exteriorē. Pri
mo quantū ad materiā
vestium. scdo quantum
ad picturā vestium. ter-
cio quantū ad violentiā
vestibus illatam. ⁊ legā
tur ptes simul. Dicit p
mo. Uestes phie erant
pfecte tenuissimis. i. sub
tilissimis filis. ⁊ erāt ex
subtili artificio ⁊ ex ma-
teria indissolubili. quas
vestes ipsa texuerat pro
prijs manib⁹. vti p sicut
ego cognoui eadē phia
pdente. i. reuelāte mihi
in tercia prosa hui⁹ pri-
mi. quaꝝ supple vestiū
spēm. i. pulchritudinē q̄
dam caligo. i. obscura ig
norātia neglecte vetusta
tis. i. negligentie veterū
obduxerat. i. offuscaue-
rat. veluti solet sp̄e obdu
cere caligo fumosas hy-
magines. i. stantes in fumo

¶ Uestes erant tenuissimis filis
subtili artificio. indissolubili materia
perfecte. quas (vti post eadem pden
te cognoui) suis texuerat manibus.
Quarum spēm veluti fumosas hy-
magines solet caligo quedā neglecte
vetustatis obduxerat. Harum in ex-
tremo margine P. grecum. in supre-
mo vero T. legebatur intextū. Atqꝫ
inter vtrasqꝫ litteras in scalaꝝ modū
gradus quidam insigniti videbātur.
quibus ab inferiori ad supius elemē
tum esset ascensus. Eandem tamen
vestem violentoꝝ quorundā sciderāt
manus. ⁊ particulas quas quisqꝫ po
terat abstulerat

Tunc ostēdit quid fuerit depictū in vesti
bus eius. dicens In extremo margine. i. in inferiori parte harum vestiū
legebatur intextum. P. id est practica. in supmo vero margine id est in su
periori parte vestium legebatur intextum. T. id est theorica. quod inter-
pretatur speculatiua. ⁊ inter vtrasqꝫ litteras scꝫ T ⁊ P erant quidā gra-
dus insigniti. id est impressi ad modum scalaꝝ. quibus gradib⁹ ascende-
batur ab inferiori littera ad supiorem Tunc tangit violentiā illis vesti
bus illatam. dicens Eandem vestem abciderant. id est lacerauerāt ma-
nus quorundā hominum violentoꝝ supple facientiū violentiam. ⁊ vnus-
quisqꝫ abstulerat pticulas a veste quas poterat auferre ¶ Notandū
q per vestes philosophie intelliguntur partes essentiales que sunt artes
liberales. Sicut em̄ corpus vestibus ornatur. sic philosophia suis parti-
bus decoratur. Per fila autē subtilissima intelliguntur precepta phisica
lia siue ꝓpōnes phisicales. Sicut em̄ vnum filum in vestibus ordinatur
circa aliud. sic ordinatur vna propositio iuxta aliam. que ꝓpōnes dicūtur
subtilissime. quia per eas homo subtilia inuestigat. Dicuntur etiam hu-
iusmodi precepta subtili artificio contexta rōne ornatus verboꝝ ⁊ sentē-
tiaꝝ que in eis inueniuntur. Et sunt ex materia indissolubili. quia licet
a quibusdā male exprimantur. tamē in seipsis habent veritatem indisso-

Prosa prima

Iubilem ¶ Notandū ꝙ per manus philoſophie quibus ſuas veſtes texuerat intelliguntur philoſophi. qui precepta phiſicalia cōſcripſerunt. et dicuntur rōnabiliter manus philoſophie. quia niſi fuiſſent inſtructi preceptis philoſophicis ea minime exprimere valuiſſent. ¶ Notandū ꝙ veſtes philoſophie dicuntur fuiſſe obducte quadā caligine. quia tempore boetij artes liberales ad tantā negligentiā deuenerant. ꝙ pauci eas curabant. ſed Boetius ipſas trāſtulit ex greco in latinum. ⁊ expoſuit ſiue cōmentatus eſt. Et ideo veſtes philoſophie dicūtur fuiſſe fumoſe. quia ab antiquis obſcure fuit tradita philoſophia ab Empedocle poetice. ⁊ a Platone enigmatice. ab Areſtotele ꝟo ſub verboꝝ obſcuritate ¶ Notandum ꝙ quia due ſunt partes p̃ncipales philoſophie. ſ. practica ⁊ theorica. ideo in veſte philoſophie erant due littere intexte. ſcꝫ P ⁊ T. Sed p erat in ꝑte inferiori veſtis. T ꝟo in ſuperiori parte Per quod innuitur ꝙ practica philoſophia eſt inferior ſpeculatiuā rōne dignitatis Per gradꝰ autē medios qui erant inter vtraſqꝫ litteras intelliguntur ſcientie eloquētie. que ſunt ſcientie triuiales. ſ. grāmatica logica ⁊ rhetorica ¶ Notandum ꝙ dicitur aſcenſum fuiſſe per gradus a practica ad ſpeculatiuā per hoc innuitur ꝙ homo primo debet eſſe ſufficienter inſtructus in practicis. vt poſt aſcendere valeat in cōtemplatiuis ¶ Notandum quid ſit ſcindere veſtes philoſophie. Illi eñ dicuntur ſcindere philoſophie veſtes. qui habentes vnam ſciam putant ſe perfectos eſſe philoſophos ſine alijs. Si autē aliqui ſciant vnam artem ſine alia dūmodo ſe cognoſcant non eſſe perfectos philoſophos. tales non ſcindunt veſtes philoſophie. Vel illi ſcindunt veſtes philoſophie qui per extortas expoſitiones trahūt veras ꝓpoſitiones ad ſuas falſas opiniones

¶ Et dextra quidem eius libellos ſceptrum vero ſiniſtra gerebat

¶ Hic boetius declarat philoſophiā quātum ad inſignia ⁊ ornamenta que in manibus geſtabat. dicens Et dextra manus philoſophie geſtabat libellos. ſiniſtra vero geſtabat .i. portabat ſceptrum. id eſt virgam regalem ¶ Notandū ꝙ omnis cura et intentio viri ſapientis verſatur vel circa ꝯtemplationem ſapientie. que deſignatur ꝑ libellos. vel circa regimen reipublice. quod deſignatur per ſceptrum. ⁊ quia cōtemplatio ſapientie potior eſt q̃ꝫ regimen reipublice. ideo philoſophia dicitur habere in dextra libellos. in ſiniſtra vero ſceptrū

¶ Que vbi poeticas muſas vidit noſtro aſſiſtētes thoro. fletibuſqꝫ meis verba dictantes. cōmota pauliſper. ac toruis inflammata luminibus P Quis inquit has ſcenicas meretriculas ad hunc egrum

¶ Poſtq̃ꝫ boetius oſtendit quomō philoſophia ſibi appruit. Hic oſtendit que circa ipſuꝫ egerit. Et ꝑmo oſtēdit

quā musas poeticas fugauit. scđo ostendit quō ipse de h̄ obstupuit. tercio quō phīa sibi appropinquās statum eius deplanxit. scđa ibi At ego tercia ibi Tum illa Dicit p̄mo. Que sp̄c philosophia. vbi id ē postq̄ʒ vidit poeticas musas assistentes nostro thoro .i. lecto . q2 boetius tanq̄ʒ eger in lecto decubuit. z cum vidit musas dictātes carmina meis fletib9 ipsa phīa paulisp .i. aliq̄n tulum cōmota z inflammata .i. incensa toruis luminib9 id ē crudelib9 vel terribilib9 oculis. inquit quis p̄misit has meretriculas scenicas .i. vmbrosas accedere ad hunc egrum. que dolores eius nōmodo .i. non tm̄ fouerent .i. sanarent nullis remedijs .i. medicamētis Uerum .p sed alerēt supple dolores eius dulcib9 venenis Ne em̄ sūt muse que infructuosis spinis affectuū .i. passionuʒ

permisit accedere. Que dolores eius nōmodo nullis fouerēt remedijs. verum dulcibus insup alerēt venenis. He sunt em̄ que infructuosis affectuum spinis, vberem fructib9 rōnis segetem necant. hominūq3 mentes assuefaciunt. morbo nō liberant. At si quem pphanum (vti vulgo solitū) nobis, blandicie vestre detraherent, minus moleste ferendū putarem. Nihil quippe in eo nostre opere lederentur. Hūc vero eleaticis atq3 archademicis studijs enutritū. sed abite potius syrenes vsq3 in exitiū dulces. meisq3 cum musis curandū sanandūq3 relinquite. B. His ille choros increpitus deiecit humi mestior vultum. confessusq3 rubore verecundiā limen tristis excessit.

necant .i. suffocant vberem id est fertilem segetem rōnis fructib9 .i. in fructibus suis. z mentes hoīm assuefaciunt morbo. z nō liberant eas. Tunc phīa alloquitur musas dicens. O muse si vestre blādicie detraxissent nobis quem id est aliquē virum pphanum id est illitteratū. vti pro tanq̄ʒ solitum id est similē vulgo. ego putarem id ferendū id est patiendū minus moleste. quippe in hoc nihil lederent nostre opere .i. nostre sedulitates. sed vos allexistis nobis hunc hominē enutritū studij s id est scientijs eleaticis id est arestotilicis atq3 archademicis id est platonicis Tunc fugat eas dicens. Sed abite id est recidite vos syrenes dulces vsq3 in exitium id est in mortem. relinquite eum curandū meis musis id est doctrinis salutiferis. Tunc iste chorus id est turba musaꝝ increpitus .i. redargutus mestior .i. tristior existens, vultum suū deiecit .i. inclinauit humi id est terre. z rubore confessa verecundiā tristis excessit. id est exiuit limen .i. domū in qua decubuit boetius ¶ Notandum q2 ideo muse poetice dice

Prosa prima

bantur assistere thoro Boetij. qȝ boetius studuit metrice dolorem suum
ↄscribere ¶ Item phia dr paulisp fuisse ↄmota. p qd innuitur ꝙ ira imoderata
nō debet cadere in virū sapientē. qȝ ṽtus ↄsistit in moderatiōe passionū.
Vn̄ licet irasci sit hoī naturale. tn̄ irasci qn̄ oȝ ꝛ quantū oȝ est hois
virtuosi ꝛ sapientis. vn̄ Seneca dt Quid crudelius ira. Silr in de qtuor
virtutib; cardinalib; dr Esto tardus ad iram. Item interrogatio fit
qn̄qȝ causa ignorantie alicuius. aliqn̄ vt ex rn̄sione facta aliquid pbetur.
quādoqȝ fit ꝓpter increpationē faciendā. et hoc vltimo mō phia interrogat
dicens Quis has scenicas meretriculas ꝛc. ¶ Notandū ꝙ muse
poetice dicunt meretricule. Sicut em̄ meretrix allicit hominē delectando,
nihil vtilitatis sibi cōferendo. ꝛ commiscet se cuilibet, non ex amore. sȝ
spe lucri. ita poete, non scribunt amore scientie. sȝ vt aliquid laudis vel premij
cōsequantur, ꝛ delectant, rōne metri modicum vtilitatis conferendo
diuersas passiones inducendo. Appellat autē philosophia musas poeticas
scenicas meretriculas. quia carmina poetica in scena ↄsueuerunt pronunciari.
Vbi nota ꝙ scena dicebat locus vmbrosus in theatro. vbi abscondebātur
persone, pnunciantes carmina, tragica vel comica. vnde scena
interp̄tatur vmbratio vel vmbra. Vel ideo muse poetice dicunt scenice.
id est vmbratiles. quia sunt tn̄ vmbra sciētie. non vera scientia. cum
obumbrent mentes hominū. Item metrica descriptio doloris, non sanat
dolorem. sed magis auget. quia cōsideratio materie, est, puocatiua tristicie.
vnusquisqȝ aūt cum diligentia considerat, quod scribere vult Itē
metrica descriptio dr esse dulce venenū. quia placet ꝛ nocet. Placet qdem
rōne metri. sed propter recordationē doloris nocet. Item affectus est
vehemens animi passio animū torquens ꝛ verum iudicium rōnis impediens
Et sunt quatuor affectus animi .s. gaudium, dolor, spes ꝛ timor, q
dicunt infructuose spine. quia suffocant segetem rōnis, que est scia ꝛ ṽtus
Item licet de omni errore dolendū sit. potius tn̄ de errore sapientis q̄
insipiētis. nam error sapientis alios exemplo corrumpit. error aūt insipiētis
non. qȝ ab insipiēte nō trahitur exemplū. propter quod dt Salustius
Omnia mala exempla, a reb; bonis orta sunt Ergo dicit phia magis esse
dolendū de errore boetij q̄ alterius prophani. Item fm Huguitionē
phanum idem est quod templū. Inde prophanus .i. sacrilegus quasi procul
a phano .i. a templo Prophanū etiam dicitur quicquid nō est sacrum
Vnde omnes laici ꝛ illiterati dicunt prophani. quasi, pcul a phano sapiētie.
Item fm Huguitionē opera opere est sedulitas in rebus agēdis
opera aūt philosophie est intentio vel labor ad aliquid philosophicū addiscendū
Item Eleys est ciuitas grecie in qua studuit Arestoteles. vn̄
studia sua dicunt eleatica. Achademia aūt fuit ciuitas vel villa in q̄ studuit
Plato. vnde sua studia dicūtur achademica. Vtrisqȝ autē studijs
Boetius fuit enutritus Item philosophia musas poeticas appellat syrenes.
sicut em̄ syrenes dulcedine cantus, attrahūt naues piclitando eas.
sic muse poetice, delectatione metri alliciunt homines, vel mentes hominū
et rōnem aliquo affectu submergunt ꝛ obscurant Item ꝙ vna philosophia
ↄuentum musarum expulit significat ꝙ vnus sapiens sua virtute ꝛ
sapiētia infinitos errores stultoꝝ extinguit

Liber Primus

¶ Hic boetius ostēdit quō obstupuit de actu phie, dicens At ego boetius cuius acies .i. visus mersa lachrymis caligauerat .i. obscurata fuerat vt nec possem dinoscere .i. inuestigare quenā .i. q̄ esset hec mulier tam imperiose autoritatis .i. potētie. ego obstupui .i. miratus fui. ⁊ defixo .i. inclinato visu in terrā tacitus cepi expectare quidnā deinceps .i. ꝯsequēter esset actura circa me ¶ Notandū ꝙ boetius doluit multū de amissione reꝝ tp̄alium. ⁊ eius acies .i. rō ⁊ intellcūs caligarat. ita ꝙ nō potuit cognoscere phiam ¶ Nota ꝙ licet boetius de actu phie obstupuit. tn̄ tacitus expectauit q̄d deinceps facere vellet. p hoc innuēs se esse talem qui ꝯsolationē acciperet. Qui em̄ refutant alios audire. nec auditis rōne acq̄escant. tales sibijpsis obstaculū ꝯsolatiōis faciūt

¶ At ego cuius acies lachrymis mersa caligarat. nec dinoscere possem quenā hec esset mulier tam imperiose autoritatis. obstupui. visuq; in terram defixo. quidnā deinceps esset actura expectare tacitus cepi

¶ Hic boetius ostēdit quō phia sibi appropinquās statū eius deplanxit dicēs Tum illa phia accedēs ꝓpius consedit in extrema pte lectuli .i. cordis mei. ⁊ intuēs meum vultū grauē .i. grauatū luctu. atq; deiectū .i. inclinatū in humū .i. in terram merore .i. tristicia ꝯquesta est his versib; sequentib; de pturbatione nostre mētis ¶ Nota ꝙ phia dicitur sedisse in extrema parte lectuli .i. cordis boetij. Nam cū esset in tristicia magna. ⁊ doleret propter amissionē reꝝ tp̄alium parū vel nihil sapiētie habebat. quia tota cura eius erat circa terrena amissa Ideo dr̄ habuisse vultum merore in humū deiectum.

¶ Tum illa propius accedens in extrema lectuli parte cōsedit. meumq; intuens vultum luctu graue. atq; humum merore deiectum. his versibus de nostre mentis perturbatione conquesta est.

¶ Hic incipit metrum scdm huius primi qd vocatur metrū dactilicū a pede pdominante Et dr̄ tetrametrū a numero pedū. a tetra qd ē q̄tuor. q2 q̄tuor pedes cōtinet. Et dr̄ hypcatalecticū ꝓpter syllabā abundantē in medio versus.

¶ Metrum scdm primi libri

En q̄3 precipiti mersa pfundo
Mens hebet. ⁊ ppa luce relicta
Tendit in externas ire tenebras
Terrenis quotiens flatibus acta
Crescit in immensum noxia cura

Metrum secundũ

Uerbi gratia. primus pes est Heu q̄z. secũdus precipi. sz syllaba ti hui9 nois p̄cipiti supabundat. tercius pes est mersa pro. q̄rtus fundo Silr̄ est in aliis. In hoc ergo metro phia deplangit statum Boetij, dolendo de p turbatione sue mentis Et facit duo, nam p̄mo vl̄iter phia deplãgit per turbationẽ mentis hoĩm. Secundo special'r conuertit planctũ suum sup boetium. ibi Hic quondã. Primo d̄r. heu q̄z. i. quantũ mens hominũ he bet. i. obscuratur mersa precipiti pfundo. i. cura rex tpalium que p̄cipitat hoĩem. z talis mens relicta propria luce. i. cõtemplatione, tendit. i. laborat ire in tenebras externas. i. in ignorãtias exteriores Hoc aũt ɔtingit ho/mini quotiẽs supple mens acta. i. agitata flatibus. i. psperitatib9 vel euẽ/tibus cura. i. sollicitudo rex tpalium noxia. i. nociua crescit in immensum id est sup̃ modum ¶ Nota q̄ in nobis est duplex virtus. s. rõnalis z sensualis. sensus aũt semp aduersatur rõni. quia caro ɔcupiscit aduersus spm̃. z spũs aduersus carnem. cum aũt sensualitas vincit rõem tunc ho/mo est in malo statu regiminis. z efficitur bestialis. vñ Albertus sup de ani/ma dicit. Turpe est nobis abiicere regimen supioris z inducere regimen inferioris ptutis. quod nobis cõmune est cum bestiis. Ideo scribitur. iij. ethicox in antiqua trãslatione. Ualde conandũ z laborandũ est nobis vt ptus nostra ɔcupiscibilis subiecta sit rõni. Queadmodum em̃ pueri puerse viuunt si nõ a suis pedagogis fuerint coacti ad recte viuendũ. sic appetitus sensualis ducit nos ad insolentiã. nisi p regulam rõnis fuerit coartatus. plures aũt homines sequunt̃ sensualitatẽ q̄z rõem. insudãtes bonis exteriorib9 z delectationib9 sensualib9. p que impediunt̃ in specl'atio ne z cognitõe summi boni Ideo phia hoc deplangẽs dicit in metro Heu q̄z precipiti zc. Item cum anima ingerit se curis rex tpaliũ pfunde he/bet z p̄cipitatur. qz cognitiõe rerum spiritualiũ z sui creatoris destituitur et destituta cadit in tenebras externas. i. in ignorãtias exteriores Ubi nota q̄ duplex est ignorãtia. q̄dam em̃ est naturalis que inest iuuenib9 z decrepitis. z vocatur ignorãtia interna. quia ex naturali defectu cõtingit Alia est ignorãtia que causatur ex negligẽtia hominis. quãdo scz sollici/tatur circa exteriora. z talis d̄r externa. quia est extra naturam. de qua d̄r q̄ omnes hoĩes natura scire desiderant. Prima aũt ignorãtia cum sit na turalis nõ est viciosa. qz turpes a natura nemo increpat. neq̄z bonos lau/dat. Scd̃a vero est viciosa cum sit p hominis negligentiã. de qua loq̄tur Boetius scd̃o huius psa. v. Ceteris animãtib9 sese ignorare natura est. hominib9 pro vicio venit Item d̄r (noxia cura) vñ Seneca in puerbiis Magnã ptem pturbationis sibi dedit qui exteriorib9 se iniecit Item ratio z intellectus dicunt̃ lux hominis. qz illuminãt hoĩem ad cognitionẽ creature z creatoris. Dicũtur aũt ppria lux hoĩs. qz solum genus hominũ arte z rõne viuit. ex phemio metaphisice

¶ Hic quondã celo liber aperto
Suetus in ethereos ire meatus
Cernebat rosei lumina solis

¶ Hic phia specialiter ɔuertit se ad deplangẽ/dũ boetiũ. z p̄mo oñdit q̄nta ɔtẽplatõe boetius q̄ndã viguit. scd̃o oñdit

Liber Primus

Visebat gelide sidera lune
Et quecūq3 vagos stella recursus
Exercet varios flexa per orbes
Cōprehēsam numeris victor hēbat

quō destitutus a tali cō tēplatione solum de ter nis cogitabat. ibi Nunc iacet effecto. Prīo phīa ɔmēdat boetiū ab astro nomia. secūdo a naturali phīa. tercio a metaphisi ca. secūda ibi Quinetiā causas. tercia ibi Quis voluat stabilem. Primo dr Boetius quondā liber. i. solutus a cura rez tpalium, celo sibi apto, per cognitionē. suetus fuit ire p rōem. in ethereos meatus. i. in motus corpoz celestium. z ipse cernebat. i. speculabat lumina. i. radios rosei solis. visebat. i. cum desiderio videbat sidera. i. ɔstellationes gelide. i. frigide lune Et ipse boetius victor ignorantie habebat oēm stellam ɔphensam numeris. i. certis ɔputationib9 quecūq3 stella erratica exercet. i. opatur vagos. i. varios recursus nūc progrediēdo. nunc regrediēdo. stella inquā flexa. i. mota p varios orbes. i. circulos ¶ Nota q animo liberato a curis exteriorib9 ɔcessum est philosophari. ideo qdam artes dicunt liberales. q2 filij liberoz. i. nobilium qui erant liberati a curis tpalib9. talib9 vacabāt. ideo dicit phīa q boetius qndam liber zc. ¶ Nota q dicit celo apto. licet hō planetas celi corpaliter non attingat. tn̄ speculatione ɔprehēdit. hoc pulchre tangit Termegistus dicens Magnū miraculū est homo. z aīal honorandū. hic anima intellectiua in naturā dei transit. quasi ipse deus sit. hic p naturā anime dijs est ɔiunctus. hic demonū genus nouit. terram colit. elemētis ɔmiscetur. acumine mentis in maris pfunda descendit. celum qd videtur altissimū animi sagacitate metitur. intentionē animi eius nulla aeris caligo cōfundit. Nec terre densitas, eius opationē impedit. nō aque pfunditas aspectū eius occumbat ¶ Nota q sol in ortu suo apparet roseus, pter vapores interpositos inter visum nrm z solem. nā album visum p fumū apparet rubeū. Etiā, licet in meridie, vapores sint interpositi. non tn̄ apparet tunc roseus, eo q illi vapores, nō sunt grossi, s3 subtiliati calore solis ¶ Nota q phīa dr lunam esse gelidā. quod non est intelligendū formalit quia prime qlitates q sunt calidum frigidū humidū z siccum non hñt locum in corpib9 celestib9. cum nō recipiant pegrinas impssiones. sed dr luna gelida virtualiter vel effectiue. q2 frigus z etiā humores efficit in istis inferiorib9. pter quod noctes quib9 luna pest sunt frigidiores z humidiores dieb9 ¶ Nota q planete dicunt habere vagos recursus. q2 mouētur duplici motu. s. pmi mobilis ab oriente in occidentē. z motu pprio ab occidēte in orientē. Vel ideo. q2 qñq3 apparent nobis stationarij. qñq3 retrogradi. qñq3 ppinqui. qñq3 aliqliter remoti ¶ Nota q stella erratica dr flexa. i. mota p varios orbes circuloz. s. deferētis z epicycli. rōne quorū circuloz nunc dicūtur pgressiui. nūc retrogradi. nūc stationarij. vt dcm̄ est vt habet videri in theorica planetaz vel astronomia

¶ Hic phīa ɔmendat Boetiū ex parte naturalis phīe. dicēs Quin etiā, p certo boetius solitus fuit rimari. i. inqrere cās. vnde. i. pter qs cau

Metrum secundū

Quin etiā causas vnde sonora
Flamina sollicitant equora ponti

fas sonora flāma.i.sonorosi venti.sollicitāt.i. pturbent eq̄ra.i. planiciē. ponti.i.maris.q̄si dicerz Boetius sciuit causas generatōis ventoꝝ q̄ cōmouent ipm mare ¶ Nota q ex libro metheoroꝝ patz q vētus generaṫ ex vapore calido ꝛ sicco eleuato p calorē solis q̄ pueniens ad locum nubiū.frigiditate nubis repcutitur.ꝛ repcussus.fertur in latus,ꝛ facit sonū,impellendo aerem.ꝛ qꝛ aq̄ faciliter est diuisibilis,de facili cedit,ꝛ reuerberatur p vētos. Uel aliter potest intelligi. Antiqui enim dixerunt q ideo venti turbant mare,qꝛ in ipo mari generanṫ venti,q̄ non exeunt sed faciūt fluxum maris,licet hec opinio nō sit vera.qꝛ mare fluit ꝛ refluit tpe determinato.sicut bis in die naturali.venti aūt generanṫ tpe indeterminato

¶ Quis voluat stabilē spūs orbem
Uel cur hesperias sidus in vndas
Casuꝝ,rutilo surgat ab ortu.
Quis veris placitas tempet horas
Ut terrā roseis floribus ornet.
Quis dedit vt pleno fertilis anno
Autūnus grauidis influat vuis.
Rimari solitus.atq; latentis
Nature varias reddere causas.

¶ Hic phia ɔmendat Boetiū a metaphisica.et iterato a naturali philosophia dicēs. Boeti⁹ etiā solit⁹ fuit rimari q̄s spūs.i.intelligentia voluat motu diurno stabilē orbem firmamenti.vl' etiam cur sidus solis vl' aliud habēs ortū ꝛ occasuz casurnm in hesperias vndas.i.in aquas maris occidentalis surgat.id est iterū oriaṫ ab ortu rutilo.i.ab oriente splēdido quasi diceret Boeti⁹ solitus erat inquirere cur stelle que in occidente videntur occidere iterū resurgant in oriente.etiam erat solitus rimari quis tempet placidas horas veris.i.tpis vernalis vt ornet terram roseis floribus.quis dedit.i.ordinauit vt autūnus fertilis anno pleno.i.fecūdo influat.i.influentiā faciat grauidis vuis.i.botris repletis.etiaz erat solitus reddere.i.assignare varias causas latētis nature.i.reꝝ naturaliū. ¶ Nota oīe qd moueṫ ab alio moueṫ.ex.vij.phisicoꝝ.ergo celū ab alio mouetur. Mouetur aūt celū duplici motore.p ɔmētatorē.xij.metaphisice.ab vno ɔiuncto ꝛ appropⁱato q̄ vocaṫ intelligentia a quo moueṫ effectiue.ab alio motore sepato q̄ est deus a q̄ moueṫ in rōe finis. Item dr orbem celestem esse stabilem.licet eīm moueaṫ ꝛ mutet locū ꝑm partes,nō tn̄ ꝑm totuz.et quantū ad hoc dr esse stabil'.i.immobilis. Itē causa q̄re stelle que occidūt iterū orianṫ nō est alia nisi motus circularis pⁱmi mobilis qui secum rapit oīes stellas tam fixas q̄ȝ erraticas ¶ Item hesper⁹ est stella q̄ de vespe sequiṫ solem occidentē,a qua stella mare occidentale dr hesperium mare.

eo q̄ solet hesperus ibi se mergere. nō q̄ ita sit. sed quia vulgares sic opinā
tur. cum eñ stelle occident ꝓpter impōem maris inter visum z stellas. vi/
dentur stelle mergi in mare ¶ Itē tpꝰ vernale dr̄ placitū. q2 est ꝯueni
ens vite hoīs. Est eñ tp̄s veris calidū z humidū in quibꝫ ꝯsistit vita. ex
li. de morte z vita. Et ideo illo tpe ꝓducunt flores. nam materia florum
est humidū aqueū subtile, bene coctū a calido aereo, q2 igit̄ in vere dn̄atur
calidū aereū, z humidū aqueū subtile, quod ꝑua indiget digestiōe. iō in
vere (cuius calor tꝑatus est) flores producūt ¶ Itē vitis multū abū
dat de humido aqueo, z grosso, cuius signū est. q2 tpe putationis distillat
ab eis q̄si humidū lachrymabile. tale autem humidū grossum, multū resi
stit digestioni. ideo vue ad maturitatē tarde ꝑueniūt. s. tpe autūni ¶ Itē
Boetius ꝯsuenit reddere causas latētes reꝝ naturaliū. qđ fuit iudiciū fe
licitatis: nā ſm Virgiliū. Felix q̄ potuit rerū cognoscere causas

¶ Hic ostendit pħia
quō Boetius destitutꝰ
fuit ꝑdicta speculatōne
cum de terrenis cogita/
bat dicens. Nūc. i. tem/
pore doloris. Boetius
iacet. i. prostratus est. ef

¶ Nunc iacet effeto lumine mentis
Et pressus grauibꝫ colla cathenis
Decliueq3 gerens pondere vultū
Cogitur heu stolidā cernere terrā.

feto. i. euacuato. lumine id est speculatione mentis. z ipse pressus colla. id
est ſm colla grauidis cathenis passionum que mentē grauāt gerensq3 de
cliuem vultū. id est inclinatum pondere amissionis rerū temporaliū. heu
cogitur cernere stolidam terram. id est bona terrena. que homines stoli/
dos efficiunt. ¶ Nota cathena est ferreum instrumentum quo ali/
quid contra suā naturā detinetur. Quatuor aūt affectus qui sunt. gaudi
um. spes. timor. z dolor. similitudinarie dicūtur cathene. quia animū ho/
minis detinent z contra suā naturam z rationem ad illicita trahunt. nā
ratio semꝑ deprecatur ad optima. ex primo ethic. Et propterea Boetiꝰ
in fine huius primi hortatur ad fugā passionū. ibi. Tu q̊3 si vis ¶ Nota
nō est estimandū q̄ boetius sic esset ita euacuatus lumine mētis sicut lit
tera sonat. q2 al's fuisset insufficiēs pro compōne huius libri. sed pħia lo/
quitur hoc compassiue. Ille eñ est lumine mentis stultus qui inclinat se
ad terrena diligendo ipsa. z nō eleuando intellectū suum ad speculabilia
qualis nō fuit boetius. Vñ dicit Augustinus Tales sūt hoīes qualia sūt
ea que diligunt. quia dilectio transmutat diligentem in similitudinem rei
quam diligit. Hec Marquardus.

¶ Hic incipit secunda
psa huius primi libri. in
qua pħia iuestigat mor
bū Boetij ex quibusdā
signis. Secundo conso/
latur ipsum ne desperet
secunda ibi. Cuncq3 me

¶ Prosa secunda pmi libri.

Ed medicine inquit tempꝰ po
tius q̄ querele. B. Tum vero

Prosa secũda

totis in me intẽta luminibus. P. Tu ne ille es ait. qui nostro quondam lacte nutritus. nostris educatus alimentis in virilis animi robur euaseras. Atqui talia contuleramus arma que nisi prior abiecisses: inuicta te firmitate tuerẽtur. Agnoscis ne me. Quid taces. Pudore an stupore. Siluisti mallem pudore. sed te (vt video) stupor oppressit.

non. Primo dicit phia O boeci. ego possem mł ta cõqueri de pturbatione mẽtis tue. sed nũc potius medicine tps est q̃ querele. vero psed. tum id est tũc. mulier illa intẽta me totis luminib9. i. oculis ait. es tu ne ille qui quondã tpe iuuẽtut9 nutritus nostro lacte. i. facilib9 documẽtis in etate aũt pfecta educatus. id est nutrit9 nostris alimẽtis. i. doctrinis difficilioribus. tu euaseras. id est pueneras in robur. i. in fortitudinẽ virilis animi. Atqui pro certo nos contuleramus tibi arma talia. id est documenta. q̃ nisi prior abiecisses p obliuionem. ipa tuerẽtur te inuicta firmitate Dicit phia. agnoscis ne me. quid taces. siluisti ne pudore. i. verecũdia. an stupore. id est mentis alienatione. ego mallẽ. id est magis vellem te siluisse pudore. sed vt ego video stupor oppressit te

¶ Nota q̧ phia in deplangendo Boetium nõ facit longam morã ne boetius desperet sup infirmitate sua. ergo dicit phia magis esse tempus medicine q̃ querele ¶ Item boni medici est totis oculis diligenter respicere faciem infirmi. eo q̧ in facie magis apparent signa prenosticatõis infirmitatis. iõ phia dr esse intuita Boetium totis luminibus ¶ Item p arma phie intelligũtur precepta phisicalia q̃ psuadent minime extolli in psperis nec depmi in aduersis. Hortatur eñ nos philosophia ad magnanimitatem magnanimus autem est qui contra difformes insultus fortune vnanimi mentis constantia militat. De his ꝛ similibus preceptis philosophicis Boetius oblitus fuit propter dolorem ¶ Nota q̧ taciturnitas quandoq̧ prouenit ex pudore. quandoq̧ ex stupore. quando enim manifestatur alicui aliquid quod vellet celari. ipse efficitur verecundus ꝛ oculi eius deprimũtur. facies eius rubet ꝛ auertitur. ꝛ lingua eius in loquendo ligatur ¶ Item notandum q̧ stupor vno modo est abundans admiratio mentis. vt ibi. Papa stupor mundi. Alio modo est mentis alienatio. ꝛ sic accipitur in proposito. ꝛ inducit taciturnitatem Ex quo eñ motus lingue est fm conformitatem ad fantasiam. turbata fantasia sicut contingit in alienatione mentis prepeditur lingua in loquẽdo. ergo dicit phia. pudore an stupore siluisti. ꝛ quia taciturnitas prouenies ex stupore deterior est q̃ que causaf ex pudore. cuz ipsa causetur ex aliquo defectu interiori. ideo dicit philosophia. mallẽ pudore siluisses ¶ Nota fm Huguitionem. pudor est corpori. sed pudicicia est mentis. Est autez pudor verecundia ex aliquo casu innata non auferens memoriam. sz impediens linguam. stupor autẽ est casus memoriã auferẽs ꝛ linguã impe-

diens. ꝛ peius est tacere stupore ꝙ̃ pudore. qꝛ melius est memoriã retinẽdo nõ loqui. ꝙ̃ loqui ꝛ memoria carere. ¶ Nota phia dicit Boetium habuisse nutrimentũ suo lacte. ꝑ nutrimentũ lactis intelligit̃ triuium. scꝫ grãmatica logica ꝛ rethorica. quibꝫ iuuenes sunt seriatim informandi tã ꝙ̃ facilibꝫ documentis. sicut puer lacte nutrimento molli. ꝛ facilis digestionis nutrit̃. Sed ꝑ hoc ꝙ dicit in virilis animi robur euaseras. scꝫ ad sciẽtiam mathematicã ꝛc̃. q̃ tanq̃ ꝑ sciam magis subtilẽ hõ ꝑfecte etatis efficitur. ¶ Nota phia ꝯtulit Boetio arma nõ corꝑalia sed spũalia. sicut scꝫ virtutes intellectuales. q̃s enumerat Aresto. vi. ethicoꝝ. ꝛ scꝫ illa. intellectus. sapiẽtia. sciã. ars. ꝛ prudẽtia. Et silr̃ virtutes cardinales q̃ sũt q̃tuor. prudentia. iusticia. fortitudo tꝑantia. Et dicunt̃ cardinales. quia quandã ꝑncipalitatẽ sibi vendicãt. s. materiã circa quã habent fieri. Illa enĩ arma abiecit qñ tꝑalibꝫ adhesit. appetitui sensitiuo annuẽs. Et ab attentione celestium sequestratus. Et de istis armis dr̃ apl̃s. Abijcite ergo opa tenebraꝝ. ꝛ induimini arma lucis. ꝛc̃.

¶ Cũqꝫ me non modo tacitũ sꝫ elinguẽ prorsus mutũqꝫ vidisset admouit pectori meo leniter manum: P. Et nihil inquit periculi est. lethargum patit̃. cõẽ illusarũ mentiũ morbũ. Sui paulisꝑ oblitus est. recordabit̃ facile sui siq̃dẽ nos ante cognouerit. Quod vt possit paulisꝑ lumina eius mortalium rerũ nube caligãtia tergamus. B. Hec dixit: oculosqꝫ meos fletibus vndãtes contracta in rugã veste siccauit.

¶ Hic phia cõsolatur Boetiũ ne desꝑet dicẽs. Cũ ꝙ̃ phia vidisset me nõ mõ. i. nõ tm̃ tacitũ. sꝫ prorsus. i. totaliter elinguẽ. ꝙ̃ pro et. mutũ ipsa admouit. i. apposuit pectori meo leniter manuꝫ et inq̃t. i. dixit. nihil periculi est circa hũc hoĩeꝫ ipse patit̃ lethargũ. i. morbũ obliuionis. morbum inq̃ cõem mentiũ illusarum. i. deceptarum. ꝛ ipse paulisꝑ. i. modicuꝫ est oblitus sui. sed facile sui recordabit̃. siquidem ꝑ certo. cognouerit nos philosophiam ante. id est ꝑ̇us. quod vt ipse possit facere. tergamus lumĩa. i. oculos eius. caligantia nube. id est obscuritate. rerum mortalium. id est temporalium. Hec dixit philosophia ꝛ veste sua contracta. id est conuoluta. in rugam siccauit oculos meos fletibus vndantes. i. humectantes. ¶ Nota ꝙ tacitus est ille qui nõ loquitur. licet habeat potestatem lingue ad loquẽdum. sed elinguis vel mutus dicitur ille ille qui non solum non loquitur. sed non habet potestatem lingue ad loquendum. ꝛ talis fuit Boetius ꝓpter stuporem. i. mentis alienatõem. ¶ Nota ꝙ phia innuens se esse bonam medicam ꝯsolatur Boetium dicens. nihil periculi est in homine isto. quia scd̃m Senecam in libro de clementia ad Neronem.

Metrum terciū

Mali medici est desperare ne curetur eger. ¶ Nota ꝙ lethargia est infirmitas causata ex oppssione cerebri cum obliuione. ⁊ iūgitur cōtinuo somno. ⁊ sic lethargus est morbus inducens obliuionē ⁊ somnū. Inde lethargicus. ⁊ est hō qui talē patitur morbū Et dr̄ a lethos qḋ interp̄tatur obliuio. ⁊ lethes est fluuius infernalis. Boetius ergo patiebat̄ lethargū .i. morbū obliuionis. quia si p̄cepta phie in memoria habuisset nunq̄ꝫ de amissione rer̄ tp̄aliū doluisset ¶ Item dr̄ lethargū esse morbū illusar̄ mentiū. qꝛ mens illusa est vbi rō est ligata ꝓpter defectū fantasie. sicut in freneticis. vel ꝓpter defectū memorie sicut in lethargicis ¶ Nota ꝙ hō ꝯponitur ex aīa immortali ⁊ corpe mortali. Sꝫ qꝛ Boetius oblitus fuit bonor̄ anime. ideo dr̄ fuisse oblitus sui nō totaliter sed paulisp̄. qꝛ adhuc curam habuit de bonis terrenis que respiciūt corpus ¶ Item hō per philosophiā hꝫ suipsius ꝑfectā cognitionē. ad cognoscendū aūt illud qḋ per phiam cognoscit oꝫ primo phiam cognoscere. Ideo dr̄ phia. recordabitur sui facile. si nos p̄us cognouerit ¶ Item p̱ vestes phie in rugā cōtractas intelligunt̄ precepta philosophicalia in vnū volumē ꝯgregata. sicut in illo libro. quibꝫ ipsa boetiū ꝯsolatur ¶ Nota ꝙ ad medicū infirmum curare volentē plures requirunt̄ ꝯditiōes. Primo vt q̄litates ⁊ cōditiones egror̄ respiciat. ⁊ vt humores peccātes cognoscat. Scd̄o ad loquendū eum moueat. Tercio si p̄ualida egritudie obmutescat. vt manū corpi infirmo adhibeat. Quarto vt eum verbis ꝯsolatorijs reficiat. Sic phia vidēs dolores boetij p̄mo eum inspexit. scd̄o ad loq̄ndū mouit. tercio manū suam corpi apposuit. ⁊ q̄rto verbis ꝯsolatorijs refecit

¶ Metrum tercium primi libri

Unc me discussa liq̄runt nocte tenebre
Luminibusq̱ prior redijt vigor
Ut cum p̄cipiti glomerant̄ sidera coro
Nimbosisq̱ polus stetit ymbribꝫ
Sol latet. ac nondū celo venientibꝫ astris
Desuper in terram nox funditur
Hāc si trabicio boreas emissus ab antro
Uerberet. ⁊ clausum reseret diem
Emicat ⁊ subito vibratus lumine phebus
Mirantes oculos radijs ferit.

¶ Hic incipit terciū metrum huiꝰ p̄mi libri cuiꝰ p̄mus versus vocat̄ metrum dactilicū hexametrū. secundus dr̄ metrū alemanicū ab inuētore. tetrametrū a numero pedū. dactilicū a pede p̄dominātē. acatalecticū qꝛ nulla syllaba abūdat nec deficit. In h̄ metro declarat boetiꝰ p̱ qḋdā sil̄e. quo remotis impedimētis, vigorem cognitionis recup̱auit. et talis est silitudo Sicut coro flante, nubes generant̄. ⁊ p̱ interpositionē nubium sol ⁊ alia

astra nobis occultātur. sic aduersitate imminēte homo afficitur diuersis
passionib' offuscantib' intellectū. Et sicut austro flante nubes dissoluunt
et radij solares reuertunt. sic aduersitate adueniēte ꝯsolatiōe philosophi⸗
ca passiones sedant. ⁊ intellectus illuminat ¶ Dicit ergo in lrā Tunc
cum phia terserit oculos meos tenebre liqrunt me discussa nocte. i. obscu
ritate. ⁊ prior vigor cognitōis redijt luminib' meis. i. oculis. vt ꝑ sicut sol
latet. i. occultatur cum ꝑ qn̄ sidera. i. stelle glomerant. i. inuoluunt precipi
ti coro. i. tali vento. ⁊ polus. i. celū stetit. i. stare videbat nimbosis ymbrib'
. i. pluuijs nubilosis. ac ꝑ etiā nox. i. obscuritas fundit desup. i. de nubib'
in terrā. nondū. i. non adhuc astris. i. stellis venientib'. i. apparentib' in celo
Si boreas emissus a trahicio antro. i. a tracia regione verberet. i. depellat
hanc noctē. i. obscuritatē. ⁊ reseret clausum diem. tūc phebus. i. sol emicat
. i. lucet. ⁊ vibratus. i. fortificat' lumine suo ferit. i. ꝑcutit oculos hoīm mi
rantes subito lumine solis post tenebras ¶ Nota ꝙ phia trahit hoīez
ab obscuritate ignorātie ad lumen sapie. ex libro de pomo Arestotelis. ⁊
etiā ꝑ metristā dicentē Ars hoīem format. nec sinit esse malum Et ergo
cum phia siccasset oculos Boetij fugatis tenebris ignorātie redijt vigor
intelligētie ¶ Nota ꝙ quatuor sunt venti ṗncipales qui flant a q̄tuor
partib' mundi. s. ab oriente occidente septētrione ⁊ meridie. quoꝝ q̄libet
habet duos collaterales. ⁊ sunt duodecim venti qui patent in his versib'
Flant subsolanus vulturnus ⁊ eurus ab ortu. Atq; die medio nothus
heret affricus austro. Circius occasum zephirusq; fauonius afflant. Sz
veniūt aquilo boreas ⁊ corus ab arcto. Corus ergo est vētus quo flante
generant nubes. ⁊ ꝯglomerant sidera. sic ꝙ ꝑ nubes occultant ¶ No
ta ꝙ polus est q̄dam stella que semꝑ in eodē loco videtur. sz hic polus po
nitur ꝑ toto firmamēto tanq; ꝑs ꝑ toto ꝑ synodochē ¶ Nota ꝙ po⸗
lus. i. celum dr stare qn̄ est obductū nimbosis ymbrib'. nō ꝙ stet. sz q2 mo
tus eius tūc nobis nō apparet. motum em̄ celi nō ꝑcipimus nisi ꝑ motū
alicui' stelle. cum aūt est celum cooꝑtum obscuris nubib' nulla videri p̄t
¶ Nota s̄m Huguitionē. ꝙ nimbus est nubiū densitas ex intēpesta
te orta. Et dt boetius hic (nimbosis ymbrib'). i. densis pluuijs Et est
ratio. q2 tenuis ymber nō impedit aspectū astroꝝ ¶ Nota ꝙ boreas dr
flare ab antro trahicio. q2 forte regio tracie est cauernosa. de cui' cauernis
exit vētus generatus ex vaporib' siccis in terra ¶ Nota ꝙ postq; phia
terserit oculos boetij. ⁊ eosdē a fletu lachrymaꝝ ꝯpescuerit. ipse restitut'
fuit pristino vigori Vn̄ oculi ipsius boetij vt ratio ⁊ intellectus offuscati
erant tenebris ignorātie. cum istis tꝑalib' adheserit ꝓpter amissionē rerū
tꝑalium diuersis fuit passionib' subiectus Sed phia oculoꝝ suoꝝ caligi
nem abiecit. cum ipsius intellectum illuminauit. tenebras ignorātie fu⸗
gando. ⁊ lumine spirituali (vtputa scia) illuminādo.

¶ Hic incipit tercia
prosa ṗmi libri. in q boe
tius ōndit. quō phiam
agnouerit Et diuiditur
q2 ṗmo ōndit quō phi⸗

¶ Prosa tercia primi libri

Aud aliter tristicie nebulis dis⸗
solutis. hausi celum. et ad cog⸗

Prosa tercia

noscendam medicātis faciem, mentē recepi Itaq3 vbi in eam deduxi oculos intuitumq3 defixi. respicio nutricē meam (cui9 ab adolescētia larib9 obuersatus fueram) philosophiā Et q̄d inquā tu in has exilij nostri solitudines. O omniū magistra virtutū supno cardine delapsa venisti. An vt tu quoq3 mecū rea falsis criminationib9 agiteris. An inquit illa te alumne desererem. nec sarcinā quam mei nominis inuidia sustulisti ɔmunicato tecū labore partirer. Atqui phie phas nō erat incomitatū relinquere iter innocentis. Meam sc3 criminationē vererer. ꝛ quasi nouum aliquid acciderit phorrescerē. Nunc em̄ primū censes apud improbos mores lacessitā periculis esse sapientiam

losophiā cognouit. ꝛ q̄liter de p̄ntia eius admirari cepit. ꝛ quō phia sibi rn̄dit Scdo phia probat psecutionē sapientū a vulgarib9 nō esse nouā scda ibi Nōne apud veteres Dicit p̄mo. haud ꝓ nō aliter nebulis tristicie mee dissolutis .i. fugatis p ɔsolationē phie qm̄ sicut nubes dissoluūtur p flatū boree. sic ego boetius hausi .i. respexi celum.i.sursum. ꝛ recepi mentē.i. vigorē rōnis ad cognoscendā faciē medicantis.i.medici. Itaq3 ꝓ ergo vbi.i.postq3 ego deduxi.i.cōuerti oculos. q3 ꝓ et defixi.i.stabiliui intuitū in eam. respexi nutricē meā phiam. in cui9 larib9.i. scholis fuerā obuersatus ab adolescētia .i. a iuuētute mea. ꝛ inq3 .i. dixi o mgr̄a oīm ꝟtutū quid.i. ꝓpter q̄d venisti delapsa supno cardine.i. de celesti porta in has solitudidines.i. loca deserta nostri exilij.i. nr̄e relegatiōis. an.i. nunq̄d ꝓpter hoc venisti vt ex n̄s rea.i. tanq3 culpabil' mecum agiteris.i. molesteris falsis criminationib9. Illa phia inquit .i. dixit o alumne.i. p me nutrite. an.i. vtrū te desererē. q.d. nō. nec ptirer.i. diuiderē tecum cōicato labore.i. diuiso conatu. sarcinā.i. pondus quā tu sustulisti ob inuidiā mei nois.i. rōne sapie. Atqui ꝓ certe nō erat phas .i. honestū phie relinquere iter innocētis incomitatū.i. sine comite. supple si ego te dereliquissem ego vererer.i. timerē meam criminationē .i. meā damnationē et valde phorrescerē quasi aliquod nouū acciderit. supple circa te. em̄ ꝓ q3 num.i. nunq̄d tu censes.i. iudicas primā ipsam sapiam esse lacessitā .i. afflictam piculis.i. pturbationib9 apud improbos mores.i. male morigeratos hoies. quasi dicat hoc nō est nouū ¶ Nota q3 phia dr̄ medica. sicut em̄ medicus morbo fugato sanitatē corpori inducit. sic phia ignorantia relegata vitam vtriusq3 seculi cōdonat. nam habetur in libro de pomo Arestotelis Qui philosophiā inuenerit. vitam in vtroq3 seculo inueniet.

Liber Primus

Et alibi Qui me inuenerit vitam inueniet. ⁊ hauriet salutem a dño Et ideo dicit boetius (faciem medicãtis) ¶ Nota ꝙ boetius nõ solũ deduxit oculos in phiam. sꝫ defixit in eã intuitũ. ꝑ qđ innuit ꝙ qui vult philosophari oꝫ se totũ tradere phie per ꝯtinuũ studiũ ⁊ laborẽ. Nam sicut vna hyrundo aduenies nõ facit ver. nec vna dies calida facit estatem. sic nec vna speculatio philosophica facit phm ¶ Nota ꝙ tps oportunũ ad philosophandũ est tps adolescẽtie. qđ innuẽs boetius đr. Cuiꝰ laribꝫ ab adolescẽtia fuerã obuersatus. Nam etas hois assilatur cere. que si nimis est mollis vel dura nimis formã sigilli nõ recipit nec retinet. si aũt est ꝑpate mollis vel dura formã sigilli recipit ⁊ retinet. Sic silr etas nimis tenera sicut infantia nõ recipit doctrinã phie. nec etas nimiũ dura sicut decrepitus. Sꝫ etas ꝑpata q̃lis est adolescẽtia que faciliter intelligit. ⁊ intellecta memorie ꝯmendat ¶ Nota ꝙ ꝑlares phie intelligunt diuerse secte phoꝝ. sicut Arestotelis Platonis. quibꝫ boetius ab adolescẽtia sua fuit obuersatus Et dicit Huguitio. ꝙ obuersari idem est qđ ꝯuersari.

¶ Nota ꝙ phia đr omniũ virtutũ magistra. qꝛ omnes ꝟtutes morales docet. vtꝫ ex ethicis Et dico morales ꝓpter ꝟtutes theologicales. que sunt fides spes ⁊ caritas Et đr phia dilapsa a supno cardine. qꝛ oĩs sapientia a dño deo est. Nam sicut scribitur in ꝓlogo libri de regimine ꝑnci pum. Deus est qui diuitias sue sapie influit animabꝫ. id est studentibꝫ tribuit grãm cognoscẽdi. cui nihil est difficile. ⁊ sine q̃ nihil est possibile possideri. ¶ Nota vt postea latius patebit. ꝙ boetius false criminabat de litteris ꝯpositis ⁊ de impedimẽto delatoris. ⁊ illud qđ faciebat sapiẽtia dicebatur facere arte magica. ideo đr ad phiam Nunq̃d venisti vt tu mecum rea. falsis criminationibꝫ agiteris ¶ Nota ꝙ phia tangit tres rõnes ꝓpter quas non debuit derelinquere boetium. Primo qꝛ nutrix nõ debet derelinquere suũ alumnũ. Scđo qꝛ qui patitur ꝓpter alium nõ decet vt deseratur ab illo. Tercio quia nõ decet phiam derelinquere innocentẽ Boetius autẽ fuit alumnus phie. ⁊ ipse patiebatur iniurias ꝓpter philosophiã. ⁊ fuit innocens. ergo ⁊c. ¶ Nota ſm Huguitionẽ. ꝙ lacesso .i. cum desiderio lacero vel vexo vel iniurijs afficio.

¶ Hic phia probat ꝑsecutionem sapiẽtum a vulgaribꝫ non esse nouã Et hoc primo ꝓbat exemplis antiquoꝝ Secũdo magis exemplis modernoꝝ. Tercio ostẽdit quid faciendũ sit cõtra insultus vulgariũ. scđa ibi Qꝫ si nec. tercia ibi Qui siqñ. Primo đt. bñ dixi ꝙ ꝑsequutio sapientũ a vulgaribꝫ nõ est noua. Nõne apud veteres

¶ Nõne apud veteres q̃ꝫ ante nr̃i platonis etatẽ magnũ sepe certamen cum stulticie temeritate certauimus. Eodẽqꝫ supstite preceptor eius Socrates iniuste victoriã mortꝭ me astãte promeruit. Cuius hereditatẽ cum deinceps epicureum vulgus ac stoicum. ceteriqꝫ pro sua quisqꝫ parte rap

tum ire molirentur. meqꝫ reclamantē renitentemqꝫ velut in ꝑtem prede traherent. vestem quam meis texueram manibus disciderunt. arreptisqꝫ ab ea panniculis totā me sibi cessisse credentes abiere. In quibus quoniam quedam nostri habitus vestigia videbant meos esse familiares imprudentia rata. nōnullos eoꝝ prophane multitudnis errore peruertit

ante etatem nostri Platonis nos phia sepe certamus magnū certamē cū temeritate stulticie. i. cuz stultis ꝛ temerarijs hoībus. codēqꝫ Platone viuēte magister eius Socrates iniuste ꝓmeruit victoriaz mortis ne ne sibi astante. cui⁹ Socratis hereditatem. id ē sciam hereditarie relictam suis discipulis. cum epicureū vulg⁹ ꝛ stoycū et ceteri molirent̄. i. laborarent ire raptū. id ē rapere vnusquisqꝫ pro sua parte. ꝛ cū ipsi traherent me philosophiam in partem prede me reclamantē. id est contradicentem qꝫ pro et renitentē ipsi disciderunt vestē meā quam texueram meis manibus. ꝛ ablatis panniculis abierunt credentes me totam sibi cessisse. Et quia in istis apparuerunt quedā vestigia nostri habitus. id est prudentie. imprudentia rata. i. opinata ipos meos esse familiares. id est meos discipulos ratione sapientie peruertit nonnullos eoꝝ. id est aliquos errore. id est persecutione prophane multitudinis. i. indocti vulgi. sicut vulgares solent peruertere doctos ¶ Nota ꝙ ante tempus Platonis multi sapientes ꝑsecuti fuerunt a vulgaribus. ꝛ tempore Platonis Socrates magister eius interijt propter suaz sapientiā. nā ipse cognouit sua sapientia esse vnū deum. alios autē colentes plures deos redarguit. quod ꝑcipiens dux atheniensiū noīe Anetus coegit ipm bibere venenū in nomīe vnius dei ꝛ nihil sibi nocuit. Postea coegit ipm bibere venenū in nomine plurīū deorum ꝛ interijt. ¶ Nota mortuo Socrate discipuli sui q̄ sciam Socratis tanqꝫ hereditariā sibi vendicabant inceperūt dissentire in quo magister eoꝝ Socrates posuisset summū bonū. Quidā eīn suoꝝ discipulorū dicti epycuri dicebant ipm posuisse summū bonuz in voluptatibus. Alij sicut stoyci dicebant ꝙ in ꝟtutibus. ꝛ q̄libet eoꝝ pro defensione sue opinionis rapuerūt autoritates phie ipsas extorte exponendo. propt̄ qḋ phia dicit illud reclamasse. ꝛ sic male exponendo sciderūt vestes phie ꝛ ꝑticulas abstulerūt. ꝛ q̄uis non essent veri phi. quia tamen videbant̄ esse multi eorum a vulgaribꝫ occisi sunt

¶ Qḋ si nec Anaxagore fugam. nec Socratis venenū. nec zenonis tormēta qm̄ st̄ peregrina nouisti. ac ca-

¶ Nic phia ꝓbat ꝑsecutōem sapientū exemplis mag̃ modernis dicens. O Boeci non nouisti fugam Anaxagore

nios.ac Senecas.ac Soranos. q̃ꝝ
nec ꝓuetusta nec incelebris memoria
est.scire potuisti. Quos nihil aliud in
cladem detraxit.nisi ꝙ nostris mori/
bus instituti.studijs improborū⁝ dissi
millimi videbantur Jtaqꝫ nihil est ꝙ
admirere.si in hoc vite salo circūflan
tibus agitemur ꝓcellis. quibus hoc
maxime propositum est pessimis dis/
plicere. Quoꝝ quidē tametsi numero
sus exercit⁹.spernēdus tñ est.qm̄ nul
lo duce regitur sꝫ errore tm̄ temere ac
passim lymphante raptatur

nec venenuꝫ Socratis.
nec tormenta Xenonis
quoniam ista sunt pere/
grina.id est extranea et
aliena.quomodo tu po/
tuisti scire Canios.id|ē
persecutionem Canij ac
Senecas.ac Soranos.
id est sequaces Soranij
quorū memoria non est
ꝓuetusta.id est valde an
tiqua.nec incelebris.id ē
non sine gloria.quos vi/
ros nihil aliud detrax/
it in cladeꝫ.id est in mor
tem.nisi ꝙ instituti.id ē
informati nostris mori/
bus.ipsi videbantur dis
simillimi studijs impro/
borum. Jtaqꝫ nihil est.
id est non est causa ꝙ tu
admirere. id est debeas
admirari.si in hoc salo vite.id est amaritudine nos sapientes agitemur.i.
vexemur.procellis.id est aduersitatibus malorum circūflantibus. quib⁹
scilicet nobis sapientibus maxime propositum est.id est intentio displice
re pessimis quorum malorum si sit numerosus exercitus.tamen est sper/
nendus.quia nullo duce supple ratiōis regitur.sed tm̄ rapitur errore lym
phante.id est precipitante eos ad modū lymphe temere.id est presump/
tuose.ac passim.i.vbiqꝫ ¶ Nota ꝙ Anaxagoras stulticiam hominū
solem pro deo colentium reprehendit dicens solem non esse deū.sꝫ lampa
dem ardentem propter quod reus iudicatus est ⁊ in fugam ꝯpulsus. er/
go dicit philosophia Anaxagore fugam ¶ Nota dicit Socrat̄ ve
nenū.de quo dictū est supra quo veneno interijt.Similiter Xeno multa
tormenta ratione sue sapientie sustinuit ¶ Nota ꝙ Canius Sene/
ca Soranus fuerunt nobiles rhomani ex moribus phie instructi ꝓpter
quod interierunt. Unde canij dicebantur imitatores a magistro suo Ca
nio. Similiter Soranij dicuntur a Sorano qui fuit poeta ⁊ eius seq̃ces.
ab eo ꝯdemnantur ¶ Nota de Seneca dicit Boetius in de discipli
na scholariū.ꝙ Nero familiarē suū preceptoremqꝫ Senecā ad eligende
mortis arbitriū coegit ¶ Nota ꝙ sapiētes dissiles sīt studijs improbo
rū.q² dt Seneca in li.de amicicia.dispares mores disparia sequūt studia
q̃ꝝ dissimilitudo dissoluit amiciciā.nec vnq̄ꝫ improbi ꝓbis nec ꝓbi ipro/
bis amici esse pñt.nō ob aliā causam nisi q² tāta est inter ip̄os distātia q̄n
ta esse p̄t studioꝝ malorūqꝫ moꝝ distantia ¶ Nota ꝙ ꝓpositū sapien/
tū est displicere pessimis.q² dt Seneca in de remedijs fortuitorū. Mal̄
displicere laudabile est.⁊ alibi ꝟtus sese diligit.aspernatqꝫ malū Et poe

sa. Opto placere bonis prauis odiosus haberi. ¶ Nota ꝙ dicit exercitũ malorũ esse innumerosum. q2 ſm Salomonē. Stultorũ infinitus ē numerus. ⁊ puersi difficiliter corrigũtur ¶ Nota ꝙ mali nō regunt duce rationis. q2 rō deprecatur ad optima. mali aũt opant pessima. Ducũtur em̄ errore sensualitatis vitā bestialem ꝓsequētes. de q̄bꝫ dr in li. ethico Quidā sunt hoīes vitā pecudũ eligentes siles sardonapalo. Et ḡ dicit philososophia. ꝙ tales nō sunt timendi. quia ex q̄ nō regunt ꝑ ratōem tūc eorum fatuitas faciliter dissipatur.

¶ Qui siquando contra nos aciem struens valentior incubuerit. nostra quidem dux copias suas in arcem cōtrahit. Illi vero circa diripiendas inutiles sarcinulas occupātur. Ac nos desuper irridemus vilissima rerum q̄ꝗ rapiētes. securi totiꝰ furiosi tumultus. eoqꝫ vallo muniti quo' grassanti stulticie aspirare fas non sit

¶ Hic ostendit philosophia quid sit faciendũ contra insultus malorũ dicens. Si exercitꝰ malorum incubuerit. i. insisterit. struens. id est faciens. aciem. id est bellum contra nos sapientes. q̄sdez pro certo nostra dux id est ratio contrahit. id est colligit. copias. id est scientias ⁊ virtutes copiosas. in arcem id est in altitudinem speculationis celestium. vero ꝓ sed illi mali occupantur circa diripiendas. i. auferēdas. inutiles sarcinulas. i. diuitias corꝑales. que sarcina ⁊ pondus corꝑis sunt inutiles. aīam submergentes. at nos sapiētes in ꝯtemplatōe celestiũ ꝯstituti irridemus malos rapiētes q̄qꝫ vilissima reꝝ. nos securi exñtes totius furiosi tumultus. i. ꝯtra furiosum tumultũ maloꝝ. qꝫ. i. ⁊ nos sumꝰ muniti eo vallo. i. munimīe q̄ nō sit fas aspirare. i. accedere stulticie grassāti id ē ipugnāti nos ¶ Nota boetius h̄ nrām rōez appellat ducē. vñ rō diffinit sic. Est habitꝰ dirigēs oēm actionē humanā in vltimũ ⁊ optimũ finē ¶ Itē nota ꝙ ꝑ arcē ip̄e intelligit altitudinem speculatōis celestiũ. et ad hāc ducit nos rō. Et h̄ ē vltimũ bonũ hũane vite qd nullꝰ auferre pt Nota copie in h̄ loco dicūt appetitꝰ sensitiui. ⁊ dicūt copie q̄si cupie. q2 cupiūt res aliq̄n ꝯ rōem. ⁊ tales copias dꝫ regere rō ⁊ dꝫ se munire vallo hũilitatis ⁊ patiētie ⁊ tūc oīes impugnatōes aduersitates ⁊ miserias eq̄nimiter sustinebit ⁊ tēptatōes ⁊ delectatōes noxias q̄s suggerit dyabolꝰ ⁊ caro īpellit ⁊ mũdꝰ cōmouet nō timebit. Hec Marquardus ¶ Nota ille merito est deridēdus q̄ maiori ⁊ meliori bono dimisso eligit ⁊ occupat circa bona viliora. sed sapiētes eligũt bona aīe q̄ st̄ maxime bona ꝑmo ethico. Et vulgares eligũt bona tꝑalia que dicunt vilissima rerũ. q2 impediunt hoīem in cognitōe summi boni ¶ Notandũ ꝙ arx arcis est altuz edificiũ in quo hostes pugnant. hic aũt accipitur pro ꝯtemplatione celestiuz et spe futuroꝝ bono. nā ꝑ hec duo sapientes omnē aduersitatē malorum

Copie

Arx arcis

superant. ꝛ circa ꝯtemplationē diuinoꝝ tota intentio sapientis versatur Vñ Boetius in tractatu de summo bono dicit. Phs maxime delectat in primo principio. ꝛ in contemplatione summe bonitatis. ꝛ hec sola ē recta delectatio. Hec em̄ est vita phoꝝ sine qua nemo viuit vita recta. ¶ Nota de hoc noīe vallum dr Grecista. Est vallus palus circa castrũ pacutus. Nexio paloꝝ. sed mutua sit tibi vallũ. ¶ Nota aspirare ꝭm Huguitõem est anhelare conari vel deuenire Item ꝭm eũ grassoꝛ grassaris per g. i. inuadere crudeliter punire.

Vallus
Aspirare
Grassari etc

¶ Hic incipit quartuz metrũ huius ꝑmi quod vocat metrũ valenticuz ab inuentore. ꝛ cõstat ex spondeo dactylo ꝛ trib⁹ trocheis. vñ potest dici metrum trochaicũ a pede predominante. In h̄ metro phia ostendit q̄liter homo debeat se habere vt persecutões improboꝝ non ꝑualeant contra ipsum. ꝛ hoc ꝑmo declarat quibusdā similib⁹ secundo exclamat cõtra timentes tyrannos. Secũda ibi. Quid tm̄ miseri. Dicit primo. Quicũqꝫ homo serenus. i. clarus virtute composito.

¶ Metrũ quartum ꝑmi libri

Quisqs ꝯposito serenus euo
Fatũ sub pedib⁹ egit supbum
Fortunamqꝫ tuēs vtranqꝫ rectus.
Inuictum potuit tenere vultum.
Non illum rabies mineqꝫ ponti
Versum funditus agitantis estũ
Ne ruptis quotiens vagus caminis
Torquet fumificos veseuus ignes.
Aut celsas soliti ferire turres
Ardentis via fulminis mouebit

euo. id est ordinata vita egit. i. calcauit sub pedibus superbum fatum. id est euentum rerum temporalium. ꝛ quicunqꝫ tuens. id est respiciens vtrāqꝫ fortunam. id est prosperam ꝛ aduersam. rectus. id est non flexus potuit tenere vultum. id est animum inuictum. ita ꝙ non vincatur prosperitate se extollendo nec aduersitate deprimendo. illum hominem non mouebit. id est turbabit. rabies ponti. id est inundatio maris exagitantis. id ē mouentis. funditus. id est a fundo. estum versum. id est ebulitionem versam. quia in ebulitione maris aqua vertitur per fluxum ꝛ refluxum. quasi dicat. Impetus maris faciens ebulitionem non nocebit illi homini qui non extollitur in prosperis nec deprimit in aduersis. Nec tali homini nocebit ignis veseui montis. quotiens ille mons torquet. id est emittet ignes fumificos ruptis caminis. i. cauernis suis. quasi dicat. nec tali homini nocebit vagus veseuus suis ignib⁹. nec illũ hoiem mouebit via ardentis fulminis soliti. i. consueti ferire celsas turres. ¶ Nota phia tria tangit que non nocent homini qui constans est in vtraqꝫ fortuna. Primũ est rabies maris ꝑ quā designantur luxuriosi. sicut em̄ mare sole ꝛ motu suo in

Metrum quartū

calescit ꝛ fetet. sic luxuriosi concupiscētia sua inardescunt ꝛ pacta libidine fetent. de quibꝫ sic dicit scriptura. Perierunt iumēta in stercore suo. tales luxuriosi non nocebūt hoī constanti in vtraqꝫ fortuna. Scd̄m quod tangit est ignis veseui montis ꝑ quē designant̄ auari ꝛ inuidi. Sicut eīm ignis veseui montis sꝑ ardet. ita auari ardent in ꝯcupiscētia bonoꝝ exteriorum. ꝛ sicut ignis eructans qn̄ꝫ consumit loca vicina. sic inuidi quandoqꝫ nocēt verbis si nō pn̄t factis. ꝛ tales inuidi nō nocebunt homini ꝯstanti. ¶ Terciū quod tangit est ictus fulminis ꝑ quez intelligunt̄ supbi. sicut eīm fulmen generat̄ in alto. sic supbi alte se extollunt. ꝛ mirabile videtur de supbis ꝙ cū alijs hoibus habitare nolūt. ꝛ tamē ad celū volare nō possunt tales supbi nō nocebunt homini ꝯstanti. Alij ꝑ rabiem maris intelligūt inuidos. ꝑ ignem iratos. ꝑ fulmē supbos vt dictū est. Alij ꝑ mare intelligūt quod est sonorosum auariciam. ꝑ ignem penā corpis. ꝑ fulmen reruz ablationem ¶ Nota veseus est mons sicilie intrinsecus ardeus ꝙ̇ qn̄qꝫ ruptis cauernis emittit ignem qui loca vicina ꝯsumit ¶ Nota circa hoc quod dicit serenus euo. Seneca dicit. Talis est animus sapientis qualis est mundus supluminatus. talis au tem mūdus semper est serenꝰ ꝛ sic animus sapientis in vtraqꝫ fortuna semper est serenus. vn̄ Arestoteles in ethic̄. dicit. Sapiēs bene scit ferre fortunas. quia se habet sicut tetragonum sine vituperio.

¶ Quid tantū miseri seuos tyrānos
Mirant̄ sine viribus furentes
Nec speres aliquid. nec extimescas
Exarmaueris impotētis iram
At ꝗsqꝫ trepidus pauet vel optat
Qd̄ non sit stabilis suiqꝫ iuris.
Abiecit clypeum. locoqꝫ motus
Nectit qua valeat trahi catenam.

¶ Hic ph̄ia exclamat cōtra timentes tyrānos dicens. Quid. i. q̄re miseri homīes mirantur timendo seuos tyrannos furētes sine viribus. q̄si diceret. tyranni sunt impotētes. q2 nō preualent nisi inquātū hō se subijcit eis. Et addit. nō speres aliq̇d de bonis tꝑalibus. nec timeas eos de aduersitatibꝫ. tūc tu exarmaueris. i. debilitaueris. iram impotētis tyrāni. sed quicūqꝫ hō trepidus pauet timore maloꝝ tꝑalium vel optat bona tꝑalia. talis nō est stabilis ꝛ sui iuris. i. ꝓprie libertatis ipse abiecit clypeū securitatis. ꝛ motus a loco stabilitatis ipse nectit. i. ꝯponit catenam affectionū qua valeat trahi ad tristiciā ꝛ dolorē mentis Nota ptās terrena ad nihil se extendit nisi ad largiendū bona tꝑalia vel ad auferendū ea. ꝛ ideo nullus subiacet terrene potestati nisi qui sperat talia bona vel timet eoruz ablatōem. qui aūt nec timet nec sperat ipse est oīmino supra vel extra terrenam potestatem. ꝛ ꝑ ꝯn̄s terrena ptās sibi nec ꝓficere nec obesse p̄t Propter quod ph̄ia exclamat contra illos tanqꝫ miseros qui spe bonorum temporalium. vel timore ablationis eorum subijciūt se terrenis potestatibus

dicens Quid tm̄ miseri. ¶ Nota circa illud. Ac quisquis trepidus. Seneca dicit in libro de virtutibꝫ cardinalibus. Magnanimitas si insit animo tuo cū magna fiducia viues intrepidus ⁊ alacer. magni aīmi ē nō vacillare. sꝫ ꝯstare ⁊ finē vite intrepide expectare. si magnimus es nunq̄ꝫ iudicabis tibi ꝯtumeliā inferri ab inimico. sꝫ dices nihil mihi nocuit sed aīm nocendi habuit ¶ Nota tyrānus quondā dicebaꝛ rex fortis. ⁊ di-cebaꝛ a tyro. i. fortitudine. sed illud nomē est iam appropatum ꝑncipanti bus pessimis. ⁊ dicūꝛ a tyro. i. ab angustia quā inferūt suis subditis ¶ Nota clypeus h̄ sumiꝛ ꝓ rōe hōis. q2 sicut clype⁹ defendit nos ne le-damur a telis ⁊ a sīilibꝫ. ita rō hōis tueꝛ eum ⁊ ꝓuidet sibi ne offendaꝛ

¶ Hic incipit ꝓsa q̄r-ta. in qua philosophia ꝓ-mo inquirit boetium su-per attentionē ꝑdictorū et hortatur ip̄um ad sui morbi reuelatōem. secū-do boetius reuelat mor-bum suū ibi. Tum ego Primo dicit. O boeci nunquid sentis. i. intelli-gis ea que relicta sunt at-q̄ꝫ illabunꝛ. i. imprimun-tur aīo tuo. Et subiun-git grecum. qd in latino valet. Es ne asinus ad lyrā. Quid fles. q̄d manas. i. fluis lachrymis Et subiungit grecū quod tantū valet: Confitere mihi ne abscondas. Si ex-pectas operam. i. diligentiā medicantis. o3 vt detegas. i. manifestes vul-nus tuū ¶ Nota q̄ ꝓuerbiū erat apud grecos. cū aliquis audiuit ꝟ-ba alicuius nō aduertit nec curauit intellectū verboꝝ illi dicebaꝛ Es ne asinus ad lyrā. facis em̄ sicut asinus positus circa lyram. audit sonum ly-re. sꝫ nō percipit melodiā nec ꝓportionem sonoꝝ intelligit. nec delectatur in ea. Sic aliquis audiens verba ⁊ nō curās intellectū eoꝝ dꝛ esse asinus ad lyrā ¶ Nota si q̄s voluerit sanari o3 morbū vel vulnus suū detege-re ⁊ manifestare. vn̄ Sen̄. tercia ep̄la dꝛ. Nemo ꝑ se satꝫ valet vt emergat sed o3 vt manū porrigat ⁊ alius ip̄m extrahat. tūc em̄ morbi ad sanitatē inclinant. cū ex abdito erumpūt ⁊ vim suā proferunt

¶ Prosa quarta primi libri.

Entis ne inq̄t hec. atq̄ꝫ aīo illa bunꝛ tuo. Expqs es ne lyre al's Es ne asinus ad lyrā. Quid fles. q̄d lachrymis manas. Confiteare mihi et ne occultes mala tua Si opam me dicantis expectas: oportet vt vulnus detegas tuum

¶ Hic Boetius reue-lat morbū ⁊ dolorem su-um. ⁊ ꝑmo ōndit se eē ꝑ-turbatum ex his que in-iuriose agebantur circa ipsum. scd̄o ex his q̄ ge-neraliter vidit ī alijs. ibi Videre autem videoꝝ.

¶ B. Tum ego collecto in vires ani mo. An ne adhuc eget ammonitione nec per se satis eminet fortune in nos seuientis asperitas Nihil ne teipsa lo ci facies mouet. Heccine est biblio-

Prosa quarta

theca quam certissimaz tibi sedem nostris in laribus ipa delegeras. in qua mecum sepe residens de humanaruz diuinarumqꝫ rerum scientia disserebas Talis habitus. talisqꝫ vult⁹ erat cum tecum nature secreta rimarer. cū siderum vias radio describeres. cum mores nostros. totiusqꝫ vite rationez ad celestis ordinis exemplar formares. Heccine premia referimus tibi obsequentes

Primo oñdit se pertur batū ex sui exilij relega tione. scd̓o ex meritoruz suoꝝ frustratione. tercō ex iniusta sui ꝯdemnatō ne. quarto ex fame sue le sione. scd̓a ibi. Quotiēs ego. tercia ibi. Quibus āt. q̄rta ibi At ꝓo h Ad huc diuidit̄. ṗmo fcit qd̓ dictū est. scd̓o rn̄det obie ctioni ibi.. Atqui tu. Dicit ṗmo sic Tū. id ē tūc ego Boetius collec to animo in vires. id est resumptis viribus ani mi dixi. an ne satis emi net. i. apparz aspitas for tune seuiētis cōtra nos. Nūq̇d ahuc eget admi ratōe. i. declaratōe. Nū q̇d facies. i. dispō huius loci. s. carceris mouet te. heccine. i. nūq̇d hec est bibliotheca. i. locus studij quē habui in patria. quā tu phia delegeras. i. eligisti tibi certissimā sedez in nostris laribus. in q̄ bibliotheca tu mecū sedens disserebas. i. disputa bas de scia rerū diuinarū ꝛ humanaꝝ. nūq̇d erat mihi tūc talis habit⁹ vi lis ꝛ talis vultus tristis. cū ego rimarer. i. inuestigarē tecū secreta nature. cū describeres mihi vias sideꝝ. i. cursus stellaꝝ radio. i. ꝟga geometrali. cū tu formares. i. formare docuisti mores nostros. i. mores hoim. ꝛ rōez. i. dispō nem totius vite ad exēplar. i. silitudinē celestis ordinis. sunt ne ista ṗmia q̄ referimus. i. reportamus tibi obseq̄ntes. i. seruientes. ¶ Nota ꝙ bi bliotheca est locus vbi reponunt̄ libri. ꝛ dr̄ a biblo. i. iunco in quo antiqui scribebant libros. talem bibliothecam habuit boetius rhome marmore is lapidibꝫ politam. in q̄ studuit de rebꝫ diuinis ꝛ humanis ¶ Nota bo etius dr̄ phiam sibi elegisse certissimā sedem in bibliotheca. hoc dicit pro tanto. q̄r licet boetius esset diuersis officijs ꝛ negocijs occupatus. tñ nul li eoꝝ tam certis tꝑibus. taz certa intentōe vacabat. sicut studio in libris philosophicis q̄s in certo loco repositos habuit ¶ Nota phia tractat d̓ rebꝫ diuinis ꝛ humanis. vñ Señ. xxxi. epl̓a. Nō pt ꝟtus pfecta eē. nec eq̄ lis tenor vite sine phia. p quā diuina ꝛ humana cognoscuntur. q̄ si te occu pas incipis esse deoꝝ soci⁹. Et alibi dr̄. O lucille scio neminē bene viuere posse ꝛ tolerabiliter sine studio phie. q̄r sine studio phie animus eger est. ¶ Nota boetius studuit in naturali philosophia. ꝓpter hoc dicit. Cum tecū nature secreta rimarer. Studuit etiam in phia morali. ergo dr̄ Cū mores nostros. Studuit etiam in astrologia. propter hoc dicit. Cum mihi siderum vias radio describeres ¶ Ubi notandū ꝙ radius est

virga geometralis qua geometri describunt figuras in puluere suppisito
¶ Nota q vita humana & mores hominū debent formari ad similitudi
nem celestis ordinis. sicut eñ spere inferiores planetarum obediunt spere su
periori & reguntur motu firmamenti. sic virtus nostra sensibilis debet obe
dire virtuti rationali & regi ab ipsa Turpe eñ est abijcere regimen supio/
ris & inducere regimē inferioris quod nobis cōe est cum bestijs. sicut dicit
Albertus sup tercio de anima. ¶ Nota ex quo Boetius ratione sue
sapientie in miseriam fuit positus. ideo dicit ad philosophiam. sunt ne hec
premia que nos referim⁹ obsequentes tibi

¶ Hic Boetius res
pondet obiectōni pos
set enim philosophia
sibi obijcere dicendo
quale premium debu
isti reportare. cum tu
non studuisti propter
commune bonum. s3
propter vanam glori/
am & propter propri
am vtilitatem. cui ob
iectioni respondet bo
etius dicens O phi/
losophia. tu sanxisti
id est confirmasti hāc
sententiam ore Pla
tonis. beatas esse res/
publicas si eas sapien
tes regerent vel si re/
ctores earum conti/
gisset studere sapien/
tie. Et confirmasti
ore eiusdem Plato/
nis necessarium esse
reipublice q a sapien
tibus regeret. ne gu/
bernacula. id est regi/
mina commissa im/
probis. q3 id est et. fla
giciosis ciuibus vr/
bium inferrent pestē.
id est discordiā. ac id
est etiam perniciem. i.
damnum bonis ho/
minibus. Igitur ego
sequutus hanc au/

¶ Atqui tu hanc sentētiam Platonis
ore sanxisti. beatas fore respublicas si
eas vel studiosi sapientie regerent. vel
earum rectores studere sapientie cōti
gisset. Tu eiusdem viri ore hanc sapi
entibus capescende reipublice necē/
riam causam esse monuisti ne impro/
bis flagiciosisq3 ciuib⁹ vrbium relicta
gubernacula. pestem bonis ac perni/
ciem ferrent. Hanc igitur autoritatē
secutus quod a te inter secreta ocia di
diceram trāsferre in actū publice am
ministrationis optaui. Tu mihi & q̄ te
sapientū mentib⁹ inseruit deus ↄscij.
nullū me ad magistratū nisi cōe bonū
omniū studiū detulisse. Inde cū im/
probis graues inexorabilesq3 discor
die. Et quod ↄsciētie libertas habet
pro tuendo iure. spreta potentiū sem
per offensio

Prosa quarta

toritatem .i. sententiā quod ego didicerā a te phia inter secreta ocia. ego optaui.i.curaui transferre.i.deducere in actum.i. in opus publice administrationis.i.cōmunis vtilitatis Tu phia ⁊ deus qui inseruit.i. infudit te mentibus sapientum estis mihi conscij .i. testes nullum studium me detulisse ad magistratū nisi commune studium omniū bonoꝝ.quasi diceret Nihil mouit me ad magistratū gerendum nisi cōmunis vtilitas Inde.i. propter hoc mihi erant graues.i.difficiles.ꝙ.p et inexorabiles.i.inexplicabiles discordie cum improbis.⁊ semp fuit mihi spreta offensio potentiū pro tuendo iure.i.pro iusticia defendēda.quod habet libertas ꝯscientie .i. libera ꝯscientia.scꝫ nullum timere pro tuendo iure ¶ Nota fm Platonem.beata est respublica cuius dn̄s phs est.et ve genti cuius dn̄s puer est. Et rōnabiliter q̇dem.quia phia ⁊ sapientia vitam disponit.actiōes regit.agenda ⁊ dimittēda demōstrat.vn̄ Seneca.xvi.epl'a dicit. Si vis omnia tibi subijcere.subijce te rōni.multos eñ rexeris si ratio te rexerit. Et aresto.in phemio metaphisice dt. Sapientis est regere ⁊ ordinare.ex quib; patet.ꝙ regimen reipublice spectat ad sapiētes.pro tanto dt Tullius in ṗncipio sue rhetorice Ad rempublicā plurima ptinent commoda si moderatrix ⁊ regulatrix omniū rerum presto est sapientia ¶ Nota ꝙ studiosi sapientie dicunt illi qui iam per studium adepti sunt sapientiam. Illi aūt dicuntur studere sapientie qui adhuc studendo acquirunt sapientiā ¶ Nota ꝙ Boetius studium vocat secretū ocium.quia in studio homo ociatur ab exteriori occupatione.de quo ocio siue quiete loq̄tur Seneca.lvij.epl'a.dicens Nulla placida est quies.nisi quā ratio componit.⁊ illa vera est tranquillitas in qua mens bona explicatur ¶ Nota ꝙ deus immittit sapientiā mentibus sapientū.hoc scribitur in prologo de regimine principū. Deus est qui diuitias sapiētie sue influit in animas sapientū ¶ Nota ꝙ libertas ꝯscientie nullum habet metuere, quia dicit Macrobius Hoc habet libera ꝯscientia ꝓprium.ꝙ si quid possideat nullum potentē metuat ¶ Item Seneca.liiij. Sapiens ex libero arbitrio nihil habēs timet imbecillitatē hominis. quia securitatē dei habet. Et Seneca de quatuor virtutib; cardinalib; dicit. Ut iustus sis non sufficit ꝙ innocens sis.sed vt innocentes ab iniuria serues. Et idem. Iusticia est vinculū diuine ⁊ humane societatis

¶ Quotiens ego. Conigastum in imbecillis cuiusq; fortunas impetū facientem obuius excepi. Quotiens Triguillam regie ꝓpositum domus. ab incepta ⁊ ppetrata iam prorsus iniuria deieci Quotiens miseros quos infinitis calumnijs impunita barba-

¶ Hic boetius ostēdit se perturbatū ex meritoꝝ frustratione suoꝝ Et primo tangit merita ⁊ beneficia alijs exhibita. scdo tangit frustrationē eorum.ibi Sꝫ esse Prima i septem partes fm ꝙ recitat septē beneficia. que patebunt. Primo dicit Ego boetius multotiens ipsum Coni

rorum auaricia semꝑ vexabat. et ob/iecta ꝑiculis autoritate protexi Nunquã me a iure ad iniuriam quisquã detraxit.

gastum. qui fuit officia/lis regis Theoderici. obuius .i. cõtrarius excepi .i. impediui ipm̃ facien/tem impetũ .i. insultum ꝯtra fortunas .i. ꝯtra bona fortune cuiusꝗ hoīs imbecillis .i. impotẽtis resistere ¶ Tunc ponit scd̃m beneficiũ. dicens Quotiens ego abieci .i. auerti Triguillam sic dc̃m prepositũ domus re/gie .i. regalis aule. ego ipm̃ deieci ab incepta ⁊ ꝑpetrata iniuria ipsis pau/peribꝫ ¶ Tunc subiungit terciũ beneficiũ dicens Quotiens ego ꝓtexi miseros .i. pauperes quos auaricia barbaroꝝ .s. crudelium gothoꝝ impunita .i. incastigata vexabat infinitꝫ calũnijs .i. miserijs. illos ego protexi autoritate mea obiecta .i. exposita periculis .i. damnis Nunꝗ quisquã .i. aliquis detraxit me .i. deflexit a iure ad iniuriã ¶ Nota ꝙ Conigast⁹ fuit q̇dam nobilis familiaris regis Theoderici. qui suus officialis fuit. et totus tyrannus. qui plures homines inuasit impotẽtes .s. eoꝝ bona ipsis auferendo. quẽ Boetius ipsi contrarius a suo impetu iniurioso auertit. talis etiã erat Triguilla ꝑpositus aule regie. ¶ Nota ſm Huguitionẽ ꝙ barbarus idem est quod crudelis incultus ⁊ stolidus. ⁊ est nomen crudelitatis Unde olim omnes ac vniuerse gentes dicte fuerũt barbare. preter grecos ⁊ latinos Et barbaria dicit᷑ quedam terra iuxta greciam sita propter crudelitatis excellentiã ¶ Nota ꝙ boetius dicit (nunꝗ a iure ad iniuriam) et hoc debet sic glosari. Ego nec sum retractus a iure ad iniusticiã amore nec odio nec timore nec proprio cõmodo. que omnia so/lent impedire verũ iudicium. Uñ dicit Laborintus Que munus persona preces de tramite recto Nõ ducunt. iudex sidera laude ferit

Conigast

¶ Prouincialiũ fortunas. tum priuatis rapinis. tum publicis vectigalibꝫ pessundari. non aliter ꝗ qui pa/tiebantur indolui

¶ Hic boetius ponit quartũ beneficiũ. di/cens Ego indolui sicut illi qui patiebant᷑ fortu/nas .i. bona fortune pro/uincialiũ .i. illoꝝ hominũ tum .i. aliquãdo pessun/dari .i. subijci. priuatis rapinis .i. occultis spolijs. tum id est aliquãdo publicis vectigalibꝫ .i. tributis. q̃si di. cum ꝓuinciales nunc spoliarent᷑. nunc in tributis bona ipsoꝝ auferendo. ego dolui tantũ sicut qui patiebantur.

¶ Nota ꝙ omnẽ ciuitatem vel regionẽ quam rhomani expugnaue/runt fecerunt tributariã vel coloniam vel ꝓuinciam. Tributariã faciebãt quãdo relictis inhabitatoribꝫ terre ad tributum soluendũ homines cõ/pellebant Coloniam aũt faciebant. cum expulsis inhabitatoribꝫ alienos instituerunt ad inhabitandũ Prouinciã vero faciebant quãdo aliquem rhomanũ illi terre ꝑficiebant. qui collectis redditibꝫ eos rhomã miserat. et inhabitatores illius terre dicebantur ꝓuinciales Isti ꝓuinciales aliqñ moliebantur occultis rapinis .i. exactionibꝫ suoꝝ prefectoꝝ. aliqñ publi/

Prosa quarta

lis vectigalib⁊.i.tributis que indebito ⁊ iniusto modo exigebant ab eis. de
quo Boetius doluit ¶ Nota ꝙ vectigal proprie dr̄ tributū quod
datur de vectura ¶ Nota ſm Huguitionē. ꝙ ꝓuincia est regio subiu
gata rhomanis ⁊ tributaria facta. Jn̄ ꝓuincialis.i. tributarius

¶ Cum acerbe famis tempore gra
uis atq₃ inexplicabilis indicta coēp/
tio ꝓfligatura inopia campaniā pro
uinciam videret. certamē aduersum
prefectū pretorij cōmunis commodi
rōne suscepi. rege cognoscēte cōtendi
et ne coemptio exigatur euici

¶ Hic ponit q̄ntū bene
ficiū di. Cum tp̄e m̄g/
ne famis eēt indicta.i.in
stituta grauis coēptio.i.
angaria erat ꝓfligatura
.i. punitura Campaniā
ꝓuinciam inopia.i.pau/
pertate. ego boetius su/
scepi certamen ꝯtra pre
fectū pretorij. qui indixe
rat istam coemptionē. ⁊
rōne cōmunis boni ego
certaui rege cognoscente. ⁊ euici ne exigeretur illa coemptio ¶ No/
ta ꝙ coemptio est institutio sup aliqua porcione danda de re emenda vel
vendenda. ⁊ vocatur vulgariter vngelt. ⁊ talis fuit institutio sup Cam/
paniam ꝓuinciam destruendā. quam Boetius remouit

¶ Paulinum ꝯsularem virum cu
ius opes palatini canes iam spe atq₃
ambitione deuorassent. ab ipsis hiā/
tium faucibus traxi. Ne albinum cō
sularem virum preiudicate accusatio
nis pena corriperet. odijs me Cypria
ni delatoris opposui Satis ne in me
magnas videor exacerbasse discor/
dias .·.·.·.

¶ Hic ponit sextum
beneficiū dicens. Ego
traxi id est liberaui Pau
linum virum cōsularem
cuius opes iam deuoras
sent spe ⁊ ambitione id ē
cupiditate canes palati
ni. id est familiares reg̃
similes canib⁊. illū traxi
a faucibus hiantiū id ē
appetentiū opes Pauli
ni ¶ Nota ꝙ fami
liares regis qui preside/
bant palacio vocabātur
canes palatini. sicut em̄
canes habent ora hian/
tia ad capiendas escas. sic isti hiabant ad diripiendas facultates paupe/
rum rhomanoꝝ ¶ Tunc ponit septimū beneficium dicens Ego inter
posui me odijs Cypriani delatoris.i. accusatoris ne pena preiudicate ac
cusationis corriperet.i. puniret Albinum virum cōsularem ¶ No/
ta ꝙ Cyprianus qui fuit de familia regis iniuste accusauit Albinum cō
sularem. qui prius iudicatus fuit ad penam q̄ accusatus. ne ista pena cui
adiudicatus fuerat ip̄m Albinum corripet Boetius se opponens odijs
Cypriani accusatoris Albinum saluauit a morte. ¶ Nota ex istis

beneficijs enumeratis apparet. ꝙ Boetius non gessit magistratū pro vtilitate propria. sed ꝑ vtilitate cōmuni. Si em̄ ꝓpriam vtilitatē intendisset vtiqꝫ odium ⁊ offensam potentū euitasset. quod non fecit. Et ꝑus dixit Nunqꝫ me a iure ad iniuriā quisqꝫ detraxit. Ex quo sil'r apparet ipm nō quesiuisse ꝓprium ꝯmodū. tales em̄ freqn̄ter de iure deflectunt. Et subdit. nunquid videor in me .i. ꝯtra me exacerbasse .i. irritasse satis magnas discordias opponēdo me potentibꝫ. q̄si di. ymmo

¶ Sꝫ esse apud ceteros tutior debui. ꝙ mihi amore iusticie nihil apud aulicos ꝙ magis esse tutior reseruaui.

¶ Hic tangit frustrationē suoꝝ beneficioꝝ dicens. Sꝫ ego debui esse tutior apud ceteros sup ple rhomanos. quibꝫ impendi ista beneficia. ⁊ tn̄ non sum tutus vt postea videbitur. Licet ergo non meruerim securitatē apud aulicos .i. familiares regis aulam inhabitātes. opponendo me eis amore iusticie. ¶ Nota vna causa ꝑturbationis boetij fuit frustratio suoꝝ meritoꝝ. quia amicicia ⁊ grā istoꝝ frustrabatur circa ipm. quibꝫ multa beneficia impendit. et propter quos multis multa beneficia impēdit. ⁊ propter quos multa odia ⁊ indignatiōes incidit

¶ Quibus autem deferentibꝫ perculsi sumus. Quoꝝ basilius olim regio ministerio depulsus in delationē nostri nominis alieni eris necessitate cōpulsus est. Opilionē vero atqꝫ gaudentiū cum ob innumeras multiplicesqꝫ fraudes ire in exilium regia censura decreuisset. Cūqꝫ illi parere nolentes. sacrarum sese edium defensione tuerentur. ꝯpertumqꝫ id regi foret edixit vt ni intra ꝑscriptum diem Rauenna vrbe decederent. notas insigniti frontibꝫ pellerent. Quid huic seueritati posse astrui videtur Atqui eo die deferentibꝫ eisdē nominis nostri delatio suscepta est. Quid igit. nostre

¶ Hic boetius tāgit suam ꝑturbationem ex iniusta sui ꝯdēpnatione. Et ꝑmo facit hoc. secūdo expurgat se de quibusdā sibi obiectis. secūda ibi Quā vtiqꝫ. Primo ostendit iniustā sui ꝯdemnationē ex accusatione ꝑsonaꝝ vilium. secundo ex falsitate criminis sibi impositi. tercio ex seueritate iudicum et ꝑuersitate. scđa ibi At cuiꝰ criminis. tercia ibi Cuius vnqꝫ Primo dicit Nos sumus perculsi .i. percussi aulicis deferentibus id est accusantibꝫ nos. quoꝝ vnꝰ erat Basilius. qui ꝓpter maliciam suā depulsus fuerat olim a ministerio regio .i. regis Ille ꝯpulsus pecunia susceptus est in delationē .i. accusationē

ne artes ita meruerũt. An illos accusatores iustos fecit premissa damnatio. Ita ne nihil fortuna puduit. si minus accusate innocẽtie. ꝛ accusantiũ vilitas pudori debuisset

nostri nominis Aliȷ̃ duo accusatores nostri fuerũt Opilio ꝛ Gaudentius quos cum rex Theodericus ꝓpter innumerabiles fraudes ipsoꝝ ordinasset ire in exiliũ. et ipsi nollent parere. i. obedire sꝫ tuerent̃. i. defenderẽt se intrando ecclesias. cum illud esset ꝯptum. i. reuelatũ regi. ipe rex edixit. i. precepit vt nisi infra statutũ terminũ decederẽt ab vrbe Rauenna deberent repelli. ꝛ p̄mo signari in frontibꝫ sicut signari solent malefactores Et dicit Boetius. q̄d videtur posse astrui. i. ꝯformari huic seueritati. ꝙ eodẽ die ipsis accusantibꝫ nos suscepta fuit eoꝝ accusatio. Quid igitur o phia est dõm. meruerũt ne hoc artes nostre. q. d. nõ Nunq̄d isti iustificati sunt ꝓpter nostram accusationẽ. quasi di. ymmo debuit pudere fortunã. ꝛ si nõ puduit fortunã innocentia accusati. tñ vilitas accusantiũ merito debuit esse pudor ipsi fortune ¶ Nota circa hoc vocabulũ ꝑculsus. Huguitio dicit. ꝙ ꝑcello is ere perculi in p̄terito ꝛ ꝑculsum in supio est idem q̄d ꝑcutere. vel potius terrefacere. sꝫ ꝑcutere ꝑtinet ad corpus. ꝑcellere vero ad aīam ¶ Nota circa hoc vocabulũ deferentibꝫ. ꝙ defero tria s̃cat. Primo est idem q̄d deporto Jñ delator. i. deportator. Scd̃o idem est q̄d honoro. Iñ delator. i. honoris exhibitor Tercio idem est q̄d accuso Iñ delator. i. accusator qui scꝫ detegit q̄d latebat. ꝛ hoc vltimo mõ capitur hic vñ Accusat defert. dat honorẽ. fertq̃ deorsum ¶ Nota ꝙ ad testes ydoneos septẽ requirunt̃ ꝯditiones. q̄ patent in his ꝟsibꝫ Etas. cõditio sexus. discretio. fama Et fortuna fides. in testibꝫ ista requires Primo req̄ritur etas. q: pueri nõ possunt esse testes Scd̃o requirit̃ libera ꝯditio. ꝛ iõ serui nõ pñt ꝓhibere testimoniũ. Tercio req̄rit̃ sexus masculin. ꝛ iõ mulieres nõ pñt esse testes Quarto req̄rit̃ discretio. ꝛ ideo furiosi ꝛ stulti nõ pñt esse testes. Quinto req̄rit̃ fama. ꝛ ideo ꝑsone infames nõ possunt esse testes Sexto req̄rit̃ fortuna. ꝓpter quod paupes non pñt testificari. Septimo req̄rit̃ fides. ꝓpter quod infideles non pñt ꝓhibere testimoniũ. Inter quas ꝯditiones due sunt viliores. s. paupertas ꝛ infamia. Boetius ergo volens ostẽdere suam ꝯdemnationẽ fore iniustã ex vilitate testium accusantiũ. propter quã repellendi erant a testimonio. dicit in vno fuisse defectum fortune. s. in basilio. sed in aliȷ̃s duobꝫ scꝫ in opilione ꝛ gaudẽtio dicit fuisse vicium infamie ¶ Nota ꝙ nihil videtur seuerius ꝛ nequius q̄̃ ꝑsonas viles ꝛ damnãdas admittere in testimoniũ ꝯtra innocẽtes. q: dicit Seneca in de remediȷ̃s fortuitoꝝ Non pt̃ vllam habere autoritatẽ vbi qui damnãdus est male de te loquitur

¶ At cuius criminis cã arguimur summã queris. Senatũ dicimur saluum esse voluisse. Modũ desideras

¶ Hic boetius oñdit iniustã sui ꝯdem natõez ex falsitate criminis sibi impositi. scd̃o ex dictis

Delatorē ne documenta deferret. q̄bꝫ senatū maiestatis reum faceret. impe disse criminamur. Quid igit̃ o mg̃ra censes. Inficiabimur crimen. ne tibi pudori simus. At volui nec vnq̄ꝫ vel le desistam fatebimur Sꝫ impediēdi delatoris opera cessabit. An optasse illius ordinis salutem nephas voca bo Ille q̄dem suis de me decretis vti hoc nephas esset effecerat. Sed sibi semꝑ mentiens imprudētia. rerū me rita non potest immutare: Nec mihi socratico decreto phas esse arbitror. vel occuluisse veritatē. vel concessisse mendaciū. Uerum id quoquo modo sit. tuo et sapientū iudicio estimandū relinquo Cuius rei seriē atq̄ꝫ veritatē nec latere posteros queat. stilo etiam memorieq̄ꝫ cōmendaui

infert quandā admira tionē. ibi Qua in re. Pri ma i duo. ſm ꝙ duo im ponebant̃ boetio de q̄bꝫ se excusat. scd̄a ibi Nam de ꝯpositis. Primū qđ sibi imponebat̃ fuit. ꝙ impediuisset quendam nunciū deferentē regi ac cusationē senatus. vt se natus redderet̃ reus le se maiestatis. Dicit er go in lr̃a. O phia tu for te que queris summā .i. sententiā criminis. cuiꝰ criminis causa arguimꝰ Nos dicimꝰ voluisse sal uare senatū. forsan desi deras scire ꝑ quē modū Dico ꝙ nos criminamꝰ .i. arguimur impediuisse delatorē. ne deferret do cumēta .i. lr̃as regi theo derico. quibꝫ faceret se natum reū lese maiesta tis. Quid igit̃ o mg̃ra censes .i. iudicas. inficia bimur .i. negabimus cri men illud ne simus tibi pudori. atq̄ꝫ .i. sꝫ ego vo lui saluare senatū nec vn quā desistā velle. sꝫ ope ra .i. diligētia impediēdi delatoris cessabit .i. cessare debet. q2 nō est verum
ꝙ impediuerimꝰ delatorem litterarū Nunq̄d est nephas optare salutem
illius ordinis .s. senatus. q. d. nō est nephas. Iste vero senatus qui ꝯsensit
in meam damnationē effecerat hoc suis decretis .i. iudicijs. acsi esset ne
phas saluare ip̄m. sed imprudētia sibi mentiens .i. in damnū suum men
tiens nō potest immutare merita rerū. ita ꝙ illud qđ prius fuit meritoriū
postea fiat demeritoriū. Nec puto esse licitū ſm preceptū Socratis occu
luisse .i. occultasse veritatē. vel concessisse mendaciū Sed quō illud sit ego
relinquo tuo ⁊ sapientū iudicio. veritatē autē huius rei ne lateat posteros
.i. successores nostros ego cōmendaui stilo .i. scripto ⁊ memorie ¶ No
ta ꝙ accusatio Boetij fuit detestabilis. q2 facta fuit per infames ꝑsonas
et fuit irrōnabilis. q2 de bono accusabatur .s. de saluatiōe senatus. qđ erat
bonum Etiā fuit iniusta. q2 falsa. accusabatur eīm impediuisse delatorem
quod falsum fuit ¶ Nota ꝙ ille dr̃ esse reus lese maiestatis qui cōtra

Prosa quarta

regem vel principem aliquē malum aliquod machinatur ¶ Nota ꝙ inficior aris ꝑme ꝯiugationis deponētale .i. negare. vñ Huguitio Inficior aris ꝓprie est nō fateri factū qđ verum est. ſ; ꝯtra veritatē vti mendacio. vel ꝓprie inficiari ſm eum est rem debitā denegare. cū a creditore deposcitur. ⁊ etiā est ꝯtēdere vel denegare ¶ Nota ꝙ đr in textu (nunꝗ͛ optare salutē senatui nephas vocabo) duplex est salus. ſ. ſpūalis q̄ est aīe et tꝑalis q̄ est corꝑis Salutē ſpūalem tenemur oīb; velle. etiā malis rōne caritatis. ꝑ quā etiā mali diligēdi sunt. licet nō in eo ꝙ mali. Salutē vero tꝑalem tenemur velle oīb; bonis. ⁊ ꝑcipue amicis. amicoꝝ vero peccantiū tenemur salutē velle q̄; diu sanabiles sunt vt recuꝑent virtutē amissam. Sed si ꝓpter magnitudinē malicie sint insanabiles dissoluit amicicia. nec est optanda salus eoꝝ. ⁊ q2 malicia senatus rhomanoꝝ erat sanabilis. q̄a forte senatus ꝯpulsus metu regis fuit ꝯsentire in damnationē Boetij. iō optare sibi salutē non erat nephas. licet Boetio turbato hoc videretur

¶ Nota ꝙ veritas nō est occultāda ſm Socratē. nam qui tacet veritatē alijs nescientib; mentitur. ⁊ q̄ mendacib; ꝯsentit silr̄ facit ¶ Nota ꝙ mendaciū non est ꝯcedendū. q2 ſm Aresto. in ethicis Mendaciū ꝑ se prauū est ⁊ fugiendū Et ꝑmo elenchoꝝ đr. Duo sunt oꝑa sapiētis. nil mentiri de his de quib; nouit. ⁊ mentientē posse manifestare

¶ Nam de cōpositis falso litteris quibus libertatē arguor sperasse rhomanā quid attinet dicere. Quarum fraus aperta patuisset: si nobis ipsoꝝ cōfessione delatoꝝ (qđ in omnib; negocijs maximas vires habet) vti licuisset. Nam q̄ sperari reliq̄ libertas p̄t. atq; vtinā posset vlla Respōdissē canij verbo. qui cū a Gaio cesare germanici filio conscius contra se facte ꝯiurationis fuisse diceretur. Si ego inquit scissem, tu nescisses

¶ Hic boetius excusat se de scđo crimine sibi imposito Imponebat̄ eñ sibi. ꝙ scripsisset lr̄as ad impatorē ꝯstantinopolitanū ꝓ liberatōe rhomanoꝝ de manu regis Theoderici. vñ dicit in lr̄a Nam de litteris falso ꝯpositis. q2 false hoc mihi imponit̄. quib; lr̄is arguor sperasse rhomanam libertatē. quid attinet dicere. cu; nō detur mihi locus defensionis Quaꝝ litteraꝝ fraus .i. fraudulētia fuisset aꝑta .i. manifesta si nobis licuisset vti ꝯfessione .i. alloquutōe ipsoꝝ delatoꝝ .i. accusatoꝝ. qđ sc; vti examinatione accusatoꝝ maximas vires habet in omnib; negocijs .i. causis iudiciarijs. nam quē reliqua libertas sperari potest ipsis rhomanis. q̄si di. nulla. Tantū eñ Theodericus rex gothoꝝ inualuerat. ꝙ nullus poterat vel audebat contra ipm Utinā posset vlla libertas sperari. vtinā ita prudēter egissem de negocio ꝙ regi nō innotuisset. ⁊ rñdissem verbo Canij

qui cum accusaretur a Gaio cesare filio germanici. ꝙ esset reus cōiurationis facte ꝯtra se respōdit Canius. Si ego scissem tu nescisses. q̄si di. Si essem reus ita prudēter celassem negociū ꝙ ad tuā noticiā nunq̄ puenisset ¶ Nota ꝙ in causis iudiciarijs testium siue accusatoꝝ examinatio maximas hʒ vires. qꝛ p eam deuenit ad rei veritatē. sicut pʒ de Daniele. q̄ examinādo duos presbiteros false accusantes Susannā ipsos de falsitate accusatiōis corā omni pp̄lo ꝯuicit. Silr̄ boetius si datus fuisset sibi locus examinādi suos accusatores. vtiq̄ ipsos mendaces reddidisset.

¶ Nota ꝙ Canius fuit q̄dam rhomanus prudēs ⁊ sapiens. ⁊ accidit vt q̄dam ex rhomanis ꝯspirarēt ⁊ facerēt ꝯiurationē ꝯtra Gaium cesarē et cum cesar ꝓponeret Canio ꝙ esset reus ꝯiurationis facte. rn̄dit Canius si ego scissem tu nescisses Sic boetius rn̄ disset regi Theoderico. si sibi improꝑasset de lr̄is ꝯpositis suꝑ restituēda libertate ipsis rhomanis ipse nō sciuisset hoc.

¶ Qua in re non ita sensus nrōs meror hebetauit. vt impios scelerata contra virtutem querar molitos: sʒ ea que sperauerint effecisse vehementer admiror. Nam deteriora velle nostri fuit fortasse defectus Posse autē contra innocentiā que sceleratus quisq̄ cōceperit. inspectante deo monstro simile est Unde haud iniuria tuoꝝ quidam familiarium quesiuit. Siq̄dem deus inquit est. vnde mala Bona vero vnde. si non est

¶ Hic boetius ex dictis infert quandā admirationē. secūdo inuehit ꝯtra senatores. q̄ cōsenserunt in suam dānationē. ibi Sed si fas fuerit. Dicit p̄mo Ex quo a malis iniuste accusat' sum. qua in re. i. propter quid nō ita. i. nō intantū meror. i. tristicia hebetauit. i. oppressit sensus nostros vt ego querar. i. ꝯquerar impios. i. malos molitos. i. machinātes scelerata. i. neq̄ciosa cōtra virtutē. i. ꝟtuosos hoīes. sʒ ego admiror vehemēter. i. fortiter effecisse. i. ad effcm̄ ꝑduxisse supple illa que mali sperauerint. i. cōceperint. nam velle deteriora. i. mala forsitan fuerit nostri defectus. i. ex nostro defectu. sed posse supple ꝑficere malum contra innocentiā. i. ꝯtra homines innocētes. que quisq̄ sceleratus cōceperit. i. cogitauerit. deo hoc inspectāte. supple hoc est silr̄ monstro. i. admirabile Unde. i. ꝓ tanto quidā tuoꝝ familiarium. i. ꝑhoꝝ quesiuit haud iniuria. i non iniuste. Siq̄dem ꝓ certo deus est. vnde mala supple ꝓueniunt. vero pʒ vnde. i. a quo bona ꝓueniunt si deus nō est. Quasi diceret. ex quo iniuste a malis accusatus sum. propter hoc non intantū oppressus sum dolore. ꝙ cō querar malos machinari mala bonis. sʒ admiror ꝙ illi qui mala ꝯcipiunt ꝯtra bonos possint ꝓducere ea ad effectū. Nam velle malum est forte ex nostro defectu. sed ꝙ malus possit ꝑficere malum ꝯtra bonos. deo hoc inspiciēte. est simile monstro. Unde q̄dam

Prosa quarta

phs nō iniuste quesiuit. Si deus est vñ ꝓueniūt mala. ⁊ si deus nō est vñ ꝓueniūt bona ¶ Nota ex quarto huius duo requirūtur ad aliquē effectū producendū. s. volūtas ⁊ ptās. Requirit volūtas. q; nullus aggredit quod nō vult. Requirit etiā ptās. q; sine ptāte volūtas frustrat. ꝙ āt mali habent volūtatem offendēdi bonos nō est mirādum. sed ꝙ hn̄t potestatem ꝓducendi ad effectū suā volūtatem deo respiciēte est sīle mōstro ¶ Nota simile monstro est quod cōtingit preter intentiōem nature. sicut ergo monstra fiūt preter intentōnem nature. sic videbatur Boetio ꝙ mala preter ordinem diuine ꝓuidētie ꝯtingerēt. Nō videret rationabile. cū deus sit summū bonū ꝙ aliquo mō sit causa male fieri. g̊ male fieri in mūdo deo inspiciente videtur sīle monstro ¶ Nota ꝙ deus nō est cā effectiua mali cū sit summe bonus. licz sit causa mali ꝑmissiua. q; ꝑmittit fieri malū: ⁊ sic exponit autoritas prophetie dicētis. Ego dn̄s faciēs omnia hec faciēs bonū ⁊ creans malū supple ꝑmissiue. Aliter dr̄. duplex est malū. scz malum pene ⁊ malum culpe. deus est causa mali pene quod punit. sed nō est causa mali culpe. q; hic est q̄ pctm̄ nō fecit.

¶ Sed fas fuerit nefarios hoīes qui bonoꝝ oīm totiusq; senat⁹ sanguinē petunt. nos etiā quos ꝓpugnare bonis senatuq; viderant perditū ire voluisse. Sed num idem de patribus q̄ q; merebamur Meministi vt opinor quoniam me dicturum quid facturū ve. p̄ns semꝑ ipsa dirigebas. Meministi inq̄m verone cū rex auidus exitij communis maiestatis crimē in Albinū delatum ad cunctū senatus ordinem transferre moliret. vniuersi innocentiam senatus quanta mei periculi securitate defenderim. Scis me hec et vera ꝓferre. ⁊ in nulla vnq̄ mei laude iactasse. Minuit em̄ quodammō sese probantis ꝯscientie secretū. quotiens ostentando q̄s factū recipit fa/

¶ Hic Boetius inuehit contra senatū q̄ consentit in suā condemnatione tangendo suā beniuolentiā quam habuit ad eos. ⁊ dicit. Si fas fuerit. id est ponamus fas esse nefarios hoīes. i. malos homīes q̄ omniū bonorū ⁊ totius senatus. i. ꝯsulatus rhomane ciuitatis. petūt. i. desiderant sanguinē. i. mortem. nos etiam voluisse ire perditū. id est ad perdendū. quos viderant ꝓpugnare bonis hominibus. q; pro et senatus Sz num id est nūquid nos idem scilz ꝑdere merebamur de patrib⁹. i. de senatorib⁹. q̄si diceret nō. Sed o phia meministi vt opinor q̄m me dicturū. i. volentē dicere. quid. i. aliq̄d verꝑ vel facturū. ipsa semꝑ p̄ns supple existens dirigebas. i. regebas. Ergo nec verbis nec factis

me p̄ciū. Sȝ innocētiam nrām q̄s ex
cepit euentus: vides Pro vere virtu-
tis p̄mijs. falsi sceleris penas subimus

offendi senatuȝ. Memi
nisti inq̄ꝫ phia Verone
id est apud veronam ci-
uitatem. cum rex Theo
dericus auidus existēs
cōis exitij. i. tormenti se-
natoꝝ. cum ipse crimen
lese maiestatis delatū in Albū ipse rex moliretur. i. laboraret transferre il-
lud crimē ad totū senatuȝ. quāta securitate. i. tutela mei periculi. defende
rim. i. liberauerim innocentiā vniuersi senatus. i. totius ꝯsulatus. O phia
tu scis me ꝓferre. i. loqui vera ⁊ nūq̄ꝫ me iactasse in vlla mei laude. em̄ pro
quia. minuit quodāmodo secretū ꝯscie probantis. i. laudantis se quotiēs
q̄s ostentādo. i. manifestādo factū. recipit p̄cium fame. i. mercedē laudis
ab hoībus. Sed tu phia vides q̄s euentus exceperit. i. liberauerit nostrā
innocētiā. nos subimus. i. sustinemus penas falsi sceleris. i. false nobis im-
positi ꝓ premijs vere ꝟtutis. ¶ Nota f̄m Senecā. dolor duplicat̃ cū
ab eo a quo bonū merueras malū venit. Cū igit̃ Boetius oēm beniuolē
tiā exhibuerit senatoribus grauius doluit de sua offensiōe ¶ Nota in
ciuitate Verona cū Albinus esset accusatus de graui crimine. ita vt di-
ceretur reus lese maiestatis. illud crimē rex Theodericus voluit transfer-
re ad totū senatū ⁊ ipm̄ damnare. sed Boetius exponēs se periculis sena
tum liberauit. ¶ Itē nota ꝙ secretū ꝯscie est ꝟtus que minuit̃ cum ali
q̄s virtuose operatur iactando se vt ꝯsequatur famā ⁊ laudē ꝓpli. vñ Se
neca. ꝯscientiam potius q̄ꝫ famā attende. Et dicit Macrobius. Sapi-
ens gloriā suam in ꝯscia ponit. stultus autem in laude humana. vñ dr̄ Isi
dorus. q̄ aliquod donum a deo largitum in laudē suaȝ ꝯuertit. proculdu
bio virtutem in viciū transire facit

¶ Et cuius vnq̄ꝫ facinoris manifesta
cōfessio. ita iudices habuit in seuerita
te cōcordes vt nō aliq̄s vel ipse huma
ni error ingenij. vl' fortune cōditio cū
ctis mortalibꝫ incerta sūmittere. Si
inflāmare sacras edes voluisse. Si sa
cerdotes impio iugulare gladio. Si
bonis omnibus necē struxisse dicere
mur. p̄ntem tn̄ sentētia cōfessuȝ cōuic
tū ve punissȝ. Nūc q̄ngētis fere passu
um milibꝫ ꝓcul moti atq̄ꝫ īdefensi ob

¶ Hic Boetius oñdit
se ꝑturbatū ex iudicū se
ueritate ⁊ inflexibilitate
dicēs. Cuius vnq̄ꝫ faci
noris. i. peccati maifesta
cōfessio. i. cuiꝰ vnq̄ꝫ hois
pctm̄ manifestū habuit
iudices ita ꝯcordes in se
ueritate vt non aliquos
eoꝝ vel ipse error huma
ni ingenij summitteret.
id est flecteret ad miseri
cordiā vel ꝯditio fortu-
ne. i. euētus fortunatus.
exñs incerta cūctis mor-
talibꝫ supple hoībꝫ sum-
mitteret aliq̄s eorū. Si
diceremur voluisse inflā

Prosa quarta

studiũ ꝓpensius in senatum. morti ꝓ scriptioniq; damnamur. O meritos de simili crimine neminẽ posse cõuinci. cuius dignitatem reatus ipsi etiã qui detulere viderunt.

mare.i.incendere sacras edes.i.eccias.⁊ si nos diceremur struxisse.i.ꝑcurasse necẽ.i.mortem bonis oib9.⁊ si diceremur iugulare.i.punire sacerdotes impio gladio. tamẽ ꝑ sed sentẽtia.i. iudiciũ damnasset me pñtez ꝯuictum ⁊ ꝯfessum crimẽ.sed nos procul moti.i.absentes q̇ngẽtis milib9 passuũ ⁊ indefensi ob ꝓpensius studiũ.i.ꝓpter studiũ nos damnamur.id est adiudicamur in senatũ morti.q; ꝑ et ꝓscriptioni. Et tũc exclamat dicens. O meritos.i.dignos vel beatos iudicio neminẽ posse ꝯuinci de simili crimine.sicut nec ego iuste ꝯuictus suz.cuius reatus.i.criminis dignitatẽ id est innocentiã ipsi etiã viderũt.i.cognouerũt q̇ detulere.i.accusauerunt me ¶ Nota ꝙ iudices qñz mouent̃ ad miscd̃iam duplici de cã.pmo ꝓpter errorẽ humani ingenij.q2 hũanũ ingeniũ sepe fallit̃ in iudicio.q2 ignorat vtrũ aliquãdo iuste de re sentiat vel nõ.⁊ timẽs deũ ne iniuste iudicet mouet̃ ad miscd̃iam ꝑcendo reo. Scd̃o iudices mouent̃ ad miscd̃iaz ꝓpter euentũ fortune q̇ incertus est hoibus.qd̃ eñ iudex in alio damnat sibi facile ꝑ fortunã euenit.⁊ illud debet recordari. sed nulla illarũ causaꝝ mouit iudices ad miserandũ boetio.s3 ꝯcorditer ipm damnabãt. ¶ Nota ꝙ nullus debet damnari etiã ꝓ crimine quãtũcũq; enormi nisi sit p̄sens ꝯuictus vel crimẽ in iudicio ꝯfessus. Boetius aũt cũ damnaret̃ nõ erat ꝯuictus nec crimen ꝯfessus.⁊ erat absens q2 in studio atheniẽsi.ergo iniuste erat damnatus. ¶ Nota ꝙ boetius cũ damnaret̃ distabat a loco iudicij q̇ngentis milibus passuum.⁊ cũ mille passus faciunt vnũ miliare ideo bene distabat ad q̇ngenta miliaria ¶ Nota boetius dãnatus fuit ꝓscriptioni. Huguitio dr̃ Proscriptio est iudicialis sentẽtia lata ꝯtra aliquẽ cuius nomẽ pro scelere de scriptura tabule enee delebat̃. Cõsuetudo eñ rhomana fuit ꝙ noĩa senatorũ quoꝝ ꝯsilio vrbs rhomana regebatur. aureis litteris in tabula enea scriberent̃. vñ ⁊ patres ꝯscripti dicebãt̃. Et dr̃ ꝓscriptus q̄si ꝓcul a scriptura posit9.⁊ sic boetius erat ꝓscriptus q2 nomẽ suum deletum fuit de tabula enea

¶ Quã vti alicui9 sceleris admixtiõe fuscarẽt ob ambitũ dignitatis sacrilegio me ꝯsciam pollusse mẽtiti st̃. Atq̃ ⁊ tu insita nob oẽz reꝝ mortaliũ cupidinẽ de nr̃i aĩ sede pellebas. sb tuis oculis sacrilegio locũ esse fas non erat

¶ Hic boetius expurgat se de q̇busdam obiectis.scd̃o oñdit vñ sumpta fuit rõ obiectõis.secũda ibi. Sed o nefas.
¶ Nota boetio obijciebatur ꝙ ipse vsus arte nigromantica sacrificaret demonibus pro dignitatibus acquirẽdis. De hoc ipse Boetius excusat se dicens. Quaz

supple meā dignitatem
vti pro vt offuscarent. id
est denigrarent admixti
one alicuius sceleris· mē
titi sunt meam polluisse
conscientiā sacrilegio. id
est demonuȝ obseqo ob
ambitū. i. ꝓpter cupidi-
tatem dignitatis acqui-
rēde. atqui pro certe. tu
insita. i. inserta nobis pel
lebas de sede. id est de lo
co cupiditatē omniū re-
rum mortaliuȝ. ⁊ sub tu
is oculis nō erat fas esse
locum sacrilegio. id ē cul
tui demonum. ꝙ pro et.
tu instillabas auribus ⁊
cogitationibus meis il-
lud pythagoricū. Deo

Instillabas eñ auribꝰ cogitationibꝰ
ꝙ quotidie meis pythagoricum illud
Enyoy henō. i. deo nō dijs seruiēdū.
Nec ꝯueniebat vilissimoꝝ me spiri-
tuū ꝓsidia captare. quē tu in hanc ex-
cellentiā cōponebas vt cōsimilez deo
faceres. Preterea Penetral innocēs
domus. honestissimoꝝ cetus amico-
rū. Socer etiā scūs. ⁊ eque actus ipo
reuerendus ab omi nos huius crimi
nis suspitione defendunt

non dijs seruiendū. nec ꝯueniebat me captare. i. optare ꝓsidia. i. auxilia vi
lissimoꝝ spirituū. i. demonū quem tu componebas. i. locabas in hanc ex-
cellentiam. vt similem deo faceres. Preterea innocens Penetral. i. vxor
domus mee. cetus. i. multitudo honestissimorū amicoꝝ. Et socer Syma
chus sanctus ⁊ eque reuerendus ipso actu defendūt me ab omi suspitiōe
huius criminis ¶ Nota ꝙ consuetudo inuidorum est cū nō possunt
alicui suam probitatem auferre. nituntur ipsam saltem aliquo vicio deni
grare. ⁊ sic fama Boetij denigrata fuit in vicio sacrilegij. ¶ Nota ꝙ
sacrilegiū est sacre rei furtū. ⁊ ponitur sacrileg⁹ pro homine scelerato. Eti
am sacrilegium est cultura demonum siue ydolorum. Inde sacrilegus. id
est ydolatra. ⁊ sic capitur in proposito ¶ Nota ꝙ ambitus media ꝓ-
ducta est cupiditas honoris. Sed ambitus media correpta est circuitus
Et pmo modo accipitur hic ¶ Nota ꝙ phia repellit omnē cupiditateȝ
bonoꝝ exterioꝝ. quod scribitur in primo libro de plantis. ꝙ phia tria in-
ducit. s. mentis illustratōem. felicitatis appetitum. ⁊ mollis affluentie cō
temptū ¶ Nota phia facit hoiem similem deo. nō similitudine omi-
moda. sed ꝑticipatiua. ita ꝙ hō participat aliqd conditōis diuine. s. intel
ligentie. Vn̄ Seneca. Hoc mihi phia promittit. ꝙ me similē deo reddit
Et alibi dicit. Vir speculatiuus est quasi deus in humano corpe hospi
tatus. ¶ Nota sacrilegiū non hȝ locū sub oculis phie. qꝛ phia per se
oīa agenda ⁊ facienda ordinatissime disponit. ⁊ nō permittit hoiem ad
vana declinare. Quia dicit Tullius in libro de finibus bonoꝝ ⁊ maloꝝ.
Phia a superstitione liberat metu mortis non conturbat. Et est supsti
tio vana religio. scȝ ydolorū cultura ¶ Nota penetral est secreta came
ra vel locus secretus interior in domo vel in templo. vbi reponūtur clino
dia vel aliqua talia. Et ponitur hic pro vxore Boetij per metaphoram.

ponendo ptinens p ptento. qr ipsa psueuit morari in penetrali. ¶ Nota q Symachus fuit quidã nobilis rhomanus ⁊ socer boetij. cuius filiã boetius in vxorẽ duxerat noie Elphia. q symachus nõ fuit tm̃ sanctus interius in affectu. sꝫ etiã reuerẽdus fuit in exteriori actu. sicut dt Boetius

¶ Sed o nefas. illi vero de te tanti criminis fidem capiunt: atqꝫ hoc ipso videbimur affines fuisse maleficio q tuis imbuti disciplinis. tuis instituti moribus sumus. Ita non est satis. nil mihi tuam profuisse reuerentiam. nisi vltro tu mea potius offensione lacereris

¶ Hic boetius ostendit vñ fuerit rõ sumpta obiecti criminis. qr ex ipsa phia cui deditus erat Unde exclamãdo dicit O nefas ipsi mali capiunt fidem tãti criminis de te o phia. ⁊ pter hoc videbimur fuisse affines maleficio sacrilegij. quia nos sumus imbuti. i. instructi tuis disciplinis. i. doctrinis. ⁊ sumus instituti. i. iformati tuis moribus. ita nõ est satis tuam reuerentiã nihil mihi pfuisse nisi vltro. i. sponte tu potius lacereris ab illis mea offensione. Hoc dicit boetius p tanto qr iniuriati sunt sibi pter phiam. ideo magis iniuriati sunt philosophie qꝫ sibi. ¶ Nota q Boetius vacabat studio. fugiebat consortia stultorꝫ. ⁊ querebat secreta loca pter studium. ideo putabãt ipm loqui cum demonibꝫ ⁊ eis sacrificare ¶ Item quia Boetius fere omnia q volebat facere sua sapientia faciebat. ideo putabãt eum demonẽ habere familiarem sibi obsequentẽ. sicut Apuleius opinatus est de Socrate q haberet deum familiarẽ. de quo fecit librum quẽ intitulauit de deo socratis

¶ Atuero hic etiam nostris malis cumulus accedit: q existimatio plurimorꝫ non rerꝫ merita. sed fortune spectat euentũ. eaqꝫ tm̃ iudicat esse prouisa que felicitas pmendauerit Quo fit vt existimatio bona prima omniũ deserat infelices. Qui nũc populi rumores. qꝫ dissone multiplicesqꝫ sententie. piget reminisci. Hoc tm̃ dixerim vltimã esse aduerse fortune sarcinam

¶ Hic boetius ostẽdit se esse pturbatum ex fame sue lesione dicẽs Hic cumulus. i. augmẽtatio accedit nostris malis q existimatio. i. iudicium plurimorꝫ. i. vulgarium non spectat. i. nõ respicit merita rerꝫ sicut hõ meretur. sed exspectat euentum fortune. id est iudicat hominẽ ꝭm q fortuna se hꝫ circa ipsum. ⁊ ea tm̃ iudicat vulgus esse puisa a deo. que cõmendauerit felicitas. i. psperitas

ra fortuna. quo fit. i. ex q̄ seqtur vt existimatio bona deserat. Vn̄ me piget .i. tedet remisci q̄ nūc sint rumores pplī. ⁊ q̄ꝫ multiplices. q̄ꝫ. p ⁊ dissone id ē discordātes sentētie sint de me. Nam q̄dam dicunt me reum esse. q̄dā nō. hoc eīn dixerim .i. volui dixisse vltimā esse sarcinam. i. grauissimū pondus aduerse fortune. ꝙ dum aliquod crimen affigitur. i. imponitur miseris. i. infelicib9. ipsi creduntur meruisse supplelia que ipsi miseri pferunt. i. patiuu͛. ⁊ ego bonis omnib9 pulsus q͛ in exilium relegatus. ⁊ exutus dignitatib9 quia monatione pscriptus. ⁊ fedatus. i. maculatus existimatione. ego qui pus ꝟtute honestus reputabar nunc scelere deformis reputor. ⁊ tuli. i. recepi suppliciū. i. penam ob beneficium. i. propter beneficiū

ꝙ dum miseris aliquod crimen affigitur. que perferunt meruisse creduntur. Et ego quidem bonis omnibus pulsus. dignitatib9 exutus. existimatione fedatus. ob beneficium supplicium tuli.

¶ Nota ꝙ vulgares nō iudicant ꝭm merita rerꝫ. vtrum hō mereatur aliquid vel non. ſꝫ iudicāt ꝭm euentū fortune. vn̄ de hominē bene fortunatū iudicant felicem. male aūt fortunatū iudicant miserum. sed hoc iudicium falsum est Vn̄ dicit Seneca. xlv. ep̄la. Non felicem hunc estimes quē vulgus appellat felicem. ad quez pecunia ꝯfluxit. sed illum cui omne bonum in animo est erectū ⁊ extensum. ¶ Item bona estimatio deserit infelices. q͛ primū malum quod infelices incurrūt est ꝙ vulgus male de ipsis opinatur. credit eīn vulgus ea q̄ miseri patiuntur ꝙ ex merito talia patiantur

¶ Hic boetius ostēdit se esse ꝑturbatū ex his que vidit in mundo generalit͛. s. bonos deprimi ⁊ malos extolli dicēs Ego videor videre. i. ꝯgnoscere nefarias officinas. i. malas societates sceleratoꝝ hoīm fluitantes gaudio. q̄ꝫ. p et leticia. ⁊ quēcunq̄ꝫ pditissimū. i. pessimū imminentē. i. insistentē nouis fraudibus delationū. i. accusationū. et video bonos iacere. pstratos. i. depressos terrore nostri discriminis. ⁊ et͛ video quēq̄ꝫ flagiciosum. i. prauū ho-

¶ Uidere autem videor nefarias sceleratoꝝ officinas gaudio leticiaq̄ꝫ fluitantes. perditissimū quemq̄ꝫ nouis delationum fraudibus imminentem: iacere bonos nostri discriminis terrore prostratos. flagiciosum quēq̄ꝫ ad audendum quidem facinus impunitate. ad efficiendū vero premijs incitari. Insontes autem nonmodo securitate. verum ipsa etiam defensione priuatos Itaq̄ꝫ libet exclamare

minē incitari ad audendũ .i. presumendũ facinus .i. peccatũ impunitate .i. sine pena Uero .p sed incitare p̄mijs ad efficiendũ .i. ad ꝑpetrandũ facinus .i. peccatũ. autē .p sed vt ego video insontes .i. innocētes nōmodo .i. non tm̄ priuatos securitate. verumetiā defensiōe. Itaqꝫ .p ergo libet .i. placet mihi exclamare ad deum celi. quare talia ꝑmittat in mundo. vt mali exaltentur ꝛ boni deprimātur ¶ Nota ꝙ boetio qui erat turbate mētis ꝛ in statu miserie videbatur ꝙ mali in hoc mundo essent potētes ꝛ viuerent impuniti. boni autē impotētes ꝛ viuerent irremunerati. sed phia in quarto huius ipsum cōsolando probat malos semꝑ esse impotentes. ꝛ bonos esse potētes. ꝛ malis nuncꝙ̄ deesse sua supplicia. ꝛ bonis nuncꝙ̄ sua premia ¶ Nota ꝙ officine dicuntur domus officialium. vbi reponũtur ea que ad ipsos spectant. ꝛ ad eorum officia. sicut sunt cellaria ꝛ granaria. ꝛ alia hmōi. Hic autē accipiũtur officine pro cōgregatione maloꝝ. et dicuntur ab officio is ere. qd idem est quod nocere

¶ Metrum quintum primi libri

O Stelliferi conditor orbis
Qui ꝑpetuo nixus solio
Rapido celum turbine versas
Legemqꝫ pati sidera cogis
Ut nunc pleno lucida cornu
Totis fratris obuia flammis
Condat stellas luna minores
Nunc obscuro pallida cornu
Phebo propior lumina perdat
Et qui prime tempore noctis
Agit algentes hesperus ortus
Solitas iterum mutet habenas
Phebi pallens lucifer ortu
Tu frondifiue frigore brume
Stringis lucem breuiori mora
Tu cum feruida venerit estas
Agiles nocti diuidit horas

¶ Hic incipit quintũ metrum huius primi libri. quod dr̄ pindaricũ ab inuētore. anapesticũ a pede predominante. Est aũt anapestus pes cōtrarius dactilo constans ex ꝑmis duabus breuib' ꝛ tercia longa syllaba. ꝛ est metrum acatalecticũ .i. sine defectu. In hoc autē metro Boetius exclamat contra prouidētiam diuinā. admirans ꝙ omnia regantur a deo preter actus humanos. licet h̄ falsum sit. tamē Boetio sic videbatur ſm statum turbatum. Et diuiditur. quia primo cōmendat prouidētiam diuinam ex gubernatione celestium ꝛ terrestriũ Secũdo tangit actus humanos nō regi a deo. Tercio rogat deum vt regat actus hoīm. scd̄a ibi Oia certo. tercia ibi Quisquis rerꝫ. Prima diuidit. primo cōmendat regimē diuine prouidētie circa corpa celestia.

Liber Primus

Secundo magis circa terrestria. ibi Tua vis varium temperat Primo dicit O conditor. i. o creator orbis stelliferi. i. ferentis stellas. qui nixus. i. adiunctus perpetuo solio. i. eterne sedi. versas. i. frequenter vertis celum rapido turbine. i. veloci motu. ꝛ cogis sidera pati legem. i. debitum ordinem. vt ipsa luna nunc. i. aliquādo lucida pleno cornu sicut in plenilunio obuia. i. opposita totis flammis. i. luminibꝫ fratris. i. solis. ipsa luna condat. i. abscondat minores stellas. que in plenilunio non videntur propter maius lumen. ꝛ tu cogis nunc. i. aliquādo vt ipsa luna existēs pallida obscuro cornu. ipsa existens propior phebo. i. soli perdat. i. amittat lumina. i. lucem. q̄si di. Tu facis vt luna quanto magis recedit a sole tanto magis illuminatur. ꝛ lumine suo obscurat minores stellas. ꝛ quāto magis appropinquat soli tanto plus obscuratur. ꝛ tu cogis vt hesperus. i. stella vespertina. qui agit algentes. i. frigidos ortus tempore noctis. i. in crepusculo quod est prima pars noctis sequendo solem. Iste hesperus de mane lucifer dictus pallens in ortu phebi iterum mutet solitas habenas. i. solitos cursus. nam cum de vespere seq̄tur solem. de mane precedit ip̄m. ꝛ tu stringis. i. coartas lucē. i. diem breuiori mora tp̄e brume. i. hyemis frondiflue id est facientis frondes defluere. ꝛ cum feruida estas venerit. tunc tu diuidis. i. distinguis agiles horas. i. breues horas noctis. q̄si di. tu facis ꝙ tp̄e hyemali noctes sunt plixiores diebus. ꝛ tempore estiuali fit econuerso

¶ Notandū ꝙ deus dicitur conditor stelliferi orbis. quia ab ipso dependet celum ꝛ tota natura. ex. xij. metaphisice. Et dicitur residere in ꝑpetuo solio. quia in celo quod est ꝑpetuum. nam celum est locus deorū et spirituū. ꝛ omnes barbari ꝛ greci ꝛ quicūq̄ putant deos esse eum locū qui sursum est deo attribuunt tanq̄ immortale immortali coaptātes. primo celi ꝛ mundi. Et dr̄ vertere celum rapido turbine. motus em̄ firmamenti dicitur rapidus. quia motu suo rapit secum alias speras inferiores

¶ Nota ꝙ verso as are est ꝟbum frequentatiuū. ꝛ ſcat frequenter vertere. ꝛ ex hoc innuitur ꝙ celum semꝑ mouetur ꝛ non cessabit. q2 dicit cōmentator. non est timendū ꝙ celum stet. Et ratio est. quia mouens celum mouet sine fatigatione ꝛ pena. xij. metaphisice. ¶ Item deus est nixus ꝑpetuo solio. i. cōiunctus ꝑpetuo celo. Unde deus tripl'r est in vniuerso. scꝫ essentialr̄ seu presentialr̄. sacramētaliter seu misterialiter. ꝛ misericordialiter. Essentialr̄ seu presentialr̄ in sua vera claritate. in qua ip̄m homo nunq̄ vidit. sicut dicit ꝓpheta Deum nemo vidit vnq̄. sicut ipse est in ꝑpetuo solio. Sacramētaliter seu misterialiter deus est sacramento eucharistie. quod rata fide credimus. Sed misericordialr̄ deus est vbiq̄ ſm ꝙ dicit scriptura Misericordia dn̄i plena est terra. Et inde prouenit dcm̄ ꝯmune ſm ꝙ dicit scriptura Deus est vbiq̄ ¶ Nota ſm Huguitionē. ꝙ solium est sedes regalis ex solidis lignis facta a soliditate dcā id est a firmitate ¶ Nota ꝙ deus cogit sidera pati legem. non violenta nec coacta motione. quia nullum violentū ꝑpetuum. sꝫ cogit ea voluntaria ordinatione obseruare legem. i. determinatū motum. vt tempore eis statuto oriantur ꝛ occidant ¶ Nota ꝙ luna de se est corpus opacum recipiēs lumen a sole. ꝛ in ea parte que est versus solem illuminatur. Cum autē directe opposita fuerit soli sicut in plenilunio. tūc lumine suo

Metrum quintū

obscurat minores stellas. eo ꝙ maius lumen offuscat minus. sed cū luna est in ista parte celi in qua est sol. sicut contingit in cōiunctione. tunc superior pars que est versus solem est illuminata. ⁊ inferior pars que est ꝟsus nos est obscurata. ⁊ tūc nihil videmus de luna. sed cū incipit elōgari a sole. tūc ps elōgata incipit modicū apparere nobis. ⁊ tūc dicimus esse nouiluniū. ⁊ quanto plus elongatur tanto plus apparet nobis illuminata ¶ Nota Boetius dicit solē esse fratrē lune. q̄r ſm fabulas Jupiter cōcubens cū latona genuit ex ea duos gemellos. s. phebū qui d̄r sol. ⁊ dyanā q̄ d̄r luna. ⁊ sic ſm fabulas sol est frater lune ¶ Nota stella q̄ de vespe sequit̄ solem ⁊ q̄ de mane p̄cedit habēt diuersa noīa. ptꝫ p versum. Lucifer aurora venus vespus hesperus idē. Q̄uō aūt possibile sit ꝙ eadem stella de vespe sequat̄ solem ⁊ de mane p̄cedat. dicūt aliqui ꝙ hoc nō contingit in vna ⁊ eadē pte anni. sed in diuersis. Dicūt em̄ ꝙ in estate seq̄tur solem ⁊ in hyeme p̄cedat. sed hoc est ꝯtra omēs autores dicētes hoc esse in eodē tpe anni. Alij dicūt ꝙ mercurius ⁊ venus sint stelle similis coloris ⁊ quātitatis. quaꝝ vna q̄nqꝫ seq̄tur solē alia p̄cedit. ⁊ sic videt̄ esse vna stella q̄ p̄cedit ⁊ que seq̄tur. sed h̄ non est. Huguitio dicit ꝙ ven⁹ est altior sole. ⁊ loquit̄ ſm antiq̄s astrologos q̄ locauerunt venerē supra solem. Cuꝫ igit̄ contingit ꝙ venus ⁊ sol simul veniūt ad occasum q̄r venus est altior diutius videt̄ in sero q̄z sol. eadem rōe citius videt̄ de mane. q̄uis eque cito discurrāt. Nā citius vident̄ ascendētia remota q̄z ꝓpinqua. ⁊ diuti⁹ vident̄ descendētia remota q̄z propinq̄. licet equali motu incedant. sed moderni astrologi locant venerē sub sole. Alij dicūt ꝙ vna est stella que vno tpe sequitur solem. alio tpe p̄cedit. ⁊ dicūt ſm Ptholomeuꝫ illā stellam epyciclū in cuius circūferentia defertur corpus eius. Est aūt epyciclus circulus puus cuius centrum est in circūferentia orbis deferētis. Nunc aūt est ita ꝙ epyciclus veneris sp est cū sole. ita ꝙ si protrahat̄ linea a centro terre p centrū epycicli veneris ad firmamentum: eadem linea transibit p centrum solis ⁊ non multū distabit ab eo. cum aūt venus feratur in circuitu epycicli. aliq̄n erit in eadem linea cū sole. aliquādo p̄cedit. aliquādo sequitur. Jtem mora solis super orizontē facit diem. cū dies sit latio solis sup terram. Mora aūt solis sub orizonte facit noctē. ⁊ quia sol longiorem facit morā tpe estiuali sup orizontē ⁊ breuiorem sub orizonte. ideo dies estiuales longiores sunt noctibus In hyeme aūt fit ecōuerso ꝓpter q̄d dies hyemales breuiores sunt noctibus.

¶ Tua vis variū tempat annum
Ut quas boree spūs aufert
Reuehat mitis zephirus frondes
Quęqꝫ arcturus semina vidit
Syrius altas vrat segetes
Nihil antiqua lege solutum

¶ Hic Boetius commendat regimen diuine prouidētie magis circa terrestria. scilicet circa partes anni dicens. O deus tua vis. i. virtus temperat. i. ordinat variū annū. i. diuersas partes anni. vt mitis zephirus. i. vētus ꝟnalis. reuehat. idē

Linquit proprie stationis opus.

reducat frōdes quas au
fert.i.destruit spūs boree
id est flatus boree.⁊ tua vis temperat vt quecūq; semina viderat arctur⁹
illa stella altas segetes.id est longas segetes vrat syrius.id est stella cani
cula tp̄e estiuali. Et subdit.nihil solutum.id est segregatū antiqua lege.
id est eterna lege diuine ꝓuidentie linquit.i.derelinquit opus ꝓprie statio
nis.i.ad quod opandū est statutū. ¶ Nota ꝙ quatuor sūt partes an
ni.ver.hyems.autumnus ⁊ estas. In vere flat ventus q̄ dr̄ zephirus q̄ est
collateralis fauonij.⁊ qr̄ flatus eius est lenis.ideo dr̄ mitis ⁊ ꝓducit viri
dia. In hyeme ⁊ maxime in p̄ncipio viget flatus boree q̄ est vētus colla
teralis aq̄lonis.cuius flatus est fortis ⁊ frigidus.⁊ destruit viridia denu
dando arbores ¶ Nota ꝙ arcturus est stella circa maiorem vrsam .q̄
dr̄ videre semina.qr̄ tp̄e sui ortus quo oritur cū sole tūc seminatur sicut in
autumno ¶ Nota syrius est stella q̄ alio noīe dr̄ canicula Et dr̄ syrius
a syren quod est tractus ꝓpter longū tractum caloris.⁊ apparet cū sol est
in cancro.⁊ dr̄ vrere segetes.i.maturare ¶ Nota de arcturo dicit Isi
dorus in libro ethimologiarū.arcturus est sidus post caudā maioris vr
se positum.⁊ oritur tp̄e autūnali.sed dicit Vegetius arcturum oriri post
ydus septembris.xvij.kal.octobris. Itē dicit Isidorus.canicula est stel
la.⁊ dr̄ syrius q̄ estiuis mensibus in medio centro celi est.⁊ iūcta cū sole du
plicatur calor eius.⁊ dissoluunť corpa ⁊ euaporant.a qua stella dicunť di
es caniculares.in quibus moleste sunt purgationes.

¶ Omnia certo fine gubernās
Hominum solos respuis actus.
Merito rector cohibere modo
Nam cur tantas lubrica versat
Fortuna vices.premit insontes
Debita sceleri noxia pena.
At peruersi resident celso
Mores solio.sanctaq; calcant
Iniusta vice colla nocentes
Latet obscuris condita virtus
Clara tenebris.iustusq; tulit
Crimen iniqui
Nil periuria nil nocet ipsis

¶ In ista parte boeti⁹
tangit actus hoīm non
regi a prouidētia diuina
sed derelictos regimini
fortune dicens. O deus
tu gubernans omnia cer
to fine.id est certo ordīe
ad finem ⁊ respuis.id est
spernis regere solos ac
tus hominū.⁊ ergo o re
ctor deus.tu merito co
hibere.id est coercearis.
cur lubrica fortuna.id ē
instabilis fortuna versat
id est vertit tātas vices
id est alternationes.q̄a
ipsa premit insontes.i.in
nocentes noxia pena de
bita sceleri.i.homini sce
lerato ⁊ peruersi mores.
id est homines peruersi
in moribus residēt in cel
so solio id est in alto loco

Metrum quintū

Fraus mēdacij compta colore.
Sed cum libuit viribus vti
Quos innumeri metuūt populi
Summos gaudent subdere reges.

et ipsi nocentes.id ē mali calcant sancta colla. id est sanctoꝝ hoim iniusta vice.i.iniusta alternatōe qui sancti potius deberent calcare colla nocentum q̄ econuerso.⁊ clara virtus .i. homo clare virtutis ⁊ bonis opibus iacet condita.id est abscondita vel nō manifesta obscuris tenebris.i.ab hominibus vicio obscuratis.⁊ iustus hō tulit.id est sustulit crimen iniqui hominis.⁊ periuria nil nocent ipsis iniquis.nec fraus compta.i.ornata mendacij colore.i.falsa apparentia nocet ipis.sed cum prauis libuit vti viribus.i.exercere vires.quos prauos metuunt innumeri populi.i.vulgares.tūc ipsi gaudent subdere.i.supplātare sūmos reges.i.bonos ⁊ sapientes quorum est regere ⁊ alios gubernare ¶ Itē deus omnia gubernat certo fine.quia dicit commentator.x.metaphisice. Deus est mensura omnium ⁊ regula ⁊ infallibiliter verum metruz. Et commentator dicit primo celi ⁊ mundi. Entia diuina nos gubernant ⁊ regunt.in nobis sunt quasi finis ¶ Item illud quod est sapientissimuz regit certo fine.cum sapientis est regere.sed deus est sapientissimus eo ꝙ sapientia a deo processit Unde sacra scriptura. Omīs sapientia a deo est ¶ Nota Boetius vidit in mundo bonos deprimi.⁊ malos exaltari.cuz tamen potius fieret econuerso. Ideo sibi videbatur ꝙ actus ⁊ operationes hoim non regerenrur a deo.sed magis a fortuna.que hūc humiliat ⁊ hūc exaltat. Ideo boetius deo ꝯqueritur.

¶ O iam miseras respice terras
Quisquis rerum federa nectis
Operis tanti pars non vilis
Homines.quatimur fortune salo
Rapidos rector compme fluctus
Et quo celū regis immensum.
Firma stabiles federe terras.

¶ Hic Boetius rogat vt deus regat actus hominum ⁊ homines sicut regit celnm dicens. O quisquis deus es tu qui nectis id est coniungis federa.id est concordias rerum.respice miseras terras.id est homines in terris habitantes nos enim homines non sumus vilis pars sȝ valde nobilis tanti tui operis.i.mūdi.nos quatimur.i.ꝯcutimur salo.i.mari ⁊ amaritudini fortune. Ideo tu deus compme.i.restringe.rapidos fluctus.i.magnos impetus fortune.⁊ eo federe.i.regimine quo regis immensum celū.tu firma.i.robora stabiles terras.i.homines stabiles in terra.scȝ quos tu creasti vt inhabitarent terram ¶ Nota Boetius dicit hominem nō esse vilem ptez mūdi.quia scribitur in prologo libri de pomo Arestotelis. Hō est dignissi

sima creatura similitudo oim ad hymaginem dei factus. & scdo de aia q̄ daminno aia ꝯuenit cū oibus creaturis. ꝯuenit em̄ cū angelis in intelligendo. cū brutis in sentiendo. cū plantis in vegetando. cū lapidibꝫ in essendo ¶ Nota boetius ꝯparat fortunaꝫ salo. i. mari. Sicut em̄ nauis vndis marinis iactatur nūc in altum. nunc in profundum. sic homo ꝑ fortunam nūc in prosperitate letaꝶ. nunc in aduersitate deijcitur

¶ Prosa quinta primi libri

¶ Increpatio phie cur se exulē putet ꝑpter longinq̇tatem vrbis cum eius patria sit paradysus.

Ec vbi cōtinuato dolore delatraui illa vultu placido nihilqꝫ meis questibꝫ mota. P. Cum te inq̇t mestum lachrymantemqꝫ vidissem. illico miserum exulēqꝫ cognoui. Sꝫ q̄ꝫ id longinquū essꝫ exilium. nisi tua prodidissꝫ ōratio nesciebā. Sed tu q̄ꝫ ꝑcul a patria. nō quidē pulsus es sꝫ ab errasti. At si te pulsum existimari mauis. te potius ipse pepulisti. Nā id q̇dem de te nunq̄ꝫ cuiq̄ꝫ fas fuisset. Si em̄ cuius oriūdus sis patrie reminiscaris. non vti atheniēsium quondam multitudinis imperio regitur Sꝫ eiꝰ vnus dn̄s est & vnus rex. vnus & ꝓnceps q̄ regit eam. Qui frequētia ciuium nō depulsione letaꝶ. Cuiꝰ agi frenis atqꝫ obtēperare iusticie. summa li

¶ Hic incipit quinta ꝓsa huius primi libri. in q̄ boetius ostendit quō phia se habuit ad suam querimoniaꝫ. & q̄d ex ea cognouerit. scdo phia q̄dam dicta boetij irrationabilia paruipēdit. tercio sub breuitate recolligit ea que ipsum boetium perturbant. quarto phia dat modum remedendi ipsum boetiū. secūda ibi. Itaqꝫ non taꝫ me loci huius. tercia ibi. Et tu quidem de tuis. quarta ibi. Sed quoniaꝫ plurimus. Dicit primo sic Postq̄ꝫ ego boetius delatraui. id est contra rationem locutus sum hec supple predicta. continuato dolore. id est assidua turbatiōe. illa supple philosophia placido vultu nihil mota est. i. irata meis questibus. id ē de meis querimonijs. inquit. id est dixit. Cū. i. quādo ego vidissem te boetiuꝫ mestum. i. tristem. qꝫ ꝑ & lachrymantē. i. flentem. illico. i. statim ꝯgnoui te miserum. qꝫ pro et exulē id est patientē exiliū. sed q̄ꝫ longinquū. i. remotuꝫ esset illud exiliū ego nesciebam. i. ignorabaꝫ. nisi tua orō. i. sermo mihi ꝓ

Prosa quinta

bertas est. An ignoras illam tue ciui
tatis antiquissimam legem qua san/
xitum est ei ius exulare non esse quis/
quis in ea sedem fundare maluerit.
Nam qui vallo eius ac munimine cõ
tinetur. nullus metus est. ne exul esse
mereatur. At quisquis inhabitare
eam velle desierit. pariter desinit eti/
am mereri.

didisset. id est reuelasset
sed tu supple boeci· q̃dez
pro certo non es pulsus
ꝗ͂ procul. i. valde remo/
te a patria. i. iudicio rati
onis. sed oberrasti. i. deui
asti. at pro sꝫ. si te mauis
id est magis vis estima
re pulsum a patria poti⁹
supple tuipse pepulisti te
Boetium. Nam ꝑ q̃a
quidẽ pro certo id sup/
ple repellere te a patria
nunꝗ͂ fuisset fas. i. licitũ
cuiꝗ͂ supple homini. si ei
reminiscaris. id est recor
deris cuius patrie. id est de qua patria sis oriũdus. i. natus. nõ. vti pro si/
cut ciuitas atheniensium quondam regitur imperio. i. ex precepto multi/
tudinis. id est multorum rectorũ. Sequitur grecum quod tantũ valet in
latino. sed vnus est dominus ⁊ vnus rex vnus ⁊ princeps qui gaudet de
frequentia. i. frequenti inhabitatione ciuium. i. incolarum ⁊ nõ de pulsio/
ne. cuius regis agi. i. duci frenis. i. preceptis. atꝗ͂ pro et obtemperare. id ẽ
obedire iusticie summa est libertas. an pro nũquid. ignoras illam antiquis
simam legem id est statutum tue ciuitatis. i. recte rationis. quia sãxitum
id est confirmatũ est ius non esse. id est ad eam non pertinere exulare. i. ex
iliũ pati quisquis. i. quicunꝗ͂ maluerit. i. optauerit fundare. i. locare in ea
ciuitate sedem. i. habitationem suam. nam pro quia qui continetur. id est
comprehenditur vallo ac munimine eius supple ciuitatis nullus met⁹. id
est timor est illi vt mereatur esse exul. at pro sed quisquis desierit. i. cessaue
rit velle inhabitare ipsam ciuitatem pariter desinit etiam mereri id ẽ me/
ritum consequi ¶ Nota ꝙ delatrare proprie est canum. in proposito
autem delatrare est vrgente dolore contra rationem loqui. ⁊ sic Boetius
quia dixit actus hominum non regi a deo contra rationem loquebat. er/
go dicit se delatrasse ¶ Nota nõ est hominis sapientis moueri ex his
que dicuntur ab insipiente contra rationem. sed magis debet insipientem
instruere ⁊ consolari. ergo philosophia nõ fuit mota ex questibus Boetij
sed magis ipsum consolabatur. ¶ Nota phia cognouit boetium esse
miserum ⁊ exulem. Miser est ille cuius animus sequitur mutationem re
rum temporalium. ita ꝙ extollitur in prosperis ⁊ deprimitur in aduersis.
Exul in proposito est ille nõ qui mutat regionem. sed qui agit cõtra rõez
¶ Nota ꝙ ꝑ lachrymas potest cognosci ꝙ ratio hõis sit turbata. sꝫ
quãtum turbatus sit nõ cognoscitur nisi sermone doletis. ergo dicit phi/
losophia lachrymis cognoui te esse exulem. sed quantũ esset exilium nesci
ebam. nisi tua oratio mihi prodidisset ¶ Nota ꝙ ille pulsus est a pa/
tria qui omnino rationem amittit. sed ille aberrat qui infra patriam in ali
quo rationem retinet. ⁊ in aliquo amittit. Boetius autem non erat pul/

sus procul a patria. quia nõ totã rõem amiserat. credebat eñ oĩa regi a
deo. sed in hoc aberrabat ꝙ actus hoim a deo regi nõ putabat
¶ Nota de patria hoĩs que est recta ratio loq̃tur Señ. in de remedijs
fortuitoꝝ dicens. Patria est vbicũq̧ hõ bene est. illud aũt qđ bñ in hoie
est nõ in loco est. In hoĩs inq̃m ptãte est si sapiẽs est nõ peregrinat̃. si stul
tus exulat ¶ Nota a patria rõis nullus boetiũ expulit nisi ipe seipm
q2 boetius nõ alieno impetu sed ꝓprio defectui terminos ꝛ limites rõnis
exiuit ¶ Nota ciuitas Atheniensiũ regebat̃ imperio multitudinis. p̃
mo eñ eam regebant reges. postea succedente tpe pncipes. tandẽ pro re
gimine eius singulis annis elegebant̃. xxxviij. sapientes. sed patria ratõis
tm̃ vno pncipe regitur. s. deo q̃ est regula recte ratõis. ¶ Nota hõ dr
oriũdus a patria rõis inq̃tũ aĩa eius intellectiua. q̃ vtit̃ recta ratõe a deo
orit̃ ¶ Nota intm̃ hõ manet in patria rõis inquãtũ deo subijcit̃ ꝛ le
gi diuine. ꝛ q2 deus in subiectione suoꝝ delectatur. ideo letat̃ in multitu
dine ciuiũ. ꝛ nõ in expulsione eoꝝ. Repellit̃ aũt aliq̃s a patria rõis deo re
bellando ꝛ a recta rõe recedendo ¶ Nota q̃ obtempat se deo est sum
me liber. q2 inq̃tũ aliquis agit ꝭm rõez intantuz est liber. sed ꝑ obtempare
se deo homo maxime agit ꝭm rõem. ergo talis maxime liber est. vñ Señ.
lij. epl̃a dicit. Queris que sit libertas. Libertas vera ẽ nulli rei p̃terq̧ deo
seruire. equanimiter prospera ꝛ aduersa ferre. ꝛ fortunã in equum ducere
¶ Nota ꝙ a ciuitate rationis nullus exulat nisi ꝑ affectõnẽ tpaliũ. talis
aũt affectio est volũtaria. ꝛ ideo sola voluntate aliq̃s exulat a tali ciuitate.
et q2 talis affectio nõ põt hoiem occupare q̃diu est infra terminos recte
rõis. ideo dr phia. Nam q̃ vallo eius ꝛc̃.

¶ Itaq̧ nõ tam me loci huius q̃ tua
facies mouet. Nec bibliothece potius
cõptos ebore ac vitro parietes q̃ tue
mẽtis sedẽ requiro. In q̃ nõ libros s3
id quod libris preciũ facit. librorum
quoudã meoꝝ sentẽtias collocaui.

¶ Hic phia q̃dam di
cta irrõnabilia boetij ꝑ
uipendit dicens. Ex q̊
aberrasti a patria ratio
nis. itaq̧ pro ergo. non
tam. i. nõ tm̃ facies id est
dispõ huius loci. i. exilij
q̃. i. q̃ntum tua facies. i.
interior dispositio mẽtis
tue mouz. i. ꝑturbat me
phiam q̃ deiecta est ad
uersitate fortune. Et quia supius conquestus fuit de carentia bibliothe
ce libroꝝ. istam carentiã paruipendẽs phia dicit. Nec ego phia requiro. i.
inuestigo parietes bibliothece comptos. i. ornatos. ebore. i. ossib9 elephã
tum. ac pro etiã vitro. id est gemmis preciosis. q̃. i. inquantum. supple re
quiro sedem. i. tranquillitatem tue mentis. in qua mente. non collocaui. i.
non posui libros. sed illud quod facit precium. i. preciositatem libris. s. sen
tentias meorũ librorum ¶ Nota ꝙ Boetius supra conquerendo de
statu suo solum deplanxit incommoda corpalia non curans deiectionem
animi sui. Unde philosophia contra hoc solum deplangit animi sui deie
ctionem. ꝛ incõmoda corporalia peruipendit. Et quia superius in quar

Prosa quinta

ta prosa dixit boetius. Nunquid non mouet te facies huius loci. io phia hic sibi respondens dicit. multo plus moueor ppter animi deiectionez q̃ ppter locum exilij in quo existis. hõ eni fortis animo omni loco vtitur pro patria. vnde Ouidius in libro de fastis. Omne solum forti patria est vt piscibus equor. Et qr etiã conq̃stus fuit de bibliotheca. respondet phia q ipsa potius deplangat sentẽtias librorum quas p obliuionem perdit q̃m carentiam bibliothece et librorum.

¶ Et tu quidem de tuis in commune bonum meritis vera quidem: sed pro multitudine gestorum tibi pauca dixisti. De obiectorum tibi vel honestate vel falsitate. cunctis nota memorasti. De sceleribus fraudibusq delatorum recte tu quidem strictim attingendum putasti. q ea melius vberiusq recognoscentis omnia vulgi ore celebrentur. Increpuisti etiam vehementer iniusti factum senatus. De nostra etiam criminatiõe doluisti. Lese quoq opinionis damna fleuisti. Postremo aduersus fortunam dolor incanduit. conquestusq non equa meritis premia pensari. In extremo muse seuientis. vt vtiq celum terras quoq pax regeret posuisti

¶ Hic phia sub breuitate recolligit que Boetium perturbauerũt dicens. Et tu boeci dixisti vera de tuis meritis. i. factis in cõmune bonuz id est ppter vtilitatẽ oĩm hoĩm. sed supple dixisti pauca supple beneficia tibi euenisse pro multitudine gestorum. i. factorum tuorum. et tu memorasti. i. recitasti. nota. i. manifesta cũctis hoĩbus. de honestate: s. de saluatõe senatus. vel falsitate. i. oppilatõe falsarũ lrãrum obiectorũ. i. imputatorum tibi. quidẽ pro certo tu strictim putasti. i. existimasti. attingendũ supple eẽ recte id ẽ rõnabiliter de sceleribus. i. deuicijs. q pro fraudib. i. deceptõibus delatorum. i. accusantiũ. q ea. i. oĩa ista celebrent. id ẽ memorent meli9. q p et vberius. i. copiosius ore. i. sermone vulgi recognoscẽtis. i. memorãtis omnia. etiam tu boeci increpuisti vehementer id est fortiter factum id est opus iniusti senatus supple totius. et tu etiam doluisti de nostra criminatione. id est vituperatione. et etiam tu fleuisti. id defleuisti damna. id ẽ crimina lese opinionis. i. maculate fame tue. postremo. i. vltimo dolor incanduit aduersus fortunam. id est contra fortunam. q pro et. supple tu boeci. conquestus es non pensari. id est retribui equa. id est digna premia.

meritis.i.pro meritis. In extremo.i.in fine.ſeuientis muſe.i.furientis metri tu propoſuiſti.i.dediſti.vota.i.pces ꝙ ea pax ſupple diuine puidentie regeret terras.i.hoies terrenos.vti pro ſicut regit celũ. ¶ Nota ꝙ iſta oĩa fuerũt cauſa perturbationis Boetij.ꝛ ptractantur ea in quarta pſa in fine metri.ſcilicet .O ſtelliferi.

¶ Sed quoniam plurimus tibi affe-
ctuum tumultus incubuit.diuerſum
qꝫ te dolor ira merorqꝫ diſtrahũt.vti
nunc mentis es.nonduz te validiora
remedia contingunt. Itaqꝫ te leuiori
bus pauliſp vtemur.vt que in tumo-
rem perturbationibus influentibus
indurueruut.ad acrioris vim medi-
caminis recipiendam tactu blandio-
re molleſcant.

¶ Hic philoſophia dat modũ medendi ipm boetium dicens. Sed quoniam plurimus tumultus.i.valde magna multitudo affectuum.i.paſſionum incubuit.id eſt inſtitit tibi.ꝛ dolor ira ꝛ meror.i.triſticia diſtrahunt te diuerſuz.i.ad diuerſa.ideo ſicut nũc mentis es nondum ꝯtingũt id eſt reſpiciunt te validiora remedia.id eſt fortiora medicamẽta. Itaqꝫ nos vtemur pauliſper id eſt modicum leuioribus remedijs.vt ea que indurerũt.id eſt indurauerunt.in tumorem:id eſt inflaturam.perturbationibus.i.triſticijs animi influẽtibus.id eſt cuenientibus.ꝛ vt illa molleſcant.i.mollia fiant blandiore tactu.i.leuiori medicina ad recipien[illegible] vim acrioris.i.fortioris medicaminis. ¶ Nota ꝙ Boetius fuit di[illegible]actus multitudine affectionum.ſcꝫ ira.merore.ꝛ dolore. Nam ira trahit hominem ad vindictam.dolor ad deſperationez.meror ad totius mentis aggrauationem. Ideo dicit philoſophia ꝙ ſua perturbatio iam non poſſit ſuſtinere fortiora remedia.ſed velit ſibi adhibere leuia.vt per talia preparatus ꝛ diſpoſitus conſequenter poſſet percipere remedia acriora.

¶ Metrum ſextum libri pmi.

Um phebi radijs graue
Cancri ſidus ineſtuat
Tum qui larga negantibus.
Sulcis ſemina credidit
Eluſus cereris fide
Quernas pergat ad arbores

¶ Hic incipit ſextũ metruz huius primi qđ dicitur metrum glyconicum ab inuentore. choriambicum a pede predominante. Eſt autez choriambus pes conſtãs ex prima ꝛ vltima longa ꝛ duabus medijs breuibꝫ Unde primus pes huius metri eſt ſpoudeus. ſecũdus choriambꝫ.ter-

Metrum sextum

Nunq̃ purpureũ nemus
Lecturus violas petas
Cum seuis aquilonibus
Stridens campus inhorruit
Nec queras auida manu
Vernos stringere palmites
Vuis si libeat frui
Autumno potius sua
Bacchus munera contulit

cius pyrrhikius. q̇ est pes ꝯstans ex duabꝫ breuibꝫ. ⁊ loco eius aliq̃n ponit̃ iambus. q̇ ꝯstat ex p̃ma breui et vltima longa. In hoc ergo metro ph̃ia ꝓbat dictũ suũ p exempla Dicit eñ ꝙ Boetio ꝓ nunc nõ ꝯuenirent remedia fortia. sꝫ alio tp̃e. Probat ergo ꝙ oĩa requirant tempus determiatum. et si fiant extra suũ tẽpus nõ ꝓsp̃antur. ⁊ hoc ꝓbat tribꝫ exẽplis. scd̃o tangit tp̃a nõ p̃misceri q̃ deus distinxit. ibi Signat tp̃a.

Primũ exemplũ est de semine. quod si seminat̃ non debito tp̃e nõ ꝓfert fructũ. vt si quis seminaret in iulio vel in augusto. vñ dicit sic in lr̃a Cum pro qñ graue sidus cancri .i. illius signi inestuat .i. inardescit radijs phebi .i. solis. Tum .i. in illo tp̃e q̇ credidit .i. cõmisit larga semina .i. copiosa semina sulcis .i. cauernis terre negantibꝫ supple spem messis. talis elusus .i. frustratus fide .i. beneficio cereris .i. dee frugũ. pergat .i. accedat ad arbores quernas .i. quercuũ. ⁊ vescatur fructibꝫ eaꝝ Tunc ponit scd̃m exẽplum de floribꝫ quos hõ frustra querit tp̃e hyemali. cuꝫ tp̃s eoꝝ sit in vere. vñ dicit in lr̃a Tu lecturus .i. collecturus violas .i. tales flores nunq̃ petas .i. accedas purpureũ nemus .i. floridã siluam. cum .i. qñ cãpus stridẽs .i. sonãs campus inhorruit .i. horribilit̃ apparuit seuis aquilonibꝫ .i. crudelibus ventis hyemalibꝫ Tũc ponit tercium exemplũ. ⁊ est de vuis que mature sunt in autumno. ⁊ ideo frustra querũtur tp̃e vernali Vñ dicit in lr̃a. Si libeat frui vuis nõ queras auida .i. cupida manu stringere vernos palmites .i. ꝓnales vites. quia bacchus deus vini potius cõtulit sua munera .i. vuas autumuo .i. tp̃e autũnali ¶ Nota ꝙ sidus cancri d̾r graue quia sole exñte in cancro homines grauant̃ nimio calore. quo tp̃e non est seminandũ. quia ad hoc ꝙ semen ꝯualescat req̇ritur humor. qui calore solis feruido tp̃e resoluitur ⁊ euaporat̃. ¶ Nota ſm fabulas. cum pluto rapuerat proserpinã mater eius ceres q̃rens ipsaꝫ in terris ⁊ nõ inueniẽs denegauit hominibꝫ beneficiũ frugum. ⁊ tũc homines p̃gebant ad arbores quercuũ ⁊ comedebãt glandes. ⁊ sic loq̇tur ph̃ia in lr̃a ¶ Nota de hoc qd̾ dicit (stridens cãpus) d̾r Huguitio ꝙ strideo des. et strido dis est fortiter sonare. vel dentes ꝯcutere. vel frendere

Signat tempora proprijs
Aptans officijs deus
Nec quas ipse coercuit

¶ Hic ostendit ph̃ia tp̃a non p̃misceri q̃ deus distinxit. dicens Deus signat .i. ornat tp̃a aptans ea ꝓprijs officijs. nec ipse deus patit̃ misceri vices .i. alternatões

temporꝝ. ita ꝙ tempus vni officio deputatū conueniat alteri. quas vices temporꝝ ipse coercuit. i. distinxit. Et addit. sicut querēs aliqua tpe nō debito frustratur in querendo. sic illud qđ deserit certum ordinē precipiti

Misceri patitur vices
Sic quod precipiti via,
Certum deserit ordinem
Letos non habet exitus

.i. festina via. illud nō habet letos exitus .i. psperū euentū. sic a sili si phia relicto debito tpe ministrasset boetio fortem medicinā non fuisset psparata in medicando ipm. ¶ Nota ꝙ p debitum ordinem res pseruatur in suo esse ⁊ in sua natura. ⁊ quod deficit ab ordine etiā deficit ab esse. vñ Boetius in qrto huius psa scđa dicit. Est em̄ quod retinet ordinem seruatqꝫ naturā. quod vero ab hoc deficit. esse qđ in sui natura sitū est derelinquit. ꝓpter qđ debitus ordo in omnib' est obseruādus. vñ poeta Est ordo summa limes sapiētis in arte Ergo dicit phia. quod precipiti via ¶ Nota ꝙ omne agens in agendo debet pstituere sibi bonū finem. qa rōne boni finis agens meretur. et rōne mali finis demeret. Unde poeta. Non datur exemplo bona post primordia merces Congrua. sed rectus premia finis habet Cū igitur inordinatio impediat bonitatē finis. ideo vitanda est

¶ Prosa sexta primi libri
¶ Inquisitio egritudinis

¶ Hec est sexta ⁊ vltima prosa hui' primi in qua phia inquirit causam radicalē infirmitatis Boetij ex quibusdā interrogationib'. Et primo phia captat beniuolentiā Boetij. scđo ponit suas interrogatiōes ibi Tum illa Dicit primo O boeti anteqꝫ adhibeam tibi remedia. ne pro nunqđ pateris. i. admittis me phiam pmū pauculis rogationib' .i.

Primum igitur inquit pateris ne me pauculis rogationib' statum tue mentis attingere atqꝫ temptare. vt qui modus sit tue curationis intelligam. B. Tu vero arbitratu in quam tuo que voles vt responsurū rogato

interrogatiōib' attingere per cognitionē atqꝫ temptare id est rimari statum. i. dispōnem tue mentis. vt intelligam id est cognoscam quis sit modus tue curationis .i. sanationis. vero p sed ego boetius inquā .i. dixi tu philosophia rogato. i. interrogato tuo arbitratu. i. ẜm tuā voluntatē. que voles. vt pro sicut responsurū. i. volentem respōdere ¶ Nota ꝙ phia more boni medici nō solum scrutatur causas doloris per signa extrinseca sicut medici per vrinam ⁊ pulsum. quia hec signa quādoqꝫ fallunt. ꜱ etiā scrutatur causas doloris Boetij per responsionē ad questiones. Et pri

Prosa sexta

mo captat eius beniuolentiã reddendo ipsum attentum per hoc q̃d di/
cit pauculis rogationib9 ¶ Nota q̧ infirmi habent naturalem im/
potentiã nihil patiendi. ergo ex facili ꝯturbantur. non solum ꝑ multas in
terrogationes sed ex vna sola. volens ergo phia mouere paucas questio/
nes boetio infirmo. primo captat eius beniuolentiã

P. Tum illa. Hunccine inquit mũ
dum temerarijs agi fortuitisq̧ casib9
putas. an vllum credis ei regimẽ in/
esse rationis. B. Atqui inquã nullo
existimauerim modo vt fortuita teme
ritate tam certa moueantur. Uerum
operi suo cõditorem presidere deum
scio. nec vnquã fuerit dies qui me ab
hac sententie ꝟitate depellat. P. Ita
est inquit. Nam id etiam paulo ante
cecinisti. hominesq̧ tm̃ diuine exor/
tes cure esse deplorasti. Nam de cete
ris quin ratione regerentur nihil mo
uebare. Pape autem vehementer ad
miror cur in tam salubri sententia lo
catus egrotes. Uerum altius ꝑscru
temur nescio quid abesse cõiecto

¶ Hic philosophia
primo facit interrogatio
nes. Secũdo causas to
tius infirmitat͡ʒ ex respõ
sionib9 boetij recolligit.
Tercio ostendit ipsum
curabilem esse dãdo mo
dum ꝓcedendi circa cu/
rationẽ eius. secunda ibi
Quare plenissime. ter/
cia ibi Sed sospitat͡ʒ au
tori ¶ Primo philoso/
phia querit de mũdi gu
bernatiõe. secũdo de cir/
cumstãtijs gubernatio/
nis. ibi Sed dic mihi.
Adhuc diuidit. q2 pri/
mo philosophia querit.
secundo boetius respon
det. tercio philosophia
responsionẽ eius appro/
bat. Dicens ergo. o boe/
ci putas hunc mundu͡ʒ
agi id ẽ regi temerarijs
q̧ pro et fortuitis casib9
id est euentib9. an id est
nunquid tu credis nul/
lum regimen rõnis id ẽ
ꝓuidentie diuine inẽe ei
mundo. Ego boetius inquã. i. dixi. atqui id est certe non estimauerim id
est putauerim nullo modo. vt tam certa entia moueantur. i. regantur for
tuita temeritate id est improuida stulticia. sed scio deum conditorẽ id est
creatorem presidere suo operi id est sue creationi. nec dies fuerit vnquã in
aliquo opere. qui dies depellat id est remoueat me boetium ab hac veri
tate sententie iam dicte. Tunc phia approbans eius responsionẽ. Philo
sophia inquit. i. dixit itaq̧ est. nam tu cecinisti id est dixisti etiã illud pau
lo ante id est in quinto metro huius primi. q̧ ꝑ et tu deplorasti id est plan
xisti tm̃ id est solũmodo ipsos homines esse exortes id est carentes vel nõ
participes diuine cure. i. diuine ꝓuidentie. namq̧ pro quia tu nihil moue/

bare.i.dubitasti de ceteris supple creaturis, quin regerent rõne supple ꝓuidentie dei. At ꝓ sed. pape est interiectio admirãtis.ego admiror vehementer ꝙ tu locatus.i. positus in tam salubri sententia egrotes.i.lãgueas Verum ꝓ sed. nos ꝑscrutemur altius .i. ꝓfundius ego nescio q̃d supple sit illud.ego coniecto.i.opinor abesse tibi quid.i.aliq̃d ¶ Nota ꝙ infirmitas Boetiĳ ꝑtim fuit ex ordinata affectiõe inquantũ Boetius doluit de tp̃alium rerum amissione.⁊ ꝑtim fuit ex falsa existimatiõe quantũ ad duo Estimabat eñ malos homies ⁊ potentes esse felices Scđo existimabat hoies non regi a diuina ꝓuidentia. ergo phia requirit cãm radicalem. ꝓpter quã Boetius incidit in istas incõmoditates.⁊ q̃ radix totius morbi fuit ignorãtia diuine gubernatõis quantũ ad homines. ideo ṗmo querit de mundi gubernatiõe. ¶ Nota ꝙ Boetius innuit duas rõnes ꝙ mundus regat̃ a deo.primã ibi Tam certa. que talis est. Ea que sunt certa ⁊ determiata non regunt̃ a casu ⁊ a fortuna. cuȝ regimẽ talium sit in certũ.ſȝ entia huius mundi sunt certa.q̃ a certis causis ꝓducta.Scđam rõem innuit ibi Verum operi suo.q̃ talis est. Causatũ regitur a causa sua ſȝ deus est cã mundi.cum ab ipso depẽdeat celum ⁊ tota natura. ergo ⁊c. ¶ Nota ꝙ phia rationabil'r miratur.ꝙ Boetius credẽs mundũ regi a deo putabat hoies non regi ab ipso.q̃ posset phia sic arguere. Deus regit mundũ ſm boetiũ.ſȝ hoies sunt ṗncipalis ꝑs mundi sicut ṗus dixisti in metro (operis tanti ꝑs non vilis) ergo homies regunt̃ a deo

¶ P. Sed dic mihi. qm̃ a deo mũdum regi non ambigis. quibꝰ etiã gubernaculis regat̃ aduertis. B. Vix inquam rõnis tue sententiã nosco. nedum ad inquisita respondere queam P. Num me inquit fefellit abesse aliquid per quod velut hianti valli robore in animũ tuum perturbationũ morbus irrepserit

¶ Hic phia querit de circũstãtiĳs gubernationis mũdi. scđo q̃ res gubernate dirigũtur in suũ finem. ideo scđo querit de fine rerum.⁊ q̃ gubernatio dei ſm veritatẽ etiaȝ est circa hoies. Jdeo tercio querit de cognitiõe hominis. scđa ibi Sed dic mihi. tercia ibi Sed hoc q̃ȝ Primo dicit Sȝ o boeti dic mihi philosophie qm̃ nõ ambigis .i. non dubitas mundũ regi.i.gubnari a deo Etiã nunquid aduertis.id est cognoscis quibꝰ gubernaculis mundus regatur Ego boetius inquã.i.dixi vix nosco sententiã .i. intellectũ tue rogatiõis .i. tue interrogatiõis. nedum.i.adhuc nõ queam .i. possim respõdere ad inquisita.i.ad interrogata.supple phia inquit.i. dixit non fefellit nõ decepit me supple phiam abesse.i.deficere tibi aliquid ꝑ quod velut hiante.i. patente robore.i. firmitate valli.i.munitionis morbus perturbationũ irrepserit .i. subintrauerit in tuũ animũ.quasi di. Nunquid eñ verum fuit

quod predixi tibi aliquid abesse. ꝑ quod abesse siue ꝑ quem defectum do/lor intrauit te sicut apertum ostium ¶ Nota ꝙ deus nõ regit mundũ aliquibꝫ gubernaculis extrinsecis. qꝛ sic nõ esset ꝑ se sufficientissimꝰ. sꝫ regit ip̄m sua potẽtia. que attribuit patri. sua sapiẽtia que attribuitur filio. sua pietate ⁊ clemẽtia que attribuitur sp̄ui sancto. ⁊ de h̄ patebit sc̄do huius ¶ Nota ꝙ illud qđ aliquis hõ vix intelligit. aliquo mõ intelligit. licꝫ cum difficultate. ex hoc ergo ꝙ Boetius dt se vix intelligere interroga/tionẽ philosophie. innuit se aliquo mõ intelligere. tñ cum difficultate ꝓp/ter dolorem opprimentẽ rõem. ⁊ ideo r̃ndere nõ potuit ¶ Nota ꝙ qñ robur valli alicuiꝰ munitionis hiat ꝓpter aliquã rupturã in eo factã. tunc hostes ingrediunt munitionẽ. sic a simili qñ munimen rõnis quo animus munitur tanq̄ꝫ vallo hiat propter defectũ alicuiꝰ cognitionis. tũc necessa/rio ꝑturbationes affectuum subintrant animũ.

¶ Sed dic mihi. meministi ne q̄s sit rerum finis. quo ve totius nature tendat intentio. B. Audieram inquã sed memoriam meror hebetauit. P. Atqui scis vnde cuncta processerint B. Noui inquam. deum esse respon/di. P: Et qui fieri potest. vt p̄ncipio cognito, quis sit finis ignores. Ve/rum hiꝰ ꝑturbationũ mores/⁊ ea va/lentia est, vt mouere quidem loco ho/minem possint. conuellere autẽ, sibiqꝫ totum extirpatre nõ possint

¶ Hic ph̄ia querit de cognitiõe finis rerum di/cens. Dic mihi ne. i. an meministi. i. recorderis q̄s sit finis reꝝ supple oĩm ve pro vel quo. i. ad quẽ finem intentio totiꝰ na/ture tendat id ẽ laboret ego boetius inquã id ẽ dixi audierã supple olim sꝫ meror. i. ꝑturbatio he/betauit. i. obscurauit me/moriam id est intellectũ Atqui, ꝑ certo scis vnde cuncta. i. oĩa entia, ꝓcesse/rint. i. principiũ suũ ha/buerint. ego boetius in/quã. i. dixi. noui. qꝫ pro ⁊ respondi deũ esse p̄nci/piũ omniũ reꝝ. Et dixit ph̄ia. et qui. i. quõ potest fieri hoc vt cognito. i. noto principio. s. omniũ rerum ignores id est nescias quis sit finis rerum supple omniũ Verum, ꝑ sed hij mores ꝑturbationũ sunt. ⁊ ea valentia id est vigor vel potestas ꝑturbationũ est. vt quidẽ. i. cer/te possunt mouere hominẽ loco. i. a stabilitate perfecte cognititionis. au/tem pro sed nõ possunt euellere supple radicitus. qꝫ pro et extirpare. i. era/dicare sibi totum ¶ Nota ꝙ philosophia rõnabiliter querit Boe/tium an cognoscat finem omniũ rerum. quia finis est causa causaꝝ, ⁊ est optimũ cuius gratia alia fiunt. propter quod ignorato fine nihil perfecte cognoscitur eorum que sunt ad finem. nam ƀm exigentiã finis cetera mo/derantur. ¶ Nota quãdo principiũ ⁊ finis coincidunt in vnum. si/cut in circulo idem est p̄ncipium ⁊ finis. tunc videtur mirabile ꝙ tunc p̄n

cipium cognoscatur τ finis ignoretur. cum ergo deus sit principiũ τ finis omniũ rerum. cognito ipso sub rõne principij videtur etiã cognosci sub rõne finis. Q; aũt deus sit principiũ omniũ patet. quia ab ipsis deriuatũ est singulis esse τ viuere. pmo celi τ mundi. Q; autẽ sit finis omniũ patet. qr grã eius omnia fiunt. τ ad ipsum ordinãtur. nam in rebus constantib; ex arte τ natura semp vilius est pter melius. deus aũt est optimũ eoꝝ que in natura sunt. ex phemio metaphisice ¶ Nota q licet pturbati aliqualem cognitionẽ rerum habeãt. tamẽ impediunt ne pfecte cognoscant. Licet ergo boetius aliqliter cognouerit deuz esse principiũ rerum. tamẽ quia turbatus fuit perfecte naturã huius principij nõ cognouit. τ ideo ignorauit ipsum esse finem reꝝ ¶ Nota q passio est motus pticule appetitiue sub fantasia boni τ mali. fm Eustratiũ scdo ethicoꝝ. Et hij sũt motus passionũ que possunt hominẽ mouere a stabilitate rõnis. sed totaliter ipsum nõ possunt euellere ab omni cognitione

¶ Sed hoc quoq; respondeas velim. hominẽ ne te esse meministi. B. Quidni inquã meminerim. P. Quid igitur homo sit poteris ne pferre. b. Hoccine interrogas. an esse me sciã rationale animal atq; mortale Scio et id me esse confiteor. P. Et illa nihil ne te. b. Nihil. P. Jam scio inqt morbi tui aliam vel maximã causam quid ipse sis nosse desijsti.

¶ Hic phia facit aliam interrogacionẽ de cognitione humane nature. dicens Sz ego etiã velim tu respõdeas id ẽ respõsum des. hoc id est ad hoc. ne p nunquid tu meministi .i. scis te eẽ hominẽ. Ego boetius inquam .i. dixi quidni id ẽ propter quid nõ meminerim .i. scio Et querit vlterius phia Igitur ne .i. nunquid poteris pferre .i. dicere quid sit hõ .i. diffinitionẽ hominis. respondet Boetius. nunquid philosophia tu interrogas me hoccine .i. hoc an id est vtrum ne sciam me esse rationale atq; p et mortale animal. Ego boetius scio τ confiteor id est fateor me esse id supple animal rõnale τ mortale. Et illa supple philosophia dixit. ne pro nunquid nihil nouisti te esse aliud q̃ animal rationale mortale. Dicit boetius. nihil. supple philosophia inquit id est dixit. Jam ego scio aliam causam supple q̃ ignorantiã diuine prouidentie. vel maximã causam tui morbi. tu desijsti id est cessasti nosse id est noscere qd ipse sis ¶ Nota q licet homo sit mortalis fm corpus. non tamẽ fm animam intellectiuã. que est dignior pars homis. Et quia boetius dixit se esse nihil aliud q̃ animal rationale τ mortale. ideo non quesiuit nisi bona mortalia. de quorum bonoꝝ amissione ipse maxime doluit. non curãs partem immortalẽ scz animam. rõne cuius debuit appetere bona immortalia. Ideo philosophia dicit q boetius se non nouerit ¶ Nota q causa maxima morbi hominis est seipsum ignorare. quia dicit boetius secun

Prosa sexta

do huius prosa quinta. ꝙ conditio humane nature est cum se cognoscat ꝙ alias res excellat. Cum autē nosse se desierit eadē natura infra bestias redigatur. nam ceteris animātib⁹ sese ignorare naturale est. hominib⁹ vero vicio venit. Et dicit Themistius sup de anima Quid turpius est aīe cum sit aliorum cognoscitiua ꝙ suiipsius est ignara Anima seipsam ignorans quō de alijs fida putabitur cognoscitiua. qͣsi di. nullo mō

¶ Quare plenissime vel egritudinis tue rōnem, vel aditum reconsiliā/de sospitatis inueni. Nam quoniam tui obliuione confunderis. exulem te et exspoliatū proprijs bonis esse do/luisti. Quoniā vero quis sit rerum fi/nis ignoras. nequā homines atq; nefarios potentes felicesq; arbitraris. Quoniam vero quibus gubernaculis mundus regatur oblitus es. has fortunarū vices estimas sine rectore fluitare Magne non ad morbū mo/do verum ad interitum q̄z cause

¶ Hic phīa ex dictis boetij recolligit om/nes causas totius infir/mitatis dicens Quare pro igitur ego philoso/phia inueni plenissime. i. ꝑfectissime rōnem. i. causam tue egritudinis id ē infirmitatis. vel inueni aditum id est accessum recōsiliande sospitatis. i. recuꝑande sanitatis tue quod declarat. Nam ꝓ quia quoniā tu cōfunderis id est cōfusus es obliuione id est ignorātia tuiipsius. tu doluisti te esse exulem. q; pro et ex/spoliatum id est priuatū proprijs bonis. id est diuitijs. quoniā ꝓ quia tu ignoras id est nescis q̄s sit finis omniū rerum. tu arbitraris id est putas nequā id est malos. atq; pro et nefarios id est iniquos homines esse potentes. q; pro et felices. qm̄ pro quia tu oblitus es quib⁹ gubernaculis id est regiminib⁹ ipse mūdus regatur. tu estimas id est opinaris has vices. i. alternatōes fortunaꝝ id ē rerum fortuitaꝝ fluitare id est diuagari sine rectore. iste sunt magne cau/se nōmodo. i. non solum ad morbum. verum pro sed sunt ad interitum id est ad mortem vel ad perditionē anime ¶ Nota ꝙ homo seipm̄ ignorans extra limites recte rōnis positus est. et talis dicit̄ esse exul vt p̄us visum est ¶ Nota ꝙ homo seipm̄ ignorans tm̄ se existimando mortalem esse. dolet de amissione bonorum temporaliū et mortalium. ergo dicit philosophia. quia tui obliuione cōfunderis. te exulem et exspoliatū proprijs bonis doluisti. ¶ Nota ꝙ ex assequutione vel ꝑditione vltimi finis homo dicitur potens vel impotens. vt patet ex quarto huius. q̄r er/go Boetius ignorauit vltimū finem rerum. ideo putabat malos esse po/tentes et felices ¶ Nota ꝙ boetius ignorauit quibus gubernaculis mundus regeretur. ideo ignorauit ꝙ deus sua bonitate omnia dispone/ret. ergo putabat vices fortunaꝝ esse sine rectore.

¶ Sed sospitatꝭ autori, grates q̈ te nondū totum natura destituit Habemus maximum tue fomitem salutis. veram de mundi gubernatōe sententiam: q̈ eam non casuū temeritati sed diuine rōni subditam credis. Nihil igitur pertimescas. iam tibi ex hac intima scintillula, vitalis calor illuxerit. Sed quoniā firmioribus remedijs, nondum tempus est. ⁊ eam mentium constat esse naturā. vt quotiens abiecerint veras, falsis opinionibꝰ induantur. ex quibus orta perturbationū caligo. verum illum confundit intuitnm. Hanc paulisper lenibus mediocribusq̈ꝫ fomentis, attenuare tēptabo. vt dimotis fallaciū affectionū tenebris. splendorem vere lucis possis agnoscere

¶ Hic phia ostendit boetium esse curabilem dando modum pcedendi circa curatōez eiꝰ dicens. Tu des grates autori sospitatis .i. sanitatis. q̈ nondū .i. adhuc non natura .i. vigor naturalis destituit .i. deseruit te totū .i. totaliter. Nos phia habemus maximū fomitem .i. radicē tue salutis. i. sanitatꝭ .s. veram sententiā .i. intellectū de mūdi gubernatiōe. q̈ tu credis eā supple gubernationē non esse subditā id est subiectā temeritati casuū supple fortuitoꝝ sed diuine rōni. Igitꝰ nihil ptimescas iā tibi boetio. ex hac minima scintillula .i. parua veritate illuxerit vitalis calor .i. ardor mere veritatꝭ animā viuificās Tunc dat modum pcedendi circa curationē eius dicens. Sꝫ quoniā p quia nōdum id est adhuc nō est tempus firmioribus remedijs vti. ⁊ constat .i. manifestum est eam esse naturam mentium. vt quotiēs abiecerint veras opiniones induantur id est inuoluātur falsis opinionibꝰ. ex quibꝰ falsis opinionibꝰ caligo id est obscuritas ꝑturbationū id est passionum orta id est creata confundit illum verum intuitū id est cognitionē mentis. ego supple philosophia temptabo attenuare id est remouere paulisꝑ id est modicum hanc caliginem lenibus id est facilibus q̈ꝫ pro et mediocribꝰ fomentis id est medicinis. vt dimotis id est remotis tenebris fallacium affectionum id est falsaꝝ opinionum vel passionum possis agnoscere id est intelligere splendorem id est claritatem vere lucis .i. lucide veritatis ¶ Nota q̈ sicut in morbo corporali vigente principali membro puta corde potest per medicinas introduci sanitas alijs membris. sed naturali calore ipsum cor destituente frustratur spes sanitatis. Sic in morbo spirituali manente in Boetio ex cognitione illius principij q̈ deus gubernat mundū et omnia contenta in ipso potest procurari salus quantum ad errorem

Metrum septimũ

in alijs.ergo dicit phia quasi ↄgratulãdo Boetio debes reddere grates autori sospitatis. ¶ Nota qñ intellectus abijcit verã opinionem, statim afficitur falsa opinione.qr intellectus nõ abijcit verã opinionẽ. nisi ꝓpter aliquã ꝑsuasionẽ ꝑ ↄtrium.nihil aũt ↄtrariaẗ vero nisi falsum.iõ intellect⁹ nõ potest abijcere verũ nisi accipiẽdo falsum ¶ Nota tenebre affectionũ impediũt rectũ iudiciũ.qr tristicia stupefacit ꝛ corrũpit naturã ex ethicis.sed amor ꝛ odiũ ꝑuertũt iudiciũ ꝯm Ptholomeũ in cẽtilogio. ꝛ ire ꝛ ↄcupiscẽtie venereorꝝ maxie trãsmutãt corpus.ꝛ qbusdã insanias faciũt vij. Ethic.ꝛ impedit ira aĩm ne possit cernere verũ ꝯm Cathonẽ

¶ Hic incipit septimũ ꝛ vltimũ metrũ huius ꝓmi.qđ vocaẗ metrũ adonicũ ab inuẽtore.dimetꝝ a numero pedũ.dactylicũ a pede ꝓdominãte. In quo metro phia ꝓbat ꝑ exẽpla qđ dixit. Dixit em̃ phia ꝙ caligo ꝑturbationũ impedit intuitũ veritatis. Hoc ꝓmo probat phia tribus exemplis.secũdo hortatur nos ad fugam ꝑturbationum.ibi.Tu q̊ꝫ si vis

¶ Metrum septimũ libri ꝓmi

Nubib⁹ atris
Condita nullũ
Fundere pñt
Sidera lumen
Si mare voluens
Turbid⁹ auster
Misceat estum
Vitrea duduz
Parqꝫ serenis
Unda diebus
Mox resoluto
Sordida sceno
Visibns obstat
Quiqꝫ vagaẗ
Montibus altis
Deflu⁹ amnis
Sepe resistit
Rupe soluti.
Obice saxi.

Prima in tres ꝑm tria exẽpla q̃ patebunt. Dicit ꝓmo Sidera cõdita id ẽ abscõdita atr͛.i.obscuris nubibus.nullum lumẽ possunt fũdere ad illuminãduz terrã. Tũc ponit scđm exẽpluz. Si turbidus auster.i.obscurus vẽtus voluens :id ẽ mouẽs mare misceat .i. cõmisceat cum sceno qđ est in fundo estum mar͛ id est feruorẽ.tunc vnda maris dudũ.i. prius vitrea.i.transparẽs ad modũ vitri.par.i.similis serenis.i.claris dieb⁹.mox id est statim supple illa aqua facta sordida ꝑ flatũ venti resoluto sceno.i. eleuato luto. obstat.i.resistit visibus.i.oculis nõ potentibus penetrare vndam maris. Tunc ponit terciũ exemplũ.Amnis.i.fluuius qui de altis montib⁹ vagatur.i. discurrit.ille sepe resistit.i.flectitur obice.i.obiectione soluti saxi.i.rupti lapidis rupe.id est de monte ¶ Nota similitudo quam phia pretendit est ista.Sicut sidera consueta nobis lucere ꝛ terram illuminare cessant hoc facere propter interpositionem nubium obscurarum.sic intellectus ꝛ ratio que lucent ꝛ illuminant hominem in cognitione veritatis impediuntur caligine perturbationum. ¶ Nota ꝙ similitudo secundi exempli in hoc consistit.Sicut aqua maris manente clara ad modum vitri.vi

ſus poteſt eam penetrare ⁊ videre que ſub aqua. Sed ſi turbaꝛ illa ꝑ vē
tum tunc obſtat viſui. Sic animus hoīs qetus non impedit iudiciū rō-
nis. ſed ſi moueatur ⁊ turbeꝛ affectōne tꝑalium ſtatim obſiſtit ratōni im-
pediens eius iudiciū ¶ Nota ꝙ ſilitudo tercij exempli talis eſt. Sicut
aqua currens de altis montibus libere recto tramite ꝓcedit. ⁊ ꝑ obſtacu-
lū lapidis q̇ reſoluitur de monte. impediꝛ ne recte ꝓcedat. ſic rō libera non
impedita recte iudicat. Si autem ratio afficitur motibus affectuum im-
peditur in iudicio ⁊ veritatis cognitōne ¶ Nota ꝙ rupes eſt moles la-
pidea ſiue mons lapideꝰ. ſed ſaxū eſt ꝑs reſoluta a rupe. i. a monte

Tu quoqꝫ ſi vis Lumine claro
Cernere verum Tramite recto
Carpere callem. Gaudia pelle
Pelle timorem Spemqꝫ fugato
Nec dolor aſſit Nubila mens eſt.
Vinctaqꝫ frenis. Hec vbi regnāt.

¶ Hic phīa hortaꝛ ad
fugā perturbationum ſi
ue affectionuꝫ animi di-
cēs. Si tu vis cernere. i.
videre vel iudicare verū
id ē veritatē claro lumīe
id ē vera cognitōe. Et ſi
vis etiā carpere. i. attin-
gere callē. i. viā veritatis
recto tramite. i. proceſſu
rōis. tūc tu pelle. i. repelle
gaudia ſupple q̄ ſunt de bonis preſentibꝫ. ⁊ pelle. i. remoue a te timorē ſup
ple de futuro malo. qꝫ ꝓ et tu fugato ſpem ſupple q̄ eſt de bona fortuna.
nec etiā aſſit dolor ſupple q̇ eſt de pn̄ti amiſſione bonoꝝ. mens eſt nubila.
id eſt obſcura vel operta. qꝫ ꝓ ⁊. eſt vincta. i. ligata frenis. i. ligaminibꝫ. vbi
id eſt in q̄ mente. hec ſupple p̄dicta. regnant. i. dominaꝛ. ſ. gaudiū de pn̄ti
bus bonis. timor de futuro malo. ſpes de futuro bono. dolor de pn̄ti ma-
lo ¶ Nota ſicut p̄us tactū eſt affectio eſt motus ꝑticule ſenſitiue ſub
fantaſia boni vel mali aīm afficiēs. ⁊ rectū rōis iudiciū impediēs. Et ſtꝫ
q̄tuor affectiones tales p̄ncipales ad q̄s oēs alie reducunꝛ. ſ. gaudiū ſpes
timor ⁊ dolor. quaꝝ ſufficiētia ſic accipiꝛ. Omis paſſio vel eſt reſpectu bo
ni vel mali. ſi reſpectu boni hoc eſt duplr̄. vel reſpectu boni pn̄tis. ſic ē gau
diū quod eſt de pn̄ti bono. ſi eſt reſpectu boni abſentis ſic eſt ſpes | q̄ eſt de
futuro bono. Si aūt paſſio eſt reſpectu mali. h̄ eſt duplr̄. vel reſpectu ma
li pn̄tis ſic eſt dolor qui eſt de pn̄ti malo. ſi eſt reſpectu mali abſentis. ſic ē
timor q̇ eſt de futuro malo ¶ Nota ꝙ iſte paſſiones nō ſunt pellende
vt nō ſint in animo hoīs. qꝛ vix inueniꝛ homo ſine ipſis. ſed ſic ſtꝫ pellen-
de vt nō dominenꝛ in hoīe. Vn̄ ſedare hmōi paſſiones vt nō dominētur
eſt hoīs ꝟtuoſi. qꝛ ꝟtus ꝯſiſtit in moderatōe paſſionū. ſi aūt regnāt ⁊ do-
minanꝛ in hoīe tunc impediūt iudiciū rōis propter quod dixit Euſtrati
us ſuper libro ethicoꝝ. Oportet reluctari ꝯtra paſſiones ſenſitiuas. que
ſi preualuerint impediūt vires aīe. ¶ Nota iſte paſſiones ⁊ affectiones
ſi ordinanꝛ ad terrena tunc ſunt nociue: attamē poſſunt eſſe meritorie ⁊ ꝟ
tuoſe ſi fuerint ad debitos fines ordinate. Vn̄ Richardus in li. xij. patri-
archarū dicit. Ordiuatū ⁊ verū gaudiū tunc habemus qn̄ de veris ⁊ eter
nis bonis gaudemus. Etiā timor eſt virtuoſus ſi fuerit ad deū ordina-

Prosa prima

tus. qꝛ scriptũ est. Initiũ sapiẽtie timoꝛ domini. Et idem Richardꝰ dicit. Prima ꝟtutũ proles sine q̃ q̇s ceteras habere nõ p̃t est timoꝛ dei Itẽ spes vt dicit idẽ Richardus efficit̃ oꝛdinata si de indulgentia venie generat̃. Vñ dicit. Vere ⁊ absq̧ vllo dubio q̃nto q̇s frequẽtius q̃ntoq̧ vehementius de suo reatu interno doloꝛe afficit̃. tanto certioꝛ tantoq̧ securioꝛ ꝑ spem de indulgẽtia venie efficit̃. Silr̃ doloꝛ est ꝟtuosus q̃n fit ad deplangendũ culpã. vñ Richardus. Quãto quis vehemẽtius metuit penam quã meruit. tãto acerbius deplãgit culpã quã fecit.

¶ Hic est scd̃s liber Boecij de ꝯsolatione phie. qui continuat̃ ad librum precedentẽ in hunc modũ. Postq̃ʒ phia in primo libro inuestigauit causas radicales infirmitatꝫ Boetij. in h̃ scd̃o procedit ad eius curatõem Primo adhibendo sibi remedia leuia. secundo remedia validioꝛa in libris sequentibus. hunc modum medicandi phia promisit Boetio. Et diuidit̃ iste liber in sedecim ꝑtes. qꝛ octo sunt ꝓse ⁊ octo metra huius secundi que ꝑtes patebunt. q̇d aũt in qualibet ꝑte agat̃ silr̃ videbitur Prima ꝓsa diuiditur. ṗmo oñdit Boetius q̇d phia egerit post predicta. ⁊ resumit vnã causaʒ doloꝛis boetij. Secũdo phia ponit quẽdam effectũ foꝛtune tercio excusat se de quodam. q̃rto tangit opoꝛtunitatẽ medẽdi boetiũ quĩto procedit ad leuia medicamenta eius. scd̃a ibi. Intelligo. tercia ibi. Sed vt arbitroꝛ. quarta ibi Sed tp̃s est. q̇nta ibi Quid est igit̃ o homo. Primo d̃t Post hec que dicta st̃/ phia obticuit. i. tacuit paulisꝑ. id est modicũ. atq̧ ꝑ ⁊ vbi id est postq̃ʒ collegit. id ẽ intellexit meã attentionem. i. diligentiam modesta tacirurnitate. i. tempato silentio exoꝛsa est. i. incepit loqui sic. i. taliter si ꝓ quia. ego cognoui causas. i. rões radicales. q̧ ꝓ ⁊ habitũ. i. dispõnem tue egritudinis. id est infirmitatis. tu boeci tabescis. id est tristaris affectu. q̧ pro et desiderio prioꝛis foꝛtune que fuit tibi ꝓspera. ea foꝛtuna mu-

Finit ṗmus liber.

Incipit secundus

¶ Prosa prima

Ostendit post monitionẽ foꝛtune animum esse turbatum/ quem vult sanare philosophia/ per facundiam loquele.

Post hec paulisper obticuit atq̧ vbi attentionem meã modesta taciturnitate collegit sic exoꝛsa est. P. Si penitꝰ egritudinis tue causas habitũ q̧ ꝯgnoui foꝛtune prioꝛis affectu desiderioq̧ tabescis Ea tm̃ animi tui statũ sicuti tu tibi fingis mutata peruertit:

tata.i.variata apud te peruertit.i.mutauit statū.i.dispōnem tui animi.s. tue mētis sicut tu tibi fingis ¶ Notandū q phia post pdicta obticu-it vt Boetius magis animo deliberato verba phie colligere posset ⁊ sibi respondere.qꝛ ꝫm Senecā in puerbijs. Deliberare vtilia mora tutissima est. Deliberandū est diu quicqd faciendū est semel.discute quid audias. proba qd credas. Et ideo phia obticuit tanq̄ lassata ex questionibꝫ pri us motis.vn̄ Seneca in li° de virtutibꝫ cardinalibꝫ. Nō semꝑ in actu sis sed interdū aio tuo reqem dato.⁊ requies illa sit plena sapiētia ¶ Nota de hoc q dicit (molesta taciturnitate) duplex est taciturnitas. qdam moderata.alia supflua. Moderata taciturnitas est qn̄ tacetur qn̄ tacendū est.de qua loquit Seneca in puerbijs dicens. Tene sꝑ vocis ⁊ silentij tēperamentū.tamen hoc libentius incumbe vt libentius audias q̄ loquaris.qui eñ nescit tacere nescit loqui. Superflua taciturnitas est quando tacetur cū loquendum est.de qua dicit poeta. Nam nimiū tacuisse nocet ¶ Nota q Boetius in statu miserie non erat magnanimus. qꝛ habuit animū peruersum fortuna. Magnanimus eñ est qui contra difformes insultus fortune vnanimi mentis constantia militat ꝫm Albertum super primo libro ethicorum. Et Seneca pma epistola ad Lucillū dicit. Primū argumentum composite mentis existimo posse consistere ⁊ secū morari ¶ Nota q phia dicit fortunā esse mutatā circa Boetiū sicut ipse fingit.hoc dicit ꝑ zo tanto.quia ꝫm rei veritatē fortuna non erat circa ipsum mutata.sicut phia infra probabit.

¶ Intelligo multiformes illius pdigij fucos.⁊ eousq cū his q̄s eludere nititur blandissimam familiaritatem exercet dū intolerabili dolore confundat quos insperata reliquerit. Cuius si naturam.mores ac meritū reminiscare nec habuisse te in ea pulchꝝ aliquid.nec amisisse cognosces.

¶ Hic phia ponit quēdam effectū fortune dicens. Ego intelligo.i.cognosco multiformes fucos.i.deceptōes illius pdigij.i.fortune. ⁊ eousq id ē tādiu.s.ipsa fortuna exercet blandissimā familiaritatē cū his q̄s nitit.i.laborat eludere.i.decipere.dū.i.donec ↄfundat.i.ptrahat intolerabili dolore eos q̄s fortuna insperata.i.sine spe.reliqrit.i.dimiserit.cuiꝰ scꝫ fortune si tu Boeci reminiscare.i.recorderis naturā mores.ac ꝑ etiā meritū.i.dignitatē.nec etiā cognosces te boetiū in ea fortuna habuisse aliqd pulchꝝ nec amisisse.⁊ ꝑ ↄn̄s de amissione eius nihil est dolendū ¶ Nota q pdigiū est miraculū pter solitū cursum nature pueniēs.⁊ dr pdigiū q̄si porro pducens hoies in admiratōem. Vel ꝫm Nuguitōez Prodigium est monstꝝ ad vastandū paratū.dictū a pdigo gis.qd est vasto as. Fortuna āt pt dici pdigiū pmo.qꝛ ducit hoies in admiratōez.eo q bonis mala ⁊ malis bona tribuit.vl dr pdigiū scdo mō.qꝛ vastat aim hois.pspera

em̄ fortuna vastat animū hominis per nimiam sollicitudinē. aduersa em̄ per nimiam desolationē. ¶ Nota ꝙ fucus in vna significatiōe dicit color suppositus naturali colori. ⁊ ponitur pro deceptiōe. quia talis color decipit visum. cum faciat mulierē deformē apparere pulchram ¶ Nota ꝙ fortuna sua familiaritate decipit hominē ⁊ confundit. quia dt Seneca in libro de ꝯsolatione filij Elye. Neminē aduersa fortuna cōminuit. nisi quem secūda decipit. Et dicit in ꝓuerbijs Fortuna quem nimiū fouet hunc stultum facit. fortuna nulli semel obesse contenta est. fortuna vitrea est. dum splendet frangitur. Et Seneca in quarta ep̄la dicit. Neminem eo fortuna prouexit. vt non tantū illi minaretur quantū promiserat. noli huius tranquillitati confidere. memento ꝙ mare euertitur. et eodem die vbi luserunt nauigia absorberētur

¶ Sed vt arbitror haud multum tibi hec in memoriam reuocare laborauerim. Solebas enim presentem quoqꝫ blandientēqꝫ virilibus incessere verbis. eamqꝫ de nostro aditu prolatis insectabare sententijs. Uerum omnis subita mutatio rerum non sine quodā quasi fluctu contingit animoꝝ. Sic factū est. vt tu quoqꝫ paulisper a tua trāquillitate discesseris

¶ Hic phia excuse de quodā dicens. Sꝫ vt ego phia arbitror id est opinor haud multuꝫ id est non multū laborauerim reuocare id est reducere tibi hec supple p̄dicta de moribus fortune in memoriam. em̄ ꝓ quia tu solebas. i. cōsuetus fuisti presentē. i. astātem fortunam. qꝫ pro et blandientē. i. applaudētem incessere id ē arguere virilibus. i. asperis verbis. qꝫ. ꝓ ⁊ insectabare. i. ꝓsequebaris eam fortunam de nostro aditu. id est de nostra informatione. prolatis id est ꝓnunciatis sententijs. Uerum pro sed omnis subita id est festina mutatio non contingit id est aduenit sine quodā conflictu id est turbatiōe animoꝝ. sic id est taliter factum est scꝫ de te. vt tu discesseris paulisꝑ. i. modicum a tua tranquillitate id est a tue mentis quiete. ¶ Nota ꝙ sapientis ⁊ mḡnanimi est contra fortunā ꝯstanter militare. ⁊ non pusillo animo succumbere. vnde Seneca in libro de clementia dicit. O magnos viros qui maligne fortune succumbere nesciunt. ⁊ aduersas res sue virtutis experimenta faciunt. Nam ſm Arestotelē primo ethicoꝝ. sapiens scit bene ferre fortunam. quia habet se sine vituperio sicut tetragonū. opus em̄ tetragonū quocunqꝫ ꝓijcitur firmiter stat. Sic animus sapientis constans ꝑmanet quacunqꝫ fortuna imminente. ¶ Nota ꝙ quies animi fit per sedationem passionum. que causatur ex inordinatione rōnis cum deliberatione. sed subite mutationes preueniunt deliberationē rationis. ideo mutāt et turbant animū. propter quod dicit phia. Omnis subita mutatio rerū non contingit sine fluctu animoꝝ

Liber Secūdus

¶ Sed tempus est haurire te aliquid ac degustare molle atq; iocundum. quod ad interiora transmissuz validiorib⁹ haustib⁹ viam fecerit. Assit igitur rhetorice suadela dulcedis. que tunc tm̄ recto calle procedit. cuz nostra instituta non deserit. Cumq; hac musica laris nostri vernacula nūc leuiores nūc grauiores modos succinat.

¶ Hic phīa tangit oportunitatē medēdi ipsum boetiū dicens. Sz tēpus est .i. instat te boetium haurire .i. recipere sic pro etiā gustare aliq̄d molle id est facile. atq; pro et iocundū .i. delectabile quod leue vel delectabile trāsmissum ad interiora .s. tui animi fecerit viā validiorib⁹ haustib⁹ .i. fortioribus remedijs. Igitur pro ergo suadela .i. psuasio rhetorice dulcedinis id est rhetorici ornatus assit id est presens sit. que rhetorica procedit tm̄ .i. solummō tunc recto calle. id est recta via. cum non deserit id est nō derelinquit nostra instituta .i. documenta. Cumq; hac scz rhetorica musica. id est arithmetica vernacula id est famula nostri laris id est nostre domus scz assit z succinat .i. decantet. nunc id est aliquādo leuiores modos .i. faciliores versus. z nunc id est aliquādo grauiores .i. difficiliores ¶ Nota q̄ phīa inuitat duas sciētias ad curationē Boetij. scz rhetoricā z musicam. rhetoricā quidem inuitat rōne prose in qua vtitur rationib⁹ psuasiuis rhetoricis colorib⁹ adornatis sed musicam inuitat propter metrum. nam sicut musica vtitur arsi z thesi. id est concordi eleuatione z depressione vocis. Sic silr in metro vtimur eleuatione quādo pducte syllabe eleuantur. Et vtimur depssione quādo breues syllabe deprimunt̄ quadā concordātia proporcionali

¶ Nota q̄ Tullius dicit in prohemio rhetorice sue. q̄ eloquētia sine sapientia plerūq; obesse potest. nunquā autē prodesse. cum igitur rhetorica sit scientia eloquendi ornate. ipsa nō prodest sine sapiētia. ideo dicit phīa q̄ rhetorica tunc procedit recto calle quādo non deserit nostra instituta. que sunt instituta z documenta sapientie.

¶ Quid est igitur o homo quod te in mesticiam luctumq; deiecit: Nouum credo aliquod inusitatumq; vidisti Tu fortunam putas erga te esse mutatam. errag. Hij semp eius mores sunt Ista natura seruauit circa te propriam potius in ipsa sui mutabili

¶ Hic phīa adhibet Boetio leuia medicamenta. Ubi nota q̄ leuia medicamēta siue remedia dicuntur ratiōes sumpte sm̄ cōmunē hominū vsum. psuadētes non esse dolendū de aduersitate fortune Remedia autē validiora sunt rōnes que sunt cōtra cōmunem hominū opnionem

Prosa prima

tate cōstantiam Talis erat cum blandiebatur, cum tibi false illecebris felicitatis alluderet. Deprehendisti ceci numinis ambiguos vultus: que sese adhuc velat alijs tibi tota prorsus innotuit.

nem ostendēres quid sit summū bonuz. ⁊ in quo consistat. et quō ad ipm ꝑueniatur. ⁊ ꝙ mali sint impotētes ⁊ boni potentes. ⁊ similia. Primo ergo ostendit philosophia non esse dolendū de fortuna. quia fuat ꝓpriam naturam circa ipsum. et hoc ostendit quinqȝ rōnibus ꝑsuasiuis. secundā ponit ibi Si probas. terciam ibi An vero. quartam ibi Quasi nec. qntam ibi Postremo equo ⁊c. Prima ratio talis est. Nullus in mesticiam vel luctum deijcitur nisi propter aliquod nouum ⁊ inusitatum. ergo eius mutatio nullum debet deijcere in dolorem. Dicit ergo in littera. Igitur o homo id est tu boeti. quid est illud quod deiecit: id est prostrauit te in mesticiam. qȝ pro et luctum. ego phia credo ꝙ tu boeci vidisti aliquid nouum. qȝ pro et inusitatum id est inconsuetū supple cōtingere circa te. Tu boeti putas id est estimas ipsam fortunā esse mutatam id est ꝑuersam a sua natura erga .i. circa te. erras id est false estimas qȝ hij semꝑ sunt eius mores. Ista est natura eius. ꝙ nunc sit aduersa nūc ꝓspera. ipsa fortuna seruauit circa te potius ꝓpriam cōstantiam in ipsa sui mutabilitate. quia mutatio fortune est sua constantia. Talis em̄ erat scȝ mutabilis cum tibi blandiebatur id est adulabatur. cum tibi alluderet illecebris id est delectationibꝰ false felicitatis id est ꝓsperitatis. tu deprehendisti id est cognouisti ambiguos vultus id est dubias facies ceci numinis id est cece dee fortune. que scȝ fortuna adhuc velat id est occultat sese id ē seipsam alijs hominibꝰ. tamē appellando eis prosperitate ipsa tibi tota innotuit id est manifesta est prorsus id est omnino. scȝ prosperitate ⁊ aduersitate ¶ Nota ꝙ illecebra bre est delectatio carnalis illicita hominē alliciens. licet etiā inueniatur pro quacūqȝ alia delectatione ¶ Nota ꝙ sicut bestia vel auicula vel piscis delectatiōis spe decipitur. sic homo delectatione ꝓsperitatis fortune fallaciter irretitur. vn̄ Seneca viij. epla. Clamo vitate quecunqȝ casus tribuit ad omne fortuitū bonum suspicio si pauidiqȝ subsistite. nam fera ⁊ piscis spe aliqua oblectante decipitur

¶ Nota ꝙ delectatiōes fortune sunt false. nam ſm Augustinū prospera huius mundi asꝑitatem habent veram. iocunditatē falsam. certū dolorem. incertam voluptatē. ¶ Nota ꝙ philosophia appellat fortunam cecum numen. Huguitio em̄ dicit ꝙ numen est virtus dei vel ipse deus. vel dei potestas aut maiestas. hic autē accipitur pro dea. quia antiqui fortunā colebant pro dea ¶ Nota circa hoc ꝙ dicit fortunā esse cecam. dicit Tullius in libro de amicicia. Fortuna vt medicus ignarus multos execauit. nō ꝙ ipsa ceca sit. sed eos cecos plerūqȝ efficit quos cōplexa est ¶ Nota ꝙ fortuna antiqtus depingebat duplici fronte. s. calua ⁊ capillata. per caluā designādo aduersitatē. ꝑ capillatā ꝓsperitatē. ergo dicit phia (deprehendisti ambiguos vultus fortune)

¶ Si probas vtere moribus. ne querarꝭ. Si ꝑfidiam phorrescis. sperne atqꝫ abijce ꝑniciosa ludentem Nã que nunc tibi est tanta causa meroris hec eadem trãquillitatis esse debuisset. Reliquit eñ te. quã non relicturã nemo vnquã poterit esse securus

¶ Hic ponit scdam rõnem que talis est. De illi⁹ amissione nõ est dolendum quod est ꝑnicio suꝫ. ⁊ quo habito homo nunqꝫ est securus. fortuna est hmõi. vt tangit in lrã. ergo ⁊c̃. Dicit ergo Si probas. i. approbas fortunã vtere moribꝫ ei⁹ ne queraris. i. ꝯqueraris si phorrescis. i. ꝑtimescꝭ ꝑfidiam eius. sperne atqꝫ abijce fortunã ludentẽ. i. ludendo inferentẽ tibi ꝑniciosa. i. damnosa. nã fortuna que nũc est tibi cã tanti meroris ꝑ sui absentiã. hec debuit esse tibi causa trãquillitatis. i. securitatꝭ ꝑ sui presentiã sꝫ non fuit. eñ ꝓ quia fortuna reliquit te. quã non relicturã nemo vnquã poterit esse securus ¶ Nota circa hoc ꝙ dicit ꝑniciosa ludentẽ dt Seneca Ludit fortuna cuꝫ suis moribꝫ. ⁊ q̃ dedit aufert. ⁊ q̃ abstulit reddit nec vnquã tutius est illam experiri qꝫ cum locũ iniurie nõ habet ¶ Nota ꝙ securitas maxime hominẽ delectat. ꝓpter qd est appetẽda. vñ Seneca vi. epl̃a. Nec res me vlla delectabit. licet sit eximia ⁊ salutaris. qꝫ ꝙ mihi vni securus sum ¶ Nota ꝙ ꝓsperitas fortune nõ reddit hominẽ securum. qꝛ dicit Seneca Munera fortune amica putatis. insidie sunt. quisquis vrm tutã vitam agere volet. qꝫ plurimũ potest fortune beneficia deuitet. in quibꝫ miserrimi fallunt̃. habere putamus honores. in ꝓcipitia cursus iste deducit ¶ Nota Senecã in libro de remedijs fortuitoꝝ. Exonerauit te fortuna si intelligis. ⁊ in tutiori loco posuit. damnũ putas. remedium est. clamas ꝙ opibꝫ expoliatus es. tuo vicio ista tibi iactura tam grauis est. nõ tam moleste ferres si tanqꝫ ꝑditurus habuisses.

¶ An vero tu ꝓciosam estimas abituram felicitatẽ. Et chara tibi est fortuna presens. nec manendi fida. ⁊ cuꝫ discesserit allatura merorem.

¶ Hic phia ponit terciam rõem que talis est. Illud nõ est putãdũ preciosum ⁊ carũ quod nõ est mansurũ. ⁊ suo recessu est afflicturũ. sꝫ fortuna est hmõi. ergo nõ est reputãda preciosa ⁊ cara. ⁊ per ꝯñs nõ est dolendũ de eius amissione. nec gaudendũ de eius possessione Vñ dicit in lrã. Vero ꝓ sed. an tu estimas felicitatẽ abituram. i. recessuram supple ꝓciosam. ⁊ fortuna presens est cara tibi. nec est fida manendi. ⁊ cum discesserit est allatura. i. adductura merorem. quasi di. nõ debet estimari preciosa ¶ Nota ꝙ appellat fortunam felicitatẽ. quia ꝺm Arestotelẽ fortuna vel est felicitas vel est ꝓxima felicitati. Unde in libro de bona fortuna dicit Aresto. ꝙ non cõtingit esse felicem sine rebus exterioribꝫ. quaꝝ fortuna est domina. ⁊ hoc est intelligendum de felicitate politica ⁊ non speculatiua. que consistit in actu sa-

Prosa prima

plentie ¶ Nota q̃ fortuna discedens inducit merorem. quia dr Seneca in libro de tranquillitate animi. Letiores reliquit quos fortuna nūquā respexit q̃ʒ mors deseruit. ⁊ Boetius postea dicit. q̃ infelicissimū genus infortunij est fuisse felicem

¶ Et si nec ex arbitrio retineri potest. ⁊ calamitosos fugiēs facit Quid est aliud fugax q̃ʒ future quoddā calamitatis indicium. Neqʒ enī qđ ante oculos situm est. suffecerit intueri. Rerum exitus prudentia metitur. eademqʒ in alterutro mutabilitas. nec nec formidandas fortune minas. nec exoptādas facit esse blandicies

¶ Hic ponit q̃rtam rōnem que talis est. Illud qđ est indiciū future miserie. nec est carū nec preciosum. nec p pñs de ipso est dolendū. sed fortuna est hmōi. sicut tangit in lrā. Unde dr. q̃ fortuna si nec p̄t retineri. i. haberi ex arbitrio. i. ſm voluntatē. ⁊ ipsa fugiēs. i. recedens facit calamitosos. i. miseros q̃d aliud ē fortuna fugax q̃ʒ quoddam indiciū. i. signū future calamitatꝫ. i. miserie. enī, p q̄r neqʒ sufficit intueri. i. inspicere illud qđ situm est. i. positū est ante oculos. i. quod pñs est, Uerum, p sed prudētia. i. homo prudens metitur. i. mensurat exitus; i. fines rerꝫ. qʒ, p et eadē mutabilitas. i. instabilitas in alterutro. i. in aduersitate vel ,pſperitate. nec facit minas. i. insidias fortune esse formidādas. i. timēdas. nec facit blandicies esse exoptādas. i. desiderādas ¶ Nota q̃ calamitas est miseria cum aliq̃s nihil habꝫ nec in re nec in spe. ⁊ est dicta a calamo. qui est vacuus ⁊ inanis ¶ Nota q̃ nō sufficit solum intueri pñtia. sed etiā futura. q̄r licet qñqʒ p̄ma salua fiant indicia. vltima tñ alterius saporis inquinamēta ꝑmanebūt. hec in fine de disciplina scholariū Et tullius scđo rhetorice dr Errant qui in ꝓſperis om̄is impet⁹ fortune putāt effugisse sapiēter cogitant. q̄ in tꝑibꝫ ꝓſperis causas aduersas reformidant. Et Seneca in de q̄tuor virtutibꝫ cardinalibꝫ dr Si prudēs es animus tu⁹ tribꝫ tꝑibꝫ dispenseẜ. pñtia ordina. futura prouide. ⁊ p̄terita recordare. Nam qui nihil de p̄terito cogitat perdit vitā. Qui nihil de futuro premeditaẜ per omnia incautus incedit pone ante aīm tuū mala futura ⁊ bona. vt ista possis sustinere ⁊ illa moderari. et Ganfredus in poetria sic dr Exemplo syrenes habꝫ. docearis in illis. Sub meliore statu sꝑ peiora caueto. Nulla fides rerꝫ seq̄tur post mella venenū Et claudit nox atra diem nebuleqʒ serenū

¶ Postremo equo animo toleres oportet quicq̃d intra fortune aream geritur: cū semel iugo eius colla sum

¶ Hic ponit q̄ntam rōem que talis est. Quicūqʒ alteri⁹ iugo se summittit oportet q̃ mores eius patienter sustineat.

miseris Ex si manendi abeundiqꝫ scribere legem velis ei. quam tu tibi dominã sponte elegisti Nonne iniurius fueris ꝛ impatiẽtia sortẽ exacerbabis quam ꝑmutare non posses

sed homo affectione tpaliũ summittit se iugo fortune. ergo oportꝫ ꝙ mores fortune patiẽter toleret. Vñ sicut iniuste agit q̇ vult imponere legem dñe sue. ita volens imponere legem fortune agit iniuste. Hanc rõnem p̄tendit in lrã. Secundo declarat suum dictum ꝑ quedã similia. ibi Si ventis. Postremo. i. vltimo dicam ꝙ oportet vt tu toleres. i. patiaris equo animo. i. constanti animo. quicquid geritur. i. fit intra aream fortune. i. intra mundũ cum semel summiseris. i. subiugaueris colla scꝫ tua iugo fortune appetendo tpalia tanq̄ꝫ premia tuoꝝ meritoꝝ. ꝙ pro sed si velis scribere. i. scribendo imponere legem manendi ꝛ abeundi ei quã tu tibi dominã sponte elegisti. nonne fueris iniurius. ꝛ impatientia. i. ꝑ impatiẽtiam tuam exacerbabis. i. argues sortem. i. fortunã quam non possis permutare ¶ Nota ꝙ phia mundum appellat aream fortune. quia sicut in area triturando torquent̃ manipuli. sic fortuna in mundo torquet homines nunc ꝓsperitate nunc aduersitate rotando ¶ Notandũ circa hoc ꝙ dicit (nonne iniurius fueris) ꝙ iusticia est libertas animi tribuẽs vnicuiqꝫ quod suũ est ẜm suam dignitatẽ. scꝫ deo amorem ꝛ obedientiã. maiori reuerentiã. pari concordiã. ꝛ minori disciplinã. Si ergo famulus vellet imponere legem domine sue. cui tenetur exhibere reuerentiã. oparetur ꝯtra iusticiã ¶ Nota ꝙ q̇cunqꝫ afficitur bonis exterioribꝫ ꝛ mutatur ẜm mutationẽ eorum dꝛ esse subiectus fortune. ꝛ colla sua iugo eius summittere. quia fortuna est domina bonoꝝ exteriorum. Talis aũt fuit Boetius. ergo iniuriabatur fortune volens sibi imponere legem manendi ꝛ recedendi

¶ Si ventis vela cõmitteres non quo voluntas peteret. sed quo flatus impellerent ꝑmoueres. Si aruis semina crederes. feraces inter se annos sterilesqꝫ pensares Fortune te regendum dedisti. domine moribꝫ oportet obtemperes. Tu vero voluentis rote impetum retinere conaris. At omnium mortaliũ stolidissime si manere incipit: fors esse desistit.

¶ Hic probat dictũ suum per q̄dam similia scꝫ ꝙ fortũa nõ sit in potestate hominis. ꝛ dicit. Si cõmitteres vela vẽtis tu ducereris nõ quo voluntas tua peteret. i. desideraret. sed quo flatus vẽti te pelleret. si crederes. i. cõmitteres semina aruis. i. agris tu pensares. i. iudicares annos feraces. i. fertiles. ꝙꝫ ꝑ et steriles inter se. ita ꝙ nõ hñes illos annos in ꝑotestate tua. a simili tu de

Metrum primũ

disti te regendum fortune. oportet ꝙ obtemperes .i. obedias moribꝫ do-
mine. Uero ꝑ sed tu conaris .i. laboras retinere impetum .i. cursum vol-
uentis rote .i. mobilis fortune. ⁊ frustra laboras. O stolidissime .i. stultissi
me omniũ mortalium nescis tu ꝙ si sors .i. fortuna incipit manere .i. stabi-
lis esse ꝙ tũc desinit .i. desistit esse sors. Sicut em̃ non simul stant ꝙ aliquis
sit homo ⁊ non sit rõnalis. sic non stant simul ꝙ sit fortuna ⁊ nõ sit muta-
bilis ¶ Nota ꝙ sicut cõmittens velum vento. amplius non est in po
testate sua duci quo voluerit. sed ſm impetum venti ducitur. ⁊ sicut com
mittens semina agro nõ est in potestate eius ꝙ ꝓueniant anni fertiles vel
steriles. sic a simili qui cõmittit se fortune non est in potestate sua vt habe
at fortunã ꝓsperam vel aduersam. ¶ Nota circa hoc ꝙ dicit (voluẽ
tis rote) ꝙ antiq̃tus fortuna depingebatur cum rota hac rõne. Nam in ro-
ta sunt quatuor diuersitates. vna pars est summa. alia infima. tercia qua
de summo descẽditur ad ymum. quarta qua de ymo ascenditur ad sum
mum. Siliter in hominibꝫ inueniũtur q̃tuor varietates. quidam em̃ sunt
in summa ꝓsperitate. tales sunt eleuati in rota fortune. Alij sunt in sum-
ma aduersitate. tales iacent deiecti sub rota. Tercij declinant de ꝓsperi-
tate in aduersitatem. ⁊ tales descendunt de summitate rote. Quarti pro
cedunt de aduersitate in ꝓsperitatem. et tales ascendunt rotam fortune.
Unde eleuatus in rota fortune dicit (glorior elatus) descendẽs dicit (de
scendo mortificatus) deiectus dicit (infimus axe rotor) sed ascendẽs di-
cit (letus ad alta vehor) ¶ Nota ꝙ natura non assuescit in ꝯtrariũ
nam si lapis millesies ꝓijciatur sursum non assuescit ascendere sursum. cũ
ex natura sua semꝑ descendat. Sicut ergo esset stolidissimus qui labora-
ret auferre alicui suam naturam. vel quod sibi naturaliter ꝓprium est. sic
stolidus est qui laborat fortune auferre mutabilitatẽ que est eius natura
ergo dicit phia At omniũ mortalium stolidissime ⁊c.

¶ Metrum primũ libri secundi

Ec cũ sup̃ba deterit vices dextra
Et estuãtis more fertur euripi
Dudũ tremendos seua proterit reges
Humilemq̃ʒ victi subleuet fallax vultũ
Nõ illa miseros audit. haud curat fletꝰ
Ultroq̃ʒ gemitus dura q̃s fecit ridet
Sic illa ludit: sic suas probat vires
Magnũq̃ʒ suis monstrat ostentum
Si q̃s visatur vna stratus ac felix hora

¶ Hic incipit ṗmũ
metrũ huius secũdi.
qđ dr hyponauticũ
ab inuẽtore. q: labor
nautaꝝ cantu hmõi
metri subleuatur. ⁊ dr
metrũ iambicũ a pe-
de ṗdominãte. est ãt
iãbꝫ pes ꝯrius tro-
cheo ꝯstans ex ṗma
breui et vltia longa.
⁊ dr metrũ trimetrũ
licet em̃ hoc metruʒ
habeat sex pedes. tñ
ꝯputando duos pe
des ꝓ metro erit me
trum trimetrũ. in q̃
metꝰ phia describit

mores fortune dicens. Cum hec scꝫ fortuna verterit vices.i.alternatiões ꝓsperitatis ⁊ aduersitatꝫ supba dextra. ⁊ cum fertur more euripi .i.maris estuantis.i.inundãtis.tunc fortuna seua.i.crudelis ꝑterit.i. ꝯculcat reges dudũ tremendos .i. metuẽdos.⁊ ipsa fallax subleuat de aduersitate hu-milẽ vultum victi.i.depressi.nec ipsa audit fletus nec curat miseros.i.pau peres.et ipsa ex̃ns dura qꝛ non flectit̃ ad voluntatẽ hoĩm.ridet.i. deridet vltro.i.spontanee gemitus miseroꝝ q̃s fecit.sic illa ludit.sic ꝓbat .i. expi-tur suas vires.⁊ ipsa mõstrat suis magnũ ostentũ.i.miraculũ.si quis visat̃ vna hora stratus.i.aduersitate depssus.⁊ felix.i. ꝓsperitate eleuatus.q.d. fortuna videtur exhibere suis.i. hoibꝫ qui bonis eius inhiãt magnũ mira culũ.qñ scꝫ aliq̃s subito videtur mutari de aduersitate in ꝓsperitatẽ.⁊ ecõ uerso ¶ Nota ꝙ fortuna dꝛ supba.eo ꝙ nullũ veret̃.nec aduertit ꝓbi-tatẽ nec maliciã alicui⁹.et si vocat̃ more supboꝝ obaudit. ¶ Nota ꝙ euripus ſm aliq̃s est ventus turbinis.⁊ dꝛ euripus q̃si eurus rapidus.et est eurus no[n] venti.ſm alios aũt ⁊ forsan meli⁹ Euripus est brachiũ vel sinus maris.cui⁹ decursus ẽ incertus.⁊ ꝓpter incertitudinẽ sui cursus fre quẽter piclitant̃ ibi naues Et dꝛ ab eu qđ est bonũ ⁊ ripa.q̃si bona ripa ꝑ ꝯtrariũ.Sicut ẽ cursus euripi estuãtis est incertus.sic ⁊ mutabilitas for tune ¶ Nota ꝙ de opatiõe fortune q̃liter hos eleuat ⁊ hos deprimit loq̃tur Alanus in anticlaudiano dicẽs. Precipitẽ mouet illa rotam mo tusqꝫ laboꝝ. Nulla quies claudit.nec sistũt ocia motu. Hos premit. hos eleuat.hos deijcit.erigit illos Cogit ⁊ in varios homies descẽdere casus Et samariẽsis al's pauꝑ Henric⁹ Quicq̃d agas. quicq̃d dicas.quicq̃d patiaris. Nõ facis vt retrahas q̃ mea dextra trahit. Sic ego primatũ ve nerandaqꝫ sceptra tenebo Et pro velle meo mel tibi felqꝫ dabo

¶ Hic incipit prosa se-cũda hui⁹ secũdi. in qua phia probat boetio nõ esse cõquerendũ de for-tuna.qꝛ nihil sibi abstu-lit. ⁊ introducit fortunã alloquentẽ boetium. Et diuidit̃.quia ꝑmo ꝑsua-det boetio introductionẽ fortune. Scđo introducit eam.ibi Quid tu o homo. Primo phia dicit. o boeti.ego phia vellem tecum pauca agitare .i.discutere verbis ipsius fortune. Tu vero animaduerte an ius.i. iusticia postulet hoc ¶ Nota ꝙ similitudo orõnis qñqꝫ generat fastidium ideo qñqꝫ ipsam oportet mutare.vñ Tullius iiij.libro rhetorice dt Ser-monẽ in dicendo ꝯmutari oportet.vt facile facietas varietate vitetur.ĩo phia hic variat orõnem per introductionẽ noue persone vtendo prosopo peia.que figura a Tullio vocatur cõformatio. Persuadet igitur philoso phia boetio introductionẽ fortune dicens Vellem aũt ⁊c̃.

¶ Prosa secunda libri secundi

Ellem autẽ pauca tecũ fortu ne ipsius verbis agitare. Tu igitur an ius postulet aĩaduerte

¶ Hic phia introdu-cit fortunã alloquẽtem

¶ Quid tu hõ reã me q̃tidianis agis

Prosa secunda

querelis. quã tibi fecimus iniuriaz. q̃ tibi tua detraximus bona Quouis iu dice de opum dignitatũq3 mecũ pos/ sessione ꝯtende Etsi cuiusq3 mortaliũ ꝓprium quid hoꝝ esse monstraueris. ego iam tua fuisse que repetis sponte ꝯcedam. Cũ te de matris vtero natu ra ꝓduxit nudum rebus omnibꝰ. ino/ pẽq3 suscepi. meis opibꝰ foui. ⁊ qꝺ te nunc impatiẽtem nostri facit. fauore prona indulgẽtius educaui. omniũq3 mei iuris sᷓt affluentia ⁊ splendore cir cũdedi Nũc mihi retrahere manũ li/ bet. habes grã̄ veluti vsus alienis. nõ habes ius q̃rele. tãq3 ꝑrsus tua ꝑ/ dideris. Quid igit̃ ingemiscis. nulla tibi a nobis ẽ illata violẽtia. opes. ho nores. ceteraq3 taliũ mei sũt iuris Do minã famule cognoscunt: mecum ve niunt: me abeũte decedũt. Audacter affirmẽ si tua forent que amissa ꝯq̃re ris nullo modo perdidisses

Boetiũ q̃ oñdit q̃rimo niã ipsius eẽ iniustaz. q̃a nihil sibi abstulit. Pri/ mo ergo fortuna ostẽdit ꝙ nihil boetio iĩuste ab stulit. scꝺo qñ rñsionem boetij excludit ibi. An tu mores. ꝑmo facit qꝺ dictũ est. scꝺo rñdet ta/ cite q̃stioni ibi. An ego. Primo ꝺt fortũa ad bo etiũ O tu hõ q̇d agis. i. vexas vel facis me ream quotidianis. i. assiduis q̃relis. q̃si diceret. facere nõ deberes. Quã tibi fe cimus iniuriã. q̃si dicerz nullã. Que tua bona ti bi detraximus. q̃si dice/ ret nulla Cõtẽde mecũ in iudicio de possessione opũ ⁊ dignitatũ corã q̊/ cũq3 iudice: ⁊ si mõstra/ ueris aliq̇d esse ꝓpriũ ho rũ bonoꝝ cuiusq3 morta liũ ego spõte ꝯcedã tibi ea q̃ repetis fuisse tua. ꝙ aũt nõ sint tua nec alicu ius hoĩs ꝓpria. probo ti/ bi. q2 cũ natura ꝓduxit te de vtero matr3 ego su scepi te nudũ ⁊ inopez. i. carentẽ oĩbus rebꝰ. ⁊ fõ/ ui te meis opibꝰ. ⁊ ego ꝓ na. i. ꝓmpta educaui. id est nutriui te indulgẽtiꝰ id ẽ clemẽtius fauore. id est grã mea. qꝺ te nũc fa cit impatiẽtẽ nostri. i. cõtra nos. quia si boetius a principio nõ fuisset nu/ tritus prosperitate fortune nõ fuisset ĩpatiens de amissione eius Et sub dit. Ego circũ dedi te affluentia ⁊ splendore omniũ bonoꝝ que sᷓt mei iu ris. i. ꝑtãtis. nũc aũt libet. i. placet mihi retrahere manũ. tu habes gratiam id est mihi referre g̃tes. tãq3 vsus alienis nõ habes ius querele tãq3 tua ꝑ dideris. Quid igit̃ ingemiscis querulando. nulla tibi a nobis illata est vi olentia. opes. honores ⁊ cetera taliũ sunt mei iuris. id est potestatis. ⁊ fa/ mule mee scz honores ⁊ potestates recognoscũt me dominã. mecũ veniũt

mecū recedunt. audacter affirmē si tua forēt que ꝯquereris amissa. nullo
modo ea ꝑdidisses ¶ Nota ꝙ tota rō fortune in hoc ꝯsistit. Nulli ma-
net rō nabilis ꝗrimonia de eo q̄ nihil alioꝝ aufert. sed ꝓpria ꝓ suo libito di-
sposuit. sed fortuna nihil abstulit qđ erat boetij. sꝫ ꝓpria disposuit ꝓ suo li-
bito. ꝗ ⁊c. ¶ Nota de hoc ꝙ đt. q̄ tibi tua. Señ. đt in de remedijs Nō est
tuū qđ fortuna fecit esse tuū. Alienū est oīe ꝗcquid optādo euenit. ⁊ ni-
hil ipsius ꝓprium putari licet quod eripi potest ¶ Nota qꝛ hō producit
nudus ex vtero matris. ꝑ h̄ innuit magna eius miseria. si em̄ hō nudꝰ na
sceret ⁊ nullo indigeret. minus esset miser. sed qꝛ nudus nascitur nihil pos
sidens ⁊ pluribꝫ indigens. iō magis miser est. vñ paup Henricus Primi
tus in muudo tecū tua ꝗnta tulisti. Nudus eras ṗmo. ⁊ postea nudꝰ eris
¶ Nota ꝙ bona exteriora nō sꝫ ꝓpria hōis. qꝛ đt Señ. Nihil ꝓpriū di
cas qđ mutari ṗt fortuna. Reposcit qđ dedit donū. qđ dari potuit aufer
ri potuit. ⁊ qđ fortuna nō dedit non eripit

¶ An ego sola meū ius exercere ꝓhi-
beor. Licet celo ꝓferre lucidos dies.
eosdēqꝫ tenebrosis noctibꝫ ꝯdere. Li
cet anno terre vultū nūc floribꝫ frugi-
busqꝫ redimiri Nūc nimbis frigoribꝫ
qꝫ ꝯfundere. Jus ē mari nūc strato eq
reblādiri. nūc ꝓcell' ac fluctibꝫ inhor-
rescere. Nos ad ꝯstantiā nr̄is moribꝫ
alienā inexpleta hoīm cupiditas alli
gabit. Hec nr̄a vis est. hūc ꝯtinuū lu
dū ludimus. rotā volubili orbe versa
mus. infima summis. summa īfimis
mutare gaudemus. Ascende si placꝫ
sed ea lege ne vti cū ludicri mei ratio
posset descendere. iniuriam putes

¶ Hic rñdet tacite q̄sti
oni. Diceret aliq̄s fortu-
na. licꝫ bona exꝉiora sint
tua tñ postq̄ꝫ ea hoī ꝯtu
listi nō deberes āpliꝰ au
ferre Huic q̄stioni rñdꝫ
fortuna dicēs. ꝙ h̄ eēt ꝯ
ius ⁊ ꝯ naturā suā quaꝫ
nullus dꝫ sibi auferre. i-
mo dꝫ vti sic ⁊ cetere res
vtunt̄ sua natura. vñ đt
Nūq̄d ego sola ꝓhibeor
exercere ius meū. cū oīa
alia exerceāt naturā suā.
qđ declarat. qꝛ licꝫ. i. lici
tū ē celo ꝓferre lucidos
dies ⁊ eos ꝯdere. i. abscō
dere tenebrosis noctibꝫ.
et licet anno redimire. i.
ornare vultū. i. suꝑficieꝫ
terre. nūc. i. aliq̄n floribꝫ.
sic in vere. nūc frugibꝫ sic
in estate. nunc ꝯfundere
eam nimbis. i. pluuijs ⁊
frigoribꝫ sicut in autūno
et hyeme. Jus. i. natura est mari. nūc. i. aliquādo. s. tꝑe sereno blandiri. id
est blandū esse. eq̄re strato. i. pacificato. sed tꝑe tēpestatis inhorrescere. id ē
horridū apparere procellis ac fluctibꝫ. i. inundationibꝫ. nūquid inexpleta.
id est insaciabilis cupiditas hoīm alligabit nos ad ꝯstantiam alienā no-
stris moribus. q̄si diceret. non. etem̄ hec est nostra vis. i. naturał potestas
hunc ludū continue ludimus. rotā versamus volubili orbē. i. veloci circu-

Prosa secūda

latione. ꝛ nos gaudemus mutare infima. i. aduersa summis. i. prosperis ꝛ summa infimis. i. prospera aduersis. Tu boeci ascende rotā nostram si placet. sed ea lege. i. ꝯditione. vti ne putes tibi fieri iniuriā si ꝯtingit te descendere. cū ratio mei ludicri. i. ludi iocosi hoc posc āt ¶ Nota ꝙ q̄libꝫ res in sua naturali opatione delectat̄. frustra ergo laborat q̄ naturā rei auferre conat̄. cū natura non assuescat ꝯtrariū. vñ paup̄ Henricus. Nonne sua licite quis sic vtit̄ arte. Quod sibi sors dederit vtit̄ oīs hō. Miles equis. piscator aq̄s. ꝛ clericus hymnis. Nauta fretis. pugiles marte. poetra metris. Rusticus arua parat. numerat mercator auarus. Virgo legit flores. stultꝰ amator amat Semīat in spinis nature iura retractās ¶ Nota ꝙ dicit cupiditatē hominū esse inexpletā. q2 dit Aresto. ij. politicoꝝ. Infinita est concupiscētia hoīm. ad cuius repletionem multi viuūt Et Auicēna. xvi. epl'a. Naturalia desideria finita sunt. ex falsa aūt opinione nascentia vbi desinant non habent. ꝛ. lxiiij. epistola. Oīa aliq̄s cōtem nere potest. oīa aūt habere non potest.

¶ An tu mores ignorabas meos Nescicbas Cresū regē lydoꝝ Cyro paulo aū formidabilē. mox deiñ miserandū rogi flāmis tradito misso celitꝰ imbre defensum: Nū te p̄terit Paulū psi' regis a se capti calamitatibꝰ pias impēdisse lachrymas. Quid tragediarū clamor aliud deflet. nisi indiscreto ictu fortunā felicia regna vertentē. Nō ne adolescētulus ayon eyo eyot. id ē duo dolia vini. alteꝝ q̄dē malū. aliud aūt bonū in Iouis limine iacere didicisti. Quid si vberiꝰ de bonoꝝ pte sūpsisti. Quid si a te nō tota discessi. q̄d si hec ipsa mei mutabilitas iusta tibi cā est sperande meliora. tñ ne aīo ꝯtabescas. Et intra cōe oībus regnū locatus ꝑprio iure viuere desideras

¶ Hic fortuna excludit quādā rñsionē Boetij. possꝫ em̄ dicere boetius. O fortuna ego cōq̄stus sum de tua mutabilitate. quia ignoraui mores tuos. hanc rñsionem excludit fortuna p̄ plura nota boetio. ex quibꝫ poterat ꝑpēdere mores et stabilitatē suā et dicit Nūquid tu ignorabas mores meos. q̄si diceret nō. Nesciebas qūo Cresus rex lydorum q̄ ꝑus erat formidabil' Cyro regi persarum: sꝫ postea captꝰ fuit a Cyro ꝛ traditus ignibꝫ ad cremandū. sꝫ imbre misso celitꝰ fuit defēsus ꝛ euasit. nū q̄d etiā p̄terit te quomō Paulꝰ ꝯsul rhomanꝰ fudit pias lachrymas sup̄ calamitatibꝫ. i. miserijs psi regis quē captiuauerat Quid em̄ aliđ deflet clamor tragediaꝝ. i. poematū rep̄hēdentiū vicia hoīꝫ. nisi fortunā subuer

tentem felicia regna indiscreto ictu.i.incerto euentu. Nonne existẽs adolescentulus didicisti iacere in lumine.i.in domo iouis duo dolia.vnũ bonũ aliud malum.de quibus oportuit vnũquẽq3 intrantẽ gustare Quid conqreris si vberius de bonoꝝ parce sumpsisti. Quid cõquererꝭ si a te nõ tota discessi. Quid ꝯquereris si hec mei mutabilitas est tibi iusta cã sperandi meliora.i.prospera.tamen ne pro nõ contabescas.i. deficias animo. et tu locatus infra cõe regnũ oĩbus.i.in mundũ desideras viuere ꝓprio iure.qꝛ hoc esse nõ potest.vt eximaris a cõi lege hoim. ¶ Nota ꝙ cũ Cresus rex lydorũ esset pugnaturus ꝯtra regẽ ꝑsarum ipse ꝯsuluit Apollinez de successu pene.qui respondit sibi hmõi versiculo. Cresus perdet alim transgressus plurima regna. Alim est fluuius quidã. Quem versiculum Cresus sic intellexit.ꝙ Cresus transgressus alim perdet.i.destruet plurima regna ipsi⁹ Cyri. Sed apollo sic intellexit. Cresus trãsgressus alim perdet.i.amittet plurima regna sua.ꝛ hoc ꝯtigit.nã ipse cuz transgressus esset alim victus est a Cyro ꝛ in ignẽ positus.sed tanta inũdatio pluuie facta fuit ꝙ extinctus fuit ignis ꝛ euasit.de quo cũ mľtum gloriaretꝛ.dixit filia sua nomine Fauia. O pater expecta vltimũ diem ante quem nõ est gloriandũ. Quadã vero nocte vidit Cresus in somno ꝙ esset super altã arborem vbi Jupiter eũ rigabat.ꝛ phebus eum siccabat. quod somniuz cum retulisset filie sue.respondit filia. Tu eris captus a Cyro ꝛ in cruce suspensus vbi Jupiter.i.pluuia te rigabit.ꝛ phebus.id est sol te siccabit. quod ad vltimũ contigit.ex quo potest perpendi mutabilitas fortune

¶ Nota ꝙ Paulus consul rhomanus missus fuit pugnare contra regẽ persarum q̇ erat suꝑbissimus hoim. Cum aũt ipm deuicisset considerans prosperitatem preteritã ꝛ aduersitatem presentem eius.motus pietate fleuit suꝑ ipm ꝛ dimisit euz. ex quo silr ꝑpenditꝛ mutabilitas fortune

¶ Nota ꝙ tragedia est carmen repꝛhensiuũ viciorũ incipiens a prosperitate.desinens in aduersitate. Et dꝛ a tragos grece quod est hyrcus latine.ꝛ odos cantus.qꝛ cantus huiusmõi carminis hyrco remunerabatꝛ. Jñ dicũtur tragedi poeti q̇ antiq̃ gesta ꝛ facinora sceleratoꝝ regum luctuoso carmine ꝑplo spectante.i.respiciente ꝯcinnebant sicut dicit Jsidorus li° ethimologiaꝝ ¶ Nota Homerus volens oñdere mutabilitatẽ fortune describit in domo Jouis iacere duo dolia vini.vnũ bonum aliud malũ.et oĩes intrantes domũ de vtroq3 oportebat gustare.sed quosdã pl⁹ de bono.quosdã vero plus de malo. Et hec descriptio publice depingebatur athenis in tẽplo Jouis.vbi Boetius studuit adolescens exñs.sicut ipse testatur in de disciplina scholariũ. Per domũ aũt iouis homerus significabat mundũ.ꝑ duo dolia ꝓsperitatẽ ꝛ aduersitatẽ.ꝛ oĩes q̇ viuũt in mũdo de vtroq3 gustant.q̇dã plus de ꝓsperitate.q̇dã plus de aduersitate ¶ Nota dꝛ fortunã subuertentẽ felicia regna.dꝛ Ganfred⁹ in poetria. Hoc vnũ ꝑscire potes ꝙ nulla potestas Esse morosa põt.qꝛ res fortuna secũdas Jmꝑat esse breues.si vis exẽpla.priores. Respice fortunas.enarrat illa priorũ. Florida prosperitas.minos subuertit athenas. Jlion attrides.magne carthaginis arces Scipio.sed multi rhomani fuit alea fati. Tꝑe versa breui breuis est distantia leti. Oĩs ꝛ mesti nox est vicina diei. Nec aliena docent.ꝛ te tua fata docebũt.

Metrum secundũ

¶ Istud est scõm metrum huius secũdi. quod dr asclepiadiũ ab inuentore. choriambicũ a pede predominãte Quis sit pes choriãbus ꝑus habitũ est. ⁊ constat istud metrum ex ꝑmo spondeo ⁊ duobꝫ choriambis et pyrrhikyo vel iambo. quale metrum est illi⁹ hymni Sanctoꝝ meritis inclita gaudia. Secũdũ metrum dr ferregratiũ ab inuentore cõstans ex primo spõdeo. scdo dactilo. ⁊ tercio spondeo vel trocheo. In hoc ergo metro fortuna cõquerit̃ de inexpleta cupiditate hominũ. dicens Si copia .i. fortuna quã gentiles deam copie appellabãt pleno cornu fundat hominibꝫ tãtas opes quãtas arenas versat .i. voluit pontus .i. mare incitus id est cõmotus rabidis flatibꝫ .i. impetuosis ventis. et si fundat tantas opes quot sidera fulgent in celo edita id ẽ orta stelliferis noctibꝫ. ⁊ ipsa copia nõ retrahat manũ auferẽdo opes. haud pro nõ ideo humanũ genus cessat flere .i. flendo ꝓponere miseras querelas. ⁊ q̃uis deus prodigus id ẽ diues multi auri. id est ad modũ prodigi multũ aurum diffundens. ipse deus libẽs excipiat vota hoim. et ornet auidos id ẽ cupidos claris honoribꝫ. tñ iam parta .i. acquisita ⁊ possessa nil videntur eis. sed seua rapacitas vorãs q̃sita .i. acquisita pandit id est manifestat alios hiatus .i. receptacula cupiditatis. Et tunc querit fortuna. que iam frena retentẽt id est detineant certo fine cupidinẽ .i. auariciam hominũ precipitẽ .i. precipitantẽ hominẽ cum sitis .i. desiderium habendi fluens largis muneribꝫ ardescit in homine. ⁊ ideo ille qui trepidus terrore aduersitatis ⁊ gemens credit se egentẽ

¶ Metrum scõm libri secũdi

Iq̃ntas rabidis flatibꝫ incitus
Pontus versat arenas
Aut quot stelliferis edita noctibꝫ
Celo sidera fulgent
Tãtas fũdat opes nec r̃trahat manũ
Pleno copia cornu
Humanũ miseras haud ideo genus
Cesset flere querelas
Quãuis vota libens excipiat deus
Multi prodigus auri
Et claris auidos ornet honoribꝫ
Nil iam parta videntur
Sed quesita vorans seua rapacitas
Alios pandit hiatus
Que iam precipitẽ frena cupidinem
Certo fine retentent
Largis cum potius muneribꝫ fluẽs
Sitis ardescit habendi
Nunq̃ꝫ diues agit q̃ trepid⁹ gemẽs
Sese credit egentem

Ille nunq̄ diues agit ∴ vitam ducit ¶ Nota circa hoc q̄ dr̄ pleno cor-pia cornu. q̄ cum Hercules quodā tp̄e luctaret cū Achilleo. ⁊ achilleus mutaret se in thaurū. Hercules apprehendēs ip̄m p̄ cornu effregit illud et repletū pomis ⁊ floribꝫ odoriferis sacrificauit illud fortune. quod cor-nu dr̄ fortuna quibusdā ꝑpinare plenū. quibusdā vacuum. quibusdā se-miplenū. s̄m diuersum statum ꝓsperitatis ⁊ aduersitatꝭ hoīm ¶ No-ta q̄ fortuna inuehitur ꝯtra auariciā hoīm. quod Tullius in libro tuscu-lanaꝝ questionū dicit. Auaricia studiū pecunie hꝫ. quā nemo sapiēs ꝯcu-piuit. ea eñ q̄si malis venenis imbuta corpus aīmq̄ virilē offendit. ipsa eñ insaciabilis manēs neq̄ copia neq̄ inopia minuit. Et in eodē hoc dr̄ Quid est q̄ multi cupiditate pecunie ferunt. quoꝝ ita perturbant animē vt nō multū absint ab insania. Et dr̄ Seneca lxxv. ep̄la. Auaricia nunq̄ habet magis malū nisi q̄ ingrata est. Et lxxiiij. ep̄la. auaros ꝯpat canibꝫ dicens. Vidisti aliquē canē missum a dn̄o panis frusta aut carnis aperto ore captantē. quicq̄d arripit ꝓtinus integrū deuorat. ⁊ semp ad spem fu-turi inhiat. Idem euenit nobis. quicq̄d nobis fortuna expectantibꝫ por-rigit. illud sine omni volūtate dimittimus. ⁊ statim ad rapinā alteri⁹ eri-gimur ¶ Nota q̄ qui credit se egentē non est diues ſꝫ pauper. q̄r dicit Seneca p̄ma ep̄la Non q̄ parū hꝫ sed q̄ plus cupit paup est. Quid eñ re-fert q̄ntum illi in arca. q̄ntum in horreis iaceat. si alieno hiatu imminet

¶ Nota q̄ diuitie nō tollunt auaricā ſꝫ magis augmentāt. vñ Sene-ca. xvi. ep̄la dr̄. Congerat in te quicq̄d locupletes possederūt. vltra p̄ua-tum pecunie modū fortuna te ꝓuehat. auro tegat. purpura vestiat. terrā marmoribꝫ abscōdat. accedāt statue ⁊ picture. ⁊ quicq̄d vlla ars elabora-uit. maiora cupere ab his desistes. vñ Iuuenalis Interea pleno dum tur-get sacculus ere Crescit amor nummi q̄ntum pecunia crescit.

¶ Hic incipit tercia prosa huius secūdi. in q̄ p̄hia probat Boetium nō debere ꝯqueri de for-tuna. q̄r multa bona si-bi contulit. Et p̄mo in-quirit p̄hia quid sentiat de dictis fortune. secūdo bona fortune sibi colla-ta enumerat. ibi Verū tamē. Primo oñdit phi-losophia q̄ Boetius ni-hil habeat loqui ꝯtra for-tunā. secūdo Boetius respōdet. tercio p̄hia ei⁹ responsionē approbat. si-cut patebit. Dicit p̄mo Si fortuna loq̄retur te cū his verbis pro se Pro

¶ Prosa tercia secundi libri

His igitur si pro se te cū fortu-na loq̄retur. quid ꝓfecto cō-tra hisceres nō haberes. Aut si quid est quo querelā tuam iure tuearis. p-feras oportet. dabim⁹ dicendi locū B Tum ego. speciosa q̄dem ista sunt inquam. oblitaq̄ rhetorice ac musice melle dulcedinis. Tum tm̄ cum au-diuntur oblectāt. sed miseris. maloꝝ altior est sensus Itaq̄ cū hec auribꝫ

Prosa tercia

insonare desierint. insitus animũ me ror ꝑgrauat. P. Et illa. ita est inquit Hec em̃ nondũ morbi tui remedia. sꝫ adhuc ꝯtumacis aduersuꝫ curationẽ doloris fomenta quedã sunt. Nam q̃ in ꝓfundum sese penetrẽt. cum tẽpestiuum fuerit admouebo

fecto ꝓ certe. tu nõ habe res q̇d cõtra hisceres .i. nõ haberes vñ apires os ad rñdendũ fortune. at si quid est quo tuam querelã iure tuearis. opoꝛꝫ .i. necesse ẽ vt ꝓferas. da bimus tibi locũ dicendi Tũc boetius respondet Speciosa q̇dẽ sunt ista q̃ fortuna dixit. ⁊ sꝫ ob lita. i. delinita melle. i. de lectatiõe rhetorice dulcedinis. s. q̃tum ad ꝓsam. ac ꝓ et musice dulcedis scꝫ q̃tum ad metrũ. ⁊ tm̃ tunc delectant aĩm meũ cum audiunť. sꝫ sensus .i. ꝑceptio maloꝝ est altioꝛ. i. ꝓfundioꝛ miseris q̃ ista possint attingere. q. d. q̃uis ꝟba fortune supꝑficialiter me delectent. tñ ad ꝓfunditatẽ mei doloris nõ attingũt. Itaqꝫ. i. ergo cũ hec verba fortune desierint. i. cessauerint insonare aurib; meis. meroꝛ insitus. i. immissus ꝑgrauat aĩm meũ. Tunc phĩa approbat rñsionẽ Boetij dicens. Ita est. hec em̃ verba fortune nondũ sunt remedia tui moꝛbi. sꝫ sunt q̇dã fomẽta. i. lenimẽta aduersum curationẽ. i. ꝯtra sanationẽ ꝯtumacis doloris. nã remedia q̃ penetrẽt. i. immittant se in ꝓfundũ ꝑturbationũ expellẽdo cãm radicalẽ tui moꝛbi. ista admouebo. i. apponã cum fuerit tempestiuũ ¶ Nota ꝙ boeti⁹ nihil habuit loqui ꝯtra ꝟba fortune. qꝛ veꝝ dixit. ⁊ ꝯtra veritatẽ nõ est loquendũ Nã vero oĩa vera ꝯsonãt. ⁊ ꝟitas sibiipsi attestať ꝭm Aresto. ¶ Nota ꝙ hisco est ꝟ[m] inchoatm̃. ⁊ ꝓfertur ꝑ syncopã. qꝛ regularit̃ diceref hiasco Vñ hiscere est hiatũ inchoare. cũ scꝫ aliq̇s aperit os ¶ Nota ꝙ oblitus media ꝓducta est ꝑti[m] a ꝟbo obliuiscoꝛ Sꝫ oblitus media coꝛrepta descẽdit a ꝟbo oblino is ere. ⁊ oblitus idẽ est qđ maculat⁹. vñ⁹ Immemoꝛ oblitus notat. oblitus ẽ maculatus ¶ Nota circa h̃ ꝙ dr̃ (insitus meroꝛ aĩm ꝑgrauat) q̇s nõ doleret de infortunio/ qđ nulli ꝯtingit nisi aĩo multũ eleuato suꝑ fortunã. qꝛ dr̃ Seneca lxv. epl̃a. plus eq̃ te dolere nolo. sꝫ vt nõ doleas vix exigere audeo. nulli aũt ista firmitas aĩ ꝯtingit nisi multuꝫ suꝑ fortunã eleuato Et subdit. illđ agam⁹ vt iocũda fiat nobis amissoꝝ recoꝛdatio. nemo libẽter ad id redit quod nõ sine toꝛmẽto cogitatur⁹ est.

¶ Nota ꝙ ꝑ rhetoricã ⁊ musicã dulcedinẽ fortune boetius adhuc nõ fuit restitut⁹ ꝟtuti ⁊ sapiẽ. qđ attestať eius meroꝛ agg̃uans aĩm. nã ꝟtus et sapia doloꝛẽ ⁊ meroꝛẽ oppꝛimit. vñ Señ. lxv. epl̃a. Queãdmodũ minuta luia claritas solis obscurat. sic doloꝛes ⁊ mesticias sapia ⁊ ꝟtus sua mg̃nitudie elidit ⁊ oppꝛimit

¶ Uerum tñ ne te miserũ existimare velis. an numeꝝ modũqꝫ tue felicitatis oblitus es. Taceo ꝙ desolatũ parente summoꝝ te viroꝝ cura suscepit

¶ Hic phĩa enumerat bona fortune boetio collata. rõne quoꝝ non debuit se estimare miserum. et primo enumerat bona ꝑterita que ipm̃ fe

licem fecerunt. Postea enumerat in quarta ꝓsa bona que ipm in pn̄ti felicem ostendūt. Primo igitur phia describit felicitatē suam p̄teritā. secūdo excludit quandā obiectionē. ibi Quodsi id circo. Primo enumerat quedā bona ꝯmunia. secundo q̄dā specialia. secunda ibi Preterea libet

Delectusqꝫ in affinitatē principū ciuitatis quod preciosissimū ꝓpinquitatis genus est. prius carus q̄ȝ proximus esse cepisti. Quis nō felicissimū cum tanto splendore socerorꝫ. cū coniugis pudore. cū mascule quoqꝫ proles oportunitate predicauit

Primo dicit. o boeti nō velis te estimare miserum. nunq̄d oblitus es numerum ꝛ moduȝ felicitatis tue. taceo. i. ꝑtranseo ꝙ te desolatū. i. priuatū parente. i. patre ꝛ matre. cura summorꝫ virorꝫ. i. ꝯsulum rhomanorꝫ te suscepit. ꝛ tu delectus .i. de alijs electus in affinitatē principū ciuitatis cepisti prius esse carus q̄ȝ ꝓximus. quod est preciosissimū genus ꝓpinquitatis. Quis nō predicabit te felicissimū cum tanto splendore tuorꝫ socerorꝫ cum tanto pudore coniugis. i. vxoris. ꝛ cum oportunitate. i. oportuna felicitate masculine prolis. quasi diceret. nullus est qui nō iudicauerit te felicem in his ¶ Nota ꝙ triplex est genus ꝓpinquitatis. primū est q̄d ꝯtrahitur ex genealogia. ꝛ in tali ꝓpinquitate aliquis simul efficitur ꝓximus ꝛ carus. nam frater fratri est carus ꝛ ꝓximus Alia est ꝓpinquitas que ꝯtrahitur ex matrimonio. ꝛ vocatur affinitas. et in tali ꝓpinquitate aliquis prius efficitur ꝓpinquus q̄ȝ carus. Tercia ꝓpinquitas ꝯtrahitur ex bonis moribus ꝛ virtutibꝫ. ꝛ hoc est preciosissimū genns ꝓpinquitatis et in tali ꝓpinquitate aliquis prius efficitur carus q̄ȝ ꝓpinquus. ꝛ sic boetius prius factus fuit rhomanis principibꝫ carus rōne virtutis. q̄ȝ propinquus matrimoniū ꝯtrahendo cum eis ¶ Nota ꝙ philosophia dicit boetium fuisse felicem splendore socerorꝫ suorꝫ in plurali numero. cum tamē non habuerit nisi vnum socerum. Nam socer dicit᷑ cuius filiam aliquis duxerit. ꝛ nō legitur ꝙ boetius habuisset duas vxores. Ad hoc potest dici ꝙ hic accipitur socer large non tm̄ pro patre vxoris. sed etiā pro fratre. qui large loquendo etiā potest dici socer. ergo dicit pluraliter socerorum ¶ Nota ꝙ ex tribus philosophia dicit boetium fuisse felicem scȝ ex honestate socerorꝫ suorum. ex pudore cōiugis. ꝛ ex oportunitate masculine prolis. id est filiorum suorum

¶ Nic phia enumerat quedā bona specialia ex quibus boetius nō debet se estimare miserum. Et dicit. ego p̄tereo id est ꝑtransire volo. quia mihi libet preterire communia bona. et delectat

¶ Pretereo. libet em̄ preterire cōia sumptas in adolescētia. negatas senibus dignitates. ad singularē felicitatis tue cumulū venire delectat. Si q̄s rerꝫ mortaliū fructus vllū beatitudi-

Prosa tercia

nis pondus hz. poterit ne illius me/
moria lucis quãtalibet ingruentium
maloꝝ mole deleri Cũ duos pariter
ↄsules liberos tuos domo ꝓuehi sub
frequẽtia patrũ, sub plebis alacritate
vidisti. Cũ eisdem in curia curules in
sidentibꝰ Tu regie laudis orator. in/
genij gloriam facũdieq; meruisti. Cũ
in circo duoꝝ medius cõsulũ circũfu
se multitudinis expectatõem triũpha
li largitõe satiasti, dedisti (vt opinor)
verba fortune. dũ te illa demulcet: dũ
te vt suas delicias fouet Munus qđ
nulli vnq̃ ꝓuato cõmodauerat ab/
stulisti. Uis ne igit̃ cũ fortuna calcu/
lũ ponere. Nũc te primũ liuẽti oculo
ꝑstrinxit. Si numerũ modũq; letorũ
tristium ve consideres. adhuc te feli/
cem negare nõ possis.

me venire ad specialem
cumulum tue felicitatꝭ
scz ad sumptas dignita
tes in adolescẽtia nega/
tas senibus. Et subdit
Si quis fructus rerum
mortaliũ habet vllũ pon
dus beatitudinis. i. si ꝓpt
aliquod tpale bonũ ho
mo debet dici felix pote/
rit ne memoria illius lu
cis. id est tue felicitatis.
quã iã dicã deleri quan
talibet mole. i. quocunq;
pondere ingruentiũ ma
lorũ. q̃si diceret nõ pt de
leri. Et q̃ ẽ illa felicitas
cum tu vidisti liberos tu
os. id est filios tuos pa/
riter consules. i. in cõsu/
les electos. prouehi. id ẽ
duci de domo tua sb fre
quẽtia. i. diligentia patꝝ
scz seniorum. ꝛ sub ala/
critate. i. sub gaudio ple
bis. ꝛ cum tu eisdem fi/
lijs tuis insidẽtibus cu/
rules. i. sedes iudiciarias
orator id est predicator
regie laudis meruisti gl'i
am ingenij ꝛ facũdie cũ
tu medius in circo. i. in
circundatione duorum
ↄsulum. scz filiorum tuorũ satiasti expectationem circũfuse multitudinis
triũphali largitione. id est victoriali triumphatione vt ego opinor tu de/
disti verba. i. deceptiones fortune. cum te illa demulcet dum te fouet vt
suas delicias. tu abstulisti munus quod nunq̃ cõmodauerat vlli. i. alicui
priuato. i. extraneo. vis ne cũ fortuna ponere calculũ: id est cõputationez
nunc ipsa fortuna primũ perstrinxit te oculis liuentibꝰ. id est inuidis. si cõ/
sideres numerũ ꝛ modũ letorũ ꝛ tristium. id est prosperitatis ꝛ aduersita
tis adhuc nõ potes te negare felicem ¶ Nota phia ꝑ hoc ꝙ dicit. pre
reo ꝛ prius dixit taceo vtitur quodã colore rhetorico qui đr occupatio. et
diffinitur sic a Tullio. Occupatio est cum dicimus nos preterire aut ne/
scire aut nolle dicere illud quod tamen maxime dicimus. ¶ Nota ꝙ
mos erat rhomanoꝝ ante tricesimũ annũ nulli conferre aliquã dignita/
tẽ nisi ꝓpter singularẽ dignitatẽ vel ꝓbitatẽ. vel ꝓpter publice rei euidẽtez

vtilitatē. Boetius aūt in adolescētia ante tricesimū annuz electus fuit in
consulē ⁊ hoc phia vocat felicitatē cōem. nō ꝙ cōiter omib⁹ h̄ ꝯcederetur
sed q: nō solū boetio sed aliis paucis hoc accidit. Refert em̄ Tullius in
li. de amicicia ꝙ Scipio añ tricesimū annū bis fact⁹ est ꝯsul. silr Germa-
nicus iuuenis factus est ꝯsul añ tricesimū. sed singularez felicitatē boetij
tangit dicens. Cū duos pariter consules ¶ Nota ꝙ ɓm Isidorum
in li. ethimologiarū. curules erant sedes in quibus magistratus sedentes iu
ra reddebant. ⁊ dicūtur curules a curru. quia tali sede vtebant in curru iu
dices quo vehebant vt expeditius ꝓplo iudicia redderent. ¶ Nota
ꝙ ꝯsuetudo erat apud rhomanos in electione consulū habere sermonem
ad populū de laudib⁹ regum ⁊ electoꝝ in magistratuū. et si bene p̄dicauit
inde gloriam consequebatur. Huiusmodi sermonē fecit boetius in elec-
tione suorū filioꝝ in consules. ⁊ exinde sua gloria fuit geminata. Et quia
ꝯsimilis sermo ꝯsueuit fieri in triumphis in laudem eoꝝ qui obtinuerant
victoriā. ideo hmōi sermonē vocat triumphalē largitionē ¶ Nota ꝙ
bonum aliquod promittit ⁊ nō adimplet ille dat verba ⁊ nō rē. ⁊ sic deci-
pit. ergo dicit phia. dedisti fortune verba. i. deceptōes ꝓmittēdo ei aliqd
boni ꝙ ipsa te ita fouet ¶ Nota ꝙ calculus in vna significatōe est p-
uus lapillus q calcando nō ledit. ⁊ quia talibus lapillis vtebātur antiqui
in computando. ideo calculare vel calculum ponere ponitur pro compu-
tare vel pro rationem facere. ergo dicit phia. Vis ne cum fortuna calculū
ponere. quasi diceret. non debes. si cōputabis cū eaipsa inueniet te multo
feliciorem q̄ȝ miserum.

¶ Hic philosophia ex
cludit quandā obiectō-
nem. posset aliqs dicere
hec p̄dicta bona nō faci
unt me felicez. quia sunt
ꝑtransita. Hanc obiec-
tōnem excludit phia di
cens. ꝙ ꝑ sed. si non esti-
mas te fortunatū. id est.
felicez quia illa abierunt
que tūc videbantur leta
etiā nō debes te estima-
re miserū. quia que nunc
credunt. i. videntur me-
sta pretereūt Nunqd tu
venisti primū in hanc sce
nā. id est vmbrā vite sub
itus. i. improuisus ⁊ hos
pes. i. aduēa tu ignoras
que gerantur in hac vi-
ta. Ne pro nunqd reris.
id ē opinaris vllā ꝯstan-

¶ Quod si idcirco te fortunatum esse non
estimas. quoniam que tunc leta vide
bant abierūt. Non est ꝙ te miseꝝ pu
tes. qm̄ que nūc credunt mesta prete-
reūt. An tu in hanc vite scenam nunc
primū subitus hospesq; venisti. Ul-
lam ne humanis rebus inesse constā-
tiam reris. cū ipm sepe hominē velox
hora dissoluat Nam etsi rara est for-
tuitis manendi fides. vltimus tamē
vite dies. mors quedam fortune est
etiam manentis. Quid igitur refer-
re putes. Tu ne illā moriēdo deseras

tiā inesse humanis rebus cum ip̄m hoiem sepe dissoluat velox hora mortis: nā si fortuitis reb9 est fides p̄manēdi. licet rara. tn̄ vltimus dies vite ē q̄dam mors fortune. etiā manentis fortune. Quid igit putas referre id est distare. ne. i. an tu deseras illam fortunā moriendo. an pro vl. illa te deserat fugiendo. quasi dicat nihil refert quantū ad inconstantiā fortune. siue fortuna hoiem deserat siue deseratur manifestū est q̄ manere non pōt

¶ Notandū q̄ in rebus humanis nō est ɔstantia. cuius rō. In isto quod est genitū nulla est constantia. quia nihil est genitū quod nō sit corruptibile ⁊ nō permanēs. sed res humane sunt genite ⁊ producte. ḡ ⁊c

¶ Notandū q̄ nō est durabilis fortune prosperitas. q2 ip̄am cito fugat aduersitas. vn̄ Ganfredus in poetria. Omnib9 ne crede tuis si tp̄e paruo Illuxere tibi mox sunt clausura serenum. Nubila fata diē inducentq3 crepuscula noctem. propter quod non est adhibenda fides rebus fortuitis.

¶ Nota q̄ ph̄ia tangit vnam rōem q̄ fortuna nō est constans que talis est. Homo non est constans ergo nec fortuna. Añs patz. quia hoiem sepe dissoluit hora mortis. Consequentia probatur ex hoc quia fortuna non habet esse nisi circa hominem cum sit in agentibus a proposito. secundo phisicoꝝ. ergo dicit philosophia. nihil differt quo ad inconstantiā fortune siue fortuna derelinquat hominem fugiendo siue homo derelinquat ipsam moriendo quocunq3 modo fiat semper ipsa est inconstans et non permanens.

¶ Metrū terciū libri secundi

Um polo pheb9 roseis q̄drigis
Lucē spargere ceperit
Pallet albētes hebetata vultus
Flammis stella prementibus.
Cū nemus flatu zephiri tepentis
Uernis irrubuit rosis.
Spiret insanū nebulosus auster
Jam spinis abeat decus
Sepe tranquillo radiat sereno.
Jmmotis mare fluctibus
Sepe feruētes aquilo procellas
Uerso concitat equore
Rara si constat sua forma mūdo
Si tantas variat vices.

¶ Jstud est tercium metrum huius secundi cuius primus versus dicitur saphicus ab inuentore. trochaycus a pede predominante. Metrū autem secūdi versus dr̄ glyconicum ab inuētore choriābicum a pede predomināte. Jn hoc ḡ metro ph̄ia declarat trib9 exemplis mutabilitatē mūdanoꝝ. Primū exēplū est de corporibus celestib9 tale. Sole lucente in celo tunc obscuratur lumen aliarum stellarū. Ecce mutatio stellarum quo ad lumē q3 tamen prius apparebat tempore noctis. Sed sole nobis lucente non apparet. vnde dicit in lit

Crede fortunis hominū caducis
Bonis crede fugacibus
Cōstat eterna positūqz lege est
Ut cōstet genitum nihil

tera. Cū phebus. id est sol cepit. i. inceperit spargere. i. emittere lucem roseis quadrigis. id est roseo curru stella hebetata id est obscurata flāmis. id est luminibus solis p̄mentibus ipsa pallet. id est pallida fit fm albentes vultus. Secundū exemplū est in terrenascentibus tale. zephiro flante ornatur terra floribus. sed austro flāte flores deficiunt. ecce mutatio in terrenascentibus. vnde dicit in littera. Cum id ē quando nemus irrubuit vernis. i. vernalibus rosis flatu zephiri tepentis id est calentis. si auster nebulosus spiret. i. flare inceperit insanum. id ē insane. iam decus rosarum abeat spinis. i. recedat de spinis. Terciū exemplū est de mari tale. Quando mare non agitatur ventis apparet tranquillū sed ventis agitatum efficitur tempestuosum. ecce mutabilitas maris. vnde dicit in littera. Sepe mare radiat. i. splendet tranquillo sereno. i. serena tranquillitate immotis. i. non motis fluctibus. sepe aquilo cōcitat. id est prouocat feruentes procellas. id est tempestates verso equore. id est moto mari. Tunc hortatur philosophia ne credamus bonis fortune dicēs Si mundo constat. id est permanet sua forma rara vt ex dictis patz. Etsi mundus variat tantas vices. i. alternationes. tunc crede caducis. i. transitorijs fortunis hominū id est noli credere. z loquitur hyronice. debet em̄ intelligi per contrarium. crede. id est noli credere bonis fugacibus quasi lia sunt bona fortune. quod patet ex hoc quia constat. i. manifestum est. z est positum. i. stabilitū eterna lege. id est diuina lege. vt nihil genitum constet. id est immutabiliter permaneat ¶ Nota q̄ poete attribuunt soli quadrigam que dr̄ a numero quatuor equorū. poete em̄ fingūt currū solis trahi quatuor equis ꝓpter quatuor diuersitates solis. Naz sol cum oritur est rubeus. hora tercia splendens. hora meridiei est feruēs. sed hora vespertina est tepens. Lune vero attribuunt bigam propter duas proprietates lune. nā luna virtualiter est frigida z humida. ¶ Nota circa hͦ q̄ dicit crede fortuitis bonis. Seneca in li. de ꝯsolatōe filij Elye. Nunqȝ ego fortune credidi que cū mecū videretur pacem agere om̄ia quecūqȝ in me indulgentissime conferebat. pecuniam. honores. gratiā. eo loco posui vnde posset sine motu meo repetere. Interuallū magnum inter me z ipsam habui. itaqȝ nec illa abstulit nec auulsit. Neminem aduersa fortuna comminuit nisi quem secūda decepit. Fortuna fortes metuit. ignauos expauit. opes auferre potest. aīm aūt surripere non pōt. ¶ Nota q̄ phia bona fortune appellat caduca. qz dr̄ Sen̄. lxviij. epl'a. Omnia ista in que fortuna dominiuz exercet sua sunt. sicut pecunie. honores. imbecilla sunt fluida. mortalia sunt z passiones incerte. ¶ Nota dicit nullū genituz esse cōstans dicit Seneca. epl'a p̄allegata. Omnia mortalia minuuntur cadunt deferuntur. decrescunt exhauriūtur. itaqȝ in illis in sorte causa incerta inequalitas est. diuinorū aūt vna natura est.

Sequitur prosa quarta secundi libri.

Prosa quarta

¶ Prosa quarta scdi libri.

Um ego vera inquam cōmemoras. O virtutum omnium nutrix nec inficiari possum prosperitatis mee velocissimum cursum. Sed hoc est quod recolentem vehementius coquit. Nam in omni aduersitate fortune infelicissimuz genus est infortunij fuisse felicem

¶ Nec est quarta ꝓsa huius scdi. in q̄ phia ꝓbat Boetiū nō esse conquerendū de fortuna ꝓpter presentia bona q̄ sibi dereliquit. Et pmo boetius ꝯfitetur se fuisse felicē deplangens pn̄tem infelicitatē. secūdo phia ostendit ipm esse felicez in pn̄ti ibi. Sz ꝙ tu. Dicit g̊ Boetius. O phia nutrix oīm virtutū tu cōmemoras vera. nec possum inficiari. i. negare velocissimū cursum. i. recessum mee ꝓsperitatis. sz hoc est quod coquit. i. anxiat vehemēter me recolētem p̄teritam ꝓsperitatem. nā in oīmi aduersitate fortune infelicissimū genus infortunij est fuisse felicem ꝛ iā non esse ¶ Nota phia dr̄ nutrix oīm virtutū. qr oīnis virtus consistit in medio. mediū non attingit̃ nisi recta ratione. q̄ recta rō est sapiētie ꝛ phie ¶ Itē cū phia diuidat̃ in practicā ꝛ speculatiuam. ipsa inducit prudentiam que est recta rō agibiliū ex. vi. ethic. Prudētia autē colligata est oīmibus virtutibꝫ. ex eodē. vi. ꝓpterea phia dr̄ nutrix omniū virtutū. ¶ Itē nota ꝙ recordatio p̄terite felicitatis coquit hoīem. Iō dt Seneca. lxv. epl̄a. Illud agamus vt iocūda nobis fiat amissorū recordatio. hoc aūt contingit cum animus p̄paratus est ad amissionem eoruz ¶ Nota ꝙ duplex est infortuniū. quoddam continuū. aliud interpolatū siue discontinuum. pmum infortunium est felix. secundū est infelicissimū. Infortuniū eīn continuum ex consuetudine minus nocet. quia dicit Seneca in libro de tranquillitate animi. Tolerabilius est bona non acq̄rere q̄ꝫ acquisita amittere. ideoqꝫ letiores videbis quos fortuna nunqꝫ respexit q̄ꝫ quos deseruit. Itē dicit in libro de ꝯsolatione filij Elye. Unū habet bonum assidua infelicitas. ꝙ illos indurat quos vexat. Infortuniuz aūt discontinuū est cum aliquis mutatur de aduersitate in prosperitatez et iterū de prosperitate in aduersitatem. ꝛ tale est infelicissimum g n⁹. q̄a sepe deijcit hoīem in desperationem. Un̄ Samariensis al's paup Henricus. O bona ꝓsperitas vbi nunc es. nūc mea versa est. In luctū cythara fit lachrymosa lyra. O mala dulcedo subito q̄ sumpta venenas. Que ve recōpensas mellea felle graui

P. Sed tu inquit false opiniōis supplicium luis. id rebus iure imputare non possis. Nam si te hoc mane for-

¶ Hic philosophia ōn̄dit Boetium in presenti esse felicem ꝓpter multa bona que adhuc possidet. secundo probat fe-

tuite nomẽ felicitatis mouet ꝙ pluri/
mis maximiſꝗ abundes mecuꝫ repu
tes licet Igitur ſi quod in omni fortu
ne tue cẽſu precioſiſſimũ poſſidebas.
id tibi diuinitus illeſum adhuc inuio
latũꝗ ſeruatꝛ Poteriſne meliora que
ꝗ retinens de infortunio iure cauſa/
ri. Atqui viget incolumis illud p̃cio
ſiſſimum humani generꝭ decus. Sy
machus ſocer. ⁊ qꝺ vite p̃cio non ſeg
nis emeres. vir totus ex ſapiẽtia virtu
tibuſꝗ factus. ſuarũ ſecurus. tuis in
gemiſcit iniurijs Uiuit vxor ingenio
modeſta. pudicicie pudore precellẽs.
et vt oẽs eius dotes breuiter includã
patri ſimilꝛ. viuit inꝗ tibi que tm̃ vite
huius exoſa ſpm̃ ſeruat. Quoꝗ vno
felicitatẽ minui tuã vel ipa cõceſſerim
tui deſiderio lachrymis ac dolore ta
beſcit. Quid dicam liberos conſula
res. quorum iam vt in id etatis pue/
ris: vel paterni vel auiti ſpecimen elu
cet ingenij.

licitatem fortuitam nul
li poſſe totaliter euenire
Tercio probat veram fe
licitatem in bonis fortui/
tis non conſiſtere. Secũ
da ibi. Quis eſt eiꝰ. ter
cia ibi. At vt cognoſcas
Primo ponit philoſo/
phia. ꝙ non debet queru
lari Boetius de infortu
nio cuꝫ adhuc abundet
pluribus bonis ⁊ illa bo
na phia enumerat. ſcꝺo
ipſa ꝯſolatꝛ eum ibi. Cũ
igitꝛ. Dicit p̄mo. o boe/
ci. ꝙ tu luis. i. pateris ſup
plicium falſe opinionis
illud non potes iure im
putare rebus. naꝫ ſi mo
uet te inane nomen for/
tune felicitatis. licet. i. li/
citũ eſt vt tu repures. id
eſt ꝯputes mecũ ꝙ plu/
rimis. ꝗ pro ⁊ maximis
bonis abundes. ſi igitꝛ il
lud bonũ tibi ſeruatꝛ di/
uinitus illeſuꝫ ⁊ inuiola
tũ qꝺ tu poſſidebas p̃ci/
oſiſſimũ in omĩ cenſu. id
eſt thezauro tue fortune
poteriſne retinẽs queꝗ
meliora iure cauſari. i. cõ
queri de infortunio. q̃ſi
diceret nõ. Tũc enũerat
bona eius. atqui ꝓ certe
illud p̃cioſiſſimũ decus
humani generis. ſ. Sy/
machus ſocer tuꝰ iſte vi
uit incolumis. i. ſanꝰ qꝺ
inquã decus non ſegnis. i. nõ tardus emeres precio vite. q̃ſi diceret. tu. tm̃
diligis eum ꝙ vitã tuã pro eo exponeres. Symachus vir totus factꝰ ex
ſapiẽtia ⁊ ꝟtutibꝫ ille securꝰ ſuarũ iniuriaꝝ ingemiſcit de tuis iniurijs vi
uit vxor tua modeſta ingenio. p̃cellens pudore pudicicie. ⁊ vt includã bre
uiter omẽs dotes. i. virtutes eius. ipſa eſt ſimilis patri ſuo. ſ. ſymacho ⁊ ip
ſa extñs exoſa. i. tedioſa huius vite tm̃ tibi ſeruat ſpiritum. id eſt tm̃ ip a vi
uit propter te. in quo vno ego ꝯcedo tuam felicitatem minui ꝙ vxor tua

tabescit id est tristatur lachrymis ꝛ dolore desiderio tui. Quid dicā libe-ros tuos ↄsulares quoꝝ specimen.i.similitudo ingenij paterni.i.tui vel aui-ti.i.aui ipsoꝝ scꝫ Symachi.q̄ fuit auus ipsoꝝ ex parte matris elucet. vt in id etatis pueris. quasi diceret liberi tui sunt similes patri ꝛ auo ipsoꝛuꝫ in prudentia inquantū etas ꝑmittit ¶ Notandū sicut inferius proba-bitur. ꝙ in rebus fortuitis non potest consistere vera felicitas. Ideo illi q̄ adoptione taliū rerum felices se existimabant. ꝛ ex amissiōe earū infelices falsa opinione decipiebantur. ꝛ licet in opinione eoꝝ sic esset. nō tñ erat in re. iō dicit phia ad Boetiū. ꝙ tu false opinionis supplliciū luis id rebꝫ im-putare nō potes. ¶ Nota suppliciū false opinionis est in animo nō in re. vñ Sen. xvij. ep̄la. Multis parasse diuitias nō fuit finis miseriarum. sed mutatio diuitiaꝝ. nec hoc miror. non em̄ in rebꝫ est viciū sed in animo sepius em̄ opinione q̄ꝫ re laboramus. ergo infortuniū boetij non erat impu-tandū rebus quia non erat. sed imputandū fuit sue false opinioni ¶ No-ta ꝙ phia ostendit pñtem felicitatem in tribus ↄsistere. s. in amicis. in vx-ore pudica. ꝛ filiorum suorum prudentia. Primo em̄ ad felicitatē requi-rūtur amici. nā amicus est ꝑciosissimum genus diuitiarum ex octaua ꝓsa huius secundi. ꝛ Aresto. ix. ethic̄. Nemo eligit viuere sine amicis habēs reliqua bona. ꝛ ſm Tullium in libro de amicicia. Qui amiciciā tollit de mundo solem tollere videtur. ꝛ Seneca in de reme. for. Nihil est peius q̄ꝫ amicos nō habere. si amicū perdidisti aliū quere ꝛ ibi eū queras vbi inue-nias. quere inter artes liberales. inter recta ꝛ honesta officia. quere in la-boribus. ad mensam ista res non queritur. Secūdo requiritur ad felicita-tem politicam vxor pudica que rara ē. vñ Seneca in de reme. fort. Mul-te inter probas matrimonialis ordinis. ceperūt esse exempla meretricula-rū. q̄ꝫ multas ex ↄiugibus optimis pessimas videmus. ex diligentissimis dissolutissimas. ex liberalissimis rapacissimas. Etiam si bonam vxorem habuisti non potes affirmare eam esse permansuram in illo proposito. ni-hil tam mobile. nihil tam vagum q̄ꝫ feminarum voluntas. Tercio requi-ritur ad felicitatem politicam proles. quia ſm Aresto. i. ethicoꝝ. Nō om-nino felix est qui specie turpis est aut solitarius. aut prole carens ¶ No-ta ſm Hnguitionem specimen est pulchritudo vel similitudo vel signuꝫ vel hymago vel noticia vel experimentum vel bonū operis documentuꝫ. sed in proposito accipitur pro similitudine. Item ſm eundem auitus ta-tum. id est ab auo habitus vel possessus vel ad ipsum pertinens. ꝛ poni-tur quandoq̄ꝫ pro antiquo

¶ Cū igitur ꝑcipua sit mortalibꝫ vite cura retinēde o te si tua bona ↄgnoscas felicē. cui suppetunt etiā nūc q̄ vita ne mo dubitat eē chariora. Quare sicca iā lachrymas nondum est ad vnū oīs

¶ Hic philosophia ex dictis consolatur Boe-tium dicens. Ergo q̄ ho-minibus est precipua cu-ra id est maxima cura. retinende vite. id est sal-uande vite. o te felicem si ↄgnoscas tua bona cui

exosa fortuna. Nec tibi nimiū valida tempestas incubuit q̄niaꝫ tenaces herēt ancore. q̄ nec presentis solamē nec futuri spem tp̄is abesse patiantur. B Et hereant inq̄ꝫ p̄cor. Illis nācꝫ manentibus vtcūqꝫ se res habeant. enatabimus. Sed (quantū ornamentis nostris decesserit) vides. P. Et illa. Promonuimus inquit aliquantū. si te nondū totius tue sortis piget. Sed delicias tuas ferre nō possum. q̄ abeē aliquid tue beatitudini tā luctuosus atqꝫ anxius ꝯqueraris.

etiam nunc suppetunt. i. abundant talia bona. qꝛ nemo dubitat esse chariora ipsa vita. quare iaꝫ sicca lachrimas ꝛ noli flere. nondum enim om̄is fortuna est tibi exosa. id est aduersa ad vnū. id est omnino. nec tibi incubuit. id est institit tempestas aduersitatis nimiū valida. qm̄ tenaces ancore. i. amici inseparabiles herent. i. firmiter manent. que scꝫ ancore non patiuntur tibi esse solamen p̄ntis temporis nec spem futuri tēporis. Et dt Boetius p̄cor vt hereant. i. maneāt ille ancore. quia ipsis manentibꝫ vtcuncꝫ. i. qualitercūqꝫ. res se habeāt nos enatabimus euadendo aduersitatem fortune. Sed o phia tu vides quantum decus nr̄is ornamētis bonoꝝ exterioꝝ q̄bus ornabamur decesserit Subdit phia. Nos ꝓmouimus aliquātū animū tuū ad cōsolatōem si nonduꝫ piget te totius tue sortis. qꝛ maior pars salua tibi manet. sed non possum ferre tuas delicias. q̄ tam luctuosus. i. plenus luctu atqꝫ anxius ꝯqueraris aliquid abesse tue beatitudini. i. tue felicitati ¶ Nota ꝙ sicut mors ē omniū amarissima. qꝛ om̄ia abscindit. om̄ia deuorat. ꝛ qꝛ aliqui iudicāt se nō timere morte ꝛ tn̄ timent ꝓm Senecā in de reme. for. Sic vita est omniū dulcissima. om̄ia em̄ appetunt esse ꝛ viuere. iō vnūquodqꝫ naturalr̄ nitit ad saluandum vitā qua nihil est charius. Si g̊ boetius possedit bona q̄ chariora sunt vita nō debuit se estimare miserum sed magis felicem

¶ Nota ꝙ phia amicos appellat ancoras. Sicut em̄ tempestate incūbente p̄ ancoram nauis retinetur ꝛ a periclitatione saluat. sic imminēte aduersitate fortune homo fidelibꝫ amicis ne succūbat infortunio subleuat. fideles em̄ amici retinent hoīem impetu fortune agitatū ne totalr̄ deijciatur a sua stabilitate ¶ Nota ꝓm Huguitōnem suppetere: i. subministrare vel superabundare. sed pigere est pigrū esse vel penitere. vel grauare vel offendere

¶ Quis est em̄ tā composite felitatis vt nō aliq̄ ex parte cū status sui qualitate rixetur. Anxia em̄ res ē humano

¶ Hic phia probat felicitatē nulli posse totaliter euenire. scd̄o ostēdit ꝙ quanto aliquid est feli

rum conditio bonoꝝ. ꝛ que vl' nunq̄ꝫ tota ꝓueniat. vel nunq̄ꝫ ꝑpetua sub- sistat. Huic sensus exuberat. ſꝫ est pu- dori degener sanguis. Hunc nobili- tas notum facit. sed angustia rei fami- liaris inclusus eē mallet ignotus. Il- le vtroqꝫ circūfluus vitam celebē de- flet. Ille nuptijs felix. orbus liberis. alieno censum nutrit heredi. Alius p- le letatus. filij filieve delictis mestus illachrymat. Idcirco nemo facile cuꝫ fortune sue cōditione concordat. In- est em̄ singulis qđ inexꝑtus ignoret. expertus exhorreat

cior tanto leuiori aduer- sitate ꝯsternitur. tercio concludit ex his felicita- tam fortuitā amarā esse et miserā. quarto inue- hit ꝯtra hoīes. scđa ibi Adde ꝙ feliciſſimi. ter- cia ibi Quā multis. q̄r- ta ibi. Quid igit o mor- tales Primo dicit. quis est hō tam ꝯposite felici- tatis. i. tam copiose felix vt nō rixetur. i. discordet ex aliqua ꝑte cum q̄lita- te. i. cum dispōne sui sta- tus. i. sue fortune. q̄si di. nullus est ita felix. quia conditio. i. status huma- noꝝ bonoꝝ ē anxia res .i. misera res. que homi- ni nunq̄ꝫ tota proueniat vel nunq̄ꝫ perpetua sub- sistat. Tunc declarat ꝙ nō tota ꝓueniat homini quia huic. i. alicui homini exuberat census. i. abundat pecunia. ſꝫ aliud sibi deficit. q2 degener sanguis. i. ignobilitas est sibi pudori. hunc aūt. i. alium hominē nobilitas facit notum. ſꝫ ipse inclusus angustia rei familiaris id ē paupꝑtatis mallet. i. magis vellet esse ignotus. Ille .i. alter hō circū fluus .i. circūdatus vtroqꝫ. i. tam diuitijs q̄ꝫ nobilitate. ipse deflet celibem vitā .i. castam vitam. q2 nō potest forsan ducere vxorem. Ille. i. alter homo fe- lix nuptijs. s. habēdo vxorem orbus. i. carens liberis. i. pueris. ipse nutrit. i. congregat censum alieno heredi. Alius autē letatus prole ipse mestus il- lachrimat. i. ingemiscit delictis. i. pro criminibꝫ filij vel filie sue. Idcirco ne- mo facile concordat cum cōditione sue fortune. Inest em̄ singulis homi- nibꝫ aliquid quod ipse inexꝑtus ignoret vel expertus ipsum exhorreat. ꝛ sic rixatur cum qualitate sui status ¶ Nota ꝙ nō est homo tam fe- lix quin inueniat aliquā ꝯditionē in se quā vellet non habere. ꝓpter quod misera est conditio humanoꝝ bonoꝝ. quia nunq̄ꝫ homini tota ꝓuenit. q2 aliquis cōtemnere omnia potest. ſꝫ omnia habere nemo potest. Et elicit vna ratio ex lrā que talis est. Illi conditio humanoꝝ bonoꝝ nō tota pro- uenit cui suus status in aliquo displicet. ſꝫ nullus inuenitur tam felix cui status suus nō displiceat in aliquo. sicut declarat in lrā. ergo ꝛc. ¶ Itē sanguis seruilis ꝯditionis đr degener. q2 hoīes naturalr̄ liberi sunt. ſꝫ per seruitutē degenerant a natura. ¶ Nota ꝙ vita casta đr vita celebs q̄si celestis. q2 in carne viuere ꝑter carnē est vita celestis ꝛ angelica ¶ No- ta ſm Huguitionē ꝙ illachrymari est intus lachrymari. vel cū dolore la-

chꝛymari.ꝛ est deponentis generis.licet ꝯm antiqnos inveniaꝶ neutriꝰ generꝭ.ꝛ sic boetius ponit hic in neutro gñe.cum dꝫ mestus illachꝛymat

¶ Adde ꝙ felicissimi cuiusq; deli catissimus sensus est.et nisi ad nutuꝫ cuncta suppetant. omnis aduersitatꝭ insolens minimis quibusq; ꝓsterni tur. Adeo pexigua sunt que fortuna tissimis beatitudinis summã detra hunt. Quãmultos esse cõiectas qui sese celo primos arbitrenꝶ: si de for tune tue reliquijs ꝑs eius minima cõ tingat. Hic ipse locus quẽ tu exiliuꝫ vocas incolentibꝫ patria est. Adeo ni hil est miserũ nisi cum putes Cõtraq; beata sors omnis est eq̃nimitate tole rantis. Quis est ille tam felix qui cuꝫ dederit impatientie manus statũ suũ mutare non optet

¶ Hic oñdit phia ꝙ hõ magis felix leuiori aduersitate ꝓsternitur cuꝫ hoc ꝯpando boetiũ ad alios. Et dicit. adde ꝑdictis ꝙ sensus cuiuslibet hominis felicissimi.i. fortunatissimi est delicatissimus .i. impatiẽtissimus nisi ad nutũ suum cuncta suppetant.i. abũdent.ipse erit insolens.i. impatiens oĩs aduersitatis.ꝛ ꝓsternitur a sua felicitate quibusq; minimis aduersitatibꝫ. adeo pexigua sunt.i. valde exigua . q̃ fortunatissimis detrahũt.i.auferũt summã .i. ꝑfectionẽ beatitudinis. O boeti q̃ꝫ multos esse cõiectas.i. opinaris.q̃ se arbitrenꝶ proximos esse celo.i.deo.si eis ꝯtigeret minima ꝑs de reliquijs id est de ꝑiculis tue fortune.hic locus quẽ tu vocas exiliũ est patria incolentibꝫ.i.habitantibꝫ.et ita eoꝝ iudicio spectat ad felicitatẽ Uniuersaliꝶ ergo de rebꝫ fortuitis cõtulit.adeo nihil est miserũ nisi cum tu putes.i.nisi ex reputatiõe animi tui estimes.ꝛ cõtra .i. per ꝯtrariũ omnis sors est beata eq̃nimitate .i. patiẽtia animi tolerãtis Quis est ille tam felix q̃ cum dederit manus impatiẽtie.i. cum fcũs fuerit impatiens quin ipse nõ optet mutare statũ suũ.q.d.nullus tam felix.

¶ Nota ꝙ forsan aliq̃s diceret.nulli hoĩ placet status suus si deest sibi magnũ fortuniũ.sꝫ defectꝰ modici boni nõ impedit ꝯplacentiã status quin hõ totaliter sit felix Hoc excludit phia dicens.q̃nto aliq̃s est felicior tanto est delicatior.ꝛ q̃nto est delicatior tanto magis ꝯuatur ex defectu modici boni.ꝛ sic felicissimis detrahiꝶ ꝯplementũ beatitudis ¶ Nota ꝙ vna ꝛ eadẽ res quã vnus iudicat spectare ad miseriã.alius iudicat spectare ad felicitatẽ. Ergo dꝫ phia.ꝙ locus quẽ tu exiliũ vocas incolentibꝫ est patria ¶ Nota ꝙ quãtumcũq; hõ sit abundãs rebꝫ fortuitis si aliquid displicet sibi in statu suo.ipse optat statũ suũ mutari ꝯmendãdo statum alterius. Uñ miles emeritus laudat statũ mercatoris.ecõtra merca

tor exptus picula marina laudat militiã. Silr legispiti laudãt agricolas et agricole vrbanos Silr exemplũ patet in de scholariũ disciplina de filio incõstantie. qui habens displicentiã vnius status semp alium ⁊ alium assumpsit ¶ Nota q dicit (nihil est miserũ nisi cum putes) Vñ dicit Seneca .ix. epl'a. Miser est qui se beatũ non iudicat. licet mundo imperet nõ est beatus qui se beatũ non esse putat.

¶ Quãmultis amaritudinibꝫ humane felicitatis dulcedo respersa est. Que si etiã fruenti iocunda esse videatur. tamẽ quominus cum velit abeat retineri non possit. Liquet igitur q̃z sit mortalium rerum misera beatitudo. que nec apud equanimos perpetua pdurat. nec anxios tota delectat

¶ Hic phia oñdit fortuitã felicitatẽ esse amarã ⁊ miserã. dicẽs Quã multꝫ amaritudibꝫ dulcedo humane felicitatis est respsa .i. pmixta. que etiã si videat iocũda hoĩ fruẽti. tñ non pt retineri quominus put hõ habeat eam cuz velit abeat .i. nõ potest retineri ad voluntatẽ homis. ⁊ liquet .i. manifestũ est q̃ misera sit beatitudo rez mortalium. que nec ppetua pdurat apud equanimos id est cõstantes vel pacientes. nec ipsa tota .i. simul delectat anxios id est miseros ¶ Nota q felicitas ⁊ dulcedo humana nõ est sine amaritudine. quia dicit beatus Bernhardus Nunq̃ in honore sine labore. nunq̃ in prelatione sine tribulatione. nunq̃ in sublimitate sine vanitate quis esse potest. Item Alanus in anticlaudiano dicit Sed nihil inuenio quod in omni parte beate Viuat. quin multas nobis deferre querelas Possit. si nostram velit accusare mineruam

¶ Quid igitur o mortales extra petitis intra positam felicitatẽ. error vos insciciaq confundit. Ostendam breuiter tibi summe cardinẽ felicitatis. Est ne aliq̃d tibi teipso preciosius Nihil inquies Igitur si tui compos fueris possidebis. qd nec tu amittere vnq̃ velis. nec fortuna possit auferre

¶ Hic phia inuehit ꝯtra homines. ⁊ dicit sic O mortales quare petitis .i. queritꝫ extra id est in rebus exterioribꝫ felicitatem positã intra vos error ⁊ inscicia id est ignorantia confundit vos ostendam tibi breuiter cardinem id est radicem summe felicitatꝫ Est ne aliquid tibi pciosius teipso. nihil inqes. Si igitur fueris compos tui p tranquillitatẽ animi tu possidebis quod nunq̃ amittere velis. scz delectationẽ in opatione perfecte ꝟtutis. nec fortuna poterit tibi vnq̃ auferre

¶ Nota ꝙ duplex est beatitudo. s. ꝑfecta ⁊ impfecta. ꝑfecta beatitudo habet̃ post hanc vitā. ⁊ est vita eterna. de q̄ loq̄tur Iohānes dicēs Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū verū deū. ⁊ quē misisti ihm xp̄m. Alia est beatitudo impfecta que p̄t esse in p̄nti vita. quā phi posuerūt ꝯsistere in opatione optime ꝟtutis. Vn̄ radix talis beatitudinis est trāquillitas animi ex moderatōe ⁊ sedatione passionū per habitū ꝟtutis. ꝑ talem aūt tranquillitatē homo efficitur sui ꝯpos vt non deijciat̃ passionibꝫ. ista aūt tranquillitas nō est q̄renda in rebus exterioribꝫ. sꝫ solum hꝫ esse in animo hoīs. de qua beatitudine ⁊ trāquillitate hic loq̄tur phīa dicens Quis igitur o mortales ⁊c. Et Seneca loquēs de eadem felicitate. ix. ep̄la. dicit. Summū bonū extrinsecus instrumēta nō querit. domi colitur. ex se totū est. incipit fortune esse subiectū. si quā ꝑtem sui foris querit Item Seneca. xxiij. ep̄la d̄r. Felicitatꝫ auiditas tuta est. q̄ si aut vnde ꝓueniat q̄ris ex bona ꝯscia. ex honestis ꝯsilijs. ex rectis actionibꝫ. ex ꝯtemptu fortuitoꝝ. Et. xxxi. ep̄la d̄r Illud bonū est querendū quod nō fiat de die in diem peius. q̇d est hoc. animus sꝫ hic rectus. bonus. m̄gnus. q̇d aliud voces hunc aīm q̄ȝ deum in corpe humano hospitatū. Et xli. ep̄la d̄r. Lauda bonum in hoīe quod eripi nō potest. quod est ꝓprium hoīs queris q̇d sit illud. animus ⁊ rō ꝑfecta. rōnale namq̄ȝ aīal est homo

¶ Atq̄ȝ vt cognoscas in his fortuitis rebus beatitudinē ꝯstare non posse. sic collige. Si beatitudo ē summū nature bonum rōne degentis. nec est summū bonum quod eripi vllo modo potest. quoniā precellit id quod nequeat auferri. manifestū est quin ad beatitudinem percipiendā fortune instabilitas aspirare non possit

¶ Hic phīa ꝓbat verā felicitatē non posse ꝯsistere in rebus fortuitis tribus rōnibꝫ. scd̄aꝫ ponit ibi Ad hec. terciā ibi Et qm̄ Prima rō talis est. In illo nō ꝯsistit felicitas hoīs. qd̄ potest auferri ab hoīe. sꝫ bona fortune stꝫ hmōi. g̊ ⁊c. Maior est nota. q₂ summū bonū est ꝓprium hominis. bonū aūt qd̄ auferri potest non est summū bonum. q₂ illud qd̄ auferri nō potest melius est eo qd̄ auferri p̄t. Minor patet. q₂ bona fortune p̄nt auferri cū sint mutabilia. Vn̄ dicit in lr̄a Vt agnoscas beatitudinē nō posse ꝯstare in rebꝫ fortuitis. sic collige ꝑ tales rōnes Si beatitudo est summū bonū nature degentis rōne. i. nature rōnalis. nec illud est summū bonū quod vllo mō potest eripi. i. auferri. q₂ illud bonū quod nequeat. i. nō possit auferri hoc precellit. i. melius est eo qd̄ potest auferri. Ex q̊ manifestū est. ꝙ instabilitas fortune nō possit aspirare. i. accedere ad beatitudinē accipiendam

¶ Nota ꝙ beatitudo est summū bonū. q₂ in tercio huiꝰ prosa scd̄a d̄r ꝙ beatitudo est status ꝑfectus aggregatiōe omniū bonoꝝ. et beatitudo est summū bonum nature degentis. i. viuentis rōne id est nature rōnalis

Prosa quarta

sicut hominis. qꝛ hominū genus arte ⁊ rōne viuit. ex pҏemio metaphisi-ce. Nullum em̄ alioꝝ animaliū est felix. ex decimo ethicoꝝ. Bruta em̄ animantia nemo felicitabit. ꝑmo ethicoꝝ. Et talis beatitudo nō consistit in bonis exterioribꝫ. sed in actu sapiētie. quia dicit Aresto. in libro politicoꝝ. Testis est mihi deus ꝙ in bonis exterioribꝫ non ꝯsistit summū bonum. Et idem in eisdē. Nos sumus felices ⁊ dij. dij aūt non sunt felices bonis exterioribꝫ. ergo nec homines. Nota ꝙ licet in bonis exterioribꝫ fortuitis non consistit felicitas formaliter ⁊ essentialiť. tamē felicitas consistit in eis organice. quia deseruiūt ad felicitatē veram. sine em̄ rebus exterioribꝫ quaꝝ fortuna dn̄a est non contingit esse felicem supple organice. ex libro de bona fortuna. ⁊ ex decimo ethicoꝝ. Opus est exteriori ꝓsperitate omni enti. Natura em̄ ꝑ se nō est sufficiens ad speculandū. sꝫ oportet cibum et potum ⁊ reliquū famulatum preexistere

¶ Ad hec. quem caduca ista felicitas vehit. vel scit eam. vel nescit tam esse mutabilem Si nescit. que nā beata sors esse potest ignorantie cecitate Si scit. metuat necesse est. ne amittat quod amitti posse non dubitat. Quare continuus timor non sinit esse felicem. An vel si amiserit. negligēdum putat. Sic quoqꝫ perexile bonum est qđ equo animo feratur amissum

¶ Hic phīa ponit secundā rōnem que talis est. Ille qui felix ē fortuita felicitate aut scit eam mutabilē esse aut nescit. Si nescit est ignorās. ⁊ ꝑ ꝯñs est infelix. Si scit eam esse mutabilē. necē est ꝙ timeat ne eā amittat. cui āt inest ꝯtinuus timor felix esse nō potest Vn̄ dicit in lrā sic. Ad hec scꝫ p̄dicta addā aliā rōnem. homo quē vehit id ē ducit ista caduca .i. fortuita felicitas. vł scit eam esse mutabilē. vł nescit. si nescit quenā sors beata .i. que felicitas beata potest esse cecitate ignorantie. q̄si di. nulla. Si scit eam esse mutabilē. necesse est vt metuat ne amittat illud quod nō dubitat posse amitti. quare cōtinuus timor nō sinit ipsum esse felicem. Et forsan diceres. homo nō timet amissionē fortune. quia nō curat vtrum eam amittat vel non. Hoc excludens phīa dicit si amiserit bonum fortuitū. ⁊ putat illud negligendū .i. non curandū. tunc illud bonum erit valde exile. quod amissum feratur equo animo .i. equali animo. sicut cōseruatum. ⁊ per cōsequens illud non est summū bonum

¶ Nota ex tercio huius prosa. ix. ꝙ vera ⁊ ꝑfecta felicitas facit hominē potentem. reuerendū. celebrem ⁊ letum. ergo vera ⁊ ꝑfecta felicitas excludit timorem. ⁊ per cōsequens ꝯtinuus timor qui excludit leticiam non sinit hominē esse felicem. vnde Seneca. ix. epła dicit Ille beatissimus est ⁊ securus sui possessor. qui crastinū diem sine sollicitudine expectat.

¶ Item nota. ex quo felicitas ꝯsistat in speculatiōe dei ⁊ substātiaꝝ separataꝝ ipsa excludit cecitatē ignorātie. in qua ignorātia felicitas esse non pt

¶ Et quoniā tu idem es cui ꝑsua/
sum atq insitum ꝑmultis demonstra
tionibꝫ scio. mētes hominū nullo mo
do esse mortales. Cūq clarum sit for
tuitam felicitatē corporis morte fini/
ri. Dubitari nequit si hec afferre bea
titudinē potest. quin omne mortaliū
genus in miseriā mortis fine labatur
Q si multos scimus beatitudīs fruc
tum nō morte solum. verumetiā do/
loribꝫ suppliciisq quesisse. quonā mō
presens vita facere beatos p̄t. que mi
seros transacta nō efficit

¶ Hic ponit phia ter/
ciam rōem que talis est
Si beatitudo cōsisteret
in rebus fortuitis. cum
bona fortuita finiuntur
morte hoīs. sequitur ꝙ
omnis hō in morte fie/
ret miser. qđ nō est verū
quia multi ꝑ mortē ꝯse/
quuti sunt felicitatē. sic̄
martires et aliȷ sancti. q̄
ꝑpessi sunt maxima tor/
menta vt ꝯsequerentur
beatitudinē in aīa Dicit
ergo sic in lrā. Quoniā
tu idē es hō. cui ego scio
esse ꝑsuasum ꝑmultis .i.
valde multis demōstra
tionibꝫ mētes .i. animas
hoīm nullo mō esse mor
tales. ⁊ cum sit clarum
.i. manifestū fortuitā feli
citatē finiri .i. terminari morte hoīs nequit .i. nō potest dubitari si hec for
tuita felicitas potest afferre .i. dare beatitudinē quin omne genus morta/
lium .i. hoīm labatur in miseriam in fine mortis. Sꝫ si scimus multos scꝫ
sanctos quesisse fructum beatitudinis nō solum morte. verumetiā dolo/
ribus ⁊ suppliciȷs. quonā modo .i. per quē modum presens vita supple bo
nis fortuitis ornata potest facere beatos. que vita transacta .i. terminata
non efficit miseros. q̄si di. nullo modo ¶ Nota ꝙ cuius p̄ntia est cau
sa felicitatis. eius absentia est causa miserie ⁊ infelicitatꝭ. Sicut em̄ nau/
ta per sui presentiā est causa felicitatis nauis. sic eius absentia est causa pe
riclitationis eius. ex scđo phisicoꝝ Si ergo bona fortune per sui presentiā
essent causa beatitudinis. per sui absentiā essent causa miserie Cum autē
in morte hominis bona fortune relinquunt hominē fugiendo. ⁊ homo re
linquit ea moriēdo. omnis homo post mortem esset miser ⁊ infelix. quod
falsum est. nam multi post mortem ꝯsequunt̄ beatitudinē Et quia forsan
aliqs diceret. mortuo homine moritur ⁊ anima eius. ⁊ sic post mortē nul
lam ꝯsequetur beatitudinē. Hoc excludēs phia dicit ad boetiū. tu es idē
ille cui ꝑsuasum est multis demōstrationibꝫ animas hoīm esse immorta/
les ¶ Nota ꝙ omnes leges in hoc cōueniunt ꝙ anima intellectiua
hoīs sit immortalis. separatur em̄ ab aliȷs sicut ꝑpetuū a corruptibili. ex .iȷ.
de aīa. ⁊ hoc est rōnabile. q2 anima intellectiua immaterialis nō est educ/
ta de potētia materie. sꝫ ab extra. s. a deo. ipsa em̄ ꝭm Augustinū creādo in
funditur ⁊ infundēdo creatur. ꝓpter qđ cum abcisio materie sit causa ꝑpe
tuitatis ꝭm Commentatorē primo celi ⁊ mundi. Anima intellectiua im
materialis existens ipsa est immortalis.

Metrum quartū

¶ Hic incipit quartū metrū huius secundi quod dr metrū anacriuntiū ab inuētore. iambicū a pede p̄dominātē. dimetrū a numero pedū. catalecticū quia deest vna syllaba ad cōplemētū metri.

¶ Metꝝ quartū secundi libri

Qvisquis volet pennem
Cautus ponere sedem
Stabilisq3. nec sonori
Sterni flatibus euri
Et fluctibus minantem
Curat spernere pontum.
Montis cacumen alti
Bibulas vitet arenas
Illud proteruus auster
Totis viribus vrget
Ne pendulum solute
Pondus ferre recusant
Fugiens periculosam
Sortem sedis amene
Humili domū memento.
Certus figere saxo
Quamuis tonet ruinis
Miscens equora ventus
Tu conditus quieti.
Felix robore valli
Duces serenus euum
Ridens etheris iras

Huic metro adiungit metꝝ feregratiuz sic dictū ab inuentore. de q̄ supius dictū est. In hoc ergo metro philosophia cōmendat vitam mediocrē p talem metaphoraz. Edificiū constructuz in loco nimis alto vrget tēpestibus ventoꝝ. 7 fundatū in loco arenoso defluit. sed fundatū in loco humili 7 saxoso vtrunq3 vitat incōmodū. sic vita p̄ns nimiū eleuata ꝓspe ritate vel nimiū dep̄ssa aduersitate freq̄nter euē tu inopinato calamitatibus defluit. mediocris autē secura manet. Dicit ergo in littera. Quisquis hō cautus volz ponere sedem pennem. id est firmā mansionē 7 ipe stabilis existens nec velit sterni. id est deijci. sonoris flatib9 euri. i. illius venti. 7 q̄sq̄s curat spernere pontū minantē fluctibus. i. mare fluctuans ille vitat cacumen. i. summitatē alti montis 7 vitet arenas bibulas. i. siccas. Tūc assignat cām q̄re debeat vitari in edificando cacumē alti montis. q2 illud. s. cacumē alti mōtis vrget. i. manifestat auster proteruus. i. ventus impetuosus. Tunc assignat causam quare debeant vitari arene quia he arene solute. id est disiuncte per siccitatem recusant ferre. i. nolunt portare pendulum pondus. i. labile pondus. Tu ergo fugiens periculosam sortez. i. euentū amene sedis. i. amene māsiōis 7

certus exīs memento figere.i.stabilire domū tuā in humili saxo.i. deꝑsso lapide q̄uis ventus miscens equora.i.voluens maria tonet.i. seuiat ruinis.i.flatibus ruinosis.tu felix conditus robore.i.firmitate quieti valli.i. municionis ⁊ tu serenus.i.tranquillus duces.i.ages euū.i.vitā tuā. ridēs id est deridens ⁊ pro nihilo habens iras.i.ꝑsecutōes etheris.i.aure seuiētis venti ¶ Nota ꝙ om̄is virtus suꝑfluitate corrūpit cū virtus consistat in medio. Est em̄ virtus habitus electiuus in medietate ꝯsistēs recta rōne determinatus.iō oīs suꝑfluitas tanq̄ viciosa vitanda est Phia q̄ docet vitare suꝑfluam prosperitatē quā designat ꝑ cacumen alti montis.q̄ prosperitas plerūq̄ impugnat inuidia ⁊ potētia magnatum q̄ ꝑ ventū impellentē designat. Docet etiā vitare nimiā paupertatē quam designat bibula arena.q̄ paupertas recusat ferre indigētiā necāriorū que ꝑ podus pendulū designat.indigentia em̄ grauat hoīem ad modū pēduli ponderis ¶ Nota securitas ſm Tulliū in rethorica sua est ꝓtus incōmoditates imminētes ⁊ inchoate rei affines nō formidās.que securitas maxime appetenda est.ꝓpter quod phia docet appetere vitā mediocrē q̄ reddit hoīem secur̄ ſm illud poeticū. Medio tutissimus ibis.⁊ Cato Tuta mage puppis est medio que flumine fert. Quā vitā mediocrē designat ꝑ humile saxū.in quo edificiū impetu venti nō deijcit.nec inundatōibꝫ tā q̄ bibula arena dissoluit ¶ Nota ꝙ duplex est pauꝑtas.voluntaria ⁊ leta.alia inuolūtaria ⁊ tristis. Prima pauꝑtas est appetenda.scōa fugienda. De prima loquit Sen̄.in ep̄la. Honesta res est leta pauꝑtas.pauꝑtas em̄ expedita secura est. Et xviij.ep̄la. O lucille incipe cum pauꝑtate hr̄e ꝯmertium.aude ꝯtemnere opes.nemo alias est deo dignꝰ q̄ q̄ opes ꝯtempserit. Scōa pauꝑtas.s.inuolūtaria ⁊ tristis fugiēda est.qꝛ mortalis est ⁊ rōe tristicie stupefacit ⁊ corrumpit naturam

¶ Prosa quinta libri secundi

Ed quoniam rationum iaz in te mearum fomēta descendūt paulo validioribus vtendum puto. Age enim si iam caduca ⁊ momentaria fortune dona non essent. Quid in eis est quod aut vestrum vnq̄ fieri q̄at aut non perspectum consideratum q̄ vilescat

¶ Hic incipit q̄nta ꝓsa huius secundi.in qua phia ponit remedia magis mouentia Boetiuz ad ostendendum ꝙ bona fortune sunt contemnenda ⁊ minus esse dolendum de amissione eorum. Ista autem remedia sunt rationes sumpte ex conditionibus particularium bonoruz fortune.scilicet diuitiarum bonorum.potestatum ⁊ glorie. Et primo oñdit hoc de diuitijs. ꝙ non sunt magnopere appetende ponendo vnam rationem generalē respicientē om̄ia bona fortune. Scōo ponit rationes de diuitijs ibi. Diuitie. Primo intendit talē rōem. Nullus magnopere debet illud appetere qd̄ nō po

Prosa quarta

test esse suũ ⁊ quod in se ꝯsideratuȝ est vile. sed oĩa bona fortuita sꝫ hm̃oĩ qꝛ sunt mutabilia. ideo non pñt esse ꝓpria hoĩs ⁊ in se ꝯsiderata vilescũt. g̃ ⁊c̃. vnde dr̃ in littera. Quã fomenta. i. medicamẽta mearũ rõnum vtendũ validioribꝫ rõibus. i. magis mouentibus. Age est aduerbiũ hortandi si em̃ dona fortune non essent caduca. i. casualia ⁊ momẽtaria id est transitoria ad modũ momenti quid est in eis quod vnꝗ̃ queat fieri vestrũ aut ꝓspectũ ⁊ in se cõsideratũ non vilescat. q̃si diceret nihil. ¶ Nota ꝙ bona fortune sunt caduca ⁊ transitoria. qꝛ dicit Señ. lxxvi. epl̃a. Omĩa bona fortune nobis accidunt. sed nõ adherent etsi abducanꝛ sine vlla nr̃i lachrymatione discedunt. ex quo pꝫ si mutabilia sunt ꝙ nõ sunt ꝓpria bona hoĩs. qꝛ ꝭm eundẽ Senecã. Nihil ꝓprium dicas quod mutari potest. ¶ Nota ꝙ bona fortune in se ꝯsiderata vilescũt. qꝛ dr̃ Johes chriß. Bona fortune in seipsis veterascunt ⁊ ꝯsumunꝛ aut ab extraneis dolo vl' violentia vel calumnia diripiuntur.

¶ Diuitie ne vel vestra vl' sui natura p̃ciose sunt. Quid eaꝝ potius. auꝝ ne. an vis ꝯgeste pecunie. Atq̃ he effundendo magis q̃ coarceruando meli⁹ nitent: Siquidem auaricia semper odiosos. claros largitas facit. Q si manere apud quenꝗ̃ nõ potest. quod transfertur in alterum tunc est p̃ciosa pecunia cũ translata in alios largiendi vsu. desinit possideri

¶ Hic phia ponit rõnes de diuitijs in speciali. ꝙ nõ sunt magnopere appetende. Scd̃o ꝓbat hoc generaliter de diuitijs ibi. Quid aũt Prima diuidiꝛ in quinꝗ̃ ptes ꝭm ꝙ quinꝗ̃ sꝫ genera diuitiaꝝ que ꝓbat nõ multũ esse appetẽda scꝫ pecunia. gemme. possessiones. vestes. ⁊ famuli. Primo ostendit propositũ de pecunia. secundo de gemmis ibi. An gemmarũ. tercio de possessionibus ibi. An vos Quarto de vestib⁹ ibi. Jam vero. Quinto de famulis. ibi. An vero Primo duabus rationibꝫ probat diuitias nõ multum esse appetendas. secũda ibi. At eadem. Prima ratio talis est. Illa non sunt multuȝ appetenda. que nec ex sui natura nec ex natura vtentis sunt preciosa. diuitie sunt huiusmodi. g̃ ⁊c̃. Maior est nota quia nihil appetitur nisi bonum ⁊ preciosum. Minor declaratur. diuitie non sunt bone ex sui natura. quia non faciũt bonum eum cui aduenunt. Nec sunt bone ex parte vtentis. quia non inquantũ conseruantur. sic enim faciunt hominem auarum. nec inquantum distribuuntur. quia sic relinquũt hominem. Dicit enim in littera. Diuitie vel sunt preciose sui natura aut natura vestra vtentium eis. ⁊ quid earum est potius. id est preciosius an auruꝫ aut vis congeste pecunie. id est congregate. atqui pro certe. he scꝫ diuitie non sunt preciose conseruando eas. quia melius nitent effundendo. id est

distribuendo eas q̄ coaceruando.i.retinendo eas.siquidē auaricia q̄ pecuniā coaceruat sp̄ facit hoīes odiosos.⁊ largitas que pecuniaꝫ effundit facit claros.i.honestos.Subdit.etsi illud quod trāsfertur in alterū nō potest manere apud quēq̄ tunc est preciosa pecunia loquendo hyronice cuꝫ ipsa vsu largiendi translata in alios desinit possideri. ¶ Notandum ꝙ aliquid est bonū dupl'r.vel ex natura sui vel ex natura vtentis. Illd̄ dr̄ bonū ex natura sui quod a se vel in se habet vnde sit bonū.⁊ cuicūq̄ aduenit facit ipsum bonū sicut ratio recta.pax ⁊ similia.sed illud dr̄ bonū ex ꝑte vtentis quo si aliquis ꝯueniēter vtat̄ aliquid inde ꝓuenit. ¶ Nota s̄m Bernhardū.Solus error hoīm facit ꝙ aurū ⁊ argentū reputant̄ preciosa.cum sint nisi terra rubea ⁊ alba ¶ Nota ꝙ Seneca.lxxxviij.ep̄la probās diuitias nō esse bonas sic arguit.Quod bonum est bonos facit. diuitie nō faciunt bonos.ḡ diuitie bone nō sunt.Itē bonū ex malo nō fit diuitie aūt fiūt ex auaricia que mala est.ḡ bone nō sunt.

¶ At eadem si apud vnū quāta ē vbiq̄ gentiū congeratur. ceteros sui inopes fecerit. Et vox q̄dem tota pariter multorū replet auditū Uestre vero diuitie nisi cōminute in plures transire nō possunt: Quod cū factū est.paupeꝛes necesse est faciāt quos relinquunt O igitur angustas inopesq̄ diuitias quas nec habere totas pluribus licꝫ et ad quemlibet sine ceterorum pauꝑtate non veniunt

¶ Hic ponit sc̄dam rationem que talis est.Illa nō sunt multū appetēda que a pluribus non possunt possideri.⁊ non transeunt ad alium sine paupertate aliorum. diuitie sunt huiusmōi. ergo ⁊c̄. Unde dicit in lr̄a Si eadē pecunia quāta est vbiq̄ gentium.i.apd̄ oīes gentes si illa ꝯgeratur apud vnum hoīeꝫ ipsa facit ceteros hoīes inopes sui.i.carentes .et vna vox pariter tota.id est simul replet audituꝫ multoꝝ.diuitie aūt non possunt trāsire in plures nisi comminute.i.diuise in ꝑtes.quod cū factū est.s.ꝙ ꝯminute transeunt in alios.necē est vt illos faciāt paupes quos relinquūt. Et tūc exclamat ꝯtra diuitias dicēs.O igit̄ supple dico diuitias esse angustas.i.artas ⁊ inopes q̄s nō licet pluribꝫ habere totas.⁊ q̄ nō veniūt ad quēlibet sine pauꝑtate ceteroꝝ.i.alioꝝ hoīm ¶ Nota ꝙ diuitie nō veniūt ad quēlibet sine alioꝝ pauꝑtate.vn̄ Sen̄.in de re.for. Pecuniā ꝑdidisti quaꝫ vt haberes alius an̄ te ꝑdidit.ꝑdidisti pecuniā habēs vno ꝑiculo minꝰ.q̄ te felicē si cū illa auariciā ꝑdidisti. Et idē.lxxxviij.ep̄la dr̄. Diuitie aīos inflant.superbiā pariunt.inuidiā ꝯtrahūt.mētē alienāt.timorem inducūt. insolētiā faciūt.nihil āt aliō insolētia ē q̄ spes false magnitudīs.ḡ diuitie bone nō st̄.

Prosa quinta

¶ An gemmaꝝ fulgor oculos trahit sed si quid est in hoc splendore ꝓcipui gemmarū est lux illa nō hoīm. Quas quidem mirari homines vehemēter admiror. Quid est em̄ carēs aīme motu atq̧ ꝯpage. quod animate rationabiliq̧ nature pulchꝝ eē iure videatur Que tametsi conditoris opera suiq̧ distinctōne postreme aliquid pulchritudinis trahunt. infra vestrā tamē excellentiām collocate admiratiōem vestram nullo modo merebanꝭ

¶ Hic phīa ostendit ꝙ gemme nō sunt appetende tanq̄ ꝓpriū bonū hois. intēdens talē rationez. Quicq̇d bonitatis vel preciositatis ē in gēmis. hoc consistit in luce et splendore gemmaruz sed lux gēmarū nō est ꝓpriū bonū hoīs. sꝫ est bonū ipsaꝝ gemmaꝝ. ergo ꝛc̄. Unde dicit in littera An fulgor gemmaꝝ trahit oculos hominū supple ad concupiscendum eas tanq̄ proprium bonum. sed si quid est precipui. id est preciositatis in hoc splendore. illa lux est gemmarū ꝛ non hominum. quas q̇dē gemmas vehemēter admiror homines mirari. id est mirando desiderare tanq̄ bonū suū. Quid est em̄ carens motu aīe atq̧ ꝯpage. i. ꝯiunctōe mēbroꝝ q̄si diceret. q̇d reperitur in rebꝫ inaīatis. qꝺ iure videaꝭ. i. videri debeat esse pulchrū rei animate ꝛ rōnabili nature. q̄si diceret nihil. q̄ gēme tametsi ꝑq̄uis trahant. i. recipiāt aliquid postreme pulchritudinis opa. i. diligētia cōditoris ꝛ sui distinctōe. i. specifica formatōne. tn̄ ipse collocate infra vestrā excellētiam. i. dignitatē nullo mō merebanꝭ vestrā admiratōem

¶ Nota ꝙ nō est gloriandū de gēmis tanq̄ de ꝓprio bono. qꝛ dꝛ Sen̄. xli. epl̄a. Nemo gloriariari dꝫ nisi de suo. q̇d em̄ est stultius q̄z in hoīe aliena laudare. q̇d est eo demētius qui ea miraꝭ q̄ ad aliū trāsferri ꝓtinꝰ pn̄t Nō faciūt equū meliorē aurei freni. ¶ Nota ꝙ q̄druplex est pulchritudo Prima ē animaliū rōnaliū. secūda est brutoꝝ sensibiliū. tercia plantaꝝ vegetabiliū. quarta est reꝝ inaīatarum. in quo genere gēme collocanꝭ ꝓpter quod dicit phīa. Si gemme trahūt aliquid postreme pulchritudinis. id est vltime pulchritudinis.

¶ An vos agrorum pulchritudo delectat. B. Quidni. Est em̄ pulcherrimi operis pulchra portio Sic quondam sereni maris facie gaudemus. Sic celum sidera lunam so-

¶ Hic philosophia idē intendit de possessionibꝫ sicut de agris. et intendit hanc sententiaz. Bonitas agrorum vel consistit in pulchritudine eorum que delectant aspectum. et talis pulchritudo non magis ē ipsiꝰ

lemqꝫ miramur. P. Num te hoꝝ ali/
q̇d attingit. Nũ audes alicuius taliũ
splẽdore gloriari An vernis floribus
ipse distingueris. aut tua in estiuos fru
ctus intumescit vbertas. Quid inani
bus gaudijs raperis. Quid externa
bona ꝓ tuis amplexaris Nũq̄ꝫ tua fa
ciet esse fortuna. q̄ a te natura rerũ fe/
cit aliena. Terrarũ quidẽ fructus ani
mantiũ ꝓculdubio debenť alimentis
Sed si qđ nature satis ē replere indi/
gẽtiã velis. nihil est qđ fortune afflũe
tiã petas. Paucis eñ minimisqꝫ natura
cõtenta est. cuius satietatẽ si sugfluis
vrgere velis. aut iniocũdũ quod infu
deris fiet aut noxium

hoĩs q̄ꝫ pulchrytudo flo
rum vel stellaꝝ que eti/
am delectant aspectum
hoĩs. ⁊ tamẽ nihil ad ho
minez pulchrytudo isto
rũ. Uel bonitas agroꝝ
consistit in vtilitate eoꝝ
que est ad sustentatõez
hominis. sz hec possessio
agrorum non est multũ
appetenda vt sit ampla
quia natura paucis ē cõ
tenta. Unde dicit in lit
tera. An pulchrytudo
agroruz delectat vos vt
gaudeatis de ea tanq̄m
de bono vestro. Et dt
boetius. Quidni. i. qua
re non delectaret. est eñ
pulchra portõ operꝫ pul
cherrimi. i. mundi. Sic
nos gaudemus facie. id
est aspectu maris sereni.
id est trãquilli. sic. i. eadẽ
rõe miramur celum. side
ra. solẽ ⁊ lunam. Respõ
det phia. Nunquid ali/
quid horum attingit te
tãq̄ꝫ propriũ. q̄si diceret
nõ. Nũquid audes gloriari splendore alicuius taliũ tanq̄ꝫ tuo q̄si diceret
nõ. Nũquid tu distingueris. i. ornaris vernis floribꝫ. certe nõ. Nũq̄d tua
vbertas. i. fertilitas intumescit. i. sugbit in estiuos fructus. i. ꝑ estiuos fru
ctus. q̄si diceret nõ. Quid raperis. i. circũdaris inanibꝫ gaudijs supple re/
putando ista esse tua bona. Quid amplexaris externa bona ꝓ tuis. q̄si di
ceret frustra h̄ facis. qꝛ fortuna nũq̄ꝫ faciet esse tua q̄ natura rerũ a te fecit
aliena. Tunc dt phia. Nõ nego quin ista pñt tibi esse vtilia fructꝰ eñ ter
raꝝ proculdubio debenť alimentis animantiũ. i. animalibꝫ pro alimentis
Sed si velis replere indigentiã nature qđ satis est. i. ad suffitiẽtiã nihil ē.
id est nõ oz q̄ petas. i. desideres affluentiã fortune supple ad dilatanduz
et ampliandũ agros. natura eñ paucis cõtenta est cuius satietatem si velť
vrgere. i. cogere sugfluis cibis ⁊ potibus illud qđ infuderis ventri super/
fluũ aut fiet iniocũdum. i. triste. aut fiet noxium. id est periculosum
¶ Nota q̄ ex littera p̄t formari talis rõ. Si illud qđ magis videť inesse
nõ inest. nec illud quod minus sz magꝭ videť q̄ hõ debet gl'ari de pulchri
tudine celi ⁊ stellarũ. ⁊ non dz. qꝛ nihil hoꝝ est suũ. ergo minus debet glo/
riari de pulchritudine agrorum ⁊ aliarũ possessionum ¶ Nota q̄ na/

Prosa quinta

tura non est onerãda supfluis. sed est alenda paucis. qꝛ paucis ꝯtenta est
vñ Seneca ep̃la. xvi. Si ad naturã vixeris nunq̃ pauper eris. si ad opi-
nionẽ nunq̃ diues eris Exiguũ natura desiderat. opinio vero immen-
sum. Et btũs Aug⁹ dicit. Sumenda sunt alimenta tanq̃ medicamẽta
Grego. Dũ venter nimia sacietate extendit aculeus libidinis suscitatur.
¶ Nota ꝙ Arestoteles in quadã ep̃la ad Alexandrũ dicit. Qui trãs
greditur debitũ modũ in pleno ⁊ vacuo nõ poterit euadere furorẽ egritu
dinis ⁊ molestias infirmitatũ. Qui ergo appetit viuere ⁊ dominari renũ
ciet desiderio proprie voluptatis. nec comestionẽ comestioni supaddat.
quia omnis incõtinens volũtarie est egrotãs. ij. ethicoꝝ. Et subdit Au
diui ab Hypocrate. ꝙ ꝯseruauit dietas pro quibꝫ debilitatẽ corpis sustĩ
nebat. Cui dixit discipulus Doctor egregie si velles bene comedere non
sustineres tantã corporis debilitatẽ Cui respõdit hypocrates. Ego cõe
do vt viuã. non viuo vt comedã. Vñ dicit Arestoteles ibidẽ. Alimentũ
ꝓpter durabilitatẽ est querendũ. non durabilitas ꝓpter alimentũ. Sub-
dit. Multos noui qui diminuerũt de alimento ⁊ comestione. abstinẽtes
a suis appetitibꝫ ⁊ parcẽtes gule viuentes ꝑ ate per dietas qui fuerũt sa
nissimi corporis longioris vite ⁊ boni appetitus

Jam vero pulchrũ varijs fulgere
vestibꝫ putas. quarũ si grata intuitu
species est. aut materie naturam. aut
ingenium mirabor artificis

¶ Hic phia ostẽdit ꝙ
nõ sit gaudendũ de pul
chritudine vestiũ tanq̃
de ꝓprio bono. ⁊ arguit
sic. De illius pulchritu-
dine non est gaudendũ
que non est homis pul-
chritudo. sed pulchritu
do vestiũ non est homis
pulchritudo. sed est ipsaꝝ vestium. ergo non est gaudendũ de ea. Unde
dicit in lrã. Iam putas pulchrũ esse .i. tue pulchritudini ascribendũ fulge
re varijs vestibꝫ. q̃si di. nõ debes hoc putare. quaꝝ scꝫ vestium si spẽs id est
pulchritudo. est grata id est delectabilis intuitu. ego mirabor naturã ma
terie vestiũ. aut mirabor ingeniũ id est subtilitatẽ artificis vestem formã
tis nihil ascribẽdo tibi ¶ Nota ꝙ splendor habitus exterioris nõ fa-
cit hominẽ meliorem. nisi fulgeat habitus mentis interior in eo. Unde
Seneca Nullus dicit gladium esse bonũ. si balteus eius deauratus est.
et vagina gemmis distincta. sꝫ gladius bonus est qui bene incidit ⁊ bonũ
acumen habet. Et mucro bonus est qui omne munimẽ rupturus est. vñ
sunt ꝟsus. Aurea nobilitas luteã si vestiat ollam. Non ideo seq̃tur hanc
minus esse lutum. Item poeta Cinge caput lauro. tege gẽmis corpus
et auro. Si fueris pridẽ remanebis rusticus idem

An vero te longus ordo famuloꝝ
facit esse felicẽ. Qui si viciosi moribꝫ
sunt. ꝑniciosa domus sarcina. et ipsi

¶ Hic phia ostẽdit ꝙ
nõ est gloriandũ de mul-
titudine famuloꝝ tanq̃
de ꝓprio bono. ⁊ arguit
sic. Famuli aut sunt ꝑ
uersi in moribꝫ. ⁊ sic sunt

domino vehemẽter inimica. Sin vero ꝓbitas. quonã modo in tuis opibus aliena ꝓbitas numerabitᷣ Ex q̃bus omnib⁹ nihil hoꝝ que tu in tuis cõputas bonis tuũ esse bonum liquido monstratᷣ. Quib⁹ si nihil inest appetende pulchritudis. quid est ꝙ vel amissis doleas. vel leteris retẽtis Quod si natura pulchra sunt. quid id tua refert. Nam hec per se a tuis quoq opibus sequestrata placuissent Neq ẽm idcirco sunt preciosa ꝙ in tuas venere diuitias: sed quoniã preciosa videbantur. tuis ea diuitijs annumerare maluisti.

nocłui. aut sunt bene morigerati. tunc nihil ad te q hec ꝓbitas est famuloꝝ et nõ tua. Vñ dicit in lrã. An vero lõgus ordo famuloꝝ facit te esse felicem. qui scꝫ famuli si sint viciosi morib⁹. tunc sunt ꝑniciosa sarcina .i. ꝑiculosum põdus ipsi⁹ domus. ⁊ sunt vehemẽter inimica sarcina ipsi dño. Si vero sint probi quonã modo .i. ꝑ quem modũ aliena ꝓbitas numerabitᷣ .i. cõputabitᷣ in tuis opibus. q. d. nullo mõ Et tũc ꝯcludit de omnib⁹ ꝑ̃dictis. dicens Ex quib⁹ omnib⁹ ꝑ̃dictis mõstratur liquido .i. aꝑte nihil hoꝝ esse tuũ bonũ. que tu ꝯputas in bonis tuis. quib⁹ si nihil inest appetẽde pulchritudinis. spᵉ q̃ tibi asscribi poterit. q̇d est .i. quare est ꝙ tu doleas de amissis. vel leteris de retẽtis Quod ꝓ sed si ꝑ̃dicta sunt pulchra naturã .i. propter naturã ꝓpriam. quid refert id tua. id est quid ꝑtinet hoc ad te. q. d. nihil. nam hec sequestrata .i. diuisa a tuis opib⁹ per se placuissent. non ẽm idcirco sunt preciosa ꝙ in tuas venere diuitias. sed qm̃ tibi videbantᷣ preciosa. ideo maluisti ea annumerare tuis diuitijs. ¶ Nota ꝙ serui ꝑuersi in morib⁹ sunt familiares inimici domini ⁊ totius domus. de quib⁹ postea dicetur tercio huius q̇nta prosa. Non est pestis efficacior ad nocendũ q̃ꝫ familiaris inimicus. et si videntur aliq̃n amici. hoc est rõne vtilitatis. non rõne virtutis De quibus loq̇tur Seneca in de remedijs fortune. dicens. Vel musce sequũtur cadauera lupi. frumẽta formice. predã sequitur ista turba. non hoĩem Item Seneca dt. xli. epl̃a. In homine illud laudandũ est qđ ipsius est. si familiã formosam hꝫ ⁊ domũ pulchrã. si multũ serit. si multum veneratᷣ. nihil hoꝝ in ipso est. sꝫ circa ipm̃. lauda in illo qđ ꝓprium est. qđ nec auferri nec eripi potest

¶ Quid ẽm tanto fortune strepitu desideratis Fugare credo indigentiã copia queritis. At qui hoc vobis in cõ

¶ Hic phia ostẽdit generalitᷣ diuitias non esse appetẽdas magnoꝑe. ⁊ facit hoc tribus rõnib⁹.

trarium cedit Pluribꝫ quippe admi/niculis opus est ad tuendā preciose supellectilis varietatē. Verūqꝫ illud est. ꝑmultis eos indigere qui ꝑmulta possideāt. Cōtraqꝫ minimū qui abū/dantiā sue nature necitate. nō ambi/tus superfluitate metiantur

secūdam ponit ibi Ita ne. terciā ibi Ego ꝓo nego Prima rō est ista. Illa nō sunt multū appeten/da ꝑ que hō nō ꝯsequit ea ꝓpter q̄ appetunt. sed ꝑ diuitias hō nō ꝯsequitur ea ꝓpter q̄ diuitie appetunt. appetunt em̄ diuitie ꝓpter fugam indi/gentie. quā fugam indigentie hō non ꝯsequit ꝑ diuitias. sicut declarat lrā dicens. Quid aūt tanto strepitu. i. tāto labore desideratis. i. cum desiderio insistitis fortune. credo vos queritis fugare indigentiā copia. i. diuitijs. q. d. I deo desideratis diuitias vt suppleatis vestrā indigentiā. sed hoc cedit vobis in ꝯtrariū. qꝛ pluribꝫ adminicul. i. adiutorijs opus est ad tuendā varietatē preciose supellectilis. i. possessio nis. verūqꝫ illud est ꝑmultis eos indigere qui ꝑmulta possident. ⁊ etiam cōtra. i. per ꝯtrariū illi minimū indigent qui metiant. id est qui mensurāt suā abundantiā nō superfluitate ambitus. i. cupiditatis. sed necessitate na ture ¶ Nota ſm Senecā. ꝑmultis indigent qui ꝑmulta possident. ꝓpter quod multe diuitie nō fugant indigentiā sed magis excitant. Unde poeta Nulla ditari rōne potestis auari. Vos faciunt inopes quas cumulatis opes ¶ Nota circa hoc ꝙ dicit (minimū indigent) dicit Seneca lxij epla. Thaurus paucissimoꝝ iugerum pascuis impletur. ⁊ vna silua pluribꝫ elephantibꝫ sufficit. homo terra pascitur ⁊ mari: quid igitur tam insaciabilē ventrem natura dedit nobis. cum tam modica corpora dederit nobis. vt vastissimoꝝ edacissimorūqꝫ animalium auiditatem vinceremus. quantulū est em̄ quod nature datur. paruo illa educatur. nō fames nostri ventris nobis magno constat. sed ambitio. ventri autē obedientes loco animaliū annumerant. non hominū.

¶ Ita ne autē nullum est ꝓprium vobis atqꝫ insitum bonum. vt in exter/nis ac sepositis rebꝫ bona vestra queratis Sic rerum versa cōditio est. vt diuinū merito rōnis aīal nō aliter si/bi splēdere nisi inaīate supellectil posessiōe videat. Et alia q̄dē suis ꝯtēta sunt. Vos āt (deo mēte ꝯsiles) ab re

¶ Hic ponit secundā rōem. scdo ꝯcludit ma/nifestum errorē hominū ibi Quā vero late. Et rō talis est. illa non sunt appetēda quibꝫ appeti/tis homo putans se talibus ornari facit iniuriā suo creatori. sed bona exteriora sicut diuitie sunt hmōi. vt declarat in lit/tera. ergo ⁊c. Et dicit O homines nunq̄d nullum bonū est ꝓpriū atqꝫ

bus infimis excellentis nature orna-
menta captatis. nec intelligitis quā-
tam conditori vestro faciatis iniuriā
Jlle genus humanū terrenis oīnibꝰ
prestare voluit: vos dignitatē vestrā
infra infima queqꝫ detruditis. Nam
si omne quod cuiusqꝫ bonū. id eo cu-
ius est constat esse preciosius. cum vi-
lissima rerum vestra bona esse iudica-
tis. eisdem vosmetipsos vestra existi-
matione summittitis. Quod quidem
haut immerito cadit Humane quip-
pe nature ista conditio est. vt tum tm̄
ceteris rebus cum se cognoscit excel-
lat. eadem tamē infra bestias rediga-
tur. si se nosse desierit. Nam ceteris
animantibꝰ sese ignorare natura est.
hominibꝰ vicio venit

insitum.i. naturale ꝛ in-
trinsecū vobis. ita vt q̄-
ratis bona vestra in ex-
ternis rebꝰ.i. in extrinse-
cis rebꝰ ꝛ in rebꝰ sepositꝭ
.i. a vobis seorsum posi-
tis. q.d. ymmo in vobis
est bonū si ꝯsiderare vul
tis Sꝫ sic est versa.i. mu
tata cōditio reꝝ. vt aīal
diuinū scꝫ hō. qui est si-
milis deo. nō aliter vide
atur sibi splēdere nisi in
possessione supellectilis
inaīate.i. bonoꝝ exterio
rum que sunt inaīata. et
alia q̄dem ab hoīe ꝯten
ta sunt suis bonis Uos
autē hoīes deo ꝯsimiles
mente captatis.i. q̄ritis
ornamēta vestre excellēꝭ
tis nature a rebꝰ īfimis
scꝫ inaīatis. qđ est erro-
neū. nec intelligitis quā
tam iniuriā faciatis vr̄o
cōditori supple ꝑuerten
do ordinem ab eo insti-
tutū. ille em̄ ꝯditor vole
bat humanū genus pre
stare .i. ꝑcellere omnibꝰ
terrenis. sꝫ vos detruditis vestrā dignitatē infra queqꝫ reꝝ infima. quod
ꝓbatur ex hoc. nā omne bonū est ꝑciosius eo cuius est bonū. cum vos iu-
dicatis vilissima reꝝ sicut sunt dona fortune esse vr̄a bona. vos summitti
tis.i. subijcitis vosmetipsos eisdē vestra existimatōe.i. opinione. ꝛ hoc nō
īmerito accidit hoī. nā illa ē hūane nature ꝯditio ꝙ tūc tm̄ excellat ceterꝭ
rebꝰ cū se cognoscit. eadē tn̄ natura humana redigat̃ infra bestias si desie-
rit se nosse. Nā ceteris animātibꝰ natura est ignorare sese. sꝫ hoībꝰ venit .i.
ꝯuenit ex vicio ¶ Nota ꝙ hoī est insitum ꝓprium bonum qđ est recta
ratio que semꝑ deꝑcatur ad optima. in cuiꝰ actu ꝛ speculatiōe ꝯsistit feli
citas. qꝛ sapiēs maxime est felix. x. ethicoꝝ Et homo curās intellectū. deo
amātissimus videtur. ibidē. ideo nō est querendū bonū hoīs in rebꝰ exter
nis ¶ Nota ꝙ hō mente ꝛ rōne est silis deo. qꝛ fm̄ Senecā ratio nihil
aliud est q̄ꝫ ꝑs diuini spūs mersa in corpus humanū. Et idem dr̄. ꝙ ani-
mus rcūs est q̄si deus in hūano corꝑe hospitatꝰ. Et dr̄ idem. disce potius
aīm extollere in immēsum. nobilis em̄ ꝛ generosa res ē animus ¶ Nota
ꝙ homo seipm̄ ignorans deterior est bestia. vnde Boetius in tractatu de

summo bono allegans ꝯmentatorē sic dicit. Ve vobis hominibꝫ qui de numero bestiarꝫ ꝯputati estis. diuinū quod in vobis est non cognoscētes ꝓpter qđ ad supiora ascēditis ꝛ deo siles estis. Et subdit Diuinū autē in homine vocat intellectū ꝛ rōnem ¶ Nota ꝙ nihil ꝓhibet vnū ꝛ idem esse nobilius ꝛ ignobilius. quod diuersificatꝛ ſm ꝯditionē seu ꝯsideratio-nem Unde q̄uis homo ſm se ꝛ simpl'r sit nobilior bestijs. tamē inquantū deficit ab aliquo quod sibi debetur ſm naturam. s. cognoscere se. quod nō debetur bestijs. sic homo est ignobilior bestijs.

¶ Quā vero late patet vester hic error qui ornari posse aliquid ornamentis existimatis alienis. At id fieri nequit Nā si quid ex appositis luceat. ipsa q̄dem q̄ sunt apposita laudantꝛ. in sua nihilominꝰ feditate ꝑdurat

¶ Hic ꝓhia concludit manifestuꝫ errorē hominum dicens. O homies q̄ꝫ late patet error vester qui existimatꝭ aliq̄d posse ornari ornamētis alienis. sꝫ illud fieri nequit. nā si aliquid lucet ex oppositis sibi ꝛ nō ex ꝓpria pulchritudine. tūc opposita illa laudantꝛ. sꝫ illud qđ est velatū ꝛ tectū. appositis illis nihilominꝰ ꝑdurat. i. ꝑseuerat in sua feditate. i. turpitudine ¶ Nota si aliq̄d est fetidum in se. eius feditas nō tollitur ꝑ ornatum extrinsecū. vnde dr poeta Aurea nobilitas luteam si vestiat ollam. Nō ideo seq̄tur hanc minus esse lutum. Et q̄dam cleri-cus respō dens mulieri q̄renti. vtrum esset pulchra. dixit O domina pul-chra sunt tibi appensa.

¶ Ego vero nego vllum esse bonum quod noceat habenti. Num id men-tior. Minime inquis. Atqui diuitie possidentibꝫ persepe nocuerunt. cum pessimus quisqꝫ eoqꝫ alieni magis auidus. quicq̄d vsquā auri gemmarūqꝫ est se solum qui habeat dignissimum putat. Tu igitur qui nunc contū gla-diumqꝫ sollicitus ꝑtimescis Si vite huiꝰ callem vacuus viator intrasses coram latrone cantares. O preclara opum mortalium beatitudo. quam

¶ Hic ponit secundā rōem que talis est. Illđ nō est multum appetendū quod nocet possidēti sꝫ diuitie sepe nocēt possidentibꝫ. qđ declarat ex duobꝫ Primo qꝛ diuitie faciunt possidētes de se falsa opinari vł existimare Secūdo qꝛ faciūt possidentes amissa securitate timere. vnde dr in lrā Ego ꝓhia nego illđ esse bonum qđ nocet habēti Num id mentior. inq̄s minime. Atqui ꝑ certo diuitie ꝑsepe nocuerunt possidētibꝫ. qꝛ quisqꝫ hō ex eo ꝙ ipse est auidus magis alieni eris ip̄e pu

cum adeptus fueris. securus esse desistis .·.·.·

tat illum hominẽ solum dignissimũ qui hꝫ.i. possidet quicquid vsquã est auri ⁊ gemmaꝝ. Tu igitur homo qui in diuitijs ꝯstitutus nunc ꝑtimescis gladiũ ⁊ contũ si intrasses callem.i.semitam huius vite tanq̃ viator vacuus corã latrone securus cãtares. Tunc inuehitur ꝯtra diuitias O preclara beatitudo opũ mortalium.⁊ loquitur hyronice. quasi di. minime preclara.quã tu homo cum adeptus fueris securus esse desistis. ¶ Nota ꝙ diuitie nocent habenti. vñ Arestoteles ꝓmo ethicoꝝ dicit. Talem q̃dem errorem habẽt dona ꝙ multis ꝯtingunt detrimenta ex ipsis. multi eñ propter diuitias perierũt. ¶ Nota ꝙ mali tñ diuites reputant esse dignos. vnde dicit Ambrosius. Ita incubuerũt mores hominũ in admiratiõe diuitiaꝝ vt nemo nisi diues puretur dignus ¶ Nota ꝙ diuitie nõ reddunt hominẽ securum. vñ Juuenalis poeta. Pauca licet portes argenti vascula puri. Nocte iter ingressus contum gladiumq; timebis. Et mote ad lunã trepidabis arundinis vmbram Cantabat vacuus coram latrone viator Et Seneca. xliiij. ep̃la dicit. Nudum latro transmittit. et in obsessa via pauperi pax est. Et lxxvi. ep̃la dicit. Quisquis se multũ fortune dedit ingentem sibi viam ꝑturbationis fecit. Una hec via est ad tuta vadendi. externa despicere. ⁊ honesto cõtentum esse.

¶ Metrum quintũ libri secundi

Elix nimium prior etas
Contenta fidelibus aruis
Nec inerti perdita luxu
Facili que sera solebat
Jeiunia soluere glande
Nec bacchica munera norat
Liquido confundere melle
Nec lucida vellera serum
Tyrio miscere veneno
Somnos dabat herba salubres
Potum quoq; lubricus amnis
Umbras altissima pinus
Nondum maris alta secabat

¶ Hic incipit q̃ntum metrum huius secundi. quod dicit̃ pentithacũ ab inuentore. anapesticum a pede predominãte. ⁊ est dimetrum quia q̃tuor pedum. nã duo pedes vnũ metruꝫ ꝯstituunt. ⁊ est catalecticũ. quia in quarto pede vna sylla deficit ad cõplementũ metri. In quo metro phia ꝯmendat ꝓmam etatem. que erat sine cupiditate diuitiarũ. deplãgẽdo presentẽ etatem. in qua dñatur ⁊ regnat auaricia Primo ergo ꝯmendat etatẽ antiquoꝝ. scdo nostram etatem deplangit. ibi Utinam modo Primo dicit Prior etas nimiũ felix fuit contenta fidelibus

Metrum quintũ

Nec mercibus vndiq₃ lectis
Noua litora viderat hospes
Tunc classica seua tacebant
Odijs neq₃ fusus acerbis
Cruor horrida tinxerat arma
Quid em̄ furor hosticus vlla
Vellet prior arma mouere
Cum vulnera seua videret
Nec premia sanguinis vlla

aruis.i.fideli agricultu-
ra.nec fuit perdita.i. de-
p̄uata inerti luxu.i. gra-
ui supfluitate.q̄ etas so-
lebat soluere.i.remoue-
re sera.i. tarda ieiunia fa
cili glande.i. vili fructu
nec illa etas norat.i.no-
uerat ꝯfundere.i. misce-
re bacchica munera.i.vi
na liquido melle ad fa-
ciendum mellicratũ. si-
cut modo fit Nec etiam
nouerat miscere.i.intin-
gere lucida vellera.i.al-
bam lanam.serum.i.illoꝝ populoꝝ tyrio veneno.i. sanguine conchilioꝝ
quoꝝ copia apud tyrum inuenitur ad faciendũ purpureũ colorem. Ner
ba dabat eis salubres somnos. non em̄ dormiebant in lectis eburneis. s₃
in herbis.⁊ lubricus amnis id est labilis aqua dabat eis potum.⁊ pinus
id est illa arbor altissima dabat eis vmbras.id est vmbrosas habitatiões
non enim habitabant in domibus ⁊ in curiosis edificijs. sed sub arborib⁹
nondum em̄ hospes aliquis existens secabat id est diuidebat nauigando
alta id est profunda maris.quia adhuc non erat vsus nauium. nec merci
bus id est mercimonijs vndiq₃ lectis. id est collectis viderat noua litora
id est alienas terras. quia manebant in propria terra vel patria vbi cresce
bant. Tunc in illa etate tacebant seua classica id est horrende tube vel cor
nua vocantia homines ad bellum. Dicta classica a calo quod est voco. vł
a classis quod est collectio multaꝝ nauium. vel cōgregatio multoꝝ equi-
tum simul equitantiũ. Neq₃ cruor fusus id est effusus acerbis odijs.i.di-
ris guerris tinxerat id est madidauerat horrida arma.quia tunc nō erat
vsus armoꝝ. Quid em̄ id est propter quid hosticus furor vellet prior ar
ma mouere.cum videret seua vulnera.nec videret vlla premia sanguinis
quia nihil erat pro quo pugnarent ¶ Nota circa hoc qđ dicit (prior
etas) ꝙ quatuor etates distinguũtur ſm poetas. In prima em̄ etate fue-
runt homines boni ⁊ simplices paucis contenti.qui comedebāt glandes
et bibebant aquā.non colebant vineas. ⁊ hanc etatē vocant poete aureā
et erat sub saturno. de qua loquitur Boetius in littera. Secũda etas di
cebatur argentea.que erat sub ioue.tunc em̄ homines magis astuti inue-
nerunt agriculturā.⁊ ceperunt inhabitare domos ⁊ plantabant vineas.
Terciam etatem vocabāt eneam.in qua homies ꝓpter curam reꝝ suaꝝ
ceperunt alios depellere.⁊ se aliq̄liter malicie dare Quartā vero etatem
vocabant ferreā. qm̄ intantũ abundabat malicia hoim ꝙ nec fides nec iu
sticia mansit in terra.in qua etate nos sumus.quā in fine Boetius deplā
git ¶ Nota circa hoc qđ dicit (inerti luxu) ꝙ inertia ⁊ ocium sunt cau
sa luxurie. vñ poeta Ocia si tollas. perire cupidinis artes Item Oratius
Queritur egistus quare sit factus adulter. In ꝓ̄ptu cā est. q₂ desidio-

sus erat. Est aūt triplex luxuria ex de scholariū disciplina. quedā ɔsistit in coitu. q̄dam in crapula. ⁊ q̄dam in vestitu. ⁊ q̄libet est fugienda ¶ Nota circa hoc qđ dicit (lucida vellera serū) ꝙ seres sunt q̄dā hoīes apud q̄s ɔtexitur lana de arboribꝫ. fila ḡ que a vermibꝫ q̄ dicunť bombices opantur. illa vocat hic lucida vellera ¶ Nota ꝙ tyrus est vermis venenosus. in cui⁹ sanguine intingiť purpura. Aliĳ dicunt ꝙ sit genus ɔchilioꝝ in q̄ꝝ sanguine intingiť purpura. quoꝝ ɔchilioꝝ copia inuenitur apud tyrum insulam

¶ Utinam mō nostra redirent
In mores tempora priscos
Sed seuior ignibus ethne
Feruens amor ardet habendi
Heu primus quis fuit ille
Auri qui pondera tecti
Gemmasq; latere volentes
Preciosa pericula fodit

¶ Hic phia deplangit presentē etatem dicens. Utinā nostra tpa. i. cōditiones nostri tpis redirent mō. i. redigerenť in priscos mores. i. ī mores antiquos. Sz heu n̄ est ita. sz amor. i. desiderium habēdi feruens seuior. i. piculosior ignibꝫ ethne. i. illi⁹ montis ardet Heu q̄s fuit ille qui primus fodit. i. effodit pondera tecti auri. i. abscōditi. ⁊ effodit gēmas volentes latere. q̄ sunt preciosa picula. q2 multi ꝓpter eoꝝ p̄ciositatē picula incidunt ¶ Notaq; ꝙ Seneca in libro de diuisione sciaꝝ ɔmendās priorē etatem dicit. O felix prior etas que tot ꝓtulit sapiētes. quibꝫ velut stellis fulgentibꝫ mundi tenebras irradiaret. sz heu nunc aliĳ terrenis curis inseruiūt. aliĳ tpalis dignitatis ambitione inardescūt. omnes fere circa studiū sapie elanguescūt.

¶ Nota ꝙ ethna est mons sicilie qui freq̄nter ignibꝫ inardescit. ad cuius silitudinē habet se auaricia ⁊ cupiditas hoīm. que insaciabilis nunq̄ penitus extinguiť. vnde Tullius ī libro de finibꝫ bonoꝝ ⁊ maloꝝ dť Cupiditates hoīm sunt insaciabiles. que nōmodo singl'ares sz vniuersas familias euertūt. Ex cupiditatibꝫ eñ odia seditiōes bella discordie nascūtur. ex quibꝫ vitam amarissimā necesse est effici.

¶ Prosa sexta secundi libri

Uid autem de dignitatibus potentiaq; disseram. Quas vos vere dignitatis ac potestatis inscĳ celo exequatis. que si in improbissimum quemq; ceciderint. Que incendia flammis ethne eructuantibꝫ

¶ Hec est sexta ꝓsa huius secundi. in qua philosophia ostendit. ꝙ dignitates ⁊ potestates non sunt magnopere appetende. Et primo probat intentum de dignitate ⁊ potestate siľ. Secundo de potestate diuisim. ibi Que vero. Tertio boetius iterato simľ

Prosa sexta

quod diluuium tantas strages dede-rit. Certe (vti meminisse te arbitror) consulare imperiū (quod libertatꝭ prin-cipium fuerat) ob superbiam consu-lum vestri veteres abolere cupierunt. Qui ob eandem superbiam prius re-gium de ciuitate nomen abstulerant. At siquando (quod perrarū est) pro-bis honores deferantur. quid in eis aliud ꝙ̄ probitas vtentium placet. Ita fit vt non virtutibus ex dignita-te. sed ex virtute dignitatibus honor accedat.

de dignitate ⁊ potestate ibi. Ad hec. Primo in-tēdit rōnem talem Illa nō sūt multū appetenda q̄ cū adueniūt malis fa-ciunt ipsos deteriores et bonos nō efficiūt melio-res. Sed dignitates et potestates hmōi sunt si-cut declarat in lrā. igitur ⁊c. vñ dicit sic. Quid dis-serā. i. dicā de dignitati-bus ⁊ potestatibꝫ quas vos inscij. id ē ignari ve-re dignitatis ⁊ ptātis ve-re exeq̄tis. i. assimilatis celo. i. summo bono. que si ceciderint in queꝙ̄ im-probissimum. i. viciosissi-mū. que incendia ethne illius mōtis dederint tā-tas strages. i. ꝑicula flā-mis eructuantibus. i. exeuntibꝫ. ⁊ qꝺ diluuiū dederit tātas strages. sicut illi mali q̄bus adueniūt dignitates. q̄si diceret. plura mala ꝓueniūt ex dig-nitatibꝫ ⁊ ptātibꝫ maloꝝ ꝙ̄ ex incendio ignis vel diluuio fluuij. Et sub-dit phia. Sicut arbitror te meminisse vestri veteres. i. antiq̄ores rhoma-ni cupierūt abolere. i. delere imperiū ꝯsulare. i. dignitatem ꝯsularē ꝓpter superbiā consulū. quod imperiū ꝯsulare fuerat principiū libertatis. q꞉ rho-mani liberius viuebant sub ꝯsulibꝫ ꝙ̄ sub regibus. qui rhomani etiā pri-us abstulerāt de ciuitate nomē regiū ꝓpter eandē suꝑbiā. s. regū. Ex q̊ pꝫ ꝙ dignitates faciūt malos deteriores. Si aūt ptātes ⁊ dignitates deferā-tur ꝓbis (qꝺ raꝝ est) quid in eis aliud placet dignitatibꝫ ꝙ̄ probitas vtē-tiuꝫ. q̄si diceret. nihil Ita fit. i. ꝓpter hoc fit vt virtutibꝫ nō accedat honor ex dignitate. sed honor accedit dignitatibꝫ ex ꝟtute vtentiū eis. ⁊ ita dig-nitates nihil boni adijciūt ipsis bonis. ¶ Nota duplex est dignitas ⁊ potestas. quedā mūdana siue tēporalis que ꝯsistit in bonis tꝑalibus exte-rioribꝫ. ⁊ in tali non consistit vera felicitas cū sit respersa multis amaritu-dinibꝫ. Alia est dignitas ⁊ potestas anime siue spūalis que consistit in sci-entijs ⁊ ꝟtutibꝫ. ⁊ illa non p̄t suꝑari vicio. nec aduersitatibꝫ. nec prosperi-tatibꝫ. in qua ꝯsistit beatitudo ⁊ beata vita. Vñ Amb. in libro de officijs dicit. Dico beatā vitā ꝯsistere in altitudine sapiētie. i. suauitate cōsciētie et in virtutis sublimitate ¶ Nota ꝙ inscij dignitates ⁊ ptātes mūda-nas adequant celo. q꞉ non recte iudicant. Judicāt em̄ ꝭm ꝯcupiscentiaꝫ et nō ꝭm rei veritatē. Imperiti em̄ velut a longe distantes a veritate spe-culant̄ ꝑmo elenchoꝝ ¶ Nota ꝙ mali dignitatibꝫ ⁊ potestatibꝫ predi-ti plus nocent ꝙ̄ ignis vel diluuiū aquarū. q꞉ mali dignitate sua ⁊ ptāte-

extollunt in superbiã. alios iugo seruitutis opprimendo. ꝓ quo exequendo mouent bella quibꝫ humanũ genus plus offendit ꝙ igne vel diluuio. ¶ Nota ꝙ ciuitas rhomana a tẽpore rhomuli sui ꝯditoris a regibꝫ erat gubernata. postea rhomani exigente malicia ꝛ supbia regũ ipsos deleuerũt et cõsules instituerũt. qui etiã propter eoꝝ supbiã erãt abiecti. Ex q̃ pꝫ ꝙ dignitas ꝛ potestas maloꝝ eos efficit peiores ¶ Nota honor nõ debet alicui rõe dignitatis. sed potius rõe virtutis. vñ Aresto. q̃rto ethic. Nõ erit vtiqꝫ dign⁹ honore ꝑuus existẽs. ꝟtutis em̃ ꝓmiũ honor ẽ. Vñ ẜm ꝟitatẽ solus bonus ẽ honorãd⁹.

Que vero est ista vrã expetibil' ac ꝓcla ra potẽtia. Nonne o terrena aĩalia cõ sideratis q̃bus qui ꝓsidere videamini. Nũ si inter mures videres vnum ali quẽ ius sibi ac potestatẽ pre ceterꝭ vin dicantẽ. quãto mouereris cachinno. Quid vero si corp⁹ spectes: imbecilli us hoĩe reperire q̃as. q̃s sepe muscularũ q̃ꝫ vel morsus. vel in secreta q̃qꝫ rep tãtiũ. necat introit⁹ Quo ꝟo q̃sq̃ꝫ ius aliqd̃ in quẽpiã nisi in solũ corp⁹ ꝛ qđ infra corpus ẽ (fortunã loq̃r) possit exercere Nũ q̃cq̃ꝫ libero impabis aĩmo Nũ mentẽ firma sibi rõe coherẽtẽꝫ de statu ꝓprie q̃etis amoueb Cũ liberuꝫ quẽdã virũ suppliciis se tyrãnus adactuꝝ putaret. vt aduersum se facte ꝯiurationis ꝯscios ꝓderet. linguã ille momordit atqꝫ abscidit. ꝛ in os tyrãni seuientis abiecit. Ita cruciatus q̃s putabat tyrannus materiã crudelitatis. vir sapiens fecit esse virtutis.

¶ Hic philosophia ꝓbat specialiter de potestate ꝙ non sit multũ appetenda duabus ratõnibus. scđa ibi. Quid aũt est. Rõ talis est Illa potestas nõ est multũ appetenda que non est magne ꝛ fortis reputatõnis. sed tm̃ est fragilis ꝛ imbecillis. Sed ptãs tp̃alis est hmõi. q2 ꝑ eaꝫ hõ non potest supra animã: sed tm̃ supra corp⁹ ꝛ super ea bona que corpis sunt. humano auteꝫ corpore nihil est imbecillius Dicit g̃ in littera. Que est ista vestra expetibilis id est desiderabilis ac ꝓclara. i. nobilis potentia quasi diceret nulla est. nõne consideratis terrena animalia quibus videamini preesse. Si enim inter mures videres vnuꝫ pre ceteris sibi vendicantem. id est vsurpantem ius ac potestatem super alios mures. O quanto cachinno. id est risu. tu mouereris. quia derisibile esset. et talis est potestas terrena. scilicet derisibilis que non extendit se nisi ad corpus Quid vero si tu spectes. id est consideres corpus est imbecillius. id est debilius

homine. quasi diceret nihil. quos homines sepe necat. i. interficit morsus muscularum. i. paruorum vermiū vel etiam introitus in secreta. i. in interiora hominis queqꝫ reptantiū. id est serpentium. Quo vero. id est quomodo quisqꝫ potest exercere ius aliquod in quēpiam nisi in soluꝫ corpus ⁊ in fortunā. id est in bona fortune que sunt infra corpus. quasi diceret nullo modo. Nunquid tu vnqꝫ imperabis libero animo. q̄si diceret non. Nunquid tu amouebis de statu proprie quietis mentem sibi firma ratiōe coherentē. quasi diceret non. Et hoc probat exemplo cuiusdam philosophi qui nullis tormentis ad hoc potuit compelli vt illud faceret quod ratio naturalis iudicabat non faciendum. vnde dicit. Cum quidam tyrānus putaret se adacturū. i. compulsuꝝ supplicijs quendā liberum virū. i. philosophum vt ipse proderet conscios facte coniurationis aduersum se. ille liber homo linguam momordit atqꝫ abscidit ⁊ abiecit eam in os. i. in faciem seuientis tyranni. Ita illos cruciatus quos tyrannus putabat eē materiam. i. causam crudelitatis. vir sapiens fecit esse materiam virtutis. q̄a hoc pro virtute non pro crudelitate ei reputatū est ¶ Nota ꝙ muscula est diminutiuū huius nominis musca. ⁊ per musculam dat intelligere q̄cunqꝫ animalia venenosa vel vermes venenosos. ⁊ ab isto loco recepit autor floꝝ cum dixit. Debilius quid sit mare quos nece muscula perdit. ¶ Nota ꝙ animus hominis liber est ⁊ cogi non potest. vñ Seneca. Errat si quis seruitutem credit transire in totum hominē. non eñ transit in animā. quia libertas est in anima ¶ Nota ꝙ homo liber ⁊ constans nullis supplicijs vinci potest. quia dicit Seneca in libro de clementia. Magni animi proprium est placidum esse ⁊ tranquillū ⁊ iniurias ⁊ offensiones superbie despicere. Et. xxviij. ep̄la. triginta tyranni Socratē circūsteterūt. nec potuerūt animū eius infringere.

¶ Quid autem est quod in alium facere quisqꝫ possit quod sustinere ab alio ipse non possit. Busiridem accepimꝰ necare hospites solitum. ab Hercule hospite fuisse mactatū. Regulus plures penoꝝ bello captos in vincula cōiecerat. sed mox ipse victorū cathenis manus prebuit. Vllā ne igitur eiꝰ hominis potentiā putas. q̄ qđ ipse ī alio p̄t ne id in se alter valeat efficere nō possit

¶ Hic p̄hia ponit secūdam rōem que tal' est Illa p̄tās nō est multuꝫ appetenda ꝑ quā nemo potest facere ꝙ alius nō possit in ip̄m qđ ipse potest in aliū. sed potestas tēporalis est hmōi. sicut in littera d̄clarat ponēs duo exēpla de Busiride et regulo Primū est de Bursiride. Busirides fuit filiꝰ neptuni ex matre Lybia q̄ hospites suos mactabat. Hercules autem apud ipsum hospitatus ipsum econtra mactabat Scd̄m exemplū est de Regulo. Regulus iste de q̄ hic fit mētio fuit ꝯsul rhomanꝰ.

qui cū multa bella gessisset cū karthaginēsibꝫ. multos ex eis captiuauit s3
tandē ab eis fuit captus. Ex quo patz ꝙ quicqd potest aliquis in alium
facere pt etiã illud ab alio pati. vñ Cato. Victorē a victo ꝛc. ꝛ ꝑ ɔseq̄ns
nulla est potentia humana que hoc intercipere pōt. vñ dicit in littera. q̄d
est quod quisq3 pt facere in aliū quod ipe non posset sustinere ab alio. q̄si
diceret. nihil. postea declarat. Nos accepimus. i. cognouimus Busiridē
solū. i. ɔsuetum necare hospites. ipm fuisse mactatū ab Hercule hospite
supple suo. Aliud exemplū ponit Regulus ɔsul rhomanus plures pe/
noꝝ. i. carthaginensiū captos bello ɔiecerat. i. posuerat in vincula. s3 mox
ipse prebuit manus cathenis victoꝝ. i. carthaginensiū. Nunqd igit vllā
putas esse hoim potentiā q̃ nō possit efficere ne alius valeat in se quod ip
se potest in alio. quasi diceret nulla reputanda est hec potentia.

¶ Hic ꝑbat phia simr de dignitatibꝫ et ptāti/ bus ꝙ nō habēt in se ali/ quod naturale bonum. ꝑpter qd sint appetende Scdo ostendit ꝙ idem potest concludi de omi/ bus bonis fortuitis. ibi. Postremo. Primo facit quod dictum est. Secū do ostendit falsam noia tionem bonorum exteri orū ibi. De qbus etiã il lud. Ratio quam inten dit est illa Illud quod in se naturaliter est bonuz non potest adiungi pessi mis. sed dignitates ꝛ po testates pessimis adue/ niūt. ergo ꝛc: Maior de clarat in littera. Vñ di/ cit. Si ipsis dignitatibꝫ

¶Ad hec Si ipsis dignitatibꝫ ac ptā tibꝫ inesset aliqd naturalis ac proprij boni. nūq̃ pessimis prouenirent. Ne q3 eñ sibi solent aduersa sociari: Na/ tura respuit vt ɔtraria queq3 iungant Ita cū pessimos plerūq3 dignitatibꝫ fungi dubiū non sit. illud etia3 liquet natura sui bona nō esse q̃ se pessimis herere patiant. Q.d̃ q̃dez de cūctis for tune muneribus dignius existimari potest que ad improbissimum queq3 vberiora proueniunt

et potestatibꝫ inesset aliquid uaturalis ꝛ ꝓprij boni nunq̃3 ꝓuenirent pessi
mis neq3 eñ aduersa. i. opposita solent sibi sociari. q2 natura respuit vt q̄/
q3 ɔtraria ɔiungātur. i. stent simul Cum ergo non sit dubium pessimos
plerūq3 fungi. i. vti dignitatibus illud etiam liquet. i. manifestum est ipsa
non eē bona sui natura que se pessimis patiantur herere. i. ɔmanere Q.d̃
quidem dictum de dignitatibꝫ ꝛ potestatibus dignius potest existimari
de cunctis muneribus fortune. que sc3 munera vberiora. i. copiosiora ꝓue
niunt ad queq3 improbissimū ¶ Nota ꝙ duplex est bonuz. vnum qd
conuertitur cum ente. ꝛ sic dignitates ꝛ potestates licet malis aduenian t
tamen sunt bone Aliud est bonum quod est quedam qualitas derelicta
ex bonis operationibus. ꝛ vocat bonum moris. ꝛ sic dignitates ꝛ potesta
tes bone non sunt. q2 vt plurimū pessimis sociantur.

Prosa sexta

¶ Hic phia probat ꝙ bona fortuita non possunt in suum effectum. ⁊ sic per ꝯsequens habēt falsam denominationē sic arguēdo. Omne quod est naturalit̄ bonum efficit quod est ei ꝓprium ⁊ expellit ꝯtrarium. sicut fortitudo facit fortem. velocitas velocem Sed bona fortune nō efficiunt quod videtur esse ꝓpriū quia diuitie non faciunt diuitem. cum nō restringant auariciā. nec potentia facit potentē. nec dignitas dignū. ꝓpter qđ diuitie false nominātur

¶ De quibus illud etiam ꝯsiderandū puto. ꝙ nemo dubitet esse fortem cui fortitudinē inesse cōspexerit. Et cuicunqꝫ velocitas adest. manifestum est esse velocem. Sic musica musicos. medicina medicos. rhetorica rhetores facit. Agit em̄ cuiusqꝫ rei natura quod ꝓprium est. nec contrariū rerū miscetur effectibꝫ. sed vltro que sunt aduersa depellit. At qui nec opes inexpletam restringere auariciā queunt Nec potestas sui ꝯpotem fecerit nūc viciose libidines insolubiles astrictū retinent cathenis. Et collata improbis dignitas. nōmodo nō efficit dignos: sed prodit potius ⁊ ostentat indignos. Cur ita ꝓuenit. gaudetꝭ em̄ sese aliter habētes: falsis cōpellare nominibꝫ: que facile ipsaꝝ rerum redarguuntur effectu Itaqꝫ nec ille diuitie nec illa potentia. nec hec dignitas iure appellari potest

Vn̄ dicit in lr̄ā De qbꝫ bonis fortuitis illđ etiā puto ꝯsiderandū. ꝙ nemo dubitat illum ēe fortem cui ꝯspexerit inesse fortitudinē. ⁊ illum esse velocem cuicūqꝫ inest velocitas. ⁊ sic musica musicos facit. medicina medicos. rhetorica rhetores. Natura em̄ cuiuscūqꝫ rei agit qđ sibi est propriū. ⁊ nō miscetur effectibꝫ ꝯtrarioꝝ. et vltro .i. sponte expellit q̄ sunt aduersa .i. cōtraria. Atqui ꝓ certo nec opes .i. diuitie queūt .i. pn̄t restringere inexpletā auariciā hominū .i. insaciabilem. nec ptās facit illuꝫ ꝯpotē .i. potentē sui. quē viciose libidines retinent astrictū insolubilibꝫ cathenis .i passionibꝫ. ⁊ dignitas collata improbis nōmodo .i. non solū non efficit dignos. sed ꝓdit ⁊ ostentat indignos Cur ita ꝓuenit ꝙ bona fortune n̄ efficiūt quod videt̄ eis esse ꝓprium. hoc est ideo. qꝛ vos hoīes gaudetis res sese aliter hn̄tes q̄ꝫ videant̄ ꝯpellare .i. denoīare falsis noībꝫ. que noīationes facile redarguūtur effectu ipsaꝝ reꝝ. Ideo nec ille diuitie iure possunt appellari. cū nō faciūt diuitē. nec illa potentia nec hec dignitas iure appellari potest ¶ Nota

ꝙ diuitie non faciunt diuitem. quia non restringunt auariciā. Nam diui-
tie ſm Senecā. xxvij. epl'a. ſunt cōpoſita paupertas in lege nature. talis
autē paupertas ſm legem excludit auariciā que inſaciabilis eſt. Natura
eīn paucis contenta eſt. ¶ Nota ꝙ dignitas improboꝝ oſtentat im-
probos. quia improbus tanto a pluribꝫ cognoſcitur quanto magis inno-
teſcit eius vicium. ⁊ quanto aliquis in maiori dignitate cōſtituitur. tan-
to plus cognoſcitur. Propter quod dicit Seneca in ꝓuerbijs. Loco ig-
nominie apud indignum eſt dignitas.

¶ Poſtremo idem de tota cōcludere
fortuna licet. in qua nihil appetendū
nihil natiue bonitatꝭ ineſſe manifeſtū
eſt. que nec ſe bonis ſꝑ adiungit. ⁊ bo
nos quibꝫ fuerit adiūcta nō efficit

¶ Hic phīa oſtēdit idē poſſe ꝯcludi de omnibꝫ bonis fortuitis. dicens Poſtremo. i. finaliter licet hoc idem cōcludere de tota fortuna. in q̄ nihil eſt appetendū. i. deſiderandū. nihil ineſſe ſibi natiue bonitatis. i. naturalis. manifeſtum eſt que fortuna nō adiungit ſe ſemꝑ bonis. ⁊ quibꝫ fuerit adiuncta bonos non efficit ¶ Nota ꝙ bonum fortune non facit illud bonum cui additur. ſicut muſica facit muſicum. ⁊ virtus facit virtuoſum. Sed ꝙ fortuna malos quibus aduenit non facit bonos patet quia nihil natiue bonitatis ſibi ineſt Qualiter autē mali malos faciunt bonos patebit in quarto huius proſa ſexta.

¶ Metrum ſextum ſecūdi libri

Nouimus q̄ntas dederit ruinas
Urbe flāmata patribuſqꝫ ceſis
Fratre qui quondā ferus interēpto
Matris effuſo maduit cruore
Corpus ⁊ viſu gelidum ꝑerrans
Ora non tinxit lachrymis. ſꝫ eſſe
Cenſor extincti potuit decoris
Hic tamē ſceptro populos regebat
Quos videt ꝯdēs radios ſub vndas
Phebus. extremo veniens ab ortu
Quos premunt ſeptē gelidi triones

¶ Iſtud eſt ſextum metrum huius ſecundi. quod dicitur ſaphicum ab inuentore. trochaicū a pede predominā te. ⁊ ē vndecaſyllabū. q2 quilibet verſus cōtinet vndecim ſyllabas Et eſt acalecticum. quia nulla ſyllaba deficit ad ꝑfectōez metri. In q̄ metro phīa declarat per exemplū ꝙ dignitates ⁊ poteſtates malis aduenītes nō faciunt eos bonos Et hoc declarat per Neronem qui quanto fuit potentior tanto fuit peior. Tāgit autē philoſophia q̄tuor malicias Neronis in hoc metro. quaꝝ pria

Metrum sextum

Quos notus sicco violentus estu
Torret. ardētes recoquēs arenas
Celsa num tandem valuit potestas
Vertere praui rabiem neronis
Heu grauē sortem: quotiēs iniquus
Additur seuo gladius veneno

est. ꝙ vrbem rhomanā incendit. que septē die-bus ⁊ septem noctib9 ar-sit. vt spectaculo illi9 ig-nis cognosceret quātus olim fuerat ignis quan-do Troia capta arserat Scōm malum est. ꝙ ne-ro magnam ꝑtem sena-tus sine vlla causa inter-fecit. Terciū est. ꝙ pro-prium fratrē suum occidit. vt solus securius regnaret. Quartū est. ꝙ ma-trem suam occidi fecit. vt videret locum ventris in quo iacuit. Dicit er-go in littera. Nouimus quantas ruinas. id est q̄nta pericula dederit Ne-ro vrbe supple rhomana flāmata. id est incensa. ⁊ cesis id ē occisis patrib9 id est senatorib9. qui nero quondā ferus id est crudelis interempto fratre suo. Ipse etiā maduit cruore matris effuso. Et designans eius crudeli-tatem circa matrem dicit. Et ipse nero ꝑrrans id est ꝑtransiens visu ge-lidum corpus. id est infrigidatū corpus matris sue. non tinxit. id est non madidauit ora. id est faciem suam lachrymis. sed ipse potuit sine omnib9 lachrymis esse censor. id est iudex extincti decoris. id est interfecte matris que decora fuit. Tamē hic nero licet adeo malus esset regebat populos sceptro. id est imperiali dignitate Hos inquā populos rexit quos pheb9 id est sol veniens ab ortu extremo videt. id est aspicit. condens id est ab-scondens radios suos sub vndas Et loquitur more poetaꝝ. quasi dice-ret Ipse rexit om̄es populos qui erant ab ortu solis vsq3 ad occasum. Si-militer regebat populos quos gelidi id est frigidi septē triones id est sep-tem stelle in maiori vrsa collocate. que dicuntur triones quasi teriones. q2 illam plagam terre terunt ⁊ premunt. sc3 magna frigiditate. plaga em̄ sep-tentrionalis frigida est. quasi diceret Ipse regebat omnes populos aqui-lonares. Et istos populos regebat quos notus. id est ille ventus collate-ralis austro violentus existens torret. id est cremat sicco estu. id est mag-no calore. notus inquā recoquēs arenas ardētes. id est calidas. venit em̄ ille ventus a torrida zona. ⁊ ideo calidus est. q̄si di. Nero etiā regebat om-nes populos australes. ⁊ sic per quatuor plagas mundi ostendit eius po-testatem sup omnes populos. Tandem celsa. i. magna potestas nō va-luit vertere id est mutare rabiem id est crudelitatē praui neronis. Et tūc deplangit ꝯiunctionē magne potestatis cum magna malicia. quia multa mala ex ea ꝓueniunt. dicens Heu supple dico esse grauem sortem. id est euentū. quotiēs iniquus gladius. id est iniqua potestas additur seuo ve-neno. id est venenose crudelitati. ¶ Nota ꝫm Aresto. v. ethicoꝝ. ṗnci-patus virum ostēdit. malicia em̄ hominis vel ꝓbitas ostendit principatu sicut p3 in nerone. cuius malicia ⁊ crudelitas in imperio sue dignitatꝭ ap-paruit. ꝓpter qd̄ dixit Aresto. Seuissima est iniusticia hn̄s. Et vij. ethi-coꝝ d̄r. Simile est igitur ꝯparare iniusticiā homini iniusto. Etem̄ dete-rior bestia deciesmillies. plura em̄ mala facit homo malus q̄3 bestia.

¶ Nota ꝙ propter hec mala Neronis que tangũtur in littera multo
plura ipse ꝑpetrauit. nam dicit phia tercio huius. prosa qnta. Nero Se-
necam familiarē suum preceptorē ad eligende mortis coegit arbitriũ. et
quia Nero fuit crudelissimus hominũ. ideo Seneca scripsit quendã libel
lum ad ipsum qui intitulať liber de clementia. in quo hortatur eum ad fu
gam crudelitatꝫ. ⁊ ad vsum clementie. qui qdem liber sic incipit. Tibi scri
bere de clementia Ne[illegible]cesar institui ⁊c.

¶ Hic incipit septi-
ma prosa huius secũdi li
bri. in qua oñdit phia ꝙ
glã mũdana nõ sit mul-
tum appetẽda. ⁊ pmo in
ducit Boetiũ cõfitentē
se non multũ desiderasse
ꝑdicta. s. ptãtes ⁊ digni
tates. nisi inquãtũ sunt
materia rerũ gerendaꝝ.
Scdo oñdit phia ꝙ glã

¶ Prosa septima secundi libri

Um ego, scis inquã ipsa, mi-
nimũ nobis ambitionē mor
talium reꝝ fuisse dominatã. Sꝫ mate
riam gerendis rebus optauim⁹. quo
ne virtus tacita ꝯsenesceret.

sit ꝑexile bonum. ⁊ ꝙ nõ sit multuꝫ appetẽda. scda ibi Et illa. Dicit pmo
Tum ꝓ tunc ego boetius inquã. i. dixi. o phia tu scis ambitionē. i. cupidi
tatē reꝝ mortaliũ. de quibꝫ dixisti minimũ nobis fuisse dominatã. sꝫ bene
optauimus materiã rebꝫ gerẽdis. quo ne ꝓut nõ ꝯsenesceret in nobis vir
tus tacita. i. nõ excitata. ¶ Nota ꝙ in sapiente non dñatur cupiditas
reꝝ tpalium. qꝛ phia inducit mobilis affluẽtie ꝯtemptũ. ex libro de plan
tis. Et socrates cũ athenis ad studiũ ꝑgeret. magnũ pondus auri in ma
re ꝓiecit. dicēs Mergã te ne mergar a te ¶ Nota ꝙ materia reꝝ gerē-
daꝝ sunt ista sine quibꝫ res ꝯueniẽter geri nõ pñt. ⁊ sunt tria. s. sapia auto
ritas ⁊ potẽtia. Sine sapia eñ nihil ꝯueniẽter geritur: vt de se pꝫ. res etiã
gerenda autoritate ornatur. qꝛ homo autẽticus libẽtius auditur ⁊ facili⁹
ei creditur. Potẽtia vero mali deprimunť ⁊ boni extollunť. hanc materiã
Boetius desiderans potentiã ⁊ dignitates quesiuit ¶ Nota ꝙ Boe
tius materiã dignitatis ⁊ ptãtis ideo quesiuit ne ꝟtus sua tacita ꝯsene-
sceret. i. dum ipse ad senectutē ꝓueniret. ꝟtus sua tacita esset duꝫ nullus
aliqd loquereť de laude sue ꝟtutis vel scriberet Tunc eñ virtus tacita cõ
senescit qñ non agit aliqs vnde alij loquanť. ⁊ cum nihil scribiť de suis be-
neficijs. qꝛ ꝟtus habentē ꝑficit. ⁊ opus eius laudabile reddit

¶ Hic phia oñdit glo-
riã mundanã nõ esse ap
petendã. Et pmo pmit
tit ꝙ cupido glie mltos
allicit. scdo ꝓbat eã esse
exilē ⁊ vanã. ibi Omnē
terre ambitũ. Primo dt
sic Ex quo boetius qñqꝫ

P. Et illa. Atqui hoc vnũ est qd
pstantes qdē natura mẽtes. sꝫ nondũ
ad extremã manũ virtutũ ꝑfcõne ꝑ-
ductas (allicere possit) glorie scꝫ cupi
do. ⁊ optimoꝝ in rempublicam fama

Prosa septima

meritoꝝ. Que q̄ꝫ sit exilis ⁊ totius vacua ponderis: sic considera

quesiuit dignitates ⁊ potestates. ne ꝟtus sua tacita cōsenesceret. Videt̄ ꝙ ista ꝓpter laudē ⁊ gloriam q̄siuit. ideo d̄t phia. hoc vnū est. scꝫ cupido glorie ⁊ fama optimoꝝ meritoꝝ in rem publicā. que fama solet allicere mentes hoīm natura prestantes. i. excellētes. sꝫ nondū. i. non adhuc ꝑductas ad extremā manum ꝑfcōne virtutū. id est ad summā ꝑfcōem. que fama ⁊ gloria q̄ꝫ sit exilis ⁊ vacua totius ponderis. i. p̄ciositatis sic ꝯsidera ex sequentibꝫ ¶ Nota ꝙ cupido vane glorie multos allicit ⁊ delectat. vn̄ Seneca. lxi. ep̄la sic d̄t. Illud p̄cipue nos impedit ꝙ cito nobis placemus si inuenimus qui nos bonos viros dicant. qui prudētes. qui scōs. nō sumus modica laudatiōe ꝯtenti. quicq̄d in nos adulatio sine pudore ꝯgesserit tanq̄ꝫ debitū putamus. optimos nos esse sapiētissimosqꝫ aff..rmātibꝫ assentimus. cum sciamus nos sepe multa mentiri. adeo q̄ꝫ indulgemus nobis vt laudari velimus in id cui ꝯtrariū maxime fecimus ¶ Nota ꝙ duplex est bonitas mentis. s. naturalis ⁊ acquisita. Naturalis bonitas est ſm quā aliqui naturaliter st̄ pij. mansueti. sobrij ⁊ casti. sed hec bonitas si nō emendat̄ virtute ⁊ sapiētia cito extollit hominē ad inanem gl'am Alia est bonitas acquisita exercitio virtutū ⁊ scientiaꝝ. que nō ꝑmittit hominē extolli ꝑ vanam gl'am. qꝛ sapiens ponit fructū suum in ꝯscientia. stultus aūt in laude ſm Macrobiū. Ideo d̄t phia ꝙ cupido glorie allicit mētes natura p̄stantes nondū adhuc virtutibꝫ ꝑfectas. ¶ Nota ꝙ laus est frequens fama optimoꝝ meritoꝝ in rempublicā gestorum. sꝫ gloria est clara noticia cum laude. Vel gloria est late patens preconiū. i. annunciatio

¶ Omnē terre ambitum sicuti astrologicis demōstrationibꝫ accepistis ad celi spacium puncti constat obtinere rōem Id est vt si ad celestis globi mḡnitudinem ꝯferatur. nihil spacij prorsus habere iudicet̄. Huius igit̄ tam exigue in mūdo regionis quarta fere porcio est. sicut Ptholomeo ꝓbante didicisti. que nobis cognitis animātibꝫ incolat̄. Huic q̄rte se q̄ntū maria paludesqꝫ premūt: quantūqꝫ sui vasta regio distenditur cogitatiōe subtraxe

¶ Hic phia oñdit gloriam mundanā esse exilem. nec multum appetendā. primo hoc ostendit ex parte spacij ī quo dilatatur. scd̄o ostendit hoc ex diuersitate nationū ad quas nō diuulgatur. tercio ostēdit idem ex diuersitate moꝝ ꝓpter quos de eodem ꝯtrarie iudicat̄. quarto ostendit idē ex breuitate durationis. ꝓpter quā non ꝑpetuat̄. secūda ibi Ad de ꝙ hoc ipm. tercia ibi Quid ꝙ diuersaꝝ. q̄rta ibi. Sed q̄ꝫ multos. Primo intendit talem rōem. latitudo fame cō

ris. vix angustissima inhabitādi ho/
minib⁹ area relinquetur In hoc mini
mo igitur puncti quodā puncto circū
septi atqꝫ conclusi. De ꝑuulganda fa
ma. de proferendo nomine cogitatis
At quid habeat amplum magnificū
qꝫ gloria tam angustis exiguisqꝫ limi
tibus artata

sistit in latitudine terre.
sup quā dilatatur. sꝫ ter
ra nō est lata sup quā fit
dilatatio fame. sicut de/
clarat ī lrā. ergo fama la
te nō potest diffundi. et
ꝑ ꝯñs est exilis. nec mul
tum appetēda. Vñ di/
cit in lrā. Tu accepisti. i.
didicisti astrologicis de
monstrationib⁹ oēm am
bitum terre. i. spaciū ter/
re obtinere. i. habere rōez
puncti ad spacium. i. ad
magnitudinē celi. quod magis exponens dicit. Ut si terra ꝯferatur. id ē
ꝯparetur ad magnitudinē celestis globi. ipsa iudicetur prorsus nihil spa
ciū habere. Huius igitur tam exigue regionis. i. terre in mundo fere quar
ta porcio. i. quarta pars est que incolatur. id est inhabitatur ab animātib⁹
nobis cognitis. sicut tu didicisti a Ptholomeo hoc ꝓbante. Si subtraxe/
ris cogitatione huic quarte terre quantū maria ⁊ paludes premunt. i. oc/
cupant. ⁊ quantū vasta. i. ampla regio distenditur siti. i. siccitate. tunc vix
relinquetur hominib⁹ angustissima area. id est artissimus locus inhabitā
di. In hoc ergo quodā minimo pūcto puncti. id est minima porcione ter
re vos homines circūsepti atqꝫ conclusi cogitatis de ꝑuulganda fama. de
ꝓferendo id est extollendo nomine. i. fama. ⁊ hoc fit inutiliter. Sed quid
habeat. i. quid potest habere gloria amplum ⁊ magnificū. que artata est
tam angustis ⁊ exiguis limititib⁹ id est terminis. q̄si di: nihil habet mag/
nificum ¶ Nota ꝙ terra respectu celi non est alicuius quātitatis sensi
bilis. sed habet se sicut punctus. quia orizon qui terminat visum nostrum
diuidit celum in duo media. quod non esset si terra in cōparatione ad ce/
lum haberet aliquam quantitatē. Item si terra esset alicuius quātitatis
sensibilis respectu celi. tunc stelle nō apparerēt nobis eiusdem quātitatis.
quod patet falsum. quia in ea parte vbi terra esset magis gibbosa ⁊ ꝓpin
quior celo apparerēt stelle maiores. ⁊ in opposita parte minores ¶ Itē
minima stella fixa visu notabilis est maior tota terra. Si ergo talis stella
apparet nobis existentib⁹ in terra sicut punctus. multo magis terra respe
ctu celi erit sicut punctus ¶ Item punctus est quoddā indiuisibile a
quo linea equaliter distans facit circulū. ⁊ quia celum ex omni parte equa
liter distat a terra. ideo terra respectu celi habet se sicut punctus ¶ No
ta ꝙ tres partes terre sunt inhabitabiles. vna ꝓpter nimiū calorem. ⁊ due
propter nimium frigus. Sed quarta pars que est temperata in calidita
te ⁊ frigiditate a nobis inhabitatur. sꝫ quia adhuc non tota inhabitatur
propter maria ⁊ paludes ⁊ propter nimiam siccitatē. Ideo dicit phīa ꝙ
quarta pars fere est habitabilis. Unde dicit fere ſm alios. quia estus so
lis non facit torridam zonam totaliter inhabitabilē. cum quedā ciuitas
dicta zenith (supra quā Ptholomeus dicitur fundasse astrolabiū) direc

re sit sub equinoctiali posita. sed dicitur inhabitabilis. quia est grauis inhabitationis. Sed vltra equinoctialē omnino est inhabitabilis propter nimium calorem ¶ Item dicit q̄rtam ptem terre inhabitari ab animātibus nobis cognitis. hoc forte dr propter antipedes si sunt. qui nobis sunt omnino incogniti

¶ Adde ꝙ hocipsum breuis habitaculi septum plures incolunt natiōes lingua. moribꝫ: totius vite rōne distātes. Ad quas tum difficultate itineꝝ. tum loquendi diuersitate. tum cōmercij insolentia. nōmodo fama hominū singuloꝝ. sed ne vrbium q̄dem pueni re queat. Etate deniqꜫ marci tullij (sicut ip̄e quodā loco significat) nondū caucasum montē rhomane reipublice fama trāscendera t: ⁊ erat tunc adulta parthis etiā ceterisqꜫ id locoꝝ gentibus formidolosa. Vides ne igitur q̄ꜫ sit angusta q̄ꜫ cōpressa gloria, quā dilatare ac propagare laboratis An vbi rhomani nominis transire fama nequit. rhomani hominis gloria progredietur .·.·.·

¶ Hic phīa ōn̄dit gloriam non esse appetendam ex diuersitate nationum ad quas nō diuulgatur. ⁊ intendit talem rōnem. Diuerse nationes et diuersa ydeomata non solum impediunt promulgationē fame hominū sed etiā vrbium. sed in terra habitabili sūt diuerse nationes diuersoꝝ ydeomatū ergo pmulgatio fame ꝑtalia impeditur. ⁊ per cōsequens nō est multum appetēda Unde dicit in littera. Adde p̄dicte rationi ꝙ hocipsum septū .i. spacium terre est breuis habitaculi. id ē parui spacij in quo nos habitamus incolunt .i. inhabitant plures natōes id est plures gentes distantes id est differētes lingua id est ydeomate et moribus. ⁊ rōne toti⁹ vite. id est rōne modi viuendi. ad quas non potest peruenire nōmodo. i. non tm̄ fama singuloꝝ hominū. sed etiā nec fama vrbium. tum. i. tam difficultate itineꝝ. i. viaꝝ. tum. i. tam diuersitate loq̄ndi. i. ydeomatū. tum. i. tam insolentia. i. incōsuetudine ꝯmercij. qꜫ aliqui hoīes non ꝯsueuerunt cum alijs cōicare in ꝯmercijs. qꜫ etate. i. tp̄e Marci Tullij (sicut ipse marcus tullius ꝑcat quodā loco. i. in quibusdā suis scriptis) fama rhomane reipublice nondū transcēderat caucasuz mōtem. ⁊ tm̄ fama rhomanoꝝ erat adulta. i. ab antiquo nota. etiā formidolosa parthis. id est illis hominibꝫ. ⁊ ceteris gentibus id locoꝝ. id est circa caucasum montem. Uidesne igitur q̄ꜫ angusta id est coartata sit gloria q̄ꜫ compressa id est in modicum redacta. quā gloriam laboratis dilatare

et propagare. an ꝑ nunquid gloria vnius hominis rhomani illic ꝓgredie-tur .i. ꝑueniet. vbi fama rhomani nois .i. rhomane vrbis nequit transire q.d. non ¶ Nota ꝙ ꝑtem terre habitabilẽ vocat septũ. quia est septa .i. circũdata mari. vñ Linconiẽsis in tractatu suo de spera. ⁊ etiã Macro-bius dicunt. ꝙ quarta porcio nostra habitabilis vndiqꝫ cingitur mari.

¶ Nota ꝙ insolentia ẜm Senecã est spẽs false magnitudinis. Sꝫ ẜm Huguitionẽ insolentia est suꝑbia vel fatuitas In ꝓposito aũt potest expo-ni pro incõsuetudine. ⁊ tunc dꝛ ab in qꝺ est non. ⁊ soleo quod est cõsuesco

¶ Nota ꝙ caucasus est mons q̇dã situs in parte septẽtrionis. ad quẽ non ꝑuenerat fama rhomane vrbis. licet parthis ⁊ aliȷs gentibꝫ circũia-centibꝫ fama rhomanoꝝ erat formidolosa. id est formidabilis

¶ Quid ꝙ gentium diuersaꝝ mores inter se atqꝫ statuta discordant. vt qꝺ apud alios laude. apud alios suppli-cio dignũ iudicetur. Quo fit vt si quẽ fame ꝑdicatio delectet. huic in pluri-mos populos nomẽ ꝓferre nullo mõ cõducat Erit igiꝛ ꝑuagata inter suos gloria quisqꝫ ꝯtentus. et intra vnius gentis termios preclare illa fame im-mortalitas coartabitur

¶ Hic ostendit gloriã mundanã esse exilem ex parte diuersitatis morũ propter quos de eodem apud diuersos cõtrarie iudicatur. ⁊ intendit ta-lem rõnem. Cõtrarieta-tes ⁊ institutionũ ⁊ legũ impediunt fame dilata-tionẽ. sꝫ homines ꝯtra-riaꝝ institutionũ ⁊ legũ terrã inhabitãt. ergo di-uersitas institutionũ ⁊ le-gum impediunt dilata-tionẽ fame. ⁊ per ꝯñs nõ est multum appetenda vnde dꝛ in lrã. Quid spe est iudicandũ. ꝙ mores et instituta ⁊ leges diuersaꝝ gentium inter se discordãt. vt illud qꝺ apud alios iudicatur dignũ laude. apud alios iudicetur dignũ supplicio Quo .i. ꝓpter q̇d fit vt si ꝑdicatio .i. dilatatio fame delectet quẽ .i. aliquẽ nullo modo ꝯducat .i. laboret ꝓferre nomẽ .i. famã suam in plurimos ꝑp̃los. qꝛ licet ab aliquibꝫ laudareꝛ. ab aliȷs tñ vitupareꝛ. Erit igiꝛ quisqꝫ ꝯtentus gloria ꝑuagata .i. dilatata inter suos. Et ista preclara immortalitas fame (hic loq̇tur hyronice. qꝛ nõ est ꝑclara nec immortalis illa) coartabiꝛ .i. cõ-stringetur intra terminos vnius gẽtis .i. vnius ydeomatis ¶ Nota ꝙ tanta est diuersitas moꝝ in gentibꝫ. ꝙ illud qꝺ reputatur apud alios lau-dabile: apud alios reputaꝛ vituꝑabile. Reputaꝛ em̃ apud syros lauda-bile cõedere parentes mortuos. ne comedanꝛ a vermibꝫ in terra. qꝺ apud alios extraneos ẽ execrabile. Siľr apud iudeos reddiꝛ laudabile ducere vxores ꝯsanguinitate ꝓximas. qꝺ apud xp̃ianos ꝓhibetur ¶ Item in triuallis laudabile ẽ occidere prẽm sexagenariũ ⁊ cremare ip̃m. qꝺ apud alios est vituꝑabile. Vñ dicit poeta Sũt loca sunt gentes quibꝫ et mac-tare parẽtes Est phas ⁊ pietas dum longa suꝑuenit etas

Prosa septima

¶ Hic phia ostēdit exilitatē glorie ex breuitate duratiōis ꝓpter quā non ꝑpetuatur. Et diuidit in tres ꝑtes. ꝑmo ostendit hoc ex hominum obliuione. scd̓o ex tp̄is breuitate. ibi. Uos vero. tercio ostendit gloriam a viris virtuosis nō esse appetendam. ibi Uos aūt. Primo dicit ꝙ fama et gloria nō sint immortales pz q̃z multos viros clarissimos. id est gloriosos suis tp̄ibus deleuit inops. i. d̓fectuosa obliuiō scriptoꝝ. quā q̃z etiā ipsa scripta ꝓficiāt quid. i. parū. que scripta longior et obscura vetustas tp̄is ꝑmit. i. consumit cuz suis autoribus. quoꝝ sunt scripta

Sed q̃z multos clarissimos suis tp̄ibus viros: scriptoꝝ inops deleuit obliuio. Quā q̃z q̄d ipsa scripta proficiāt que cū suis autoribus premit longior atq̃z obscura vetustas.

¶ Nota ꝙ ꝑ scripturam fama gestorum transmittitur ad posteros. talis āt scriptura quādoq̃z deficit vel propter inopiā scriptoꝝ. vel quia ipsa scripta in se vetustate consumuntur. ⁊ ideo fama ⁊ gloria in obliuionem perueniunt. vnde Salustius in catilinario conqueritur res gestas rhomanorum minus esse famosas. propter inopiam scriptorum. Atheniensium vero maiores fame q̃z rhomanorum propter scriptorum copiam

Uos vero īmortalitatē vobis ꝓpagare videmini. cum futuri famā temporis cogitatis. Quod si ad eternitatis infinita spacia ꝑtractes. quid habes ꝙ de nominis tui diuturnitate leteris. Unius etenim mora momenti si decem milibus conferatur annis quoniam vtrunq̃z spaciuz definitum est. minimam licet habet tamen aliquam portionem. At hic ipse numerus annorum. eiusq̃z quantūlibz multiplex, ad interminabilem diuturnitatem ne comparari quidem potest. Et enim finitis ad seinuicem fuerit que-

¶ Hic phia ostndit famā ⁊ gloriā non esse durabilem ⁊ immortalē ex tp̄is breuitate dicens. Uos vero homines videmini vobis propagare. id est facere immortalitatem eū cogitātes famam futuri temporis. ⁊ in hoc frustra cogitatis. quia exilis est duratio fame per tempus. quod. s. tempus si pertractes. id est compares ad infinita spacia eternitatis. quid habēs ꝙ leteris de diuturnitate tui nomīs. id est tue fame. quasi diceret. nihil est etenim mora vnius momenti si conferatur. id est comparetur decem milibus annis habet aliquam proportionem licet minimā

dam. infiniti vero atq3 finiti nulla vn
q3 poterit esse collatio. Ita fit vt quã/
ticunq3 prolixi tẽporis fama si cũ inex
hausta eternitate cogitet᷑ non parua.
sed plane nulla esse videat᷑

id est valde paruã. qm̄
vtrũq3 spaciũ tpis est fi
nitũ. sed h numerus an/
noꝝ. sc3 decem milia vel
eius numeri quãtũlibet.
multiplex. sicut duplu3
vel triplum non potest
comparari ad intermia/
bile3 diuturnitatis que
est eternitas. quia finit3 ad seinuicẽ quedam fuerit collatio. i. comparatõ
infiniti vero ⁊ finiti nulla vnq3 potest esse collatio. i. comparatio Ita fit vt
fama tpis quãticunq3 prolixi si cogitetur. ꝯparando cũ inexhausta. i. infi
nita eternitate. ipsa videatur non parua sed plane nulla esse ¶ Nota
om̄e quod incipit in tempore necessario habet finem in tempore. cum tem
pus sit causa corruptionis temporalium quarto phisicorum. Cum igi/
tur fama sit temporalis incipiens. ipsa desinet in tempore. ⁊ per cõsequẽs
non est perpetua ¶ Nota ꝙ tempus quantũcunq3 magnũ compara/
tum ad eternitatem minimũ reputatur. ⁊ quasi nullius momenti. lic3 eni
finitorum ad seinuicem possit esse comparatio. ⁊ inter ipa possit esse pro
portio. tamen finiti ad infinitum nulla potest esse comparatio. Cum igi
tur eternitas sit duratio infinita tota simul existens. ⁊ tempus quantũcũ/
q3 magnum sit finitũ. tempus nullam habebit proportionem ad eternita
tem. ⁊ per consequens fama quanticũq3 prolixi temporis comparata ad
eternitatem nulla videtur esse.

¶ Uos aũt nisi ad populares auras
inanesq3 rumores recte facere nescit᷑
Et relicta ꝯsciẽ virtutisq3 p̄stantia, de
alienis p̄mia sermunculis postulatis
Accipe in hmõi arrogantie leuitate
q3 festiue aliquis illuserit. Nã cum q̄
dam adorsus esset hominem ꝯtume
lijs. q̄ nõ ad vere virtutis visum s3 ad
supbam gloriam. falsum sibi philoso
phi nomen induerat. adiecissetq3 iam
se scituꝝ an ille philosophus eẽt. si q̄/
de3 illatas iniurias leuiter patiẽterq3

¶ Hic phia ostendit
gloriam a viris virtuo/
sis non esse curandam.
et hoc duabus rationi/
bus. secunda ibi. Quid
autem est. Prima ratõ
est illa. Illud quod spec
tat ad leuitate3 arrogã/
tie a sapiẽtibus non est
curandum. sed gloria ꝓp
ter quam homo recte fa
cit. ꝓpter laudes homi/
num illa spectat ad leui
tatem arrogãtie. ⁊ est di
gna derisione. ꝙ ⁊c. ꝙ ãt
talis arrogantia sit que
dam derisio declarat in
littera. ⁊ dixit. Uos ho/
mines nescitis recte fa/
cere nisi ad pplares au/
ras. i. ad populorũ com

tolerasset. Ille patiētiā paulisꝑ assumpsit. acceptaqꝫ cōtumelia velut insultans iam tandē inq̄t: intelligis me eē phm. Tū ille nimiū mordaciter Intellexeram inq̄t si tacuisses

placētias ⁊ ad ianes rumores ⁊ laudes. et vos postulatis. i. desideratis premia de sermunculis alienis. relicta id ē postposita prestantia. i. dignitate vestre ꝯscie ⁊ virtutis ꝓpter quaꝫ debēretis recte oꝑari. accipe. i. considera ꝗꝫ festiue. i. gloriose aliquis illuserit. i. deriserit quendā dicenteꝫ se esse phm in leuitate hmōi arrogātie. Nam cū q̇dam tyrannus eēt adorsus contumelijs. id est incepisset alloqui contumeliose quēdam hoiem qui induerat. i. vsurpauerat sibi falsum nomē phi. non ad vsum vere virtutis. sed ad supbam gloriam. ⁊ tyrannus adiecisset. i. dixisset se iam sciturū an iste esset phs siquidē illatas sibi iniurias patienter leuiterqꝫ tolerasset. ille qui dixit se phm paulisꝑ patientiā assumpsit. scꝫ in principio. ⁊ accepta contumelia a tyranno velut sibi insultans inquit ad tyrannū. Intelligis ne me esse phm. tunc ille tyrannus mordaciter inquit. intellexerā te phm esse si tacuisses ¶ Nota ꝑm ꝯmentatorem in prologo. viij. phisicoꝝ. Uerus phs debet esse perfectus omnibus generibus virtutū. ⁊ ꝑ consequens debet esse magnanimus. Sed ꝑm Señ. in libro de clemētia. Magnanimi est iniurias ⁊ offensiones supbi despicere. ⁊ ꝑ consequens verbis ꝯtumeliosis ꝓuocari nō dꝫ. ¶ Item veri phi est nō vinci a paissionibus. sꝫ potius dꝫ moderare ⁊ refrenare passiōes. cū virtus ꝯsistat in moderatōe passionū. vñ Aresto. iiij. ethicoꝝ dicit. Mansuetus vult imperturbatus esse ⁊ non duci a passione. Uñ q̇dam phs ꝯtumeliose sibi insultanti dixit. Tu didicisti maledicere sꝫ ego didici maledicta ꝯtēnere.

¶ Quid aūt est quod ad p̄cipuos viros (de bis em̄ sermo ē) q̇ virtute gloriam petūt: q̇d inquam est qꝺ ad hos de fama post resolutū morte suprema corpus attineat Nam si (quod nostre rationes credi vetant) toti moriuntur homines. nulla est om̄ino gloria cum is cuius ea esse dꝛ nō extet oīno Sin ꝓ. bene sibi mens ꝯscia terreno carcere resoluta celū libera petit nōne om

¶ Hic philosophia ponit secundam rationem que est talis. Homines virtuosi vel totaliter moriuntur corpore ⁊ anima vel aīma viuit post mortem. Si totaliter moriuntur. nihil spectat ad eos de gloria post mortem. Si anima coruꝫ viuit post mortem illa petit celum spernens omne terrenum negocium. et si nihil ad eā de terrena gloria. ꝗ apud ꝟtuosos homies nulla debet esse cura de glia. Dicis

ne terrenũ negocium spernit. q se celo
fruens. terrenis gaudet exemptã

ergo in lrã. Quid est qd ad pcipuos. i. ad virtuosos viros attineat de fama post resolutũ corpus extrema morte. quasi diceret nihil. de his em̃ viris est sermo nr̃ q petũt. i. querũt gloriã vtute. i. opibus vtuosis. Nã si hoies toti moriunt corpe et aia vt quidã putãt. qd tñ nostre rões. i. philosophice rões vetãt. i. phibẽt credi. qz bm phiaz aia intellectiua est immortalis. nulla est oino glã post morte cũ iste oino non extet. i. nõ sit cuius ea glã esse dr. Sin vo mens bñ sibi 9scia. i. illesa resoluta. i. liberata terreno carcere. i. a corpe. post mortẽ libera petit celũ. Nonne ipsa aia que celo fruẽs gaudet se exemptã terrenis ipsa spernit om̃e terrenũ negociũ. z p 9ñs terrenã glãm. qsi diceret sic.

¶ Nota q ad vtuosos nihil spectat de fama nec in pñti vita nec in futura. non in presenti. qz dicit Seneca in puerbijs q plurimi curant famã pauci autem consciam. z tales pauci curantes 9sciam sunt virtuosi z phi de qbus loqtur Boetius in fine tractatus de summo bono dicens. Pauci sunt viri honorandi sicut phi qui contemnũt desideriũ sensus z sequũt desideriũ intellectus Plurimi aũt sunt qui curãt famam. sicut stz vulgares q relicta virtute conscie pter laudes hoim recte faciunt. De quibus dt scriptura. Amẽ dico vobis receperũt mercedẽ suam. Nec etiaz fama spectat ad viros virtuosos in futura vita. q vtuosi si totaliter moriunt nihil ad eos de fama. Si aũt aia viuit post mortẽ ista euolat ad celũ z nihil curat de fama. spernit oẽ terrenũ negociũ. z potius gaudet. qz est exẽpta a curis terrenis. z gaudio celesti fruit in eternum

¶ Metrũ septimũ libri secũdi

Uicũqz solã mẽte pcipiti petit
Summũqz credit gloriam
Late patẽtes etheris cernat plagas.
Artumqz terrarum situm
Breuẽ replere non valentis ambituz
Pudebit aucti nominis
Quid o supbi colla mortali iugo
Frustra leuare gestiunt
Diffusa linguas explicet
Et magna titul' fulgeat claris dom9
Mors spernit altam gloriam

¶. Hic incipit metz seprimũ hui9 scdi. qd dr archilogicũ ab inuentore. iambicũ a pede pdominãte. z 9stat ex pmo versu trimetro. secũdo dimetro. In quo metro phia docet quo glã sit 9temnenda ex 9sideratõe amplitudinis celi z strictitudinis terre dicens. Quicũqz petit. i. desiderat pcipiti mente solã gloriaz et credit istã eẽ summuz bonum. i. precipuũ inter appetenda. iste cernat. i. consideret plagas etheris. id est partes celi late patentes. z cernat artuz sitũ terrarum. i. strictum spaciũ terre in compati

Metrum septimũ

Inuoluit humile piter ⁊ celsuz caput
Equatq; summis infima
Ubi nũc fidelis ossa Fabricij manẽt
Quid Brutus aut rigidus Catho
Signat supstes fama tenuis paucul'
Inane nomen litteris
Sed q̃d decora nouimus vocabula
Num scire consumptos datur
Jacetis ergo prorsus ignorabiles
Nec fama notos efficit
Qꝫ si putatis longius vitã trahi
Mortalis aura nominis
Cũ sera vobis rapiet hoc etiã dies
Jam vos secunda mors manet

one ad celũ. ille pudebit. id est verecundabit auc ti nominis. i. aucte fame sue non valentis replere breuẽ ambitum. i. puuz spaciũ terre. Et tũc ex/clamat dicens. Quapter hoc miror q̃d. i. propter q̃d supbi gestiũt. i. cupi/unt frustra leuare. id est tollere colla sua mortali iugo. i. mortali fama. li/cet em̃ fama diffusa me ans. i. trãsiens p remo/tos populos explicet lin guas. i. per linguas po/populoꝝ. ⁊ licet magna domus tua. i. nobilis pa rẽtela vel familia tuã ful geat claris titulis. i. lau/dib). tamẽ mors spernit altam gloriam. ⁊ mors pariter. i. simul inuoluit humile caput. i. miseruz hominem ⁊ celsum. id est nobilem vel diuitem. ⁊ mors equat infima sum mis nulli parcendo quod declarat dicens. Ubi nunc manẽt ossa fidelis Fabricij. Quid Brutus aut rigidus Catho supple ẽ. quasi diceret. q̃d manet de gloria eorum post mortez. vtiq; modicũ. s. illud manet quod te nuis fama. id est exilis supstes. id est manens signat inane nomen eorum paucislis litteris scriptis in epitaphijs eorum. sed quid. id est ad quid no uimus decora vocabula scripta. nunquid intelligitur per ea ipsos esse cõ sumptos. id est mortuos. quasi diceret immo. Jacetis ergo mortui pror/sus ignorabiles. nec fama efficit vos notos. Et quia aliquis diceret. licz ipsi sint mortui corpore. tamẽ viuunt ẜm famã. dicit philosophia. Si pu tatis vitã vestram longius trahi. i. prolongari aura mortalis nominis. id est splendore mortalis fame. cum sera. id est vltima dies vobis hoc rapiet id est famam auferet iam vos manet. i. expectat secunda mors. quasi di/ceret. si estis prius mortui corpore ⁊ fama manẽs est vita vestra illa cessan te secundario moriemini ¶ Notandum Fabricius fuit consul rhoma nus qui cum mitteretur pugnare contra Pirrhum regem epirotaruz rex promisit sibi partem regni sui vt transiret ad ipsum. quod Fabricius cõ tempsit. sequenti anno Pirrhus obtulit sibi magnam pecuniam auri vt traderet rhomanum imperiũ. cui ait Fabricius. Rhoma non vult au/rum. sed vult imperare habentibus aurum. propter quod ipse dictus fuit fidelis Fabricius. Dicitur etiam de Fabricio ꝙ cum quidam ad euz venisset promittens se Pyrrhum regem occisurum si Fabricius sibi pe

cuniã aliquando dare vellet. ipse vero Fabricius hunc traditorem misit ligatum ad Pyrrhũ pro tali scelere puniendum. cui tunc pyrrhus dixit. Possibilius est solẽ a suo tramite deuiare q̃ fabriciũ a via recte rationis discedere ¶ Nota ꝙ Brutus fuit p̄mus consul rhomanus qui amore libertatis ⁊ iusticie ꝓpter stuprum Lucrecie plurima egit. ⁊ multa bella pro rhomanis iniijt. propter quod etiã famosus fuit ¶ Nota ꝙ Cato dictus est rigidus propter rigorẽ animi sui qui ad nihil turpe flecti potuit ⁊ tante iusticie fuit. vt Lucanus ip̄m dijs compararet in iudicanda cã que fuit inter Julium cesarem ⁊ Pompeyũ dicens. Victrix causa dijs placuit sed victa Cathoni. Et de hoc magis patebit quarto huius prosa sexta.

¶ Ista est octaua ⁊ vltima prosa huius secũdi. ⁊ quia phia ondit bona fortune non multũ esse appetenda. aliquis putaret ꝙ in fortuna nihil

¶ Prosa octaua libri secundi

Sed ne me inexorabile contra fortunaz gerere bellum putes. Est aliquando cuz de hoibus illa fallax nihil bene mereat. tuz scz cũ se aperit. cum frontem detegit moresq3 profitet. Nondũ forte quid loquar intelligis. Mirum est quod dicere gestio eoq3 sententiam verbis explicare vix queo. Etenim plus hominibus reor aduersam q̃ prosperam prodesse fortunam.

esset boni. ideo iã ostendit phia cuiusmodi bonũ sit in fortuna. ⁊ ꝓbat fortunã aduersam plus esse bonã q̃ prosperã. et p̄mo premittit suã intẽtionẽ. Scdo ꝓbat intentum ibi Illa em̃ Primo dicit O Boeci ex dictis ptz ꝙ fortuna est ↄtemnenda. sed ne putes me gerere. i. facere bellũ inexorabile cõtra fortunam supple scias ꝙ aliquãdo est. i. aliqñ ↄtigit ꝙ ipsa fortuna nihil fallax. i. nihil fallaciter agens bene mereat de hominib. eo ꝙ aliquod bonũ euenit hominibus ꝑ eam tum scz cum fortuna se aperit manifestãdo suã falsitatem. cum profitetur mores suos per instabilitatem. Et subdit philosophia. Nondum forte intelligis quid loquar. quia mirum est quod ego gestio id est cupio dicere eoq3. id est ideo vix queo explicare sententiam verbis. Etenim ego reor. i. opinor aduersam fortunam plus prodesse hominibus q̃ prosperam.

¶ Nota quandocunq3 in aliquo dicto videtur esse repugnantia illud videtur mirabile dictum. sed dicere fortunam aduersam hominib ꝓdesse videtur esse quedã repugnãtia in dicto. nã esse aduersum alicui ⁊ sibi ꝓdesse ad inuicem repugnant. ideo dicit phia. mirum est quod gestio dicere. scz fortunam aduersam magis ꝓdesse q̃ prosperam

Prosa octaua

¶ Illa enim semper specie felicitatis, cum videtur blanda mētitur. Hec semper vera est, cum se instabilem mutatione demonstrat. Illa fallit hec instruit. Illa mendacium specie bonoꝝ mentes fruentium ligat. hec cognitōne fragilis felicitatis absoluit. Itaqꝫ illam videas ventosam fluentē. suiqꝫ semꝑ ignaram Hanc sobriam succinctamqꝫ ⁊ ipsius aduersitatis exercitatione prudentem

¶ Hic phia probat intētum. ꝙ fortuna aduersa melioꝛ sit q̃ꝫ ꝓspera trib⁹ rōibus. Scđa ibi. Postremo. tercia ibi. an hoc. Primo dicit. Illa fortuna ꝓspera sꝑ mentitꝛ cum videtur. i. apparet blanda specie felicitatis. i. prosperitatꝭ. ſꝫ hec id est fortuna aduersa sꝑ vera est cuꝫ demonstrat se esse instabilem sui mutatione. Ostendit em̄ se esse taleꝫ qualis est. ⁊ ita per eam non decipiūtur homines. sed illa scꝫ ꝓspera fortuna confidētes in se fallit. Nec aūt aduersa fortuna hoīem instruit ostendēdo ꝙ nō sit ꝯfidendū ꝓspere fortune ꝓpter eius mutabilitatem. Illa scꝫ prospera fortuna ligat scꝫ fallendo mentes fruentium hoīm specie bonorū mendacium. hec scꝫ aduersa fortuna absoluit. i. liberat scꝫ mentes hominū ꝯgnitione fragilis. id est transitorie felicitatis. Et tūc recolligit effectus vtriusqꝫ fortune dicens: Itaqꝫ illam scꝫ ꝓsperā fortunā vides ventosam. i. supꝫbam fluentē. i. prodigaꝫ et suijpsius ignaram. nā homines in prosperitate continua seipsos nō cognoscunt. hanc scꝫ aduersam fortunam tu vides sobriam ⁊ succinctā. i. humilē non superbā ⁊ prudentem exercitatōe aduersitatis ¶ Nota ꝙ ex ista littera pñt formari tres rationes ꝙ aduersa fortuna melioꝛ sit prospera. Prima ratio est ista. Bona fortuna in specie vere felicitatꝭ decipit habentē ipsam. ſꝫ fortuna aduersa nō decipit. sed vera est ōndens se talem q̃lis est. ergo aduersa melioꝛ est q̃ꝫ prospera. Scđa rō est Prospa fortuna ligat mentes hoīm mendacibus bonis. sed aduersa liberat mentes a falsa felicitate. g̊ est melioꝛ. Tercia rō. ꝓspera fortuna reddit hoīes sui ignaros. sed aduersa facit hoīes sapiētes. g̊ melioꝛ est q̃ꝫ prospa.

Postremo felix a vero bono deuios blandicijs trahit. aduersa plerūqꝫ ad vera bona reducēs vnco retrahit.

¶ Hic phia ponit secūdam ratōem q̃ talis est. Quecūqꝫ fortuna trahit ad inq̄sitōem veri boni. illā melioꝛ est q̃ꝫ q̃ retrahit a vero bono. ſꝫ fortuna aduersa ē hmōi. g̊ ⁊c. Vñ dicit in lr̃a: Postremo felix. i. ꝓspa fortuna cū suis blādicijs trahit deuios. i. errātes a ꝟo bono. ſꝫ aduersa fortūa pleꝝqꝫ retrahit vnco. i. tenaculo reducēs ad ꝟa bona. Nota ꝙ q꞉ ꝓspa fortūa videt̄ eē ꝓpinq̄ feli

titati.eo q sine bonis fortune non ꝯtingit esse felicẽ.extra de bona fortu
na.ideo suis blandicijs trahit hominẽ sensualẽ a vero bono quod cõsistit
in speculatõe dei.aduersa autem fortuna.quia ostẽdit ꝓsperã fortunã eẽ
mutabilẽ ipsa reducit hoiem ad verꝝ bonũ qđ est immutabile

¶ Hic philosophia ponit vltimã rationẽ que talis est. Illa fortuna est
melior ꝑ quã cognoscunt̃ veri amici.sed aduersa fortuna est talis. igit̃ ꝛc.
vnde in littera dicit. An ꝓ nũquid putas hoc esse estimandũ inter mini
ma bona q hec aduersa fortuna detexit.i.monstrauit tibi mentes.i.corꝺ

An hoc inter minima estimandũ pu
tas q amicoꝝ tibi fideliũ mentes hec
aspa.hec horribilis fortuna detexit.
Hec tibi certos sodaliũ vultus ambi
guosqꝫ secreuit.discedens (suos ab/
stulit) tuos reliqt. Quãti h integer et
vt videbaris tibi fortunatus emisses
Desine nũc amissas opes querere qđ
preciosissimuꝫ diuitiarum genus est.
amicos inuenisti

da fideliũ amicoꝝ.quasi
dicerꝫ.illud est bonũ de
maxis bonis.ꝛ hec sup/
ple aduersa fortuna. se/
creuit.i.distixit tibi cer/
tos amicos ꝛ ãbiguos
vultus sodaliũ.i.amico/
rũ.qsi diceret. aspera for
tuna docuit te discerne/
re inter veros amicos et
falsos.q2 prospera fortu
na a te discedens abstu/
lit suos.i.qui erãt amici
ratione ꝓsperitatis ꝛ reli
quit tuos amicos qui te
dilexerũt non ꝓpter tua.
O quãti.i.q̃nto p̃cio tu
emisses hoc integer.i.in
tegritate fortune ꝯstitutus cũ videbaris tibi fortunatus vt potuisses co
gnoscere veros amicos.nunc desine.i.cessa querere opes.i.diuitias amis/
sas.quia inuenisti veros amicos qui sunt preciosissimum genus diuitiaꝝ.
¶ Nota in aduersitate falsi amici fugiunt.sed in tempore prosperitatis
manent.vnde Seneca in li.de re. Quem tu felicem credis.illuꝫ multi co
mitantur. vt mel musce sequuntur.cadauera lupi.frumenta formice.pre
dam ista turba sequit̃ nõ hominẽ ¶ Nota q aduersa fortuna ostendit
fideles amicos. vnde Seneca.xx.epistola. Turba familiaris cum a te pa
sci desierit ipsa te non pascet.ꝛ quod tu beneficio tuo scire nõ poteras pau
pertate scies.illa veros amicos retinebit.discedit quicunqꝫ non te.sꝫ ali/
ud sequebatur.est autem propter hoc vnũ amanda paupertas q a q̃bus
ameris ostendit. Unde pauper Henricus. Preualet hoc solo mala sors
q monstrat amicos. Qui boni qui mali monstrat vtranqꝫ viam. Item
poeta. Tempore felici non cognoscuntur amici. Sorte patet misera que
sit dilectio vera. Item alibi. Cum fueris felix multos numerabis ami/
cos. Tempora si fuerint nubila solus eris. Item Thobias. Fluctuat
ad censum venalis amicus egenũ. Sed verus refouet vt fabricat⁹ amor
¶ Nota q fidelis amicus est preciosissimũ genus diuitiaꝝ. q2 amic⁹.ix.
ethicoꝝ est alter ego.i.amicoꝝ est idẽ velle ꝛ nolle. Nemo eni elegit viuere

sine amicis habens reliqua bona. Et Seneca. ix. ep̄la dicit. Sapiens etsi contentus sit seipso. tamē amicum habere vult propter nihil aliud nisi vt exerceat amiciciã. ne tam magna ꝟtus lateat. Et Tullius in libro de officiis d͛t. Honores diuitie ꝛ dignitates nunq̄ sunt amicicie anteponēde

¶ Metrum octauũ secundi libri

Quod mundus stabili fide
Concordes variat vices
Quod pugnantia semina
Fedus ꝑpetuum tenent
Quod phebus roseum diem
Curru prouehit aureo
Ut quas duxerit hesperus
Phebe noctibus imperet
Ut fluctus auidum mare
Certo fine coarceat
Ne terris liceat vagis
Latos tendere terminos
Hanc rerum seriem ligat
Terras ac pelagus regens
Et celo imperitans amor

¶ Hic incipit octauum ꝛ vltimũ metrum huius secũdi libri. quod dicitur glyconicũ ab inuentore. amphimacrũ a pede predominãte. ꝛ est amphimacrus pes antiquoꝝ constans ex prima ꝛ vltĩa longis. ꝛ duabus breuibꝫ mediis syllabis. dictus ab amphi quod est circum ꝛ macros longum. quasi hñs circũquaqꝫ longam syllabã. In quo metro philosophia ꝯmendat amorem. ex quo dixit q̄ amici sunt preciosissimũ genus diuitiaꝝ. Et p̄mo ꝯmendat amorem diuinum. sc̄do ostendit quō humana natura amicicicia ꝯseruatur. ibi Hic sancto. Primo facit hoc quod dc̄m est. secundo ostendit q̄ ablato diuino amore omnia corrũpuntur. ibi Hic si frena

Primo dicit. q̄ amor diuinus regens terras ac pelagus. ꝛ imperitãs id frequenter imperans celo. ille amor ligat hanc seriem. id est cõcordiam rerum. q̄ mundus stabili fide variat concordes vices. id est alternationes temporꝫ anni. id est noctis ꝛ diei. ꝛ q̄ semina pugnãtia. id est elementa cõtraria tenent ꝑpetuum fedus. id est cõcordiam ne vnum totaliter aliud corrumpat. q̄ phebus id est sol curru aureo prouehit. id est producit roseum diem. i. clarum diem. Idem amor facit vt phebe id est luna imperet id presit noctibus. quas noctes hesperus id est stella vespꝫtina duxerit. i. adduxerit. ꝛ vt auidum mare ad exeundũ coerceat fluctus suos certo fine. id est determinato fine. ne liceat sibi tendere id est extendere latos terminos vagis terris. id est amplis terris supple totaliter cooperiendo terrã.

¶ Nota q̄ Tullius loquens de amicicia dicit. Amicicia est ꝟtus mouens superiora ad protectionē inferiorum. ꝛ inferiora ad subiectionem

superiorꝝ. Amicicia eñ sublata omis in vita tollitur iocunditas ¶ Nota q̈ elemẽta appellat semina. qꝛ ex ipsis tanq̄ seminibꝫ elementata ꝑducuntur. sicut eñ semen est principiũ fructus. sic elementa sunt principia corporum mixtorꝝ. et dicit elementa pugnantia propter ipsorꝝ ꝯtrarietatem. nam aliqua sunt calida. aliqua frigida. quedã humida. quedam sicca. Nec elemẽta diuino amore ordinate tenent ꝓprium fedus. quia grauitas inferiorum non aufert leuitatem superiorꝝ. nec econuerso. ꝛ se inuicẽ totaliter non corrumpunt.

¶ Hic si frena remiserit
Quicquid nunc amat inuicem
Bellum continuo geret
Et quam nunc socia fide
Pulchris motibus incitant
Certant soluere machinam

¶ Hic ostendit q̈ amore diuino subtracto omnia corrumpunt᷑. dicẽs Si hic amor diuinus remiserit frena. i. legem gubernandi res. quicquid nunc amat inuicem. i. cõcordat illud cõtinuo geret bellum. ꝛ ipsa elementa certant. i. litigant soluere. i. destruere machinam scꝫ mundanã. quã nunc socia fide. i. cõcordi federe incitant pulchris motibus. id est faciunt ordinate mouere. ¶ Nota q̈ sublato amore et concordia omnia dissoluunt᷑. vnde Alanus in anteclaudiano loquens in persona amoris ꝛ cõcordie dicit. Si mea iura. meas leges. mea federa mundus Olim seruasset. vel adhuc seruaret amoris Vincula. nõ tantis gemeret sub cladibus orbis

¶ Hic sancto populos quoq̄
Junctos federe continet
Hic ꝛ coniugij sacrum
Castis nectit amoribus
Hic fidis etiam sua
Dictat iura sodalibus
O felix hominum genus
Si vestros animos amor
Quo celum regitur. regat

¶ Hic oñdit phia. quõ per amorem cõseruatur et cõciliatur amicicia humana. dicẽs Hic amor continet. i. ꝯseruat populos iunctos sancto. i. virtuoso federe. s. amicicie et hic amor nectit sacrũ id est sacramentũ coniugij castis amoribꝫ viri ꝛ vxoris. ꝛ h̄ amor dictat sua iura. i. imponit legẽ amicicie fidis sodalibꝫ. ꝛ quia ista proueniũt ab amore diuĩo tanq̄ a p̄ncipio suo. Jdeo subiungit. O felix genus hominũ supple dico. si amor scꝫ diuinus quo celum regitur regat animos vestros supple causando in eis cõcordiam amicicie ¶ Nota q̈ amor dictat sua iura fidis sodalibꝫ. Jura aũt amicorꝝ ꝛ so-

dalium innuit Seneca. iij. epl'a dicens Diu cogita an aliquis in amicum sit tibi recipiēdus: sed cum placuerit fieri toto illum pectore admitte. tam audacter cum illo loquere sicut tecum. Tu q̇dem ita viue. vt nihil tibi cō mittas. nisi quod etiam amico tuo cōmittere possis. Cum amico tuo omnes curas. omnes cogitationes misce si fidelem putaueris. Sunt em̄ quidam qui que amicis sunt tm̄ ꝯmittenda omnib' narrant. quidā carissimoꝝ ꝯscientiā reformidant nulli credituri. neutrum faciendū est. vtrūq̄ em̄ vicium est ⁊ omnib' credere ⁊ nulli. ¶ Nota circa p̄dicta ꝙ amicicia proprie dicta tm̄ inuenitur in rebus rationalib'. ⁊ vt sic amicicia ē par voluntas bonoꝝ inter aliquos. ſʒ large accipiendo amiciciā sic etiā est in irrationalib'. ⁊ vt sic amicicia est cōcordia diuersaꝝ reꝝ ad inuicem

¶ Anicij Manlij Seuerini Boetij viri excōsulis patricij ordinarij phie ꝯsolationis liber scđs explicit

¶ Incipit liber tercius eiusdem

¶ Prosa prima

¶ Animo solato mulcedine philosophie. merore pulso antiquo introducitur felicitas vera.

Am cantum illa finiuerat. cum me audiēdi auidum stupentēq̄ arrect; adhuc aurib'. carminis mulcedo defixerat. Itaq̄ paulopost. O inquā sūmum lassoꝝ solamen animoꝝ. quantum me vel sentētiaꝝ pondere. vel canendi etiā iocūditate refouisti Adeo vt iā me posthac imparē fortune ictibus nō arbitrer Itaq̄ remedia q̄ paulo ante acriora esse dicebas. nōmodo non phorresco. sed audiendi auidus vehementer efflagito

¶ Iste est tercius liber Boetij de ꝯsolatione phie. ⁊ ꝯtinuat̄ ad libros p̄cedentes in hunc modum Postq̄ phia in p̄mo li. scrutata est cās doloris Boetij. ⁊ in scđo libro adhibuit sibi remedia facilia. In pn̄ti libro et sequētib' phia adhibet boetio remedia grauiora. sunt aūt remedia ḡuiora rōes ꝯtra cōem opinionē hoim̄, p bātes ꝙ in bonis exteriorib' n̄ ꝯsistit ꝟa felicitas. ostēdendo in q̊ sita sit felicitas ꝟa. ⁊ quo mō ad ipsam ꝑueniat̄. Et diuidit̄ liber iste in xxiiij. ꝑtes. qr h' libri sunt xij ꝓse ⁊ xij metra. q̄ ꝑtes patebūt in ꝓcessu libri. Quid āt et de q̊ determinet̄ in q̄libet istaꝝ ꝑtiū silr̄ patebit. Prima ꝓsa h' tercij diuidit̄ in tres ꝑtes. p̄mo ostendit Boetius quō post p̄dicta alloquut' fuit ipsam phiam: scđo ponit r̄nsionē phie. tercio dirigit boetius quandā

petitionē ad ipsam. secūda ibi Tum illa. tercia ibi Tum ego. Dicit ergo
primo. Jam illa phia finierat cantum. i. metrum quod erat de cōmenda-
tione amoris diuini ⁊ amicicie. Et cum ego boetius essem allectus dulce-
dine metri ad audiendū cum auiditate ⁊ admiratiōe verba phie. aurib⁹
arrectis ego dixi O phia que es summū solamen animoꝝ lassoꝝ quantū
me refocillasti tuis prosis ⁊ metris intantū ꝙ iam bene possum resistere in-
sultibus fortune. Et ideo dicit. remedia que prius dixisti esse grauia non
timeo. sȝ ea audire diligēter expecto ¶ Nota ꝙ Boetius vocat metrū
cantū. sicut enī in cantu est eleuatio ⁊ depressio vocis. sic silr in metro rōe
quātitatis correpte ⁊ producte syllabaꝝ attenditur q̄dam eleuatio ⁊ de-
pressio. quia rōne quātitatis producte fit eleuatio. rōne quātitatis correp-
te fit depressio ¶ Item quia metrum est subtilius ⁊ delectabilius pro-
sa. ideo animū demulcet. Unde auctor poetrie metrum cōparat domicel-
le dicens. Vultqȝ venire metrum tanq̄ȝ domicella compta crine. nitente
gena. subtili corpore. forma egregia. Ideo dr boetius. mulcedo carmis. i.
metri ¶ Item hō debet esse auidus ⁊ stupēs circa phiam. Auidus in
quā. quia dicit Seneca. xviij. epla. Proijce oīa ista si sapis. ymmo vt sa-
pias. ⁊ ad phiam magno cursu totisqȝ virib⁹ tende. Etiā homo debet esse
stupens. i. admirans de phiā. quia ipsa est res mirabilis ⁊ diuina sm Are-
stotelē in pncipio libri sui de celo ⁊ mundo. ⁊ phia confert mirabiles de-
lectationes. x. ethicoꝝ ¶ Item animi lassi sunt graui cura vel aduer-
sitate aliqua oppressi. hoꝝ phia est summū solamen. qꝛ ipsa ꝑsuadet mag-
nanimitatē. qua ꝯtra aduersitates fortune homo instāter debet militare
¶ Item ꝑ phiam hō bene potest resistere ictib⁹ fortune. qꝛ pmo ethi-
coꝝ dr Aresto. Sapiens bene scit ferre fortunas. ⁊ hȝ se sine vituperio si-
cut tetragonū. Unde dr in lrā. Jam illa supple phia finierat cantū. i. me-
trum de amore diuino. ⁊ cuȝ mulcedo. i. suauitas carminis defixerat. i. sta-
bilierat me auidū. i. cupidū audiendi. ⁊ stupentē. i. admirantē supple ꝓba
phie auribus meis arrectis. i. eleuatis ad hec scȝ verba. Itaqȝ paulopost
ego inquā. i. dixi. O summū solamen lassoꝝ animoꝝ supple ꝑ aduersitatē
quantū me refouisti pondere sentētiaꝝ supple prose. vel etiā iocunditate
canēdi. i. metri. adeo. i. intantū vt iam post hac nō arbitrer me eē imparē. i.
dissimilē in resistēdo ictibus. i. insultib⁹ fortune. Itaqȝ remedia illa q̄ pau-
lo ante dicebas esse acriora. i. grauiora nōmodo. i. non tm̄ non ꝑhorresco
. i. timeo. sed ego auidus audiendi supple ea vehemēter efflagito. i. expo-
stulo ¶ Ubi sciendū est ꝙ sm Huguitionē efflagitare est valde fla-
gitare expostulare. petere cum clamore. poscere.

¶ Hic ponit rn̄sionem phie dicens Ego bene sensi illud cum tu tacit⁹ et attentus recepisti verba nostra. cuȝ ego ꝑfeci mentē tuā. talia enī sunt remedia que adhuc restant vt ipsa degustata

¶ P. Tum illa Sensi inquit cū ver-
ba tacitus nrā attētusqȝ rapiebas. eū
qȝ tue mētis habitū vl' expectaui. vl'
qd̄ est verius ipa ꝑfeci Talia sūt quip-
pe q̄ restant: vt degustata q̄dem mor-

Prosa prima

deant. interius autem recepta; dulcescant. Sed ꝙ tu te audiendi cupidum dicis. quanto ardore flagrares si quonam te ducere aggrediamur agnosceres B: Quonam inquam: Ad verã inquit felicitatem quam tuus quoqz somniat animus. sed occupato ad hymagines visu. ipam illã nõ pt intueri.

primo sint amara. sz postea dulcescant. Sed qr tu dicis te esse cupidum audiendi verba nostra. O quanto desiderio arderes si cognosceres quo laboramus te ducere. et dicit Boetius. quo vis me ducere. Respõdet phia ad cognitõem vere felicitatis quam animus tuus quasi somniãdo adhuc vix cognoscit. qr est occupatus hymaginibus false felicitatis ¶ Nota ꝙ Boetius tacitus verba philosophie rapiebat consilia Senece dicentis. Esto verboruz tacitus auditor. auditorũ promptus repetitor ¶ Nota ꝙ precepta phisicalia primo sunt amara. postea dulcescunt ẜm illud poete. Discere fit charum quiuis primo sit amarum. Et Eustratius primo ethicorum dicit. Sciunt docti quoniaz laboriosa est possessio virtutum. sed propter eius amaritudinem philosophia non est abijcienda. quia non est dignus dulcoris acumine qui amaritudinis nequit inuiscari grauamine ẜm Boetium in de disciplina scholarium ¶ Nota sicut somnians putat fantasmata sibi occurrentia eẽ veras res de quibus somniat. ⁊ tamen nõ sunt ipse res. Sic Boetius in istis temporalibus rebus putauit esse veram felicitatem. que tamen non est. sed tantũ sunt quedam similitudines vere felicitatis. sicut fantasmata somniorum sunt similitudines rerum. ¶ Nota ꝙ Boetius bona exteriora vocat hymagines vere felicitatis. sicut enim hymago est rei imitago ⁊ non ipsa res. sic bona exteriora videntur exprimere formam vere felicitatis. sed vera felicitas non est in ipsis Unde dicit in littera. Tum p tunc. illa supple philosophia inquit. ego sensi. id est noui intentionem tuam cum tu tacitus ⁊ attentus rapiebas verba nostra. ꝗ pro et. cum ego expectaui. Alia littera habet expediui. id est reuocaui habitum tue mentis. vel quod est verius dicere cum ego ipsa habitum tue mentis perfeci quippe mirum talia sunt supple remedia que restant supple sumenda vt ipsa quidem degustata primo mordeant. id est displiceant. interius autẽ recepta dulcescant. sed ꝙ tu dicis te cupidum audiendi. supple illa remedia. O quanto ardore. id est desiderio flagrares. id est arderes. si cognosceres quonam. id est ad quem locum aggredimur. id est incipimus te ducere. Ego Boetius inquam. id est dixi. quonam supple vis me ducere. Inquit supple philosophia. ad veram felicitatem supple ducere te gestio quam. supple felicitatem tuus animus somniat. id est perfecte cognoscit. sed visu. id est cognitõne occupato ad hymagines. id est ad bona tpalia que bona temporalia sunt hymagines ⁊ similitudines vere felicitatis. tu supple Boeci. non potes intueri. id est inspicere. ipsam supple veram et infallibilem felicitatem

¶ Hic Boetius dirigit petitõem phie. et ponit consensum sue petitionis dicens. O philosophia rogo vt sine dilatione demõstres mihi que sit felicitas vera. Et philosophia ꝯsentiens dicit libẽter faciam tui causa sed prius ostẽdã tibi falsam felicitatẽ tibi notiorẽ. vt illa cognita ꝑ ꝯtrariũ possis postea agnoscere verã felicitatem.

¶ B. Tũ ego. fac obsecro. et q̃ illa ꝟa sit sine cunctatõe demonstra. P. Faciam inquit illa tui cã libenter. Sed que tibi cã notior est eã prius designare verbis. atq̄ informare conabor. vt eã ꝑspecta. cũ in contrariã ꝑtem flexeris oculos. vere specimen beatitudinis possis agnoscere.

¶ Nota circa hoc q̄ dicit (faciam tui cã libẽnter) q̄ philosophia petitiones hoim admittit. Vñ Seneca. Nulli preclusa est ꝟtus sapiẽtie. oĩbus ptz. oẽs inuitat. oẽs admittit. nõ eligit donũ neq̄ censum. sꝫ nudo homine ꝯtenta est ¶ Nota innata est nobis via ꝓcedendi ex nobis magis notis ad minus nota. ꝑmo phisi. et scdo de aĩa Cum igit̃ bona exteriora sint magis nobis nota in quibus aliqui posuerũt consistere felicitatẽ q̄ bona interiora. iõ phia ꝑmo vult determinare de falsa felicitate nobis magis nota q̃ ponit̃ in bonis exteriorib9 ipam extirpãdo. vt ꝑ eam cognoscamus veram felicitatẽ tanq̄ ꝑ ꝯtrarium ¶ Nota q̄ Seneca in de virtutib9 cardinalib9 dicit. Scire debes q̄ quedã nõ vident̃ esse bona et sunt quedã videntur bona et non sunt. quecũq̄ aũt ex rebus trãsitorijs possides nõ hec magna existimes. non mireris qd caducũ est. Ex quo ptz q̄ vera felicitas nõ ꝯsistit in bonis exteriorib9 que vident̃ esse vera bona. et tñ non sunt Vñ dicit in lr̃a. Tũ. ꝑ tunc. ego supple Boetius dixi. O phia obsecro id est peto. fac. i. duc me ad illã felicitatẽ. et demonstra mihi sine cũctatiõe id est sine mora. que sit illa vera supple felicitas. Illa phia inquit. faciã libẽter tui causa. sed ego ꝑus conabor. i. laborabo tibi designare ꝟbis. atq̄ ꝑ et informare que cã. i. que felicitas hñs rationẽ cause finalis sit tibi notior id est manifestior. vt ea supple falsa felicitate ꝑspecta. i. cognita possis agnoscere specimen. i. similitudinẽ vere beatitudis. cũ flexeris oculos supple cognitõis in contrariam partem vere felicitatis

¶ Istud est primum metrũ huius tercij. qd dicitur metrũ choristiũ ab inuentore. dactylicũ a pede predominante. et primus versus hui9 metri est hypercatilecticus quia post primum pedẽ abundat vna syllaba. s. re. In hac dictione sere

¶ Metrum ꝑmum libri tercij

Qui serere ingenuũ volet agrũ
Liberat arua ꝑus fruticibus.
Falce rubos filicemq̄ resecat
Ut noua fruge grauis ceres eat

Metrum primū

Dulcior est apium mage labor
Si malus ora prius sapor edat
Gratius astra nitent. vbi nothus
Desinit imbriferos dare sonos
Lucifer vt tenebras pepulerit
Pulchra dies roseos agit eq̄s.
Tu q̄z falsa tuens bona prius
Incipe colla iugo retrahere
Uera dehinc animum subierint

re. ⁊ quia philosophia p̄ dixit ꝙ prius eēt ostendendū que sit falsa felicitas. ⁊ postea que sit ꝟa. iō phia in hoc metro cō mendat hūc ordinem p̱ exempla q̄tuor. Primū est. Quicūq̧ vult seminare bonum agrū oꝑtet prius extirpare nociuas herbas vt ager bene fructificet. Similiter aliq̄s volens cognoscere veraz felicitatem oportet prius extirpare falsaz. Un̄ dt in lrā. Qui volet serere agrum ingenuum. i. nobilem prius liberat arua. i. agros fruticibus. id ē radicibus que impediūt ne semen crescat ⁊ ille resecat. i. p̄scindit filicez. i. herbam inutilem falce. i. falcastro vt noua ceres eat. i. proficiat ꝗuis. id ē onusta fruge. Scdm exemplū est. Sicut pregustando aliqđ amaruz mel apparet dulcius. sic propter cognitōem false felicitatis magis ꝯgnoscitur vera felicitas. Un̄ dicit in lr̄a. Labor apium est mage dulcior. i. mel ē magis dulce si malus sapor prius edat. i. inficiat ora. Tercium exempluz est. Sicut post tempus nebulosum gratior est serenitas sic post cognitionez false felicitatis gratior est cognitio vere felicitatis. Unde dicit in littera. Ubi pro postq̧ nothus. id est ventus australis desinit. id est cessat. dare imbriferos sonos. id est flatus producentes imbres. tunc astra nitēt gratius: id est delectabilius. Quartum exemplū est. Sicut pulchra dies sequitur tenebras noctis. sic cognitio vere felicitatis sequitur cognitionem false felicitatis. Unde dicit in littera. vt. id est postq̧ lucifer. i. stella matutina pepulerit. id est fugauerit tenebras noctis. tunc pulchra dies agit. i. ducit roseos equos solis. Tunc applicat exempla ad propositum dicēs. Tu prius debes considerare falsa bona. ⁊ ipsis extirpatis debes cognoscere vera bona in q̄bus ꝯsistit felicitas. Unde dicit in littera. Tu quoq̧ prius intuens. id est respiciens falsa bona incipe retrahere colla iugo. id ē a iugo false felicitatis.. dehinc. i. postea vera bona subierint. i. subintrabūt animū tuum ¶ Nota ꝙ sicut prius extirpanda sunt vicia. ⁊ postea inserende virtutes. sic ager prius est purgandus ⁊ postea seminādus. Un̄ Thobias. Spinis ⁊ tribulis purgare noualia debes. Agri vt semen fructificare queat. ¶ Nota ꝙ frutex s̄m Huguitōem est diuersitas ꝑgulaꝝ vel arboꝝ vel spinarū. vel s̄m alios frutex est arbor parua que terrā fronde gerit. ¶ Nota ꝙ filix est inutilis herba h̄ns folia ad modū filoꝝ. de q̄ dicit Persius. Nō tn̄ ista filix nrō māsuescit aratro. ¶ Nota ꝙ p⁹ amaritudinē dulcedo est ḡtior ⁊ sensibilior. vn̄ poeta. Dulcia nō meminit q̄ nō gustauit amara Nāq̧ p̱ oppositū noscit oē bonū. Nec paup Hēricus. Nota ꝙ Boeti⁹ h dt apiū pro apū in gtō plurali. qđ est ꝯtra Alexādꝝ.

quī dicit. Um dat apis ꝛc̄. Et ꝙ hic dicat̄ apiū ⁊ non apum ptz ꝑ metrū qd̄ sꝑ ꝯstat ex tribus dactylis ꝯtinuis. Si aūt poneret̄ apū nō eēnt tres dactyli ꝯtinui. posset tñ dici ꝙ cā metri ponit̄ apiū ꝓ apum

¶ Prosa secūda libri tercij

t Um defixo paululū visu ⁊ velut in angustā sue mētis sedem recepta sic cepit.

¶ Hec est prosa secunda huius tercij. in q̄ philosophia ponit diuersas opiniones circa falsaz felicitatem. ⁊ primo Boetius ostendit quomō se phia habuit post p̄dicta. Scd̄o phia ostendit ꝙ om̄es homines nitunt̄ ꝑuenire ad beatitudinē quam ipsa diffinit Tercio ostendit ꝙ homīes sepe abducunt̄ a vera felicitate diuersis erroribus Quarto ponit errores siue opiniones circa felicitatem. secunda ibi. Oīs mortaliū. tercia ibi. Hunc vti. quarta ibi. Quoꝝ quidem. Dicit primo Postq̄ȝ phia p̄misit ordinē ꝓcedendi de falsa felicitate ad veraz. Tum pro tūc ipsa paululū defixo visu. i. inclinatis oculis ⁊ recepta velut in angustā. i. nobilem sedē mentis sue sic cepit. i. incepit loqui ¶ Nota ꝙ capitis inclinatio est signū subtilis hymaginatōis. ꝓpter quod subtiliter ⁊ ꝓfunde hymaginātes caput inclinant. ⁊ q̄ñ non vidēt delata ꝯtra oculos ideo phia volēs subtiliter speculari de felicitate. cui⁹ speculatio difficilis est. ipa inclinatio visu ꝯtraxit se in nobilē speculatōem sue mētis

P: Om̄is mortaliū cura. quā multiplicium studioꝝ laboꝛ exercet. diuerso q̇dem calle ꝓcedit. sȝ ad vnū tñ beatitudinis finē nitit̄ ꝑuenire. Id autē est bonū. quo quis adepto nihil vlterius desiderare queat. Qd̄ quidē est oīm summū bonoꝝ. cunctaqȝ intra se bona ꝯtinēs. Cui si q̇d ab foret summū esse nō posset. qm̄ relinqueret̄ extrinsecus qd̄ posset optari. Liquet igit̄ esse beatitudinē statum bonoꝝ oīm ꝯgregatione ꝑfectum

¶ Hic phia ostēdit ꝙ om̄es hoīes nitunt̄ ꝑuenire ad vnū finē beatitudinis quā btitudinē ipa etiam diffinit ⁊ dicit sic. Oīs cura. i. sollicitudo. mortaliū. i. hoīm. quam curā exercet laboꝛ multipliciū studioꝛum. q2 aliq̄ studēt in lrātura. aliq̄ in mercantia. ⁊ cūs. illa cura ꝓcedit diuerso calle. i. diuerso mō viuendi. sed tñ nitit̄ ꝑuenire ad vnuȝ finē beatitudinis. Illud aūt ad quod hoīes nitūtur ꝑuenire ē tale bonuȝ quo q̇s adepto nihil vlterius q̄at desiderare qd̄ scȝ bonū est summū omniū bonoꝝ ꝯtinens in se cuncta bona. cui scȝ bono. si q̇d. i. aliquid abforet id ē deesset. non posset esse summū bonum. quia relinqueret̄ aliquid ex/

trinsecus.id est extra illud bonū quod posset optari. Ex quibus dictis philosophia concludit diffinitionē beatitudinis dicens. Liquet.i. manifestū est beatitudinem esse statū pfectum congregatione oim bonoruz

¶ Nota cognitio vltimi finis magnū incrementū confert ad vitam. pmo ethicoꝝ. qꝛ fm exigentiam finis cetera moderantur fm Lynconiē sem pmo posterioꝝ. ideo phia tradit nobis cognitōem vltimi finis.s.beatitudinis ¶ Nota finis magis est eligēdus hijs que sunt ꝑpter finē. vt ptz p Aresto. tercio ethicoꝝ. Itē ibidē. Cuius finis est bonus ipm quoqꝫ bonū. Item oīa denominād̄a sunt a fine. Vn̄ poeta. Si finis bon⁹ totum laudabile tunc est ¶ Nota finis in agibilibus habet se sicut principiū in speculabilibus. sicut ergo intellect⁹ noster naturaliter adheret primis principijs. sic appetitus noster naturaliter adheret vltimo fini qui est summū bonū ¶ Nota qꝫ duplex est finis. scꝫ finis quo. ⁊ finis gratia cuius oīa fiunt. Ille est em̄ vnus sicut deus vel beatitudo. et iste finis appetitur ab oībus sub vna ratione inquantū est bonū satiās appetitum hominis. Finis autem quo est opatio qua homines nituntur adipisci finē gratia cuius ⁊ talis finis non est vnus. sicut non est vna operatio omniū. ideo dicit phia qꝫ cura hominū procedit diuerso calle ad consequendū vltimū finem. ¶ Nota illud ad quod oēs hoies nitūtur peruenire est bonum. quia bonū est quod oīa appetunt. pmo ethicoruz ¶ Nota qꝫ beatitudo habet rationē vltimi finis. ipsa em̄ est tale bonuz q̄ adepto nihil vlterius desideratur. nā de ratione finis est esse vltimū. ⁊ vltra illud quod est vltimū nihil est. ergo etiā oportet illud esse summū bonum. quia illud quo adepto nihil vlterius desideratur est summū bonuz tale est autem beatitudo ¶ Nota qꝛ beatitudo est bonum optimum pulcherrimū ⁊ delectabilissimū. ideo beatitudo est status perfectus congregatione omnium bonorum cōtinēs in se oīa bona. si em̄ aliquod bonū sibi deficeret non esset summū bonum

¶ Nunc vti diximus diuerso trami te mortales oēs conāꝰ adipisci. Est em̄ mentibꝫ hoim veri boni naturaliter inserta cupiditas. sꝫ ad falsa deuius error abducit

¶ In ista pte oñt phia qꝫ hoies a vera felicitate diuersꝭ erroribꝫ abducūtꝰ dicēs. Nunc.s. statū beatitudinis oēs mortales sicut diximus conātur adipisci diuerso tramite.i.via. qꝛ cupiditas id est appetit⁹ veri boni naturaliter est inserta mētibꝫ hoim. sꝫ beatitudo est veꝝ bonū. qꝛ summū sed deuius error abducit hoies ad falsa bona ¶ Nota qꝫ beatitudo aggregat in se oīa bona. ideo eius cupiditas naturaliter est hominib⁹ inserta. Ubi tamen sciendum qꝫ beatitudinem continere oīa bona potest intelligi dupliciter. vno modo formaliter sic non continet omnia bona. quia felicitas formaliter ⁊ essentialiter potest esse sine bonis exterioribus vt sine diuitijs ⁊ ceteris bonis. Alio modo intelligitur continere ea

virtualiter. ita q beatitudo excellat oīa bona. ⁊ sic est vera ¶ Nota phia hic vtitur quadā figura q̄ dr epitheton. dicēdo deuius error. nullus eñ error est q̇ non sit deuius. vñ Alexander. Fiet epitheton si dicas tristia bella ¶ Nota cum mens humana naturaliter desideret verū bonū nunq̄ tendit in falsum bonū nisi inquātū ipm estimat esse verum bonuz. tal' aūt estimatio est deui⁹ error. g̊ deuius error ad falsa abducit

¶ Quorū quidē alij summū bonuz eē nihilo indigere credentes vt diuitijs affluant elaborāt Alij vo bonū qd sit dignissimū veneratione iudicātes adeptis honorib⁹ reuerēdi ciuibus suis esse nitunt᷑: Sūt q̇ summū bonū in summa potētia esse ↄstituāt. hi vl' regnare ipsi volūt. vel regnātib⁹ adherere conāt᷑. At q̇b⁹ optimū q̇d dā claritas videt᷑. hi vel belli. vel pacis artib⁹ glio/suz nomē ꝓpagare festināt. Plūmi vo boni frcm̄ gaudio leticiaq₃ metiūt᷑ hi felicissimū putāt voluptate diffluere

¶ Hic phia ponit diuersas opiniōes circa felicitatē ostēdēs q̊modo hoīes per errorem ad falsa bona ducebant᷑. secundo oñdit q̄uo q̇dā in talib⁹ bonis posuerūt beatitudinē. tercio ostēdit q naturaliter eoꝝ intentio tēdebat ad verā beatitudinē. scda ibi. Quib⁹ omnibus. tercia ibi. S₃ ad hoīm studia Primo oñdit q̄uo homies errabāt circa falsa bona. statuendo in eis finem. Secundo ostendit quomō quidā fines ad inuicem permutabant. Tercio alia bona fortuita r̄ducit ad predicta. scda ibi. Sunt etiam. tercia ibi. In his igit᷑. Primo dicit. Quoꝝ supple hominū qui ducūtur ad falsa bona. alij credentes summū bonū esse nihilo indigere ipsi elaborant vt affluant. id est abundent diuitijs ponendo omnē sufficientiā esse in diuitijs. ⁊ in hoc errabant. Alij vero summū bonū iudicantes quod dignissimū est veneratione. i. honore. tales adeptis honoribus nituntur esse reuerendi suis ciuibus. putantes in honoribus tēporalibus veram dignitatem ↄsistere. et in hoc errabant. Sunt alij qui summū bonum ↄstituunt in summa potētia. hi conant᷑ regnare vel adherere regnantib⁹ tanq̄ ↄsiliarij vel familiares eorum. per hoc putantes se esse vere potentes. ⁊ in hoc decipiunt᷑ S₃ quibus claritas. i. fama videtur esse optimū bonū illi festināt propagare id est dilatare gloriosum nomē. i. pulchram famam artibus. i. studijs belli. sicut viri militares. vel artibus pacis sicut sapientes mundi credētes se per hoc acquirere gloriā immortalē. ⁊ decipiuntur per hoc. Plurimi vero. i. multi metiunt᷑. i. mensurant fructū boni gaudio ⁊ leticia exteriori. hi putant. id est estimāt felicissimū diffluere. i. abundare voluptate. i. delectatione corporali. estimantes in hoc consistere verum gaudium. quod ē ex/

Prosa secunda

roneum ¶ Nota quinqꝫ sunt in quibus errantes a vero bono posue/runt consistere veram felicitatem. scꝫ diuitie. honores. potestates. gloria. et voluptates. Quorum sufficientia sic accipitur. Cum finis habeat ra/tionem boni ſm diuersitatem boni diuersificatur finis. Est autem tri/plex bonum. s. vtile. delectabile. ⁊ bonum honestum. ⁊ illi qui intendebāt bono vtili posuerunt felicitatem in diuitijs. sed qui intendebāt bono de/lectabili colebant voluptates. ⁊ in illis posuerunt finem ⁊ felicitatem. Qui autem intendebant bono honesto isti diuersificantur. quia bonum honestum est bonum ſm rationem. Ratio autem est duplex. scꝫ specula/tiua ⁊ practica. De bono honesto quod consistit in speculatione non loq̄bantur isti. quia tale bonum est latens. ipsi autem posuerunt felicitatem in bono honesto quod est bonum rationis practice. Tale ergo bonum vl' consistit in opinione hominum. ⁊ sic est gloria. vel consistit in exercitio actus realis. ⁊ hoc est dupliciter. vel enim consistit in exercitio proprij actus circa alios. ⁊ sic est potestas. vel consistit in exercitio actus aliorum circa se. ⁊ sic est honor.

¶ Sunt etiā qui horum fines cāsqꝫ alterutro ꝑmutēt. vt qui diuitias ob potentiam voluptatesqꝫ desiderāt vel qui potētiam. seu pecunie causa. seu ꝓferendi nominis petunt

¶ In ista ꝑte ostendit quomodo quidam isto/rum fines iam dictos ꝑmutabant. ⁊ dicit. Sūt etiam aliqui qui fines ⁊ causas finales ꝑmutāt alterutro. id est ad inui/cem desiderātes vnum ꝓpter alterum. nam qui/dam desiderāt diuitias propter potentiā ⁊ vo/luptates. sunt alij qui potentiam petunt. i. desiderant causa pecunie. id ē ꝓpter diuitias. vel causa proferendi nominis. i. causa dilationis fame.

¶ Nota ſm Arestotelem tercio ethicorum. Qualis vnusquisqꝫ est. tal' finis videtur ei. ſm g̊ diuersam dispositionem hominum diuersi fines eliguntur. Illud autē eligitur ꝓpter aliquē finem per quod aliquis videtur posse consequi illum finem. Cum igitur ponentes finem esse diuitias magis putabant se diuitias consequi per potentiam. ipsi appetebant potentiam ꝓpter diuitias ⁊ econuerso. quibus videbatur se posse consequi potentiā per diuitias ipsi appetebant diuitias propter potentiam. ⁊ sic posue/rūt ꝑmutationem istoꝝ finiū ad inuicem

¶ In his igit' ceterisqꝫ talibꝫ hūanoꝝ actuū votorūqꝫ versat' intentio. veluti nobilitas fauorqꝫ popularis. q̄ videt' quandā claritudinē cōparare. Ux/

¶ Hic philosophia reducit oīa bona fortūe in quibꝫ ponūt homīes felicitatē ad p̄dicta q̄n/qꝫ et dicit. In his igitur q̄nqꝫ bonis ⁊ ceteris talibꝫ. scilꝫ reducibilibꝫ ad

or ac liberi que iocūditatis grā petun tur. Amicoꝝ vero qđ sanctissimū qui dē genus est. nō in fortuna ſʒ in ꝟtute numerat᷑. Reliquū vero vel potentie causa vel delectatōis assumit᷑. Iā ve ro corpis bona promptū est. vt ad su perioꝛa referant᷑. Robur eñ magnitu doqꝫ vident᷑ prestare valentiam. pul chritudo atqꝫ velocitas celebritatem salubritas voluptatem.

predicta versat᷑ intentio actuū humanoꝝ ⁊ voto rum. i. desideriorū. ⁊ ma nifestat exemplariter. ꝙ alia reducantur ad ipsa dicēs. Veluti nobilitas et fauor popularis que vident᷑ cōparare quādā claritatē. i. gloriam. ideo supple reducūtur ad glo riam. Uxor aūt ⁊ liberi id est filij sunt q̄ appetū tur gratia iocunditatis id est cā voluptatis. idō ad voluptatē reducun tur sed sanctissimū genꝰ amicoꝝ nō numeratur inter bona fortune. sed numeratur inter virtutes. Reliquū vero quod ca dit sub exteriori fortuna illud assumitur vel causa potentie sicut est admi nistratio officiorū. vel assumitur causa delectationis sicut exercitiū ludo rū. Sed bona corpis promptū est vt referantur. i. reducantur etiā ad su perior bona. quia robur ⁊ magnitudo que est signū fortitudinis corpora lis videntur prestare valentiam. i. potentiā. ⁊ sic ad potentiā reducuntur sic pulchritudo ⁊ velocitas videntur prestare celebritatē. i. gloriā ad quā reducunt᷑. Salubritas autem. i. sanitas videtur conferre voluptatem ad quā reducitur. ⁊ sic oīa bona fortune reducuntur ad p̄dicta quinqꝫ.

¶ Nota indigentia alicuius boni figit desiderium illius boni. ideo ſm variam indigentiā hoīm variat᷑ eoꝝ desideriū. Unde Aresto. primo ethicoꝝ dicit ꝙ egrotans sanitatē. mendicus diuitias. cōscij aūt sibijpsis ignorantie eos q̄ magnū aliquod habēt supra se admirant᷑. ſm ꝙ diuersaꝫ dispōem hoīm felicitas ponebat᷑ in diuersis bonis fortune que tamē sub p̄dictis bonis q̄nqꝫ comp̄hendunt᷑ ¶ Nota licet amici afferant iocūdi tatē. tamen non sūt ꝯputandi inter bona fortune. cum eñ amicicia sit ꝟ tus oꝫ ꝙ amici ꝟtute acquirant᷑. quod aūt virtute acquiritur ꝑ virtutem ꝯseruat᷑. ⁊ tale nō p̄t esse bonū fortuitū ¶ Item amicicia fundata suꝑ bono honesto est sanctissima ⁊ virtute numerat᷑. sed amicicia fundata su ꝑ bono vtili ⁊ delectabili fortuita est

Quibus omnibꝫ solā beatitudinē de siderari liquet. Nā qđ q̄sqꝫ pre ceteris petit. id summū iudicat esse bonuꝫ. ſʒ summū bonū beatitudinem eē defini uimus. Quare beatū iudicat eē statū

¶ In ista parte probat phia ꝙ oēs p̄dicti q̄re bant beatitudinē in his bonis. ⁊ dicit. Omnibꝫ desiderantibus predic ta bona liquet. id ē ma nifestū est ipsos deside rare beatitudinē nam il

Prosa secunda

quē pre ceteris quisq3 desiderat. Habes igitur ante oculos ꝓpositam fere formam felicitatis humane. opes honores. potentiā. gloriam. voluptates Que quidem sola cōsiderans Epicurus. cōsequenter sibi summū bonum voluptatem esse constituit. ꝙ cetera omnia iocunditatem animo videantur afferre.

illud bonu3 quod quisq3 petit id est desiderat pre ceteris illud iudicat esse summū bonum. sed nos diffiniuimꝰ summū bonum esse beatitudinē. q̄re statū illu3 quē quisq3 desiderat pre ceteris illō iudicat esse statum. i. beatitudinē. Et tunc recolligit bona false felicitatꝫ dicens Habes ante oculos ꝓpositam formā humane felicitatꝫ. se3 opes honores. potentiā. gloriam. voluptates. q̄ ꝯsiderans Epicurus constituit voluptatē esse summū bonum. eo ꝙ omnia cetera videantur afferre. i. dare animo iocunditatē. ¶ Nota ꝙ omnes appetentes predicta bona appetebāt beatitudinē. nam quicq̄d aliq̄s eli3it pre alijs hoc videtur esse sibi summū bonum. sed aliquis pre ceteris eligit diuitias. ergo diuitie videbanꝫ sibi summū bonum. aliquibꝫ honores. ⁊ sic de alijs. ergo omnes predicti appetebant beatitudinē ¶ Nota ꝙ predicta bona videntur esse ordinata ad iocunditatē. quia in voluptatibus est maxima iocunditas. ideo Epicurei posuerunt felicitatē consistere in voluptatibꝫ. s. in crapula luxuria. ⁊ sic de alijs

¶ Sed ad hominū studia reuertor quorum animus etsi caligāte memoria. tamen bonum summū repetit. s3 velut ebrius. domum quo tramite reuertatur ignorat

¶ Hic ondit phia ꝙ licet homines in p̄dicto modo errent. tamē eorū intentio semꝑ fertur ad verā beatitudinē. Scdo ostēdit vnde hoc ꝓueniat. ibi In quo quāta sit Primo p̄mittit intentū suum. secundo declarat ibi Num enī Primo dicit Ego reuertor ad studia id est ad intentiones hominū quoꝝ animus etsi pro cꝰuis memoria caligante. id est obscurata supple desiderio presentiū bonoꝝ. tamē semꝑ repetit per naturalē inclinationem ad summū bonum. s3 ignorat quo tramite id est qua via reuertatur domum ¶ Nota ꝙ sicut ebrius scit se habere domū. sed propter defectum rōnis que pre nimia potatiōe offuscata est nescit quō ad eā redeat. Sic homīes aliquo modo in generali sciunt ⁊ cognoscūt summū bonum. ⁊ naturaliter inclinantur ad illud summū bonum tanq̄3 ad principium a quo ipsi ꝓcesserunt. sed illi homines qui fuerint inebriati amore temporaliū bonorum nesciunt quo modo ad illud summū bonum peruenire possint.

¶ Hic declarat intentum scꝫ ꝙ om̄es querentes predicta bona q̄rebant aliquod quod ꝓprie cõuenit summo bono Et primo oñdit hoc de diuitijs. dicẽs Num pro nunquid isti videntur errare per intentionem a summo bono. qui nituntur nihilo indigere. rõne cuius querebãt diuitias. q̄si di. nõ errãt a summo bono. quia nihilo indigere maxīe spe ctat ad summū bonum Unde dicit. Atqui pro certe nõ est aliud quod eque possit ꝑficere beatitudinē ꝙ status copiosus oīm bonoꝝ. nec alieni egens. sꝫ ipse sibi sufficiens Tunc ostendit idem de honoribꝰ dicēs Num vero labunt̄ spᵉ ab intentione summi boni. qui illud qđ est optimū putant id etiā esse dignissimū cultu reuerẽtie. id est honoris. ⁊ respondet minime supple labūtur. Neqꝫ em̄ est vile et ꝯtemnendū quod intẽtio omniū mortalium laborat adipisci. Et sic q̄rentes honorem querebant aliquid quod ē in summo bono. eo ꝙ summum bonum est honorabilissimū. Tunc ostendit idem de potentia dicens. An ꝓ nunquid in bonis id est inter bona non est numerãda potẽtia. q̄si di. sic. Quid igitur est dicendū nisi ꝙ q̄

¶ Num enim videntur errare hij qui nihilo indigere nituntur. Atqui non est aliud quod equi perficere beatitudinem possit. ꝙ copiosus bonoꝝ omniū status. nec alieni egens. sed sibi ipse sufficiens. Num vero labūtur hij. qui quod sit optimum. id etiam reuerẽtie cultu dignissimū putent. minime. Neqꝫ enim vile quiddã ꝯtemnendum est. quod adipisci omniū fere mortalium laborat intentio. An in bonis nõ est numerãda potẽtia Quid igitur Num imbecillum ac sine viribus estimandū est. quod omnibꝰ rebus constat esse prestantius. An claritudo nihili pendenda est. Sꝫ sequestrari nequit. quin omen quod excellentissimū est. id etiam videat̄ esse clarissimū: Nam nõ esse anxiam tristẽqꝫ beatitudinē. nec doloribꝰ molestijsqꝫ subiectam: quid attinet dicere. quando in minimis quoqꝫ rebus id appetitur. quod habere fruiqꝫ delectat Atqui hec sunt que adipisci homīes volunt. eaqꝫ de causa diuitias. dignitates. regna. gloriam. voluptatesqꝫ desiderant: ꝙ per hec sibi sufficientiã. reuerentiam. potentiam. celebritatē. le

ticiam. credant esse venturam. Bonū est igitur quod tam diuersis studijs homines petunt

rentes potentiā etiā tendunt ad summū bonū: cum summū bonum sit potentissimū. Num em̄ est illud estimandū imbecillum ⁊ sine viribꝫ. id est sine potentia. quod constat esse prestātius. id est potentius omnibꝫ rebus. Tunc ostendit idem de gloria dicens An claritudo id est gloria est vilipendēda. ita vt querentes gloriam non tendant ad summū bonum. quasi di. non est nihilipendēda. sed nequit id est non potest sequestrari. id est negari quin omne quod est excellentissimū illud etiā videatur clarissimum. id est gloriosissimū. Tunc oñdit idem de voluptate dicens. Quid attinet dicere. quasi di. de se manifestum est beatitudinē non esse anxiam et tristem nec subiectam doloribꝫ ⁊ molestijs. sed supple magis est plena voluptate ⁊ iocunditate. ⁊ per ꝯsequens querentes voluptatē ⁊ leticiam tendunt ad summū bonum. Qꝫ autē voluptas ⁊ iocunditas includātur in summo bono probat per locum a minori. dicens Quoniā in minimis rebus scꝫ appetendis patet ꝙ aliquid appetitur quod delectat haberi et ipso frui. Nec igitur sunt que homīes volunt adipisci. ⁊ ea de causa querunt diuitias. dignitates. regna. gloriam ⁊ voluptates. quia ꝑ hoc credūt sibi esse venturam sufficientiā. reuerentiā. potentiam. celebritatē ⁊ leticiā. Bonum igitur est ꝙ homines appetunt diuersis studijs .i. intentionibꝫ.

¶ Nota ꝙ ex ista tota littera potest formari vna ratio. scꝫ ꝙ querētes predicta bona querunt beatitudinē. Ratio est ista. illi tendūt ad beatitudinem qui tendunt ad sufficientiā. reuerentiā. potentiam. celebritatē et leticiam. sed appetentes predicta bona scꝫ diuitias. dignitates. regna gloriam ⁊ voluptates tendunt ad sufficientiā. reuerentiā. ⁊ sic de alijs. ergo tendunt ad beatitudinē. Maior est nota. quia sufficientia reuerentia potentia ⁊c̄. sunt conditiones beatitudinis. que ꝑfectissime repiuntur in beatitudine. Querentes igitur proprietates beatitudinis tendunt ad beatitudinem. Minor patet ex littera ¶ Nota ꝙ q̄rentes diuitias ꝓpter sufficientiā ferebantur in summū bonum naturali appetitu. q² in summo bono est vera sufficientia. ⁊ in hoc non errabant. sed quia sufficientiā que est nullius indigentia putabant sibi prouenire per diuitias. et in hoc errabant. Similiter querentes dignitates ꝓpter reuerentiā naaurali intentione ferebantur in beatitudinē. eo ꝙ beatitudo est reuerendissima. sed quia summā reuerentiā putabant sibi subuenire per dignitates temporales. ideo in hoc errabant. ⁊ sic intelligitur de alijs

¶ In quo quanta sit nature vis facile monstratur. cum licet varie dissidentesqꝫ sententie. tamen in diligendo boni fine cōsentiunt

¶ Hic ostendit philosophia vnde hoc ꝓueniat ꝙ quantumcūqꝫ intentio hominū sit diuersa. tamē intendit in beatitudinem. ⁊ ostendit ꝙ

hoc prouenit ex vi naturalis inclinationis. que nulli auferri potest. ⁊ dicit In quo scȝ appetitu boni vel beatitudinis facile monstrat quanta sit vis nature. cum licet sint varie ⁊ dissidentes. i. discordātes sententie hominū de summo bono. tamē homines ꝯsentiunt. id est cōcordant in diligendo id est diligenter appetendo fine boni id est beatitudinis. ¶ Nota ꝙ fine existente vno possunt diuersificari actiones tendentes in illum finem Si em̄ propter diuersitatem actionū esset diuersitas finium nō esset deuenire ad vnum finem. sed ꝓcederetur in infinitū in finibus. quod patet falsum esse ex secūdo metaphisice Et hoc est verum de fine cuius gratia omnia fiunt ꝙ ille est vnus. ⁊ non de fine quo. vt ꝓus visum est. licȝ ergo sint diuerse sententie ⁊ studia hominū. tamen cōueniunt in appetendo vnum finem scȝ beatitudinem

¶ Metrum secundū tercij libri

Uantas rex flectit habenas
Natura potēs: q̄bꝫ immēsuȝ
Legibus orbem ꝓuida seruet
Stringatq; ligans irresoluto
Singula nexu. placet arguto
Fidibus lentis promere cantu

¶ Hic incipit scđm metrum huiꝰ tercij. qđ dicit̄ pyndaricū ab inuē tore. anapesticū a pede predominātē. et ē dymetrum. q̄ constat ex quatuor pedibꝫ. quorū duo ꝯstituunt vnum metrū. In quo metro quia philosophia sup̄ dixerat. ꝙ vis nature opatur ꝙ intentio hominū semꝑ tēdit in bonū. Ideo hic cōmendat vim nature ostēdens ꝙ tanta est vis nature ꝙ quātumcūq; res abducatur assuefactione vel violentia ad aliquid quod est sibi ꝑter naturam. tamē sibiꝑsi derelicta semꝑ redit ad illud quod inest sibi ꝼm naturā et premittit suam intentionē. secundo manifestat ꝓpositum. ibi Quāuis Primo dicit. mihi philosophie placet promere. i. manifestare cantu arguto id est sonoro lentis fidibus. i. cordis lentē sonantibꝫ. quantas habenas id est naturales inclinatiōes potens natura flectat. id est regat quibꝫ legibus prouida natura seruat. i. conseruat immēsum orbem. ⁊ quibus legibꝫ natura stringat ligans singula irresoluto nexu. id est cōiunctione indissolubili. ¶ Nota ꝙ triplex est natura. scȝ natura naturans sicut est ds a quo dependet celum ⁊ tota natura. Alia est natura naturans ⁊ natura ta simul. sicut celum quod dicitur natura naturata inquantū dependet a deo. et dicitur natura naturans inquantū influit naturis istoꝝ inferiorū. Tercia est natura naturata tm̄. quam beatus Augustinꝰ sic diffinit. Natura est quedā vis ⁊ potentia diuinitus insita rebus creatis. que vnicuiq; suum esse tribuit. qua cum quisq; male vtitur malus esse videatur. In ꝓposito dictum philosophie potest intelligi de natura tercio modo dicta. licet quidam exponant pro natura primo modo sumpta ¶ Item leges nature hic vocat determinatōes ⁊ proprietates naturales cuiuslibet rei a deo sibi constitutas.

Metrum secundū

¶ Hic ph'ia manifestat ꝓpositum per quatuor exempla. secundo generaliter concludit similiter esse in om̄ibus alijs. ibi. Repetunt. Prima in quatuor partes ſm quatuor exempla que patebunt. Primū exemplū est de quadrupedibus. sicut de leonibus. qui licet ex quadam assuefactio

Quāuis peni pulchra leones
Uincula gestent: manibusq̄ȝ datas
Captent escas. metuantq̄ȝ trucem
Soliti verbera ferre magistrū
Si cruor horrida tinxerit ora
Resides olim redeunt animi
Fremituq̄ȝ graui meminere sui.
Laxant nodis colla solutis.
Primusq̄ȝ lacer dente cruento
Domitor rabidas imbuit iras.

ne domentur. ita vt mitescant metuēdo suum magistrū. tamen si multū offendantur redit eorum crudelitas naturalis. ita vt pmo lacerant dentibus magistrū suū. Uñ dr in littera Quāuis leones peni. id est lybici gestēt. i. portent pulchra vincula. i. cathenas in collo. et captent. id est recipiāt escas datas. id est porrectas eis manibus sui magistri et q̄uis metuant trucez. i. crudelem magistrum. leones inq̄ȝ soliti ferre. id ē pati ꝟbera magistri. sed si cruor tinxerit. id est madidauerit horrida ora. i. colla leonū p nimia verbera tunc animi leonum resides. i. quieti redeunt ad naturalem crudelitatem et leones meminere sui. i. sue nature graui fremitu. id est magno rugitu ipsi laxant. i. soluunt colla solutis nodis. id est ruptis vinculis. et primus suus domitor. scilicet magister ille imbuit. id est recipit. lacer id est lacera t⁹ rabidas iras cruento dente scilicet leonis ¶ Nota ſm Isidorum in libro ethimologiarum. peni sunt homines carthaginenses. Est autē carthago ciuitas lybie. propter quod leones lybie vocat leones peni. et huiusmodi leones lybie facilius domantur q̄ȝ alij leones. ¶ Nota q̄ quātūcunq̄ȝ leones domentur et assuefactione ducantur a sua crudelitate. si tamen afficiantur cruore vel sanguine redeunt ad suam naturalem crudelitatem

Que canit altis garrula ramis.
Ales cauee clauditur antro
Huic licet illita pocula melle.
Largasq̄ȝ dapes dulci studio
Ludens hoīm cura ministret

¶ Hic ponit secundum exemplum quod ē de volatilibus. et est tale. Auicula capta que pter naturam domesticatur quantumcūq̄ȝ foueatur delicijs hominū tamē habita oportunitate redit ad aeris vastitatē. Unde dicit in lit

Si tamē arto saliens tecto
Nemorū gratas viderit vmbras
Sparsas pedib⁹ proterit escas
Siluas tm̄ mesta requirit
Siluas dulci voce susurrat.

tera. Ales garrula q̄ canit altis ramis. si illa capta claudit̄ in antro cauee. i. domuncule supple vt ibi maneat ad solatiū hominum. licet ludēs cura hominū ministret huic aui pocula illita. i. linita melle ⁊ largas dapes ministret dulci studio. si tamen illa auis saliens ex arto tecto. id est ex arta domūcula viderit gratas vmbras nemorum ipsa proterit pedibus suis escas sparsas ⁊ ip̄a mesta quia fuit detenta requirit siluas ⁊ dulci voce susurrat. id est cantat in siluis ¶ Nota natura non assuescit in contrarium. si em̄ lapis centies millesies proijciatur sursum non assuescit ascendere sursum. licet ergo aliqua consuetudine vel violentia natura possit ad tempus impediri. tamen semper inclinatur ad proprium opus

¶ Validis quondā viribus acta
Pronū flectit virga cacumen
Hanc si curuans dextra remisit
Recto spectat vertice celum.

¶ Hic ponit terciū exemplū de vegetabilib⁹ sicut de virga crescēte qd̄ tale est. Licet v̄gula erecta p̱ violentiam incuruetur. tm̄ relicta ꝓprie nature ip̄a sursum erigitur Unde dicit in lr̄ā. Uirga quondam acta. id est coacta validis viribus supple hominis incuruātis eam. ipsa flectit pronum. i. flexum cacumē. sed si dextra curuans remiserit hanc. ipsa spectat. i. respicit celum recto vertice: quasi diceret. deposita violentia incuruantis virga redit ad naturalem rectitudinem ¶ Nota licꝫ natura rerum inanimatarum non facile assuescat in contrarium. tamen in hominibus rationabilibus multum facit assuescendo vel consuescendo. quia licet aliquis sit male complexionatus. tamen per vsum ⁊ consuetudinem habilitatur ⁊ complexio mutatur. Unde Seneca. Consuetudo est altera natura.

¶ Cadit hesperias phebus in vndas
Sed secreto tramite rursus
Currum solitos vertit ad ortus.

¶ Hic phi̅a probat intentū suū ponēdo quartum exemplū in corpib⁹ celestibus. Et est tale. Sol motus ab oriente in occidentē cadit in mare hespericum. sed naturali inclinatōe redit ad orientē sub nostro hemisperio. Unde dr̄ in littera Phebus. i. sol cadit in vndas hesperias. i. occidētales. sed secreto tramite. i. secreta via. s. sub terris. rursus. i. iterum v̄tit currum suum ad solitos

ortus.id est partes oriētales ¶ Nota ꝙ Boetius hic loquit᷑ more poetarū.ꝗ dicebant solem tp̄e vesptino descendere in mare occidētale vt ibi lauaretur a sordibus ⁊ a puluere quo maculatus fuit existēs in nostro hemisperio.sꝫ h̄ non est verꝫ.qꝛ sic apparꝫ ruditati hoīm

¶ Repetunt ꝓprios quecꝫ recursus
Redituqꝫ suo singula gaudent
Nec manet vlli traditus ordo
Nisi ꝙ fini iunxerit ortum
Stabilemqꝫ sui fecerit orbem

¶ Hic philosophia ostendit idem esse in omnibus alijs entibus. videlicet ꝙ omnia entia ꝗcunqꝫ modo ꝑ violentiam seu assuefactionem a sua abducantur natura cuꝫ sibi derelicta semper redeunt ad illud qđ inest eis ꝑ naturam Unde dicit in littera. Quecꝫ id est quelibet entia repetūt ꝓprios recursus.i.naturales motus ⁊ singula.i.oīa entia gaudent suo reditu supple redeundo ad illud quod conuenit eis ſm naturam.nec vlli manet.i.adest traditus ordo. nisi quod suo fini iunxerit ortum.i.principium ⁊ fecerit stabilem orbēm.i.circulationem sui coniungendo finem ꝓncipio ¶ Nota ꝙ orbis in proposito est circulus vel linea circūducta rediens ad idem punctum vnde incipit.equaliter distans a medio. Facit aūt homo stabilem sui orbē procedēs a deo tanqꝫ a suo principio ⁊ transiēs ꝑ tp̄alia in illis nō sistit.sed redit ad deuꝫ tanqꝫ ad suum finē ꝑ contemplatōem mentis.

¶ Prosa tercia tercij libri.

Latens argumentū

Vos q̄ꝫ o terrena aīalia.tenui licet hymagine vr̄m tn̄ ꝓncipiū somniatis.verūqꝫ illū btitudinis finē licet mīme ꝑspicaci.q̄licūqꝫ tn̄ cogitatōe ꝑspicitis.eoqꝫ vos ⁊ ad verꝫ bonū natural' ducit intētio ⁊ ab eodē multiplex error abducit. Cōsidera nanqꝫ an per ea quibꝫ se homines adeptu-

¶ Ista est tercia ꝓsa huius tercij in qua et in alijs sequentibus oñdit ꝙ vera felicitas non consistit in illis que quidam putauerūt eē summa bona.sed tamen est falsa felicitas in ipis Et primo ph̄ia ea que dicta sunt in metro adaptat specialiter ad homines. et cū h̄ ꝓponit intentuꝫ suum.scđo probat intentū.ibi. Primū igit᷑. Dicit primo. Dictū est ꝙ oīa repetūt suū finē. vos q̄ꝫ o terrena aīalia.i.vos homīes qui estis dediti terrenis somniatis id est impfecte ꝯgnoscitis ve-

strū principiū. licet tenui hīmagine. i. exili silitudine. et pspicitis illū verū fine beatitudinis. licet cognitōnem minime perspicaci. tn̄ qualicumq3 cognitione. eoq3. i. ideo naturalis intentio ducit vos ad verū bonum et multiplex error ab eodem vos abducit Et tunc ponit intentū suum dicēs Cōsidera nāq3 o Boeci an homines valeant peruenire ad destinatū finem. id est ad beatitudinē per ea quibus putant se adepturos beatitudinē. si eñ pecunia vel honores et cetera afferunt quid. i. aliquid tale cui nihil bonorum videat̄ abesse nos fateamur aliq̄s fieri felices adeptione hoꝝ bonoꝝ. sed si non valent efficere id ē facere qd̄ pmittunt et careant pluribꝫ bonis. nonne liq̄do. i. manifeste falsa spēs beatitudinis in eis dephendit̄. q̄si diceret sic ¶ Nota pncipiū oīm rerū qd̄ est deus est vera beatitudo. vt postea patebit. tale pncipium quasi somniādo cognoscit̄ et difficulter ad ipm deuenit̄. non eñ pfecte in pn̄ti statu ipm cognoscimus. q2 intellect⁹ noster hꝫ se ad ipm sicut oculus noctue ad lumē solis. ex. ij. metaph. Etiā ad talē beatitudinē cū difficultate puenit̄. vn̄ Alanus in anticlaudiano dr̄. Difficil' accessus ad hāc. facilisq3 recessus. Accessus paucis. casus pꝫ oībus. inq3. Vix aliq̄s trāsire valet. valet oīs ab illa. Declinare via. q̄ paucis puia. multis Claudit̄. arta nimis. intranti larga ruine.

ros beatitudinē putant. ad destinatū finē valeant puenire. Si eñ vel pecunia vel honores ceteraq3 tale q̄d afferūt. cui nihil bonoꝝ abeē videat̄ Nos q3 fateamur fieri aliq̄s horum adeptione felices. Et si neq3 id valent efficere qd̄ promittūt. bonisq3 pluribꝫ caret nonne liq̄do falsa in eis beatitudinis species deprehenditur

principiu oim rerum qd est deus

¶ Hic phia pbat intē tū suū q2 ista bona nō efficiāt qd̄ pmittunt. et p cōns in eis est falsa beatitudo. Et pmo oñdit h̄ de diuitijs. post idē de alijs bonis. Primo ḡ pbat q2 diuitie nō cōferūt sufficientiā quā videtur pmittere. et ppter quam appetunt̄. Scd̄o probat q2 diuitie cōferunt indigentiā. Tercio pbat q2 indigentiā non auferūt. secunda ibi. Atqui. tercia ibi. Quis autē mo-

¶ Primū igit̄ teipm q̄ paulo añ diuitijs affluebas interrogo īter illas abundatissimas opes. nūq3 ne aīm tuū cōcepta ex q̄libet iniuria confudit anxietas B. Atqui inq3 libero me fuisse animo. quin aliquid semper angeret reminisci nequeo. P. Nōne q2 vl' aberat quod abesse nō velles. vel aderat quod adesse noluisses B. Ita est inq3

Prosa tercia

P. Illius igitur presentiã. huius ab sentiã desiderabas. B. Confiteor inquã. P: Eget vero inquit eo qđ quisq3 desiderat. B. Eget inquam. P. Qui vero eget aliquo. num est vsq3quaq3 sibiipsi sufficiens. B. Minime inqm P. Tu itaq3 hanc insufficientiã plenus inqt opib9 sustinebas. B. Quid ni inquam. Ph. Opes igitur nihilo indigentem sufficientemq3 sibi facere nequeunt: ꝛ hoc erat quod promittere videbantur.

dus. Primo intẽdit talẽ rationem In illis non ɔsistit vera felicitas que nõ reddũt hoĩez sibi sufficientẽ. sed diuitie sunt huiusmõi. ergo ꝛc. Maior est nota. quia felicitas ẽ bonum sufficientissimũ nullius egens. Minorẽ declarat in littera. ꝛ procedit phia more didascalico. id est interrogando ꝛ respondẽdo. ꝛ dicit sic Primũ igitur teipm Boetiuz interrogo qui pauloante diuitijs affluebas. id est abundabas nũq3 te anxietas. id ẽ tristicia concepta ex aliqua iniuria confundit animũ tuum inter opes abũdantissimas. ꝛ rñdet Boetius. Atqui pro certo ego nequeo reminisci me fuisse tam libero animo qn semper angerer. id est offenderer aliquo. Et dt phia Nonne tibi aliqd aberat quod abesse nõ velles. vel tibi aliquid aderat qđ adesse noluisses. Respondet Boetius. Ita est inquã. Tunc phia ɔcludit dicens. Ideo illius qđ aberat pñtiam desiderabas. huius aũt qđ aderat desiderabas absentiam. Dicit Boetius. Cõfiteor inquã. Et phia inqt. Eget vero id ẽ caret quod quisq3 desiderat Dicit Boeti9 Eget Et phia. Qui vero eget. aliquo modo non est vsq3quaq3 sibi sufficiẽs. Et phia. Tu itaq3 hanc sufficientiã sustinebas plenus opibus Concludit ergo phia ex concessis dicẽs. Igitur opes nequeũt facere nihilo indigentẽ ꝛ sibi sufficientem: ꝛ hoc erat quod promittere videbant ¶ Nota q omnis appetitus est ratione carentie. vnde illud qđ quis habet proprie nõ desiderat sed magis amat. Vñ Aug9. ix. li. de tri. dt. Idẽ appetitus quo quis inhiat rei cognoscende fit amor rei cognite. ideo dt phia. eget ꝓo qđ quisq3 desiderat ¶ Nota phia dicit. q eget nõ est sibi sufficiens. Cõtra hoc diceret aliquis. Sapiẽs eget quia indiget bonis exteriorib9 sine quib9 viuere nõ potest. ꝛ tñ sapiẽs est sibi sufficiens. per Señ. ix. eplã. q dt. Sapiens se ipso ɔtentus est. Ad h dđm est q sapiens indiget qbusdã ad viuenduz s3 nõ ad beate viuendũ. Ad viuẽdũ em multis reb9 illi ẽ opus. s3 ad beate viuendũ tm ɔtent9 est aĩo sano ꝛ erecto ꝛ despiciẽte fortunã.

¶ Atqui hoc q3 maxime ɔsideranduz puto q nihil habeat suapte natura pe

¶ Hic pbat philosophia q diuitie ɔferũt indigẽtiã. ꝛ per ɔsequẽs nõ consistit in eis felicitas.

cunia vt his a quibꝰ possidetur: inui/tis nequeat auferri: B. Fateor inquã P. Quidni fateare. cũ eã quotidie va/lentior aliq̃s eripiat inuito Vñ em̃ fo/renses q̃rimonie. nisi ꝙ vel vi vel frau/de nolentibꝰ pecunie repetunẗ erepte B. Ita est inquã P. Egebit igiẗ inq̃t extrinsecus petito p̃sidio quo suã pe/cuniã quisqꝫ tueaẗ. B. Quis id inq̃m neget. P. Atq̃ nõ egeret eo nisi possi/deret pecuniã quã posset amittere. B Dubitari inqꝫ neq̃t. P. In ꝯtrariũ igiẗ relapsa res est. Nã que sufficiẽtes sibi facere putabanẗ opes alieno poti/us presidio faciunt indigẽtes

cũ felicitas sit bonum si/ne omĩ indigentia. Probat aũt in littera ꝙ pecu/nia ꝯfert indigentiã per hoc. qꝛ pecunia facit vt homo indigeat alieno p̃/sidio quo pecuniã suam tueaẗ ne ꝑ violẽtiam au/feraẗ. Vñ subdit in lrã Atqui ꝓ certe. ego pu/to hoc maxime ꝯsiderã/dũ ꝙ pecunia nihil ha/beat suapte natura. i. sua natura vt neq̃at auferri his inuitis. i. nolentibꝰ a quibus possideẗ. Dicit Boetius. Fateor inqꝫ Et phia. Quidni fate/are. q̃si diceret. oꝫ vt fate/arꝭ cũ quotidie aliquis valẽtior. i. fortior eripi/at eam inuito. i. nolenti. Vnd em̃ sunt querimo/nie forenses. i. iudiciales nisi ꝙ pecunie erepte vi vel fraude repetũẗ in iu/dicio. Respondet Boetius. Ita est inquã. Et phia. Egebit igiẗ quisqꝫ p̃sidio. i. auxilio intrinsecus petito quo tueaẗ suam pecuniam quaꝫ posset amittere. Respondet boetius. Dubitari nequit. Tunc philosophia con/cludit ex dictis dicens. Igitur res est relapsa. i. mutata in contrariũ. nam opes que putabantur facere sufficientes faciunt potius indigentes alie/no presidio. ¶ Nota illud quod ꝑ violentiam acquiritur per violentiaꝫ potest auferri. sed pecunia per violentiam acquiritur. Vñ dicit Aresto. primo ethicoꝝ. ꝙ omĩs pecuniosus est violẽtus. ꝗ violẽter auferẗ pecunia propter quã violẽtiã fiunt querimonie forenses Ubi sciendũ ꝙ forum est locus rerũ venaliũ. sed forus est locus exercẽdarũ litiũ coram iudicio. In de forensis quod idem est ꝙ iudicialis.

¶ Quis aũt modus est q̃ pellaẗ diui/tijs indigẽtia. Nũ em̃ diuites esurire nequeũt. Nũ sitire nõ pñt. Num fri/gus hibernũ pecuniosoꝝ mẽbra non sentiũt: Sed adest inq̃es opulentis q̃

¶ Hic phia ꝓbat ꝙ di/uitie nõ auferũt indigẽ/tiam. ⁊ sic ꝑ ꝯñs nõ con/sistit in eis felicitas. ⁊ di/cit. Quis est modus q̃ indigentia depelllaẗ di/uitijs. nunquid diuites nequeunt esurire. q̃si di/

famez satiēt. quo sitim frigusqꝫ depel lant. Sed hoc mō ꝯsolari qdem diui tijs indigētia potest. auferri penitus nō potest. Nam si hec hiās semꝑ at/ qꝫ aliquid poscēs opibꝫ expletur. ma/ neat necesse est que possit expleri Ta ceo ꝙ nature nimiū. ꝙ auaricie nihil satis est Quare si opes nec summoue re indigētiam pn̄t. ⁊ ipse suam faciunt quid est ꝙ eas sufficientiam prestare credatis.

ceret sic. nūquid nō pn̄t sentire. q̄si dicerꝫ immo. nunq̄d membra pecuni osoꝝ nō sentiūt frig⁹ hi bernū. i. hyemale. q̄si dice ret sic. Sꝫ tu inq̄es. i. di/ ces opulentis. i. diuitibꝫ. adest aliquid quo famē satiēt ⁊ frigus depellant Respondet phia ħ mō Indigentia pōt ꝯsolari diuites. sed penitus au/ ferri nō pōt. Nā si hec in digentia semper hiās. i. desiderans ⁊ poscēs ali/ quid explet opibus. ne/ cesse est tamen vt mane at indigētia q̄ posset ex/ pleri. quia quātūcūqꝫ si/ tis diuitis vel fames mitiget. adhuc diues post sitiet ⁊ esuriet. ⁊ qđ natu re nimiū est. auaricie nihil satis est. Quare si opes non pn̄t summouere. i. replere indigentiā. sed faciūt indigētiam. q̇d est. i. q̄uo esse potest ꝙ creda tis eas prestare. i. dare sufficientiā. q̄si diceret nullo modo debet credi.

¶ Nota ꝙ oīs indigentia vel est indigentia nature vel auaricie In digentia nature paucissimis suppleri potest. eo ꝙ natura paucis minimisqꝫ ꝯtenta est. Vn̄ ꝓpter naturā non oportet multū q̄rere diuitias. nec per diuitias indigētia nature amoueri potest. sicut nec ipsa natura mutari pt Indigentia vero auaricie est que nullo modo expleri potest. ⁊ ita diuitie eā amouere nō pn̄t. ideo plus augent. qꝛ dꝛ Auarus nō implebit pecu/ nia ¶ Nota ꝙ diuitie nō solū nō inducūt sufficiētiam. sꝫ nec inducunt sapientiā. qꝛ dicit Seneca. Quid prosunt stulto multe diuitie duꝫ ꝑ eas nō possit fieri sapiens

¶ Metrum terciū tercij libri.

Qua̅uis fluēte diues auri gurgite
Nō expleturas cogat auarus opes
Queret baccis colla rubri littoris
Ruraqꝫ cēteno scindat opima boue
Nec cura mordax deseret supstitē.
Defunctūqꝫ leues nō comitant opes

¶ Istud est terciū metrꝝ. h⁹ tercij qđ dꝛ archigoli cū ab inuētore. iābicuꝫ a pede p̄dominate cui cō iūgit metrꝝ elegiacū. In quo metro phia inuehit ꝯtra auaros. q̈s in pn̄ti vita sollicitudo diuitia/ rū affligit ⁊ in morte des relinq̇t ⁊ dicit. Qua̅uis diues auarus fluente. i. abundātē auri gurgite id ē multitudine cogat. i. ꝯgreget siue coaceruet

opes non expleturas suam cupiditatē. ꝛ ꝗuis diues oneret.i.premat colla sua baccis.i.gemmis preciosis rubri litoris.i.rubri maris.quia gemme colligunť in littore rubri maris. ꝛ ꝗuis scindat.i.diuidat arādo rura opima.i.agros fecundos centeno boue.i.cum centū bobus.adhuc cura mordax.i.sollicitudo non deserit ipm supstitem.i.viuentē. ꝛ leues opes q̄ leuiter transeunt non comitanť ipsum defunctū.i.mortuū. ¶ Nota ꝙ circa litterā gurges ſm Huguitionē ꝛ Isydorū libro ethimologiarū est locus altus.i.profundus in flumine. ꝛ in proposito signat abundantē affluētiam auri. ¶ Itē ſm Huguitōem bacca ꝑ duplex c.inueniť situz pro fructu oliue vel lauri.vel pro quolibet fructu.aliquādo aūt inueniť ꝓ gemma preciosa. ꝛ sic capiť hic. ¶ Itē diues auarus duplici malo premiť. in pn̄ti vita sꝑ sollicitať. ꝛ post mortez nihil ipm de diuitijs comitať.de quo diuite loquiť Alanus in libro de planctu nature dicens. Ut loculis varia nūmorum fercula donet. Imponit ꝓprio diues ieiunia vētri. ¶ Itē iocular ocellis diues in argēto.sz venter philosophari cogiť

¶ Prosa quarta tercij libri

Eo satis dixit ꝙ ꝑ diuitias sufficientia adipisci non p̄t nūc vult ostendere ꝙ dignitas ꝓ magno nō est habenda.q̄ malum magis ociosum ꝗ̄ clarum efficit.

Sed dignitates hōrabilē reuerēdūqz cui ꝓuenerint reddunt.

¶ Ista est q̄rta prosa huius tercij libri.in q̄ ꝓbat phia ꝙ dignitates tꝑales nō ꝯferūt honorē et reuerentiā quam promittere videnť. ꝛ ꝑ ꝯn̄s non est in eis beatitudo. Et p̄mo ꝓponit ꝙ dignitates faciūt honorabilem. Scđo improbat illud ibi. Num vis. Primo dicit. Sed dignitates reddūt hoiem honorabilē ꝛ reuerendū cui ꝓuenerint ¶ Nota honor est exhibitio reuerentie alicui in testimoniū ꝟtutis sicut accipiť ex q̄rto ethicoꝝ. Uel aliter honor est opinionis bn̄factiue signū.vt d̄r Aresto. in li.rethoř. Qn̄ em̄ opinamur nobis posse benefieri ab aliq̄. ipm honoramus. Sz reuerētia est decēs ac matura ꝗuitas ſm Tulliū.

¶ Num vis ea est mgr̄atibus vt vtē tium mētibꝫ ꝟtutes inserāt. vicia depellant. Atqui nō fugare. sz illustrare potius nequiciam solent. Quo fit vt indignemur eas sepe neq̄ssimis hoībus contigisse. Un̄ Catullus licz in

¶ Hic phia improbat ꝓpositum quadruplici via.s. ꝙ dignitates non conferunt honorē ꝛ reuerentiā. Primo qꝛ malis sepe eueniunt.secundo.quia per dignitates vicia improboꝝ innotescūt. Tercio quia opinione hoīm vilescūt.q̄rto

Prosa quarta

curuli Noniũ sedentem. strumã tñ appellat. Uedesne quãtũ malis dedecus adĳciãt dignitates. Atq̃ minus eoꝝ patebit ĩdignitas si nullis honoribꝫ inclarescãt Tu q̃ꝫ num tandẽ tot periculis adduci potuisti vt cum Decorato gerere magistratũ putares. cũ in eo mentẽ nequissimi secure delatorisq̃ꝫ respiceres Nõ eñi possumus ob hõres reuerẽtia dignos iudicare. q̃s ipsis hõribꝫ iudicamus indignos At si quẽ sapientia p̃ditum videres. num posses eum vel reuerentia. vel ea q̃ est preditus sapientia non dignũ putare B: Minime. P Inest ei dignitas ꝓpria virtuti. quã ꝓtinus in eos quibꝫ fuerit adiuncta transfundit. Quod qꝛ populares facere nequeunt honores. liquet eos propriam dignitatis pulchritudinem non habere

qꝛ tpm mutatõe splẽdere desinunt. scda ibi. In quo. tercia ibi. At qui vt agnoscas. quarta ibi. Sed hoc apud exteras Primo dr Nũ ꝑ nũq̃d ea vis. i. talis ꝟtus ẽ magistratibꝰ. i. dignitatibꝫ vt inserãt ꝟtutes mẽtibus vtẽtiũ eis. vt depellant vicia. q. d. nõ. vnde subdit Atq̃ ꝑ certe dignitates nõ solẽt fugare nequiciã. sed potius illustrare. i. manifestare. q̃ fit. i. ꝓpter qd fit. vt nos indignemur eas sepissiẽ cõtigisse hoĩbꝫ nequissimis. vñ Catellus qui erat vir sapiens ꝛ ꝟtuosus Nouium q̃ erat hõ viciosus appellat strumã licet viderit ipsum sedentẽ in curilu. i. in sede dignitatis iudiciaria Uides igĩ quantũ dedecus dignitates adĳciant malis hoĩbꝫ ꝛ manifestant eos eẽ ꝯtemptibiles a bonis atq̃ ꝑ certe indignitas. i. malicia eoꝝ minꝰ patebit si nullis honoribus inclarescãt. i. splẽdeãt. o Boeti nunquid tu potuisti tot periculis adduci id est affligi. vt Decorato id est tali viro magistratum gereres cum in eo respiceres mentem nequissimi scurre ꝛ delatoris quasi diceret non Nunquid possumus iudicare dignos reuerentia ob honores id est propter dignitates quos iudicamus indignos ipsis honoribus. id est dignitatibꝰ. q. d. non Et si quem videres preditum sapientia licet non haberet dignitatem nunquid posses eum nõ putare dignum reuerentia vel sapientia qua preditus esset. q. d. non possis eum iudicare indignũ sapientia ꝛ virtute sua. quia propria dignitas inest virtuti quam virtus transfundit in eos quibꝰ fuerit adiuncta. ꝛ quia populares honores hoc facere nequeunt. liquet id est manifestum est eos propriam pulchritudinem dignitatis non habere ¶ Nota ex littera potest formari talis ratio. Illud quod adueniens alicui non confert, ꝛ non adueniens non aufert hono-

rem. illud non facit vere honorabilem. sed dignitates non conferunt ho-
norem cui adueniunt. nec tollunt si non adueniunt. ergo ⁊c. Minor pro-
batur quia honor sequitur virtutem ex. iiij. ethicorum. Unde viciosū
nullo honore dignum reputamus in quacunqꝫ dignitate fuerit. sed solū
virtuosum etiam si non sit in dignitate Cum igitur dignitates tempo
rales non conferant virtutem nec tollant vicia. manifestum est ꝙ hono-
rabilem non faciunt. ¶ Nota Catullus erat vir sapiens ⁊ virtuo-
sus qui Nonium sedentem in curuli ex animi indignatiōe vocabat stru
mam eo ꝙ viro tam malicioso collata fuit dignitas Est aūt struma con
geries humorum in collo. sub hac autem similitudine ipsum appellabat
strumam. quia in pectore habuit congeridinē viciorum ¶ Nota ꝙ
rex Theodericus voluit quendam nomine Decoratum violenter intru
dere in magistratū vt vna cū Boetio rempublicā gereret. cuius nequi-
ciam Boetius detestatus accusauit sibi associari. ꝓpter quod Boetius
multis iniurijs afflictus fuit a rege Theoderico ¶ Nota ꝙ scurra
fm Huguitionē idem est qd leccator vel vaniloqus. ꝓprie aūt dr qui se
quitur curiam gratia cibi ¶ Nota ꝙ virtus facit hoiem reueren-
dum ⁊ nobilē. non dignitas qr dicit Seneca. xliiij. epla. Uirtus nō acce
pit Platonem nobilem ⁊ reuerendum sed fecit. quis enī est generosus:
virtuosus ⁊ dignus nisi qui ad virtutem est bene dispositus Non facit
hominem nobilem atrium plenū famosis imaginibus ⁊ nummis. sed a-
nimus ⁊ virtus supra fortunam surgens

¶ In quo illud est aīaduertendū ma
gis. Nam si eo abiectior est quo ma-
gis a pluribꝰ quisqꝫ ɔtēnit. cū reueren
dos facere nequeat qs pluribꝰ ostētat
despectiores potius improbos dig-
nitas facit Uerū nō impune Reddūt
namqꝫ iprobi parem dignitatibꝰ vicē
quas sua contagione ɔmaculant

¶ Hic phia ꝓbat scda
via ꝙ dignitates nō fa-
ciunt hoiem nobilem ⁊
honorabilē. qr vicia im
proboꝝ manifestant di
cens In quo. s. ꝙ digni-
tas aduenit malis illud
est aīaduertendum ꝙ si
aliquis eo ē abiectior. i.
vilior quo. i. quanto ma
gis contemnit a pluribꝰ
cū dignitas nequeat fa
cere improbos reueren
dos ipsos facit despecti
ores quos pluribus ostētat. verū pro sed. hoc non est impune. i. dignitas
non facit hec impunita. qr improbi parem vicem reddunt dignitatibus
quas ipsi ɔmaculant sua contagione. q. d. sicut dignitas maculat im pro-
bos. qr eoꝝ maliciā manifestat. sic econtra improbi ɔmaculant dignita
tes ¶ Nota ꝓ dignitates vicia improboꝝ innotescūt. qr pncipatꝰ
virū ostendit. cū igit viciū faciat hoiem ɔtemptibilem. tpalis dignitas
adueniens improbis facit eos despectiores Unū Juuenalis poeta Om
ne animi viciū tanto ɔspectius in se crimen hꝫ. quāto qui peccat maior
habetur Et Seneca Loco ignominie apud indignum est dignitas

Prosa quarta

¶ Hic phia pbat tercia via q dignitates non faciūt reuerendum qz opinione hoim vilescunt. qui eñ dignitatib fungunt qmuis a suis honorent tñ apud extraneos hoies nō curant. vt ab illis qui sꝫ alteri dioceſis. vñ dt Atqꝫ vt tu ꝯgnoscas verā reuerentiā q est britudo nō posse

Atqꝫ vt ꝯgnoscas veram illam reuerentiam per has vmbratiles dignitates non posse contingere. sic collige. Si quis multiplici ꝯsulatu functus. in barbaras nationes forte deuenerit venerandum ne barbaris honor faciet. Atq si hoc naturale munus dignitatibus foret. ab officio suo quoquo gentium nullo modo cessaret. Sicut ignis vbiqꝫ terrarum nunqꝫ tñ calere desistit. sed quoniaz id eis non ꝑpria vis. ſꝫ hoim fallax adnectit opinio vanescūt illico cum ad eos venerint qui dignitates eas esse non estimant

cōtingere alicui hōi per has dignitates vmbratiles. id ē trāsitorias ad modū vmbre. sic collige Si qs homo functus. i. vsus multiplici ꝯsulatu. i. dignitate. deuenerit forte in barbaras nationes. i. extraneas gentes facit ne honor ꝯsulatus ipm venerandū barbaris. q. d. nō Atqui. p certe. si hoc. s. facere reuerēdū est naturale munus dignitatibus nullo mō cessarent ab officio suo quoq. i. qcunqꝫ loco gentiū sicut ignis vbiqꝫ terraꝝ nunqꝫ desistit calere. i. cremare. Sz qm id. s. reuerendū facere eis annectit fallax opio hoim ꝛ non ꝑpria vis illico. i. statim vanescūt cum ad eos venerint qui nō estimant eas esse dignitates sicut sꝫ nationes barbarice. i. extranee ¶ Nota q res non destituit a sua ꝑpria opatione cū eñ opatio sit finis habentis opationem scđo celi ꝛ mūdi. res destituta a sua ꝑpria opatione destituet a suo fine. ꝛ sic esset frustra. Si g facere reuerendū esset naturalis opatio dignitatū vbiqꝫ gentiū facerēt hoiem reuerendum. sed videmus q dignitates faciunt aliquem reuerendum apud suos. apud extraneos non faciunt reuerendum

Sed hoc apd exteras natiōes Inter eos apud qs orte sunt. Num ppetuo pdurant Atqui pretura. magna olim potestas. nūc inane nomē. ꝛ senatoꝝ census grauis sarcina Si quis quondam populi curasset annonā. magn9

¶ Hic phia pbat quarta via q sumit ex hoc q dignitates tpm mutatione sordescunt. qđ enim magna olim fuit dignitas moderno tpe pro nihilo reputat. vnde dicit Sed hoc quod dixi verum est apd exteras nationes. id est extraneas. sed inter eos apud

habebat Nunc ea p̄fectura quid abiectius Ut em̄ pauloante diximus. qđ nihil hʒ pprij decoris. opinione vtentiū nūc splendorē accipit. nūc amittit Si igitur reuerendos facere nequeunt dignitates. si vltro improboꝝ cōtagione sordescunt. si mutatione temporum splendere desinunt. si gentiuʒ estimatiōe vilescunt. quid est quod in se expetende pulchritudinis habeant nedum alijs prestent

quos digitates orte stꝫ non ppetuo durant At qui p certe. nā prefectura olim erat magna potestas apud rhomanos sed nūc est inane nomen et census. i. p̄ciositas senatorij nunc est grauis sarcina q̄ olim erat magna dignitas Et si quis quondā curasset annonam populi qui dicebat p̄fectus annone. ille magnus habebat. nunc illa prefectura quid est abiectius. q. d. nihil. Ut em̄ pauloante diximus nihil hʒ pprij decoris qđ opinione vtentium nunc accipit splendorem nunc amittit Et tunc epilogat dicens Igit si dignitates nequeunt facere reuerendos vt patet ex prima via si sordescunt contagione id est vicio improborum vt patet ex secunda via. si desinunt splendere mutatione temporum vt docet quarta via. si vilescunt estimatiōe gentium vt patet ex tercia via. quid est quod habeant in se expetende id est desiderāde pulchritudinis. ne dum alijs prestent. quasi diceret nihil habent pulchritudinis et ideo nec eā alijs p̄stare p̄nt ¶ Nota q̄ p̄fectura quondā erat magna dignitas apud rhomanos. ⁊ dr ille p̄fectus qui ceterꝫ ingrātibus prefuit ⁊ oēs dignitates in ciuitate rhomana āncellebat. sed postq̄ Julius cesar imperiū inuaserat talis ad impatorem transferebat. ⁊ diminuebat eius ptās. ita q̄ nomen illius dignitatis mansit sine re ¶ Itē senatoria dignitas magna fuit apud rhomanos. qr officiū senatoꝝ prius fuit honestum. s. vtiliter ꝯsulere reipublice. sed postea cūpulsi fuerunt senatores ad seruiendum voluntati principis in damnū reipublice.

¶ Metrum quartum libri tercij

Quāuis se tyrio superbus ostro
Comeret. ⁊ niueis lapillis
Inuisus tū omnibus vigebat
Luxurie Nero seuientis
Sed quondā dabat īprobus reuerēdis

¶ Hic incipit quartuʒ metrum hui9 tercij qđ dicit metrū fallentiū ab inuentore. dactilicum a pede predominante tetrametrū a numero peduʒ. In quo metro phia ꝯfirmat p exēplū q̄ dignitates nō faciunt vere reuerendum. ⁊ per ꝯn̄s nō est beatitudo q̄rēda

Prosa quinta

Patribus indecores curules
Quis illos igitur putet beatos
Quos miseri tribuunt honores

in eis. qꝛ dignitates adueniebant Neroni qui pessimus erat. ꝛ ab eo alijs conferebantur. vñ dicit in littera Quãuis supbꝫ Nero seuientis luxurie comeret .i. ornaret se ostro tyrio .i. purpura tincta in sanguine tyri. ꝛ q̃uis comeret se niueis lapillis .i. albis margaritis. tñ ipse vigebat omnibus inuisus id est odiosus. nam improbus Nero dabat verendis patribus id est reuerendis senatoribus curules id ē tales dignitates propter quas sedebant in curulibꝰ indecores. quia ab indigno dabantur. Quis igitur putet id est reputet istos honores beatos quos miseri id est improbi ꝛ viciosi tribuunt. quasi diceret nullus.

¶ Nota dicit Nero eiñ seuientis luxurie. qꝛ eps Linconiensis nomine Oreculfus narrat ꝙ Nero oĩa theatra ytalie ꝛ grecie perlustrans assumpto vario decore vestitꝰ cytharistas tragedos ꝛ aurigas sepe superasse visus est tantis libidinibꝫ exagitatus vt nec a matre nec a sorore abstinuisse videbatur reuerentia ꝯsanguinitatꝭ. virum in vxorem duxerat et ipe a viro in vxorē receptus est. ꝛ fuit luxurie eam ineffrenate vt retibꝫ aureis piscaretur que purpureis funibus extrahebantur ꝛ lauabant ea frigidis ꝛ calidis vngentis que nũq̃ꝫ minus q̃ꝫ mille talentis cõfecit. nihilominus ipse Nero tam viciosus dignitatem imperialem adeptus est ymmo etiam alijs dignitates largitus est.

Prosa quinta tercij libri

¶ Regno vel potentatu btõs nõ fieri

An vero regna regũqꝫ familiaritas efficere potentē valēt Quidni qñ eoꝝ felicitas ꝑpetuo ꝑdurat Atqui plena est exēplorũ vetustas. plena etiã pñs etas. q̃ reges felicitatem calamitate mutauerint. O preclara potentia. que nec ad ꝯseruationē quidē sui. satis efficax inuenitur

¶ Hec est q̃nta ꝓsa huiꝰ tercij in qua oñdit phia ꝙ regnum ꝛ regnĩ familiares non ꝯferant veram potentiaꝫ quam ꝓmittũt ꝛ ꝓpter quã appetũtur Et ꝓmo oñdit verã potentiã nõ esse in regnãtibꝫ. scđo ꝙ nõ in regum familiaribus ibi Nã q̃d ego. ꝙ ãt in regnãtibꝫ nõ sit vera poña ꝛ ꝑ ꝯñs nec btitudo ꝓbat quatuor vijs Pria sumitꝛ ex ꝑuitate durationis regnantiũ. scđa sumitꝛ ex ꝑuitate extensionis. tercia ex annexione timoris. quarta ex defectu securitatis. scđa ibi ꝙ si hec. tercia ibi Expertus sortis. quarta ibi Atqui vellent Prio ꝓponit intentũ ꝑ modum questionis dicēs. An regna et regum familiaritas valent efficere potentē. ꝛ rñdet ironice. quidni .i. quare nõ efficerēt qñ eoꝝ felicitas .i. ꝓtãs perpetuo perdurat qđ supple nunq̃ꝫ ꝯtingit. vñ subdit Atqui ꝓ certe. vetustas plena est exemplorum

et etiā pn̄s etas qui reges mutauerint suā felicitatē calamitate Et sub dit O p̄clara est potētia loquendo yronice q̄ nec inuenit satis efficax ad ꝯseruationē sui ¶ Nota nulla felicitas ꝑpetuo ꝑdurat saltem tp̄a lis. hoc patuit ṗus exēplo vetustatis posito de Creso rege lydoꝝ. Hoc etiā patet exēplis eoꝝ q̇ erāt tp̄e Boetij sicut de ip̄atorib⁹ rhomanis q̇ crebro circa tp̄a sua mutabantur: nūc bellis. nūc insidijs oppressi vel alio modo abiecti Et idem testatꝰ Ganfridus in poetria dicens. Hoc vnuz p̄scire potes ꝙ nulla ptās Esse morosa p̄t. si vis exempla ṗoris Respice fortunas emicuit illa ṗoꝝ Florida ꝓsꝑitas Minos subuertit athenas.

An si hec regnoꝝ̄ potestas btītudi/ nis auctor est. nonne si qua ꝑte defue rit. felicitatē minuat miseriā importet Sed q̄uis late humana tendant im peria. plures necē est gentes relinqui quibus regum quisq̄ nō impet Qua vero ꝑte beatos faciens desinit ptās hac impotētia subintrat que miseros facit Hoc igitur mō maiorē regibus inesse necē est miserie portionem

¶ Hic oñdit ꝙ ptās regia nō est vera ptās nec beatifica ꝓpter ꝑuitatez extensionis eius dicens ꝙ si hec ptās regnoꝝ̄ ē auctor. i. cā beatitudis nonne si qua ꝑte defue/ rit regia ptās ipsa minu at felicitatem ⁊ inducat miseriam. q. d. sic. Sed q̄uis humana imperia late tendantur. tn̄ necē est plures gentes relinq̄ quibus quisq̄ regū nō imperat Non enim po test esse ꝙ vnus omnib⁹ imperet. qua aūt parte desinit ptās faciens beatos. hac parte sub intrat impotentia faciens mi seros. hoc ergo modo necesse est in regibus esse maiorem portiōem mise rie q̄ felicitatis cum in maiori parte sint impotentes ¶ Nota si potestas regia efficit beatum. ergo vbi est defectus potestatꝭ regie ibi erit defectus beatitudinis. cum igitur plures sint gentes super quas nō est potestas vnius regis q̄ que subiaceant sue potestati sequitur rex in maiori parte erit miser ⁊ non beatus. igitur in potestate regia non consi/ stit vera beatitudo.

Expertus sortis sue periculorum ty/ rannus regni metus pendentis supra verticē gladij terrore similauit. Que est igitur hec potestas que sollicitudi nuz morsus expellere que formidium aculeos vitare nequit

Hic oñdit ꝙ in regnātibus nō sit vera ptās ꝓpter annexionem timoris ꝑ exēplum dicēs. Qui dā tyrann⁹. s. Dyonisi⁹ exꝑtus sue sortis. i. for/ tune q̄tum esset anxia. ꝑiculum metus. i. timo ris sui. ipse simulauit id est similitudine demon/

strauit terrore gladij supra verticez pendentis. Que est igit͛ hec ptās q̄ neq̄ expellere morsus .i. corrosiões sollicitudinuz. nec p̄t vitare aculeos id est stimulos formidinū .i. timoꝝ. q. d. exilis .i. pua est talis ptās.

¶ Nota ꝙ dyonisius fuit q̄dam rex q̄ cū req̄reret a q̊dā suo familiari quare sp̄ tristaret cū tn̄ sp̄ haberet vitā beatā. Iste dyonisius volēs sibi designare cām sue tristicie iussit eū poni inter epulas lautas ⁊ sibi supra verticē iussit suspendere gladiū acutū tenui filo. Iste viso gladio perterritus nec epulari nec letari potuit. Cui dixit dyonisius. Talis est em̄ vita mea quā tu beatā putabas sp̄ em̄ mortē mihi imminentē preuidio. Cōsidera ḡ quō felix esse poterit q̄ timere nō desinit

¶ Hic p͞hia oñdit idē quarta rōe q̄ sumit͛ ex defectu securitatꝫ dicēs. Atqui p certe ipsi reges vellēt vixisse securi sed nequeūt .i. nō p̄nt de hic id est ex q̊ seq̄t͛ ꝙ securi esse nō p̄nt quō gloriant͛ de sua ptāte qd̓ nō ē faciendū qd̓ pbat dicens An .i. nunq̄d tu potentē censes .i. iudicas illū quē videas efficere .i. pficere velle qd̓ non p̄t. q. d. non est potēs An .i. nunq̄d illum censes potentē qui ambit .i. circūdat latus suū satellite .i. multitudine milituꝫ. qui plus metuit illos quos ip̄e terret q̄ vt videat͛ potens. sitū .i. locatuꝫ. est in manu seruientium. quasi dicat non est potens. ¶ Nota ex lr̄a potest formari talis ratio. Illud qd̓ non facit hoiem securū hoc nō facit vere beatū sed potentia tp̄alis est hmōi igit͛ ⁊c̄. ꝯñ a est nota. qꝛ quāto maior potentia tanto minor securitas ¶ Nota reges securi esse nō p̄nt. qꝛ incommoditates imminētes non p̄nt non formidare. Narrat em̄ Ualerius de Dyonisio supradicto ꝙ intantū timuit tonsores barbaꝝ ꝙ filias suas docuit detondere barbas Ipsis āt senescētibꝰ p̄cepit vt barbā ⁊ capillos sibi abureret ⁊ lectū cubicularē in lata fossa fecit in quē se ligneo pōte recepit. qꝛ satellites ⁊ barbaros timuit

Atqui vellent ipsi vixisse securi, sed nequnt. Dehinc de ptāte gliant͛. An tu potētem censes quez videas velle qd̓ nō possit efficere. Potentem censes q̄ satellite latus ambit. plus quos terret ipse metuit. q̄ vt potens esse videat͛. in seruientiū manu situm est

Nā q̄d ego de r̄gū familiaribꝰ disserā cū r̄gna ip̄a tāte ībecilitatꝫ plēa demōstrē. q̄s q̄dē regia ptās. sepe īcolumis sepe āt lapsa psternit. Nero Senecaz familiarē preceptorē qꝫ suū. ad eligēde

Hic oñt ꝙ ī familiaribꝰ nō ꝯsistit ꝟa poña. scd̓o excludit q̄ndā obiectōez ibi An psidio. pbat ḡ ꝙ familiaritas reguꝫ fatit esse vere potētē cū hmōi familiaritas nō possit retineri ad nutū ⁊ ip̄a retēta frequēter vergit in nocumentum. Dicit ergo

mortis coegit arbitriũ. Papinianum diu inter aulicos potentẽ. militũ gladijs Anthoniꝰ obiecit. Atqui vterq̄ potẽtie sue renũciare voluerũt Quorum Seneca opes etiã suas tradere Neroni seq̄ in ociũ cõferre conatus est. sed dum ruituros moles ipsa trahit. neuter quod voluit effecit Que est igit̄ ista potẽtia quam ꝑtimescunt hñtes quam nec habere cũ velis (tutus sis) ⁊ cum deponere cupias vitare non possis

Nam quid ego differam .i. dicã de familiaribus regũ cum ipsa regna demonstrẽ esse magne imbecillitatis quos scz familiares regum regia ptãs incolumis .i. sana sepe ꝓsternit. ⁊ ipsa regia potestas lapsa etiam ꝓsternit ipsos. Quõ aũt regia potestas incolumis destruat suos familiares docet ꝑ exẽpla dicẽs Nero coegit Senecam familiarem suum preceptorem id est magistrũ ad arbitrium eligende mortis. Anthonius imꝑator obiecit gladijs militũ Papinianum suum familiarem diu potentem inter aulicos. Cum aũt vterq̄ Seneca ⁊ Papinianus vellent renunciare sue potentie propter crudelitatem principum voluerunt se subtrahere ab eis. quorum duorum Seneca conatus est opes suas tradere Neroni vt ipsum placeret et voluit se conferre in ocium id est in vitam solitariam. sed dum ipsa moles id est magnitudo potentie trahit ipsos ruituros. id est casuros. neuter effecit quod voluit. Que est ergo ista potentia quam habentes pertimescunt quam cum habere velis non sis tutus. et cum deponere cupias vitare non possis. vt patuit de Seneca et Papiniano.

¶ Nota Nero fingebat se magistrum suum Senecã timere postq̄ imperator factus est sicut in puericia. vnde mandauit sibi vt genus mortis eligeret. quia viuere nõ posset. Seneca cibo et potu saciatꝰ aperire fecit venam. ⁊ bibens de anulo venenoso interijt. Atqui enĩ potentes ⁊ nobiles sub gemma anuli venenum portabant. vt si quid aduersi eos cõtigisset ad mortẽ cõfugerẽt ¶ Itẽ Anthonius extũs imperator in suos tyrãnisauit qui Papinianũ suũ familiarẽ diu inter aulicos potẽtem gladijs militũ occidi fecit. Ex q̄bus ꝑz quõ regia ptãs incolumis sepe suos familiares ꝓsternit. Quõ autẽ regia ptãs lapsa ꝓsternit suos familiares ex hoc pz. Cum enĩ familiares imitant̄ regiã ptãtem necesse est vt ipsa deficiente etiã ipsi familiares deficiant.

An p̄sidio sunt amici quos non virtꝰ sed fortuna ꝯciliat. Sed quem felicitas amicũ fecit. infortunium faciet ini/

¶ Hic phĩa excludit obiectionẽ. Posset enim aliquis dicere q̄ hõ potest conseruari in sua potentia per amicos. Unde q̄ aliqui perdunt po

Metrum Quintū

micum. Que vero pestis efficatioꝛ ad nocendū q̄ȝ familiaris inimicus

testatem ꝓpter defectuȝ amicoꝛum. hoc excludit phia dicēs ꝙ hoc nō pt esse veꝝ de amicis q̇ foꝛ/tuna cōciliant. de amicis aūt q̇ virtute ꝯciliant nō est h̄ loquendū. cū nō computent inter bona foꝛtune de q̄bꝫ h̄ loq̄mur. Un̄ dr in lr̄a An p̄si/dio. i. auxilio sunt amici q̊s nō virtꝰ sed foꝛtuna ꝯciliat q. dicat non. h̄ ꝓbat ꝑ locū ab oppositis sic. Quē felicitas. i. foꝛtuna fecit amicū. illum infoꝛtunium faciet inimicū. q̄ vero pestis est efficatioꝛ ad nocendū q̄ȝ fami/liaris inimicus. q. d. nulla. qꝛ inimiciciam illius cauere nō possumus cuȝ ei cōstent secreta nostra ꝓpter familiaritatem

¶ Nota de amicis sophisticis loq̄tur Sen̄. i. epl̄a Qui vtilitatis cā̄ assumptus fuerit tamdiu placebit q̄ȝdiu vtilis fuerit. Amicoꝛū tur/ba floꝛentes circūsedit. sed circa euersos solitudo est Un̄ poeta. Nam ꝓ̄cio q̄situs amoꝛ cū munere cedit Inquantū durat largitio. durat amicꝰ Alter poeta. Dū foꝛtuna tonat fugiētes terret amicos. Nam q̇s amet q̇s nō. vera ꝓcella docet Et alter poeta Dum zephirus flabat multꝭ co mitabar amicis Ast oīs aq̄lo turbine flante fugat Et Ouidius Hoꝛrea foꝛmice tendunt ad inania nunq̄ȝ. Nullus ad amissas ibit amicus opes. ꝙ āt familiaris inimicus multum noceat dr poeta Plus nocet vt nostis ad cūcta domesticus hostis Et res ip̄a docet qualiter ip̄e nocet

¶ Hic incipit metrū q̇ntum huiꝰ tercij qd̄ dr paramanticū ab inuē toꝛe. anapesticū a pede ꝓ̄dominā̄te. catalecticum. qꝛ vna syllaba deficit ad metri ꝑfectionez.

Metꝝ q̇ntū tercij libri

Ui se volet esse potentē
Animos domet ille feroces
Nec victa libidine colla
Fedis summittat habenis
Etem̄ licet indica longe
Tellus. tua iura tremiscat
Et seruiat vltima thyle
Tamē atras pellere curas
Miserasq̄ȝ fugare querelas
Non posse. potentia nō est

In quo metro phia ostēdit q̄ūo vera poꝰa sit acq̇rēda dicēs ꝙ vera potētia ꝯsistit in repmendo viciosos motus vel cōcupiscentias inoꝛdinatas. q̇a sine h̄ nullus est vere potens q̇ntūcunq̄ȝ dominetur. dr ḡ Ille qui volet se esse potentē domet ani/mos feroces. i. crudeles qꝛ crudelitate hō assil̄a/tur feris. nec summittat colla victa libidine con/cupiscentie fedis habe/nis. i. viciosis motibꝫ. li/cet em̄ tellus indica. id ē terra idie tremiscat tua iura lōge. i. licȝ ptā̄s tua extendat se ad indiā. ꝛ licet tibi seruiat vltima thyle que est insula vltra Britāniā vbi sol facit solsticiū estiuū ꝛ vltra nō ꝓgrediꝫ tn̄ n̄ posse pelle

re atras curas.i.obscuras sollicitudies. ⁊ fugare miseras q̃relas supne mētes ex aduersitate fortune nulla est poña ¶ Nota ꝙ vere potēs est q̃ sensualitatē subijcit rōni. Vñ Señ. Si vis oīa tibi subijcere subijce te rōni. Multos em̄ rexeris si rō te rexerit Et Aresto:iij.ethicoꝝ.Queād modū pueꝝ oꝫ viuere ꝭm p̄cepta pedagogi.ita oꝫ ↄcupiscibile ↄsonare rōni: Itē Señ. Magnū imperiū regit q̇ sibijpi dn̄at. Fortioꝛ est q̇ cupi ditatē vincit q̄ꝫ qui hostē subijcit. Est em̄ dulcissimū vincere seipsum: Et Salomon. Fortioꝛ est expugnatoꝛ animi expugnatoꝛe vrbiuꝫ

Prosa.vi. Gl'a btōs fieri nō posse.

Gloria vero q̃ꝫ fallax sepe q̃ꝫ turpis ē Vñ nō iniuria tragicus exclamat. O gl'a gl'a millib⁊ hoīm mortaliū nihil aliud facta nisi auriū inflatio magna Plures em̄ magnum sepe nomē.falsis vulgi opinionib⁊ abstulerunt. Quo q̇d turpius excogitari pōt Nam q̇ falso p̄dicant̄.suis ip̄e necesse est laudib⁊ erubescant.

¶ Ista est sexta ꝓsa h⁹ tercij in qua phia oñdit ꝙ gl'ia mūdana nō spectat ad verā btitudinem nec facit vere btm̄. Et primo oñdit hoc de gloria ꝓprie ꝟtutis. Scd̄o de gl'a que ꝓuenit ex nobilitate sanguinis. ibi. Iam vero. Primo oñdit intētum de gl'ia que ꝓuenit ex laude false virtutis. Scd̄o de illa gl'ia que ex veris meritis ꝓcedit.ibi. Que si etiam. Primo intendit talē rōnem. Illud q̄d est fallax non spectat ad beatitudinē.nec facit beatū.sed gl'ia false acquisita est fallax.igit̄ ⁊c̄. vñ d̄r in lr̄a. Gl'a vero q̄ꝫ fallax sit ⁊ q̄ꝫ turpis supple satis pꝫ ꝙ aūt sit fallax probat auctoritate cuisdā poete qui tragedias composuit dicens. Vñ tragicus quidā exclamat. ⁊ ponit auctoritatē e⁹ in greco que tm̄ sonat in latino O gl'a gl'ia in millibus hoīm nihil aliud facta es q̄ꝫ magna auriū inflatio.q̄d manifestat dicens. Plures em̄ magnum nomē.i.gl'iam abstulerunt.i.false receperunt falsis opinionib⁊ vulgi Et oñdit ꝙ hmōi gl'ia sit turpis dicens. Quo scꝫ iā dicto.s.hēc gl'iam falsis opinionib⁊ q̇d turpius excogitari p̄t.q.d.nihil. Nam q̇ falso p̄dicantur id est laudant̄ necesse est vt erubescāt suis laudib⁊. ¶ Nota ꝭm Tulliū gl'a est frequēs fama cū laude. Et est duplex. vana et vera. Vana gl'ia est q̄ nullo cōficiente ꝓcedit in esse. Vera est q̄ nullo ↄficiente nō ꝓcedit in esse. Fama aūt est cognitio alicuius nō solū in ꝓpinquo ſꝫ etiaꝫ in remoto ¶ Nota ꝙ fama inducit falsam gl'am. falsa gl'a erubescentiaꝫ Nā erubescētia est crimē ingloriationis causatū ex aliq̄ turpi ꝑpetrato. Cū āt aliq̄s se cognoscit false acquisisse gl'iam. tūc hoc timet manifestari.ex cui⁹ manifestatione incidit ingloriationē ⁊ verecundiā

Que si etiā meritis cōquesite sint. q̇d tamen sapientis adiecerint cōscientie

¶ Hic phia ꝓbat ꝙ gloria mentis acquisita nō spectat ad beatitudi

Prosa sexta

qui bonũ ſuum non populari rumore ſed conſcientie veritate metitur. Q ſi hocipſum propagaſſe nomẽ pulchꝛ videtur cõſequens eſt vt fedum nõ extendiſſe iudicetur. Sed cum (vt paulo ante diſſerui) plures gentes eſſe neceſſe ſit ad quas vnius fama homi/nis nequeat peruenire. fit vt quem tu eſtimas eſſe glorioſum pro maxima parte terrarum videatur inglorius.

Inter hec vero. popularem grãm nec cõmemoratione quidem dignam puto que nec iudicio vero prouenit. nec vnq̃ firma perdurat

nem intendẽs talem rõnem. Jllud non ſpectat ad beatitudinẽ de q̊ nulla eſt cura ſapienti. ſꝫ de glĩa etiam meritis acq̇ſita nulla eſt cura ſapiẽti. ergo ꝛc̃. Maioꝛ ẽ nota. Nam ſapiens maxĩe curat beatitudinem cuꝫ ſit maxime felix. x. ethi. Minoꝛem ponit in littera dicens. Que ſcꝫ laudes ſpectantes ad glĩaꝫ licet ſint ꝯquiſite meritis quid tamen adiecerint conſcientie ſapientis qui bonum ſuũ metitur non rumoꝛe populi. ſed veritate conſcientie. q. d. nihil. Secũdo pro/bat idem per locum ab oppoſitis dicẽs. ꝙ ſi pulchꝛum eſt ꝓpagaſſe no/men. ergo miſerũ eſt nomen non propagaſſe. Sed cum magna parte terrarum neceſſe ſit no/men non eſſe ꝓpagatum neceſſe eſt pro maioꝛi pte miſerum eſſe. Dicit g ꝙ ſi hocipm̃ pulchꝛum videt̃ ſcꝫ ꝓpagaſſe id eſt diuulgaſſe nomen id eſt glĩam. ꝯñs eſt vt iudicet̃ fedum non extendiſſe nomen. ſed ſicut pauloãte diſſerui neceſſe eſt eſſe plures gentes ad quas fama vnius hominis nequit ꝑuenire. fit id eſt contingit vt pro maxima parte terraꝝ ille videatur inglorius quẽ tu eſtimas glĩoſum. Et quia aliquis diceret. ſuffi/cit ad beatitudinẽ ꝙ hõ ſit glĩoſus in populo ſuo habendo fauoꝛem populi. Dicit phĩa. inter hec bona que ſunt in opatione virtuoſa non puto grãm popularem dignã cõmemoꝛatione que nec iudicio recte rationis prouenit nec vnq̃ firma ꝑdurat ¶ Nota ꝙ ſapienti non eſt cura de glĩa. quia dicit Macrobius Sapiens fructum in conſcientia ponit. ſtultus autem in glĩa. Et Señ. Conſciam potius q̃ famã attende ſed pleriqꝫ famam. pauci conſcientiam verentur. ¶ Nota ꝙ fama popularis non prouenit̃ ex recto iudicio rationis. Plus eñ populus ſe/quitur inclinationem ſenſus q̃ iudiciũ rationis. Nec etiam fama eoꝛuꝫ perpetue durat. quia ſm̃ diuerſas paſſiones vulgi variatur fama populi. vnde vulgares iudicant ſm̃ concupiſcentiã non ſm̃ rei veritateꝫ. pro tanto ſimiles ſunt auibus quarum intuitum nox illuminat ⁊ dies cecat ex quarto huius proſa quarta.

Jã vero q̃ꝫ ſit inane q̃ꝫ futile nobilita

¶ Hic ꝓbat ꝙ gloria proueniẽs ex nobilitate

tis nomē quis nō videat. q̄ si ad claritudinē referṫ aliena est Videṫ nāqʒ eē nobilitas q̄dā de merit⁊ veniēs laus parentū Q si claritudinē p̄dicatō facit illi sint clari necesse est qui predicātur Quare spleudidum te. si tuam nō habes aliena claritudo nō efficit

sanguīs etiā nō spectat ad veraʒ beatitudinem Et primo oñdit vanitatez hm̄oi glorie. scd̄o oñdit quid boni sit in nobilitate. ibi. ꝙ si q̄d Dicit primo. Iā vero quis nō videat ꝙ̄ mane ꝙ̄ futile. i. labile sit nomē nobilitatis. q. d. manifestum est que scʒ nobilitas si referṫ ad claritudinem. id est ad gl'am, aliena est ab illis. qui se nobiles esse gloriantur. quod probat per diffinitionē nobilitatis dicens. Nāqʒ nobilitas videṫ esse q̄daʒ laus veniens de meritis parentū. ꝙ si p̄dicatio. i. laus facit claritudineʒ necesse est ut illi sint clari q̄ predicanṫ. i. laudanṫ hm̄oi aūt sunt parentes non tu. quare si nō habes tuā claritatē que ex laude tua ꝓueniat. aliena claritudo non efficit te splendidū. i. gl'iosum ¶ Notandū ꝙ nobilitas sanguinis est inane ⁊ futile nomeʒ. q: nihil vere nobilitat hoīem nisi virtus. Vñ Alanus in li. de planctu na. Quid tibi nobilitas q̄d claruʒ nomen auoꝝ. Si fuus vicijs factus es ipse tuis. Iteʒ Nobilis est em̄ si quis virtute refulget. Degener est solus cui mala vita placet. Et pauꝑ henricus. Non ꝑsigne genus nec claꝝ nomē auorum. Sed probitas vera nobilitate viget. Et Sene. Nemo est melior altero nisi qui rectius ingenium habet altero ⁊ ad bonas artes aptius

Q si q̄d est in nobilitate bonū. id arbitror esse solum vt imposita nobilibus necessitudo videaṫ. ne a maioꝝ virtute degenerent

¶ Hic oñdit cuiusmodi bonū sit in nobilitate dicens. Si quid bonum est in nobilitate istud solū esse arbitror vt nobilibus videaṫ esse imposita necessitudo ne a virtute maioꝝ. i. ꝓgenitoꝝ degerent supple ꝑ mores viciosos. Meli⁹ est eī a p̄re ignobili oñdere ⁊ morigeratū esse ꝙ̄ a nobili ⁊ ꝑ vicia degenerare ¶ Notandū ꝙ gl'anduʒ nō est de nobilitate. q: dt̄ Señ. Si pulcher es lauda naturā. si nobilis lauda parentes. si virtuosus ⁊ sapiēs lauda te ip̄m si diues lauda fortunā. si potēs expecta paulisp ⁊ nihil eris ¶ Notandū ꝫm Tulliū optīa hereditas a patrib⁹ tradiṫ liberis om̄i patrimonio ꝑstantior. s. gl'a virtutū ⁊ decor reꝝ gestaꝝ.

¶ Metrum sextum libri tercij

Mne hoīm genus in terris
Simili surgit ab ortu

¶ Istud est sextū metrū huius tercij quod diciṫ alemanicū ab inuentore dactylicum a pede p̄dominante. trimetꝝ a nu-

Metrum sextum

Unus enim rerum pater est
Unus qui cuncta ministrat
Ille dedit phebo radios
Dedit ⁊ cornua lune
Ille homines etiam terris
Dedit. ⁊ sidera celo
Hic clausit membris animas
Celsa sede petitos
Mortales igitur cunctos
Edit nobile germen
Quid genus ⁊ proauos strepitis
Si primordia vestra
Auctoremq̧ deum spectes
Nullus degener extat
Ni vicijs peiora fouens
Proprium deserat ortum

metro pedum. hypercata lecticū. q2 vna sylla sup abūdat. In quo metro phia pbat oēs hoīes eē nobiles pter viciosos dicens Omne gen⁹ hoīm in terris cuinseūq̧ sit cōditionis surgit ab ortu simili. q2 sm aīam omnes sꝫ ab vno creatore. Unus em̄ est pater rex .i. vn⁹ creator supple nobilis q̇ cuncta ministrat supple gubernando. ille vn⁹ pater dedit phebo radios suos. dedit lune cornua. dedit hoīes terris .i. habitare in terris dedit celo sidera propter ornamentū eius Hic pater clausit aīos membris supple corpis. animos inq̧ petitos .i. acceptos celsa sede .i. in celo. Igitur nobile germē .i. nobile principium edit id est producit cunctos mortales id ē homines O homines quid id est ad quid strepitis id est cum strepitu iactatis genus vestrum ⁊ proauos vestros. si em̄ tu spectes id est consideres auctorem deum ⁊ primordia vestra nullus extat id est ē degener id est ignobilis nisi fouens id est operans peiora vicijs suis deserat pprium ortum id est deum a quo pcessit. Nota q omnes hoīes

¶ Nota q omnes homines ex ea pte qua sunt homines sunt eque nobiles. cū em̄ nobilitas sit quedam excellentia contracta ab origine. nobilitas hoīs precipue debet attendi ex ea pte qua est homo scꝫ ex parte anime Cum igit in oībus hoīb sit eadem origo anime quia omnis anime sunt a deo. omnes homines sunt eque nobiles. solum aūt illi sunt ignobiles qui degenerant a sua origine. anima aūt a sua origine producta est a deo ⁊ similis est deo. ideo illi soli a nobilitate degenerant qui viciosis moribus similitudinem dei deturpant quam ex origine ꝯtraxerunt

¶ Nota dicit animos celsa sede petitos. hoc loquitur more platonico qui voluit omnes aīas simul esse creatas in celo. ⁊ postea mitterentur in corpora quod non est verum. sed anime creantur in corpibus. ergo loquitur more platonico q deus aīas receptas in celo clausit membris corporeis. ⁊ de hoc magis videbitur. ix. metro huius tercij

¶ Nota q͡ oīm hoīm est vna origo, qr a deo sunt quem patrem oēs vocamus. z oēs aīe sunt a deo. ḡ nullus est nobilior alio fm creationem licet fm ingeniū bene. qr soli illi sunt ignobiles qui degenerāt suā genealogiam cum discedunt a virtutibus z adherent vicijs.

¶ Prosa septima libri tercij

De voluptatibus enarrat

Quid autem de corporis voluptatibus loquar. quarū appetentia quidem plena est anxietatis: sacietas vero penitentie. Quātos ille morbos. q̄z intolerabiles dolores q̄si quendam fructū nequicie. fruentiū solent referre corporib⁹ quarum motus quid habeat iucūditatis ignoro Tristis vero esse voluptatum exitus. quisquis reminisci libidinum suarum volet. intelliget

¶ Ista est ꝓsa septima hui⁹ tercij. in qua phia ōndit btitudinez non eē in voluptate Et primo ōndit hoc de voluptate generaliter. Scdo de qͣdam voluptate specialiter. scda ibi. Honestissima quidem. Primū probat dupliciter. fm qd ponit duas rōnes. secūda. ibi. Que si beatos. Primo intendit talem ratione In illis non ꝯsistit beatitudo ad que sequuntur multe incōmoditates: sed ad voluptates sequuntur multe incōmoditates sicut declarat in littera. z dt Quid loquar de voluptatib⁹ corporalibus quarū appetentia. i. cupiditas plena est anxietatis. qr homo anxiat͛ cū caret eo qd cupit. sacietas vero. i. plenitudo voluptatū plena est penitētia. i. pena. cū igit͛ voluptatibus sit ꝯiuncta anxietas z penitentia in eis nō ꝯsistit beatitudo. z addit quantos morbos ille voluptates z q̄s intollerabiles dolores solent afferre corporibus fruentiū eis quasi quendam fructū nequicie supple satis patet. quaꝝ voluptatū motus. i. affectus quid habeat iucunditatis. i. voluptatis ignoro. quisquis aūt volet reminisci suarū libidinū. i. voluptatū ipe intelliget. i. cognoscet exitus. i. fines voluptatū eē tristes ¶ Nota q͡ duplex est voluptas. s. intellectualis z corporalis Prima est ꝓsequenda. s. intellectualis qr ꝯsistit in speculatione aīam beatificans Scda est fugienda qr ꝯsistit in delectatione sensuali corpus mortificās Vn̄ Sen. liij. ep'la dt Voluptates p̄cipue extirpa q̄ latronū more nos amplectunt͛ vt strangulent Et Tullius Voluptas ipedit oē ꝯsiliū. atq3 (vt sic dicā) oculos ꝑstringit mentiū. z inimica est rōni. mnltum vult cū ꝟtute habere ꝯmerciū ¶ Nota q͡ voluptas plena est penitentia Narrat em̄ Valerius q͡ cū. Domosthenes phs q̄reret amorem Thaidis meretricis vt ꝯsensum ferret ei. centū talenta petebat Demosthenes aspiciens in celū rn̄dit. pro tanto p̄cio nō emam tm̄ pn̄iā. sciebat em̄ q͡ voluptatē insepabiliter sequit͛ penitētia ¶ Nota q͡ volupta

tes multos morbos afferunt. qr dicit Seneca quadã epl'a. multos morbos multa fercula fecerunt. ⁊ vult Arestote. in ethicis. ꝙ laborantes in passionibus veneris ⁊ crapule maxime transmutantur ẜm corpus. crapula enim plures occidit q̃ gladius

¶ Hic phia pbat ꝯclusionẽ ꝑus positam alio modo deducendo ad incōueniens. ⁊ est ratio ista Si in voluptatibus ꝯsisteret beatitudo sequretur ꝙ pecudes essent beate qd est falsum. pecudes em̄ laborant ad explendam corporis voluptatẽ. vnde dt Que voluptates si possunt explicare beatos. nihil cause est id est nihil impedit quin pecudes iudicent esse beate. quarum omnis intentio festinat ad explendam corporalem lasciuiam.

Que si beatos explicare possũt. nihil cause est q̃n pecudes quoqꝫ beate esse dicantur quarum oĩs ad explendam corporalẽ lasciuiam laborat intentio.

¶ Notandum ꝙ cũ felicitas sit bonum nature rõnalis. nullus bestias felicitabit qr tm̄ genꝰ humanũ viuit arte ⁊ ratione ¶ Notandum ꝙ ad fugam bestialiũ voluptatum hortatur Aresto. Alexandrũ quadã epl'a dicens O Alexander declina a conatibꝰ bestialiũ voluptatũ que corruptibiles sunt. carnalis em̄ appetitus inclinat ad corpales voluptates que ꝯtristant intellectum Et subdit Conatus voluptatum generat carnalem amorẽ. hic generat desiderium diuitiarum que generant inuerecundiam. inuerecũdia presumptionem. presumptio infidelitatem. infidelitas latrocinium. ꝓpter que mala vitanda est voluptas

¶ Hic phia ostẽdit ꝙ btitudo nõ ꝯsistit in quadã speciali voluptate. s. in matrimonio que licita est ꝓpter generatõem plis. intẽdens talez rationem. In illa voluptate nõ consistit felicitas que habet anxietatem sibi annexam sed voluptas matrimonij est huiusmodi sicut tangit in littera. vnde dicit Iocũditas coniugis ⁊ liberorum foret honestissima. sed nimis est extra naturam dictum. qr natura abhorret quod volo dicere. qr nescio id ẽ taceo quem. i. aliquẽ. inuenisse .i. habuisse filios tortores quorum filioꝝ q̃ sit mordax. i. anxia quecunq̃ ꝯditio siue bona siue

Honestissima quidẽ ꝯiugis foret liberorũqꝫ iocunditas. sed nimis e natura dcm̄ est. nescio quẽ filios inuenisse tortores. q̃ꝝ q̃ sit mordax q̃cũqꝫ ꝯditio/ neqꝫ alias' expertũ. neqꝫ nũc anxiũ necẽ est admonere In quo Euripidis mei sententiam ꝓbo. qui carentem liberis in fortunio dixit esse felicem

mala non necesse est te admonerẽ. alias expertum est. Neqꝫ necesse est admonere te nunc anxium In quo ego approbo sententiam Euripedis mei philosophi qui dixit. carentem liberis infortunio felicẽ esse ¶ No

tandum q anxietas inest patribus pter maliciã filior. Narrat em Euripides tropius in historia rhomanor. q Demetrides in suos seuiens filios duos ex eis interfecit. z cũ psequeret terciũ ille pgregato exercitu obsedit patrem Pater aũt videns se non posse euadere seipm interfecit. Etiã pater anxiat de bonis filijs pter intensam dilectionem eor z pmotionẽ quibus si aliquid aduersi ptigerit. pater reputat se infelicẽ Ex quo ptz q voluntas piugalis hz anxietatem sibi annexam

¶ Istud est metr septimũ hui tercij qd dicit anacreuntiũ ab inuentore. iambicũ vel anapesticum a pede pdominãte qr hz pmũ pedẽ anapestum. z reliquos iãbos z est dimetrũ .i. quatuor pedũ. catalecticũ. qr deficit sylla. Nam post tres pedes remanz vna sylla de quarto pede In quo metro phia ostẽdit quid mali psequat oẽm voluptatẽ. oĩs em voluptas pter anxietatem sibi annexã est trãsitoria qd pfirmat p quoddã exemplũ. Oĩs voluptas hz hoc qd dicã qr voluptas agit. i. vexat fruentes stimulis. i. punitõibz et est par .i. similis stimulis apiũ volantũ. vbi pro postq. apis fudit grata mella fugit z ferit corda icta. i. pcussa anxietate nimis tenaci morsu. q d. iucunditas voluptatis nimis est transitoria sed anxietas quam affert nimis est pmansura ¶ Notandũ licet oĩs voluptas corpalis pmo delectet z postea pungat ad modũ apũ. tñ hoc maxime inuenit in voluptate venerea ad cuius fugã Arestoteles hortabat Alexandrũ dicens O clemẽs impator noli te multũ inclinari ad coitũ. qr coitus est quedã pprietas porcor Que igit tibi gloria si exerces viciũ bestiarũ z act brutorũ Crede mihi indubitãter q coit est destructio corporis abbreuiatio vite corruptio vtutum, legis trãsgressio. z generat femineos mores. Qualiter aũt sit fugienda delectatio venerea docet Alanus in de planctu nature dicens Si venerẽ fugare velis loca tpa vita. Nã locus z tps pabula donat ei. Et paup henric loquẽs de amore dt Proscribat igit gladijs z fustibus ipsum Et fugieudo fuga quẽ fuga sola fugat

Aristotiles hortabatur

Metrum septimũ libri tercij.

Abet hoc voluptas oĩs
Stimulis agit fruentes
Apiumqz par volantum
Ubi grata mella fudit
Fugit. z nimis tenaci
Ferit icta corda morsu

¶ Ista est octaua prosa hui tercij in qua phia oñdit quãtis malis sint implicita pdicta bona. In qb aliqui posuerũt felicitatem. scdo oñdit q exilia sunt corpis bo-

Prosa octaua libri tercij

Mentio su pra noiatorum id est diuitiarum. dignitatum. regnorum. glorie. voluptatum

Metrum octauũ

Nihil igitur dubium est quin
he ad beatitudinez via deuia
quedam sint. nec perducere quẽq̃ eo
valeant ad quod se perducturas esse
promittunt. Quantis vero implicite
malis sint. breuissiẽ monstrabo Quid
enim pecuniam ne congregare cona/
beris. sed eripies habenti Dignitati
bus fulgere velis: danti supplicabis.
Et qui preire ceteros honore cupis
poscendi humilitate vilesces. Poten
tiam ne desideres. subiectorum insi/
dijs obnoxius. periculis subiacebis
Gloriam petis. sed per aspera queq̃
distractus. securus esse desistis Vo/
luptariam vitam degas. sed quis nõ
spnat atq̃ abijciat vilissime fragilissi
meq̃ rei corporis seruum

na ibi. Jam vero Prio
dr Nulli dubiũ est pdi/
cta ↄsideranti qn he vie
quib᷒ nituntur hoīes ad
beatitudinẽ puenire sꝫ
quedã deuia nec valeãt
quemq̃ pducere eo id ẽ
illuc ad qd pmittũt se cẽ
pducturas. Quãtꝫ vo
malis sint implicite bre
uissiẽ monstrabo Quid
eñ supple istoruz est sine
malo. q. nihil. vnde sub/
dit pecuniã congregare
ne conaberis id est labo
rabis sed eripies haben
ti ꝛ ita implicaberis ma
lo violentie Vis fulge/
re dignitatib᷒. danti sup
plicabis ꝛ qui cupis ce
teros pire honore tu vi/
lesces humilitate poscẽ/
di. Potentiã ne deside/
ras. subiacebis pericu/
lis subiectorum. Gloriã
petis. sed per aspera di/
stractus securus esse de
sistis Voluptariam vi/
tam degas. sed quis nõ
spernat atq̃ abijciat tã
q̃ cõtemptibilem seruũ
vilissime ꝛ fragilissime rei scꝫ corporis ¶ Notandum q homo que
rens pecuniam incidit in malum violentie. quia omnis pecuniosus est vi
olentus primo ethicorum. Sed querens honores ꝛ dignitates humiliã
do se alijs supplicabit Sed dicit Seneca in libro de beneficijs. Mole/
stum est verbum ꝛ onerosum demisso vultu dicere rogo. Querens aũt
potentiam ꝛ gloriam oportet q propter potentiam ꝛ gloriam defendẽ/
dam persecutionibus improborum se obijciat. ꝛ sic securus esse desistit.
Querens autem vitam voluptuosam oportet q corpori seruiat. Sed
dicit Seneca Maior sum ꝛ ad maiora genitus sum q̃ q sim mancipiũ
id est seruus mei corporis quod non aliter aspiciam q̃ aliquod vinculũ
mee libertati circundatum.

Jam vo q̇ bona pre se corpis ferunt

¶ Hic philosophi pa
bat in speciali q̃ vilia sꝫ
bona corpis que aliqui

q̄ exigua q̄ fragili possessione nitunt Num em̄ elephantes mole. thauros robore superare poteritis Nū tigres velocitate preibitis Respicite celi spacium. firmitudinem. celeritatē. Et aliq̄n desinite vilia mirari. Qđ quidem celū non his potius est. q̄ sua q̄ regit ratione mirandum

reputant eximia bona. Scđo breuiter recolligit supradicta. ibi. Ex quib9 oibus Prio ostēdit intentū de magnitudine. firmitudine. ⁊ corporis agilitate. scđo de pulchritudine. ibi. Forme vero Primo ondit ꝙ homo non dꝫ mirari de magnitudine. fortitudine. ⁊ agilitate corporis. quia illa excellentius inuenitur in brutis q̄ in hominibus dicens. Jam vero qui ferunt. i. cupiunt bona corporis pre se id est grā sui tanq̄ sint optima. q̄ exigua. id ē valde vilia. q̄ fragili possessione nitunt. i. laborant. Num em̄ elephantes mole. i. magnitudine. superare. i. excedere poteritꝭ. ⁊ tauros robore. i. fortitudine Nū tigres preibitis velocitate Respicite spaciū. i. magnitudinē celi. firmitatem. i. fortitudinem celi. celeritatem. i. velocitatem eius. ⁊ aliquando desinite id est cessate mirari vilia. i. inferiora bona. quod quidem celum nō his p̄dictis potius immo multominus mirandū est; q̄ sua rōne. i. intelligētia qua regitur. Sic similiter in homine multo magis laudanda sunt bona rōis q̄ bona corporis ¶ Nota ꝙ bona corporis sicut magnitudo fortitudo agilitas non multum sunt miranda Quia dr̄ Seneca Non magnitudine ⁊ corpis velocitate magne res gerūtur sed virtute Unde Catho Consilio pollet cui vim natura negauit Jtem Señ Excellencia ingenij p̄t latere sub quacūq̄ pelle ¶ Nota ꝓm Jsidoruꝫ in li. ethimologiaꝝ. Elephantē greci a magnitudine corpis putāt dictū eo ꝙ formā montꝭ p̄ferat Apud indos vero dr̄ barro eo ꝙ vox eius barritus dr̄ dentes eius ebur. rostrū eius promuscida dr̄ ¶ Nota ꝓm Jsidorū Trigris est bestia varijs colorib9 distincta mirabilis velocitatis. ex cui9 noie quidā fluuius tigris appellatur qui rapacissimus est oim fluuioruꝫ ¶ Et sciendum ꝙ pro bestia dr̄ hec tigris. in gtō tigris vel tigridis. sed pro fluuio dr̄ tm̄ hic tigris. ⁊ in gtō huius tigris.

Forme vero nitor vt rapidꝰ est. vt velox ⁊ vernalium floꝝ mutabilitate fugacior Quod si (vt arestoteles ait) lynceis oculis hoīes vterentur vt eorū visus obstātia penetraret Nōne ītrospectis

¶ Hic philosophia oñdit intentū de pulchritudine forme. supple ꝙ sit exile bonum. quia est transitoria. ⁊ q̄r est tantum supficialis. Et dicit. Uero pro sed nitor id est pulchritudo forme. vt. i. q̄ rapidus est. vt id est q̄ velox ⁊ q̄ ve

Prosa octaua

visceribus Alcibiadis superficie pulcherrimum corpus turpissimum videretur Igitur te pulchrũ videri non tua natura. sed oculorum spectantium reddit infirmitas. Sed estimate q̄ vultis nimio corporis bona. dum sciatis hoc quodcunq; miramini. triduane febris igniculo posse dissolui. Ex quibus omnib9 illud redigere in summam licet. ꝙ hec nec p̄stare que pollicẽtur bona possunt. nec omnium bonorum congregatione perfecta sunt. ea nec ad beatitudinem: quasi quidã calles ferunt. nec beatos ipsam perficiunt.

lociter est transiẽs. ⁊ est fugatior id ẽ mutabilior mutabilitate florũ vernalium. quasi diceret satis euidens est Unde si homines vterentur linceis oculis vt ait Arest. ita vt corũ visus penetraret obstantia .s. corpora nõ ne illud corpus Alcibiadis sũpficie pulcherrimũ introspectis visceribus turpissimũ videt̃ q̄si diceret sic. Ex quo concludit philosophia. Igit̃ te pulchrũ videri non facit tua natura. sed infirmitas oculorũ spectantiũ Et subdit Sed estimate q̄ nimio vult̃ bona corporis dum sciatis hoc q̃ocũq; fuerit de bonis corpis posse dissolui igniculo. i. calore febris triduane. Febris eñ acuta ſm medicos q̄n̄q; tercio die perimit. Et tunc breuiter recolligit supradicta dicens Ex quibus omnibus licet redigere in summam ꝙ hec scz predicta bona non possunt prestare ea que pollicentur id est promittũt nec perfecta sũt congregatione omnium bonorum nec ad beatitudinem ferunt quasi quidam calles id est vie. nec ipsa perficiunt beatos

¶ Notandum ꝙ pulchritudo corporis non est durabilis. q̄r dicit Uirgili9 O formose puer nimium ne crede colori Alba ligustra cadũt vaccinea nigra leguntur ¶ Notandum ꝙ communiter dicitur ꝙ visus linceus obstantia corpora penetrat. sed illud nec ab Arestotele neq; ab aliquo autentico inuenitur. Unde Isidorus in libro ethimologiarum loquens de lince dicit. ꝙ linx dictus est quia in luporum genere numeratur. bestia maculis distincta tergo vt pardus. sed similis lupo. cui9 vrinam conuerti in duriciem preciosi lapidis dicunt qui ligurus appellatur. nihil autem dicit Isidorus de penetracione visus

¶ Nota ꝙ Alcibiades mulier fuit pulcherrima quam videntes quidam discipuli Arestotelis duxerunt eam ad Arestotelem vt ipsam videret: qua visa dixit Si homines linceos oculos haberent vt queq; obstantia penetrarent. introspectis visceribus corpus quod apparet pulcherrimum turpissimum videretur

¶ Sequitur metrum octauum tercij libri

Heu q̃ miseros tramite deuio
Abducit ignorantia
Non aurum in viridi queritis arbore
Nec vite gemmas carpitis
Non altis laqueos montibꝫ abditis
Ut pisce ditetis dapes
Nec vobis capreas si libeat sequi
Tyrrhena captatis vada
Ipsos q̃netiã fluctibꝫ abditos
Norunt recessus equoris
Que gemmis niueis vnda feracior
Uel que rubentis purpure
Necnõ que tenero pisce vel asperis
Prestent echinis litora
Sed quonã lateat qd cupiunt bonũ.
Nescire ceci sustinent
Et qd stelferũ trans abijt polum
Tellure demersi petunt

¶ Istud est octauum metrũ hui⁹ tercij. cuius primus ṽsus dr metruz asclepiadiacum ab inuẽtore. choriambicũ a pede predominãte Secũdus ṽsus dr metrũ archilogicum ab inuentore. iambicũ a pede p̃dominãte. In quo metro phia deplangit errorem hoĩm qui in querendo minima bona sunt prudentes. sed in querendo summũ bonũ abducũt ignorantia Primo facit hoc. scdo precatur vt hoies tediati falsis bonis redeant ad verũ bonum. scda ibi Quid dignum Dicit g̃. Heu est interiectio dolentis ⁊ est dyssillaba ꝓpter metruz que ignorantia abducit miseros deuio tramite id est transuersa via supple a ṽo bono. vos homines nõ queritis aurũ in viridi arbore. nec carpitꝫ gẽmas in vite. vos non abditis .i. non absconditis laqueos ꝓ captura piscium in altis montibus. vt ditetis dapes pisce. ⁊ si vobis liceat sequi capreas non captatis. i. non acceditis vada tyrrhena. i. mare tyrrhenũ qd est in Italia. q̃nꝫ etiã pro certe homines norunt id est nouerunt ipsos recessus abditos id est absconditos fluctibus equoris. etiam homines norunt que vnda sit feracior rubentis purpure. i. conchilioꝝ quorũ sanguine fit purpura. Et hoies norũt que litora p̃stant. i. abundent. tenero pisce vel asperis echinis. i. talibus piscibꝫ. sed quonã id est mihi lateat bonũ. s. beatificuz qd cupiunt. nescire sustinẽt ceci existentes. ⁊ illud bonum qd abijt trans polũ stelliferũ illud hoies demersi cecitate ignorãtie petunt tellure id est querunt in terra ¶ Notandum ḿm Isidoꝝ libro ethimologiarũ. Caprea est agrestis capra que qr acutissime videt. greci eam pondo idã

appellauerant ¶ Notandū sm Isidorum q echinus est piscis paruus semipedalis qui adherendo videtur retinere nauem. et est piscis asperrimus ad modum ericij ad edendum satis suauis

¶ Hic p̄catur phia vt post tedium falsoꝝ bonorum homines redeant ad verum bonum et dicit. Quid dignū ego imprecer stolidis mētibus hominū.q.d.nihil aliud nisi hoc q homies ambiant ipos honores et opes et cum parauerint.i. acquisiuerint sibi falsa bona graui mole.i. tediosa solicitudine tandem tedio ducti cognoscant vera bona ¶ Notanduz q ista deprecatio phie non est ex maliuolentia sed ex benignitate. et ideo non optat q homines permaneāt in desiderio bonoꝝ temporaliū.sed vt illud desideriū magis sit eis mediū perducendi ad veꝝ bonum. Nec ipsa imprecatur cupiditatem vl' ambitionem honoris ad eē sed vt quibus adest per hoc ad verū bonum deducantur.

Quid dignū stolidis mentib' imp̄cer
Opes.honores.ambiant
Et cum falsa graui mole parauerint
Tum vera cognoscant bona

Prosa nona libri tercij

De terrenis actib'. de veris in antea

Hactenus mendacis formā felicitatis oñdisse suffecerit. quā si perspicaciter intueris ordo est deinceps que sit ꝟa mōstrare. B. Atq̄ video in quā nec opib' sufficientiaz nec regnis potētiam. nec reuerētiā dignitatibus nec celebritati gl'am. nec leticiā voluptatib' posse ꝯtingere. P. An etiā causas cur id ita sit deprehēdisti. B. Tenui quidē veluti rimula mihi videor intueri sed ex te cognoscere apertius malim. P. Atq̄ ꝓmptissima ratio est

¶ Ista est nona prosa huius tercij in q̄ phia vult ostēdere que sit vera beatitudo. Et primo continuat dicta dicendis. scdo assignat causā false felicitat̄. tercio oñdit que sit vera felicitas secunda ibi. Quod eniz tercia ibi. Habes igitur Primo dicit. Hacten' id est hucusq sufficiat. formam mendacis felicitatis. id est false. quaz si perspicaciter intueris id est consideres. ordo ē .i. restat monstrare deinceps id est postea que sit vera felicitas. Et dicit Boetius Ergo video nec opibus sufficientiam posse contingere. nec regnis potentiam. nec dignitatibus reuerentiam. nec celebritati gloriam. nec leticiam voluptatibus que tamen vi

dentur promittere. ꝛ sic falsa felicitas est in eis. Et dicit phia. Nunquid tu deprehendisti causas cur ita sit. Et dixit Boetius. Ego video intueri id est cognoscere tenui rimula. q. d. nō plene sed imperfecte video illas causas sed apertius cognoscere mallē id est magis vellem ex te Et dicit phia. Atqui pro certe ratio. i. cā false felicitatis promptissima est ¶ Nota ꝙ falsa felicitas dꝛ mendax ex eo ꝙ non adimplet quod promittit. Diuitie eñ promittunt sufficientiam. reuerentiam. quaꝫ nō conferunt sicut patet ex predictis ¶ Nota ꝙ cognitio false felicitatis vtilis est. quia cognitio mali expediens est ad cautelā ꝰm Alanum in de plāctu nature. qꝛ malū non vitatur nisi cognitū ꝛ quia noticia mali ducit in cognitionē boni. per oppositū igitur vult phia primo assignare causas false felicitatis. ꝛ tunc ostendere que sit vera felicitas

¶ Hic phia assignat causaꝫ false felicitatis ꝛ declarans eam oñdit ꝙ sufficiētia. potētia. ꝛ reuerentia. gloria ꝛ leticia sint vnum in re. secūdo oñdit qūo hoīes ista separant ab inuiceꝫ. scda ibi. Hoc igit̃ quod est vnum. Primo dꝛ ꝙ causa false felicitatꝫ est ꝙ error humanus id qđ est simplex ꝛ indiuisum natura separat. i. diuidit. ꝛ error humanus traducit a vero bono ꝛ perfecto ad falsum ꝛ ad imperfectū bonū. Et tunc declarat istā cām oñdens ꝙ reuerētia. potentia. et omnia talia sunt vnū et idem in re. ꝛ ṕmo oñdit potentiam idem esse cū sufficientia. ꝛ dꝛ. An tu arbitrarꝫ illud qđ nihilo indigeat illđ egere potentia. Et rñdet Boetius. Minime inquam Phia approbat dicens. Recte tu quidem respondes. nā si qđ est qđ valentie imbecillioris. i. potentie debilis in vlla

¶ Quod eñ simplex est indiuisumqꝫ natura. id error humanus separat et a vero atqꝫ perfecto ad falsum imperfectumqꝫ traducit. An tu arbitraris quod nihilo indigeat egere potentia. B. Minime inquam. P. Recte tu quidem. Nam si quid est quod in vlla re imbecillioris valentie sit. in hac presidio necesse est egeat alieno. B. Ita ē inquā P. Igitur sufficientie potentieqꝫ vna est eadēqꝫ natura B. Sic videt̃ P. Quod vero huiusmodi sit spernendum ne esse censes an contra omniū rerum veneratione dignissimum B. At hoc inquā ne dubitari quideꝫ potest P. Addamus igitur sufficientie potentieqꝫ reuerētiam. vt hec tria vnum esse iudicemus. B. Addamus si quidem vera volumus confiteri.

Prosa nona

id est in aliqua re necesse est ꝙ hoc egeat alieno presidio. Et dicit Boetius Ita est inquã. Concludit ergo phia di. Igitur vna ⁊ eadem est natura sufficientie ⁊ potentie. ⁊ dt Boetius. sic videtur. Tunc ostẽdit dignitatem esse eandem cum predictis dicens. Quod vero hmõi est scilꝫ sufficiens et potens nunꝗd illud censes id est iudicas spernendũ tanꝙ indignum. an contra nõ spernendũ sed dignissimum omni veneratione. Rñdit Boetius Non pt dubitari quin hoc sit dignissimũ omni veneratione. Et phia. addamus ꝗ sufficientie ⁊ potẽtie reuerentiã ꝙ hec tria vnũ iudicemus. Et dicit Boetius Addamus ꝗ si volumus vera cõfiteri ¶ Notandũ ꝙ potentia eadem est sufficientia. ꝙ em̃ aliquid omnino sit sufficiens ita ꝙ nullius egeat ⁊ tñ careat potentia. contradictionem includit. si careret potentia respectu alicuius possibilis non esset omnino sibi sufficiens ¶ Notandũ cuicũꝙ inest summa sufficiẽtia et summa potentia. eidem inest ⁊ summa reuerentia. Inquantum em̃ aliquid habet rõnem principij. intantum est dignum reuerentia. vñ filij reuerentur patres quia sunt principium esse eoꝝ. ⁊ serui dominos. q: sunt principia seruoꝝ in mandato mouentia eos per imperium. ⁊ reueremur viros virtuosos quia sunt principia gubernantia vitam politicam potentia autem dicit rõnem principij. vnde illud est maxime principiuꝫ qd est potentissimum. ⁊ ideo tale reuerendissimum.

P. Quid vero inquit obscurũ ne hoc atꝙ ignobile censes esse. an omni celebritate clarissimum Considera vero ne qd nihilo indigere qd potentissimuꝫ. quod honore dignissimum esse cõcessum est. egere claritudine quam sibi prestare non possit. atꝙ ob id aliqua ex parte videatur abiectius. B. Non possum inquaꝫ quin hoc vti est ita etiam celeberrimũ esse cõfitear P. Consequens igitur est vt claritudinẽ superioribus tribus nihil differre fateamur. B. Consequitur inquam. P. Quod igitur nullius egeat alieni: qd suis cuncta viribus possit. quod sit

¶ Hic oñdit pdictꝭ esse annexã glãm ⁊ leticiam dicẽs Quid vero iudicas. Illd qd est sufficiẽtissimũ. potẽtissimũ reuerendissimũ. est ne h obscurũ ⁊ ignobile. vel est clarissimũ omni celebritate. id est glĩa. Rñdet Boetius. ego confiteor illud esse celeberrimũ. id est glosissimũ. sicut est Tunc phia cõcludit dicens Consequens igit ẽ vt fateamur claritudinem id est glãm nihil differre a trib9 superioribus. Et dicit Boetius Consequenter inꝗ̃. Tũc oñdit ideꝫ de leticia dicẽs. Illud quod nullius alieni egeat ⁊ qd cuncta suis virib9 possit qd est reuerendũ ⁊ claꝝ nõ ne hoc est letissimum

Rñdet Boetius. non possum cogitare vñ tali vll⁹ meroꝛ obꝛepat.i. intret. Tunc concludit phīa dicens. Si supioꝛa manebunt vera necesse est illud plenū esse leticie ꝑ eadem concessa necesse est esse nomia diuersa sufficientie. potentie. claritudinis. reuerentie. et iucūditatis. sed substantiam eoꝝ nullo modo discrepare. qđ concedēs Boetius dicit. Necesse est inq̄ȝ.

clarū atqȝ reuerendū. nonne hoc etiā constat esse letissimuȝ. B. Sed vnde huic inq̄ȝ tali meroꝛ vll⁹ obꝛepat. nec cogitare q̄dem possuȝ. P. Quare plenū esse leticie siq̄dem superioꝛa manebunt necesse est cōfiteri Atqui illud q̄ȝ ꝑ eadē necessariū est sufficientie. potentie. claritudinis. reuerētie. iucūditatis nomina quidē eē diuersa: nullo modo vero discrepare substantiā. B. Necesse est inq̄ȝ

¶ Notandū ꝙ omnes creature comparantur ad deū sicut effectus ad suam causam. ⁊ quia noticia cuiuslibet cause relucet in suo effectu necesse est ipsius dei habere noticiā ꝑ effectum et noticiā cū laude. q2 effectus dei repn̄tant ipm sub rōne bonitatis ⁊ ꝑfectionis q̄ est materia laudis. cū igit̄ gl'a sit clara cuȝ laude noticia necē ē principiū oīm reꝝ qđ est sufficiētissimū. potētissimū. ⁊ reuerēdissimū. etiam esse gl'osissimū ¶ Notandū ꝙ sufficientissimo nullū bonū deest. et tale hȝ appetitū quietatū in bono adepto. q̄es aūt appetitus in bono adepto est leticia. g̊ bonū sufficientissimū etiā est letissimū ¶ Nota ꝙ oīa ista sufficiētia. poña. reuerētia. gl'a ⁊ leticia. sunt vnū in substātia. non āt sunt vnū in suba sicut aggregatū ex diuersis rebꝫ. tūc em̄ esset ibi ꝯpositio qđ repugnat potētissimo ⁊ dignissimo eo ꝙ simpliciora digniora stȝ ꝯpositis. sed de hoc postea melius patebit.

Hic phīa oñdit q̄liter hoīes illud qđ est vnuȝ re diuidūt. scđo mouet dubitatōem. ibi: Quid igit̄ inq̄ȝ. Primo ostēdit q̄ūo hoīes diuidūt illud qđ est vnuȝ. ⁊ dt. Illud qđ est vnū ⁊ simplex natura illud dispertit. i. diuidit prauitas humana. i. prauus erroꝛ hoīm q̄rendo vnum sine alio et dum hoīes conant̄. i. laboꝛant adipisci ꝑtem rei que ꝑtibus caret. hō

P. Hoc igit̄ qđ est vnū simplexqȝ natura. prauitas humana dispꝑtit Et dū rei que partibus caret. partem conatur adipisci nec poꝛtionem que nulla est. nec ipsam quam minime affectat. assequitur. B. Quo nam inquaȝ modo. P. Qui diuitias inquit petit. penurie fuga: de potentia nihil laboꝛat vilis obscurusqȝ esse mauult.

Prosa nona

Multas etiam sibi naturales quoqꝫ subtrahit voluptates ne pecuniã quã parauit amittat. Sed hoc modo nec sufficientia quidem contingit ei quez valentia deserit. quez molestia pũgit quem vtilitas abijcit. quem recondit obscuritas Qui vero solũ posse desi/derat. profligat opes. despicit volup tates. honoremqꝫ potentia carentem glãm quoqꝫ nihilipendit. Sed hunc quoqꝫ ꝙ multa deficiant vides. Fit eñ vt aliqñ necãrijs egeat. vt anxieta tibus mordeaẜ Cumqꝫ hec depellere nequeat. etiam id quod maxime pete/bat potens esse desistat Similiter ra tiocinari de honoribꝫ. gloria volupta tibꝫ licet Nam cum vnũquodqꝫ horꝫ idem est qꝺ cetera sit. quisqꝫ horum aliquid sine ceteris petit. nec illud qui dem quod desiderat apprehendit

nõ assequiẜ vllam porti onẽ. i. ꝑtem. nec ipam rẽ integram quaz affectat Et querit boeti⁹ Qm̃ mõ diuidunt hoĩes ista Dicit phĩa qui petit di/uitias ꝓpter fugaz penu rie. i. causa sufficientie ni hil laborat de potentia sed mauult. i. magꝫ vult esse vilis. i. indign⁹ ꝛ ob scurus. i. inglorius. ꝛ ita nihil curat de dignitate ꝛ gloria. talis etꝫ subtra hit sibi multas volupta tes naturales ne amit/tat pecuniam quã para uit. i. lucratus est. Sed hoc modo ne sufficiẽtia ꝯtingit ei quem valen/tia. i. potẽtia deserit quẽ molestia pungit. quẽ vti litas. i. reuerẽtia abijci quem obscuritas. i. infa mia recondit. q. d. non Tũc oñdit idem de po tentia dicens Qui ꝓo solum desiderat posse. i. potentiam ille profligat id est dispgit opes. des/picit voluptates ꝛ hono rem carentem potentia. ꝛ nihilipendit gloriã. sꝫ vides ꝙ multa huic de/ficiant Fit eñ aliquã/do vt talis egeat necãrijs. vt mordeaẜ anxietatibus Et cum nequeat ista depellere etiã illud qꝺ maxime petebat desistit eẽ potens Similiter licet ratiocinari de alijs tribus scꝫ de honoribus. de gloria. de volupta/tibus. sicut de predictis duobus. nam cũ vnũquodqꝫ horum ꝑfecte ac/ceptum sit idem quod cetera vt declaratũ est. quisquis petit aliquid ho rum siue ceteris non apprehendit illud quod desiderat

¶ Notandum qui querit partem rei indiuisibilis partem non inue niet nec ipsam rem cuius partem querit. quia in rerum natura indiuisibi le partem non habet. cum igitur predicta quinqꝫ scꝫ sufficientia. reuerẽ/tia ꝛc. ex parte rei sint vnũ ꝛ indiuisibilia. licet differant nominibus. qui querit vnum sine alio non inueniet

Liber Tercius

¶ Notādū ꝙ ista quinqꝫ ꝓut inueniunᷓ iu rebus sensibilibus in quibus hn̄t esse mō imꝑfecto ⁊ diminuto. sic vnū inueniᷓ sine alio Inqꝫtum aūt accipiunᷓ ꝺm esse ꝑfectū ⁊ ꝺm esse summū ꝓut inueniunᷓ in beatitudine. sic sunt idem indiuisibiliter ⁊ vnū nō inuenitur sine alio. qꝛ summa sufficientia est beatitudo. summa reuerētia ē beatitudo. summa potētia est btitudo. ⁊cēis ¶ Notandū ꝙ qꝛ hō naturaliter desiderat btitudinē tūc vnūqdꝙ ꝓdictoꝝ quinqꝫ desiderat ꝺm ꝙ spectat ad btitudinē hoc aūt est ꝺm eē ꝑfectū inqꝫtum eadē sunt btitudini. ⁊ qꝛ btitudo cū sit deus est indiuisibilis. oīa quinqꝫ ꝓdicta sꝫ vnū indiuisibiliter. Ex quo patet ꝙ qꝛ hoīes querunt ista ꝺm ꝙ imꝑfecta inquantū sunt in sensibilibus. ⁊ tamen desiderant ea ꝺm perfectionem. ideo homines non assequuntur per ea quod desiderant.

B. Quid igitur inqꝫ Si quis cuncta simul cupiat adipisci. summā quidem illle beatitudinis velit. Sed num in his eā reperiet. que demonstrauimus id quod ꝑllicentur non posse conferre B. Minime inquam. P. In his igiᷓ que singula quedam expetendoꝛum pꝛestare creduntur: beatitudo nullo modo inuestiganda est. B. Fateoꝛ inquam. ⁊ hoc nihil dici verius potest

¶ Hic phīa mouet dubitationē. qꝛ dictū est iā ꝙ hō querendo singulū hoꝝ diuisim ipse frustratur beatitudine. ꝑt ergo dubitari vtrum querendo oīa simul queraᷓ beatitudo. Dicit ḡ Boetius in lrā. Quid igiᷓ inqꝫ. q. d. licet non queraᷓ btitudo. querendo vnū qdꝙ diuisim. quid igiᷓ siquis cūcta simul cupiat adipisci. nunquid ille velit summā beatitudinis. nunquid beatitudinem reperiet in his bonis que demōstrauim⁹ non posse conferre. quod pollicentur id est pꝛomittūt Et respondet Boetius Minime inqꝫ. Concludit ergo philosophia dicens. In his ergo nullo modo est inuestiganda beatitudo que creduntur pꝛestare singula expetendoꝛum id est desiderandoꝛum. quod Boetius concedit dicens. Quod fateoꝛ id est affirmo inqꝫ ita esse. ⁊ hoc nihil verius dici potest

¶ Notandum si aliquis querit omnia quinqꝫ ille querit beatitudinē in vniuersali. sed errat in particulari querendo eam in istis temporalibus bonis in quibus non inuenitur. non eīn summa sufficientia nec potentia inuenitur in eis, ⁊ sic patet ꝙ querēs vnum illoꝛum vel omnia simul scd̄m ꝙ inueniuntur in rebus sensibilibus. cum habeāt esse in eis modo imperfecto non consequitur beatitudinem. querens autem vnū istoꝛum scd̄m esse perfectum cū omnia sint vnum indiuisibiliter. omnia querit ⁊ querit beatitudinem

Sequitur pꝛosa.

Prosa nona

¶ Postq̄ philosophia assignauit causam false felicitatis. hic osten
dit que sit vera felicitas
Scd̄o oñdit in quo sit
ↄstituta. ibi Qm̄ igitur
agnouisti.

¶ P. Habes igitur inquit ⁊ formam
false felicitatis ⁊ causas Deflecte nūc
in aduersum mētis intuitum Ibi em̄
veram quam ꝓmisimus statim vide
bis. B. Atqui hec inquam vel ceco ꝑ
spicua est. eamq̄ꝫ tu pauloante mon/
strasti. dū false cās aperire conabaris
Nam nisi fallor ea vera est ⁊ ꝑfecta fe
licitas que sufficientē. potentem. reue
rendum. celebrem. letūq̄ꝫ ꝑficiat Atqꝫ
vt me interiꝰ aīaduertisse cognoscas
que vnū horū qm̄ idem cūcta sunt ve
raciter prestare potest hanc esse plenā
beatitudinem sine ambiguitate cog/
nosco. P. O te alumne hac opinione
felicem sentio siquidē hoc inquit adie
ceris B. Quidnā inq̄ꝫ. P. Esse ne ali
quid in his mortalibꝫ caducisq̄ꝫ rebꝫ
putas quod hm̄oi ſtatū possit afferre
B. Minime inq̄ꝫ puto Idq̄ꝫ a te ni/
hil vt amplius desiderer ostensum est
P. Hec igit̄ vel imagines veri boni
vel inꝑfecta quedā dare bona morta
libꝫ videnr̄. Verꝫ aūt atqꝫ ꝑfectū bo/
nū conferre nō possunt: B. Assentior
inquam.

Primo phia
dicit. Habes igit̄ iam
causas ⁊ formam false fe
licitatis. nūc deflecte in
tuitum mētis tue in ad
uersum. i. in contrarium
false felicitatis hoc ē ad
veram felicitatē ibi statī
videbis veram felicita/
tem quā ꝓmisimus Et
dicit Boetius. Atqui
pro certe. vera beatitu/
do ꝑspicua id est est ma
nifesta ex dictis. etiā ho
mini ceco. q. d. tam ma/
nifesta est vera beatitu/
do ex dictis q̄ etiā ceco
si aliq̄d posset videre pa
teret. ⁊ tu pauloāte mō
strasti eam supple veraꝫ
felicitatem dum cona/
baris aperire id est de/
clarare causas false feli/
citatis. Et dicit Boe
tius. Nisi ego fallor ea
est vera ⁊ perfecta felici/
tas que perficiat suffici
entem. potentem ⁊ reue
rendum. celebrem ⁊ le/
tum. Vt etiam tu phi
losophia cognoscas me
Boetium interius id ē
plenius animaduertisse
que sit ꝟa felicitas. ego
sine ambiguitate cog/
nosco hanc plenam bea
titudineꝫ que vnum ho
rum scilicet predictoruꝫ
veraciter potest presta/
re quoniam idem cunc/
ta sunt. Et dr̄ phia q̄si

congratulando Boetio. O alumne hac opinione te felicem supple dico siquidem hoc adieceris supple qd mō dicā Et dt Boetius Quidā dicam Dicit phia Putasne aliquid eē in his reb9 mortalib9 z caducis.i. transitorijs qd possit afferre.i.dare hmōi statū Rūdet Boetius Minime puto Et illud ostēsum est a te vt nihil āpli9 discederet beatitudine Concludit ḡ phia dicens Hec igit scz sufficientia. reuerentia.zc. que in rebus caducis inueniunt vel sunt imagines.i. similitudines veri boni et vident clare mortalibus imperfecta bona. verū aūt z pfectū bonū pferre nō pñt Et dt Boeti9 Assentior inq̄z ¶ Nota sufficientia īpfecta que psiderat in reb9 tpalib9 non est vera sufficientia sed tm̄ silitudinaria Sufficientia aūt pfecta includit oia alia quatuor z singulū alior quatuor pfecte alia includit. z ideo illud qd dat vnū perfectū dat oia.sed illud qd dat oia facit vere pfectum.ḡ dt Boetius Illud qd potest veraciter vnū pferre illud cognosco esse beatitudinē Item assentior est verbū deponentale z idem significat cū verbo neutrali quod est assentio.

P. Qm̄ igit agnouisti que ꝑa illa sit que aūt beatitudinē mentiantur: nūc superest vt vnde veram hanc petere possis agnoscas. B. Id quidem inq̄z iādudū vehementer expecto. P. Sz cum vti in Thimeo platoni inq̄t nrō placet in minimis quoqz rebus diuinum p̄sidium debeat implorari. quid nunc faciendū censes vt illius summi boni sedē reperire mereamur. B. Inuocandum inq̄z rex oīm patrem quo p̄termisso nullū rite fundat exordiūz P. Recte inq̄t. ac sil' ita modulata est

¶ Hic ostēdit phia in quo vera felicitas sit cōstituta Et pmo tangit ordinē huius partis ad precedentia. z docet diuinū auxilium eē implorandūz vt cognoscat in quo sit vera beatitudo. Scdo inuocat diuinūz auxilium. tercio ostēdit intētum. in quo sit vera beatitudo. scda. ibi. O qui perpetua. tercia ibi. Qm̄ igit. Primo dicit phia O boeti qm̄ agnouisti que sit illa ꝑa beatitudo. z agnouisti q̄ mētiant beatitudinē: nunc supest vt agnoscas. vnī illam veram beatitudinem petere possis. Et dicit Boetius Illud iā dudum a te vehemēter expecto. Et dicit phia Cum diuinū auxilium in minimis rebus debeat implorari (sicut placet Platoni nrō in Thimeo) quid nūc censes faciendū supple in tā arduo negocio Rūdet boetius Inuocandū supple censeo. patrē oīm rerum scz deū. sine quo nullū exordiū rite fundat. qd approbat phia dicens Recte tu inquit censes. z simul sine interuallo phia ita modulata est.i. xposuit inuocationem dei metrica modulatione ¶ Nota q in oib9 diuinū

Metrū nonū

auxilium est implorandū. qꝛ deus est q̄ diuitias sue sapiētie influit in aīas sapientū. ꝛ tribuit studētibꝫ grām ꝯgnoscēdi. cui nihil est difficile et sine q̄ nihil possibile est possideri. Ita scribit in ꝑlogo de regimie pnci pum. ꝛ oīe datum optimū ꝛ oīe donū ꝑfectū desursum est descēdens a pr̄e luminuꝫ vt dr̄ alia scriptura. Et dr̄ beatus Augustinus Nemo tam eruditus. nemo tā doctus q̄ supna illustratōe nō indigeat. Et beatus Aug. Nisi intus sit q̄ doceat. inuanū lingua doctoris laborat. Jō phia volens oñdere in quo sit vera beatitudo. inuocat diuinū auxilium quo ꝑtermisso nullum rite fundatur exordium

¶ Istud est metrū nonū tercij qd̄ dr̄ hometricuꝫ ab inuentore. qa homerus ipsum adinuenit. ꝛ dr̄ heroicum a materia. qꝛ gesta herorū id est viroꝝ illustrium hoc metro describebant. ꝛ dr̄ dactilicum a pede predominā te. hexametrū a numero pedum. qꝛ constat ex sex pedibus. In q̄ metro phia inuocat diuinum auxilium ad ostendendū in q̄ sit vera beatitudo ꝛ qūo ad ipm ꝑueniatur. Primo ḡ phia captando beniuolētiā dei ipm multiplr̄ ꝯmendat. scd̄o petitōem suā exprimit ibi. Da pr̄. Circa primū sciendū ꝙ tria reqrunt ad petitionē exaudiendā. Primo reqritur potentia exaudiēdi. Scd̄o volūtas. Tercio scientia. De pmis duobus dr̄ in qrto huiꝰ psa .ij. Duo sunt in qbus oīs humanoꝝ actuū effectus cōsistit. volūtas et ptās. quoꝝ si alteꝝ desit nihil est qd̄ explicare queat. De scia pꝫ. qa sine ea nihil rōnabiliter geritur. Volens ḡ phia oñdere ꝙ deus possit velit ꝛ sciat exaudire suā petitōem oñdit ipm esse potentē ex mundi gubernatione. ex celi ꝛ terre creatione. ex tpis ꝑductione Scd̄o oñdit ipm volentem siue beniuolum ex sui bonitate ꝛ clementia qua produxit cuncta. Tercio oñdit ipm eē sapientē ex quadā effectuū specialiuꝫ ꝑductiōe. secūda ibi. Quem nō externe. tercia ibi. Tu numeris. Primo dr̄ O pater q̄ gubernas mūdum ꝑpetua rōne id est ꝑpetua ꝑuidentia tua. q̄ es sator id est creator terrarum ꝛ celi. q̄ iubes tpus ire. i. ꝑcedere ab euo. i. a ꝑpetua tua duratione tu manēs stabilis. i. immutabilis, das. i. facis cūcta moueri ¶ Notandū ꝙ ista tota lr̄a. O q̄ ꝑpetua. vsqꝫ ad illaꝫ ꝑtem. Da pater. debet legi suspensiue. ꝛ pōt o hic teneri vocatiue admiratiue vel deprecatiue. ¶ Notandū ꝙ gubernare est res indebituꝫ sui finem ordinare. qd̄ spectat ad diuinā bonitatē. regit aūt prima causa omnes res preter hoc ꝙ ꝯmisceatur cum eis influendo super eas virtutem vite ꝛ bonitatis ſm auctorē libri de causis. ¶ Notandum ꝙ mūd̄s ſm Arī. in libro de celo ꝛ mūd̄o est ꝯstitutꝰ ex celo ꝛ terra ꝛ naturis q̄ in eis sunt. quē mundū deꝰ gubernat ꝑpetua rōe. i. sua ꝑuidentia ꝑpetua que non est transitoria sicut prouidentia humana. sed permanet

Metrū nonū tercij libri

Qui ꝑpetua mūdū rōe gubernas.
Terraꝝ celiqꝫ sator. q̄ tps ab euo
Ire iubes stabilisqꝫ manens das cūcta moueri

durationе infinita ¶ Notandũ sicut aliq̃s dr sator q̃ semina plantaꝝ ꝛ arboꝝ ꝑducit. sic deus dr sator inq̃ntũ celũ ꝛ terrã creauit ꝛ ꝑduxit. Per celũ ãt ꝛ terrã etiã intelligunt elemẽta q̃ sunt in medio. dr aũt terraꝝ ponẽdo numeꝝ pluralẽ ꝑ singulari ꝑ antithesim ¶ Notandũ q tps est duratio successiua cũ sit numerus motus ſm ꝑus ꝛ posterius. ex. iiij. phicoꝝ q̃ duratio differt ab euo. Ubi notandũ q euũ ẽ duratio ꝑmanẽs tota sił nullã hñs successionẽ vel mutabilitatẽ annexã. et est idẽ q eternitas q̃ est ꝓpria duratio dei ſm quaꝫ deus est cã tpis: sicut em̃ deus ꝑ suũ esse est cã cuiuslibet esse. ꝛ ꝑ suã bonitatẽ est cã cuiuslibet boni. ita ꝑ suã durationẽ est cã cuiuslibet durationis ¶ Notandũ q deus est stabilis. i. immutabilis q2 nulla spẽ motus mouet. nõ gñatione ꝛ corruptione cũ sit ingenerabilis ꝛ incorruptibilis. nec augmentatione ꝛ diminutõe cũ nõ sit q̃tus. nõ alteratione nec loci mutatione cũ sit imptibilis. Et ꝑbat Aresto. viij. phis. ex ordine mouentiũ ꝛ mobiliũ q necesse est deuenire ad aliq̃d primũ oĩo immobile. ꝛ ꝑ se ꝛ ꝑ accidens ¶ Notandũ q oĩa a ꝑmo sunt mutabilia vel ſm ee vel ſm operatõꝫ Si ſm esse hoc est dupl'r. vel ſm esse substantiale sicut entia gñabilia et corruptibilia. vel ſm esse accñtale sicut corpa celestia q̃ licet non mutent generatione ꝛ corruptõne. tñ mutant ſm esse locale. Si aũt est mutatio ſm opationẽ. sic intelligẽtie sunt mutabiles. q2 in ipis est successio intellectionũ. licet q̃ nõ mutent q̃ ad esse tñ q̃ ad opationeꝫ. Aliter exponitur. Stabilisq3 manẽs das cũcta moueri. vel oibꝫ spẽbꝫ motuũ vel aliq̃bus spẽbꝫ mot⁹. accipiẽdo motũ strictе vel large. Aliter exponitur. Stabilisq3 manens das cuncta moueri. non q oĩa moueantur. sed q̃cquid mouetur te dante mouet ꝛ simile genus loquutionis. habet Johãnis ꝑmo Illuminat oẽm hoiem venientẽ in hunc mundũ. nõ q oẽs sił illuminentur. sed oẽs q̃ illuminant a deo illuminantur

¶ Hic phia oñdit deũ esse beniuolũ ex bonitate clementie q̃ oĩa ꝑduxit. ꝛ dr. Quem. s. deum externe. i. extrinsece cause non pepulerunt. i. non coegerũt fingere. i. componere opus. i. creaturã fluitãtis materie q̃ fluit de esse ad non esse. ꝛ ecõuerso. de non esse ad esse forme. veꝝ pro sed. insita. i. intrinseca. forma summi boni. id est sũme tue bonitatis. sc3 pepulit te fingere opus fluitatis materie. O pater tu ducis id est producis cũcta. exemplo superno id est ab exemplari perpetuo Tu ipe pulcherrimus ab omni deformitate elongatus gerẽs mẽte id ẽ mẽoria plenũ mundũ seu pulchꝝ mundũ. s. archetipũ ꝛ formãs. i. ꝑdu

Quẽ nõ externe pepulerũt fingere cãe
Materie fluitãtis opus. veꝝ insita sũmi
Forma boni liuore carens. tu cuncta superno
Ducis ab exemplo. pulchrũ pulcherrimus ipse
Mundũ mente gerens similiq3 imagine formans
Perfcãsq3 iubẽs pfcm̃ absoluere ptes

Metrum nonū

tens ip̄m mundū sensibilē simili imagine sicut ꝑfuit in mēte tua. ⁊ tu iu-bēs mundū ꝑfectū. i. ꝑfecte ꝓductū absoluere id est absolutū tenere sine defectu alicuius ꝑfectas ꝑtes. i. elementa ⁊ elemētata q̄ spectant ad in-tegritatem mūdi. ¶ Notandū ꝙ omne qđ necessitatur a cā extrinse-ca necessitatur ab efficiente vel a fine. q: non sunt plures cause extrinse-ce. Efficiens aūt necessitat dupl'r. vel violentiam inferendo vt ꝓiciēs lapidem sursum. vel aliq̄d ꝯferendo q̄ naturaliter moueatur. sicut gene rās dans formā leuitatis mouet ignē sursum de necessitate nature de⁹ āt nō necessitatᷓ ab efficiēte ꝑmo mō scʒ necessitate nature cū nihil sit po tentius eo nec necessitate scđo mō cū nihil ab alio recipiat. nec etiā neces sitatur necessitate finis. q: qđ necessitatur ab alio tanq̄ʒ a fine ꝯparatur ad ip̄m sicut imperfectum ad perfectum. eo ꝙ finis est bonum ⁊ ꝑfectio illius quod est ad finem. deus aūt a nullo extrinseco perficitur.

¶ Notandū ꝙ sola bonitas diuina coegit ip̄m ad ꝓducendū op⁹ fluitātis materie. nō āt coegit ip̄m necessitādo sed libere mouendo.

¶ Notandū ꝙ inuidia facit ꝙ aliq̄s bonū alteri nō cōicat. q: inui dia est tristicia de bono alterius. Et q: talis inuidia in deo nō est ideo summam bonitatem ꝑ creatōem aliȷ̄s cōicauit: Unde dr̄ Plato in Ti meo Ab optimo inuidia longe relegata est. ⁊ ꝑ ꝯñs sibi dissimilis ꝓut naturaliter cuiusq̄ʒ capax btitudinis esse poterat. effeciq̄ʒ voluerit

¶ Notandū ꝙ sicut in agentib⁹ ꝑ naturā forma rei fiēde ꝓexistit in agente ſm esse reale. sic in agentib⁹ ſm intellectū forma rei ꝓducende ꝑexistit ſm esse intellectuale. Sicut artifex volēs ꝓducere domū oportʒ formā domus ꝑmo in mēte ꝑexistere tanq̄ʒ exēplar ad cui⁹ imitationeʒ faciat domū in materia. cū igiᷓ deus sit agens ꝑ intellectū ꝓducēs mun dum ip̄e ꝑhabuit in mēte sua exemplar mūdi ⁊ oīm ꝑtiuʒ eius. ad cui⁹ imitationē ꝓduxit mundum ad extra. q̄ mūdus in mēte diuina preexi-stens dr̄ architypus. ab archos qđ est princeps ⁊ typos silitudo quasi ꝑncipalis silitudo cui⁹ imago dr̄ esse mūdus sensibilis

¶ Hic phia ꝯmendat deū ex ꝑte sapiētie q̄ ad specialiū effectuū ꝓ ductionē. Et ꝑmo ex ꝓductōe elementoꝝ. scđo ex ꝓductione aīe mūdi. tercio ex ꝓductiōe aīaꝝ nostraꝝ. scđa ibi Tu tri plicis. tercia ibi Tu cau sis. Primo dr̄. O pater tu ligas elemēta nume-ris. i. ꝓportionib⁹ nume ralib⁹ vt elementa frigi da ꝯueniāt. i. cōcordēt flāmis. i. calidis elemē-

Tu numeris elementa ligas vt frigo ra flammis

Arida ꝯueniāt liq̄dis. ne purior ignis

Euolet. aut mersas deducant ponde ra terras.

ris ⁊ arida id est sicca elementa ꝯueniant liquidis. i. humidis. elemen-tis ne ignis purior inter elemēta euolet. i. exeat sperā suā magis ascen-dēdo. ⁊ ne pōdera. i. ḡuitates deducāt. i. magꝭ deorsuʒ ducāt tras mer sas. i. dep̄ssas ¶ Notandū ꝙ elemēta h̄nt ꝓportionē numeralem inter se. sicut eñ duo numeri quadrati ꝯueniūt in vno numero medio ꝓporti-onali. sic duo elemēta ꝯtraria duab⁹ qualitatib⁹ ꝯueniūt in vno elemen

in medio ꝓportionabili vtriusqȝ. Exempli gr̃a. Numerus q̄dratus est q̇ cõstat ex ductu sui ipsius in seipm̃. dicẽdo bis duo ter tria. bis duo in q̄ternariũ et ter tria in nouenariũ. ⁊ accipe vnũ numerꝝ medium ꝓportionabilẽ. s. se nariũ q̇ s̃m eandẽ ꝓportionẽ excedit q̄tuor in q̄ excedit̃ a nouẽ. sicut eñ no uem ↄtinent sex ⁊ mediã ꝑtem sex. ita sex ↄtinent q̄tuor ⁊ mediaȝ ꝑtem q̄tuor. Sic silr̃ est in elemẽtis. Nã ignis ⁊ aq̄ in duabꝰ q̄litatibꝰ ↄtrariã tur. ignis eñ est calidus ⁊ siccus. aqua frigida ⁊ humida. ⁊ colligantur vno medio. s. aere q̇ ↄuenit cũ igne in caliditate ⁊ cũ aq̄ in humiditate. si milr̃ est de aere ⁊ terra respectu aque. Scd̃m hanc sententiã lr̃a sic expo nat̃. Tu ligas elemẽta numeris. i. ꝓportionibꝰ numeralibꝰ. vt frigida. i. aque q̄ frigide sunt ↄueniant flãmis. i. ignibꝰ q̇ calidi sunt. ꝑ vnũ elemẽ tũ mediũ qđ est aer. ⁊ arida. i. terre que aride sunt ↄueniant liq̇dis. i. ꝑti bus aeris q̄ humide sunt ꝑ elementũ mediũ qđ est aqua

Tu triplicis mediũ nature ↄcta mouẽtẽ
Connectẽs aĩam ꝑ consona membra resoluis
Que cum secta duos motum glomerauit in orbes
In semet reditura meat mẽteqȝ ꝓfundã
Circuit. ⁊ simili ↄuertit imagine celum.

¶ Hic ph̃ia oñdit sapientiã ex aĩe mũdi productiõe. Ubi sciendũ ꝙ ista lr̃a cõiter exponitur ad intentiõem Platõis in Thimeo. sȝ q̄ꝛ ista expositio est difficillima ⁊ modice vtilitatis ego eã pertransco ⁊ ponã facilem expõem q̄ ẽ de mente Arest. Ad cuius euidentiam est notandũ ꝙ ꝑ aĩam mũdi hic intelligit̃ intelligẽtia mouẽs orbeȝ q̄ ꝑ motũ virtutẽ suã influit inferioribꝰ. ⁊ hec intelligẽtia đꝛ media inter deũ ⁊ aĩam humanã. Sicut eñ in dignitate ⁊ ꝑfectiõe excedit̃ a deo. sic ip̃a excedit aĩam nostrã ¶ Notandũ ꝙ intelligẽtia hm̃õi đꝛ eẽ triplicis nature ꝓpter tres oꝑationes quas hȝ. s. mouere orbem. intelligere deũ. ⁊ intelligere seip̃am ¶ Notandũ ꝙ orbes celestes dicũt̃ ↄsona mẽbra intelligẽtie. q̄ꝛ ꝑ ip̃os tanq̄ȝ ꝑ organa ⁊ instrumẽta intelligẽtia influit inferioribꝰ. Licet eñ intelligẽtia ꝓ̇ma intentiõe moueat ꝓpter se. tñ scd̃a mouet ꝓpter inferiora. Nis p̃missis lr̃a plana erit. Unñ đt sic. Tu deus aĩam supple mũdi q̄ est intelligẽtia mediã supple inter deũ ⁊ aĩam humanã triplicis nature. i. triplicis oꝑationis mouẽtem cuncta supple inferiora ꝑ influxũ illã tu ↄnectens resoluis. i. distinguis eã ꝑ ↄsona mẽbra. i. ꝑ ↄuenientes orbes. q̄ aĩa cũ secta. i. diuisa q̄ȝtum ad oꝑatiões glomerauit. i. imp̃ssit motũ in duos orbes supple in orbẽ primi mobilis ⁊ in orbẽ planetarꝝ. ip̃sa reditura. i. reflexa meat. i. ꝓcedit in semetip̃aȝ supple intelligendo qđ est vna oꝑatio. ⁊ ip̃sa circuit mentẽ ꝓfundã. i. diuinam. deũ intelligẽdo q̄ est alia oꝑatio. ⁊ ip̃sa ↄuertit. i. mouet celũ simili imagĩe. id est intellectiõe qđ est tercia oꝑatio eius ¶ Nota licet corꝑa celestia sint diuersa. tñ rõe vnitatis p̃nt dici vnũ corpus. Silr̃ intelligẽtie lȝ sint diuerse tñ p̃nt dici vna intelligẽtia ꝓpter vnitateȝ ordinis in operatione mouendi. ergo dicit in singulari animam ⁊ non animas

Metrū nonū

¶ Hic phia commēdat sapientiā dei ex aīaꝝ nostraꝝ creatōne dicens. O pr̄ tu prouehis.i.producis aīas hoīm ꝛ minores vitas.i.aīmas brutoꝝ ꝛ plantaꝝ parib⁹ causis q̄bus aīaz mūdi ꝓduxisti.scꝫ tu aptās sublimes.i.aīas rōnales hoīm leuib⁹ curribus.i.celestib⁹ stellis. tu seris

Tu cauſꝫ aīas parib⁹ vitasq̄ꝫ minores
Prouehis et leuibus sublimes curribus aptans
In celū terrāq̄ꝫ seris. q̄ lege benigna
Ad te ꝯuersas r̄duci facꝫ igne reuerti

eas in celum ꝛ terrā.i in corpe terreno. q̄s aīas conuersas reduci igne.i. charitate reducente facis reuerti ad te benigna lege.i.ordinatōe tua ¶ Nota ꝙ aīe bestiarum ꝛ plantaꝝ dicūtur mīoris vite respectu aīme hoīs.eo ꝙ nō habēt tot nec ita ꝑfectas operationes vite sicut anime hominum

¶ Nota ꝙ ꝑ leues currus ſm intentionē platonicoꝝ intelligit stellas ꝯpares currib⁹. Dixerūt eīm platonici ꝙ deus oēs aīas simul creauerit et semīauerit eas in celo delegēdo eas stellis ꝯparib⁹ a q̄b⁹ postea dilabunꝫ in corpa.sed hec opinio nō valet scꝫ ꝙ oēs aīe simul sint create. immo oī die de nouo creanꝫ. ꝛ create corpib⁹ infundunꝫ. Dicūꝫ āt aīe seri in celum ꝓpter virtutem celestem ex qua vnio anime ad corpus contrahit suam periodum.licet anima a deo producatur in corpore tñ vnio ex parte dispositionuꝫ corporaliū dependet a virtute celesti.ideo dicit eas seri in celum ꝛ terram.quia anime non coaptantur corporibus nisi virtute celesti. Unde.ij.phisicorum Homo enim generat hominem ꝛ sol

¶ Nota ꝙ deus aīas creatas aptat leuib⁹ currib⁹.i.stellis comparibus.qđ sic pt̄ intelligi.qꝛ aīa creata comparitatē ꝛ silitudinem habꝫ cū stella. Sicut eīm stella est nobilior ps sui orbis et est ꝑpetua.sic anima rōnalis perpetua exn̄s est nobilior ps hominis. Ul'sic pt̄ intelligi ꝙ de⁹ aīas creatas aptat leuib⁹ currib⁹.i.rōni ꝛ intellectui q̄ dicunꝫ currus aīme qꝛ ducunt hoīem in cognitōem reꝝ quas aīas serit in celum ꝛ in terram.qꝛ aīa rōne ꝛ intellectu habet cognitōem celestium ꝛ terrestrium

¶ Nota ꝙ ꝑ ignem reducē intelligit ardorē charitatis q̄ hoīez auersum a deo vicijs facit ipm redire virtutib⁹.nisi cū hō deū amet. ipm nō q̄rit nisi q̄rat nō inueniet.nisi inueniat.ad ipm nō reuertetur

Da pr̄ angustā mēti ꝯscēdere sedez
Da fontē lustrare boni. da luce repta
In te ꝯspicuos animi defigere visus
Disijce terrene nebulas ꝛ pōdera mol'
Atꝫ tuo splēdore mica. tu nāqꝫ serenū
Tu q̄es tranq̄lla pijs. te cernere finis
Pñcipiū: vector. dux. seita. tmin⁹ idē

¶ Postq̄ꝫ phia captauit beniuolētiā dei ipsuꝫ mł'tipl'r ꝯmendādo Hic exp̄mit suam petitionē dicens. O pr̄ q̄ facis oīa ꝑdicta da.i.concede menti humane cōscendere sedem angustam.i.nobilē sedem summi boni.da lustrare.i.inuestigādo inuenire fon

tem boni.i.deum qui est fons om̄is boni.da luce reperta.i. coguitiōe p̄/
habita in te defigere.scꝫ per amorem.conspicuos visus.i.claros intuitꝰ
animi id est rōnis ⁊ intellectus.O pater tu disijce id est disperge nebu/
las.i.obscuritates ⁊ pondera id est grauitates terrene molis id est dilec
tionis terrene.atqꝫ mica id est resplende tuo splendore. Tu namqꝫ es se
renum quo supple om̄ia illustrant. Tu es tranquilla requies pijs supple
mentibus.te cernere id est videre est finis supple oim̄.tu idem existēs es
principium quia origo omniū rerum.tu es vector quia vehis nos p̄ gra
ciam quo peruenire non possumus per naturam.tu es dux ducēs ab er/
rore ignorantie.ad veritatem sapientie.tu es semita cum sis via et veri
tas ⁊ cum sis summum ⁊ perfectum bonum ¶ Nota q̄ sedes sum
mi boni dicitur angusta id est subtilis.quia vix magno labore ad ipsam
peruenitur. vel dicitur angusta id est nobilis. quia nihil sibi ꝯparari p̄t.
¶ Item deum vocat fontem summi boni.sicut em̄ riuuli habēt ex
istere ⁊ fluere a fonte ⁊ ipse a nullo. sic a deo om̄e bouum habet esse. ipse
autem a nullo ¶ Notandū ad hoc q̄ sedes summi boni conscēda/
tur oportet q̄ inuestigetur. ⁊ quia non sufficit inuestigare si non inuenia
tur.nec inuenire si non diligatur.ideo ph̄ia petit per amorem defigi vi/
sum animi scilicet rationem ⁊ intellectum in summum bonum.
¶ Nota q̄ quia intellectus ⁊ ratio impediuntur ⁊ obscurantur p̄ af/
fectionem ⁊ desiderium terrenorum. qꝛ corpus qd̄ corrumpitur aggra/
uat animaꝫ quando corpori est subiecta.ideo ph̄ia petit fugari nebulas
terrene molis. ⁊ quia non sufficit fuga tenebrarū nisi assit lux illuminās
iō petit illuminationē dicens.Atqꝫ tuo splendore mica ¶ Itē disij
cio cis.i.diuersis modis iacere.dispergere.separare.diuellere.destruere.
Et dr̄ a dis ⁊ iacio.⁊ scribitur per duplex ij.in scd̄a syllaba

¶ Prosa decima libri tercij

Demonstrat beatitudinē deum sum/
mum bonum esse.

Voniam igitur que sit imper
fecti. que etiaꝫ perfecti boni for
ma vidisti nunc demonstranduꝫ reor
quoniam hec felicitatis perfectio con
stituta sit. In quo illud primum arbi
tror inquirendum.an aliquod huius/
modi bonum (quale pauloante diffi/
nisti) in rerum natura possit existere.

¶ Ista est decima
prosa huiꝰ tercij.in qua
philosophia ostendit v/
bi vera beatitudo sit cō
stituta . et primo conti/
nuando se probat beati
tudinem perfectam esse
in rerum natura. secun/
do ostēdit iu quo sit ve/
ra beatitudo.ibi. Quo
vero. Primo dicit.O
Boeci quoniam vidisti
in p̄cedentibꝫ q̄ sit forma
imperfecti boni ⁊ que sit
forma p̄fecti boni. nunc
reor id est opinor esse de
monstrandum.quo naꝫ
id est vbi hec perfectio

Prosa decima

ne nos preter rei subiecte veritatem. cassa cogitationis imago decipiat. Sed quin existat. sitqꝫ hoc veluti quidam omniū fons bonorū negari nequit. Omne enim quod imperfectum esse dicitur. id minime perfecti imperfectum esse perhibetur. Quo fit vt si in quolibet genere imperfectum quid esse videatur. in eo perfectum quoqꝫ aliquid esse necesse sit. Etenī perfectōne sublata. vnde illud quod imperfectum perhibetur extiterit: ne fingi quidem potest. Neqꝫ enim a diminutis inconsummatisqꝫ natura rerum cepit exordium. sed ab integris absolutisqꝫ procedens. in hec extrema atqꝫ effeta dilabitur. Qꝫ si vti pauloante mōstrauimus est quedam boni fragilis imperfecta felicitas. esse aliquam solidā perfectamqꝫ non potest dubitari. B. Firmissime inquam verissimeqꝫ conclusum est.

felicitatis. id est perfecta felicitas sit cōstituta in quo supple inuestigando illud ego arbitror p̄imum esse inqrendū aliquid hmōi bonum ꝑfectum quale pauloante. s. octaua ꝓsa diffinisti possit existere in rerū natura. ne cassa. i: vana imago id est species cogitatiōis nos decipiat p̄ter veritatez subiecte rei. id est existentis rei sed nequit negari quin existat in rerum natura perfectum bonū ⁊ ꝑfecta felicitas. ⁊ hoc bonuz sit veluti fons omniū bonorū et tunc probat ip̄m esse tali rōne. In quocunqꝫ genere est reperire imꝑfectum. in eodem etiam est reperire perfectum. sed in oīni genere rerum est reperire imꝑfectū bonum ⁊ imperfectā felicitatem. vt ptꝫ ex precedētibus ergo in rerū natura erit dare perfectū bonum ⁊ ꝑfectam felicitatem. Hanc rōnem pertractat in littera ⁊ dicit Oīne qđ đr esse imꝑfectū illud ꝓhibet imꝑfectū diminutōe. i. ex defectu ꝑfecti. quo fit vt si in quolibet genere videat esse quid id est aliquid imꝑfectū in eo genere necesse sit aliquid esse ꝑfectum. etenī sublata. i. circunscripta ꝑfectione. nec fingi potest vnde extiterit. et esse habeat quod ꝑhibetur imꝑfectū neqꝫ enī natura cepit exordium a diminutis ⁊ inconsummatis id est ab imꝑfectis. sed natura procedens ab integris ⁊ absolutis id est perfectis dilabitur in hec extrema id est inferiora atqꝫ effeta id est infructuosa. Ex hoc ergo accipitur maior rōnis. In quocūqꝫ reperitur aliquid imꝑfectū in eodem reperitur ꝑfectum. ¶ Tunc subiungit minorem dicens Sed sicut pauloante mōstrauimus est quedā fragilis boni ⁊ imꝑfecta

felicitas. Et ponit conclusionē dicens: ergo dubitari non potest eē aliquam solidam ꝛ ꝑfectam felicitatem. Quod ꝯcedens Boetius dͭ firmissime ꝛ verissime ꝯclusum est. ¶ Notandū ꝙ in tēꝑalibus ꝛ sensibilibꝫ nō pͭ esse summū ꝛ ꝑfectum bonū. Et qꝛ multi sunt q̄ nō putant eē alia bona preter sensibilia. ideo ne aliquis putet nullū esse ꝑfectū bonū in reꝝ natura phīa primo anteq̄ ostendat vbi sit situm ꝑfectum bonū probat ipm̄ esse ¶ Nota ꝙ res subiecta est de qua habetur sermo ꝛ cognitio. sed dum cogitamus de re que non est tunc cogitatio cassa preter veritatem subiecte rei decipiens nos. ne aūt talis cognitio videatur esse summi boni. iō ṗmo ꝓbat ipm̄ esse in reꝝ natura ¶ Notandū ꝙ impꝑfectū nō pͭ esse principiū reꝝ. qꝛ ꝑfectum ꝓus est impꝑfecto. principio aūt nō est aliq̄d prius. ex quo seq̄tur ꝙ vbi est impꝑfectū. ibi est reꝑire ꝑfectū ¶ Notandū ꝙ est deuenire ad aliqͦd ꝑfectū a q̄ natura incipiens ꝓgredit̄ ad posteriora impꝑfecta. cuiusmodi sunt hec inferiora q̄ dicunt̄ extrema ꝛ effeta que sunt vltima causatoꝝ. nō cā alijs inferioribꝫ.

P. Quo vero inquit habitet. ita ꝯsidera Deum reꝝ oīm principem (bonū esse) cōmunis humanoꝝ conceptio probat animorum. Nam cum nihilo deo meli⁹ excogitari q̄at. id quo melius nihil est bonū esse q̄s dubitet

¶ Hic phīa ōn̄dit in q̄ ꝑfectum bonū siue felicitas sit sita. secūdo ꝯcludit quoddā correlariū tercio mouet dubitationem. scd̄a ibi. Sup̄ hec tercia ibi. Atq̄ hoc quoq̄. Primo dͭ vel ōn̄dit ꝑfectam felicitatē eē in deo ꝯstitutam. Secundo ostendit per quem modū sit in deo: ibi. Sꝫ queso. Primo ponit vnā ꝓpōnem notam. secūdo ex ea probat intentum. ibi. Ita vero. Primo dicit. Iam probatum est ꝙ est dare perfectum bonum quo vero. id est in q̄ habitet illud perfectum bonum. ita considera. Et tunc subiungit ꝓpōnem. Omnis conceptio humanorum animoꝝ probat id est cōcedit deū esse bonum. principem omniū rerum. Et ꝙ deus sit quoddā bonum ꝓbat per hoc. quia deo nihil melius excogitari potest. ꝛ quis dubitat illō esse bonū quo melius nihil est. q. d. nullus. ¶ Notandū deum esse principem oīm rerum oēs concedunt. sed quia pitagorici duo posuerunt esse principia rerum. vnum bonū. aliud malum ne ergo aliquis occasione huius negaret deum esse bonum. ideo hoc probat ex eo ꝙ nihil potest melius excogitari deo. Unde dicit Augustinus in libro de doctrina christiana. Omnes latine lingue scientes cum aures eorum son⁹ tetigerit quo profertur deus mouentur ad cogitandū excellentissimā quandam immortalem naturam. ita autem cogitatur deus vt aliquid quo nihil sit melius.

Ita vero bonū esse deū rō demōstrat vt ꝑfectum quoq̄ in eo bonū eē ꝯuin

¶ Hic ꝓbat intentū ꝙ beatitudo siue perfectū bonū sit sitū in deo tali rōne. Perfectū bonū est

eat Nam si tale sit rerũ oĩm princeps esse nõ poterit. Erit eñ eo pstantius aliquid pfectũ possidẽs bonũ qd hoc prius atqz antiquus esse videatur Oĩa nãqz pfecta minus integris priora eẽ claruerũt Quare ne in infinitum pcedat rõ. ɔfitendũ est summũ deũ summi pfectiqz boni esse plenissimũ Sz pfectũ bonũ. verã esse btitudinẽ ɔstituimus Verã igit btitudinẽ in summo deo sitam esse necesse est. B. Accipio inqz Nec est quod cõtradici vllo modo queat.

vera btitudo. sed in deo est pfectũ bonũ ḡ in deo est ṽa btitudo. Vñ dt in lrã Ratio ista demõstrat deũ eẽ bonũ vt cõuincat .i. infalibilr concludat in eo esse pfectuz bonũ. nã nisi de⁹ sit tale scz pfectũ bonũ. qr oĩa pfecta claruerũt. i. manifesta sũt eẽ priora minus integris .i. impfectis. quare ne rõ pcedat in infinitũ ɔfitendũ est summuz bonũ eẽ plenissimũ summi z perfecti boni. z sic patet minor rõnis. scz q in deo est pfectuz bonũ Tunc pbat maiorẽ dicens. Sed concessimus .i. pbauimus nona prosa pfectũ bonũ esse veram beatitudinem. igit restat ɔcludere q necẽ est verã beatitudinẽ sitam esse in summo deo Cui Boetius consentiens dicit Accipio id est ɔcedo inqz. nec est quod vllo modo queat contradici.

¶ Notandũ q si deus non esset pfectum bonum sed impfectũ pcederetur in infinitũ sic arguendo Deus vel est pfectum bonũ vel impfectũ. si pfectum habet ppositũ. si impfectũ. erit aliqd prius eo. cũ pfectũ sit prius imperfecto Illud ergo prius vel est perfectum bonum vel imperfectum. si perfectum illud erit deus. z habetur ppositum. si imperfectum erit aliquid prius eo. cum pfectum sit prius imperfecto. iterum querit de illo priori. vel est perfectũ bonũ vel impfectum Et sic pcederet in infinitum vel dabitur deum esse perfectum bonum z hoc innuit in littera cum dicit. Quare ne in infinitum ratio procedat

P. Sed qso inquid te. vide qz id sctẽ atqz inuiolabiliter pbes q boni sũmi summũ deũ diximus esse plenissimũ B. Quonã inqz modo Ne hunc rerũ omnuũ prẽm. illud summũ bonũ quo plenus esse perhibet. vel extrinsec⁹ accepisse. vel ita naturaliter habere psu

¶ Hic phia oñdit per quem modũ vera btitudo sit in deo. qr non est in deo tanqz aliquid distinctũ ab ipo. sicut accidens a subiecto sz ẽ idez cum ipso. quod probat quatuor rationibus. secũda. ibi. Postremo. tercia ibi. Omnĩ. quarta. ibi. Respice inquit Prio premittit intentũ

mas quasi habentis dei habiteq̄ be atitudinis diuersam cogites esse sub stantiam. Nam si extrinsecus accep tū putes. prestantius id quod dederit ab eo quod accepit existimare possis Sed hunc esse rerum omnium precel lentissimum dignissime confitemur. Q si natura quidem inest. sed est rōe diuersum. cum de rerum principe lo quamur deo. fingat q̄ potest. quis hec diuersa coniunxerit

sūū cū quadā diuisione cuius mēbra improbat dicens O Boeci queso te vide q̄ id scē. i. firmi ter ⁊ inuiolabiliter pro bes q̄ diximus summū deū esse plenissimū sum mi boni. ⁊ dr̄ Boetius. Quonā mō supple hoc pbat Tunc ponit phīa diuisionē dicens Pre sumis. i. putas ne hunc patrē oīm rex accepisse extrinsec⁹ illud summū bonū quo perhibet esse plenus. vel presumis ita naturaliter habere a se illud bonum quasi cogi tes diuersā eē substātiā dei hn̄tis ⁊ btitudinis habite Et tunc improbat mēbra primo q̄ deus non accepit summū bonū ab extrinseco dicens. Nā si putes bonū qd̄ in deo est extrinsecus acceptū tunc tu possis. i. potes existimare esse prestan tius. i. melius illud bonū quod dederit. eo quod acceperit. s. deo quod ē falsum. q̄ confitemur hunc precellentissimum omnium rerum Tunc p bat q̄ perfectum bonū in deo non est in ipso naturaliter tanq̄ differens a substantia sua dicens. q̄ si natura id est per naturam inest deo summū bonū sz ē diuersum ab ipo rōne q̄ditatiua. fingat q̄ pt q̄s hec diuersa cō iūxerit. s. deū ⁊ summū bonū. q. d. nō ē dare aliquē poīē ista diuersa ɔiū gentē ¶ Notandū q̄ rō quā phīa p̄tendit est ista Summū bonū qd̄ est in deo vel est acceptum ab extrinseco vel inest sibi naturaliter. si ab ex trinseco aliquid erit prestantius ⁊ nobilius deo. q̄ dans summū bonum prestantius est recipiente ipsum Si autē inest deo naturaliter vel tanq̄ idem sibi. vel tanq̄ [illegible]ersum ab ipso Si tanq̄ idem sibi habetur propo situm. si tanq̄ diu[illegible]n ab ipso erit aliquid prius quod ista diuersa cō iunxerit. talia autē [illegible]gere est difficile

Postremo qd̄ a qualibet re diuersum est id non est illud a quo intelligit esse diuersum. Quare quod a summo bo no diuersum est: sui natura id summū bonū nō est. Quod nefas est de eo co gitare. quo nihil ɔstat eē p̄stantius

¶ Hic phīa ponit [illegible] rōnem q̄ summū bonū in deo non differt ab ipo Et est ratio talis. Il lud quod est diuersum ab alio non est illud a q̄ est diuersum. Si ergo summum bonum esset diuersū a deo deus nō esset summū bonum qd̄ nefas ē di[illegible]re vn̄ dr̄ i lrā

Prosa decima

¶ Postremo illud qđ est diuersum a qualibet re illud non est illud a q̄ vi3 detur eē diuersum. quare qđ sui natura diuersum est a summo bono. illđ non est summū bonū. si igiť summū bonū ita sit in deo ꝙ ẜm naturam sit diuersum a deo. sequitur ꝙ deus nō sit summū bonū. qđ nefas est cogitare de deo quo nihil ꝯstat esse prestantius ¶ Nota ꝙ si aliquid esset in deo diuersum ab ipso deus eēt ꝯpositus ⁊ nō essentie simplicis qđ ē falsum. Item qđ ē in deo diuersum ab ipso vel est accidens vel ps eius. nō accidens. qꝛ deus non est subiectum alicuius accidentis. si est pars eius cū pars precedat totum aliquid erit prius deo quod falsum est.

¶ Hic phia ponit terciā rōem que est talis Illud qđ est ṗncipiū oīm formaliter est summū bonū. qꝛ summū bonum non potest esse principiatum. sed deus est principium oīm. ğ formaliter est summū bonum. summum aūt est beatitudo. ergo deus formaliter est summa beatitudo Vñ dicit in littera Omnino id est generaliter nullius rei natura poterit esse

¶ Omino enim nullius rei natura suo principio melioꝛ poterit existere Quare qđ oīm ṗncipiū sit. id etiā sui substantia summū esse bonu3 verissima ratione ꝯcluserim. B. Rectissime inq̄3. P. Sed summū bonū beatitudinem esse concessum est. B. Ita est inq̄3. P. Igitur inquit deū esse ipam beatitudine3 neccē est ꝯfiteri. B. Nec ꝓpositis inq̄3 prioꝛib9 refragari queo et illis hoc illatū ꝯsequens eē ꝑspicio.

melioꝛ suo ṗncipio. quare qđ omniū est ṗncipiū sicut deus illud etiā cōcluserim verissima rōne summū esse bonum substantia. i. per sui substantiam. cui assentiens boetius đr rectissime inq̄3 ꝯclusum est. Subiūgit phia Sed summum bonum eē btitudinē ꝯcessum ē Dicit boetius ita est inq̄3 Concludit ergo phia Igiť neccē est deu3 ꝯfiteri ipam btitudinē Dicit boeti9 Nec queo refragari. i. resistere prioribus ꝓpositis. i. ṗmissis et ego ꝑspicio hoc illatū esse ꝯsequens illis. i. ad illa ¶ Nota ꝙ ṗncipium oīm reꝝ opꝫ esse summum bonū substātialiter. qꝛ si aliquid aliud a ṗncipio eēt summū bonū substātialiter sicut aliquid ṗncipiatū sequitur ꝙ ṗncipiatum sit nobili9 suo principio. nam bonum substantialiter nobilius est bono accidentaliter. Item si principium non est bonum substantialiter sed accidentaliter. cū oīe qđ est tale ꝑ accidens reducatur ad aliquod tale ꝑ se tūc ṗncipium reduceretur ad aliquid ⁊ ꝑ ꝯñs non esset principium.

P. Respice inquit an huic q̊q3 idē firmius approbeť ꝙ duo summa bona q̄ a se diuersa sint esse non pñt. Etēm

Hic ponit quartā rōe3 ꝙ beatitudo in deo non differt ab ipso Si beatitudo differret a deo cu3 vtrumq3 tam deus q̄3 beatitudo sit summum

que discrepant bona. nō esse alterum quod sit alterum liquet Quare neutrū poterit esse ꝑfectum cum alterutri al/terutrum deest Sed quod perfectum non sit. id summum non esse manife/stum est Nullo modo igitur que summa sunt bona. ea pn̄t esse diuersa. At qui ꝛ beatitudinem ꝛ deū. summū bonū esse collegimus Quare ipam nccē est summā eē beatitudinē. que sit summa diuinitas. B. Nihil inq̄3 nec re/ipa verius. nec rōcinatione firmius. nec deo dignius concludi potest

bonū. eēnt duo summa bona quorū vnū nō eēt alterū. ꝛ cū vnum desit alteri neutrū erit ꝑfectū et summū bonū. q2 ꝑfe/ctū est cui nihil deest. g° nccē est btitudinem esse idem cū deo. Unde dt in lrā. O boeti respice an huic qd mō dicam il/lud qd ꝓbatū est firmi⁹ approbet. duo summa bona eē nō possunt que sint a se diuersa. etenim liquet. i. manifestū est. ꝙ bona que discrepant al/terū non esse qd alteruz sit. quare cū alterū desit alteri neutrū poterit esse ꝑfectum cū ꝑfectum sit cui nihil deest. sed manifestū e illud non esse summum bonū quod nō est ꝑfectū. igit̄ nullo mō pn̄t esse diuersa ea que st̄ summa bona. sed deum ꝛ beatitudinē collegimus esse summū bonū q̄re nccē est ipam naturā que est diuinitas. i. naturā dei esse summā btitudinem qd Boetius approbans dt. nihil verius est ipsa re nec rōcinatione firmius. nec deo dignius ꝯcludi pt ¶ Notandū ex. iiij. thopicoꝝ qd ꝑ supabūdantiam dr vni soli ꝯuenit. cū igit̄ summū bonū dicat̄ ꝑ superabundantiā non erūt duo summa bona. Item si essent duo summa bona vel essent eiusdez speciei vel differrent spē. si eiusdē speciei erūt equaliter ꝑfecta ꝛ vnū erit supfluū. si differūt spē vnum erit ꝑfectius altero. q2 im/possibile est duas spēs esse equaliter ꝑfectas. sed qd est impfectius non est summum bonum. g° non sunt plura summa bona.

P. Sup hec inquit igitur veluti geometre solent. demrātis ꝓpositis aliq̄d inferre que porismata ipsi vocant. ita ego q̄3 tibi veluti correllarium dabo: Nam qm̄ beatitudinis adeptione fi/unt hoīes beati: beatitudo vero ē ipsa diuinitas. diuinitatis adeptione bea

¶ Hic phia ꝯcludit ex dictis q̄ndā ꝯclusionez correllariā dicēs. Sup hec p̄dicta ego tibi da/bo corrollariū. i. ꝯclusionem correllariā ita sc3. Sicut geometre aliq̄d solent demonstratis suis ꝓpositis inferre. que illata ipi vocant porismata id est apertiones Et tunc ponit correllarium

atos fieri manifestum est. Sed vti iusticie adeptione iusti. sapientie sapientes fiunt. ita diuinitatem adeptos. deos fieri simili rõne necesse est Omnis igitur beatus deus sed natura quidẽ vnus. participatione vero nihil prohibet eẽ ꝗꝫ plurimos. B. Et pulchrũ inqꝫ hoc atqꝫ preciosum siue porisma siue correlarium vocari mauis

ꝙ oĩs beatus est deus qꝺ sic infert. qꝛ adeptione beatitudinis fiũt homines beati. beatitudo ꝓo ẽ ipa diuinitas vt ꝓbatũ est Manifestũ est hoĩes beatos fieri adeptione diuinitatis sed sicut adeptione iusticie fiunt hoĩes iusti ⁊ adeptione sapientie sapientes. ita necesse est adeptione diuinitatis esse beatos siue deos. Igitur oĩs beatus est deus. ſꝫ natura quidẽ vnus deus est ⁊ non plures. participatione aũt nihil ꝓhibet plures deos esse. Hanc ꝯclusionẽ ꝯmẽdans Boetius dꝛ Et pulchrũ inqꝫ hoc. s. qꝺ mõ ꝯclusisti atqꝫ preciosum siue porisma siue correlarium mauis. i. magis velis ipsum vocari ¶ Notandũ ꝙ oĩs beatus est deus. hoc ꝓbatur ex littera sic Hoĩes fiunt beati adeptione beatitudinis sed beatitudo est diuinitas ḡ hoĩes fiũt beati adeptõe diuinitatꝭ ſꝫ adeptõe diuinitatꝭ aliq̇s efficiť deꝰ. ḡ oĩs beatus est deꝰ Vel potest sic argui Adeptione diuinitatis aliquis efficitur deus. Adeptione diuinitatis aliquis efficitur beatus. cũ diuinitas sit idem cum beatitudiue. ergo omnis beatus est deus

¶ Nota ſm Huguitionẽ porus pori est subtile foramen in corpe per quod sudor emanat Inde porisma porismatis. i. opatio vel illuminatio sensus Dicuntur etiã porismata regule quas geometre ꝓponunt ad aliquid ostendendum eo ꝙ aperiant ⁊ illuminent mentem lectoris. ⁊ ipse sic allegat Boetium in hoc libro de hoc noĩe porisma ¶ Notandum ſm eundem Huguitionem a corona venit coronarium quod ẽ premium victorie vel premiũ belli vel certaminis. s. corona vel aliquid aliud vel coronarium est vnde aliquis meretur honorem vel adipiscitur coronam Et etiaꝫ allegat Boetium in hoc loco de hoc nomine coronarium sed cõiter ipm noĩamus correlarium. ⁊ est correlarium conclusio sequẽs ex premissis ¶ Nota aliquis diceret Si oĩs beatus est deus. cum plures sint beati. plures erunt dij. Respondet Boetius ꝙ vnus est deꝰ naturaliter ⁊ essentialiter. sed participatiue. ſcꝫ participatione virtutis ⁊ immortalitatis possunt esse plures dij. Unde psalmista. Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi omnes Idem innuit philosophus. xij. methaphisice vbi sic concludit. Non valet pluralitas principum. sit ergo vnus princeps ſcꝫ ſm naturam ⁊ essentiaꝫ Ergo dicit Seneca Uir speculatiuus est quasi deus in humano corpore hospitatus.

¶ Pro quo vlterius notandum ꝙ deus est quadruplex Aliquis est deus nuncupatiue vt ydolum. Alius vsurpatiue vt demones cultũ

dei ſibi vſurpantes (vt dicit ſcriptura) Oēs dij gentiũ demonia Tercius ꝑticipatiue vt hoīes beatitudinem participantes Quartus eſt deus natura habens eſſentie eternitatem immutabilitatem ꝛ communicabilitatem Primis tribus modis poſſunt bene plures eſſe dij. ſed nõ quarto modo ¶ Ultimo nota deitatem ſiue diuinitatem participare non eſt niſi immortalitatem. impaſſibilitatem. ſubtilitatem. ꝛ agilitatem adipiſci. Nam mortale additum nobis ſeparat nos a dijs (vt dꝫ Porphirius) ergo adeptione immortalitatis erimus dij.

¶ Hic phīa mouet circa ꝑdicta quandã dubitatõeȝ, ſcđo ſoluit eã ibi Cuius diſcretionē Primo dt. Ex ꝙ dicis hoc correlarium eſſe pulchꝝ Atqui procerte hoc qđ iam dicam nihil eſt pulchrius qđ rõ perſuadet eſſe annectendũ. his ſcȝ ſupradictis. ꝛ dt Boetius. quid eſt pulchrũ illud. Dicit phīa cũ beatitudo videat multa cõtinere dubitatur vtruȝ hec oīa ꝯiungant. i. ꝯſtituant veluti vnũ corpꝰ beatitudinis quadã varietate partiuȝ, an ſit aliquid corꝝ quod compleat ſubſtantiam beatitudinis ad quod cetera referant Tunc Boetius petit hãc queſtionē magis elucidari dicens. Uellem inquit vt patefaceres illud quod queris commemoratione ipſarum rerũ ſupple exemplificando Et philoſophia condeſcendens boetio querit. nõne cenſuimus btitudinem eē bonum Dicit Boetiꝰ. certe ſummum bonũ Cui phīa Licet. i. licitum eſt addas hoc. ſ. ſummum omnibus his. nam bea

¶ P. Atqui hoc quoqȝ pulchrius nihil eſt qđ his annectendũ eſſe rõ perſuadet. B. Quid inqȝ: P. Cũ multa inquit beatitudo ꝯtinere videatur vtrum ne hec omnia vnũ veluti corpus beatitudinis quadã ꝑtiũ varietate ꝯiungant. an ſit corꝝ aliquid quod beatitudinis ſubſtãtiã ꝯpleat. ad hoc vero cetera referantur. B. Uellem inqȝ id ipſaꝝ reꝝ ꝯmemoratione patefaceres. P. Nonne inquit beatitudinē bonũ eſſe: cenſuimus. B: Ac ſummũ quidem inqȝ. P. Addas inquit hoc omnibꝫ licet. Nã eadē ſufficiētia ſumma eſt: eadem ſumma potentia reuerētia quoqȝ claritas ꝛ voluptas btitudo eſſe iudicaꝛ. B. Quid igitur. P. Heccine oīa bona. ſufficientia. potentia. ceteraqȝ veluti quedã btitudinis membra ſunt.. an ad bonũ veluti ad ꝟticem cũcta referunꝛ. B. Intelligo inqȝ quid inueſtigandum ꝑponas. ſȝ quid ꝯſtituas audire deſidero.

Prosa decima

titudo est summa sufficientia. eadē est summa potentia. ⁊ iudicat̄ eē summa reuerentia. claritas ⁊ voluptas Quid igit̄ estimas dicendum. heccine id est nūquid hec oīa scȝ sufficientia. potentia ⁊c̄. sunt veluti quedam membra beatitudinis an cuncta referunt̄ ad bonū veluti ad verticē idē tanq̄ȝ ad summam rōem appetendi omnia alia Tunc Boetius fatet̄ se intelligere questionem ⁊ prestolari eius solutionē dicens Intelligo quid proponas inuestigandum sed desidero audire quid constituas .i. diffinias questionem dissoluendo ¶ Notandum ꝙ questio quam philosophia mouet est ista Utrum predicta quinq̄ȝ .s. sufficientia. reuerentia ⁊c̄. ꝯstituant beatitudinem sicut diuersa membra vnū corpus vel vtrū omnia sunt eadem ⁊ referantur ad aliquod vnū scȝ ad bonum quod sit ratio appetendi omnia ista ¶ Notandum qꝛ in beatitudine est summum bonum. ⁊ in beatitudine est sufficientia. reuerentia. potētia. gloria ⁊ iocunditas. ideo queritur an ista sint in beatitudine tanq̄ȝ diuersa. aut ad vnum relata scȝ ad bonum ratione cuius appetunt̄ ¶ Nota ad primam ꝑtem questionis debet responderi ꝙ non. qꝛ membra vnū corpus constituentia debent esse inter se diuersa vt statim ꝓbabitur in littera sequenti. sed illa quinq̄ȝ sunt vnum vt probatum est ergo non possunt esse partes beatitudinis ꝯstituentes ipsam sicut membra vnum corpus Etiam si sic sequeretur ꝙ beatitudo seu deus non esset omnino simplex quod est impossibile

¶ Hic philosophia soluit questionem Et ꝑmo ōndit ꝙ ista quinq̄ȝ non sunt ꝑtes ⁊ mēbra beatitudinis. scđo ōndit ꝙ oīa referantur ad bonū ibi. Ad bonum vero. Primo intendit talē rōem Mēbra ꝯstituētia aliquid vnū ad inuicē debent eē diuersa. sed ista oīa quinq̄ȝ sunt idē ergo non sunt membra ⁊ ꝑtes beatitudinis. vñ dr in littera. Cuius rei supple posite in questione sic accipe discretiōem .i. discretā solutionē Si hec oīa forent membra beatitudinis tūc discreparēt a se inuicem Hec eñ est natura partium vt diuersa componant vnum. Atqui pro certo hec omia quinq̄ȝ mōstrata sunt idez esse supple in nona prosa igitur minime sūt mēbra btitudinis. Sȝ si in eis saluet̄ ratio membri omnia erunt vnū membrū. ⁊ tunc sequit̄ btitudinē ꝯponi

¶ P. Cuius discretionē rei sic accipe Si hec oīa beatitudinis mēbra forēt a se quoq̄ȝ inuicē discreparent. Hec ē eñ partiū natura. vt vnū corpus diuersa ꝯponāt. B. Atqui hec oīa idez esse monstrata sunt. P. Minime igit̄ membra sunt Alioquin ex vno membro beatitudo videbitur esse ꝯiuncta quod fieri nequit. B. Id quidem inquam dubium non est. sed id quod restat expecto

ex vno mēbro qd̄ ē impossibile. ⁊ hoc est qd̄ dicit. alioquin. i. si aliter dicatur q̄ nō sunt mēbra sed vnū membrum. videt̄ beatitudo esse ꝯiūcta ex vno mēbro quod fieri nequit Et dicit Boetius. id quidē qd̄ mō ꝯclusum est non est dubium. sed istud quod restat de veritate alteri⁹ partis questionis expecto ¶ Notandum q̄ beatitudo est diuinitas vt prius visum est. ⁊ q̄ꝛ diuinitas est omnino simplex ⁊ īdiuisibilis ex nullo p̄t esse ꝯstituta. cū em̄ ꝯstituens prius sit constituto esset aliquid prius deitate quod absurdum est. ergo beatitudo non potest esse cōstituta ex pluribus membris vel ex vno membro

P. Ad bonū vero cetera referri palā est. Idcirco em̄ sufficientia petit̄. qm̄ bonū esse iudicat̄. Idcirco potentia qm̄ id quoqꝫ esse creditur bonū Idez de reuerentia. claritudine. iocunditate coniectare licet Oīm igit̄ expetendorum summa atqꝫ causa. bonum ē. Quod eī neqꝫ re neqꝫ similitudine vllum in se retinet bonū id expeti nullo modo potest Contraqꝫ etiam que natura bona non sunt tn̄ si esse videātur quasi vera bona sint appetūtur. Quo fit vti summa cardo atqꝫ causa expetendorum omnium bonitas esse iure credatur.

¶ Hic ph̄ia ostendit q̄ oīa referant̄ ad bonum tāq̄ʒ ad cām ꝓpter quā appetunt̄. scd̄o ex dictis deducit quasdā ꝯclusiones supius ꝓbatas. vt melius intelligant̄. scd̄a ibi. Cuius vero cā Primo dicit Palā est cetera. s. quinqꝫ supradicta ad q̄ oīa appetēda reducuntur. ipsa referri ad bonū. Idcirco em̄ petit̄ id est appetit̄ sufficientia q̄ꝛ bonū esse iudicat̄ idcirco potentia desiderat̄ q̄ꝛ id etiā credit̄ esse bonum. idem licet ꝯiectare id est iudicare de reuerentia. claritate. ⁊ iocunditate. ⁊ sic vniuersaliter ꝯcludere q̄ bonū est summa. i. ꝑfectio ⁊ causa omniū expetendoꝝ. i. desiderandorum quod declarat per signum dicens Illud em̄ qd̄ neqꝫ in re neqꝫ in similitudine. i. apparentia nullum bonum retinet in se. illud nullo mō p̄t expeti. i. desiderari. ⁊ ecōtra. i. ꝑ ꝯtrarium illa que nō sunt bona natura. i. ex natura. tn̄ si videantur. i. appareant esse, quasi vera bona sint appetuntur. quo fit vti bonitas iure credat̄ esse summa atqꝫ causa oīm expetendorum ¶ Nota q̄ bonum est causa oīm desiderandorum. q̄ꝛ deficiente rōne boni in aliquo siue sit bonū ꝯm apparentiā siue existētiam tollitur rō appetibilis. posita vero rōe boni in aliquo siue ꝯm rem siue ꝯm apparentiā ipsum est appetibile. ꝓpter quod dicit Arestoteles. iij. de anima Mouet em̄ appetibile hoc quidē bonum. hoc autem apparens bonum

Prosa decima

¶ Hic ex dictis philosophia deducit quasdam conclusiones prius probatas vt melius intelligantur ⁊ sunt due. Prima est ꝙ bonum et beatitudo sunt idem. Secunda ꝙ deus ⁊ bonum idem sunt. Deducens ergo primam conclusionez dicit. Illud maxime videtur optari cuius causa quid id est aliquid expetitur id est desideratur vt si causa salutis id est sanitatis quispiam id est aliquis velit equitare. non tam id est non tm̄ desiderat actuz equitandi q̄3 id est q̄3 tuz desiderat effectum salutis id est sanitatis Cuz igitur omnia petantur gratia boni illa non potius desiderātur ab omnibus q̄3 ipm bonū. sed nos concessimus beatitudinem esse ꝓpter quā cetera optanť quare sola beatitudo tanq̄3 finis omnium alioꝝ desideratur. ex quo liquido id est manifeste apparet eē eādem substantiam ipius boni ⁊ beatitudīs Boetius assentiēs isti deductioni dr. nil video cur q̄s piaz possit dissentire.

¶ Cuius vero causa quid appetitur. id maxime videtur optari. Veluti si salutis causa quispiam velit equitare. non tam equitandi motū desiderat q̄3 salutis effectum. Cuz igitur omnia boni gratia petantur. non illa potius q̄3 bonum ipsum desideratur ab omnibus. Sed propter quod cetera optantur. beatitudinem eē cōcessimus. Quare sic quoq3 sola queritur beatitudo. Ex quo liquido apparet ipius boni et beatitudīs vnā atq3 eandē esse substantiā. B. Nihil video cur dissentire quispiam possit

¶ Notandū quorūcunq3 ꝓprietas ꝑ se ē eadem. necesse est illa eē eadem. cum igiť bonuz et beatitudo habeant vnā et eandē ꝑ se ꝓprietatē erunt eadē. Nam per se ꝓprium est beatitudini ꝙ oīa ꝓpter eam desideranť. Silr illa ꝓprietas est boni ꝙ oīa appetūtur quia bona. ergo bonum ⁊ beatitudo sunt idem

¶ Notandū ꝙ illud magis appetitur cuius causa aliquid appetitur. quia illud ꝓpter quod aliquid appetitur. prius est in causando motuz desiderij q̄3 illud qđ appetitur ꝓpter aliud. q2 cā ꝑmaria ꝑus influit q̄3 secūdaria. ⁊ iō illud ꝓpter qđ aliq̄d appetiť plus influit desiderio q̄3 illud qđ appetiť ꝓpter aliud sicut finis plus influit q̄3 ordinata in finē. et h̄ declarat ꝑ exemplū in littera de sanitate que plus appetitur q̄3 actus eq̄tandi factus propter sanitatem

P. Sed deū veram beatitudinem atq3 idē esse mōstrauimus. B. Ita inq̄3

¶ Hic phia ex conclusione prius probata deducit secūdū. s. deum et bonū esse idē ſm sub

P. Secure igi̽ cõcludere licet. dei q̃ qꝫ in ipso bono nec vsq̃ꝫ alio sitam eẽ substantiam.

stantiã ꝛ dꝛ. Sꝫ demõstrauimus deũ ꝛ veraꝫ beatitudinẽ esse idem et vnũ. ꝛ dꝛ Boetius Ita est inq̃ꝫ Ex quo concludit phia dicẽs. Igitur secure licet concludere substantiã dei sitaꝫ esse in ipso bono nec vsq̃ꝫ alio id est alibi ¶ Notandũ ꝙ ex prima conclusione infertur secũda accipiendo primam conclusionem pro maiore. arguendo sic. Bonum ꝛ beatitudo sunt idem ꝭm substantiaꝫ. sed deus est vera beatitudo. ergo deus et bonum sunt idem ꝭm substantiam

¶ Metrũ decimũ libri tercij

b Huc oẽs pariter venite capti
Quos fallax ligat iprob cateīs
Terrenas habitans libido mentes
Hic erit vobis requies laboꝝ
Hic portus placida manẽs quiete
Hic patens vnũ miseris asilum
Non quicq̃d tagus aureis arenis
Donat. aut hermus rutilãte ripa
Aut indus calido ꝑpinquus orbi
Candidis miscẽs virides lapillos
Illustrãt aciem magisq̃ꝫ cecos
In suas condunt aīos tenebras
Hoc quicq̃d placet excitatq̃ꝫ mẽtes
Infimis tellus aluit cauernis
Splendor quo regi̽ vigetq̃ꝫ celuꝫ
Vitat obscuris aīe ruinas
Hanc quisquis poterit notare lucem
Candidos phebi radios negabit

¶ Istud est metrum decimũ huius tercij qđ dꝛ fallentiũ ad inuentore. ꝛ est vndecasyllabũ ꝯstans ex spõdeo ꝛ dactilo. ex duobꝫ vel tribus troheis. qꝛ vltimo loco pt poni spõdeus vl' trocheus In q̃ metro phia postq̃ꝫ oñdit in q̊ sit summa beatitudo hortatur ad istã beatitudinẽ ꝑuenire dicens. Oẽs capti quos fallax libido. i. fallax delectatio habitans id possidẽs. t̃renas mẽtes ligat improbis catenis. i. vicioꝝ cupiditatibus. venite pariter huc id est ad summũ bonuꝫ qđ est situꝫ in deo. Tũc oñdit vtilitatẽ veniẽdi ad illud bonum dicens Hec scꝫ beatitudo q̃ est de⁹ erit vobis req̃es laboꝝ. cum ipse sit ꝑmiuꝫ in hac vita laborantiuꝫ hic est port⁹. i. securitas manens placida quiete hic est asilium id est domus refugij vnuꝫ id est forum qꝛ tm̃ ad deuꝫ est tutũ refugiũ. patens. i. aptum miseris. Tunc ꝯparat istud bonũ ad bona tꝑalia oñdens bona tꝑalia esse dãnosa. qꝛ sui cupiditate obtenebrãt aīam dicens Quicq̃d donat tagus fluuius iste aureis suis arenis. quic

Prosa vndecima

quid donat hermus fluuius rutilāte.i.splendēte sua ripa. aut Indꝰ fluuius a quo dr̄ India ꝓpinquus calido orbi.qꝛ vicinus torride zone Indus inq̄ꝫ ꝯmiscēs lapillos virides id est smaragdos candidis.i.margaritis.totū illud nō illustrat aciem supple mētis sed magis condunt.i.inuoluunt cecos aīos in suas tenebras.i.ignorātias veri boni.hoc scꝫ bonum tꝑale q̇cquid.i.qđcunq̄ꝫ placet ⁊ excitat mētes ad cupiditatē. illđ tellus aluit infimis cauernis.i.ꝓfundis.qꝛ in ꝓfundo terre gignūꝶ metalla ⁊ gemme. Tūc oñdit vtilitatē boni qđ est deus.in q̄ est vera beatitudo dicēs. Splendor.i.beatitudo splendēs q̊ splendore regitur celum ille vitat obscuras ruinas anime,qꝛ splendor ⁊ obscuritas se nō cōpatiunꝶ in eodem.q̇squis ğ poterit notare.i.notam habere hāc lucem ipe negabit.i.nō curabit candidos radios phebi.i.solis ¶ Notandum ꝓpter lr̄am ꝙ asilum ꝺm Huguitionē dr̄ domus refugij quā Rhomulꝰ fecit.ab a qđ est sine.⁊ silon qđ est tactus quasi sine tactu. qꝛ nō erat fas aliquē ibi tangere vel offendere ¶ Notandū ꝺm Isid.li.ethymoꝶ. Tagus est fluuius quē cartago hispanie sic nūcupauit.ex q̊ ꝓcedit fluuius arenis ⁊ auriferis copiosus.⁊ ob hoc ceteris fluuijs hispanie est ꝑlatus ¶ Notandū ꝺm Huguitionē ꝙ hermus est fluuius asie q̄ cāpos smirneos secat fluctibus.⁊ est plenꝰ aureis arenis Indus aūt ꝺm Isid.est fluuius orientalis qui rubro mari excipitur a quo india nūcupaꝶ abundans margaritis ⁊ smaragdis

¶ Prosa vndecima tercij libri

¶ Hic vult demōstrare quid sit bonum.ꝙ vnū atq̄ꝫ idem est bonuꝫ.⁊ ꝙ vnū semꝑ desiderat subsistere

Assentior inq̄ꝫ. Cuncta em̄ firmissimis nexa rōnibus cōstant. P. Tuꝫ illa quanti inquit estimabis si bonum ipm̄ quid sit agnoueris. B. Infiniti inquā.siquideꝫ mihi pariter deū quoq̄ꝫ q̄ bonū est ꝯtinget agnoscere. P. Atq̄ hoc verissima inquit rōne patefaciā. Maneāt mō q̄ pauloāte conclusa sunt. B. Manebunt

¶ Ista est vndecima prosa huiꝰ tercij. in qua phīa inducit Boetium in cognitionē quorundā que prius fassus fuit se ignorare scꝫ quis sit finis omniū rerum.et q̇bus gubernaculꝭ mundus regaꝶ. Primo ducit ipsum in cognitioneꝫ primi.secūdo secundi in sequenti prosa. Primo phīa inuestigat diffinitionē boni. scđo ex h̄ oñdit q̇s sit finis oīm rerū ibi. Et illa nimiuꝫ. Primo premittit quedam. Secūdo phīa aggreditur ꝓpositum. ibi. nōne inq̄t. Prīo Boe. assentiens ꝑdictis dr̄. Assentior in.q̄ꝫ.s.iā dictis.cūcta em̄ ꝯstant nexa firmissimis

similis rōnibus. qꝛ demōstratiuis. Et phia inqͣt. Quāti. s. p̄cij estimabis. si agnoueris qd sit ipm bonū. Rūdet Boetius Infiniti scȝ p̄cij inquā estimabo siqdem mihi pariter ꝯtingat agnoscere deū q bonū est. Dicit phia Atqȝ p certe h patefaciā verissima rōe. maneāt. i. ꝯcedant. mō id est tm̄mō q ꝯclusa sꝫ pauloāte Et dt Boeti⁹. maneb ūt sine oi ꝯtradictōe in sui veritate. Nota ꝙ ad pbandā aliquā ꝯclusionē opꝫ principia manere in sui veritate ⁊ ea cōcedi. si em̄ negarent nō posset ex eis deduci cōclusio. Volens ḡ phia ex his que ꝯclusa sunt tanq̄ ex principijs cōcludere qd sit bonū. dt hoc velle facere manētibus his que pbata sꝫ Et dt. B. ꝙ manebunt in sui veritate

P. Nonne inquit monstrauimus ea que appetūtur a pluribus. idcirco vera perfectaqȝ bona non esse quoniam a se inuicem discreparent cumqȝ alteri abesset alterū. plenum absolutūqȝ bonum afferre non posse: Tum autem verum bonū fieri. cum in vnam veluti formā atqȝ efficientiam colliguntur vt que sufficientia est. eadem sit potētia. reuerentia claritas. atqȝ iocunditas. Nisi vero vnū atqȝ idem oia sint nihil habere quo inter expetenda numerent. Boe. Demonstratū inquam nec dubitari vllo modo potest. Phi. Que igit cum discrepant. minime bona sunt. cuȝ vero vnū esse ceperint: bona fiunt. Nonne hec vt bona sint. vnitatis fieri adeptione cōtingit. B. Ita inquā videt. P. Sȝ oē qđ bonū ē. boni ꝑticipatōe bonū eē ꝯcedis. an mīme. b. Ita ē. p. Oȝ igit idē eē vnū atqȝ bonū. sili rōe ꝯcedas Eadē nāqȝ suba

¶ Hic phia aggreditur intentū ostendendo quid sit bonum. ⁊ intendit probare istam cōclusionem. bonum est illud quod omnia appetunt quam probat tali rōne. Vnū et bonū sunt idem sed omnia appetunt esse vnum. ergo omia appetunt bonū Circa istā rōem sic procedit. Primo pbat maiorē. scdo minorē. tercio resumpta maiore infert ꝯclusionē scda ibi. Est ne igit. probat ergo maiorē ꝙ vnū et bonū sunt idē per modum questionis. ⁊ p̄mo q̄rit dicēs. Nōne supra mōstrauimus in. ix. psa ea que appetūtur a pluribus. s. sufficiētia. reuerentia. potentia. idcirco non esse vera bona et pfecta. quoniam discreparent a se inuicem supple eo modo quo appetuntur a pluribus. et cum alteruȝ abesset alteri nō posse afferre plenum. et absolutum bonuȝ quod nullo indigeat.
Tunc autem monstra

est eoꝝ quoꝝ naturaliter nō est diuer/
sus effectus. B: Negare inquā neq̄o.

uimus vnū verū bonū fieri cū colligunt̄ in vnā formā beatitudinis atq̄ efficientiā .i. in vnā cām efficientē .s. deū vt quesit sufficientia. eadem sit potentia ⁊ reuerentia. claritas ⁊ iocunditas. nisi vero oia sint vnū ⁊ idez monstratum est ea nihil habere quo numerent̄ .i. ꝯputentur inter expe/tenda .i. desideranda Et dt Boetius. demonstratū est inq̄ꝫ nec vllo mō dubitari potest Ulterius querit pħia Illa que cū discrepāt minime sīt bona ⁊ cū ceperint esse vnū fiūt bona Nōne hec ꝯtingit fieri bona adeptione vnitatis Dicit Boetius Ita videt̄ inq̄ꝫ Et subdit pħia. sed oīe qd̄ est bonū participatione boni ꝯcedis eē bonū an minime Et dt Boetius Ita est Tūc pħia ex ꝯcessis ꝯcludit maiorē dicēs Igit̄ sibi modo opꝫ vt ꝯcedas vnū ⁊ bonū esse idem. ⁊ ꝯfirmat illā ꝯclusionē ꝑ locū ab effectu dicens Namq̄ꝫ eadem est substantia eoꝝ quorum nō est natura/liter diuersus effectus. qꝛ idem inq̄ꝫtum idem natū est facere idem Boetius ꝯcedens dicit Negare inquā nequeo ¶ Nota ex littera sic ꝓbatur q̄ vnū ⁊ bonū sint idem Quecunq̄ꝫ nō sunt bona nisi qꝛ sunt vnū illa nō sunt bona nisi adeptione vnitatis. sed oia sunt bona adeptiōe vnitatis. g̊ vnū ⁊ bonū idem sunt Uel aliter arguitur sic. Omnia sunt bona adeptione bonitatis. oia sunt bona adeptione vnitatis g̊ bonū ⁊ vnū idem sunt. Aliam rōnem innuit in lrā dicens Illa sunt vnum quorum non est diuersus effectus. qꝛ idem inq̄ꝫtum idem nō facit nisi idem. ex .ij. de generatiōe. sed vnius ⁊ boni nō est diuersus effectus. qꝛ effectus vtriusq̄ꝫ est bonū. g̊ sunt idem. Et hec ꝯclusio patꝫ ex .iiij. metaphisice. vbi Arestoteles vult q̄ bonum ⁊ vnum ꝯuertantur.

P. Nosti ne igit̄ inquit. omne qd̄ est tādiu manere atq̄ꝫ subsistere q̄ꝫdiu sit vnum. sed interire atq̄ꝫ dissolui pari/ter. atq̄ꝫ vnū esse desiterit. B. Quo/nā mō. P. Ut in aīalibus inquit cuz in vnū coeūt ac ꝑmanēt aīa corpusq̄ꝫ id aīal vocat̄. Cū ꝟo hec vnitas vtriusq̄ꝫ sepatione dissoluit̄. interire nec iā esse aīal liquet Ipm quoq̄ꝫ corpus cū in vna forma membroꝝ cōiunctione permanet. humana visit̄ species. At si distribute segregateq̄ꝫ partes cor/

¶ Hic pħia ꝓbat minorē .s. q̄ oia appetūt eē vnū ꝑ talē rōem Unūqd̄q̄ꝫ tamdiu manet atq̄ꝫ subsistit q̄ꝫdiu ē vnuz sed oīa naturaliter appetūt manere ⁊ subsistere. ergo oia appetūt esse vnum Illius rōnis primo declarat maiorez. secundo minorē. ibi. Est ne igitur. tercio resumpta maiore ꝯcludit intentum. ibi. Quod autem inquit Primo g̊ declarans maiorē q̄ vnūqd̄q̄ꝫ tamdiu manet q̄ꝫdiu est vnū. dicit Nosti o Boeci oīe quod est tādiu manere atq̄ꝫ subsistere q̄ꝫdiu sit vnū. ⁊ cū

poris distraxerint vnitatē. desinit esse qđ fuerat Eoqȝ mō ꝑcurrenti cetera. ꝓculdubio patebit subsistere vnũqđ/ qȝ dum vnũ est. Cũ vero vnũ esse desinit: interire. B: Consideranti inq̃ȝ mihi plura minime aliud videtur

desinit eē vnum. pariter ꝯtingit dissolui atqȝ interire Querit Boetius Quonã mō. phia declarat in exēplo dicēs In aialib' hoc ptȝ cũ aia ⁊ corpus in vnũ coeũt atqȝ ꝑmanent vnuȝ. illud vnũ vocat̃ aial. cũ vero hec vnitas dissolvit̃ separatione vtriusqȝ aie ⁊ corporis liquet id est manifestum est animal interire ⁊ iam non esse aial. Ponit aliud exemplum Ipsum etiam corpus humanum cũ ꝑmanet in vna forma ꝯiunctiōe membroꝝ tunc visitur. i. videtur humana species. sed si partes corporis distribure ⁊ segregate. id ē separare ab inuicem distraxerint vnitatem corpus desinit esse qđ fuerat Eodē modo ꝑcurrenti cetera proculdubio patebit vnũquodqȝ subsistere. i. permanere dum est vnum. cũ vero desinit esse vnũ interire videt̃. Et dicit Boetius Minime inq̃ȝ videtur mihi aliud ꝯsideranti plura

¶ Nota ꝙ aliquis diceret. non videtur ꝙ esse ⁊ esse vnũ sint eadē q' mali sunt. ⁊ tñ non sunt vnũ ꝓbatio. vnũ ⁊ bonũ sunt idem vt iam ꝓbatum est. sed mali non sunt boni. ergo non sunt vnum Ista ratio soluit̃ ex quarto huius negando maiorem. quia philosophia quarto huius ꝓbat malos non solum non esse potentes sed simpliciter nō esse. vñ mali bene sunt mali. sed ꝙ simpliciter dicant̃ esse non est verum. sicut homo mortuus simpliciter non est homo. ⁊ de hoc videbitur in quarto.

P. Est ne igitur inquit qđ inq̃ntum naturaliter agat. relicta subsistendi appetentia. venire ad interitũ corruptionemqȝ desideret. B. Si animalia inquam considerem que habent aliquã volendi nolendiqȝ naturã. nihil inuenio qđ null' extra cogētib' abijciãt manēdi intētionē ⁊ ad interitũ spōte festinent Oñe nãqȝ aial tueri salutē laborat. mortem vero ꝑniciemqȝ deuitat Sed quid de herbis arboribusqȝ. q̃d

¶ Hic phia ꝓbat seu declarat minorem scȝ ꝙ oĩa appetant esse ⁊ permanere Et pmo oñdit hoc. scđo probat ꝙ talis appetitus est naturalis. secunda ibi. Neqȝ nunc nos Primo oñdit intētum in animalibus. secũdo in vegetabilibus. tercio in rebus inaiatis. secunda ibi. Atqui nō est tercia. ibi Sa etiã Primo dt philosophia Estne aliquid quod inquantum naturaliter agat desideret peruenire ad interitum id est mortem ⁊ ad corruptionem relicta appetentia subsisten/

Prosa vndecima

de inanimatis omnino consentiam rebus prorsus dubito

di. Rñdet Boeti⁹ Si ꝯsiderez animalia q̃ hñt naturam .i. appetitū volendi id est prosequendi. ⁊ nolendi id est fugiendi aliq̃d. nihil inuenio qđ abijciat intentionē manendi supple in rerū natura. ⁊ festinet sponte .i. voluntarie ad interitū nullis causis extra cogentibus. qꝛ oīe animal laborat tueri salutem ⁊ deuitat mortē ⁊ ꝑniciem. sed ego prorsus dubito q̃d de herbis ⁊ arboribus ⁊ quid de rebus inanimatis oīno ꝯsentiā supple an talia appetant esse ⁊ ꝑmanere ¶ Boetius non dubitat quin aīalia appetunt esse ⁊ ꝑmanere. cui⁹ rōem innuit Illud qđ laborat tueri salutem ⁊ vitare mortem hoc appetit esse ⁊ ꝑmanere. sed oē animal est huiusmodi ergo ⁊c. Sed vtrum ita sit in vegetabilibus ⁊ in rebus inaīatis de hoc dubitat ⁊ potest esse rō dubitationis. qꝛ in talib⁹ non sunt opationes ita manifeste subseruientes appetitui naturali ꝑmanendi sicut in animalibus que mouentur ad percipiendum nutrimentrum ⁊ ad alia que pertinent ad conseruationem vite

¶ Hic phia ꝓbat ꝙ vegetabilia sicut herbe arbores appetunt eē et ꝑmanere. ⁊ hoc ꝓbat quatuor modis sicut patebit Primo ex locoꝝ qualitate qꝛ in talibus locis nascunt̄ vbi diuci⁹ pñt ꝯseruari in eē. vñ dr̄

P. Atqui nō est ꝙ de hoc possis ābigere cū herbas atqꝫ arbores ītuearis primum sibi ꝯuenientib⁹ innasci locis vbi quantum earum queat natura. cito exarescere atqꝫ interire nō possunt Nam alie quidē cāpis: alie mōtib⁹ oriunt̄. alias ferūt paludes. alie saxis herent. aliaꝝ fecunde sunt steriles arene Quas si in alia quispiā loca trāsferre conet̄ arescant. Sed dat cuiqꝫ natura quod conuenit. ⁊ ne dum manere possunt ne interant elaborat

Atqui ꝓ certe O boeci nō est ꝙ possis ābigere id ē dubitare de hoc vtrū in aīata ⁊ vegetabil^a^ appetāt eē ꝑmū .i. ꝑmo signo Cū tu intuearis herbas atqꝫ arbores innasci locis sibi ꝯuenientib⁹ vbi quantū eaꝝ natura .i. vigor nature q̃at non pñt cito exarescere ⁊ interire nā alie cāpis oriunt̄ sicut oliue. alie montib⁹ sicut cypressi alias ferūt paludes sicut alnos ⁊ salices alie adherent saxis sicut herbe que dicunt̄ capilli veneris ⁊ barbaionis. Aliarum herbarū sunt fecūde .i. abūdantes steriles arene vt illius herbe q̃ dicit̄ mirica. quas si quisqꝫ conat̄ trāsferre in alia loca arescūt. sed natura dat vnicuiqꝫ qđ sibi ꝯuenit ⁊ elaborat ne intereant q̄diu manere pñt ¶ Nota locus est principium generationis qꝛ saluat ⁊ ꝯseruat locatū ⁊ ipo mediāte virtus celestis influit ipsi

locato. cū igif vegetabilia sicut herbe ⁊ plāte requirāt determinata loca in quib' saluanf ⁊ in aliis arescāt patet ꝙ ipa appetant esse ⁊ ꝑmanere

¶ Hic ph'ia ꝓbat idez alio signo qḋ sumitur ex modo situatiōis partiū ſm ꝯueniētiā ad attractionē alimenti quo conseruātur eē coꝝ. Et dr Quid iudicas ex hoc ꝙ oēs herbe ⁊ arbores trahunt alimenta radicib' velut ore demerso in terras. ⁊ diffundunt sibi alimentū ꝑ medullas. ꝑ robur. ⁊ ꝑ corticem qḋ nō est nisi ꝓpter appetitū ꝑmanēdi Tunc ponit aliud signum qḋ sumif de dispositiōe partiū ad ꝓhibendū nocumentum extrinsecū dicēs Quid iudicas ex hoc ꝙ mollissimū qḋqꝫ sicut est medulla semper recōditur .i. locatur in interiore sede id est in medio plāte.

Quid ꝙ oēs veluti in terras ore demerso trahūt alimēta radicib' .ac per medullas. robur. corticēqꝫ diffundūt Quid ꝙ mollissimū quidqꝫ sicuti medulla est: interiore semper sede recondif. extra ꝟo quedā ligni firmitate tuetur. vltimus aūt cortex aduersum celi intēperiem q̄si mali patiens defensor opponif. Jam ꝟo quanta est nature diligentia vt cūcta semine multiplicato ꝓpagenf. que oia nō modo ad tp̄s manēdi. veꝝ generatim quoqꝫ. q̄si in ꝑpetuum ꝑmanendi veluti quasdam machinas esse quis nesciat

extra vero tuef quadā ligni firmitate. vltimus aūt .i. exterior cortex arboris quasi patiens mali id est potens sustinere mala opponitur defensor aduersum intemperiem celi. id est aeris Tunc ponit aliud signum quod sumitur ex ꝓpagatione seminis que ordinatur ad ꝯseruationem nature in alio simili in specie. cū non possit manere idem numero Et dicit Jam vero quanta est diligentia nature vt cuncta propagentur semine multiplicato supple considera que omnia semina quis nesciat esse tanq̄ quasdam machinas .instrumenta manendi non modo .i. non tm̄ ad tempus verum etiam manendi in perpetuum generatim .id est successiua generatione .q. d. nullus est cui hec non pateant ¶ Notandum ꝙ radices plantarum ori similes sunt cū habeant eandē operationem scꝫ trahere alimentum Habent aūt plante radices infixas terre q̄ extra humorem trahunt ⁊ alimentū qḋ primo diffundif in medullā: deinde in robur. deinde in corticē Est aūt medulla mollissimū qḋ est in medio plante vel arboris non potens pati intēperiem caloris ⁊ frigoris. ideo natura ipsam locauit in medio quam circundat robur quod est lignum arboris. robur aūt circūdatur cortice exteriori tanq̄ defensore ab intēperie aeris

¶ Notandum ꝙ q̄ vegetabilia nō possunt idem numero manere ideo natura producit in eis semina. per quorum propagationem maneant idem in specie scꝫ in suo simili

Prosa vndecima

¶ Hic phia probat ꝙ etiam inanimata appetant esse duobus si/gnis Primo ex inclinatione naturali eorum ad locum ⁊ dr. Ea etiam q̄ credūtur esse inanimata. vt lapis. aer. ignis. nōne desiderant id est ap petunt quecꝫ id est omnia inanimata. quod suū est id est sue nature con sonū est simili rōne propter cōseruationē sui esse. q. d. sic. Cur em̄ leuitas

¶ Ea etiam que inanimata esse creduntur. nonne quod suum est que qꝫ simili ratione desiderant. Cum em̄ flammas quidem sursum leuitas ve/hit. terras vero deorsum pondus de/primit. nisi ꝙ hec singulis loca motō/nesqꝫ conueniūt. Porro autem ꝙ cui qꝫ consentaneū est. id vnūquodqꝫ cō/seruat. sicuti ea que sunt inimica cor/rumpunt. Iam vero que dura sunt vt lapides. adherent tenacissime partibꝫ suis. ⁊ ne facile dissoluantur. resistūt. Que vero liquentia vt aer atqꝫ aqua facile quidem diuidentibus cedūt. sꝫ cito in ea rursus a quibus sunt absci/sa relabuntur. Ignis vero omnem re/fugit sectionem.

vehit id est mouet flam mas sursum ⁊ pondus id est grauitas deṗmit terras deorsum nō pro pter aliaꝫ causam nisi ꝙ hec loca ⁊ motiones cō ueniunt singulis supple pro saluatione eoꝝ esse. Et subdit Porro illud quod est cōsententaneū id est ꝯueniens cuicꝫ il/lud supple cōseruat in eē vnumquodcꝫ sicut ea q̄ sunt inimica. i. contraria corrūpunt. Scḋo pbat idem ꝑ aliud signū sum ptum ex ꝯseruatiōe na/turalis ꝓprietatis cuius modi est ꝯtinuitas quā q̄libet res naturalis niti tur ꝯseruare. vn̄ dr Iaꝫ suppleista vero que du/ra sunt vt lapides adhe rent tenacissime id ē fir/missime suis ꝑtibus ⁊ re sistunt ꝑ suam duriciem ne facile dissoluāť. Que vero sunt liq̄ntia. i. mol/lia sicut aer ⁊ aqua faci/le cedunt diuidentibus sed cito relabunť id ē re deunt in ea a quibꝫ sunt abscisa. sed ignis refugit oēm sectionem.

¶ ¶ Nota quod hoc vltimum ꝙ dicit ignem fugere omnem sec/tionem dupliciter exponiť. Primo sic. Aliquid secatur cum partes eiꝰ ab inuicem separantur. ita vt in nullo cōueniāt. vt maxime patet de ig ne qui est flamma. Alio modo exponitur sic. ꝙ ignis refugit omnē secti onem. quia ꝓpter vehementiam sue actionis corrumpit ipsum quod de bet secare. ⁊ igniendo ipsum in sui naturā conuertit

¶ Sequitur prosa

Liber Tercius

¶ Hic phia ponit ꝙ desiderium essendi non est appetitus volũta
rius sed naturalis. Et
dicit Neqꝫ nos tractaui
mus nunc de motibꝫ vo
luntarijs anime cognos
centis scilicet de natura
li intentione. sicut natu/
rale est ꝙ transigimus.
id est digerimus accep/
tas escas sine cogitatio
ne. ⁊ ꝙ in sumno nescien
tes ducimus spiritum.
id est respiramus. Naz
amor id est appetitꝰ ma
nendi id est subsistendi
in animalibus non pro
uenit ex volũtatibꝫ sup
ple sicut tu estimas. q̃a
superius posuisti solum
in animalibus esse appe
titum manendi. sed ve/
nit ex principijs nature
quia natura reperit tam
in animatis q̃ȝ in inani/
matis. ꝙ autem appeti/
tus manendi non sit ex
voluntate probat dupli
citer. Primo probat h̃
quia voluntas sepe am
plectitur mortez que tol
lit esse indiuidui. Unde
dicit voluntas sepe am
plectitur mortem quaz
natura formidat .i. ab/
horret cogentibus cau/
sis scilꝫ extrinsecis sicut
paret de martyribus.
Secundo probat idem
ex hoc ꝙ voluntas quã
doqꝫ cohibet operatio/
nem conseruatiuam esse
specifici dicens. contra/
qꝫ id est per contrariũ illud opus gignendi quo solo durat diuturnitas
id est permanentia rerum mortalium (quod natura appetit) interdũ co
ercet voluntas. sicut patet in continentibꝫ adeo hec caritas .i. appetitꝰ
sui supple manendi non procedit ex animali motione sed ex naturali in/

¶ Neqꝫ nunc nos de voluntarijs
anime cognoscentis motibus sed de
naturali intentione tractamꝰ. sicuti ẽ
ꝙ acceptas escas sine cogitatiõe trãsi
gimus ꝙ in somno spiritũ ducimus
nescientes. Nam ne in animalibus q̃
dem manendi amor ex anime volun/
tatibus. verũ ex nature principijs ve
nit Nam sepe mortem cogentibꝫ cau
sis quã natura reformidat voluntas
amplectitur. Contraqꝫ illud quo so/
lo mortalium rerum durat diuturni
tas gignendi opus (quod natura sem
per appetit) interduz coercet volũtas
Adeo hec sui charitas non ex anima
li motione. sed ex naturali intentione
procedit. Dedit enĩ prouidentia crea
tis a se rebus hanc vel maximam ma
nendi cãm vt quoad possunt natura
liter manere desideret. Quare nihil
est: ꝙ vllo mõ queas dubitare cunc
ta que sũt appetere natur̃ constantiaz
ꝑmanendi deuitare perniciẽ B. Cõ/
fiteor inquã nũc me indubitato cerne
re que dudũ incerta videbant̃

tentione quaʒ deus indidit nature. dedit em̄ prouidentia diuina rebus creatis a se hanc maximam causam manendi. vt desiderent permanere naturaliter q̄ diu possunt. quare nihil est q̄ vllo modo queas id est pos/sis dubitare cuncta que sunt naturaliter appetere constantiā permanē/di ꝛ deuitare pernicem. quod Boetius concedens dr̄. Confiteor inquā nunc me cernere indubitato id est sine dubitatione que dudum incerta videbantur supple q̄ vegetabilia ꝛ inanimata naturaliter appetunt per manentiā ¶ Notandū q̄ duplex est appetitus. naturalis ꝛ anima/lis. Naturalis est q̄ consequitur formā naturalem. ꝛ q2 prima perfectō il/lius quod habet formā naturalē est esse. ideo appetitus cuiuslibet rei na/turalis est ad suum esse habendū si careat. vel ad conseruandū si habeat Appetitus animalis est qui consequitur formam apprehensam. ꝛ si for/ma est apprehensa p̄ sensus sic est appetitus sensitiuus qui semp̄ tendit in conueniētia nature. si aūt est forma apprehensa p̄ intellectū tunc semp̄ inclinatio ꝯueniens est appetitus rōnalis q̄ est volūtas. ꝛ q2 illud quod s̄m se est discōueniens nature. sicut est mors. illud homo apprehendit q̄n q̄ tanq̄ ꝯueniens ꝓpter aliud annexū scʒ ꝓpter premiū eterne vite. ideo voluntas sepe amplectitur mortem quam natura reformidat. Ex quo pʒ q̄ appetitus essendi nō est primo ꝛ principal'r ex appetitu intellectiuo sed ex appetitu naturali. nam appetitus intellectiuus non inuenit̄ in om̄i/bus q̄bus inuenitur appetitus naturalis

·P. Quod aūt inq̄t subsistere ac p̄ma/nere petit. id vnum esse desiderat. hoc em̄ sublato nec esse q̄dem cuiq̄ʒ per/manebit. B. Verū est inq̄ʒ. ·P. Om̄ia igit̄ inquit vnū desiderant. B. Con/sensi. ·P. Sed vnum idip̄m monstra/nimus esse. qd̄ bonuʒ. B. Ita q̄dem ·P. Cuncta igit̄ bonū petūt. Qd̄ qui/dem ita describas licet ip̄m bonuʒ eē qd̄ desideretur ab omībus. B. Nihil inquā verius excogitari p̄t. Nā vl' ad nihilum cuncta referuntur. ꝛ vno ve/luti vertice destituta. sine rectore flui/tabunt. aut siq̄dē ad qd̄ vniuersa festi/nent. id erit omniū summū bonorum

¶ Hic ph̄ia resump/ta maiore ꝯcludit inten/tum dicēs Qd̄ āt appe/tit subsistere ꝛ p̄manere illud desiderat esse vnū hoc em̄ supple vno sub/lato nō p̄manebit cuiq̄ʒ rei suū esse Dicit Boe/tius. verū est. Conclu/dit ergo ph̄ia. Omnia igit̄ vnū esse desiderant. Et Boetius ꝯsentiens dr̄. Consensi. Et tūc maio/rem p̄ncipalis syllogis/mi resumit vt cōcludat diffinitionē boni dicēs. Sed nos mōstrauim9 vnum esse idip̄m quod bonum est Dicit Boe/tius. Ita q̄dem. Tunc ph̄ia cōcludit intentum formādo diffinitionem boni dicens. Igit̄ cunc/ta bonum petunt quod

bonū licet.i.licitum est vt ita describas Bonū est qd̾ desideraṫ ab oīmꝫ bus. Et dꝫ Boetius Nihil verius excogitari pt.q2 ad nihilū cūcta referunṫ et destituta vno vertice.i.ꝑncipio cuncta fluitabunt sine rectore. aut si q̇d est ad qd̾ vniuersa festinant illud erit summū oīm bonoꝝ

¶ Notandū ꝙ oē quod est. appetit ꝑfici. vel in sua ꝑfectione saluari. cū igiṫ ꝑfici ꝛ in ꝑfectione saluari sit bonū oīa appetunt bonum

¶ Notandū cū dꝫ oīa appetunt bonū.ibi non accipiṫ bonū p̄cise pro bono morali. nec precise pro bono naturali, sed pro bono cōiter accepto quod bonū cōiter acceptū est esse essentiale vel accñtale ꝯueniens rei vt perficiatur vel in sua ꝑfectione saluetur

P. Et illa Nimium inq̈t o alumne letor. ipam em̄ medie veritatis notam mente fixisti. Sed in hoc patuit tibi quod ignorare pauloāte dicebas. B. Quid inquam. P. Quis esset inquit rerum omnium finis. Is est em̄ profecto quod desideratur ab omnibus. Quod quia bonum esse collegimus oportet rerum omnium finem bonuꝫ esse fateamur.

¶ Hic phia ex dictꝫ reducit Boetiū in cognitionez cuiusdam qd̾ sup̄ se ignorare cōfessus ē.s. quis sit finis oīm reruꝫ Et ꝑmo ꝯmendat dictū Boetij dicēs. O alūne nimiuꝫ letor. quia tu fixisti.i. attigisti notam id est cognitionē mente medie veritatis.i.perfecte veritatis q̄ est in medio. sed hoc patuit tibi quod dicebas te ignorare pauloante supple in ꝑmo li.vi.pro. Et querit, Boetius.qd̾ inq̈ supple est illud. Dicit phia. q̇s sit finis oīm reruꝫ Et subdit Is est em̄ finis oīm reꝝ qd̾ desideraṫ ab oibꝫ. qd̾ q2 bonum esse collegimus. vt pꝫ ex diffinitōe boni.oꝫ vt fateamur bonū esse finem oīm reꝝ ¶ Notandū ꝙ ꝑ notā medie veritatis intelligit noticiam diuinā. sicut punctū est mediū circuli a quo oēs linee ducunṫ sic deus est mediū veritatis a quo oīs veritas ꝓcedit ¶ Notandū ꝙ oīa appetunt sui finē cū finis sit ꝑfectio rei ꝛ res destituta suo fine frustratur. cuꝫ igiṫ de rōe finis sit esse bonū. q2 auferentes finē auferūt naturā boni. ex ij. metaphiṫ. ideo finis oīm reꝝ est bonum.

¶ Metrū vndecimū libri tercij

visq̃s ꝓfūda mēte. vestigat veꝝ
Lupitqꝫ nullis ille deuijs falli
In se reuoluat intimi lucem visus
Lōgosqꝫ in orbē cogat īflectēs mot⁹

¶ Istud est vndecimuꝫ metꝝ h⁹ tercij qd̾ dꝫ gliconicum ab inuētore iā bicū a pede p̄dominante. In quo metro phia ōndit quō possumus cognoscere bonum ꝛ veꝝ et peruenire in cognitionē reꝝ. ex quo Boetius

Metrū vndecimū

Aīmqʒ doceat quicq̄d extra molitur
Suis retrusum possidere thesauris
Dudū qđ atra texit erroris nubes
Lucebit ipso ꝑspicatius phebo

prius fassus est se modo scire qđ ꝑus ignorabat Primo ꝑ oñt moduʒ q̄ possum⁹ deuenire in cognitionē veritatis. scđo assignat cām eius. ibi. Non omne Dicit pmo

Quisq̄s vestigat. i. inuestigare vult veꝝ ꝓfunda mēte id est subtili ꝛ cupit falli nullis deuijs. i. falsis opinionibꝫ. q̄ faciunt a vero deuiare. ille reuoluat in se id est exercitet intra se lucem id est speculatōeʒ intimi visus id est rōnis ꝛ intellectus interioris ꝛ ipē cogat id est reducat lōgos motus. i. opationes aīe ꝓcedentes ab aīa. inflectentes eos motus in orbēʒ. id est in circulum redeundo ad aīam. ꝛ q̄cquid aīm doceat molitꝰ. i. laborat speculādo extra. i. circa res exteriores. ille doceat aīm retrusum. i. ad se ꝯuersum possidere suis thesaurꝭ id est potentijs q̄ sunt memoria ꝛ intellectus. ꝛ tūc illud quod atra nubes id est obscuritas ignorātie dudū texit id est occultauit illud lucebit id est apparebit ꝑspicatius id est euidentius ipso phebo. q. d. qđ lōgo tpe fuit obscurum luciduʒ apparebit intellectui ¶ Notandū ꝙ q̇ vult ꝯgscere verum dirigat rōem ꝛ intellectum ad ipsam rem extra ꝛ ad rerum ꝓprietates: ꝛ si aliquid cognoscit ex his nō statim iudicet sed in se reuertatur deliberando an ita sit vel nō sit qꝛ sepe videtur homini esse qđ nō est, ꝛ nō esse quod est. sine enim deliberatione nō est iudicandū quod nō est longa deliberatōe ꝓbatuʒ iđ vt phia reuoluit in se lucem vltimi visus ¶ Nota ꝙ orbis est linea circūducta rediens ad idem. inflectere ergo longos motus in orbem ē cū virtus anime ab anima vsqꝫ ad ipsaʒ rem diuertitur deliberando an ita sit vel non sit ꝭm ꝙ cognouit

¶ Hic phia assignat cām eius qđ dictum est scʒ quare possum⁹ cognoscere verum dicens

Nō oīe nāqʒ mēte depulit lumen
Obliuiosam corpus inuehēs molem
Heret ꝑfecto semen introrsum veri
Quod excitatꝰ ventulare doctrina
Nā cur rogati spōte recta censetis
Ni mersus alto viueret fomes corde
Qui si platonis musa ꝑsonet veꝝ
Qđ q̄sqʒ discit īmemor recordatꝰ

Nam corpus inuehens id est inducens obliuiosam molem id est grauitatem qua homo fit obliuiosus nō depulit omne lumen id est cognitionem veritatis mente id est de mente quia habitus principioruʒ manet in mente. ꝛ subdit. Profecto id est pro certo semen id est principiū heri id est veritatis. heret id est manet introrsum id est intrinsecus. in anima quod excitatur ventilante id est exercente doctrina. Qui aūt semen

veri sit in aīa pbatur p hoc q puer ignarus recte rn̄det ad interrogata vt vtp dualitas sit numerus par vel impar. vn̄ dr. Nā cur rogati.i.interrogati censetis.i.iudicatis vel rn̄detis recta sponte.i.voluntarie.nisi fomes.i.radix veritatis mersus.i.latēs viueret alto corde.i.pfunda mente. Et subdit. q si musa.i.sapia Platonis psonat vep illud qd q̄sqz discit recordat immemor.i.oblitus ¶ Nota q Platoni imponitur q voluerit aīas oīa sciuisse anteq̄ piungerent corporib.sed adiuncte corporib oīa tradidisse obliuioni.sed p studiū z exercitiū sapiam recuperat se.ergo voluit q scire non est aliud nisi quoddaz antiquop reminisci ad quā intentionē videt hic loqui phia.sed nō est dicendū q scire fiat p reminiscentiā.sed scia de nouo acq̄ritur p inuentionē vel doctrinā. verū est qd intellect⁹ nr̄ naturaliter hz se in cognitionē principiop p que virtute intellectus agentis z p doctrinā deuenit in cognitionē principiatorū. Vn̄ Linconiensis p̄mo posteriop dr. Non solum vox doctoris exteri⁹ sonans nec lr̄a visa docet.sed hec duo mouent z excitant. verus āt doctor est q̄ mentē interius illuminat. veritatē on̄dit. ¶ Nota q sicut sanitas q̄nq̄ causatur a principio intrinseco.s.a corde. q̄nq̄ a principio interiori z exteriori puta a medico z corde. sed nunq̄ causat a principio exteriori sine interiori.sic scia q̄nq̄ acq̄rit a principio interiori puta ab intellectu agente.sicut patz in hn̄tibus sciam p inuentionem. q̄nq̄ acq̄ritur a principio interiori z exteriori simul sicut a doctore z intellectu agēte.nunq̄ aūt acq̄ritur a principio exteriori sine interiori

¶ Ista est.xij.z vltia psa h⁹ tercij in q̄ phia reducit Boetiū in cognitionē alterius cui⁹ ignorantiā prius pfessus est scilz quib gubernaculis mūdus regat. Primo facit hoc.scdo Boetius mouet q̄dā questionez phie. Scda ibi. Ludis ne me. Prio on̄dit phia q de⁹ oīa gubernat sua bonitate.scdo on̄dit modum quo oīa gubernat ibi.Sed qd dicam. tercio ex his cōcludit malū nihil esse.ibi. Sz visne. p̄mo boeti⁹ assentit dictis Platōis in metro Et on̄t phia ipm posse reduci in cognitionē cuiusdā cui⁹ ignorantiaz pfessus est.scdo phia reducit ipm in cognitionē

¶ Prosa duodecima libri tercij.

t Um ego Platoni inq̄z vehemēter assentior nā me hop iā scdo pmemoras. Primū q memoriā corporea ptagiōe.dehinc cū meroris mole pressus amisi. P. Tum illa Si priora inquit pcessa respicias.ne illud quidē longius aberit q̄n recorderis (qd te dudū nescire pfessus es) B. Quid inq̄z. P. Quib ait illa gubernacul mūdus regat. B. Memini inq̄z me inscicíam meā fuisse pfessum. Sed qd afferas.licet iam pspiciaz. planius tamen ex te audire desidero

Prosa duodecima

M⁹. scda ibi. mūdū hūc. Prio dt tū p tūc ego boe. inq̄ vehemēter assentior. i. assentior Platōi. nā me o phia hoy. s. q̄ de⁹ sit finis oim rey ⁊ sūmū bonū scdo ɔmemoras. i. recordari facis. primū q̄ amisi memoriā. i. quod erat in memoria corporea cōtagione id est corporis grauedine de hinc id est scdo commemoror bonū cū amisi memoriam, p̄ssus mole id ē pondere meroris. Tūc phia ondit q̄ nō tm̄ hoy recordabitur pter dicta sed cuiusdam alterius qd ignorare se dicebat dicens. Si illa pus cōcessa respicias nō aberit longius. s. a mēoria tua quin facile recordaberis quod dudum cōfessus es te ignorare in pmo libro. Et querit Boeti⁹ qd inq̄. Dicit phia. qbus gubernaculis regatur mūdus. Et dt Boetius Memini inq̄ me fuisse ɔfessum in sciciam id est ignorantiam meā et licet iam prospiciam id est agnoscam tñ desidero planius audire ex te quid asseras id est qd de hoc dicas ¶ Notandū q̄ Boetius dt se scdo commemoratum p̄dictoy q̄ deus sit finis rerum ⁊ q̄ sit summum bonum Primo postq̄ mole corpis oppressus est amisit memoriā eorum ⁊ postea p studium recordatus est. Secūdo quia merore ⁊ tristicia affectus in ignorantiam eorum lapsus est. sic postea per instructionem phie ad memoriam reduxit

P. Mūdū inqt hūc a deo regi paulo añ mīme dubitādū putabas. B. Ne nūc qdez arbitror inq̄. nec vnq̄z dubitādū putabo Quibusq̄z in hoc rōnib⁹ accedā. breuiter exponā. Mūd⁹ hic ex tā diuersis ɔtrariisq̄z ptib⁹ in vnaz formā mīme ɔuenisset. nisi vnus essz qui tā diuersa ɔiungeret. ɔiūcta vero naturay ipsa diuersitas inuicem discors dissociaret atq̄z diuelleret. nisi vnus eēt q̄ qd nexuit. ɔtineret. Nō taz ɔo cert⁹ nature ordo pcederz. nec taz dispositos motus. locis tpib⁹. efficiētia. spaciis. q̄litatibus. explicaret. nisi vnus eēt q̄ has mutationum varietates manēs ipe disponeret. hoc quicqd est q̄ ɔdita manēt atq̄z agitant. vsitato cunctis vocabulo deū nomino

¶ Hic phia vult ondere intētum. Et pmo ammonet Boetium de quodam prius concesso Et Boetius illud fatetur ⁊ ratione ɔfirmat secundo philosophia ondit quibus gubernaculis regat mūd⁹. ibi Tūc illa inquit. Primo dicit. O Boeci tu paulo ante in primo libro putabas minime dubitandum hunc mundum regi a deo. Dicit Boetius. Mīme arbitror dubitandum nec vnquam dubitabo et ergo breuiter exponam quibus rationibus accedaz ad h probanduz. Et innuit Boetius ratōnes suas dicens. Hic mūdus minime cōuenisset in vnaz formā ex tā diuersis et cōtrariis ptibus nisi esset vnus q̄ tam diuersa cō

iungeret.s.qui est deus.⁊ ipa diuersitas naturaꝝ huiꝰ mūdi discors iui
cem dissociaret atq̃ diuelleret ↄiuncta nisi esset ꝗ contineret.i. conserua
ret quod nexuit.i.ↄiunxit.quod scꝫ est deus.ordo vero nature tam cer⸗
tus nō ꝓcederet nec explicaret tā dispositos motus.i.ordinatos motꝰ
locis tꝑibus.efficiētia.spacijs.q̄litatibus.nisi esset vnus qui idem ma⸗
nens immobiliter disponeret has varietatū mutatōes.ꝗcquid āt h̄ est
ꝗ cōdita.i.creata manent ⁊ agitant̄.i.mouent̄ illud vsitato cūctis voca
bulo nomīo deū ¶ Notandū ꝙ Boetius innuit tres rōnes ꝙ mū
dus regat̄ a deo. Prima sumit̄ ex diuersaꝝ reꝝ ↄiunctōe ꝗ talis est. Di
uersa ⁊ ↄtraria nō vniunt̄ inuicē ꝑ se. cū igit̄ mūdus vnitus sit ex ꝑtibꝰ
ↄtrarijs vt ex elementis.oꝫ vt aliquid sit vniēs eas ⁊ hoc est deus.ergo
mundns regit̄ a deo. Hanc rōem tangit ibi. Mūdus hic. Scda rō su⸗
mitur ex ↄtrarioꝝ simul ↄiunctoꝝ ↄseruatione que talis est. Diuersa ⁊
cōtraria ex ꝓprietate sue nature dissociant̄ ab inuicem nisi ab aliquo con
seruent̄.sed partes mundi sunt diuerse ⁊ ↄtraria.ꝰ.⁊c̃.hanc rōem tāgit
ibi. Coniūcta vero Tercia rō sumit̄ ex ordinata motuuꝫ dispōne que ta
lis est. Nihil certitudinaliter ⁊ regulariter mouet̄ ꝭm dispōem loci tem
poris.efficiētie. spacij.⁊ q̄litatis nisi sit vnuꝫ rectificans ⁊ regulans sed
motus eoꝝ qui fiunt in mūdo fiunt regulariter ꝭm ꝑdicta quinq̃.ꝰ ne⸗
cesse est ponere rectificantē ⁊ regulantē ꝗ est deus. ꝰ mundus regitur a
deo. Hāc rōem tangit ibi. Nō tā vero certus ¶ Notandum ꝙ re
gulares motus fiunt in mūdo locis ꝗtū ad ꝓximationē ⁊ elongationē
solis in obliquo circulo.fiunt etiā tꝑibus ꝗtum ad variationē diei ⁊ no
ctis.fiunt efficiētia.q꞉ luna efficit augmentationē ⁊ diminutionē humi
doꝝ ꝭm sui crescentiā ⁊ decrescētiā ⁊ efficit fluxū ⁊ refluxū maris. fiunt
etiā ordinati motꝰ spacijs.q꞉ luna et alij planete maiori ⁊ minori spacio
qn̄q̃ distant a sole ⁊ abinuicem.etiam fiunt qualitatibus.quia in estate
causatur calor in hyeme frigus.

¶ Hic phia supposito ꝙ mūdus regat̄ a deo ꝓbat ꝙ regatur ab ipo ꝑ suā bonitatē. Et dt O Boeci cum hec ita sen⸗tias ꝙ mundus regat̄ a deo puto mihi p̄stare ꝑ uā operā.i. ꝑuū laborē vt tu ↄpos.i. potens felicitatis sospes.i.sanꝰ reuisas patriam.i.cognoscas beatitudinē. Tūc ꝓbat ꝙ deꝰ regat mundū sua bonitate dicēs.intueamur que ꝓposuimus. nonne numerauimꝰ su⸗pra in nona psa in beat

P. Tum illa. Cū hec inquit ita senti
as.ꝑuam mihi restare operā puto. vt
felicitatis ↄpos patriā sospes reuisas
sed ꝗ ꝓposuimꝰ intueamur. Nōne in
beatitudine sufficientiā numeranimꝰ
deūq̃ btitudinē ipam esse ↄsensimus
B. Ita q̇dem. P. Et ad mundū igit̄
inq̇t regendū nullis extrinsecis admi
niculis īdigebit. alioq̇n si ꝗ egeat ple
nā sufficiētiā nō hēbit. B. Id inq̄ꝫ ita
ē neccāriū. P. Per se igit̄ solū cūcta di

Prosa duodecima

sponit. B. Negari inq̄z nõ potest. P. Atqui deus ipm bonũ esse monstratu iri est. B. Memini inq̄z. P. Per bonũ igitur cũcta disponit Siquidez ꝑ se regit omnia. quem bonum eẽ ꝯsensim9 Et hic est veluti clau9 atqz gubernaculum. quo mũdana machina stabilis atqz incorrupta seruatur. B. Uehementꝫ assentior inq̄z ⁊ id te pauloante dicturam tenui licet suspitione prospexi. P. Credo inquit Jam em̄ vt arbitror vigilantius ad cernenda vera oculos deducis.

titudine esse sufficientiã ⁊ ꝯcessimus deũ eẽ ipaz beatitudinẽ. dr̄ Boeti9 Jta est inq̄z. Ex hoc cõcludit phia deũ nullo indigere ad regendũ mũdum. Dicit ꝙ ad mundum regendũ deus nullis extrinsecis adminiculis idigebit. alioquin si ita esset ꝙ aliquo egeat non habebit plenam sufficientiã Et dr̄ Boetius. Jllud inq̄z est necessariũ Jdeo concludit phia Deus cũcta dispo nit. i. regit ꝑ se solũ Dicit Boetius Negari nequit. sed deus monstratus est esse ipm bonum Memini inq̄z dr̄ Boetius ꝙ per bonum deus cuncta disponit. siquidẽ ꝑ se regit oĩa quẽ ꝯsensimus esse bonum. ⁊ hic deus est veluti quidã clauus atqz gubernaculum quo machina mundi seruatur stabilis ⁊ incorrupta Dicit boetius. vehementer. i. valde assentior ⁊ illud te dicturam pauloante prospexi. licet tenui suspitione. Dicit phia Credo inquit ꝙ hec ꝓuidisti. iam em̄ vt arbitror vigilanti9 q̄z prius deducis oculos ad vera cernenda ¶ Notandũ ꝙ ex lrã accipiũtur due rõnes ad ꝓbandum intentum. Primo ꝓbat ꝙ deus per se regit omnia. ⁊ taliter In beatitudine est summa sufficientia sed deus est beatitudo. ergo in deo est summa sufficientia. tale aũt non indiget extrinsecis gubernaculis. ꝙ per se deus regit omnia. Secũda rõ probat ꝙ deus per suam bonitatem que non distinguitur a deo regit omnia. sicut deus per se regit omnia vt visum est. sed deus est ipsum bonum. ergo bonũ regit omnia vt patet de se. quia sua bonitate ⁊ clementia.

Sed qd̄ dicã nõ minus ad ꝯtuendũ ptz. B. Quid inq̄z. P. Cũ de9 inquit omnia bonitatis clauo gubernare iure credã ⁊ eadẽqz oĩa sicuti docui ad bonum naturali intẽtione festinẽt Num

¶ Hic ponit ꝓ quẽ modũ deus oĩa gubernat ⁊ p̄o oñt ꝙ oĩa gubernat suauiter. qr omnia sibi obediunt. secundo ꝙ gubernat oĩa fortiter qr nihil sibi resistere potest secũda ibi. Quod si conect Primo dr̄. Jllud qd̄ dicam nõ minus ptz ad

contuendū.i.ad deside-randū Et ꝺꝛ Boetius Quid inꝗ Et ꝺꝛ phīa Cū deus iure credatur oīa gubernare clauo bonitatis sue.7 oīa festinēt naturali intentōe ad bonū sicuti docui prius in prosa decima.non p̄t,dubitari quin voluntarie regantur.i.sponte 7 conuertant se ad nutum disponentis tanꝙ ꝯuenie-tia.i.obedientia 7 ꝯtemperata.i.coaptata suo rectori. Dicit Boetius Ita inꝗ necē est q2 non videret bonū esse regimen dei si foret iugū detrectantiū.i.recusantiū.sicut bos lasciuiens recusat iugū.et si non esset salus obtēpantiū.i.obedientiū.ꝗ ꝺꝛ phīa. Nihil ē qꝺ naturam seruans conet.i.laboret ꝯtraire deo.ꝺꝛ Boetiꝰ Nihil inꝗ ¶ Nota ꝙ cū gubernare nihil aliud sit nisi in finē ordinare.nec aliud ē deū ꝑ bonitatem gubernare ꝙ ꝑ bonitatem in finē dirigere.7 cū oīa naturaliter tendant ad bonū tanꝙ in finem.manifestū est ꝙ omnia sponte in finem diriguntur.7 ita naturaliter oīa sponte obediunt gubernanti.7 ꝑ ꝯn̄s deus regit oīa suauiter ¶ Nota ꝙ voluntariū ꝭm ꝑfectam sui rōnem tm̄ inuenit in habentibus voluntatem.sed extendendo voluntarium ad oēm appetitum non coactū sic potest reperiri in oībus.7 sic accipitur hic ¶ Nota ꝙ nihil seruans naturaz repugnat deo.licet em̄ peccator videatur deo repugnare ipse nō seruat naturam.quia peccatuz diminuit 7 deprauat naturam Etiam Boetius loquitur hic de appetitu nature.vt patet ex superioribus

dubitari potest quin voluntarie regā tur seq3 ad disponētis nutū veluti cōuenientia ꝯtemperataq3 rectori sponte conuertant B. Ita inꝗ3 necesse est nec beatum regimen esse videretur.si quidem detrectancium iugū foret.nō obtempantiū salus: P. Nihil est igit quod naturam seruans deo cōtrarie conetur: B. Nihil inꝗ

¶ Hic phīa oñdit ꝙ deus regit oīa fortiter.q2 nihil est qꝺ possit sibi resistere.scꝺo ꝯfirmat hoc ꝑ quandā fabulam.ibi Accepisti.primo ꝺꝛ Si quis conet resistere deo nunquid aliquid ꝓficiet aduersus eum quē ꝯcessimus esse potentissimū iure beatitudinis id est ex eo ꝙ ē beatitudo Dicit Boetius.ꝓrsus nihil supple potest resistere Igitur dicit philosophia.non est aliquid qꝺ

P. Q si conet ait Num tandē ꝓficiet quicꝗ3 aduersus euz.quē iure btitudinis potentissimū esse concessimus B. Prorsus iꝗ3 nihil valeret. P Nō est igit aliquid quod summo huic bono vel velit vl' possit obsistere. B. Nō inꝗ arbitror. P. Est igitur summū inquit bonū qꝺ regit cūcta fortiter suauiterq3 disponit. B. Tunc ego.ꝙ in

Prosa duodecima

quam me nõ mõ ea que ꝯclusa ē sum
ma rõnum. verũ multomagis hec ip
sa quibꝫ vteris verba delectant. vt tã
dem aliquã do stulticiam magna lace
rantem sui pudeat. P. Accepisti inq̃t
in fabulis lacessentes celum gigantes
sed illos quoqꝫ vti cõdignum fuit be/
nigna fortitudo disposuit

huic sũmo bono vel ve/
lit vel possit resistere dt
Boetius Non arbitror
ideo dt phia. Sũmum
bonũ est qd regit cũcta
fortiter suauiterqꝫ dis/
ponit Dicit boetius q̃
.i. q̃rum me ea summa
rõnũ que mõ ꝯclusa est
nõ mõ .i. nõ tantũmodo
me delectat. verũ ꝓ sed
ipsa q̃bꝫ vteris ꝟba mul
tomagis delectant me.
ita vt stulticiã .i. me stul
tum lacerantem .i. mala reprehendentem magna que tangũt diuinã gu/
bernationẽ pudeat sui. Tũc ꝯfirmat ꝑ fabulam q̃ nihil potest resistere
deo que talis est Gigantes volẽtes expellere deos de celo posuerũt mõ
tem super montem vt ascenderent. qd videns Jupiter ip̃os fulmine de
iecit ꝛ mõtibꝫ depressit. ꝛ hec in. ij. methamorphoseos. vñ dt o Boeci ac
cepisti .i. didicisti in fabulis gigantes lacessentes .i. lacerare volentes celũ
sed fortitudo benigna .s. dei illos disposuit .i. deposuit vti ꝯdignũ fuit

¶ Nota phia hic alludit ꝟbis sacre scripture que dicit Attingit
ꝗ a fine vsqꝫ ad finem fortiter ꝛ disponit oia suauiter. ideo dt Boetius
se non tm̃ delectatari in istis rationibus quantum in suis verbis.

Sed vis ne rationes ipsas inuicem
collidamus. forsitan ex huiusmodi cõ
flictatione pulchra quedam veritatis
scintilla dissiliet. B Tuo inq̃ arbitra
tu. P. Deum inquit esse omnium po
tentem nemo dubitauerit. B. Qui q̃
dem inq̃ mente ꝯsistat. nullus pror/
sus ambigat. P. Qui vero est inquit
oim̃ potens nihil est qd ille non possit
B. Nihil inquam

¶ Hic philosophia cõ
cludit ex dictis q̃ malũ
nihil sit. Et primo pe/
tit assensum Boetij di/
cens. vis ne ipsas ratio/
nes id est propositiones
ratione probatas. inui
cem collidamus id est
componamus. forsitan
ex conflictatione huius
dissiliet id est procedet.
quedam pulchra scintil
la veritatis. Et dicit
Boetius fiat inq̃ tuo
arbitratu. id est tua vo
luntate. Tunc ponit ꝓ
positionez manifestam
dicens. Nemo dubita
uerit deum esse omnipo
tentem. Dicit Boe/

tius Nullus prorsus ã bigat q̃ mente ꝯsistat.i. qui sane mentis est Tũc assumit aliam ꝓpõem dicens. Qui vero est oipotens nihil est qđ ille non possit. Dicit Boetius.nihil inq̃z. Tunc ponit aliã ꝓpõem Deus num potest facere malum Dicit Boetius Minime Igit̃ ꝯcludit phĩa malum nihil est.cũ illud facere nõ possit ille qui nihil non potest facere .i.oia facere ¶ Nota sicut deus est causa efficiens oim.ita est finis omniũ Unñ quicquid fit ab eo.ordinatur ad ipsum tanq̃z ad finem.si ḡ deus faceret malum ordinaretur ad ipm tanq̃z ad finem.ꝛ cũ ipse sit bonũ. malum ordinaretur ad bonum.ergo deus non potest facere malũ tanq̃z aliquid ꝑ se intentum Est ḡ ꝯclusio quã phĩa infert ꝙ malũ nihil est Rõ ꝯclusionis est. Deus potest facere oẽ quod est cũ sit oipotens. sed deus non potest facere malum.ḡ malum nihil est. Et si diceres.si malũ nihil ẽ cũ homo dãnetur ꝑ malo damnabitur pro nihilo Dicendum ꝙ malum dicit defectum boni non negatiue sed priuatiue.ꝛ ideo malũ est defectꝰ boni quod debet haberi.ꝛ qꝛ in potestate hoĩs est illđ habere ꝛ si nõ habet illud bonum cum deberet habere.ideo damnatur.ꝛ ponitur exemplum Aliquis tenetur soluere centum libras.ꝛ si non soluat incarcerabitur.certũ est ꝙ non soluere non est aliquid sed nihil.non tamen simpliciter dicitur incarcerari pro nihilo.sed ideo quia nihil erat quod debuit aliquid esse

P. Num igitur deus facere malum potest. B. Minime inq̃z. P. Maluz igit̃ nihil est inquit cũ id facere ille nõ possit qui nihil non potest.

¶ Hic Boetiꝰ mouet q̃stionẽ phĩe. scđo phĩa soluit.ibi Tũ illa. Primo boetiꝰ admirãs de ꝯnexione ꝛ cõuolutione rationũ qb; phĩa vsa est querit vtrũ ista ꝯnexio rõnum sit ex delusione phĩe vel ꝓueniat ex natura rei.ꝛ breuiter illas rõnes recolligit ꝛ đt O phĩa ludis.i.deludis ne me texens.i.formans laborintũ.i. laborem difficilẽ rõib;. faciendo rões circulares. quo scz laborinto egrediaris ea ꝑte qua introeas.ꝛ egrediare eo loco quo introieris tu ꝯplicas quendã orbem admirabilẽ diuine

B. Ludis ne inq̃z me. inextricabilez laborintũ rõnibus texens Que nunc quidem qua egrediaris introeas.nũc ꝟo quo introieris egrediare. an mirabilẽ quendã diuine simplicitatis orbẽ ꝯplicas Etenĩ pauloante beatitudine incipiens. eam summũ bonũ esse dicebas.quã in summo deo sitaz loq̃bare Ipsum q̃z deũ summũ eẽ bonũ plenãq̃z beatitudinez disserebas Ex quo neminem beatum fore nisi qui pariter deꝰ eẽt: quasi munusculũ dabas

Metrum duodecimū

Rursus ipsam boni formam dei ac beatitudinis loquebaris esse substantiam. ipsumqꝫ vnum id ip̄m esse bonū dicebas quod ab omni rerum natura peteretur. ¶ Deum quoqꝫ bonitatis gubernaculis vniuersitatem regere disputabas. volentiaqꝫ cuncta parere. nec vllam mali esse naturam. atqꝫ hec nullis extrinsecus sumptis. sed altero exaltero fidem trahente insitis domesticisqꝫ probationibus explicabas

simplicitatis. i. satis mirabilem circulationē rōnis in diuina simplicitate. Tunc breuiter recolligit rōes dicens tu pauloante incipiens a beatudine dicebas eā eē summum bonum. quam beatitudinem tu loquebarꝫ esse sitam in summo deo. ⁊ disserebas deum esse summum bonum ⁊ plenam beatitudinem. ex quo dabas. id est inferebas quasi munusculum id est correlariuꝫ neminez esse beatum nisi esset deus Rursum tu loquebaris formam boni esse substantiam dei et beatitudinis. ⁊ dicebas ip̄m vnū esse idipsum qd̓ bonū. ⁊ illud bonuꝫ dicebas esse quod appeteretur a natura omniū rerum. ⁊ tu disputabas id est disputando probabas deum regere vniuersitatem gubernaculis bonitatis. ⁊ cuncta volentia parere id est obedire deo. nec vllam esse naturam mali. ⁊ hec omnia explicabas nullis rōnibus sumptis extrinsecus id est non accipiendo principia extrinseca sed insitis id est intrinsecis ⁊ domesticis id est ꝓprijs ⁊ ꝯuenientibus probationibus rei de qua agebatur. altero assumpto trahente fidem. i. certitudinem ex altero. ¶ Nota laborintus dicebatur domus dedali quam cū aliquis intendebat intrare exiuit. ⁊ exeundo intrauit ⁊ ꝯsueuit depingi circularibus protractionibus. ⁊ transsumitur hic ad designādum circulationes ⁊ reuolutiones rationum ¶ Nota ꝙ circumuolutio ⁊ ꝯnexio rōnum quibus phia vsa est. nō est sic circularis. ꝙ vna ⁊ eadem ꝓpositio sit p̄ncipium ⁊ ꝯclusio respectu eiusdem. qꝛ sic non ꝯtingit demonstrare circulo vt ptꝫ p̄mo posteriorum. sed dicitur ꝯnexio circularis. qꝛ rationes ex inuicem dependent ita ꝙ ꝓpositio conclusa in vna sit principium alterius ꝯclusionis in alia. nec propter istas diuersas conclusiones est aliqua diuersitas in deo sed omnia sunt idem simpliciter.

P. Tū illa Minime inquit ludimꝰ reqꝫ oīm maximā dei munere quē dudū deprecabamur exegimꝰ Ea ē eñ

¶ Hic phia rn̄det Boetio ad q̄stionē ⁊ dt̄ Minime ludimus sꝫ nos exegimus id est ꝑfecimus munere dei quē dudum deprecabamur rē maximam oīm rerum. ea eñ

diuine forma substātie vt neqꝫ in extrema dilabat. nec in se externū aliqđ ipsa suscipiat Sed sicut de ea Permenides ait oēm tu circulo adducis spōte multitudinem Rex orbem mobilē rotat. dū se immobilē ipsa ꝯseruat Qsi rōnes quoqꝫ nō extra petitas sed intra rei quā tractabamus ambitū collocatas agitauimꝰ nihil est qđ admirere cum Platone sanciēte didiceris cognatos de quibus loquimur rebꝰ oportere esse sermones

i. talis forma. i. disposi-tio diuine substantie vt neqꝫ in extrema .i. in exteriora dilabat .i. cadat nec suscipiat aliquid extrinsecū in se Quod probat autoritate p̄menidis quā primo ponit in greco. deinde sensuz eiꝰ subiūgit in latino dicēs Sed sicuti permenides ait de ea scz substātia diuina ꝙ diuina substātia rex orbem mobilē rotat idē mutat circulatione generationis ꝛ corruptionis. ꝛ mutando res ipsa non mutat. sed se immobilē ꝯseruat. O boeci si nos agitauimus .i. cognouimus rōnes nō extra .i. non ab extrinseco petitas .i. sumptas. sed collocatas intra rei ambitū quā rem tractabamus. nihil est ꝙ de hoc admireris. cum .i. ex quo tu didiceris Platone sanciente .i. ꝯfirmante. sermones oportere esse cognatos .i. ꝓprios ꝯueniētes rebus de quibus supple rebus loquimur ¶ Nota ꝙ sermones accipiendi sunt fm materiā subiectā. qꝛ certitudo nō est simpliciter querenda rōnibus ex primo ethicorum. vbi dr̄ ꝙ disciplinati est tantū inquirere certitudinem fm vnumquodqꝫ genus quātum natura reispatitur Cū igitur deus sic regat omnia preter hoc ꝙ ꝯmisceatur cum eis. ex libro de causis sermones de diuina substantia accipiendi sunt fm intranea diuine substantie ꝛ nō fm extranea cum non commisceatur cum eis.

¶ Metrum duodecimū libri tercij

Elix qui potuit boni
Fontem visere lucidum
Felix qui potuit grauis
Terre soluere vincula

¶ Istud est duodecimū metrū ꝛ vltimū huiꝰ tercij qđ dr̄ gliconicū ab inuentore. choriambicū a pede predn̄ante Primo eñ ponit spondeus dicendo felix. secūdo choriambus dicendo qui potuit. tercio pirrhikus vl̄ trocheus. In q̄ metro postqꝫ phia oñdit que sit vera beatitudo ꝛ vbi sit sita hortatur nūc ad ꝑseuerandum ꝯtemplatione illius beatitudinis Et primo ponit illū esse felicem qui relictis terrenis vacat diuine ꝯtemplationi Secundo oñdit quid hmōi ꝯtemplationē impediat Tercio illud impedimentum vitare

Metrum duodecimum

docet. sc̃da ibi. Quondã. tercia ibi. Uos hec fabula. Primo dr̃ Felix
supple est qui potuit, visere. i. desiderãter videre lucidũ fontẽ. boni. i. deũ
qui est fons oĩs boni. & felix est qui potuit soluere vincula. i. affectões gra
uis terre. i. terrenorum que sua grauitate trahũt hominem deorsum
¶ Notandũ ꝙ felix est qui speculatur fontẽ boni & qui ꝯtemnit de
Notand q felix
lectationes terrenas Unñ in li. de pomo & morte Aresto. scribit̃. btã est
anima que non est infecta prauis opibꝫ huius mũdi & intellexit suũ crea
torem ipa est que reuertet̃ in locũ suũ in delicijs magnis. ve aũt anime q̃
nõ hꝫ posse redeundi ad patriã suã. turpia eĩn opera & delectationes cor
porales impediunt ascensum eius sursum

¶ Quondã funera ꝯiugis
Uates thraicius gemens
Postꝙ̃ flebilibus modis
Siluas currere mobiles
Amnes stare coegerat
Iunxitq intrepidum latus
Seuis cerua leonibꝫ
Nec visum timuit lepus
Iam cantu placidum canem
Cum flagrantior intima
Feruor pectoris vreret
Nec qui cuncta subegerant
Mulcerent dominũ modi
Immites superos querens.
Infernas adijt domos
Illic blanda sonantibus
Cordis carmina temperans
Quicquid precipuis dee
Matris fontibus hauserat

¶ Hic ostẽdit quid im
pediat ꝯtemplationẽ diui
norum. qꝛ affectus terreno
rum. qd̃ declarat per quan
dam fabulã que talis est.
Orpheus filius Caliope
fuit citharista qui tãta dul
cedine cythare sonabat ꝙ
non tm̃ homines sed etiaꝫ
bruta allexit. & in tantum
ea demulsit ꝙ impetus su
os naturales dimittebant
siluas currere flumina sta
re fecit hic habuit vxorem
dictam Euridicen quam
cũ pastor aristeus adama
re vellet ipsa fugiens per
prata calcato quodam ser
pente interijt & ad inferos
descẽdit quam Orpheus
volens ab inferis reducere
deos supernos sua cithara
placare cepit. sed cum non
proficeret ad infernum des
cendit & in tantum deos in
fernales deliniuit ꝙ ꝯcessa
est ei vxor tali conditione
anteꝙ̃ exiret infernum nõ
flecteret retro aspectũ vxo
rem respiciẽdo. cũ aũt iam
prope exiuisset Orpheus
amore allectus retrospexit
& sic vxorem perdidit Cir
ca istam fabulã sic ꝑcedit.
Primo ostẽdit quomodo
Orpheꝰ ad inferos descen

dens pro vxore rogauit Scdo qño monstra infernalia placauit. Tercio ostendit qño vxor ei ɔcessa fuit ⁊ eam pdidit Scda ibi. Stupet. tercia ibi. Tandem. Dicit pmo Uates tharicius .i. Orpheus de thracia prouincia oriundus, dictus vates.i.sapiens a multis.ille quondã gemens.i. deplorans funera .i.mortē ɔiugis.postq̃ȝ cogeret amnes.i.fluuios stare.siluas currere mobiles post ipm flebilibus modis.i.modulationibꝫ cythare quas flendo formauit.⁊ postq̃ȝ cerua iunxit intrepidũ latus seuis leonibꝫ.q₂ cerua cũ leonibus incedebat sequēdo modulationē orphei.nec lepus timuit canē visum iam placidum canem . cantu.i.sono cythare.q₂ lepus ⁊ canis sil' sequebant ipm Cũ aũt feruor.i.amor flagrantior.i.ardentior vreret intima .i.interiora pectoris Orphei.⁊ cũ modi.i. modulationes q̇ cuncta subegerant.i.subdiderant non mulcerent.i.non placarent dñm.s. Jouez ipse querens superos.i.deos immites q₂ placari nõ poterant.adijt domos infernales illic tēperans blanda carmina sonantibꝫ cordis ipse deflet.i.flebiliter decantat in cythara quicquid hauserat ex p̃cipuis fontibꝫ matris.s.dee caliope ⁊ ipē deflet qđ luctus impotens qui facit hoiem impotētem sibi dabat.i.ɔcessit ⁊ deflet illud qđ dabat sibi amor gemināS luctum.ɔmouens trenara.i.inferna ⁊ rogat dños vmbraꝝ.i.infernales dulci prece veniã.i.relaxationem sue vxoris ¶ Nota ſm Arestotelem.ij.methaphiſ.⁊ cõmentatorem .iij.celi ⁊ mũdi. Non oēs accipiũt veritatē p eundē modũ tum ꝓpter diuersam ɔsuetudinē.tũ ꝓpter diuersam naturam,tum ꝓpter paucitatem instructionis in logica. Unde quidã recipiũt veritatem p modũ demõstrationis.q̇dã p modũ autoritatũ.quidã p modũ fabularũ Ut ḡ phia talibꝫ satisfaciat aliqñ demõstrationibꝰ.aliqñ autoritatibus vtitur. aliqñ fabulas interserit sicut in ꝓposito ¶ Notandũ q₂ Orpheus dr vates q₂ carmina ɔposuit. dr aũt vates a vi mētis vel a video ¶ Notandũ q₂ trenara dicunt q̄si lamentabilia a trenus treni.qđ est lamentatio Et trenarus in singulari est nomen cuiusdam montis in quo dr eē via ad infernũ In plurali trenara ſcat loca infernalia.sicut dt Nuguitio Cõiter aũt inuenit hoc nomē scriptum sine r.in pma sillaba apud stolidos.⁊ dr tenara vel tenarus sicut quidã viciose scribũt in doctrinali. Tenarus infernus Nã Nuguitio scribit tm per,r. vt trenarus ⁊ trenara. Uñ forsan ex vicio scriptoruȝ et idiotarum qñq₂ subtrahitur.nec retinet e. sed a.in secunda syllaba

Quod luctus dabat impotens
Quod luctum geminans amor
Deficiet.trenara commouens
Et dulci veniam prece
Umbrarum dominos rogat

¶ Hic oñdit qño Orpheus monstra inferni placauit dicēs Ianitor inferni qui dicit cerberus

Stupet tergeminus nouo
Captus carmine ianitor

Metrum duodecimū

Que sontes agitāt metu
Ultrices scelerum dee
Jam meste lachrymis madēt
Nō ixionium caput
Velox p̄cipitat rota
Et longa siti ꝑditus
Spnit flumīa tātalus
Vultur dū satur est modis
Nō traxit tycij iecur

quasi vorator carnium ille tergeminus id ē hn̄s tria capita canina captus fuit nouo carmine. id est melodia ꝑus inaudita. ⁊ stupet. i. admiratur. Tunc ōn̄t qūo alia mōstra placauerit dicēs ꝙ tres furie infernales Thesiphone Alecto Megera que sunt vltrices scelez inferētes metum peccatoribꝫ ille lacrimabantur ꝓpter dulcedinē cithare. vnde dixit. Dee id est furie tres vltrices scelez id est peccatoꝝ q̇ dee agitant. id est vexāt sontes. i. peccatores metu. i. timore iste iam meste madēt. i. fluunt lachrymis ¶ Tunc tangit remissionē pene quorūdam in inferno. ⁊ p̄mo ixionis. Ubi sciendū ꝙ ixion voluit concūbere cū Iunone. cū aūt Juno interponeret nubem. ixion ꝓiecit semen in nubem ex quo nati sunt centauri. ipse aūt adiudicatus inferno cōtinue voluitur in rota que rota stetit orpheo modulante Unde dr̄ Velox rota non p̄cipitat. i. non deijcit caput ixionium. i. ixionis supple orpheo canente ¶ Tunc tāgit remissionē pene Tantali. Ubi sciendū. ꝙ Tantalꝰ dr̄ lacerasse proprium filium dans eum dijs ad comedendū pro quo dānatus fuit. Dicitur aūt in inferno habēre aquā vsqꝫ ad mētum ⁊ poma pendētia ante os ⁊ tn̄ deficere siti ⁊ fame. cū em̄ vult sumere aquā vel pomū fugiūt ab eo. Iste tantalus spreuit flumina Orpheo canēte. vn̄ dr̄ Tantalus ꝑditus. i. cōsumptus longa id est magna siti spnit flumina ¶ Tūc ōn̄dit remissionē pene Tycij. Un̄ sciendū ꝙ Tycius voluit ꝯcūbere cum latona matre apollinis quē Apollo interfecit ⁊ in infernū relegauit cuiꝰ iecur vultur deuorat. Orpheo aūt canente vultur cessauit laniare iecur eius. vnde dr̄ Dum vultur est satur modis. i. modulationibus orphei non traxit id est non laniauit iecur Tycij. Tūc tangit re-missionē peni

Tandem vincimur. arbiter
Umbraꝝ miserans ait
Donamus comitem viro
Emptā carmine ꝯiugem
Sed lex dona coarceat
Nedum tartara liquerit

¶ Hic ōn̄dit qūo orpheo vxor sua ꝯcessa fuit ⁊ qūo eā ꝑdidit dicēs Tandem arbiter. i. iudex vmbraruꝫ iste miserans. i. mīam habēs ait nos vincimur donamꝰ id est restituimus viro scꝫ Orpheo comitē ꝯiugē emptā. i. ꝯparam carmīe suo. sꝫ lex. i. conditio

Fas sit lumina flectere
Quis legem dat amantibus
Maior lex amor est sibi
Heu noctis prope terminos
Orpheus euridicen suam
Vidit. perdidit. occidit

coerceat ista dona ne fas sit sibi deducenti vxorez flectere lumina. i. ocl'os respiciēdo vxorē dū liquerit. i. reliquerit tartara. Et tūc exclamat dicēs Quis dat. i. imponit legem amātib9. q. d. amor non debet coercere lege qz amor maior lex est sibi id est amor maior est lege. Et subdit. Heu ꝓpe terminos noctis id ē inferni Orpheus Euridicen vxorem suam vidit respiciendo a tergo. eā ꝑdidit ab inferis non deducendo. occidit in inferno eam relinquendo

Orpheus

¶ Notandū ꝙ apud inferos arbiter. id est iudex vmbraꝝ dicit̄ adamantus qui cogit animas ad faciendum peccata commissa ꝛ vnicuiqꝫ ſm merita sua penam distribuit. Iste adamātus dixit. donemus viro coniugem ¶ Notandū ꝙ amor nō potest lege coerceri. nā ex incenso amore homo sepius transgreditur legē. ꝛ amor fortior est ad aliquid implendū qꝫ lex ad coercendum. ideo dicit. Quis legē dat amantibus maior lex est sibi. q. d. propter quid lex datur amantibus cum per se dura lex sit amare.

Vos hec fabula respicit
Quicūqꝫ in superum diem
Mentem ducere queritis
Nam q̄ tartareum in specus
Victus lumina flexerit
Quicquid p̄cipuum trahit
Perdit. dum videt inferos.

¶ Hic phia applicando fabulaz ad ꝓpositum hortat̄ nos vitare impedimentū ↄtemplatōnis summi boni ꝛ dt. O homines quicunqꝫ querit̃ vultis ducere mentem. id est contemplationem in superꝝ diem. i. in supernam claritatē. hec fabula iaz dicta respicit vos qz ad vestrā informatōnē inducta. Nam q̄ victus affectu terrenoruz flexerit lumina. i. oculos rōnis ꝛ intellectus. in tartareuz specus. i. in terrena que ducunt ad terrenā profunditatē. Quicq̄d precipuū. i. bonum trahit laborando. illud perdit dū videt inferos. i. dū intendit terrenis ꝛ tpalibus que sunt infima ¶ Nota ꝙ ↄcupiscētia ꝛ affectus terrenoꝝ impedit ↄtemplationē summi boni. Unde Boeti9 in tractatu de summo bono dt. Inordiata concupiscentia multos impedit a summo bono quosdā eīn pigriciā sequi videmus. quosdam enim delectationes sensuales. quosdam eīn desiderij auri ꝛ argenti. exceptis paucis vir̃ honorandis philosophis q̄ ↄtemnunt sensus desideria ꝛ sequuntur desideria intellectus. ꝛ ꝓpe finem eiusdē tractatus. dt Phus maxime delectatur in primo principio in cōtemplatione sue bonitatis. ꝛ hec sola est rec

ta delectatio. hec em̄ est vita pħoꝝ sine qua nemo viuit vita recta. Et subdit Phm aūt voco omnez hoīem viuentē ordine nature tendēs in alta. et finiens vitā acquirit vltimū finem et optimū vite humane qui ē deus gloriosus benedictus in secula seculoꝝ Amen

¶ Anicij Manlij Seuerini Boetij exconsulis ord. pat. phie consolationis Finit liber tercius.

¶ Incipit liber quart9 Prosa pma
Hucusq; error Boetij corrigit q mirando dicit bonos sine premijs. malos sine penis linquendos

Ec cum philosophia dignitate vultus et oris grauitate seruata. leuiter suauiterq; cecinisset. Tum ego nonduz penitus insiti meroris oblitus. intentionem dicere adhuc aliquid parantis abrupi. Et o inquam veri preuia luminis. que vsq; adhuc tua fudit oratio. cum sui speculatione diuina. tuz tuis rationibus inuicta patuerunt. Eaq; mihi etsi ob iniurie dolorem nuper oblita. non tamen ante hac prorsus ignorata dixisti

¶ Hic incipit quart9 liber de ꝯsolatione phie cui9 hec est prosa prima in quo libro phia assignat quare mala ꝓcedantur in regno dei cū oīm rerum rector bonus existat scꝫ deus et ꝓbat bonos semꝑ esse potentes et malos impotētes. et sicut vicia nunq̄ sunt sine pena. ita virtutes nūq̄ sunt sine premio. Probat etiaz q oīs fortuna tam ꝓspera q̄ aduersa bonis est ad ꝑfectū. malis āt ad interitū. Etiā probat q oīa que fiunt a deo recte fiunt et alia plura sicut patebit. Et diuidit iste liber in xiiij. partes. q̄a septem sunt prose et septez metra huius quarti de quib9 patebit in processu. Primo ergo oñdit Boeti9 quomodo intentionem phie adhuc parantis plura dicere interrupit ꝓponendo causas sui doloris. Secūdo phia promittit sibi perfectam curam. Tercio dat modum curandi ipm. secunda ibi Tum illa et esset. tercia ibi. Et qm̄. Et quarto prosequitur intentionez ipsum curando in sequenti prosa ibi. Tum ego. Primo ostendit q̄modo interrupit intentionem phie volentis plura loqui. Secundo probat causas sui doloris. secunda ibi. Sed ea ipsa est. Primo dicit. Cum philosophia cecinisset id est decantasset hec scilicet ꝑdicta seruata leuiter. i.

lectabiliter. z suauiter. i. dulciter obseruata dignitate. i. reuerētia vultus scz sui. z grauitate oris. i. sermonis supple sui. Tūc. i. post h ego Boeti⁹ nondū. i. nō adhuc. oblitus. i. immemor. penitus. i. omnino insiti meroris. i. intrinseci doloris. ego Boeti⁹ abrupi. i. interrupi intentionē. i. ꝓpositū phie parantis. i. intendētis dicere adhuc aliqd. Et inqꝫ. i. dixi. o ꝑuia. i. ꝑambula veri luminis. i. ꝑfecte ꝯditionis. s. illa q̄ tua oro. i. tu⁹ sermo fudit. i. loquutus est hucusqꝫ. i. ad istū librꝝ q̄rtū patuerūt. i. manifesta fuerunt iuncta. i. insolubilia. Tum. i. aliqñ diuina speculatione. i. sctā ꝯtemplatione. tum. i. aliqñ sui scz ipsius. tum. i. aliqñ tuis rōibꝫ id ē demōstrationibꝫ. Et ea. i. illa ꝑdicta. etsi pro q̄uis oblita mihi nuper. i. aliqñ ob dolorem iniurie: supple quam ꝑpessus suz a Theodorico rege gothorꝝ. nō tñ dixisti ꝓrsus. i. oīno hec. s. ꝑdicta ignorata. i. ignota hacten⁹ id est hucusqꝫ. ¶ Nota ꝙ dignitas est honesta z impiosa auctoritas. dr aūt phia habere dignitatē vultus ꝓpter sui honestatem. quia ꝑm Tulliū sola sapia est q̄ meret honores. z ꝓpter sui auctoritatē q̄ digna ē imitatione. Etiā phia dr esse grauis ore. i. stabili sermone. qr sermones philosophici firmitate rōnum sunt stabiliti ¶ Nota cū phia oñt qd sit summū bonū z in q̄ sitū sit z fecisset exhortationem ad illud querēdū intendebat oñdere modū quo ad illud ꝑueniꝫ. sed anteqꝫ expleret illam intentionē Boetius velut auidus ad sciendū q̄dam quorꝝ ignorantia detinebat ipm in merore interrupit intentionē phie volētis plura dicere ¶ Nota ꝙ phia dr ꝑuia veri luminis. qr ipsa clarificat aīam z trahit eā ab obscuritate ignorantie. ad lucē sapie z ad claritatē intellectus ex li. de pomo Aresto. Vel iō dr ꝑuia veri luminis. qr ꝑ ipam tanqꝫ per viam homo ꝑuenit ad cognitionē veri luminis qd est deus. qr scribitur in li. de pomo. ꝙ ꝑ phiam hō cognoscit suū creatorem qui de nihilo fecit oīa qui est inceptor oīm inceptorꝝ z omniū principiorꝝ principiū. Et ibidem scribitur. oportuit vt phia mitteret ad instruendum ignorantes z eos qui non cognouerūt creatorem.

¶ Hic Boeci⁹ ꝓponit cās sui meroris dicens Sꝫ ea ipsa est cā nostri meroris z maxima cā ꝙ cum rector rerū scz deus bon⁹ existat vel esse mala oīno possint. vel preter eant impunita qd saltē si nullū aliud inconueniens seqret ꝯsidera quāta sit dignū admiratōe aūt pro sed. huic adiungitur. i. addit aliud scilꝫ magis admirandū. Nā pro qr imperante. i. ꝑcipiēte. et florēte. i. vigēte

¶ Sed ea ipsa est vel maxima nostri causa meroris. ꝙ cum rerum bonus rector existat. vl esse omnino mala possint. vel impunita pretereāt. Q solum quanta dignum sit admiratione profecto consideras. At huic aliud magis adiungitur. Nam imperante florenteqꝫ nequicia. virtus non soluꝫ premijs caret. verumetiam sceleratorum pedibus subiecta calcatur. et in

Prosa prima

in locū facinorum supplicia luit Quē fieri in regna scientis omnia. potētis omnia: sed bona tantūmodo volen/tis dei. nemo satis potest nec admi/rari nec conqueri

nequicia .i. nequiciosis hoib⁹ virtus. i. hō ꝟtuo sus nō solū. i. non tm̄ caret ꝓmijs. verū etiā ipsa virtus subiecta. i. sedu/cta calcat᷑ pedibus. i. potentijs sceleratoꝝ. i. malorum. ⁊ ipsa virtus luit .i. patit᷑ supplicia. i. penas

in locum facinorū. i. viciosorum loco. que scʒ predicta fieri. i. permitti in regno. i. in mundo scientis omnia scʒ dei ⁊ potentis omnia sed volentis et intendentis tantummodo bona nemo satis nec ammirari nec ꝯqueri potest. i. querimoniam facere ¶ Nota ꝙ mala fiūt in mundo patet qꝛ ratio semper deprecatur ad bonum Cum ꝰ mali non regant᷑ iudicio recte rationis sed vincantur passionibus ire ⁊ ꝯcupiscentie. ideo deficiūt a bono Item supabundantia ⁊ defectus sunt de genere malorum cum virtus ꝯsistat in medio. cū igitur in pluribus sit supabuntia ⁊ defectus patet ꝙ mala fiunt in mundo Cū tamen omnia dependeant a deo celuʒ et tota natura ⁊ deus essentialiter sit bonus mirabile est quomodo ma/la esse possunt vel saltem permaneant impunita

¶ Nota ꝙ quia boni attingunt finem oīm rerū scʒ summum bonū ideo sunt potentes. mali aūt qꝛ hoc ipsum attingere nō possunt sunt im/potentes. Et qꝛ boetius in primo libro. vi. prosa dicit se ignorare quis sit finis oīm rerum ideo putabat bonos esse impotentes. malos aūt po/tentes. ⁊ de hoc Boetius ammirat᷑ vt patet in littera ⁊ ista est vna cau/sa sui doloris

P. Tum illa ⁊ esset inquit infiniti stu/poris omnibusqꝫ horribilius mōstris sicuti tu estimas in tanti velut patris/familias dispositissima domo. vilia vasa colerentur. preciosa sordescerent Sed non ita est. Nam si ea que pau/loante conclusa sunt. in cōuulsa seruā/tur. ipso de cuius nunc regno loqui/mur auctore cognosces. semꝑ quideʒ potentes esse bonos. malos vero ab/iectos semꝑ atqꝫ imbecilles. nec sine pena vnqꝫ eē vicia. nec sine ꝓmio vir

¶ Hic phia promittit Boetio ꝑfectā curam q̄ ꝯsistit in ꝑtractiōe hui⁹ materie dicēs O boeci ⁊ esset infiniti stuporis. i. iāmiratōis ⁊ eēt horribilius oīb⁹ mōstris. i. deformitatib⁹ si in disposi/tissima. i. ordinatissima domo. s. in mundo tanti patrisfamilias. s. dī sibi colerentur. i. honorarent᷑ vilia vasa. i. mali hoīes ⁊ si preciosa vasa. i. boni hoīes sordescerēt id est vilescerent sicut tu esti/mas. sed nō est ita. nam si ea que pauloante con/clusa sunt seruantur in cōuulsa. i. integra in sui

tutes: Bonis felicia. malis semper infortunata contingere Multaqꝫ id genus que sopitis querelis firma te soliditate corroborent

veritate tu autore. i. doctore ipo deo de cuiꝰ regno nūc loquimur. cognosces sp̄ bonos esse potētes. malos vero impotentes. nec vnq̄ eē vicia sine pena. nec sine p̄mijs esse virtutes. ꝛ cognosces bonis semp̄ ꝯtingere felicia. ꝛ malis infortunata ꝛ cognosces multa id genus. i. huius generis que corroborēt te firma soliditate ꝯtra aduersitatē fortune querelis tuis sopitis. i. remotis ¶ Notandū sicut postea patebit oīa que fiunt recte fiūt a deo Cū igiť ordo iustitie requirat vicia puniri. ꝛ ꝟtutes remunerari. si mali manerēt impuniti ꝛ boni irremunerari. ꝛ sic ꝑuersus ordo esset in domo dei. scꝫ in mundo quod est horribilius omnibus monstris

Et qm̄ vere formam beatitudinis me dudum monstrante vidisti. quo etiaꝫ sita sit agnouisti. decursis omnibus que p̄mittere necessarium puto. viam tibi que te domum reuehat ostēdam: Pennas etiam tue menti quibus se in altum tollere possit affigaꝫ. vt perturbatione depulsa sospes in patriā meo ductu. mea semita. meis etiam vehiculis reuertaris

¶ Hic phia dat modū curandi ipm̄ Boetiū dicens Qm̄ dudū. s. in tercio libro vidisti formaꝫ vere b titudinis me mōstrante. i. docēte oībꝫ decursis. i. ꝑtransitis que puto necāria p̄mittere. ostēdam tibi viā que te reuehat id ē reducat domum. i. ad cognitionem vere beatitudinis ꝛ ego affigaꝫ. i. apponā tue mēti pennas. i. rōnes quibꝫ mens possit se tollere in altum vt depulsa ꝑturbatione contingente tibi ex affectu bonoꝝ temporalium reuertaris sospes in patriam meo ductu. mea semita. meis vehiculis ¶ Nota ꝙ ꝑ pennas quas philosophia promittit affigere menti Boetij intelligitur speculatio rōnis ꝛ intellectus virtus ꝛ sapientia Sicut eñ auis volando in altum deduciť auxilio pennarum. sic mens humana speculatione rationis ꝛ intellectus virtute ꝛ sapientia erigitur in ꝯtemplatione summi boni

¶ Metrum primum quarti libri

Unc etenī pēne volucres mihi
Que celsa ꝯscendant poli
Quas sibi cū velox mens induit
Terras perosa despicit

¶ Istud est p̄mū metrū huius quarti cuius primus versus dr̄ metrum alemanicū ab inuentore dactilicum a pede p̄dominante. Scd̄s versus diciť metrū archilogicū ab inuentore. iambicuꝫ a pede predominante.

Metrum primum

Aeris immensum supat globum
Nubesqz post tergum videt
Quiqz agili motu calet etheris
Transcendit ignis verticem
Donec in astriferas surgat domos
Pheboqz ꝯiungat vias
Aut comitetur iter gelidi senis
Miles chorusci sideris
Uel q̄cūqz micans nox pingitur
Recurrat astri circulum
Atqz vbi iam exhaustū fuerat satis
Polum relinquat extimum
Dorsaqz velocis premat etheris
Campos viridi luminis
Hic regū sceptrum dn̄s tenet
Orbisqz habenas temperat
Et volucrem currum. stabilis regit
Rerum chorsucus arbiter

In q̄ metro ph̄ia oñdit viam ꝑ quaz ꝑuenit ad ꝯgnitionē summi boni. ꝛ est ꝑ ꝯsideratōez creaturaꝝ q̄ gradatim sunt trāscendēde q̄usqꝫ inueniatur aliquid qđ p̄emineat omī creature. ꝛ istā viā tradit sub similitudine auis volātꝭ. Prio ꝙ tradit viā qua mens ꝑueniat ad ꝯgnitionem summi boni. scđo oñdit quid mēs iudicabit cuz illic peruenerit. scđa. ibi. Nuc te. Prio dr. dixi q̄ affigā pennas menti tue. sunt ꝛ eni mihi penne volucres. i. veloces. s. virtus ꝛ sapiētia que cōscendunt. i. penetrāt celsa. i. alta poli Quas pēnas cū mens velox sibi induit. i. assumit ipa posa. i. odio habens terras despicit eas querēdo vlterius creatorē ꝛ mens supat globū. i. spericum corpus īmēsi aeris cognoscēdo ꝙ vltra aerē est creator. Nubes videt post terguz. q2 vltra nubes querit cognitionem summi boni ꝛ transcendit verticē. i. summitatez ignis. qui ignis calet ex agili. i. veloci motu etheris. i. celi. ꝛ vlterius ꝑcedit, mens inuestigando donec surgat. i. eleuet. in domos astriferas. i. in orbem planetaꝝ. ꝛ ꝯiūgit vias suas phebo. i. soli. inuestigādo ꝙ sol nō est deus donec comitet iter gelidi senis. i. saturni. qui est supra solem. mens tunc existens miles chorusci sideris. i. dei qui est splendidū sidus. ꝛ vlterius ascendit sup orbes planetaꝝ donec ꝑcurrat id est ꝑtranseat circulū astri. i. celū stellatuz quo scz astro pingitur. i. ornatur micans nox. q2 nox stellis firmamenti illuminat. vbi. i. postq̄ satis fuerit exhaustum. i. speculatione euacuatū ꝙ nulla stellarum est deus. mens vlterius transcendit donec relinquat extimū polum. i. vltimū celū ꝛ p̄mat dorsa velocis etheris. i. firmamēti. s. ꝯpos. i. potēs reuerēdi lumis. s. dei Hic supra vltimū polum dn̄s regum. tenet sceptrū. i. imperiū ꝛ tempat. i. moderatur habenas id est regimina orbis ꝛ manēs stabilis in se regit volucrē. i. velocem

curum.i.circularem motũ corpoꝝ celestiũ. deus existens chоruscus arbiter.i.splendidus iudex rerũ ¶ Notandũ ꝙ dr ignem calere motu celi. ex quo videt ꝙ calor nõ sit ꝓpria ⁊ ꝑ se qualitas ignis cũ sibi debeatur ꝑ motum celi. Sed dicendũ ꝙ locus non solũ est cã ꝯseruatiua locati.sꝫ oim accidentium naturaliter ꝯsequentium. vñ qꝛ celũ est locus ignis nõ solum est cã ipsius ignis.sed etiam ipsius caloris ignem ꝯñtis.⁊ quia ꝓpria dispositio celi ẜm quam habet caliditatem super omnia est motus eius.ideo dicit ignem calere motu celi.non excludens per hoc quin calor sit per se qualitas ignis.

¶ Notandum ꝙ saturnum vocat gelidum semen. non ꝙ sit gelidus formaliter sed affectiue Est enim affectiuus gelu ⁊ frigoris.⁊ dicitur senex.quia motus eius tardus est ad modum senis.nam cursum suũ complet pluri tempore ꝙ̃ sol vel luna

Huc te si reducem referat via
Quã nunc requiris immemor
Hec dices memini patria est mihi
Hinc ortus.hic sistam gradum
Quod si terrarum placeat tibi
Noctem relictam visere
Quos miseri toruos populi timent
Cernes tirannos exules

¶ Hic ostẽdit phia qd Boetius iudicabat cũ transcendit creatutas ⁊ ꝑuenit in cognitionẽ dei dicens. O Boeci si via ducat te reducẽ.i.reuertentez a tꝑalibus huc.i. ad cognitionẽ dei Quã viam nũc immemor reqris Tũc dices Ego memini qui obnubilat⁹ fui affectu tꝑaliuz hic.s. in cõtemplatione dei est mihi patria hinc.s.a deo ortus supple sum.qꝛ ad eius imaginem creatus.hic.i.in ꝯtẽplatione dei sistam.i.figam gradum.i.ponam finalem quietem Quod si placeat tibi existenti in cognitione dei visere.i.cum desiderio videre noctem terraruz relictam.tu cernes.i.videbis toruos tyrannos.i.crudeles ꝓ̇ncipes quos miseri populi timent.illos toruos esse exules a vera patria sua.

notandum scdm. apstlum

¶ Notandũ ẜm Aplm Non habemus hic manentẽ patriam sed futuram inquirimus.hec eñ est vera patria a qua aĩa rõnalis per creatõnem a deo exiuit.ad quã nisi reuertatur esse quod a deo accepit.affectione terrenorum deturpatum prorsus amittit.ꝓpter quod dicit in secũdo metro tercij libri. Repetunt ꝓprios queqꝫ recursus Redituqꝫ suo singula gaudent. Nec manet vlli traditus ordo Nisi quod fini iunxerit ortũ Stabilemqꝫ sui fecerit orbem.

¶ Prosa secunda libri quarti

Boni bonum adipisci pñt quod desiderant.mali vero minime

¶ Hic incipit scda ꝓsa hui⁹ quarti Circa quã est sciendũ ꝙ phia in primo.li.vi.ꝓsa inuestigando cãm ⁊ radicem infirmitatis Boetij cognouit ꝙ boeti⁹ ex ignoran

Prosa secūda

Um ego pape inquam. vt magna promittis. nec dubito quī possis efficere. Tu modo quem exci/ aueris. ne moreris

tia finis rex malos hoīmines potētes. bonos vero impotentes putabat Item q2 ignorabat q̄bus gubernaculis mūdus regat. fortuitorum vices estimabat fluitare sine rectore. quia vero phīa iam ostendit quis sit finis rerum. ⁊ q̄bus gubernaculis mundus regatur Nunc phīa vult adhibere Boetio pfectam curam remouendo dolores in quos Boetius incidit ex ignorantia premissoꝝ. Et primo Boetius hoc petit ⁊ phīa secundo illud prosequitur ibi. Primum igitur. dicit primo. Tum igitur scʒ finito sermone philosophie. Ego Boetius inq̄ꝫ pape est interiectio ammirantis o philosophia tu magna promittis nec dubito quin possis efficere id ē ad effectum producere tu modo ne moreris id est non protrahas me quem excitaueris ad audiendum ¶ Notandum q̄ sapiens nihil promittit quod adimplere nō possit. q2 opus sapiētis est nō mentiri. Ergo dc Boetius phīe Sicut magna ꝑmittis nō dubito quin efficere possis

¶ Hic phīa ꝓseq̄tur intentū ⁊ primo probat bonos semꝑ esse potentes ⁊ malos impotentes. cuius oppositum putabat Boetius. ⁊ tāgit pmo modū ꝑ quem vult ostendere. scđo ostendit ⁊ probat intentum suū rōnibꝫ. ibi Quo scʒ

P. Primum igitur inquit bonis semper adesse potentiam. malos cunctis viribus esse desertos agnoscas lice/ bit. quorum quidem alterum demonstratur ex altero. Nam cum bonū malumqʒ contraria sint. si bonum potēs esse cōstiterit. liquet imbecillitas mali. At si fragilitas clarescat mali. boni firmitas nota est. Sed vti nostre sen/ tentie fides abundantior sit. alterutro calle procedam. nunc hinc. nūc inde proposita confirmans

Primo dc. O Boeci ꝑmum licebit vt agnoscas bonis semꝑ adesse potentiam ⁊ malos esse desertos id est priuatos cunctis viribꝫ quorū alterum scʒ bonis semper adesse potentiaʒ demōstratur ex altero scilicet ex hoc q̄ mali sunt viribus deserti. et huiꝰ causam subdit dicens. nam cum bonuʒ ⁊ malū sint contraria. si bonum esse potens cōstiterit. liquet id est manifestuʒ fuerit imbecillitas id est impotentia mali. et si fragilitas clarescat mali. firmitas boni nota est. Sed vt abūdantior sit fides nostre sententie alterutro calle id est vtraqꝫ via ꝓcedā ꝯfirmans ꝓposita

nunc hinc.s.ex firmitate. nūc inde ex fragilitate mali ¶ Notandū φ phia dictū suū φ si boni sunt potentes mali sꝫ impotētes. fundat super ꝯsideratione topicā. s. si ꝓpositum in ꝓposito ꝛ oppositum in opposito vt si sanitas est bona egritudo est mala. Dicit φ velit ꝓcedere vtraqꝫ via ex potētia bonoꝝ ꝓbando impotentiā maloꝝ. ꝛ ex impotētia maloꝝ potentiā bonoꝝ. q2 si tm̄ vnū istoꝝ ꝓbaret. ꝛ ex hoc reliquū ꝯcluderet ꝑ locū a ꝯtrarijs esset argumentū verisile ꝛ nō necessariū. ꝛ ideo vtrāqꝫ partem vult ꝓbare ꝛ ex vtroqꝫ reliquū concludere

¶ Duo sunt quibus oīs humanoꝝ actuum constat effectus. voluntas scꝫ ac potestas. Quoꝝ si alterum desit nihil ē quod explicari queat. Deficiente etem̄ volūtate: ne aggreditur quidē quisqꝫ quod non vult. At si potestas absit: volūtas frustratur. Quo fit vt si quem videas adipisci velle qđ minime adipiscatur: huic obtinendi quod voluerit. defuisse valentiam dubitare non possis. B. Perspicuum est inquam. nec vllo modo negari potest P. Quem vero effecisse quod voluerit videas. num etiam potuisse dubitabas. B. Minime. P. Quod vero quisqꝫ potest in eo validus: quod vero non potest. in hoc imbecillis eē cēsendus est. B. Fateor inqꝫ

¶ Hic phia ꝓbat intē tum rōibus. scđo excludit quandam dubitationem. ibi. Sed pñt. tercio cōfirmat principale intentuꝫ autoritate platonis. ibi. Ex quibꝫ omnibus. Primo ꝓbat bonos sp esse potentes. et malos impotentes duabus rōnibus. secūdo ad idem oñdendum coacervat breues ratiōes. ibi. Sed qm̄ te. Prima in duo ꝑm duas rōnes. secunda ibi. Rursus inqt Primo p̄mittit duo necessaria ad primā rōem secūdo ex p̄is arguit. ibi Oēs igit hoies Primo p̄mittit vnū necessariuꝫ scđo aliud ibi. Meministi ne. Primo đt. Duo sunt p̄ncipia quibꝫ constat. i. ꝑmanet oīs effectus humanoꝝ actuum. scꝫ volūtas ꝛ ptās quorum si alterū desit nihil est quod queat effectus explicari id est fieri. Qđ declarat. deficiente em̄ voluntate nullus effectus producitur. quia nullus aggreditur quod nō vult. ꝛ si potestas absit. voluntas frustratur. quo fit id est ex quo sequitur vt si videas aliquē velle adipisci quod minime adipiscitur. non potes dubitare huic defuisse valentiam id est potentiam optinendi quod voluerit. Et iō đt Boetius. Perspicuuꝫ est nec vllo modo dubitari potest. Et subdit philoso

Prosa secunda

phia Quem vero videas effecisse quod voluerit non dubitabis eū nō potuisse id est non habuisse potentiā. Et dt Boetius Minime. Tūc phia concludit tanq̄ manifestū ex dictis dicens. Illud q̄ quisq̄ potest in eo est validus id est potens. Et dt Boetius Fateor inq̄ ¶ Nota q̄ phia dicit nullus aggreditur quod non vult. Contra. aliquis nolens interficit vel ledit hominē. ergo aliquis aggreditur quod nō vult. Item aliquis cogitur facere aliquid contra voluntatem suam ꝛ sic aggreditur quod non vult. Dicendū q̄ phia loquitur hic de effectu spontaneo qui ex intentione procedit. non de eo qui casu contingit. Vn̄ dicēdum ad primū q̄ voluntas potest ꝓpari vel ad ipsam actionem quam aliq̄s ꝑmo aggreditur. et sic non deficit volūtas. vel pōt comparari ad p̄ns illam actionem. ꝛ sic potest deficere voluntas. vt si aliq̄s nolens hominē interficit. Ad scōm dicendū Illud quod quis coactus facit ē voluntarium mixtum tamen simpliciter est inuoluntariū. Aliq̄s em̄ coactus magis vult hoc facere q̄ sustinere penam vel perdere vitam. et ita respectu talis effectus non deest voluntas sed quantū ad actum interiorem voluntas semꝑ libera est et cogi non potest.

¶ Hic phia premittit secundū vtile ad rōnem. ꝛ est resumptio q̄rundam prius dictorum dicens Meministi ne esse collectum id est conclusum superioribus rōnibus oēm intentionē humane voluntatis festinare id est tendere ad beatitudinem que volūtas agitur id ē ducitur diuersis studijs Respōdet Boetius Memini inquā illud esse demonstratū. Itē querit philosophia. nunq̄d recordaris beatitudinē esse ipsum bonum. ꝛ eo modo desiderari bonū ab omnibus cū beatitudo petit̄ id est desideratur. Respondet Boetius.

P. Meministi ne igitur inq̄t superioribus rōnibus esse collectum. intentionem omnē voluntatis humane que diuersis studijs agitur ad beatitudinē festinare. B. Memini inq̄ id quoq̄ esse demonstratū. P Non recordaris beatitudinē ip̄m esse bonum eoq̄ mō cū beatitudo petit̄ ab oībus desiderari bonū. B. Minime inq̄ recordor q̄m id memorie fixū teneo.

Minime recordor quia istud fixum teneo memorie.

¶ Notandum q̄ recordari est aliquid reducere ad memoriā quod per obliuionem est lapsum a memoria. Et quia beatitudinem esse ipsum summum bonum non exciderat a mente Boetij sed semper remanebat in habitu ideo dicit se non recordari de hoc sed in memoria tanquam fixum tenere.

P. Oēs igit̄ homīes boni pariter ac

¶ Hic phia arguit ex dictis ꝓbans bonos eē

mali indiscreta intentione ad bonum peruenire nitũtur. B. Ita inq̃ꝫ consequens est. P. Sed certum est adeptione boni bonos fieri. B. Certuꝫ est P. Adipiscũtur igitur boni quod appetunt. B. Sic videtur. P. Mali vero si adipiscerentur quod appetunt bonuꝫ mali esse non possent. B. Ita est. P. Cum igitur vtriqꝫ bonum petant. sed hi quidẽ adipiscantur: illi vero minime Num dubiũ est bonos quidẽ potentes esse. qui vero mali sint imbecilles B. Quisquis inquã dubitat. nec rerũ naturam: nec consequentiaꝫ potest cõsiderare rõnum

potẽtes ꝛ malos impotentes tali rõne. Quicũqꝫ adipiscunt̃ qđ volũt sunt potẽtes. ꝛ q̃ nõ adipiscũtur qđ volunt sunt impotẽtes ex p̃mo p̃ambulo. Sed boni adipiscunt̃ qđ volunt. s. summũ bonũ. mali licet velint nõ adipiscunt̃ ipsuꝫ qꝛ si mali adipiscerẽtur summũ bonuꝫ nõ essent mali. g̃ boni sunt potentes. mali impotentes. Vñ dicit in lr̃a. Oẽs hoĩes boni ꝛ mali nitũtur p̃uenire ad bonũ indiscreta intẽtione. i. indiuisa intẽtione. dr Boetius Jta ꝯñs est ad dicta. Subdit phĩa. certuꝫ est bonos fieri adeptõe boni. Certũ est dr Boetius. Jgit̃ ꝯcludit phĩa boni adipiscunt̃ qđ appetunt id est volunt. dicit Boetius. sic videt̃. Dicit phĩa. si mali adipiscerent̃ bonũ qđ appetunt nõ possent esse mali. Jta est dr Boetius. Jgitur ꝯcludit phĩa. Cũ vtriqꝫ petant bonũ. sed hi. s. boni illud adipiscant̃. illi vero mali minime. nõ est dubiũ bonos est potentes. q̃ vero mali sunt imbecilles id est impotentes. Rñdet Boetius Quicũqꝫ dubitat de hoc. non p̃t considerare naturam rerum nec consequentiã rõnum ¶ Notandum ꝙ quia veritas ꝓpõnum fundatur super naturam rerum qui negat veritatem ꝓpõnum non potest considerare naturam rerum. silr̃ negans veritatem ꝓpõnum non potest cõsiderare ꝯñam rõnum. quia ꝯña rationũ supra veritatem ꝓpõnum fundat̃. iõ dr Boetius. Qui dubitat de p̃missis nõ potest considerare naturã rerum nec ꝯñam rõnum

¶ Hic phĩa ponit secũdam rõnem dicens. Si sint duo quibꝫ sit idem ꝓpositum. i. eadem intẽtio faciendi aliquid ſm naturaꝫ. ꝛ vnus eorum agat id ipsum et perficiat ipsuꝫ naturali officio. i. naturali organo. alter

P. Rursus inquit. Si duo sint quibus idem ſm naturã ꝓpositũ sit eorũ qꝫ vnꝰ naturali officio id ip̃m agat atqꝫ pficiat. alt̃ ꝟo naturale illđ officiũ mĩme administrare q̃at. alio ꝟo mõ ꝙ

Prosa secūda

nature cōuenit nō q̇dem impleat pro
positū suū sed imitet̄ implentē. Quez
nā horum valentiorem esse decernis.
B. ⁊ si coniecto inq̄ȝ quid velis. plani
us tamen audire desidero P. Ambu
landi inq̇t motū ſm naturam esse ho
minibꝫ num negabis B. Minime in
q̄ȝ. P. Eiusqȝ rei pedū officiū eē natu
erlua nu in dubitas. B. Ne hoc qui
dem inq̄ȝ. P. Si q̇s igitur pedibꝫ in
cedere valēs ambulet. aliusqȝ cui hoc
naturale pedum desit officium. mani
bus nitens ambulare conetur. q̇s ho
rum iure valentior existimari pōt. B.
Contexe inq̄ȝ cetera. naȝ q̇ naturalis
officij potens. eo q̇ idem nequeat. va
lentior sit nullus ambigit. P. Sȝ sū
mū bonuȝ quod eque malis bonisqȝ
ppositū. boni q̇dem naturali officio
virtutum petunt. Mali vero variam
ꝑ cupiditatem quod adipiscendi bo/
ni naturale officiū non est. idem ipm
conant̄ adipisci. An tu aliter existias
B. Minime inq̄ȝ. nam etiaȝ qđ est cō
sequēs ptȝ. Ex his em̄ que concesse/
rim bonos quidem potentes. malos
vero esse necesse est imbecilles P. Re
cte inq̇t precurris. idqȝ (vti medici spe

vero mīme q̄rat admi/
nistrare id est adimple/
re illud officium. sed alio
mō q̄ȝ nature cōueniat.
nō impleat ꝓpositum sȝ
imitetur implentē. quez
hoꝝ duoruȝ decernis. i.
iudicas esse valentioreȝ
. i. potētiorē. Dicit Boe
tius. Etsi ꝑ q̄ȝuis ꝯiec
to. i. cōsiderem q̇d velis
tū ego desidero plenius
audire de te. Tūc phia
declarat sibi in exemplo
dicēs. Num negas mo
tum ambulādi homībꝫ
inesse ꝑ naturam. Di/
cit Boetius. Minime
nego Et phia. nū etiaȝ
dubitas eius rei. i. actꝰ
ambulādi eē officiū na/
turale pedū. Dicit Bo
etius. Nec h̄ dubito et
phia. Si q̇s igit̄ ābulet
valens incedere pedibꝫ
Alius āt cui h̄ officiuȝ
desit manibꝫ nitēs. i. la/
borās ābulare conet̄ q̇s
hoꝝ p̄t estimari valen/
tior dr̄ boetius ꝯtexe ce
tera. q. d. ꝓcede in rōne
tua q̇a nullus ambigit.
q̇n potēs natural̄ officij
sit valētior eo q̇ nō p̄t in
idem officiū. Tūc phia
isti ꝓpōni ꝑmisse tanq̄ȝ
maiori adiūgit vnā mi
norem dicēs Sed sum/
mū bonuȝ qđ eq̄ bonis
et malis ē ꝓpositū. boni
q̇dem petunt id est adi/
piscuntur officio natura
li scilicet virtute. mali ve
ro conantur adisci id ip
sum per variam cupidi
tatem rerum tempora/

lium quod non est offici um naturale adipiscen/ di boni. An tu o Boe/ ci estimas aliter. Cui

rare solent) indicium est erecte iam re sistentisqȝ nature.

Boetius. Minime inq̄. ⁊ Boetius q̄si p̄currendo ꝯclusit principale intentū dicens. Nam etiā illud qđ est ꝯsequens ptȝ mihi. Ex his em̄ q̄ ꝯcesserim necesse est bonos esse potētes. malos vero imbecilles. ⁊ phia applaudens Boetio đt. Recte inquit p̄curris. ⁊ illud est signū sicut me dici soleut sepa re indicium .i. signū recte nature ⁊ nature resistentis sup ple ipsi morbo ¶ Notandū ꝙ ex lr̄a format talis rō. Qn̄ duo inten dunt aliqđ ꝓpositum naturaliter. quod id ꝓpositum ꝯseqtur officio na/ turali ē potēs. ⁊ qđ non ꝯseqtur illud ꝓposituȝ naturali officio est impo tens. Sed tam boni q̄ȝ mali naturaliter tendunt ad beatitudinē ⁊ boni ipsam ꝯsequunt naturali officio scȝ virtute. mali aūt non. g̊ boni sit po/ tentes. mali vero impotētes. ¶ Nota circa vltimū ꝙ medici solēt accipe signa p̄gnostica sanitatis ex egro qn̄ patiens erigit se ⁊ p se vtit fortiori remedio. Sic in Boetio signū erit ꝯualescētie ⁊ sanitatis ꝙ ip̄e rōem p hic remediantē quasi p̄currens p se ꝯpleuit

¶ Hic phia coaceruat q̄sdam alias rōnes bre ues ad ꝓpositum ostenden dū. Et sunt q̄tuor rōes Scd̄a ibi. Considera vero. tercia ibi. In q̄ re quarta ibi. Cum enim. Primo đt. Sed qm̄ te ꝯspicio promptissimuȝ ad intelligendū ego co/ aceruabo .i. ꝯponā cre bras rōnes. Vides em̄ quanta pateat infirmi/ tas viciosoꝝ hominum cum nec ad hoc queant

Sed quoniam te ad intelligendum promptissimū esse conspicio. crebras coaceruabo rationes. Vide em̄ quā ta viciosoꝝ hominum pateat infirmi tas. q̄ nec ad h̄ q̄dē ꝑuenire q̄ant. ad quod eos naturalis ducit ac pene ꝯ pellit intentio. Et quid si hoc tam ma gno ac pene inuicto preeuntis natu/ re desererent auxilio

peruenire ad quod ducit ⁊ ꝯpellit eos naturalis intentio. ⁊ quid essȝ de istis malis censendū si deserent hoc auxilio nature preeuntis tam ma/ gno ac pene inuicto. q. d. nihil aliud censendū est nisi ꝙ impotentie eoꝝ hoc asscriberetur. ¶ Notandū ꝙ tam boni q̄ȝ mali vniuersaliter tē dunt ad bonū. ⁊ mali deficiunt ab eo quod competit eis s̄m naturā. ex hoc arguitur sic. Maxima impotentia est deficere ab eo quod natura in tendit. ⁊ hoc faciunt mali ergo sunt impotentes ¶ Notandū ꝙ đt pene inuicto. ꝙ appetitus naturalis boni non habet contrarium repug/ nans quo vincatur. sed tamen per ignorantiā ⁊ errorem vicioꝝ peruer titur. ⁊ ita aliquo mō vincit. licet non directe

¶ Hic phia ponit secū/ dam rōem. ⁊ dicit. ꝯsi/

Cōsidera vero q̄nta sceleratos homi

nes habeat impotentia Neqꝫ em̄ le/uia aut ludicra p̄mia petūt. q̃ ꝯseq̃ atqꝫ obtinere nō p̄nt. sed circa ip̄am reꝝ summā verticemqꝫ deficiūt Nec in eo miseris cōtingit effectus. ꝙ solum dies noctesqꝫ moliuntur

dera ex his q̃ dicā quāta impotētia habeat sceleratos homines. Nūc em̄ appetunt p̄mia leuia et ludicra. i. iocosa. ſꝫ ip/si deficiūt circa ipsarum reꝝ summā id est ꝑfectōnem atqꝫ verticem Nec ꝯtingit ipsis miseris ef/fectus boni in eo. i. ꝓpter hoc ꝙ ipsi moliunꝶ. i. laborāt acq̄rere dies ⁊ noctes id est transitoria ⁊ tēporalia bona ¶ Nota ex lr̄a formatur talis rō. quāto maius est il/lud a q̊ aliq̄s deficit. tāto maior est suus defectus ⁊ in maiorem impotētiam cadit. sen illud a quo mali deficiūt nō est q̇d vile ⁊ modicū. sed est summū bonū. g̃ maloꝝ maxima est impotentia.

¶ Hic ph̄ia ponit terciam rōnem ꝓbando bonos maxime eē po/tentes ꝯtractando exemplū supra positum. ⁊ ex hoc ꝯcludit malos maxime esse impotētes.

In qua re bonoꝝ vires eminent Sicut enim cū q̃ pedibꝰ incedens. ad eū locū vsqꝫ peruenire potuisset. q̊ nihil vlteriꝰ preuiū iaceret incessui. ambu/landi potentissimuꝫ eē censeres. ita eū q̃ expetendoꝝ finem. q̊ nihil vltra est apprehendit. potentissimū necesse est iudices. Ex quo fit. quod huic obia/cet. vt. ijdem scelesti viribus omnibꝰ videanꝶ esse deserti

Et ꝺr in qua re scꝫ assuetu/die bone desiderati emi/nent vires bonoꝝ supra vires maloꝝ Sicut em̄ censeres. i. iudicares eē ambulādi potentissimū qui pedibus incedens potuisset peruenire vsqꝫ ad eum locū quo vlte/riꝰ nihil preuiū. i. mani/festū iaceret incessui. ita necesse est ꝙ euꝫ iudices potentissimū qui apprehendit finē expetendoꝝ quo nihil est vltra. tales āt sunt boni. Ex quo fit id est seq̄tur quod huic obiacet id est ꝯtrarium est vt ijdem scelesti id est mali videantur deserti omnibus viribus ¶ Notandū ꝙ sicut viator aliquis ꝺr potens cum ambulat ad eum locum vbi nihil amplius restat de via. sic boni quando ꝑueniunt ad finem ⁊ ad bonum qđ trās/cendi non p̄t. ideo dicuntur potentes. mali autē q꜡ ipsum attingere non possunt. dicuntur impotentes.

Cur em̄ relicta ꝟtute vicia sectanꝶ. inscitia ne bonoꝝ. sed q̇d eneruatius ig

¶ Hic ph̄ia ponit q̄r/taꝫ rōem. scđo excludit quādam dubitationeꝫ bi. Quod quidem.

norantie cecitate. An sectanda nouerunt sed transuersos eos libido precipitat. sic quoqȝ intempantia fragiles. qui obluctari vicio nequeunt. An scientes volentesqȝ bonum deserunt. ad vicia deflectunt. Sed hoc modo nō solum potentes esse. sed omnino esse desinunt. Nam q̇ cōmunē oīm finem relinquunt. pariter quoqȝ esse desistūt

Rō quā intēdit in summa est ista. mali qñ relicta ꝟtute declinant ad vicia. aut sciunt bonum esse adherere ꝟtuti. aut nesciunt. si nesciunt peccant ꝑ ignorantiā. nihil āt est impotētius ignorantia. ergo mali peccātes ignorātia sunt impotentes. Si āt sciunt bonuȝ esse adherere ꝟtuti ⁊ declinant ad vicia. aut volentes derelinquunt bonū aut non. Si non volentes sed attracti libidine passionū ꝯuertunt ad vicia ꝙ sint impotentes. qꝛ maxima impotentia est non posse resistere passionibꝫ. Si autē scientes ⁊ volentes relinquunt bonū seqtur ꝙ non tm̄ fiunt impotentes sȝ etiam ꝙ oīno non sint. Cuȝ em̄ oīs natura inq̄ntum hmōi habeat ordinem ad finem inq̄ntum aliqd desistit ab ordine ad fineȝ intm̄ deficit a natura. ⁊ ꝑ ꝯñs abesse ipsi nature. Istam rōnem pretendit in lr̄a et dicit Cur em̄ relicta virtute mali sectant᷑ vicia. ne pro nunquid hoc est ex inscitia. i. ex ignorantia bonoꝝ Sed quid est eneruatius. i. debilius cecitate ignorantie. q. d. nihil. An ipsi nouerunt sectanda bona. sed ipos trāsuersos libido. i. cōcupiscentia p̄cipitat in vicia ⁊ sic ipsi fragiles in tpantia. i. ꝓpter intpantiā libidinis neqūnt vicio obluctari. i. resistere. An scientes ⁊ volentes deserunt bonū ⁊ deflectunt᷑ ad vicia voluntate ⁊ scia. sed hoc mō non potentes esse desinunt sed oīno desinūt esse. Cuius assignat rōnem. nam q̇ relinquūt cōem finem oīm q̄ sunt. s. deum q̇ est ipm esse. pariter esse desistunt ¶ Notandū ꝙ primū ens verissime habȝ esse. nam ipm est cā esse oībus vt sint. vt pȝ ꝑ ꝯmentatorē. ij. metaphis. et p̄mo celi ⁊ mūdi Ab hoc ente deriuatū est singulis esse ⁊ viuere. quāto ergo magis ꝑ vicia aliquis recedit a primo esse. tanto magis desinit esse. vñ Gregorius in li. moraliū loquēs de dyabolo dt. ꝙ dyabolꝰ bñ dr non esse. qꝛ a summa essentia recessit ⁊ ꝑ hoc quotidie excrescēte defectu tendit ad non esse. qm̄ ab eo qui veꝛ est esse cecidit ¶ Notāduȝ ꝙ phia tres assignat causas ex qbus oīe pctm̄ procedit. Oīs em̄ peccans vel peccat ex ignorantia. ⁊ hunc modū primo tangit. vel peccat ex impotentia resistendi. ⁊ istū scđo tangit. vel ex voluntate ⁊ malicia. ⁊ illum modū qꝛ grauior est vltimū ponit

Qđ q̇dem cuipiā miꝝ forte videat᷑. vt malos qui plures hoīm sunt eosdē nō esse dicamus. Sed ita sese res habet

¶ Hic phia excludit dubitationē. Aliqs em̄ dubitaret qūo aliquis posset esse malus ⁊ tñ dici non esse. hoc excludit phia dicens. mirū forte

Prosa secunda

Nam qui mali sunt eos malos eē nõ abnuo. sed eosdē esse pure atq̧ simplr̃ nego Nã vti cadauer. hoīem mortuũ dixeris. simplr̃ vero hoīem appellare nõ possis. ita viciosos malos quidez esse ꝯcesserim. sed eē absolute nequeã ꝯfiteri Est eñ qđ ordinem retinet seruatq̧ naturã Quod vero ab hac deficit esse etiam quod in sua natura situz est. derelinquit

videat cuipiam .i. alicui vt malos qui plures sũt hoīm. dicamꝰ ipsos nõ esse Sz ita res se hz q̃uis mirũ videat. Nam qui sũt mali eos esse malos nõ abnuo .i. nego. sz ipos simplr̃ ꝛ pure eē nego Nã sicut cadauer hominē mortuũ dixeris simplr̃ aũt hoīem appellare nõ possis. Ita viciosos malos eē ꝯsenserim sz nequeã ꝯfiteri ipos absolute eē sine determinatione distrahente. ꝛ replicat cãm prius dictã dicēs Solũ eñ illud est qđ ordinē recte seruat in natura. qđ aũt ab hac natura ꝛ ab ordīe deficit etiã esse qđ in sua natura sitũ est derelinq̃t ¶ Notandũ ꝙ malũ est determinatio distrahēs sicut ꝛ mortuũ. vñ sicut ꝯcedendũ est cadauer hoīs eē hoīem mortuum. nõ tñ simplr̃ ꝯcedendũ est cadauer esse hoīem. sic quecũq̧ malũ ꝯcedendum est esse malũ. nõ tñ simplr̃ ꝯcedendũ est ipm esse. vñ sicut patebit tercia prosa. hoīes ꝯuersi in maliciam humanam amiserunt naturã. ergo ꝑ maliciam homines desinũt esse quod fuerant.

¶ Hic phĩa excludit dubitatōem ꝯtingentē circa p̃ncipale ꝓpositũ Ostensum est eñ ꝙ mali sũt impotentes. aliq̃s dubitaret q̃uo hoc veruz sit cũ tñ ꝯsuetum sit dicere ꝙ mali pñt. hoc soluit phĩa. scđo oñdit ꝙ potentia maloruz nulla sit

Sed pñt inq̃es mali Ne ego q̃dē negauerim. sz hec eoꝝ poña nõ a viribꝫ sz ab ībecillitate descēdit Pñt eñ mala q̃ minime valerēt si ī bonoꝝ efficiētia manere potuissent. Que possibilitas eos euidētius nihil posse demõstrat.

ibi. Nã si vti. dr primo O boeci tu inquies obĳciendo ꝯtra p̃dicta ꝙ mali pñt f̃m ꝯsuetudinem loquendi. Rñdet phĩa ego nõ quidē negauerim quin mali possint sz hec potentia ipoꝝ nõ descendit a viribus sed ab imbecillitate .i. a fragilitate qđ declarat. qꝛ mali pñt q̃dem mala. que minime valerēt .i. possent si potuissent manere in efficientia eoꝝ bonoꝝ .i. si efficiētia maloꝝ eēt talis qualis illa quã hñt boni que potissima est vt pꝫ ex dictis. que possibilitas maloꝝ qua pñt mala. demõstrat eos euidētius nihil posse.

¶ Notandũ ꝙ dr malos minime posse mala si ꝑmaneant in efficientia bonoꝝ ex quo videt ꝙ boni uon pñt facere malũ. nec ꝑ ꝯñs peccare. qđ est falsum. cum iustus septies in die cadat ꝛ fortior resurgit f̃m scripturã

Ad hoc dicendū ꝙ boni non pn̄t facere malū ex electione recte rōnis que semꝑ deprecaṫ ad optima. licet de potentia absoluta possint facere malū. inquantum tn̄ potentia eoꝝ ꝯiungiṫ voluntati ⁊ electioni qua eligunt bonum ⁊ non malum. sic dicūtur non posse facere malum.

Nā si vti pauloante collegimus. malum nihil est. cū mala tantūmō. nihil posse ip̄robos liq̄t. B. Perspicuū est

¶ Hic ꝓbat ꝙ potētia maloꝝ nulla sit tripliciter. scd̄a ibi Atq3 vt intelligas. tercia ibi. Huc accedit. Primo dt. sicut collegim⁹ pauloāte malum nihil est. ⁊ mali tm̄ pn̄t mala. ex hoc licquet ip̄robos nihil posse Et dicit Boetius. ꝑspicuum est ¶ Notandū ꝙ rō sic formaṫ. Posse malū est posse nihil. cū malū nihil sit. sed mali tm̄ possunt mala. g̃ possunt nihil. ⁊ ꝑ ꝯn̄s nulla est eoꝝ potentia ¶ Notandū ꝙ de hoc ꝙ malū nihil sit. visuz est p̄us. ⁊ dt Aug⁹. Cum vniuerse nature ꝑ verbū dei facte sint. iniquitas ꝑ ipsum facta non est. quia iniquitas nulla substantia est. ⁊ peccatum nō est natura sed inicium nature appetēt3 illud quod nō est sui ordinis.

P. Atq3 vt intelligas quenā sit hui⁹ potentie vis. summo bono nihil potētius esse pauloante diffiniuimus. B. Ita est inq̄. P. Sed idē inquit facere malū nequit. B. Minime. P. Est igiṫ inquit aliq̄s qui oīa posse hoīes putet. B. nisi quis insaniat nemo. P Atqui idem pn̄t mala. B. Utinā quidem inq̄ non possent. P. Cū igiṫ bonoꝝ tm̄modo potens possit oīa. non vero queant oīa potentes etiam malorum. eosdem qui mala pn̄t. minus posse manifestum est.

¶ Hic ꝓbat idem alio mō dicēs O boeci q̄nā sit vis hui⁹ potētie qua mali dicūṫ posse sic ꝯsidera ex dicēdis. Nos pauloante diffinuim⁹ nihil esse potenti⁹ summo bono. s. deo Ita est dt Boetius. ⁊ phia Sed ide3 sc3 summū bonū non pt facere malum. Minime dt boeti⁹ Et phia. Est igiṫ aliq̄s q̄ putet hoīes oīa posse Nemo dt Boetius nisi quis insaniat. ⁊ phia subiungit. idē homines pn̄t male facere. Utinam nō possent dt Boetius Igiṫ phia arguit Cū igiṫ tm̄mō potēs bonoꝝ possit oīa nō aūt pn̄t oīa potētes malorum, manifestum est eosdem minus posse qui mala possunt ¶ Nota ꝙ posse malū magis arguit impotentia3 q̄3 potentiam. q2 si argueret potentiam tunc debereṫ oīpotentissimo. s. deo qd̄ falsum ē. vnde pt argui ex littera sic. deus potest omnia ⁊ non potest malum. mali non possunt omnia ⁊ possunt malum. ergo posse malū magis arguit impotentiam q̄3 potentiam

Prosa secunda

¶ Hic ꝓbat idem tercio mō dicens Huc accedit ꝙ ostēdimus oēm potentiam esse numerandā inter expetenda .i. desideranda referri ad bonum velut ad qddam cacumē .i. ꝑfectionem sue nature. sed possibilitas id est potentia patrādi sceleris .i. faciendi malū non potest referri ad bonū. Igitur expetēda nō est. omnis aūt potentia expetenda est. liquet igiꝭ potentiā maloꝝ nō esse potentiam ¶ Notandum ꝙ rō sic potest formari ex littera. Ois potentia que est potentia natura est appetēda ꝛ referꝭ ad bonū. ergo potentia mali non est potentia

Huc accedit ꝙ oēm potentiā inter expetenda numerandā. oīa qꝫ expetenda referri ad bonū. velut ad qddā nature sue cacumē ośndimus Sꝫ patrādi sceleris possibilitas. referri ad bonū non pt. expetēda igiꝭ nō est Atq̄ ois poña expetenda est Liquet igiꝭ maloꝝ possibilitatem. nō esse potentiam

¶ Hic ex dictis concludit ꝯclusionem ꝑncipalē ꝯfirmādo eam autoritate Platonis dicēs Ex quibꝫ iā declaratis apparet minime dubitabilis potētia bonoꝝ ꝛ infirmitas maloꝝ ꝛ liq̄t verā esse illam sentiam platonis. Solos sapientes posse facere qd desiderāt. improbos ꝟo explere posse qd libeat .i. qd libidini placeat. qd ꝟo desiderent rōnali appetitu malos explere nō posse. Faciūt eīn mali q̄ libet .i. q̄ libido expetit dū putāt se adepturos bonū qd desiderāt ꝑ ea quibꝫ delectenꝭ. sed minime adipiscunꝭ qm̄ ꝓbra .i. vicia vel hoīes viciosi nō veniūt ad beatitudinē ¶ Notandū ꝙ desideriū est appetitus rōnalis. libitū aūt spectat ad appetitū sensualē. licet ergo mali affectēt btitudinē appetitu naturali. tn̄ qꝛ faciūt qdlibet sequētes appetitū sensitiuum ideo ad btitudinē nō ꝑueniūt. sapientes aūt q̄ ꝯtēnunt delectatōes sensuales ꝛ innittunꝭ intellectualibꝫ ipi sīs q̄ ꝑficiūt aīam suā scia sui creatoris qui de nihilo fecit eos vt scribiꝭ in libro de pomo. Anima non tristabiꝭ neqꝫ ꝯturbabitur cū recedit a corpore vt scribitur in eodem

Ex quibꝫ oibꝫ bonoꝝ quidē potētia. maloꝝ ꝟo minime dubitabilis apparet infirmitas Verāqꝫ illā platonis eē sententiā liquet. solos qd desiderēt facere posse sapientes. iprobos ꝟo exercere quidēꝫ qd libeat. qd ꝟo desiderēt explere nō posse Faciūt eīn q̄libet. dū ꝑ ea quibꝫ delectanꝭ id bonum quod desiderant. se adepturos putant. sed minime adipiscuntur. quoniaꝫ ad beatitudinem probra non veniunt

¶ Metrum secundum quarti libri

Uos vides sedere celsos
Soliȷ culmine reges
Purpura claros nitentes
Septos tristibus armis
Ore toruo comminantes
Rabie cordis anhelos
Detrahat si quis superbis
Uani tegmina cultus
Jam videbit intus artas
Dominos ferre catenas
Hinc cum libido versat
Auidis corda venenis
Hinc flagellat ira mentem
Fluctus turbida tollens
Meror aut captos fatigat
Aut spes lubrica torquet
Ergo cum caput tot vnum
Cernas ferre tyrannos
Non facit quod optat ipse
Dominis pressus iniquis

¶ Jstud est metrũ secũdum hui⁹ q̃rti. Et est metrꝫ mixtũ. pmũ dr alemanicũ ab inuentore trochaicũ a pede predominãte. scdꝫ dr feregratiũ ab inuẽtore. spondaicũ a pede predominãte Jn quo metro phĩa oñdit qũo potẽtia malorũ sit ꝯsideranda in quibꝫ maxime videř esse. sicut reges ⁊ pncipes. ⁊ dr incipiendo ꝯstructiõeꝫ in septimo versu. Si quis detrahat .i. remoueat ꝑ ꝯsideratõnem. ⁊ intellectũ tegmina .i. tegimina vani cult⁹ exterioris superbis regibus Quos reges vides sedere celsos culmine .i. altitudĩe soliȷ .i. cathedre quos vides claros purpura nitentes septos .i. circũdatos armis tristib⁹ .i. ꝯtristantibus. Reges inqꝫ cõminantes .i. minas imponentes miserꝭ toruo ore .i. crudeli aspectu anhelos .i. cupidos vel festinos rabie cedis .i. crudelitate mortꝭ Jã videbit dños tales ferre intus .i. in aĩo artas catenas .i. macula viciorum. Qd manifestat subdens hinc em̃ .i. ex vna parte libido .i. ꝯcupiscentia versat .i. precipitat corda taliũ tyrannorum auidis venenis Hinc .i. ex alia pte ira turbida flagellat .i. punit mentẽ ipsoꝝ. ita inqꝫ tollens .i. excitans fluctus .i. disturbia aut captos infortunio aliquo merore ipsos fatigat Aut spes lubrica id est vana torquet. Cum ergo cernas vnum caput id est vnuꝫ pncipem ferre id est sustinere tot tyrannos id est passiones tyrannizantes. ipse pressus iniquis dominis .i. viciȷs dñantibus non facit qd optat

¶ Nota ꝙ intentio philosophie est dicere. si quis visu posset penetrare corda principum quos videt sedere in altis soliȷs ornatos claris in

dumentis hn̄tes arma terrētia ꝛ toruo vultu respiciētes miseros statim visu ꝯgnosceret ipsos ligatos multꝫ catenis insolubilibꝫ .s. passionibꝫ ire spei timoris ꝛ sic ligati passionibꝫ nō faciūt qđ optant ꝛ p ꝯñs sūt ipotentes ¶ Notandū q dr q hō pssus iniqs dn̄is .i. vicijs dominātibꝫ nō facit qđ optat Dicit beatus Aug. in li. de ciuitate dei Bon' etiā si seruiat liber est. malus aūt si regnat seruus est. nec vnius hois sed qđ grauius est tot dominorum seruus est quot viciorum

¶ Ista est ꝓsa tercia huius quarti in qua ondit phia malis nunꝗ deesse supplicia ꝛ bonis nūꝗ deesse p̄mia Et p̄mo phia ꝯtinuādo se ad p̄cedentia p̄mo p̄mittit intentū suū. scđo ꝓseqtur intentū ibi Rerū etem

¶ Prosa tercia libri quarti

¶ Narrat p̄miū vniuscuiusqꝫ rei idem quicqd gerit. ꝛ vicijs accedētibus amittere hoīem humanā naturā

Vides ne igit quāto in sceno probra voluantur. q̄ probitas luce resplendeat In quo ꝯspicuum est. nūꝗ bonis premia nunꝗ sua sceleribus deesse supplicia

Primo dr sic Vides ne igit O bocci in quanto sceno .i. in q̄nta vilitate impotētie voluant probra .i. hoies ꝓbrosi ꝛ viciosi. vides etiā qua luce .i. qua claritate potentie resplendeat ꝓbitas ꝓtuosoꝝ hoim. In quo sicut in suo añcedente ꝓspicuū est hoc ꝯñs .s. nūꝗ sceleribꝫ .i. hoibꝫ sceleratis deesse sua supplicia ¶ Notandum q mali dicūtur volui in sceno qꝛ mali ꝛ maxime libidinosi suibus assimilant. sicut postea patebit qui voluūt in sceno ꝑm illud Sus magis in sceno gaudet q̄ fonte sereno. de quibꝫ dr scriptura Pet rierūt iumēta in in stercore suo. ꝓbi aūt luce resplendent. qꝛ virtus ꝛ ꝓbitas vltra humanam naturā hominē ꝓuehit ꝛ dijs assimilat.

¶ Rerū etem̄ que gerunt. illud ꝓpter qđ vnaqueqꝫ res gerit. eiusdē rei premiū esse non iniuria videri potest. vti currenti in stadio ꝓpter quā currit iacet premiū corona. Sed beatitudinē esse idē ipm bonū ꝓpter qđ oīa geruntur ondim' Est igit humanis actibꝫ ipsum bonum veluti premium com/

¶ Hic phia ꝓsequit intentū ꝛ p̄mo ꝓbat q bonis nūꝗ desunt premia scđo q malis nunꝗ desunt supplicia. p̄mo ostēdit q bonis nunꝗ desunt premia. secūdo ostēdit quid sit illud premium. ibi. At cuius premij. primum probat duabus rationibus. secundam ponit ibi. Postremo. Prima ratio talis est. omnis res propter quam aliud gerit est pre

mune ꝓpositum. Atqui hoc a bonis non potest separari. Neqꝫ em̄ bonus vltra iure vocabitur. qui careat bono Quare probos mores sua premia nō relinquunt. Quantūlibet igiᷓ seuiant mali. sapienti tn̄ corona non decidet. non arescet Neqꝫ em̄ probis animis ꝓprium decus. aliena decerpit improbitas Quod si extrinsecus accepto letaretur. poterat hoc vel alius quispiam vel ipse etiam qui contulisset auferre. Sed quoniam id sua cuiqꝫ probitas ꝯfert. tum suo premio carebit. cū probus esse desierit

miū illius rei que geriᷓ sed ꝓpter bonū oīa fiunt ⁊ gerūtur. ḡ bonū est p̄miū oīm que gerūtur. sꝫ bonū a bonis separi nō p̄t. q̄ȥ iam non essent boni. ḡ bonis nūqꝫ desunt sua premia Vn̄ dr̄ in littera Rerū que geruntᷓ .i. fiunt illud ꝓpter quod vnaquecꝫ res geriᷓ .i. fit illud videtur nō iniuria esse premium illius rei. Hoc declaraᷓ exemplariter vt currēti in stadio .i. in aliquo spacio corona est p̄miū ꝓpter quam curritur. sed ostēdimus prius beatitudinē esse id ipsum bonū ꝓpter qđ oīa geruntᷓ. ḡ ipsum bonū est veluti cōe p̄mium actibus humanis ꝓpositum. sed hoc bonū nō p̄t separari a bonis. Non em̄ bonus iure vocabiᷓ qui careat bono quare probos morēs .i. homīes bene morigeratos non relinquunt sua premia Quantumcūqꝫ ergo seuiant mali ꝯtra bonos. tn̄ sapienti nō decidet corona .i. premiū. nec arescet .i. minuetur q̄ȥ aliena improbitas non decerpit .i. nō aufert ꝓprium decus probis animis. ꝙ si boni recepto p̄mio extrinsecus letarenᷓ poterit hoc aliquis auferre ab eis vel saltem ille qui ꝯtulisset. sed illud premium sua ꝓbitas vnicuiqꝫ ꝯfert. tunc quilibet carebit suo p̄mio cum desierit esse probus ¶ Notandum ꝙ ꝯsuetudo fuit apud Rhomanos currere in stadio .i. in aliquo spacio quod vocabāt stadiū. ⁊ qui citius venit ad metam sustulit premiū scꝫ coronam vel aliquid aliud. sicut dr̄ Apostolus Nescitis ꝙ hi qui in stadio currunt. oēs quidem currūt sed vnus accipit brauiū. sic currite vt apprehendatis. ḡ id ꝓpter quod curritur est premiū currentium ¶ Notandum ꝙ bonus non potest carere premio. q̄ȥ illud a quo homo denoīatur bonus est virtus vel operatio virtuosa. q̄ȥ s̄m Arestotelem .ij. ethicoꝝ Oīs virtus erit vtiqꝫ habitus ex q̄ homo fit bonus ꝓpter qđ dignitas virtutis est premiū ꝟtuose opantiū sed opans ꝟtuose nō p̄t priuari virtute. ḡ bonus nō p̄t carere suo p̄mio.

¶ Notandum quātūcūqꝫ mali seuiant tn̄ sapienti non decedet corona. quia s̄m Senecam. Nunqꝫ in tantū vicium ꝯtraibit nec malicia inualescet ꝯtra virtutes quin nomē pħie sacrū ⁊ venerabile ꝑmaneat. sic similiter est de malis ⁊ stultis respectu bonorum ⁊ sapientum

Prosa tercia

¶ Hic ponit scdam rōem que talis est Premium non hʒ rōem pꝛ/
mij nisi inquantū bonū. q̄ igit̄ est ꝯpos boni premij. sed bonus est ꝯpos
boni. ḡ erit ꝯpos pmij.
Dicit ḡ in lrā. Postre/
mo cū oē premiū idcirco
appetatur qꝛ credit̄ esse
bonū. quis iudicet ꝯpo
tem boni exptem eē pre
mij. q. d. nullus

Postremo cū oḿe pmiū idcirco appe
tit̄. qm̄ bonū esse creditur. quis boni
ꝯpotem premij iudicet expertem

¶ Notandum ꝙ argumentū p hic sile est isti acsi arguatur. homo
nō hʒ rōem hoīs nisi qꝛ est rōnalis Quicūqꝫ igit̄ est rōnalis est hō Sic
similiter premiū non appetit̄ nisi qꝛ bonū Qui ḡ est ꝯpos boni est ꝯpos
premij. sed bonus est ꝯpos boni. ergo non deest sibi premium

¶ Hic oñdit quid sit illud pmiū qđ boni assequūtur. s. maximū ꝛ
optimū. qđ est fieri deos Uñ dr At cuius pmij. s. boni nō sīt exptes. i.
carentes Respondet phia oīno pulcherrimi ꝛ maximi premij. qđ pbat
ex quodā correlario supra declarato dicens. Memento correlarij illius
quod precipuū ante de
di. ꝛ sic collige id ē ex illo
correlario conclude Cū
ipm bonū sit beatitudo
liquet oēs bonos eē ꝙ
boni sunt fieri beatos. sꝫ
qui beati sunt eos ꝯtin
git eē deos. Igit̄ pmiū
bonoꝝ est fieri deos. qđ
pmiū bonoꝝ nullꝰ dies
deterat. i. ꝯsumit. nulliꝰ
potestas minuet. nulliꝰ
improbitas fuscet. i. ob
scurat.

At cuiꝰ pmij. oīm pulcherrimi maxi
miqꝫ Memēto etem̄ correlarij illius
qđ pauloañ pcipuū dedi. ac sic collige
Cū ipm bonū btitudo sit: bonos oēs
eo ipō ꝙ boni sint fieri beatos liquet
Sꝫ q̄ beati sunt. deos eē ꝯuenit Est
igit̄ pmiū bonoꝝ ꝙ nullus deterat di
es. nullius minuat ptās. nullius fus/
cet improbitas deos fieri.

¶ Notandū ꝙ in ista
deductione phia nō ac/
cipit beatitudinem ꝓ statu quē boni habituri sunt post hanc vitā sed ꝓ
statū beatitudinis qualis in hac vita haberi potest quem homo ꝯsequit̄
per ꝟtutes. vnde qui essentialiter est bonus essentialiter est beatus ꝛ de
us. ꝛ qui non est essentialiter bonus. sed participatiue. hic etiam est par/
ticipatione beatus ꝛ deus

¶ Hic ostendit phia ꝙ
malis nunquam desunt
sua supplicia. secundo
ostendit quale sit illud
supplicium. ibi. Uide

Que cū ita sint. de maloꝝ q̄ꝫ insepabi
li pena dubitare sapiēs nequeat Naz
cum bonū maluqꝫ item penaqꝫ pre/

miū aduersa fronte dissideant. que in boni p̄mio videmus accidere. eadem necesse est in mali pena contraria pte respōdeant. Sicut igiẗ probis probitas ipa fit premium. ita improbis nequicia ipsa supplicium est

aūt p̄ma in duas fm duas rōnes. scḋa ibi. Jam vero. p̄mo ḋt Que cū ita sint. s. ꝙ boni nunq̄ȝ carent p̄mijs. sequiẗ ꝙ nullus sapiēs possit dubitare de isepabili pena malorū. Nam cū bonū ⁊ malū pena ⁊ p̄miū aduersa fronte dissideant. i. opponanẗ ad inuicem necē est que in boni premio videmus accidere. eadem necē est ꝙ rn̄deant ꝯtraria parte in pena mali. sicut igiẗ bonis ipsa probitas sit premiū. ita nequicia ipsa est improbis suppliciū ¶ Notandū qn̄cūqȝ subiectis ꝯtrarijs insunt ꝯtrarie passiones si vni subiectoꝝ ostenditur inesse sua passio tūc p locū a ꝯtrarijs reliquo subiecto assignaẗ ineē siẗr sua passio Cū igiẗ bonū ⁊ malum sint diuersa subiecta. premiū ⁊ suppliciū sunt diuerse passiones. si ostēdiẗ bonis non deesse p̄mia ostensum est malis non desse supplicia

Jam ṽo q̄squis afficiẗ pena. malo se affectū esse non dubitat Si igiẗ sese ipsi estimare velint. pn̄t ne sibi supplicij expertes videri. quos oīm malorū extrema nequicia non afficit mō. verum etiam vehementer inficit

¶ Hic ponit scḋam rōnē que talis est. pena nō hȝ rationem pene nisi ex hoc ꝙ malū quoddā est ergo qui ē affectus malo ipse est affectus pena sed mali sṫ affecti. imo infecti malo. ğ sṫ affecti pena. ⁊ p ꝯn̄s supplicio. Vn̄ dicit in lrā. Iā ṽo quisquis afficiẗ pena. malo nō dubitat se esse affectum. cū supple pena nō habeat rōnem pene nisi qꝛ mala Igitur si ipsi mali seipsos estimare velint pn̄t ne sibi videri expertes suplicij quos malos oīm maloꝝ extrema nequicia. i. maxima in genere mali nōmodo. i. tm̄modo non afficit. verū p sed vehementer inficit. q. d. non ¶ Notādū ꝙ sicut argumentum tenet sub hac forma. homo nō est hō nisi qꝛ est rōnalis. ğ qui est rōnalis est hō. sic arguiẗ in ꝓposito. pena non hȝ rōem pene nisi qꝛ malum est qḋdam. ğ qui est affectus malo est affectus pena. sed mali sunt affecti malo. ergo malum non deest malis. ⁊ per ꝯn̄s nec supplicium.

¶ Vide aūt ex aduersa pte bonoꝝ. q̄ improbos pena comiteẗ Oēnāqȝ qḋ sit. vnū esse. ipsumqȝ vnum bonū es/

¶ Hic philosophia ostendit quale sit p̄miū malorum. scȝ trāsformatio in bestialitatem. secūdo ostendit quomodo p diuersa vicia homies

Prosa secūda

se. pauloante didicisti. Cui cōsequēs est. vt omne quod sit. id etiam bonū esse videatur. Hoc igitur modo quicquid a bono deficit. esse desistit Quo fit vt mali desinant esse quod fuerant Sed fuisse homines. adhuc ipsa humani corporis reliqua species ostentat. Quare versi in maliciam. humanam quoqꝫ amisere naturam. Sꝫ cuꝫ vltra homines quēqꝫ prouehere sola probitas possit. necesse ē vt quos ab humana conditione deiecit infra hominis meritū detrudat improbitas. Euenit igitur vt quem transformatū vicijs videas. hominem estimare nō possis.

transformatur in diuersas bestias. ibi. Auaricia. Primo dr Vide O Boeti que pena comitetur improbos ex diuersa pte bonorum id est ꝑ ꝯtrarium ad bonos. didicisti em̄ pauloante in tercio libro omne quod est esse vnum. ꝛ didicisti vnum esse bonū cui consequens est. vt omne qđ sit videatur esse bonum Igitur quicquid deficit a bono. desistit esse quo fit vt mali desinant esse quod fuerant. sed ip̄a reliqua species hūani corporis adhuc manēs in eis ostentat malos fuisse homines. Quare conuersi in maliciam amisere humanā naturam. sꝫ cum sola probitas possit quēqꝫ hominem prouehere vltra homines. scꝫ in naturam diuinam necesse est vt q̊s improbitas ab humana conditione deiecit. ipsa detrudat hominem infra meritum id est dignitatem hominis in naturam bestialitatis Igitur euenit vt non possis estimare hominem sed bestiam quem vides vicijs trāsformatum. ¶ Notandū ꝙ cum gradus entium distingnunt̄ ſm nobilitatem ꝛ ignobilitatē. quia non est accipe duas spēs eque pfectas. sed vna est dignior alia. ideo oportet ꝙ omne ens quod nō est homo sit supra hominem vel infra hominem. mali autem vt probatuꝫ est ꝑ maliciā desinunt esse homines. ergo necesse est malos esse supra homines vel infra cum aūt sola probitas vehat hominē supra humanam naturaꝫ scꝫ ad naturam diuinā sequiturꝙ malicia deijciat malos infra naturaꝫ humanā scꝫ ad naturam bestialitatis.

Auaricia feruet alienarum opū violentus ereptor. lupi similem dixeris. Ferox atqꝫ inq̄etus linguā litigijs ex

¶ Hic phīa oñt q̄liter homines ꝑ diuersa vicia transformāt̄ in diuersas bestias dicens. Aliqs hō feruet auaricia, scꝫ violētus ereptor

ercet. cani cōparabis. Insidiator oc/
cultus surripuisse fraudibus gaudet.
vulpeculis exequetur Ire intempans
fremit. leonis animū gestare credatur
Pauidus ac fugax nō metuenda for
midat. ceruis similis habeatur Seg
nis ac stupidus torpet. asinuꝫ viuit.
Leuis atqꝫ inconstans studia permu
tat. nihil auibus differt Fedis immū
disqꝫ libidinibus immergiẜ. sordide
suis voluptate detineẜ. Ita fit vt q̄ ꝓ
bitate deserta: homo esse desierit. cuꝫ
in diuinā conditioneꝫ transire nō pos
sit vertatur in beluam

id est ablator vl' raptor alienaꝝ opū taleꝫ diꝑerꝭ si'lem lupis. sed hō ferox et inquietus qui exercet linguā litigijs talis cō/parabilis est cani. Nō occultus insidiator qui gaudet surripuisse alie/na fraudibꝫ. talis exeq̄/tur. i. ꝯꝑabitur vulpeculis. sed hō intempans id est intemperatus ire fremit talis credaẜ gestare aīm leonis. sed hō pauidus ꝛ fugax q̄ formi/dat habeaẜ si'lis ceruo. hō aūt segnis ꝛ stupidꝰ ille torpet. i. tardus est ꝛ talis viuit asinū. i. asinine hō aūt leuis ꝛ inconstans q̄ ꝑmutat studia. id est opera nihil differt auibꝫ. sed hō q̄ immergitur fedis ꝛ immūdis li/bidinibꝫ ille detineẜ voluptate sordide suis. i. ꝯparatur suibꝫ. ꝛ sic de ce/teris vicijs ꝯtingit loq̄. Vñ ꝯcludit phia dicēs. Ita fit vt q̄ deserta ꝓ/bitate desierit esse hō. cū non possit trāsire in conditionē diuinā vertaẜ in beluam id est in bestiā ¶ Notandū ꝙ in nobis est duplex virtus cognoscitiua scꝫ intellectus ꝛ sensus. Intellectus est q̄d diuinū in nobis ꝑ quē ad suꝑiora ascendimus ꝛ deo similes sumus. Sensus āt inquantum nō obedit rōni est quid brutale in nobis ꝑ quem infra naturam humanā redigimur et bestijs similes efficimur. iō dt Boetius in tractatu de summo bono. Ve vobis hominibꝫ q̄ de numero bestiaꝝ ꝯputati estꝭ diuinū quod in vobis est nō cognoscētes ꝑ quod ad suꝑiora ascenditꝭ. et iō similes estis diuinū aūt in hoīe vocat intellectum

¶ Metrū tercium quarti libri

v Ela naricij ducis
Et vagas pelago rates
Eurus appulit insule
Pulchra qua residens dea

¶ Istud ē metrū terciū huius quarti quod dr glyconicum ab inuentore. choriambicuꝫ a pede predominante. In quo phia oñt transformationem hoīm in bestias per quandam fabulaꝫ. scdo oñdit transformationeꝫ mentis ꝑ vicia esse peio

Metrum tercium

Solis edita semine
Miscet hospitib9 nouis
Tacta carmine pocula
Quos vt in varios modos
Uertit herbipotens manus
Hunc apri facies tegit
Jlle marmaricus leo
Dente crescit ⁊ vnguib9
Hic lupis nup̱ additus
Flere dum parat vlulat
Jlle tigris vt indica
Tecta mitis obambulat
Sed licet varijs malis
Numen arcadis alitis
Obsitum miserans ducē
Peste soluerit hospitis
Jam tñ mala remiges
Ore pocula traxerant
Jam sues cerealia
Glande pabula verterant
Et nihil manet integrum
Uoce corpore p̱ditis
Sola mens stabilis sup̱
Monstra que patitur gemit.

rem transformatiōe corporis.ibi. O leuem. Fabula quam intēdit ē de transformatione socioꝝ vlixis. ⁊ est talis Ulixes post bellum troianuz cuz redeundo ad propa diuertisset in mari peruenit in quandā insulam. quam inhabitabat quedam dea nomine Circe filia solis que p̱ gramīa et potiones ꝯsueuit hospites suos mutare in diuersas bestias que et socios vlixis qui ad ipsaz p̱uenerant p̱ suas potiones mutauit. Sed mercurius dedit Ulixi album florem p̱ quez mutauit transformationez et potionem veneficam ꝗuis aūt socij sui essent mutati in bestias ꝗtum ad figuraz corporis. tamen remāsit in eis mēs integra.exclusa oī bestiali sceuicia vñ dr̄ in lr̄a eius vent9 tal'appulit'vela ducis naricij.i. vlixis q̄ denoīat naricius a loco vel a regiōe de q̄ oriūdus erat et appulit vagas rates.i.naues pelago.i.mari. cuidaz insule qua.i.in qua insula residens pulchra dea Circe edita id est genita ex semīe solis illa miscz nouis hospitibus id est socijs vlixis pocula tacta carmine.i.incantatōe.quos scz hospites vt idē postꝗ manus Circe herbipotens.i.potēs herbaꝝ vertit.i.mutauit socios vlixis in varios modos.i.in varias figuras bestiaꝝ.hunc.i.vnum illoꝝ tegit facies apri Jlle.i.alius marmaricus leo.i.affrican9 leo fact9 crescit dente ⁊ vnguib9.hic.i.alius nup̱ lupis additus.i.ꝯiunctus dum parat flere ꝓpter suā transformatiōnē ipe vlulat Jlle.i.alius obambu-

lat id est circuit tecta id est domos mitis vt indica tigris id est tigris in die. Sed licet numen id est deitas arcadis id est mercurij qui colit in Arcadia qui dicitur ales eo q fingitur habere alas inpedibus ad designādum velocitatem sui motus. Ille mercurius miserans ducem id est vlixem obsitum id est circundatum varijs malis ipse absoluit id est liberauit eum a peste hospitis. s. Circe tamen remiges id est socij vlixis iam traxerant id est biberant mala pocula ore. et iā sues effecti verterant id est mutauerant pabula cere. alia id est nutrimenta panis qui panis ē cibus hominū. glande id est glandes qui est cibus suis. et nihil manet integrum scz de figura humana ipsis pditis id est mutatis voce et corpore. sola aūt mens stabilis manens gemit supra monstra. i. supra transformationē corporis quam patit ¶ Notandū q transformatio hoīs in bestiā remanente aīa rōnali non est possibilis fm rē. quia si esset possibilis. vel esset possibil fm transformationē substātialē vel accidentalē Non fm substantialē qr p talem introducitur noua forma substantial. et sic due forme substantiales specifice differentes vt forma lupi et hoīs simul informarent idem corpus quod falsum est. Nec est possibilis fm accidentia ppria que disponūt materiā ad determinatā formā. quia impossibile est materiā fm vnam et candez dispōnem pporcionari diuersis formis. vnde oīno est impossibile aīam intellectiuā vniri materie disposite ad formā lupi. ergo transformatio de qua hic loquitur si est possibilis erit solū fm accidentia indiuidui, puenientia ab exterioribus causis quēadmodum videt cōtigisse de rege. Nabugodonosor de quo legitur in Daniele q ex hominib eiectus est et fenū comedit vt bos. et rore celi corpus eius infectū est donec capilli eius cresceret in similitudinē aqlarum. et vngues eius quasi vngues auiū. qr transmutatio fm talia accidentia ducit ab expressa repn̄tatione speciei humane pter deformitatem figure. Ideo vt sic potest dici transmutationē esse factam in bestiaz aīa remanente. Alij dicunt q hmōi transmutatio non sit possibilis fm rem sed fm quandam apparitionem phantasticam. vnde non videt rōnabile q Nabugodonosor transtulerit se ad iumenta comedens fenuz nisi q quadam mania et apparitione phantastica agitatus seipsum reputabat iumentum aut bestiam propter quod a consortio hominum eiectus est et cum feris habitabat

O leuem nimiū manum
Nec potentia gramina
Membra que valeant licet
Corda vertere non valent
Intus est hominū vigor
Arce conditus abdita

¶ Hic ōnt transformationē mentis p vicia eē deteriorē transformatione corporis eo q mens nobilior est toto corpe. et dr. Ego dico manuz Circe. i. ptātem esse nimium leu m. i. imbecillem. nec dico gramina eius esse potētia. qr licet valeāt vtere mēbra cor

a Ercadia

nabuchodonosor

Prosa quarta

Hec venena potentius
Detrahunt hominem sibi
Dira que penitus meant
Nec nocentia corpori
Mentis vulnere seuiũt

poris nõ tñ valent vertere corda. q2 intus ẽ vigor hoim ꝯditus. i. abscõditus arce abdita. i. in mente abscondita. sȝ hec dira venena. i. vicia potentius detrahũt hominẽ sibi que vicia penitus meant. i. ꝑtrãseũt. ⁊ non nocentia corpori seuiunt. i. seuire faciũt hoiem vulnere mentis

¶ Nota ꝙ aĩa nobilior ⁊ excellentior est corpe. transmutatio facta in aĩa de ꝟtutibꝫ ad vicia stante corpe humano ipsa est deterior ꝗ̃ facta trãsmutatione corpis humani in spẽm bestie aĩa remanẽte intransmutata. q2 aĩa intrãsmutata dato ꝙ corpus trãsmutet̃ adhuc hõ dr̃ hõ rõne aie. sȝ remanẽte corpe hũano ⁊ aĩa trãsmutata iã hõ nõ dr̃ hõ nisi equoce ꝗ̃ trãsmutatõ aie peior ẽ trãsmutatõe corpis aĩa remanẽte itrãsmutata

¶ Ista est quarta ꝓsa huius quarti in qua ꝑ̃ncipaliter tria probat Primo ꝓbat malos esse miseriores qui cupita ꝑficiunt ꝗ̃ si ea non ꝑficerent. scd̃o ꝓbat malos eẽ miseriores si sint ĩpuniti ꝗ̃ si sint puniti. tercio oñdit illos eẽ miseriores qui faciunt iniuriã ꝗ̃ illos qui patiunt̃. scd̃a ibi. Nã hoc. tercia ibi. Nã ne illud

¶ Prosa quarta quarti libri

¶ Audit infeliciores fore ĩprobos ꝑ licentiã Queritur Boetius cur licitum sit seuire improbos

Tum ego: Fateor inq̃. nec iniuria dici video viciosos. tametsi humani corpis spẽm seruẽt in beluas tñ aĩoꝝ qualitate mutari Sed quoꝝ atrox scelerataqȝ mens. bonoꝝ ꝑnicie seuit. id ipsum eis licere noluissem. P Nec licet inquit: vti ꝯueniẽti mõstrabit̃ loco Sȝ tũ si id ĩpm qd̃ eis licere creditur auferat̃. magna ex ꝑte sceleratorum hominum pena reuelatur

Prĩo boetius ꝯsentiẽs ꝑdict̃ facit qd̃dã notũ. ⁊ phia sibi rũdet. scd̃o phia ꝓsequtur ꝑ̃ncipale intentũ ibi Etem Primo dr̃ Tum ego Boetius finito carmine inq̃. i. dixi. ego fateor. i. ꝯcedo verũ eẽ qd̃ dictum est. iniuria id est nõ iniuste video dici viciosos mutari in bestias qualitate id est vicio animorum. tametsi pro ꝗ̃uis seruent speciem humani corporis. Tunc Boetius facit notuȝ dicens. Sed eis quorum mens atrox id est crudelis seuit pernicie bonorũ id ipsum noluissem eis

licere.i. vt seuiāt mali in bonos Rñdet phia. nec licet. vt mōstrabit̄ 9ue nienti loco. tñ si ipm qđ credit̄ eis licere si hoc auferat̄ a malis releuabit̄. id est subleuabitur pena sceleratorum hoīm ex magna parte.

¶ Nota licet credat̄ malis licere ꝙ seuiant 9tra bonos. nō tñ in rei veritate licet. qꝛ in sexta ꝓsa huius quarti oñdit phia ꝙ nihil licet malis 9tra bonos. nisi quantum permittitur ex ordinatōe diuine prouidentie ad vtilitatam bonorum

¶ Etem̄ qđ incredibile cuiq̄ʒ forte vi/deatur. infeliciores esse necesse est ma/los cū cupita pfecerint. q̄ʒ si ea que cu/piunt implere non possint Nam si mi/serū est voluisse praua. potuisse meseri/us est: sine quo voluntatis misere lan/gueret effectus Itaqʒ cū sua singulis miseria sit. triplici infortunio necē est vrgeantur. quos videas scelus velle. posse perficere. B Accedo inq̄ʒ Sed vt hoc infortunio cito careant patran/di sceleris possibilitate deserti. vehe/menter exopto: P. Carebunt inquit ocius. q̄ʒ vel tu forsitan velis vel illi se/se estimant esse carituros.

¶ Hic phia ꝓsequit̄ ꝑn/cipale intentū ꝓbando ꝙ improbi sunt miserio/res qui cupita pficiunt q̄ʒ q̇ pficere nō pñt. scđo oñdit. ꝙ in hac vita ni/hil est diuturnū in 9pa/tione ad vitā eternā. ter/cio ponit ammiratioēʒ Boetij sup quodā. secū/da. ibi. Neqʒ em̄. tercia ibi. Tū ego. Prio đt. Necē est malos esse mi/seriores cū pfecerint cu/pita q̄ʒ si non possent im/plere. qđ forte videt̄ cui/q̄ʒ. i. alicui incredibile. cu/ius ꝓbatio est Nā si mi/serum est voluisse praua miserius est potuisse. si/ne quo. s. posse lāgueret. i. deficeret effectus mi/sere volūtatis Itaqʒ cū singulis tribus. s. volun/tati potētie ꝛ effectui sit sua miseria. necesse est vt illi vrgeantur triplici infortunio id est malo q̄s vides scelus velle. scelus posse. scelus pficere Dicit boeti⁹ Accedo in/quam id est 9sentio. sed ego vehementer exopto vt mali deserti possibi/litate patrādi sceleris cito careant hoc infortunio Et đt phia Carebūt inquit ocius id est citi⁹ q̄ʒ tu forsitan velis. i. velle doleas. vel q̄ʒ illi existi/ment se carituros.

¶ Notandum ꝙ philosophia dicit ꝙ posse malum sit peius q̄ʒ vel/le malum. hoc videtur falsum. qꝛ posse peccare nō est malū sed velle pec/care. vnde ſm Senecam Om̄e peccatū in actione est. ꝛ omnis actio est voluntaria. ergo omne peccatum est voluntarium. pro tanto etiam di/cit Augustin⁹ Tolle voluntatē ꝛ infernus nō erit ergo peius est velle malū quā posse malū. cui⁹ 9trariū hic dicit Ad hoc dicendum ꝙ si pos/se ꝛ velle ſm se ꝛ absolute considerentur tunc peius est velle malum q̄ʒ posse Si aūt accipitur posse vt sequens malam voluntatē ꝛ subueniēs

Prosa Quarta

eidem vt volūtas mala perficiatur in exteriori ope. sic peius est posse q̄ꝫ velle. qꝛ sine tali posse langueret voluntatis effectus. i. non ꝑficeret opus eius extra. sicut aūt dicto modo peius est posse malum q̄ꝫ velle. sic peius est ꝑficere malum q̄ꝫ posse. ita ꝙ vnūquodqꝫ istorum trium velle. posse. perficere. aliquid mali addit supra precedens

¶ Hic phia quia Boetius optauit malos citius carere potentia patrandi sceleris ꝓbat ꝙ in hac vita nihil est diurnū vel duratiuū in ꝯparatione ad ꝑpetuam vitam dicens Neqꝫ em̄ est aliq̄d serū. i. tardū vel durabile in tā breuibꝫ metis. i. terminis p̄ntꝫ vite qđ imortalis aīmus puteret ꝑ longū tp̄s expectare. i. manere quoꝝ malorum magna spes quam hn̄t de longitudine vite ꝛ excelsa machina. i. magna potentia facinoꝝ sepe destruitur fine. id ē morte. fine inquā inspe rato ꝛ repentino. Quod scꝫ finiri morte statuit ipsis malis modum. i. terminū sue miserie qđ probat per hoc Nam si nequicia facit miseros. vt ptꝫ ex dictis. necc̄ē est vt diuturnior nequā sit miserior. quos malos iudicarē infelicissimos si nō extrema mors coꝝ maliciam finiret. Si em̄ cō clusimus vera de infortunio prauitatis. qꝛ infortuniū. i. malū tanto est maius q̄nto est diuturnius liquet miseriā coꝝ esse infinitā quā ꝯstat esse eternā Esset aūt miseria malorum eterna si morte non finiretur

Neqꝫ em̄ est aliquid in tam breuibus vite metꝫ. ita serum. qđ expectare longum immortalis presertim aīmus putet Quoꝝ magna spes ꝛ excelsa facinorum machina. repētino atqꝫ inspato sepe fine destituit Qđ q̄dē illis miserie modū statuit. nam si neq̄cia miseros facit. miserior sit necc̄ē est diuturnior nequā Quos infelicissimos esse iudicarem. si nō coꝝ maliciā saltē mors extrema finiret. Et em̄ si de prauitatis infortunio vera ꝯclusimus. infinitam liquet esse miseriam quā esse constat eternam.

¶ Nota ꝙ de oppositis opposito modo iudicandū est. cū oppositorum opposite sint cause Sicut ḡ in bonis illud quod est diuturnius ē melius sic in malis qđ est diuturnius est peius Cū igit̄ malicia facit miseros malos. infinita esset coꝝ miseria si ꝑpetuo ꝑdurarēt in vita: sed quia mors terminat coꝝ maliciam: ideo coꝝ miseriā ꝛ infelicitatē diminuit.

Hic phia ponit ammirationē Boetij sup deductiōe phie dicens O phia mira est illatio tua ꝛ concessu id est ad ꝯcedendū difficilis qua pro

B. Tū ego mira quidē inq̄ꝫ ꝛ ꝯcessu difficilis illatio Sed his eā qua ꝑus ꝯcessa sunt nimiū ꝯuenire cognosco

P. Recte inq̄t estimas Sꝫ qui ꝯclusi oni accedere durū putat. equū est vel falsum aliq̄d p̄cessisse demonstret. vel collationem ꝓpōuum nō esse efficacē nec̄arie ꝯclusiōis oñdat Alioquin cō cessis p̄cedentibꝫ. nihil prorsus est qꝺ de illatione causetur

bat miseriā maloꝝ dimi nui ꝑ mortē. sꝫ cognosco eam nimiū ꝯuenire his que ꝯcessa sunt ꝑus Di cit phia Recte inq̄t esti mas .s. ꝙ p̄dicte illatio- ni difficile credit. sed q̄ durū .i. difficile putat ac cedere ꝯclusioni ipsam ꝯcedēdo equū est vt ip se demōstret aliq̄d falsū p̄cessisse in premissis vel ostendat collationē pro positionū nec̄arie ꝯclusionis nō esse efficacem Alioquin ꝯcessis precedē tibus nihil est quod causetur .i. ꝯqueratꝛ de illacione. vñ nec̄arium est eaꝫ ꝯcedere quātūcūqꝫ videatꝛ durū ¶ Nota ꝙ si non ꝯsentitꝛ ꝯclusioni hoc est vel ꝓpter peccatū in materia vel ꝓpter peccatū in forma ꝓpter pec catū in materia vt si aliqua p̄missarum sit falsa Propter peccatū in for ma vt si nō sit debita ꝯnexio ꝓpositionū respectu ꝯclusionis incidente ali qua fallacia. Si autem nihil istorum accidit necessario sequitur conclu- sio ex premissis

Nam hoc quoqꝫ qꝺ dicā nō minꝰ mi rum videatur: sed ex his que sumpta sunt. eque est necessariū. B. Quidnā inq̄. P. Feliciores inquit esse impro bos supplicia luentes q̄ si eos nulla iusticie pena coerceat. Neqꝫ id nunc molior quod cuiuis veniat in menteꝫ corrigi vltione prauos mores. ⁊ ad re ctum supplicij terrore deduci ceteris quoqꝫ exemplum esse culpanda fu- giendi. sed alio quodāmodo infelicio res esse improbos arbitror īpunitos tāetsi nulla rō correctionis nullus re- spectus habeatꝛ exēpli. B. Et q̄s erit inq̄ preter hos alius modus

¶ Hic phia probat ma los esse miseriores si nō puniantꝛ q̄ si puniantꝛ. se cundo soluit qꝺdam du biū. Tertio ponit quē- dam epilogū predictoꝝ secūda ibi. Sed queso. tercia ibi. Id vero hac- tenus. Primo premit- tit ꝯclusionem quam ꝓ bare intendit excluden- do quosdam modos ꝓ bationis quibus ꝯclu- sio probari posset. secun do ponit alium modū ꝓ bationis ab istis ibi Et illa. Primo dr. hoc quo qꝫ quod dicam non mi- nus videtur mirum sed eque necessarium videtꝛ ꝯcludi ex his que sump ta sunt. ⁊ querit Boeti us. Quidnam est hoc Dicit phia. Ego dico

Prosa quarta

improbos esse feliciores luẽtes supplicia q̃ si nulla pena iusticie eos coer
ceat.i.puniat.sed ego nõ molior.i.nõ intẽdo nunc q alicui veniat in mẽ
tem prauos mores.i.homĩes prauẽ morigeratos corrigi vltione.i. pe/
na.ꝛ terrore supplicij ipos deduci ad rectũ ꝛ nõ intẽdo ceteris hoib pe/
nã maloꝝ esse exemplũ fugiẽdi culpãda.i.mala. Sed ꝑter istas duas
cãs est alia a p̃dictis q̃ arbitror improbos eẽ feliciores punitos.tametsi
p q̃uis nulla rõ correctionis.ꝛ nullus respectus exẽpli habeat. ꝛ querit
Boeti⁹. Quis erit p̃ter hos alius modus. ¶ Nota q due sũt cãe
ꝑter quas videtur melius malos eẽ punitos q̃ impunitos. vna est q̃a
p penas mali corrigunt ꝛ resipiscunt a malo. Scda cã est. q2 alij timore
pene maloꝝ declinãt a malo. ꝛ sic pena maloꝝ est exemplũ alijs fugiendi
malũ.licet iste due cause sint vere.tñ phĩa de eis nõ intendit sed vult as
signare aliam causam preter istas.

Et illa bonos inq̃t eẽ felices. malos
ꝓo miseros.nõne ꝯcessimus.B. Ita
est inq̃.P. Si igit inquit miserie cu
iuspiã bonũ aliqd addat.nonne felici
or est eo cuius pura ac solitaria sine cu
iusq̃ boni admixtione miseria est.B.
Sic inq̃ videt.P.Quid si eidẽ mise
ro qui cũctis careat bonis p̃ter ea q̃/
bus miser est malũ aliud fuerit annex
um.nonne multo infelicior eo censen
dus est cui⁹ infortuniũ boni ꝑticipa
tione releuat B Quidni inq̃ P Hñt
igit improbi cũ puniunt q̃dem boni
aliq̃d annexũ penã ipsam scz q̃ rõe iu
sticie bona est:ijdemq̃ cum supplicio
carẽt inest eis aliq̃d alterius mali ipa
impunitas quã iniq̃tatis merito malũ
esse confessus es B. Negare non pos
sum P Multo igitur infeliciores im
probi sunt iniusta impunitate donati

¶ Hic phĩa ponit aliũ
modũ preter predictos
probando malos impu
nitos esse miseriores q̃
punitos.secundo decla/
rat quoddã assumptũ
in ꝓbatione.ibi. Sz pu
niri.p̃mo resumit qd su/
pra probatum est tercia
prosa dicens. Nõne cõ/
cessimus bonos esse feli
ces.malos ꝓo miseros
dt Boetius Ita est inq̃
et phĩa. Si miserie ali/
cuius addit aliqd bonũ
nonne ipse est felicior eo
cui⁹ miseria est pura ꝛ so
litaria sine admixtione
alicui⁹ boni.dt Boeti⁹
Sic inq̃ videt. Vlteri/
us querit phĩa si eidem
misero qui cunctis caret
bonis aliud malũ fuerit
annexũ nõne censendus
est infelicior eo cuius in
fortuniũ.i.malũ releuat
idest tpatur ꝑticipatõe
boni.dt Boeti⁹ Quid/
ni inq̃.i.q̃re non. Igitur
dt phĩa. mali cum puni
untur habent aliq̃d bo/
ni annexum scilz penam

q̄z iusta vltione puniri

que rōne iusticie bona ē et cum ij dez improbi carent supplicio.i.pena inest eis aliq̄d alterius mali.s.ipa impunitas quaz merito.i.iure iniq̄tatis ꝯfessus es esse malū.dt Boetius.negare nō possum. Igit̄ cōcludit phia ꝙ improbi multo sunt infeliciores donati.i.additi iniusta impunitate.i.mala impunitate q̄z puniri iusta vltiōe.i.pena

¶ Nota ꝙ rō quā phia intendit est ista. Cuiuscūqꝫ hois malicie additur aliqd boni ipe felicior est eo cuius malicie nihil boni addit̄. sed cuz malus hō punit̄ sue malicie addit̄ aliq̄d malum.s.impunitas q̄ mala est ergo malus est.g̃ malus punit⁹ felicior est malo impunito

Sed puniri improbos iustum.impunitos vero elabi.iniquū esse manifestum est. B. Quis id neget. P. Sed ne illud quidez ait quisq̄z negabit. bonum esse omne quod iustum est.contraqꝫ quod iniustum est:malum liquere. B: Respondi tum ego Ista quidē consequentia sunt eis.que pauloante conclusa sunt

¶ Hic phia declarat quoddā assumptum in probatione. scꝫ ꝙ pena maloꝝ sit bona et ꝙ impunitas sit mala dicēs. Manifestū est ꝙ puniri improbos est iniquū et iniquos elabi.i.euadere impunitos est iustum Dicit Boetius. Quis neget illud Subiungit phia. Nunq̄d illud aliquis negabit omne qd est iustum esse bonuz. et econtra id est per contrarium quod iniustum est liquet id est manifestum est ipsum esse malum. Ergo Boetius dixi.ista iam dicta consequentia sunt eis que pauloante conclusa sunt

¶ Notandū ꝙ phia innuit duplicem rationem. Prima talis est: pena malorum est iusta.sed iustum est bonum.ergo pena maloꝝ est bona. Secunda rō est.impunitas maloꝝ est iniusta.sed iniustum est malū ergo impunitas maloꝝ est mala

Sed queso inq̄z te. Nulla ne animaꝝ supplicia post defunctum morte corpus relinquis. P. Et magna quidez inquit.quorum alia penali acerbitate alia vero purgatoria clementia exerceri puto. Sed nunc de his disseri ꝯsilium non est.

¶ Hic phia soluit dubium. Querit eiboetius o phia queso te inquit.nunquid nulla animaꝝ supplicia post morrem relinq̄s.phia rñdet Magna.q̄ꝝ malorum alia ego puto exerceri id est puniri penali acerbitate sicut mala damnatoruz. Alia vero puniri purgatoria clemētia id

Prosa quarta

est igne purgatorio. sed differere. i. disputare de his penis q̄ delent animabus post mortē nunc nō est consiliū. ¶ Nota q̄ pctm̄ qn̄q3 est tale q̄ p ipm̄ habituat voluntas ad malū. cuiusmodi est mortale pctm̄. peccātes ḡ mortaliter. ⁊ in tali peccato decedentes puniunt eterna pena post mortē. Nā sm̄ beatū Grego. Ad magnā iusticiā iudicantis dei ptinet vt nunq̄ careant supplicio q̄ nunq̄ carere volūt pctō. Qn̄q3 aūt peccatum est tale q̄ ↄstat cū voluntate habituata ad bonū sicut est pctm̄ veniale. tale non punit eternaliter post mortē. sed q2 ad iusticiaz dei ptinet vt nullū pctm̄ maneat impunitū, ideo oz vt hō puniat ad tps p peccato veniali. ⁊ q2 p talē penā aīa purgatur ad receptionē pleni pmij ideo illa pena dicitur pena purgatoria.

Id vero hactenus egimus. vt que indignissima tibi videbat malorum potestas. eam nullā esse cognosceres. quos q3 impunitos querebare videres nunq̄ improbitatis sue carere supplicijs. Licentiaz quā cito finiri precabaris. nec longaz esse disceres. infelicioreq3 fore si diuturnior. infelicissimam vero si esset eterna. Post hec miseriores esse improbos. iniusta impunitate dimissos. q̄ iusta vltione punitos. Cui sententie consequēs est. vt tum demū grauioribus supplicijs vrgeantur cū impuniti esse credunt.

¶ Hic phia ponit quendam epilogū supra dictorum. secundo oñt Boetius opinionez vulgi eē cōtrariā opinioni phie. ibi. Tum ego. Primo dicit. Id egimus. i. pertractauimus hactenus id est hucusq3. vt ptās malorum q̄ tibi videbatur indignissima nullā eam esse cognosceres sic oñdimus in secūda prosa. et illos malos quos tu querebare īpunitos tu nūq̄ videres carere supplicijs sue improbitatis sicut ostensum est tercia prosa. et nos etiam egimus vt licentiam seuiendi contra bonos q̄ tu cito pcabaris finiri disceres iam non esse longaz et infeliciorē esse potentiam ad malum si esset diuturnior ⁊ infelicissimā esse si esset eterna sicut in ista prosa ostensum est. Post hec probatum est eadez prosa improbos esse miseriores dimissos id est relictos iniusta impunitate q̄ punitos iusta vltione. Cui sententie consequens est vt cū credātur esse impuniti vrgeant grauioribus supplicijs. ¶ Notandū circa pdicta cuz dicitur illum esse miseriorez qui peccat impune q̄ qui punitur pro peccato. hoc est intelligendū de miseria pn̄tis vite vtrobiq3 vt sit cōformis comparatio. Accipiēdo eñ miseriā an̄tis vite ex vna parte. ⁊ ex alia parte miseriam que est post mortē esset deformis ↄparatio ⁊ extra ppositum q2 hic non loquitur de miseria que est post mortem.

Liber Quartus

B. Tum ego. cum tuas inq̃ rationes considero. nihil dici verius puto. At si ad hominū iudicia reuertar. quis ille est cui hec non credenda modo. sed saltem audienda videantur. P. Ita ē inquit illa. Nequeunt em̄ oculos tenebris assuetos ad lucem perspicue veritatis attollere. similesq̄ auibus sunt. quarum intuitum nox illuminat dies cecat. Dum em̄ non rerum ordinem. sed suos intuenť affectus vel licentiam. vel impunitatē scelerum putant esse felicem: Uide autem qd eterna lex sanciat. Melioribus animum si conformaueris. nihil opus est iudice premiū deferente. tu te ipse excellētioribus addidisti: Studium ad peiora deflexeris. extra ne quesieris vltorem. tu te ipse in deteriora detrusisti. veluti si vicibus sordidam humuz. celumq̄ respicias. cunctis extra cessantibus. ipsa cernendi ratōne nūc sceno nunc sideribus interesse videaris. At vulgus ista non respicit

¶ Hic Boetius oñdit opinionē vulgi esse ꝯtrariaz opinioni phie. scdo oñdit phia nō esse ꝯsentienduz opinioni vulgari. scda ibi. Quid igitur primo dt. O phia cum ego cōsidero tuas inq̄sitiones. i. rōnes puto nil verius dici supple illis. sz si reuertar ad iudicia vulgarium hominū supple aliter videtur Quis em̄ est ille cui hec supple dicta tua nō modo. i. nō tm̄ videantur non credēda sed etiā non audienda. dt phia Ita ē ꝙ vulgares neq̄unt oclos rōnis et intellectus assuetos id ē assuefactos tenebris passionum attollere id est erigere ad lucez ꝑspicue veritatis supple vt veꝝ videant iudicio recte rōnis. Et sunt similes auib9 scz noctuis et bubonibus quaꝝ intuitum id est visum nox illuminat et dies cecat. dum enim vulgares nō intuentur ordinem rerū qui habet se ad modum lucis sed intuētur suos affectus id est desideria que hn̄t se ad moduz tenebrarum. ipsi putāt felicem esse impunitatem scelerum id est maloruz vel licentiam supple seuiendi contra bonos. quod tamen non est. Uide autem quid santiat id est statuat eterna lex. id est diuina prouidentia si conformaueris aīm tuum melioribus id est virtutib9 nihil est tibi op9 iudice exteriori deferente premiū q2 tu te ipse addidisti excellentioribꝫ. et ꝑ ꝯn̄s factus es deus. Si aūt studiū deflexeris ad peiora. i. vicia. ne ꝑ non q̄sieris extra vltorē. i. vindicē. q2 tu ipse detrusisti te in deteriora. ꝛ ꝑ ꝯn̄s factus es belua Hoc declarat in simili. veluti si respicias humum ꝛ

celum vicib9.i.vicissim.nūc celum nūc terram.cūctis supple iudicijs ex/
tra cessantib9. tu ipsa sola rōne cernendi videaris nūc interesse sceno id ē
terre nūc siderib9.i.celo Sic eodē mō extra cessantib9 ista sola rōe opan/
di bn̄ vel male asseqris pmiū vel suppliciū diuina iusticia hoc ordināte
sed vulgus ista non respicit propter predictam causam
¶ Nota q̄ qz natura visus requirit medium illuminatum. iō fm
cōmunem naturam visus noctue ꝛ bubonis melius deberent videre in
die q̄ȝ in nocte.cui9 tamen ꝯtrariū accidit eis. vel propter debilitatē na
turalem visus sicut in noctuis. de quib9 dt Jsidorus q̄ orto splēdore so
lis visus noctue hebetatur. vl' propter ꝯsuetudinē ad tenebras sicut cre
ditur esse de bubone. Cū em̄ bubo habeat alias aues sibi inimicas idō
de die in cauernis latitat. ꝛ alijs auib9 qēscētib9 ꝓpter necessitatē victus
de nocte volat ¶ Notandū q̄ dt Uide qd eterna lex santiat dt be
atus Aug9.in li. de libero arbitrio Lex eterna est qua iustū est vt om̄ia
sint ordinata: ꝛ ideo fm ordinē eius nūq̄ȝ iustus destituitur premijs nec
malus supplicio

¶ Hic oñdit phia nō esse ꝯsenciē dum opinioni vulgari dicens. O
Boeti qd igit dicis nunqd debemus accedere per consensuz his vulga/
rib9 quos monstrauimus similes esse bestijs.q.d.nō. ꝛ hoc manifestat p
exemplum dicēs.qd di/

Quid igit. His ne accedamus qs be
luis similes esse mōstrauim9 Quid si
qs amisso penit9 visu.ipm etiā se habu
isse obliuisceret itmitū. nihilqz sibi ad
humanā pfectionez deesse arbitraret
nū vidētes eadē cecos putaremus

cis si quis homo amisso
penitus visu obliuisce/
retur etiam seipsum ha
buisse visum ꝛ arbitra/
retur nihil deesse sibi ad
pfectionē humanā.nun
qd hoīes vidētes.i.iudi
cātes eadē cū ceco puta
rem9 eē cecos.q.d.imo
supple sil'r Si vulgares
dicerēt se recte iudicare
et se nō esse beluas adhuc nō essz eis ꝯsentiendū ¶ Notandū q̄ vul
gares ꝛ imperiti iudicāt tanq̄ȝ lōge distātes a veritate qz iudicant fm
ꝯcupiscentiā nō fm rei veritatē ꝓpter qd nō est astandū eoꝝ iuditio. vñ
Seneca in de remedijs fortuitoꝝ dt. Male opinātur hoīes de te sz ma
li. mouere aūt si sapientes hoc loquerent. nūc aūt malis displicere est lau
dari. Male de te loquūtur. mouerer si hoc iudicio facerēt nūc āt morbo
ignorātie faciūt. Male de te loquūtur qz bn̄ nesciūt loq̄

Nā ne illud qdē acqescēt: qd eque va
lidis rōnū nitit firmamētis. infelicio
res eos esse q faciāt q̄ȝ q patiant iniu/
riā. B. Vellem in q̄ȝ has ipas audire

¶ Hic phia probat
illos eē miseriores q fa/
ciūt iniuriaz q̄ȝ q patiun
tur.scdo ex h ꝯcludit q̄
iiuria nō est ipsi9 patiē/
tis, sz inferētis. tercio iis

rationes. P. Omnē inquit improbū num supplicio dignū negas. B. Minime. P. Infelices vero esse qui sint improbi. multipliciter liquet. B. Ita inquā. P. Qui igitur supplicio digni sunt. miseros esse nō dubitas. B. Cōuenit inquā. P. Si igit͛ cognitor ait resideres. cui supplicium inferendū putares ei ne qui fecisset an qui pertulisset iniuriam. B. Nec ambigo inq̃ quin perpesso satisfacerem dolore facientis. P. Misereor igitur tibi iniurie illator q̄ȝ acceptor eē videretur. B Consequitur inq̃

uehit͛ cōtra oratores. secūda ibi. Hinc igit͛. tercia ibi. At qui nūc. Primo dr. Nūq̄d vulgares nō acq̄escent. i. recedent illud qd̄ nitit͛ eque validis firmamētis rōnum scilȝ infeliciores esse eos q̄ faciunt iniuriā q̄ȝ qui patiunt͛. dr Boeti⁹. vellez audire has ipsas rōnes. Tūc phia intendit duos syllogismos ad pbandū intentū quoȝ pͥmus est. oīs improbus est miser. sed oīs dign⁹ supplicio est improbus. ergo oīs dignus supplicio est miser. et per ꝯn̄s quanto dignior est supplicio. tanto ē miserior. Secūdus syllogismus quanto aliq̄s est dignior supplicio tanto est miserior. sed faciens iniuriā dignior est supplicio q̄ȝ patiens. ḡ faciens iniuriam dignior est supplicio q̄ȝ iniuriā patiens. Primo innuit primū syllogismū dicens. Nunquid negas omnem improbū dignuȝ esse supplicio. Boetius dr Minime ego. ꝛ phia. multipliciter liquet eos esse infelices qui sunt improbi. Ita est dicit Boeti⁹. Igit͛ dr phia. qui digni sunt supplicio non dubitas eos esse miseros. dr Boetius. Conuenit inq̃ supple predictis. Tunc innuit secundum syllogismū per modum interrogationis dicens. O Boeci si tu resideres cognitor. i. iudex causaȝ cui putares inferenduȝ suppliciū vel ei qui fecisset iniuriam. vel ei qui pertulisset iniuriam. dicit Boetius. Non ambigo id est non dubito quin ego satisfacerem passo iniuriam dolore id est supplicio facientis iniuriaȝ. Igitur dicit phia illator iniurie videtur tibi esse miserior q̄ȝ acceptor iniurie. dicit Boetius. consequitur inq̃ supple predicta.

¶ Notandū φ ad eandē ꝯclusionē sic posset argui. Quicunq̄ operatur malū ex ꝓposito magis peccat ꝛ miserior est q̄ȝ ipsum sustinēs sine ꝓposito ꝛ voluntate. sed inferens iniuriā peccat ex ꝓposito et voluntate sustinens aūt sustinet ꝯtra voluntatem. ergo inferens iniuriā peior est ꝛ miserior patiente iniuriam

¶ Hic phia ꝯcludit ex dictis φ q̄libet iniuria non est miseria patiētis ȝ inferētis dicēs. Hac

Hac igit͛ aliisq̄ de causis radice nitē tib⁹ φ turpitudo suapte natura miseros

Prosa quarta

faciat. apparet. illatã cuilibet iniuriaꝫ nõ accipientis sꝫ inferẽtis eẽ miseriã.

igiẗ de cã q2 inferẽs iñ/riã miserio2 est patiente et ex alijs causis ea radi/ce. i. fundamento niten/tibus hoc scꝫ fundamẽto ꝙ turpitudo facit hoĩes miꝭos suapte natu/ra. i. sua ꝓ2ia natura. Ex hoc apparet iniuriã cuilibet illatã non esse mi/seriã accipientis id est patientis eam sed inferentis.

¶ Notandũ ꝙ ex lr̃a sic potest argui Turpitudo ꝓ2ia natura sua facit hoĩem miseꝝ. sed turpitudo est ĩ inferente iniuriã ⁊ nõ in patiẽte. ḡ inferens iniuriã est turpis ⁊ miser. ⁊ ꝑ ꝯñs iniuria non est miseria patiẽ/tis sed etiam inferentis

P. Atqui nunc ait contra faciũt oratores. Pro his enim qui graue quid acerbumqꝫ perpessi sunt. miseratione̅ iudicum excitare conantur. cum magis admittentibus iustio2 miseratio debeatur. Quos nõ ab iratis sed a ꝓpicijs potius miserantibusqꝫ accusatoribus ad iudicium veluti egros ad medicũ duci opo2tebat vt culpe mo2bos. supplicio resecarent. Quo pacto defensoꝝ opera vel tota frigeret vel si prodesse hominibꝫ mallet. in accusationis habitum verteretur. Ipsi quoqꝫ improbi si eis aliqua rimula virtutem relictã fas esset aspicere. viciorũqꝫ sordes penaꝝ cruciatibꝫ se desposituros viderent compensatione adipiscende ꝓbitatis nec has cruciatus eẽ ducerent. defenso2umqꝫ operam repudiarent. ac se totos accusato2ibus iudicibusqꝫ permitterent

¶ Hic phĩa inue/hit cõtra o2ato2es. scd̃o ꝯcludit ex dictis ꝙ odi/um non hꝫ locũ apud sa/piẽtes ibi. Quo fit Pri/mo inuehit ꝯtra o2ato/res q̇ ĩducũt iudices ad miserandũ patiẽti iniu/riã cũ tñ potius miserã/dũ sit patienti iniuriam. Dicit g̊. Et o2ato2es id est causidici q̊ꝝ offici/um est ꝑsuadere iudici. isti faciũt nũc ꝯtrarium q2 ipsi conãtur excitare miseratione̅ iudicũ pro eis q̇ ꝑpessi sunt graue ⁊ acerbũ q̇d. cũ magis iu/stio2 miseratõ debeaẗ ad mittẽtibꝫ. i. faciẽtibꝫ ma/lũ q̊s iiuriantes opo2te/bat duci ad iudiciũ ve/lut egrotos ad medicũ non ab iratis accusato/ribus sed a ꝓpicijs mise/rantibus vt resecarent mo2bos culpe supplicio id est pena. Quo supple o2dine pacto. si hoĩes mouerentur misérico2/dia erga facientes iniu/riam. opera. id est dili/gentia defenso2um. id est defendere volentiuꝫ

ipſos illa tota frigeret.i.caſſaret vel ſi mallent prodeſſe hominibꝰ iniurian tibꝰ tunc defenſio eoꝝ verteretur in habitũ accuſationis.ita ꝙ ille qui fuit defenſor fieret accuſator Ipſi quoqȝ improbi ſi eis eſſȝ fas reſpicere vir tutem relictã aliqua rimula id eſt cognitõe.ipſi viderent ſe depoſituros ſordes vicioꝝ cruciatibus penaꝝ compenſatione id eſt cã adipiſcende probitatis. Nec ipſi dicerent id eſt reputarent cruciatus ſed ipi repudi arent id eſt ſpernerent operã id eſt diligentiã defenſoꝝ.⁊ ſe totos cõmit terent accuſatoribꝰ ⁊ iudicibꝰ ¶ Notandũ ꝙ miſericordia ⁊ miſe ratio eſt virtus ſm quam aliquis ↄpatitur aliene miſerie. Cui ergo ineſt maior miſeria ei debetur maior miſericordia.ſed declaratũ eſt maiorẽ eſſe miſeriã inferentis iniuriã ꝙ̃ patientis.ergo ad miſerandũ eis maxime de bent induci iudices.cuius ↄtrariũ faciunt oratores.quia inducũt iudi ces ad miſerandũ patientibꝰ iniuriam ¶ Notandũ ꝙ facientes in iuriam accuſandi ſunt.nõ ex ira ſed ex ↄpaſſione ⁊ mĩa.vt penali reme dio morbꝰ culpe eoꝝ auferatur. Sicut em̃ egris nõ eſt inſultandũ ſed potiꝰ ſunt accuſandi ꝙ̃ defendendi vt penali acerbitate eoꝝ malicia minuatur ¶ Itẽ ſi mali ppenderent ſordes vicioꝝ ⁊ dignitates virtutũ non re putarẽt cruciatꝰ ſȝ ſe accuſatoribꝰ ⁊ iudicibꝰ volũtarie offerrẽt puniẽdos.

¶ Quo fit vt apud ſapientes nullus prorſus odio locus relinquatur. Naȝ bonos quis niſi ſtultiſſimus oderit. malos vero odiſſe ratione caret. Nã ſi vti corporuȝ languor.ita vicioſitas q̃dam eſt quaſi morbꝰ animoruȝ.cum egros corpore minime dignos odio. ſed potius miseratõe iudicemus.mul tomagis non inſequendi ſed miſeran di ſunt. quoꝝ mentes.omĩ languore atrocior.vrget improbitas

¶ Hic phĩa ex dictis concludit ꝙ odiũ nõ hȝ locũ apud ſapientes.et dicit. Quo fit.i.ex dictis ſequitur vt apud ſapiẽtes nullus locꝰ relinquatur odio. Naȝ quis odit bo nos niſi ſtultꝰ malos ve ro odiſſe caret ratione. id eſt irrõnabile eſt. Nã ſicut languor eſt morbꝰ corpoꝝ.ita viciũ eſt mor bus aĩaꝝ. Cum ergo egros corpore mĩme iu dicaremus dignos odio ſed potius miſeratione multomagis non pſeq̃n di ſunt odio ſed potius miſerandi. quoꝝ mentes vrget improbitas id eſt malicia exiſtens atro tior id eſt crudelior omni languore corporali.

¶ Nota ꝙ ſapientes non debẽt odire malos.quia dicit Seneca ad Lucillium hunc affectum ſapientes habeant aduerſus malos queȝ hȝ medicus aduerſus ſuos egros q̃ eos nõ odio ſȝ remedio ſtudet ↄtre ctare q̃ nec reliq̃as egroꝝ nec effuſa dedignatur intueri.

Sequitur metꝝ quartum.

Metrū quartū

¶ Hic incipit quartū metrū huiꝰ q̄rti qđ đr fallentium ab inuētore. Scđm đr pētametrū siue elegiacū. in q̊ phia exclamat ꝯtra hoies q̇ bellicis motibus ex odio semetipos ad mortē deducūt dicēs Quid iuuat .i. que vtilitas est excitare tantos motus .s. odij. ꝛ quid iuuat solicitare .i. so

¶ Metrum quartū libri quarti

Uid tātos iuuat excitare motꝰ
Et ꝓpria fatū solicitare manu
Si mortē petitis ꝓpinquat ipsa
Spōte sua volucres nec remorat̄ eq̄s
Quos serpens leo tigris vrsus a per
Dente petunt. idē se tū ense petunt
An distant qꝛ dissidentq̄ꝫ mores
Iniustas acies ꝛ fera bella mouent
Alteriusq̄ꝫ volunt perire telis
Non est iusta satis seuicie ratio
Vis aptam meritis vicem referre
Dilige iure bonos ꝛ miseresce malis.

licite exq̄rere fatū .i. mor
tez ꝓpria manu .q.d. nul
la est vtilitas. est aūt rō
hec qꝛ si mortē petitis .i.
desideratis siue vrām si
ue aliorū ꝓpinquat spon
te sua. nec remorat̄ .i. re-
tardat volucres .i. velo
ces equos. Mirandū ē
etiā ꝙ hoies q̊s leo ser-
pens tigris vrsus aper.
dente petūt .i. inuadunt
ꝙ idez hoies petūt .i. in
uadunt se ense vt se mu-
tuo interficiant Et que
rit phia. Nūq̇d hoies
mouēt iniustas acies ꝛ
fera bella. ꝛ volūt perire
alterius telis .i. mutuis
sagittis. ideo qꝛ mores
eoꝝ distāt ꝛ dissident .i.
discordāt Certe ista rō
seuicie nō est satis iusta. vis ḡ referre .i. reportare aptam vicem .i. vicissi-
tudinē meritis tam boni q̄ꝫ mali dilige bonos ꝛ miseresce malis

¶ Notandū ꝙ đt mortē nō retardare suos equos ꝑ equos mortis intelligunt̄ ꝑtiales dispositōes periodi ꝑ quas homo ad mortem tendit Quilibet homo hꝫ certā ꝛ determinatā periodum sue vite. eo ꝙ forme oim rerum sunt in terminis .i. in corporibus celestibus virtualiter vt patꝫ secūdo de generatōe ¶ Notandū ꝙ phia hic nō excludit licentiaꝫ gerendi iustum bellū sed iniustum. qꝛ dicit iniustas acies. bellū eñ iustū ꝯcedit̄. ꝛ ideo gerit̄ vt aliquis nitens ꝯtra iusticiā ad iusticiam reducat̄.

¶ Prosa quinta libri quarti

¶ Jam que felicitas vel miseria est in ꝓprijs meritꝭ vniuscuiusq̄ꝫ miratur cur bonis mala: malis bona proueniant

¶ Ista ē q̇nta ꝓsa huiꝰ
quarti qꝛ boetiꝰ ꝑ̇us cō
querebat̄ bonis mala ꝛ
malis bona ꝯtingere ꝓp
ter qđ etiam reputabat
istaꝝ fortunaꝝ vices nō
ex ordine diuine proui-
dentie. sed ex casu pro
uenire. iđo philosophia

Hinc ego video inq͡ꝫ q̄ sit vel feli citas vel miseria in ipis ꝓboꝝ atq͡ꝫ improboꝝ meritis ꝯstituta Sed in hac ipsa fortuna populari nō nihil boni mali ve inesse ꝑpendo Neq͡ꝫ em̄ sapientū quisq͡ꝫ exul inops ignominiosusq͡ꝫ eē malit potius q͡ꝫ pollens opibus: honore reuerēdus. poña validꝰ in sua ꝑmanēs vrbe florere Sic em̄ clarius testatiusq͡ꝫ sapie tractaꝛ̄ officium. cū in ꝯtingentes populos regentiū quodāmō beatitudo transfundiꝛ̄.

sup̱ hoc ꝯsolaꝛ̄ Boetiū assignando cās q̄re bonis mala ꝛ malis bona ꝯtingāt. Et p̄mo Boetius exp̄mit suū dolorē in hoc ꝙ vices fortunarū videnꝛ̄ ꝯfuse ꝛ inordinate disponi. scd̄o assignat phia cām huius apparentie. tercio ipm̄ ꝯsolatur assignādo causas p̄dictoꝝ. Scd̄a ibi Nec mirū. tercia. ibi. Ita est inquit Prīo boetiꝰ premittit quedā. Scd̄o exprimit cām sui doloris ibi. Cū presertim Primo dr̄ Ego video. i. intelligo hinc. i. ex dictis q̄ felicitas sit cōstituta in meritis ꝓboꝝ. s. deos fieri ꝛ que sit miseria ꝯstituta in meritis improborū scꝫ transformari in beluas. sed ego ꝑpendo. i. iudico nō nihil. i. aliquid boni vel mali esse in hac fortuna populari. i. ꝓsperitate fortuita Quod ꝓbat Neq͡ꝫ em̄ quisq͡ꝫ sapientū magis vult esse exul. inops ignominiosus. id est infamis potius q͡ꝫ pollens opibꝫ. q͡ꝫ reuerendus honore. validus potentia. ꝛ in sua vrbe ꝑmanens florere Sic em̄ per hm̄ōi bona fortune officiū sapientis tractaꝛ̄ clarius ꝛ testatius. i. cū maiori testimonio. qꝛ talibus plus crediꝛ̄ cū beatitudo regentium diffundiꝛ̄. i. dilataꝛ̄ in ꝑplos ꝯtingentes. i. vicinos ¶ Nota ꝙ in bonis fortunis est aliq̄d boni qꝛ per ipsa sapiens expeditius tractat officiū gubernādi subditos Qui em̄ diuitijs potentia. ꝛ fama precellunt alios. aptiores sunt ad regendā rempublicam qꝛ aptiores sunt ad subueniendū oppressis ꝛ ad deprimēdum malos ad ꝓtegendū bonos. ad expugnandū inimicos. ꝛ ita sapienti qui tractat negociū reipublice nccāria est potentia ꝛ diuitiaꝝ abundantia. sed sapienti qui vacat ꝯtēplationi diuitie sunt onerose. qꝛ nimiā ingerit sollicitudinem

Cū presertim carcer lex ceteraq͡ꝫ legaliū tormenta penaꝝ. ꝑniciosis potius ciuibꝫ ꝓpter q̄s etiā ꝯstitute sꝫ debeātur Cur hec igiꝛ̄ versa vice mutenꝛ̄ scelerꝝq͡ꝫ supplicia bōs p̄mant p̄mia ꝟtutū mali rapiāt vehementer ammiror:

¶ Hic boetius exp̄mit cām sui doloris ꝛ admirationis dicēs Cū lex ꝛ carcer ꝛ cetera tormēta legaliū penaꝝ potius debeanꝛ̄ ꝑniciosis. i. malis ciuibus. ꝓpter quos constituta sunt Ego vehementer admiror cur hec tormenta viceuersa. i. cō

Prosa quinta

Queq; tã iiuste ↄfusiõis rõ videat᷑ ex te scire desidero Min⁹ etem̃ mirarer si misceri oĩa fortuitis casib⁹ crederez Nũc stuporẽ meũ de⁹ rector exaggerat q̃ cũ sepe bonis iocũda, malis aspa ↄtraq; bonis dura tribuat. mal' optata cõcedat. nisi cã dephẽdat᷑. q̃d ẽ qd a fortuitis casibus differre videat᷑.

trario mõ mutent᷑ ita vt supplicia scelerũ .i. malorũ premãt bonos ꝛ mali rapiant pmia ꝟtutum .i. virtuosoꝝ. ꝛ ego desidero o phia scire ex te q̃ videat᷑ esse rõ .i. cã taz iniuste cõfusionis. minus em̃ mirarer si crederem oĩa misceri fortuitis casibus. Nunc aũt deus rector oĩm exaggerat id ẽ augmẽtat stuporẽ meũ qui deus cũ sepe bonis iocũda malis aspera tribuat. ꝛ econtra .i. ꝑ ↄtrarium bonis dura malis optata ↄcedat nisi deprehendat᷑ .i. cognoscatur causa huius. quid est quod hoc videatur differre a fortuitis casibus quasi diceret nihil

¶ Nota ꝙ tormenta legalia sicut carcer. membrorũ mutilatio. flagellatio. ꝛ hmõi .i. sunt inuente ꝑpter malos ꝛ ista sepius videntur infligi bonis. malis euadentibus. sup hoc admiratur Boetius. cũ tamen de⁹ debeat punire malos ꝛ remunerare bonos. ꝛ nisi huius ratio cognoscat᷑ quare hoc contingat nihil est quin talia videantur contingere a casu ꝛ a fortuna ꝛ nõ subiacere regimini prouidentie diuine qd absurdum est

¶ Hic philosophia assignat cãm apparentie talis ↄfusionis q꞉ sic videt᷑ esse ꝑpter ignorantiam cause ꝛ dicit. Nec mirum si quid credatur ↄfusum ꝛ temerariuz .i. casuale in istis inferioribus ignorata rõne ordinis diuine ꝓuidentie. s; q̃uis tu ignores causaz tante dispositionis diuine tñ quoniaz bonus rector sc; deus temporat mundum sua bonitate ideo non dubites cuncta recte fieri.

P. Nec mirũ si q̃d ordinis ignorata rõne. temerarium confusumq; credatur Sed tu q̃uis causam tante dispositionis ignores tñ qm̃ bonus mundum rector temperat. recte fieri cũcta ne dubites

¶ Notandum ꝙ mirum est cuius causa nescitur. pro tanto enim multi mirantur de eclipsi solis. q꞉ causam ignorant. ꝛ q꞉ Boetius ignorabat causam huius ↄfusionis quare bonis mala ꝛ malis bona contingant. ideo hoc ammirabatur ꝛ causa ammirationis eius fuit ignorantia dispositionis diuine prouidantie

¶ Metrum quintũ libri quarti

¶ Istud est metrum quintum huius quarti libri qd dicitur.

Si q̊s arcturi sidera nescit
Propinqua sũmo cardine labi
Cur legat tardus plaustra bootes
Mergatq; seras equore flammas
Cũ nimis celeres explicet ortus
Legem stupebit etheris alti
Palleant plene cornua lune
Infecta metis noctis opace
Queq; fulgenti texerat ore.
Confusa phebe detegat astra
Cõmouet gentes publicus error
Lassantq; crebris pulsibus era

alemanicũ ab inuentore dactilicũ a pede p̄domi nante. tetrametrũ. i. qua tuor pedũ. hypcatalecticũ. i. abũdans in vna sil laba In quo metro p̄hia declarat quomõ ea q̊r cause non apparent vidẽ tur mira. Scd̃o ostẽdit quomodo cognita cau/ sa cessat ammiratio. ibi. Nemo mirat̃ flamina. Prĩo ostendit q̄ p̄pter latentiã causar̃ hoĩes mirant̃. ⁊ ĩcludit de hoc duo exempla. p̄mũ ē de eo qd̃ accidit in stellis iuxta polũ septentriona lẽ q; ille stelle ceteris stel lis remotioribus tardi⁹ mouent̃ ⁊ tñ veloci⁹ ori untur Qui aũt ignorat cãm huius illi videt̃ hoc mirũ Vñ d̃t. Si quis nescit sidera arcturi. i. maioris vrse labi. i. volui p̄pinqua summo cardine. id est cardini. ponendo ablatiuũ pro datiuo casu causa metri. i. polo sep/ tentrionali ille stupebit. i. admirabitur legem alti etheris. i. firmanenti. Cur bootes. i. stella tardus legat. i. pertranseat plaustra. i. stellas plau/ stri. sc; maioris vrse ⁊ mergat seras flammas equore. loquẽs more poe/ tico qui sequentes iudiciũ vulgi dicũt stellas mergi in mari qñ occidunt et d̃r bootes mergere seras flammas. i. lumina sua tarda. quia nũq̄ꝫ ea mergit. ⁊ est modus loquendi Id quod nunq̄ꝫ fit tarde fit. cũ tñ bootes explicet ortus nimis celeres. eo q̄ in p̄ncipio noctis nobis statim appa/ ret. Secundum exemplum est de eclipsi lune. quã (nescientes causam) adeo aliqui admirant̃ q̄ putant eius eclipsim contiugere per incantatio nem. ⁊ volentes auxiliari lune ⁊ impedire ne audiat in cantationem con cutiunt omnia vasa erea ⁊ sonora tp̄e eclipsis. vnde dicit in littera Cor nua plene lune palleant. q; incipiente eclipsi luna incipit apparere cornicu lata cornua infecta metis. i. terminis opace noct; id est vmbre terre Et phebe. i. luna confusa priuatione luminis. detegat. i. apparere faciat astra minora que texerat. i. latere fecerat fulgenti ore. i. abundantia sui fulgor; Tunc publicus error quo putat̃ luna incantari ꝯmouet gẽtes. ⁊ lassant. i. fatigant era. i. vasa erea vel campanas crebris pulsibus

¶ Nota q̄ arcturus dicitur ab arctos quod est vrsa que est quod dam signum iuxta polum septentrionalẽ quod nos vulgariter plaustrũ noĩamus. ⁊ sic accipit beatus Grego. super Job dicens Arctus septem stellis maxime lucet sp̄ mouetur ⁊ nunq̄ꝫ mergitur

¶ Notandum q̄ stelle circa polum arcticũ mote sicut arcturus ⁊

Metrum quintū

alie stelle mouent᷑ tardius alijs stellis remotioribus a polo arctico. quia minorem circulū suo motu describūt ⁊ stelle remotiores maiorē. vn̄ cum stelle remotiores in equali tpe ptrāseant maiorē circulū in quo stelle ꝓpinquiores minorem. qꝛ ābo circūuoluunt᷑ semel in die naturali ptꝫ ꝑ diffinitionē velocitatis ⁊ tarditatis ꝙ stelle ꝓpinquiores polo tardius mouentur ⁊ remotiores velocius Illud em̄ mouetur tarde qđ in equali tpe pertransit minus spaciū Et illud mouet᷑ velociter qđ in equali tpe ptransit maius spacium ¶ Notandū ꝙ luna recipit lumen suum a sole. si ḡ corpus opacum interponit᷑ impediens ne lumen solis pueniat ad lunā. vel in toto vel in parte. necē est lumen lune deficere vel in toto vel in parte. ⁊ hoc est lunam eclipsari.

¶ Hic ōn̄dit phia ꝙ ꝯgnita cā cessat admiratio dicēs. Nemo mirat᷑ flamina cori talis venti tundere. i. pcutere litus frementi fluctu. s. maris

Nemo miratur flamina cori
Litus frementi tundere fluctu
Nec niuis duram frigore molem
Feruente phebi soluier estu
Hic em̄ causas cernere ꝓmptū est.
Illic latentes pectora turbant
Cunctaqꝫ rara prouehit etas.
Stupetqꝫ subitis mobile vulgus
Cedat inscitie nubilus error
Cessent profecto mira videri

⁊ hoc đt ꝓ tāto. qꝛ vēto flante aqua maris cedit ⁊ ad litus resistēs repcutitur. nec etiā aliqs mirat᷑ molem. i. magnitudinem niuis frigore durā. i. ꝯgelatā soluier. i. solui Et hic est paragoge i. additio syllabe ad finē dictionis ꝓpter necitatē metri. ḡ ponit᷑ soluier ꝓ solui. feruēte estu phebi. id est solis. Hic em̄. i. in istis exemplis ꝓmptum est cernere cās quare vētus impellit mare quare sol liquefacit niuē. sed illic. i. priorib⁹ exemplis latētes cause turbant pectora supple ꝑ admirationem ⁊ mobile vulgus stupet. i. mirat᷑ subitis. i. de subitaneis euētibꝫ. ⁊ stupet cūcta que ꝓuehit. i. pducit rara etas. i. que raro eueniūt. sed si vis cassare admirationē nubilus error inscitie. i. ignorātie cāꝝ cedat. i. recedat ⁊ accedat noticia cāꝝ. pfecto. i. pcerto tūc cessant videri mira que p̄us stāte ignorantia videbātur mira ¶ Nota ꝙ sacerdotes in egipto ꝓpter admirari inceperunt philosophari. videntes em̄ eclipses solis ⁊ lune ⁊ ignorantes causas mirabantur. causas eaꝝ inquirentes quibus inuentis habuerunt scientiā earum eclipsium. eo ꝙ scire est causam rei cognoscere. cognita ergo causa cognoscitur res. ⁊ per ꝯsequens cessat admiratio

¶ Prosa sexta libri quarti

Narrat q̄d sit inter ꝓuidentiā dei ⁊ in

¶ Hic incipit sexta ꝓsa huius q̄rti in q̄ phia cōsolando Boetium assignat causas dictorū que

ter id qd a veteribꝫ fatū appellabatur.

Ta est inq̄. Sed cū tui mune ris sit latentiū rez cās euolue/ re. velataſq̄ caligine explicare rōes q̄ so vti hinc decernas. ꝛ qm̄ hoc me mi raculū maxime pturbat. edisseras. P Tum illa paulisper arridens. ad rem me inquit omniū quesitu maximā vo cas cui vix exhausti quicq̄ satis sit. Talis namq̄ materia est vt vna du/ bitatione succisa. innumerabiles alie velut hydre capita succrescant. nec vl lus fuerit modus. nisi quis eas viua/ cissimo mentis igne coerceat In hoc em̄: de pꝛuidentie simplicitate. de fati serie. de repētinis casibꝫ. de cognitiōe ac predestinatione diuina. de arbitrij libertate queri solet Que quanti one/ ris sint ipse perpendis

videntur mira in diuina gubernatiōe ꝓpter igno rantiam cause. ꝛ primo Boeti⁹ petit sibi expli/ cari istas cās. ꝛ phia tā git difficultatē explicati onis cāz. scdo pmittit se velle assignare cās. ꝛ ter cio eas assignat. scda. ibi Sz qm̄. tercia ibi. Om̄ generatio. Primo Boe tius ꝓcedit qd dictū est de admiratiōe hominū ꝓpter ignorantiā causaz dicēs Ita est inq̄. Tūc petit explicari causas ad mirationis coz que con tingunt in diuina pꝛuidē tia ꝛ dispositione dicens O phia cuz euoluere. i. elucidare cās latentium rerū sit tui munerꝭ. i. tue gratie ꝛ explicare rōnes velatas caligine. i. rōes obscuras ꝛ difficiles. q̄ so vt hinc. i. de ista diffi/ cultate decernas. i. iudi ces ꝛ edisseras. i. dispu/ tes qm̄ hoc miraculum maxime me pturbat q̄/ re malis bona ꝛ bonis mala eueniant. ꝛ philo/ sophia paulisp arridens Boetio inquit ad rem maximā oim̄ quesitu. i. ad maximā questionē vocas. i. incitas me cui vix quicq̄ exhausti satis est. i. ad quā exhauriendā ꝛ soluendam vix aliquid sufficit Talis namq̄ est materia quā petis declarari. vt vna dubitatio/ ne succisa. i. soluta. innumerabiles alie succrescant velut capita hydre. q̄ rum vno ablato tria succrescebāt. nec fuerit modus. i. terminus dubita/ tionū nisi quis eas coerceat viuacissimo igne. i. ardenti inuestigatiōe mē tis In hac em̄ materia queri solet de prouidentie simplicitate. de serie fa ti. de repentinis casibus. de predestinatione diuina. de libertate arbitrij. q̄ oīa quanti oneris. i. difficultatis sint ad determinandū tu ipse ꝑpēdis.

¶ Nota ꝙ sapientis est scire oīa vt patꝫ ex ꝓhemio metaphisice. et cū scire sit ꝑ causam ꝑmo posterioꝝ. Sapientis est euoluere cās rerum latentiū. Ideo dicit Boetius ad phiam Tui munerꝭ est euoluere cās.

Prosa sexta

¶ Nota ꝙ dr̃ phiam paulisꝑ sibi arrisisse. ꝑ hoc phia innuit morez ⁊ habitũ sapientũ qui audita simplicitate imperitorum arrident eis ꝯgratulando ꝙ ipsi cũ auiditate sapientiam querunt

¶ Nota ẜm fabulas hydra fuit serpens in lerna palude hñs plura capita quoꝝ vno succiso tria excrescebant. quẽ cum Hercules sagittis interficere non posset greco igne ipsum consumpsit

Sed qm̃ hec quoqȝ te nosse quedam medicine tue portio est. quanq̄ȝ angusto limite tp̃is septi. tũ aliquid delibrare conabimur Qᷓ si te musici carminis oblectamenta delectãt. hanc opȝ paulisper differas voluptatem. dũ nexas sibi ordine ꝯtexo rõnes: B. Utlibet inq̄ȝ: P. Tunc velut ab alio orsa principio ita disseruit.

Hic phia ꝓmittit velle assignare cãs dicẽs Qm̃ hec nosse te ẽ quedã porcio i. pars tue medicine quãq̄ȝ simus septi. i. conclusi. angusto. i. breui limite tp̃is. tñ aliquid deliberare conabimur sed si te delectãt oblectamẽta id ẽ suauitates musici carminis. i. metri. opȝ ꝙ differas paulisꝑ. i. modicũ hanc voluptatem donec ꝯ texo. i. formabo rõnes sibi nexas. id est connexas ordine. dr̃ Boeti⁹. vt libet inq̄ȝ. i. vt tibi placet tũc ip̃a phia orsa id est incipiens loqui velut ab alio ꝑncipio ita disseruit. i. disputauit

¶ Notandum per hoc ꝙ dicit. nos septi angusto limite tp̃is innuit philosophia p̃ñtem materiam adeo esse difficilem ꝙ totum tempus p̄sentis vite (quod breue est) vix sufficit ad predicta plenarie declarãda

¶ Nota dicit phiam orsam fuisse ab alio ꝑncipio. nã illa que phia prius probauit deducuntur ex hoc principio ꝙ deus est perfectum bonum ⁊ vltimus finis oĩm. que autem nunc vult demonstrare deducunt̃ ex hoc principio ꝙ deus est principium effectiuum omnium vt patebit

¶ Omniũ generatio rerũ cũctusqȝ mutabiliũ naturarũ ꝓgressus. ⁊ quicquid aliquo mouet̃ modo causas ordinem: formas ex diuine mentis stabilitate sortitur Hec in sue simplicitatis arce ꝯposita. multiplicem reb⁹ gerendis modũ statuit Qui modus cũ in ip̃a diuine intelligentie puritate cõ

¶ Hic phia ꝓsequit̃ intentuȝ volens assignare cãs quare bonis mala ⁊ malis bona contingãt ⁊ ꝑmo declarat quedaȝ ad suã determinatiõem neccãria. scd̃o põit suã determiatiõem. scd̃a ibi. q̄ vero inquies. Prĩo philosophia determinat de prouidentia diuina ⁊ de fato. secundo ostendit que sint ea que fato disponuntur. Secunda.

ſpicitur. ꝓuidentia noīatur. Cū vero ad ea que mouet atqꝫ diſponit. referꝭ. fatum a veteribus appellatum eſt

ibi. Et a ſeries. Primo oñdit quid noīetur diuina ꝓuidentia. ⁊ quid fatū. ſcđo tāgit drñam inter ea aſſignando diffinitiones vtriuſqꝫ. tercio ponit diuerſas opiniones circa fatū. quato infert quandam ꝯcluſionē circa fatū ⁊ ꝓuidentiam. ſcđa ibi Que licet diuerſa. tercia ibi. Siue igiꝭ quarta ibi. Quo fit. Primo dt Generatio oīm rerum cunctuſqꝫ ꝓgreſſus naturaꝝ mutabiliū. ⁊ quicqd alio mō moueꝭ illud ſortiꝭ cās generationis ⁊ mutationis. ⁊ ordinē generationis ⁊ mutationis. ⁊ formas quibꝫ generanꝭ vel moueꝭ ſubſtantiales vel accidentales. oīa iſta ſortiꝭ ex ſtabilitate diuine mentis. Nec em̄ mens diuina ꝯpoſita. i. ſtabilita in arce id eſt in altitudine ſue ſimplicitatis ſtatuit rebꝫ gerendis. i. fiendis multiplicē modū. qui modus cū ꝯſpiciꝭ. i. ꝯſideraꝭ in ipſa puritate diuine intelligentie. i. ſm eſſe qđ hꝫ in intellectu diuino. nominatur ꝓuidentia Cū ꝟo iſte modus referꝭ ad ea que mouet ⁊ diſponit a veteribus. i. ab antiquis fatum appellatum eſt ¶ Nota ꝙ oīa a ꝑmo ſunt mutabilia. aliqua mouenꝭ ſm ſubſtantiā vt generabilia ⁊ corruptibilia quantū ad illa dt Oīm generatio reꝝ Alia āt ſunt mutabilia ſm locū ⁊ nō ſm ſubſtantiā. vt corpa celeſtia. quātū ad illa dt Cūctuſqꝫ mutabiliū naturaꝝ ꝓgreſſus Alia mutabilia ſtꝫ ſolū ſm operationem ſcꝫ ſm intelligere. nō ſm ſubſtantiā nec ſm vbi ꝓprie. ſicut intelligētie. qntum ad illas dt Et quicquid alio moueꝭ mō Aliter exponiꝭ ꝙ in rebus mutabilibꝫ triplex eſt diſpoſitio. vna eſt qua trāſeūt de nō eſſe ad eſſe ꝑ generationē. quantū ad hoc dt Oīm generatio reꝝ Aut res ꝑmanent in exñtia ꝑ aliqđ tps poſtqꝫ generate ſunt. quantū ad illas dt Cūctuſqꝫ mutabiliū naturaꝝ ꝓgreſſus Aut res ꝓcedūt de eē ad nō eſſe ꝑ corruptionē. quantū ad illas dt Et quicquid aliquo moueꝭ mō ¶ Nota ꝙ quidā dicūt fatū eē quandā diſpoſitionem derelictā in rebꝫ inferioribꝫ ex actione corpoꝝ celeſtiū ſm quā inferiora neccitantur ⁊ ꝯſtringunꝭ ad immobiles effectus. ⁊ ſic beatus Grego. in omelia epyphanie improbat fatū dicēs Abſit a fideliū cordibꝫ vt fatū aliqd eſſe dicamus ſupple neceſſitans inferiora. qꝛ ſic oīa venirent ex neccitate. Alio mō accipiꝭ fatū ꝓ diſpōne reꝝ ſm quā res dependent ex diuina voluntate ⁊ poteſtate. ⁊ ſic fatū ꝯceditur aliquid eſſe Eſt ergo ꝓuidentia diuina ordinatio ſiue diſpoſitio exiſtens in mente diuina qua cūcta inferiora ſunt prouiſa ſm ſtatum ſue nature Fatum aūt eſt diſpoſitio diuina exñs in rebꝫ mobilibꝫ qua ſingula ſuis annectunꝭ ordinibus vt magis patebit

Que diuerſa eē facile liqbit. ſi qs vtriuſqꝫ vim mēte ꝯſpexerit Nā ꝓuidētia eſt ipa illa diuina rō. in ſūmo oīm ꝓnꝭcipe ꝯſtituta q̄ cūcta diſponit Fatū ve

Hic ponit drñam inter ꝓuidentiā ⁊ fatū ⁊ aſſignando diffinitiōes vtriuſqꝫ Scđo oñdit ꝙ vnū eoꝝ dependet ex altero ibi. Que licet diuerſa Primo dt. Que duo

Prosa sexta

ro inherẽs rebus mobilibꝫ dispõ. per quaꝫ ꝓuidentia suis queqꝫ nectit ordinibus. Prouidentia namqꝫ cũcta pariter ꝙuis diuersa. ꝙuis infinita complectitur. Fatum vero singula digerit in motũ. locis formis ac temporibus distributa. vt hec tꝑalis ordinis explicatio. in diuine mentis adunata ꝓspectu prouidentia sit Eadem vero adunatio digesta atqꝫ explicata temporibus fatum vocetur

scꝫ fatũ ꝛ prouidentiaꝫ diuinam liquebit. id est patebit ex diuersis si qs mente ꝯspexerit. i. ꝯsiderauerit vtriusqꝫ vim id est naturã ꝛ eẽntiã. ꝛ diffiniẽs ꝓuidẽtiã dr. Prouidentia est ipsa diuina rõ q̄ est in summo ꝓncipe oĩm reꝝ constituta. q̄ scꝫ ratõ cũcta disponit. Tũc diffiniens fatuꝫ dr Fatum est dispõ inherens rebꝫ mobilibꝫ. i. tẽporalibꝫ ꝑ quã dispõem prouidẽtia nectit queqꝫ suis ordinibus

¶ Tunc declarat istas diffinitões ex ꝓprietatibꝫ vtriusqꝫ intendens ꝙ ꝓuidentia complectitur oĩa simul. sed manifestum est ꝙ oĩa nusqꝫ sunt simul nisi in mẽte diuina. ergo oportet ꝙ ꝓuidentia sit rõ existens in mente diuina. Ad fatũ vero spectat vt ea que fato subduntur distribuantur ꝑ tpa ꝛ loca. ita ꝙ ordo fatalis quandam successionẽ temporalem importet. talis autem successio non est nisi in rebus mobilibꝫ. quare oportet ꝙ fatum sit in rebus mobilibus. Unde dr in lr̃a. Prouidentia namqꝫ cuncta cõplectitur pariter ꝙuis diuersa ꝛ infinita. Fatum vero diuidit singula distributa in motu. locis formis. temporibꝫ. ita scꝫ vt hec temporalis explicatio q̄ ad fatum ꝑtinet adunata in prospectu diuine mentis sit prouidentia. Eadem vero adunatio diuisa ꝛ explicata temporibꝫ q̄ successioneꝫ important vocetur fatum ¶ Nota ꝙ qꝛ prius dixit ꝙ ratio rerum faciendaꝝ vt est in intellectu diuino dr ꝓuidẽtia. vt aũt refertur ad res mobiles dr fatũ. Posset alicui videri ꝙ futum ꝛ ꝓuidentia significarẽt eandẽ rem sub diuersis rõnibꝫ iõ phia hoc excludẽs oñt ea realiter distingui ꝑ ponẽs diffinitõem vtriusqꝫ ¶ Nota ꝙ ꝯgnitio dei hꝫ se ad res sicut ꝯgnitio artificis ad artificiata. sicut ergo omnia artificiata subdunt ordini ꝛ rõni artis. sic necesse est oĩes res subdi rõni ꝛ ordini diuine ꝓuidentie. ꝓpter qd oñt ꝙ ꝓuidentia est diuina rõ que cuncta disponit.

¶ Nota ꝙ dispõ q̄ ponit in diffinitõne fati accipitur pro ordine. et dr ille ordo inherẽs rebus mobilibꝫ ad drãm ordinis q̇ est in ipsa rõe diuina quem iam vocamus ꝓuidentiam ẜm quem ordineꝫ ꝓuidentia diuina annectit queqꝫ suis ordinibꝫ. scꝫ vt illa eueniant illo tp̄e. ꝛ alia alio tempore. hec prius. illa posterius

Que licet diuersa sint alteꝝ tñ pendet ex altero Ordo nãqꝫ fatalis. ex ꝓuidẽ

¶ Hic oñdit ꝙ lꝫ fatuꝫ et ꝓuidẽtia differaut tñ vnũ dependet ex altero

dicēs. Que licet sint diuersa. tñ alterꝝ depēdet ab altero. s. fatū dependet ex ꝓuidentia. nā ordo fatalis ꝓcedit ex simplicitate ꝓuidētie sicut declarat in simili dicēs. Sicut em̄ artifex puta edificator formā faciende rei sicut domus mente ꝑcipiens. i. ꝓspiciens mouet. i. ꝓducit effectū operis. ⁊ qđ simpliciter et p̄ñtarie ꝓspexerat mēte. s. formā dom⁹ cū suis ꝑtib⁹. sil'r ducit ꝑ tꝑales ordies supple ad effectū p̊mo fundamentū. postea parietes. vltio tectū Ita de⁹ ꝓuidētia sua singulariter. i. simpl'r ⁊ stabil'r disponit oīa facienda. sed fato. i. ꝑ fatū ea q̄ disposuit tꝑaliter admīstrat ¶ Nota ꝙ ꝓuidētia diuina hȝ esse in p̊ma cā. fatum vero in reb⁹ causatis. Itē ꝓuidētia diuina hȝ motū vnicū q2 est in vno simplici. s. in mēte diuina. fatū autē hȝ motū pluralitatis, q2 in plurib⁹ causatis hȝ esse. Itē fatū dependet a ꝓuidentia diuina sicut effectus a sua cā. sed nō econuerso. Sicut em̄ forma rei artificialis dependet a forma p̄exñte in mente artificis. ⁊ nō ecōuerso. sic fatū dependet a ꝓuidentia diuina nō aūt econuerso

tie simplicitate ꝓcedit. Sicut em̄ artifex faciēde rei formā mente ꝑcipiēs. mouet opis effectū ⁊ qđ simpl'r p̄ñtarieqȝ ꝓspexerat ꝑ tꝑales ordines ducit. ita deus ꝓuidētia q̇dem singulariter stabiliterqȝ faciēda disponit. Fato vero hec ipsa que disposuit multipliciter ac tꝑaliter administrat.

¶ Hic ponit diuersas opiniones circa fatuȝ et dł. Siue fatum exerceat̄ quibusdā diuinis spiritib⁹ famulantib⁹ diuine prouidētie. siue exerceatur aīma siue tota natura inseruiente. siue exerceat̄ motib⁹ corpoꝝ celestiū. siue angelica virtute. siue demonū solertia siue aliq̇bus hoꝝ v'l omnibus. hoc est incertuȝ. tñ istud est certū prouidentiā diuinā esse imobilē ⁊ simplicē formam reꝝ gerendaꝝ. i. fiendaꝝ rum. Sȝ fatū esse mobilē nexū. i. dispōnem ⁊ ordinem tꝑalē eoꝝ q̄ dīna simplicitas disposuit gerenda. i. ꝓducenda.

¶ Siue igitur famulantibus quibusdam ꝓuidētie diuinis spiritibus fatū exercetur seu anima. seu tota inseruiēte natura: seu celestibus siderum motibus. seu angelica virtute. seu demonum varia solertia. seu aliquibus horum. seu omnibus fatalis series texit̄. illud certe manifestum est: immobileȝ simplicemqȝ gerendaꝝ formā rerum esse prouidentiam. Fatum vero eorū que diuina simplicitas gerenda disposuit mobilem nexum atqȝ ordinem temporalem

Prosa sexta

¶ Notandū q fatū est tpalis dispō rerꝫ inquātū ea q̄ puisa sunt a deo pducunt ad effectū mediātib9 causis secūdis amministrantib9. de q̄bus causis diuerse fuerūt opiniones. q̄s Boetius tāgit in lr̄a. sed nullā earꝫ affirmat. Nā de nūero antiq̄rꝫ q̄dā dicebāt fatū exerceri mediātib9 diuinis spiritib9 deo famulātib9. Alij dicebāt ipm exerceri ab aīa mundana. sicut platonici qd alij exponūt de aīa hūana. q2 p ipam tāq̄ p cāꝫ scdam exercent actus liberi arbitrij q̄ sub puidētia cadūt. Alij dixerūt fatū exerceri tota natura in seruiēte intelligētes p totā naturā cōplexionem oim elementorꝫ. Alij dicūt fatū exerceri motib9 corporꝫ celestiū: sicut astrologi. Alij q p variā solertiā demonū. ꝛ dicunt demōes in pposito spūs habitātes circa humectā ptē aeris ſm doctrinā quorūdā platonicorꝫ q̄ dicunt cacodemōes. i. malū sciētes. Alij dicūt fatum exerceri angelica virtute Ubi notandū q in pma opiniōe fatū dr̄ exerceri mediantib9 spiritib9 deo famulātib9 qd est intelligendū de spiritib9 omnia disponentib9 sed immobiliter pmanētib9. q āt dr̄ in q̄nta opinione fatū exexerceri virtute angelica intelligendū est de angelis siue spiritib9 applicantib9 se diuersis locis missis in ministeriū Angelus em nūcius iterpretat et est nomen officij nō nature ſm beatū Gregoriū

Quo fit vt omnia q̄ fato subsunt. puidētie quoqꝫ subiecta sint: cui ipm etiā subiacet fatū. Quedā vo q̄ sub puidētia locata sunt fati seriem superēt. Ea vero sunt que prime ppinqua diuinitati stabiliter fixa. fatalis ordinēꝫ mobilitatis excedunt

¶ Hic infert quandā conclusionem circa fatū ꝛ prouidentiam. secūdo declarat eā in exemplo ibi Nā vt orbium. Primo dr̄ ex quo dictū est fatuꝫ dependere a puidentia diuina. Quo fit. i. ex q̄ seq̄tur vt oīa q̄ subsunt fato etiā prouidentie sint subiecta Cui etiam prouidentie ipm fatum subiacet sed nō ecōuersa. q̄a q̄dam q̄ locata sunt sub puidentia superant seriem fati. scilꝫ ea q̄ immediate per deū amministrant sicut creatio rerꝫ ꝛ glorificatō creaturarꝫ rōnalium. ea vero q̄ sunt ppinqua pme diuinitati immobilia hec excedūt ordinē fatalis mutabilitatis ¶ Notandū q cū fatū dependeat a puidētia sicut effectus a sua cā necesse est illa que dependent a fato etiam a prouidentia dependere. nō aūt econuerso. q2 effectus nō adequat sue cause. puidentia aūt ad diuinū intellectū spectat. fatū vero ad ea que in creaturis gerunt

Nam vt orbiū circa eūdē cardinē sese vertentiū. q̄ est intim9. ad simplicitatem medietatis accedit. ceterorūqꝫ ex

Hic declarat illā 2clōꝫ p exēplū oīs qūo q̄daꝫ subiacēt fato magis q̄daꝫ min9. ꝛ q̄dā totalr excedūt fatum. scdo ex

dictis concludit habitudinem fati ad prouidētiam per quedam silia. ibi. Igitur vti est. Dicit primo. Nam sicut orbium.i. circulorꝝ vertentium id est mouentiū se circa eundem cardinem id est axem. ille q̄ est vicinior.i. proximior axi accedit ad simplicitatē mediocritatꝫ id est axis vl' centri. q̄a tardiori motu mouetur. ⁊ ideo magis accedit ad immobilitatē axis. ⁊ iste circulus respectu exterioris habet se ad modū centri circa qd̄ exterior versatur. vñ subdit q̄ est veluti q̄dā cardo.i. centrꝝ ceterorū orbiū extra locatorum. circa quē versanť. Sicꝫ mediolus in rota adheret axi. et est sicut cardo quidam circa quem vol

tra locatorꝝ veluti cardo quidam circa quem versenť. existit. Extimus vero maiori ambitu rotatus. quanto a puncti media indiuiduitate discedit tanto amplioribus spacijs explicatur Si quid vero illi se medio conuectat et societ. in simplicitatē cogitur. diffūdiqꝫ ac diffluere cessat. Simili ratione quod longius a prima mente discedit. maioribus fati nexibus implicatur. Ac tanto aliquid fato liberum est. quanto illum rerꝫ cardinem vicinius petit. Quod si superne mentis heserit firmitati. motu carens fati quoqꝫ supgreditur necessitatem.

uunť canti ⁊ radij Extimus vero.i. vltimus orbis exterior rotat⁹.i. motus maiori ambitu. tanto explicať amplioribꝫ spacijs. quanto discedit a media indiuiduitate puncti.i. centri. Si q̄d vero illi medio se ꝯnectat illud colligiť in simplicitatē.i. immutabilitatē axis. ⁊ cessat diffundi ⁊ diffluere p magnū spaciū. Silr illud quod longius a p̄ma mente discedit sicut creature corruptibiles maioribꝫ nexibꝫ fati implicanť. ⁊ tanto magꝫ aliq̄d est librꝫ a fato q̄nto vicinius petit.i. accedit illū cardinem rerꝫ scꝫ deū. qd̄ si firmitati sup̄ne mentis adheserit supgreditur necessitatē fati.

¶ Notandū q̄nto magis entia sunt ꝓpinqua primo causato minus sunt mutabilia. qd̄ declarat ph̄ia exemplo diuersorꝫ circulorꝫ ab eodem centro ductorꝫ in quibꝫ circulus remotior a centro est maior ⁊ velocius moueť. q̄r maius spaciū ꝑtransit in equali tp̄e. Qui āt est vicinior cētro minor est ⁊ tardius moueť min⁹ spaciū ꝑtranseundo. circuli vero medij medio mō se h̄ñt. ⁊ est optima ꝯparatio centri circuli ad creatorē Sicut em̄ centrꝫ est indiuisibile ⁊ ab ip̄o possent plures circuli ꝑcedere. Ita creator vnus ⁊ indiuisibilis exñs infinita creat ⁊ gubernat

¶ Hic ab̄ia ꝯcludit habitudinē fati ad p̄uidentiā diuinaꝫ p q̄dam

Igiť vti est ad intellcm̄ rōcinatio. ad id qd̄ est. id qd̄ gignuť. ad eternitatē te

Prosa sexta

post. ad punctũ mediũ circulus. ita est fati series mobilis. ad prouidentie stabilem simplicitatem.

similia ⁊ ðt Series fati ita est. i. ita se hꝫ ad stabilitatẽ simplicẽ diuine ꝓuidentie. sicut rõcinatio se hꝫ ad intellectum

¶ Ubi sciendũ ꝙ illud qð intellectꝰ simplicitate intelligit rõcinatio ꝑ modũ discursus ⁊ successiue apprehendit Etiam fatũ se hꝫ ad ꝓuidentiã sicut illud quod gignit hꝫ se ad illud qð est Ubi sciendũ ꝙ illud qð gignit est ĩ quadã fluxibilitate ⁊ motu. qð ṽo actu est genitũ. ẽ in quadã ꝑmanentia. Etiam hꝫ se fatũ ad ꝓuidentiã sicut tꝑs ad eternitatem

¶ Ubi sciendũ ꝙ in tꝑe est successio ꝑtiũ tꝑis pñtis. ꝑteriti ⁊ futuri eternitas aũt est sine successione tota simul exñs Item fatũ hꝫ se ad ꝓuidentiã sicut circulus ad mediũ punctũ Ubi sciendũ ꝙ circulus distenditur ⁊ per partes diuidit mobilis exñs. punctũ aũt est immobile ⁊ indiuisibile qꝛ ex primo euclidis punctum est cuius pars non est.

¶ Hic phĩa ostẽdit ꝗ̃ sꝫ illa que fato disponunt. scðo ↄcludit ꝙ illa ꝗ̃ intellectui ↄfusa vidẽtur in diuina gubernatõe sꝫ rõnabiliter ordinata.

Ea series celũ ac sidera mouet. elementa in se inuicem tẽperat ⁊ alterna ↄmutatione trãsformat Eadẽ nascẽtia occidentiaqꝫ omnia per similes fetuũ seminumqꝫ renouat ꝑgressus Hec actus etiã fortunasqꝫ hoim indissolubili causaꝝ connexione ↄstringit. ꝗ̃ cuꝫ ab ĩmobilis ꝓuidentie ꝓficiscant exordĳs. ipas ꝗ̃ꝫ ĩmutabiles esse necẽ ẽ Ita em̃ res optime regunt si manens in diuina mente simplicitas indeclinabilem cãꝝ ordinẽ ꝓmat Hic ṽo ordo. res mutabiles ⁊ alioq̃n temere fluituras ꝓpria icõmutabilitate coerceat.

ibi. Quo fit. Primo ðt Ea series fati de qua dictũ est mouet celũ ⁊ sidera. tẽꝑat elemẽta in se inuicẽ ne totaliter se corrũpant ⁊ trãsformat ipsa alterna ↄmutatõe ita ꝙ ex aqua fiat aer ⁊ ecõuerso. ⁊ eadeꝫ series fati renouat oĩa nascentia ⁊ occidẽtia. i. morientia ꝑ siles ꝑgressus fetuum ꝗ̃o ad aĩalia. ⁊ seminũ quo ad vegetabilia. ⁊ fatum etiã ↄstringit indissolubili ↄnexione cãꝝ actus. i. opationes ⁊ fortunas hoim que oẽs res cũ ꝓficiscant. i. pcedant ab exordĳs diuine ꝓuidentie necẽ est eas esse ĩmutabiles Ita em̃ res optĩe gerũtur. i. regunt si simplicitas manens in diuina mente promat id est explicet indeclinabilẽ id est immutabilem ordinẽ cãꝝ. Hic aũt ordo diuine ꝓuidentie coerceat propria immutabilitate res mutabiles ⁊ alioquin temere id est casualiter fluituras

¶ Nota ꝙ fatũ consideraẗ dupliciter. vno mõ vt est in causis scðis

quaꝝ ordo ⁊ dispositio dr̃ fatũ ⁊ sic fatũ est mobile ⁊ res fato subiacẽtes sunt mobiles Alio modo ꝯsideraꝛ fatum ſcḋm ꝙ dependet a ꝓuidentia diuina que oīno immobilis est. ⁊ sic fatum sortiꝛ immobilitatẽ. ⁊ sic etiã res fatales vt sic ſcḋm substantiam sunt immobiles

¶ Nota ꝙ si aliquis posset declinare ab ordine ꝓuidentie. tũc ꝓuidentia diuina deficeret a suo defectu ⁊ hoc redundaret in ĩpotentiã regentis Et si dicis. si oĩa subiacẽt ꝓuidentie diuine ergo oĩa eueniũt ex necc̃itate Dĩcendum ꝙ nõ. qꝛ deus ꝓuidet res sicut sũt future. quedã ꝓuidet necc̃ario euenire ⁊ q̃dã ꝯtingẽter Et de hoc videbiꝛ magis in quinto huius

Quo fit vt tãetsi nobis hũc ordinẽ minime ꝯsiderare valẽtibꝫ. ꝯfusa oĩa perturbataq̃ videanꝛ. nihilominus tñ suus modus ad bonũ dirigens cuncta disponat. Nihil est enĩ qḋ mali cã nec ab ipsis quidem improbis fiat. quos (vt vberrime demonstratũ est) bonũ querentes prauꝰ error auertit. ne dum ordo de summo boni cardine ꝓficiscens a suo quoq̃ deflectat exordio

Hic phia ostẽdit ꝙ ea q̃ apparent in rebus ꝯfusa in diuina gubernatione sũt ordinata dicẽs. Quo fit. i. ex hoc ꝙ diuina prouidentia ineuitabilẽ ordinẽ rebꝫ ꝯstituit. sequiꝛ vt etsi nobis minime valentibꝫ ꝯsiderare hũc ordinẽ reꝝ videanꝛ nobis oĩa ꝯfusa ⁊ perturbata. nihilominus tñ modus suus. s. ordo ꝓprius diuine prouidentie disponit cũcta dirigens ea ad bonũ. nihil eĩ est qḋ cã mali fiat nec etiã ab ipsis improbis quos bonũ querẽtes prauus error auertit vt ꝓ̇us demonstratũ est nedũ. i. multo minus ordo fatalis ꝓficiscens de cardine summi boni. i. ab ipso deo deflectiꝛ a suo exordio. i. a deo qui ẽ finis ⁊ ꝓ̇ncipiũ oĩm ¶ Notandũ ꝙ dr̃ malos nihil facere cã mali cuius oppositũ p3. multi enĩ mali seip̄os interimũt Dĩcendum ꝙ nullus operatur respiciẽs ad malũ qꝛ oĩa bonũ appetũt Si ãt q̇s malũ operaꝛ hoc ꝯtigit sub phantasia mali. Nam aliquis in magna anxietate exñs estimat esse bonũ fugere anxietatẽ. ⁊ nihil aliud ipse ꝯsiderãs sequiꝛ hãc estimatiõe3 seipsum interficiens. ⁊ talis priuans se bono duciꝛ fantasia boni. qꝛ pro tunc putat bonũ esse effugere anxieatatẽ priuatione vite

Que v̇o inq̇es pt̃ vlla iniq̇or esse ꝯfusio. q̃3 vt bonis tũ aduersa tũ ꝓspera malis etiã tũ optata. tũ odiosa contingant Num igiꝛ ea mentis integritate hoĩes degũt vt q̇s ꝓbos ĩprobos ve censuerint. eos. q̃3 vti existimant esse

¶ Hic phia soluit q̃stionẽ quare bona malis ⁊ mala bonis ꝯtiugant. ⁊ primo ostẽdit hoc in generali. sc̈do magis in speciali ibi. Sed si aliquis Primo assignat cãm ꝓ̄dicti accidentis. ex defectuoso iudicio hoĩm. secũdo ex ꝯtrario iudicio

Prosa sexta

necē sit Atq̄ in hoc hoīm iudicia de/pugnāt. vt quos alij ꝓmio. alij suppliciо. dignos arbitrant᷑. Sȝ ꝯcedam⁹ vt aliq̄s possit bonos malosq̄ȝ discer/nere Nū igit᷑ poterit intueri illā inti/mam temperiem velut in corporibus dici solet animorum:

dei ⁊ hominum. ibi Nā vt pauca. ꝑmo facit qḋ dictū est. secundo declarat per simile. ibi. Non em̄ dissimile Prio dr̄ O boeci tu inquies que ꝑt esse vlla iniquior ꝯfusio q̄ȝ vt bonis aliqñ ꝓspa aliqñ aduersa eueniant cū semꝑ bonis deberent ꝓspera euenire. ⁊ malis per ꝯtrariū aliqñ contingunt optata. aliqñ odiosa cū semꝑ malis deberēt odiosa euenire Dicit ꝑhia Nūquid hoīes degunt. i. viuunt ea integritate. i. integro iudicio mētis vt necē sit eos esse probos vel improbos quos ipsi censuerint. i. iudicauerint esse tales At qui pro certo in hoc depugnāt. i. ꝯtrariant᷑ iudicia hoīm. vt quos alij premio alij arbitrentur dignos supplicio Sed ꝯcedamus vt aliquis possit discernere inter bonos ⁊ malos Nūquid ipse poterit intueri illam inti/mam temperiem. i. interiorem ꝯditionem ⁊ qualitatem aīoꝝ veluti solet dici in corporibus quasi diceret ego loquor de animis ſm q̄ hoīes con/sueuerunt loqui de corporibus

¶ Nota q̄ ꝓpter defectuosum iudiciū ꝯtingit q̄ iudicant eos esse bonos qui mali sunt. ⁊ ecōuerso Si ergo indicant malos esse bonos. ⁊ si illis eueniant mala. putant bonis euenire mala. ⁊ si bonis quos iudicāt malos eueniant bona. putant malis euenire bona Et ideo etiā sepe pu/tant bonos deprimi cum mali deprimuntur iudicantes malos esse bo/nos. ⁊ putant malos extolli cum boni extolluntur. quia iudicant bonos esse malos

Nō em̄ dissimile ē miraculū nescienti cur sanis corꝑib⁹ his q̄dē dulcia illis ꝟo amara ꝯueniāt Cur egri etiā q̄dā leuib⁹. q̄dā ꝟo acrib⁹ adiuuant᷑. At h̄ medicus qui sanitatis ipsius atq̄ȝ egritudinis modū tꝑamentūq̄ȝ dinoscit. minime mirat᷑ Quid ꝟo aliud aīoꝝ sanus videt᷑ esse q̄ȝ ꝓbitas Quid egritu

¶ Hic philosophia declarat per simile dicens Istud miraculum non est dissimile immo val/de simile ad propositū Nescienti alicui cur sa/nis corporibus his conueniant dulcia his amara. etiam nescienti alicui cur quidam egri adiu/uantur leuibus quidaȝ acerbis. licet hoc videatur mirum nescienti. ta/men medic⁹ de hoc non mirat᷑ qui cognoscit modū ⁊ tꝑamentum sani/

do q̃ vicia Quis aũt ali⁹ vel seruator bonoꝝ vel maloꝝ depulsor . q̃ rector ac medicator mentiũ deus Qui cũ ex alta ꝓuidentie specula respicit. q̇d vnicuiq̃ ꝯueniat agnoscit Et qđ ꝯueni/re nouit. accõmodat Hinc iã fit illud fatalis ordinis insigne miraculũ. cũ a sciente geritur. qđ stupeant ignorãtes

tatis z egritudinis . sil'r licet hõ ignoret. q̇d ꝯueniat bonis z malis tñ de⁹ qui est scrutator cordiũ ista cognoscit vidẽs ꝙ bonis aliqñ ꝯueniũt aduersa. malis. qñ/q̃ ꝓspera. ideo sic eis di/stribuit. z hoc ẽ qđ sub/dit applicãdo sil'itudinẽ ad aĩm dicẽs. quid em̃ aliud iudicat᷑ esse salus aĩoꝝ q̃ ꝓbitas. quid aliud est egritudo aĩoꝝ q̃ viciũ. z quis alius ꝯseruator est bonoꝝ z depulsor malorũ q̃ deus rector z medicator mentiũ Qui cũ respicit ex alta specula ꝓuidẽtie. ip̄e cognoscit quid vnicuiq̃ ꝯueniat. z quod agnouit ꝯuenire hoc accõmodat hinc. i. ex hoc quod dictũ est fit insigne miraculũ ordinis fatalis. i. fit illud quod admirantur hoĩes in ordine fatali cũ a deo illud gerit᷑. i. fit qđ ignorantes stupeant. i. admirant᷑ ¶ Nota ꝙ est bona ꝯꝑatio sanitatꝭ z egritudinis corꝑalis ad medicũ z ꝓbitatis z viciꝫ aĩoꝝ ad deũ. sicut em̃ medicus cognoscens cãs sanitatis z egritudinis scit quid ꝯueniat sano z egro alijs ignorantibꝫ z mirantibus. sic deus cognoscens qualitatem aĩoꝝ scit quid bonis ꝯueniat z quid malis. z vnicuiq̃ sibi ꝯueniens tribuit. qñq̃ malis prospera bonis aduersa. de quo stupent ignorantes

¶ Nota ꝙ specula dr̄ locus altus aptus ad circũspiciendũ . z quia deus per ꝓuidentiam oĩa circũspicit. ideo similitudinarie ipsa prouidentia dr̄ specula ¶ Nota ꝙ hoĩes ignorant qui sꝫ boni vel mali. ignorant etiã quid vnicuiq̃ ꝯueniat. ideo aliqua credunt᷑ ꝯuenire bonis que tñ ẜm iudiciũ dei eis non ꝯueniunt. z ideo hoĩes mirant᷑ quare deus eis non attribuat que vident᷑ eis attribuenda Ideo dicit phĩa ex dictis contingit hoc miraculũ ꝙ ignorantes stupent que fiũt a deo sciente

Nã vt pauca q̃ rõ valet hũana de diuina ꝓfunditate ꝑstringã De hoc quẽ tu iustissimũ z equi ẜuatissimũ putas oĩa sciẽti ꝓuidẽtie diuersuz videt᷑. Et victricẽ q̇dẽ cãm dijs victã ꝓ cathoni placuisse. familiaris nr̄ Lucanus

¶ Hic phĩa oñdit ꝙ bonis mala z bona malis ꝯtingũt ex ꝯtrario iudicio dei z hoĩm dicẽs Ut ego pauca ꝑstringã que humana ratio valet ac/cipere de diuina profunditate illud supple declarabo O Boeci de hoc supple hoĩe quem tu putas eẽ iustissimũ z seruatissimuz equi id est equi

admonuit. Hic igit̃ q̄cq̄d citra spem videas geri. rebꝫ q̄dē rectus ordo est. opinioni vero tue ꝑuersa cōfusio.

ratis diuersum videtur .i. aliter videt̃ ꝓuidētie scīētī om̄ia .i. deo: qd̄ cō firmat autoritate Lu/cani q̄ describens belluz inter Pompeyum ⁊ Juliū cesarem cū q̄reret ab eo cui⁹ cā esset iustior dixit. victrix cādȳs placuit. sed victa Cathoni. vñ d̄t victricem cām scz Julȳ cesaris placuisse dījs. victā vero cām scz Pōpei placuisse Cathōi admonuit Lucanus noster familiaris. Ex q̄ ꝯcludit. Ea q̄ cōtra spez hoim veniūt esse ꝯfusionē in opiniōe hoim. nō tñ in re dicēs. q̄cq̄d igit̃ vi deas geri .i. fieri vel euenire ꝯtra spem hois cām ignorātis. id in rebꝫ est rectus ordo sed opinioni tue est peruersa confusio

¶ Nota ¶ Catho vticēsis ꝓpter suā sapientiā ⁊ virtutē maxime autoritatis fuerat in ꝓplo Cū aūt Julius pugnaret cōtra Pompeium Catho iudicauit Pompeiū esse iustū, ⁊ attribuit sibi cām victricē Alȳ aūt iudcabāt Juliū esse iustū attribuētes sibi cām victricem, ex quo pꝫ ꝙ de eodem cōtrario mō iudicabant dȳ ⁊ homines sapientes qui Ca/thonem sequebantur:

¶ Hic phīa assignat cās spēales q̄re bonis ⁊ malis indifferenter eueniūt nūc ꝓspa nūc aduersa. scd̄o excusat se de ampliori ꝑtractatione hmōi causaꝝ. scd̄a ibi Neqꝫ em̄ fas. Primo declarat intentū suū de bo nis. scd̄o de mal' ibi Nā id q̄z Prīo assignat cāz q̄re aliq̄bꝫ bonis nō eue niūt mala. scd̄o q̄re aliqñ eis ꝯtingāt mala. ibi A lȳs mixta. ꝑmo oñ q̄re bonis nō ꝯtingāt mala scd̄o q̄re ꝯtingāt eis qñ qꝫ bōa. ibi Fit āt. Prīo assignat duas cās q̄re bonis nō eueniāt mala. scd̄a ibi Est ali⁹. Prīa cā est infirmitas animi alicui⁹ boni cui si adue/niret aduersitas ip̄e de/teriaret̃. vnde d̄t in lr̄a

¶ Sed sit aliquis ita bene mo/ratus: vt de eo diuinum iudiciuz pari ter humanūqꝫ consentiat. sed est ani/mi viribus infirmus. Cui si quid ad ueniat aduersi. desinet colere forsitan innocentiā. ꝑ quā non potuit retinere fortunam Parcit itaqꝫ sapiens dispē satio ei. quez deteriorem facere possit aduersitas. ne cui non conuenit labo rare patiatur

Sz sit .i. ponam⁹ ꝙ ali/q̄s sit ita bñ morigerat⁹ ꝙ diuinū ⁊ humanū iudiciū cōsentiat de eo for san ipse est infirm⁹ viribꝫ animi nō potēs resistere aduersitatibꝫ. Cui si adueniat q̄d .i. aliq̄d aduersi forsitan desineret colere innocentiā .i. exer/cere virtutē. ꝑ quā nō potuit retinere fortunā. q: imputabit sue innocē/tie ꝙ ꝓspitas sua recessit queadmodū legit̃ de Job cui vxor sua impro/ꝑabat dicēs. Adhuc ꝑmanēs in simplicitate tua bñdic deo ⁊ morere. ꝑcit itaqꝫ illi sapiēs dispēsatio .i. ꝓuidētia dei que aduersitas posset face

re deteriorē ne patiaꝛ eū laborare aduersitate cui nō ꝯueniat ¶ Nota ꝙ q̇dam boni sꝫ ita imbecilles animi ꝙ ex modica tēptatiōe aduersitatis mutarenꝛ. qꝺ vidēs deꝰ ꝑcit ipis ne eos aduersitate deijciat. vn̄ Apl's. Fidelis deus q̇ nō patiꝛ vos tēptari vltra id qꝺ potestis.

Est alius cunctis virtutibus absolutus sanctusq̄ʒ ac deo proximus. hunc contingi quibuslibet aduersis nefas prouidentia iudicat. adeo vt ne corporeis quidez morbis agitari sinat. Nā vt quidam me quoqʒ excellentior ait. Viri sancti corpus edificauerunt virtutes

¶ Hic assignat aliam cām q̄re q̇busdā bonis nō adueniāt mala dicēs Est aliꝰ hō absolutꝰ. i. ꝑfectus cunctis ꝟtutibꝰ ⁊ scūs ⁊ ꝓximus deo hunc hoīem contingi. i. tangi aliq̇bus aduersis prouidētia diuina iudicat nefas. adeo. i. intātū vt nec sinat ipsuʒ agitari morbis corporeis qꝺ confirmat autoritate cuiusdam phi dicēs. Nam vt ait q̇dam phs excellentior me. cuius autoritatem ponit in greco que tm̄ sonat in latino. Corpus viri sacri edificauerūt virtutes supple ꝓseruādo ipm̄ ab aduersis ¶ Notandū ꝙ secunda cā quare aliq̇bꝫ nō adueniūt aduersa est excellēs scītas ipoꝝ. sicꝫ em̄ deus excellēter malos nō tm̄ punit in futuro. sed etiā in pn̄ti. sic aliq̄s excellēter bonos nō tm̄ ꝓmiat in futuro sed etiā in pn̄ti ab aduersitate custodit ¶ Nota quare phia dicat. Quidā excellētior me dicit. cuʒ nullus sit excellētior phia. Dicendū ꝙ lr̄a sic debet exponi. Nam q̇daʒ phus excellentior alijs philosophis me. i. per phiam dixit. viri sancti corpus edificauerunt ⁊c̄.

Fit autem sepe vti bonis summa reꝝ regenda deferatur. vt exuberans retūdatur imbrobitas. Alijs mixta quedam pro animorum qualitate distribuit. Quosdam remordet ne longa felicitate luxurient. Alios duris agitari. vt virtutes animi patientie vsu atq̄ʒ exercitatione cōfirment. Alij plus eq̄ metuunt quod ferre possunt. Alij plꝰ equo despiciunt qꝺ ferre nō pn̄t Hos

¶ Hic oñt quare boīs sepe ꝯtingāt bōa dicēs Fit āt. i. ꝯtingit sepe vt summa reꝝ regenda. i. principatus regēdi res deferaꝛ. i. ꝯcedaꝛ probis non tm̄ ꝓpter vtilitateʒ bonoꝝ hoīm. sed vt improbitas exuberans. i. abundans maloꝝ retūdatur. i. ꝯpescaꝛ vel reprimatur. Tunc assignat cām quare bonis aliq̄n contingāt mala dicens Alijs. i. bonis ꝺs distribuit q̄dam mixta. i. nūc bona nūc mala pro q̄li

in experimentum sui tristibus ducit. Non nulli venerandū seculi nomen gloriose precio mortis emerunt. Quidam supplicijs inexpugnabiles exemplum ceteris ꝑtulerunt inuictā malis esse virtutem: Que ꝙ̄ recte atqꝫ disposite ⁊ ex eoꝝ bono q̇bus accedere videntur. fiant. nulla dubitatio est

tate animoꝝ quosdam eñ bonos deus remordet aduersitatib' ne luxuriēt. i. supbiant lōga felicitate. i. ꝓsperitate Alios bonos patitur agitari. i. vexari duris. i. aduersitatib' vt virtutes animi ipsoꝝ ꝯfirmet vsu et exercitatōe patientie vt pꝫ in Job. Alij plus equo metuūt qđ bñ ferre possunt. sicut Thōas formidauit ingressum Indie dicens. Dñe mitte me q̄ vis preter ad indos. Alij plus eq̄ despiciūt qđ ferre nō pñt q2 quasi ꝓsumendo despiciunt tēptationes quas tamen ferre non pñt vt sanctus petrus qui dixit Et si oportuerit me mori tecum nō te negabo. q̇ ad temptationē ⁊ accusationē ancille xp̄m negauit. Hos vtrosqꝫ deus ducit. i. temptat tristibus. i. aduersitatib' in experimentū sui. i. in recognitionē sui vt sciāt q̇d possint ⁊ q̇d non possūt. ⁊ nō nulli. i. aliq̇ emerunt ꝑcio mortis venerandum nomē seculi sicut martires. Quidam inexpugnabiles supplicijs ꝑtulerūt ceteris exemplū virtutem esse inuictam a malis. q̄ oīa ꝙ̄ recte ⁊ disposite fiant ex eorum bono q̇bus accedere videnẗ nulla est dubitatio

¶ Notandū ꝙ q̇dam plus timēt ꝙ̄ timere deberent aliquā aduersitatem. de q̇b' đr in psalmo. Trepidauerūt timore vbi nō erat timor. Talib' deus immittit aduersitates q̇b' resistūt vt cognoscāt se grā dei posse resistere ei qđ timebāt. Alij āt ꝓsumētes de ꝓprijs virib' despiciunt temptatiōes quasi potētes resistere eis. illis deus temptatōes immittit ⁊ ꝑmittit eos succūbere vt ꝯgnoscāt ꝙ̄ fragilis sit hamana natura sine diuina gratia

¶ Hic assignat cās quare malis qñqꝫ bona qñqꝫ mala ꝯtingant.

Nam illud quoqꝫ ꝙ improbis nunc tristia. nunc optata proueniūt ex eisdem ducitur causis. ac de tristibus q̇dem nemo miratur ꝙ eos male meritos omnes existimant. Quorumquidem supplicia tum ceteros ab sceleribus deterrent: tum ip̄os quibus inuehuntur emendant

Et primo ońt q̄re malis ꝯtingūt mala. scđo q̄re bono ibi Leta ꝓo Prio đr. Ex eisdem caus' ducitur. i. probaẗ ꝙ improbis nunc proueniūt tristia. nunc optata. sed de tristibus que malis eueniunt nemo miratur q̇a om̄es existimant eos. s. malos esse meritos. id ē dignos malo quoꝝ malorum supplicia ceteros deterrent. id est terrore retrahunt a sceleribus et ipsos malos emendant quibus inuehuntur

supplicia ¶ Notandū q philosophia innuit tres cās quare malis eueniūt mala. Prima est qz oēs hoīes estimaut eos dignos malo. secūda qz p supplicia maloꝝ aliȷ̄ a malo retrahūtur. tercia causa est q̄a mali supplicijs emendantur

¶ Leta vero magnū bonis argumentum loquuntur. Quid de hm̄ōi felicitate debeant iudicare quam famulari sepe improbis cernant In qua re illud etiam dispēsari credo. q forsitan alicuius preceps atqz importuna natura. vt cuz ī scelera. potius exacerbare possit rei familiaris inopia. huius morbo. prouidētia callate pecunie remedio medetur. Hic fedatam probis conscientiam spectans. & secum fortunam suam comparās (forsitan ptimescit) ne cuius ei iocūdus vsus est. sit tristis amissio. Mutabit igitur mores. ac dum fortunā metuit amittere. neq̄ciam derelinquit. Alios in cladez meritam precipitauit indigne acta felicitas. Quibusdam pmissum puniendi ius. vt exercitium bonis & malis esset causa supplicij.

¶ Hic assignat cās q̄re malis bona eueniant Scđo soluit tacitā obiectionē. ibi. Nam vt probis. Primo đr Leta pro .i. prospera que mal' eueniunt loquuntur. i. indicant bonis magnū argumētū q̄d iudicare debent de hm̄ōi felicitate. quam sepe cernūt famulari improbis. hūt eniz probi ex hoc certissimū argumentuz q illa non est vera felicitas q̄ malis aduenit sz falsa deceptio. Tunc assigāt pmā cām quare deus malis ɔcedit bona & prospa q q̄dem mali p prospa pseruant a peioribꝫ sceleribꝫ ne fiant fures vl' raptores. et đr. In q̄ re q malis eueniunt prospa illud credo dispensari. i. dispēsatione ordinari q forsitan natura alicuius mali est tam preceps ad malum & importuna vt inopia rei familiaris. id est paupertas possit euz exacerbare id est puocare ad scelera scz ad furtū vel ad rapinam. cuius morbo diuina puidētia medetur remedio collate pecunie. Tunc assignat secundā causam tales q ideo malis eueniunt prospera. vt prosperitate emendent vitam quasi timentes ne pter maliciam amittant prosperitatez. Vn̄ đr hic. i. aliq̄s malus spectās. i. ɔsiderās ɔsciam suā fedatam pbris. i. maculatam vicijs. & ipse ɔparās secū fortunā. i. psperitatē suam forsitan ptimescit vt cui⁹ rei scz psꝑitatis iucūdus est ei vsus illi⁹ fiat tristis amissio. vt dū

Prosa sexta

metuit amittere formā derelinqt neqciā. Tunc ponit terciā cām dicēs. Alijs malis aduenit ꝓsperitas vt incidāt in maiorē miseriā aduersitatis qꝛ sicut dictum fuit .ij. li. ꝓsa. iiij. In omni aduersitate fortune infelicissimū genus infortunij est fuisse felicē. vn̄ dr̄ in lr̄a. ꝙ felicitas indigne aucta. alia lr̄a hꝫ acta .i. inducta alios malos ꝑcipitat in meritā cladem id est miseriā. Et addit ꝙ quibusdā malis ꝑmissum est .i. cōcessum ius puniendi .i. potestas vt sint bonis cā exercitij in virtutibꝫ ⁊ patientia. et malis sint cā supplicij ¶ Nota ꝙ felicitas quosdā ꝑcipitat in cladē aduersitatis. vn̄ Samariens. promouet iniustos fortuna volubiles vt q̊s Scādere ꝑcipites fecit. ad ima rotet. Nam grauiore ruit turris tumefacta ruina. Et grauiꝰ pulsat alta cypressus humū. ¶ Nota ꝙ boni ꝑ aduersitates in virtutibꝫ ⁊ paciētia exercent. vn̄ idem paupꝫ henricus. Aspera ferre decꝫ maturant aspera mentē. Et bn̄ matura plenius vua sapit. Per nimios estus gelidas transitur ad vndas. Sicqꝫ ꝑ oppositum dulcia querit homo

Nā vt probis atqꝫ improbis nullū fedus est ita ipi inter se improbi neqūt ꝯuenire. Quidni. cū a semetipis discerpentibꝫ ꝯsciam vicijs q̊sqꝫ dissentiat faciantqꝫ sepe que cū gesserint nō fuisse gerenda decernant.

¶ Hic soluit q̄ndā obiectionē. scd̄o infert quādam ꝯclusionē. ibi. Ex quo sepe. Primo dr̄. Aliquis diceret. dixisti ꝙ malis est concessum ius puniēdi vt sint cā supplicij alijs malis. h̄ non videt̄ verꝫ qꝛ malus nō punit malū cum sint similes. hoc soluit pħia dicens. Sicut probis ⁊ improbis nullū est fedꝰ .i. ꝯcordia qꝛ sp̄ inuicē ꝯriāt. Ita ipsi iprobi neqūt inter se conuenire. Quidni .i. quare non esset ita. cū q̊qꝫ .i. quilibet mali dissentiant a semetipsis. vicijs discerpentibꝫ id est distrahentibus ꝯsciam ipsoꝝ ⁊ sepe mali faciunt que cum gesserint id est fecerint decernant. id est iudicent non fuisse gerenda id est facienda ¶ Nota ꝙ intm̄ aliquis est bonꝰ inquantū seruat ordinem in vltimum finem qui finis est summū bonum. et qꝛ illuꝫ finē ⁊ ordinēꝫ omnes boni seruant. ideo oēs boni in eo ꝙ boni sunt inuicē ꝯcordant. mali aūt qꝛ hunc finem nō obseruant ⁊ a semetipsis discordant mutuo sibi ꝯcordare non possunt

Ex q̊ sepe summa illa ꝓuidentia ꝓtulit insigne miraculum. vt malos mali bonos facerēt. Nā dum iniqua sibi a pessimis quidam perpeti videntur. noxioꝝ odio flagrantes. ad virtutis fru

¶ Hic infert q̄ndā conclusionē dī. Ex quo mali puniūt malos ex hoc diuina ꝓuidentia ꝓtulit insigne miraculuꝫ scꝫ vt mali facerent malos bonos qd̄ declarat. Nā dum quidā mali videntur ꝑpeti iniqua a pessi

mis ipsi flagrātes.i. ardentes odio noxiorum id ē damnatorum suorum. redire ad frugem virtutis.i. ad vtilitatē dum tales stupent se esse dissimiles illis malis quos oderant. et addit q sola diuina vis talis ē cui mala sint bona.i. cedunt in bonū sicut cum malus facit maluz bonū. vñ subdit Cum de9 vtēdo ɔpetēter magis elicit effectū alicui9 boni. Ordo ei fatalis cūcta ɔplectitur vt qđ discesserit ab assignata rōe ordinis.s. mali. relabatur in aliuz ordinem scilz boni

gem rediere dum se eis dissimiles student esse quos oderāt. Sola enī ē diuina vis cui mala quoqz bona sint. cū eis competenter vtendo. alicuius boni elicit effectum: Ordo enī quidā cūcta complectitur. vt quod ab assignata ordinis ratione discesserit. hoc licz in aliū tamen ordinē relabatur. ne qđ in regno ꝓuidentie liceat temeritati. Fortissimus in mundo deus oia regit ad bonū atqz gubernat

ne in regno ꝓuidentie dei liceat quid.i. aliqđ temeritati.i. inordinatōi ⁊ ponit autoritatē in greco q̄ tm̄ sonat. Fortissimus in mūdo deus oia regit ¶ Notandū q bonū ꝓueniens ex malicia improborum non est imputandū ipsis improbis. sz tm̄ diuine virtuti que nouit ex malis elicere bona. Et licet deus malum dirigat ad bonū sua intentione ⁊ potestate. non tñ homo. ideo est extra culpā qui illud malū agit mala intentione ¶ Nota q alius est ordo naturalis. alius ordo a deo ꝓuisus. Ordo naturalis est vt deū ⁊ ꝓximū diligamus. Ordo prouisus est rpalis rerum dispō que fatum vocatur. ⁊ licet ordinē naturalē sepe dimittamus aliqđ plus deo diligendo. ⁊ proximū odiendo. tñ ordinē prouisuz a deo nunqz effugimus. qz nunqz aliter ꝓuenit q̄ deus ꝓuidet. ⁊ si aliquid recedit ab ordine naturali relabitur in alium. vt si aliquid est maluz quo ad misericordiā. ipsum est bonum in ɔparatione ad iusticiam. ita q in regno diuine ꝓuidentie nihil relinquitur temeritati

¶ Hic phia excusat se de ampliori indagatōe causarum dicēs. Neqz enī est fas hōi vel ingenio ɔprehendere vel sermone explicare cūctas machinas.i. causas vel dispōnes diuini operis. hoc tantū sufficiat perspexisse q deus proditor.i. ꝓductor omnium naturarum disponit cuncta dirigens ad bonum. Et

Neqz enī fas est hōi cūctas diui opis machinas vl ingenio ɔprehēdere vl explicare sermone. Hoc tm̄ ꝑspexisse sufficiat q naturarum omniū proditor deus idē ad bonā dirigens cūcta disponat. Dūqz ea que protulit in sui similitudinem retinere festi nat. maluz oē de

Metrū sextū

reipublice sue termīs ꝑ fatalis seriem nccitatis elimīet Quo fit vt q̄ in terrꝫ abūdare credūt. si disponētē ꝓuidentiā spectes. nihil vsq̄ꝫ mali eē ꝑpēdas. Sꝫ video te iā dudū ⁊ pōdere q̄stiōis oneratū. ⁊ rōnis ꝓlixitate fatigatum. aliq̄ꝫ carmīs expectare dulcedinē. Accipe igit̄ haustū quo refectus. firmior in vlteriora contendas.

duꝫ ea q̄ ꝑduxit festinat retinere in similitudinē sui. i. in bono ipse eliminet. i. excludat ꝑ seriem. id est ꝑ ordinē fatal' necessitatꝫ oē malū de terminis sue publice rei. id est mūdi. Quo fit, vt mala q̄ credūtur abundare in terris si spectes prouidentiā disponentē nihil ꝑpendas vsq̄ꝫ esse mali. Tūc inuitat Boetium ad ꝯsolationē metricam dicēs Video te esse oneratum pōdere q̄stiōis q̄ difficilis est ⁊ fatigatū prolixitate orationis expectare aliquā dulcedinē carminis. igitur accipe haustum dulcedinis metrice. quo refectus id est recreatus firmior conscendat in vlteriora ¶ Nota q̄ dt maluꝫ nusquā esse in ꝯparatione ad diuinā prouidentiam. quia maluꝫ non est aliqua natura nec aliqua res. omnis eīm natura ⁊ res appetit suam perfectionem. Cum aūt appetibile habeat rōnem boni si malum esset natura et res appetens ꝑfectionem malum esset bonum ¶ Nota q̄ nullū est malum simplr̄ ⁊ totaliter in mundo quin in comparatiōe ad diuinaꝫ prouidentiam habeat rōnem boni vnde expedit multos defectus cōtingere in vniuerso ne multa bona tollantur. Si eīm nō corrumperetur aer ignis non conseruaretur. nec vita leonis conseruaretur nisi occideretur agnus vel asinus. neq̄ꝫ laudaretur iusticia nec patientia si non esset iniq̄tas. Ex quo patet q̄ multa in comparatione ad nos sunt mala que in comparatione ad diuinam prouidentiā omnia disponenteꝫ ſm q̄ meli⁹ competunt vniuerso bona sunt

¶ Metrū sextū libri quarti.

I vis celsa iura tonātis
Pura solers cernere mēte
Aspice summi culmina celi.
Illic iusto federe rerum
Veterem seruant sidera pacē
Non sol rutilo concitus igne

¶ Istud est sextum metrum huius quarti libri quod ſm quosdam dicitur adonicum. ſm quosdam archilogicum ab inuentore tetrametrum. dactylicum a pede predominante. In quo metro philosophia commendat diuinam prouidentiam in dispositione rerum. ⁊ p̄mo ex pte rerum que diuina dispositione regū-

Gelidum phebes impepit axem
Nec que summo vertice mundi
Flectit rapidos vrsa meatus
Nunq̄ȝ occiduo lota profundo
Cetera cernens sidera mergi
Cupit oceano tingere flāmas
Semper vicibus tpis equis
Vesper seras nunciat vmbras
Reuehitq̄ȝ diem lucifer almū
Sic eternos reficit cursus
Alternus amor. sic astrigeris
Bellum discors exulat oris

tur. scd̄o ex pte dei regē tis. ibi. Sedet interea. Primo ꝯmēdat diuinā prouidētiā in regimine corpoꝝ celestiuȝ. scd̄o in regimine elemētoꝝ. tertio in regimine tpm̄. q̄rto in regimine gn̄abiliū et corruptibilium. scd̄a ibi Nec ꝯcordia. tercia ibi. His de causis. q̄rta ibi. Hec temperies. Primo dicit. Si tu solerꝫ. i. sapiens vis pura mente cernere iura. i. regimina quibꝫ mundus regiẗ celsi tonātis. i. dei aspice culmina. i. altitudines summi celi. Illic sidera seruāt veterē pacem. i. antiquā ꝯcordiā quā eis diuina ꝓuidentia indidit iusto federe. quia sol concitus id est cō motus rutilo igne. id ē calore non impedit gelidū axeȝ phebes id est lune. nec vrsa que flectit rapidos motus circa polū septeutrionalem nunq̄ȝ lota occiduo profundo id est mari occidentali cupit tiugere id est mergere flammas oceano id ē mari cernens cetera sidera mergi in mari. Et loq̄tur more vulgari. credit eñ vulgus stellas quando occidūt descendere in mare. Et vesper id est venus semp̱ equis vicibꝫ tempis nunciat seras vmbras noctis ⁊ eadem venus exn̄s lucifer reuehit diem almū id est claꝝ. Sic alternus amor ꝓueniens ex diuina prouidentia reficit eternos cursus sideꝝ. sic. i. p̱ talem mutuam concordiā bellum discors exulat. i. expelliẗ ab oris astrigeris id est a regionibꝫ celestibus que gerunt astra. ¶ Nota de hac dictione sollers q̄ fm̄ Isidoꝝ interpretaẗ quasi sollicitus in arte vel vtilis. ⁊ sic debet scribi p̱ duplex ll. sed fm̄ Huguitionē dr̄ a solon qd̄ est totū vel multū ⁊ ars tis. quasi totus vel multus in arte. ⁊ sic debet scribi p̱ simplex l. ¶ Nota q̄ deus magis denoīatur tonans a tempestate tonandi q̄ȝ ab alia tempestate. q2 maior terror per eum incutiẗ mētibus hominūq̄ȝ p̱ aliam. vnde per tempestatē tonandi homīes magis inducunẗ ad recogitandam diuinam potentiam. ¶ Nota q̄ vrsa habens septem stellas circa polum septenrrionaleȝ mota nuuq̄ȝ occidit sed semp̱ nobis apparet licet alie stelle nobis oriantur ⁊ occidant. De venere aūt q̄ de nocte seq̄tur solem ⁊ de mane (lucifer dicta) p̄cedit solē visum fuit in primo libro metro secūdo.

¶ Hic phia cōmendat reginiā diuine ꝓuiden

Hec concordia tēperat equis

Metrũ sextũ

Elementa modis. vt pugnantia
Vicibus cedant humida siccis
Jungantꝗ fidem frigora flammis
Pendulus ignis surgat in altum
Terreꝗ graues pondere sidant
Hisdem causis vere tepenti
Spirat florifer annus odores
Estas cererem feruida siccat
Remeat pomis grauis autũnus.
Hyemem defluus irrigat imber
Hec temperies alit ac ꝓfert
Quidquid vitam spirat in orbe
Eadem rapiens condit ꝛ aufert
Obitu mergens orta supremo

tie in elementis dicens. Hec ꝯcordia ꝓueniens ex diuina ꝓuidẽtia temperat elementa. eꝗs modis vt humida elemẽta pugnãtia. i. ꝯria cedãt siccis vicibꝫ. i. viceuersa ita ꝙ qñꝗ ꝑualeant humida qñꝗ sicca. ꝛ ꝙ frigora. i. elementa frigida iungãnt fidem. i. concordiam flammis. i. calidis elementis ne vnum totaliter aliud corrumpat. Et hec concordia facit vt pendulus ignis surgat in altũ. i. moueat᷑ sursum ꝛ terre graues pondere sidant. i. deorsũ residant. Tũc ꝯmendat regimen dei circa tpa dicens Hisdem causis. i. sĩlibus causis ꝑ diuinaꝫ ꝓuidentiã ordinatis annus floriger. i. in quo abundant flores spirat odores ipo vere. i. tempore veris tepente. i. in calescente. estas feruida siccat. i. maturat cererem id est fruges. Autumnus remeat id est reuertitur grauis . i. onerosus pomis. imber defluxus irrigat hyemẽ Tunc ꝯmendat regimen dei circa generabilia ꝛ corruptibilia dicens Hec temperies id est temperata dispositio ꝓuidentie diuine alit ꝛ profert quicquid in orbe spirat vitam. i. quicquid viuit. ꝛ eadem temperies rapiens ea que fecit. condit. id est abscondit ꝛ aufert scꝫ ab ẽsse mergens orta id est producta supremo obitu. id ẽ vltima morte

¶ Notandum ꝫm ꝯmendatorem octauo phisicorum. Primum antiquum nihil facit sine secundo antiquo. i. celo. ergo prima causa generationem ꝛ corruptionem elementorũ ꝛ omnium in mundo ꝛ temporuꝫ distinctionem operatur mediantibus corporibus celestibus. vnde in libro de pomo Arestotelis scribitur ꝙ creator omnium sua sapientia preparauit speras et in qualibet spera stellas lucidas ꝛ dedit ipsis virtutem dominandi in hoc mundo. faciendi bonũ ꝛ malũ. mortem ꝛ vitam. ꝛ incedunt stelle ꝫm virtutem ipsis a creatore datam ꝫm desideriũ ꝛ voluntatem eius in ascendendo ꝛ descendendo. nunc de oriente ad occidẽs nunc de occidente ad oriens. sine ꝯtradictione. ꝛ omnes stelle sunt sicut serui domino obedientes. ꝛ cursus ꝛ motus earum non est a seipsis nec virtute earum. sed est creator qui facit eas moueri. qui est benedictus in secula seculorum.

Sedet interea conditor altus
Rerumq; regens flectit habenas
Rex ꝛ dominus fons ꝛ origo
Lex ꝛ sapiens arbiter equi
Et que motu concita ire
Sistit retrahens. ac vaga firmat
Nam nisi rector reuocans itus
Flexos iterum cogat in orbes
Que nunc stabilis continet ordo
Dissepta suo fonte fatiscant
Hic est cunctis continuus amor.
Repetuntq; boni fine teneri
Quia non aliter durare queāt
Nisi conuerso rursus amore
Refluant cause que dedit esse

¶ Hic ꝯmendat ꝓuidentiā diuinā ex ꝑte dei regentis dicēs. Interea dum res sic geruntur alt᷒ ꝯditor .i. summus creator rerū deus sedet .i. in se imutabil'r manet regens oīa. flectit .i. moderatur habenas rex .i. frena. exñs rex per sapiām gubernationis. dñs per potentiam creationis. fons oīs bonitatis ꝛ origo oīm. ꝛ ipe a nullo. lex omnia ligans. ꝛ sapiens arbiter .i. iudex equi .i. equitatꝭ oībus retribuens sm̄ iusticiā. qui scʒ deus oīa regens ꝯcitat .i. excitat entia ire .i. procedere ad esse motu .i. ꝑ motum. ꝛ sistit .i. ꝑmanere facit ad tps in esse retrahens oīa ad nō esse ꝛ ipse firmat per grām vaga .i. instabilia ꝑ naturam Nam nisi deus reuocās rectos itus .i. recttum ꝓgressum qui est ab esse ad non esse cogat id est reducat entia in flexos orbes .i. in quasdam circulationes ea que stabilis ordo diuine prouidentie ꝯtinet Ipsa dissepta id est separata a suo fonte .i. a suo principio quod est deus fatiscant .i. deficiant ꝛ ad nihilū veuenient. Hic fons est communis amor cunctis entibus ꝛ cuncta repetunt .i. appetunt teneri. id est conseruari fine boni. id est per finem boni. quia res aliter non queunt durare .i. in esse perpetuari nisi conuerso amore refluāt id est redeāt cause id est ad causam primam que dedit eis esse per creationem

¶ Nota ꝙ entia reguntur a deo ꝑ quādam circulationem sm̄ quā quodammodo perpetuantur in esse. Verbi gratia. Deus sic disposuit res vt ex semine proueniat herba. ꝛ econuerso. ex herba ꝓducatur semen sic in generatione elementorum fit quidam circulus dum ex aere generatur ignis. ꝛ iterum ex igne aer

¶ Item in creaturis rationabilibus que ꝓgrediuntur a deo productione nature fit iterum reflexio ad ipsum deum ꝑ reductionem gratie vt sic nihil permaneat in rebus ens ꝛ perfectum nisi per quandam circulationem. ꝛ hoc innuit philosophia in littera

Prosa septima

¶ Nota q̄ finis ad quem oīa naturali appetitu tendunt est ipsum summum bonum quod est deus hunc finem ꝯsequuntur rationales creature per operationem intellectus ⁊ voluntatis Sed irrōnales creature ꝯsequunt ipm solū p̄ hoc q̄ ipm repn̄tant p̄ quandā pticipationē essendi. ⁊ ideo eodem appetitu naturali quo aliquid appetit suum esse· eodem appetitu tendit in suum vltimum finem, ⁊ hoc innuit in littera cum dicit hic est cunctis communis amor,

¶ Ista est septima ⁊ vltima prosa huius quarti in qua phia deducit quandam ꝯclusionē ex premissis Et p̄mo facit hoc. scd̄o subiungit quandam exhortationē. scd̄a ibi Quare inquit. Primo ponit ꝯclusionē intentam. scd̄o ꝯpat eā ad opinionē vulgi. scd̄a ibi. Sed eam Primo dicit. Uides ne iam O Boeci quid consequat hec oīa q̄ diximus. dicit Boetius Quid inq̄. ⁊ phia. oēm fortunā prorsus eē bonā. dt Boeti⁹ ⁊ q̄d inq̄ .i. q̄uo p̄t hoc fieri Cui phia Attēde inquit. Cū oīs fortuna siue iocunda siue aspera deferatur causa remunerandi vel exercendi bonos vel causa puniendi vel corrigiendi iprobos patet q̄ oīs fortuna est bona quam vel ꝯstat eē iustam sicut illa que punit malos ⁊ premiat bonos vel ꝯstat eē vtilem sicut que exercet bonos ⁊ corrigit malos Dicit Boetius. nimis .i. valde vera est rō ⁊ si ꝓuidētiā quam pauloante docuisti ⁊ fatum considerem tunc sententia est nixa id est firmata firmis viribus id est rationibus

¶ Prosa .vij. li. quarti

Hic oñdit oēm fortunā esse bonā.

Iam ne igit̃ vides quid hec oīa que diximus consequatur. B. Quid nam inq̄. P. Oēm inquit bonā prorsus eē fortunā. B. Et q̄ inq̄ fieri potest. P. Attende inquit Cū oīs fortuna. vel iocunda vel aspera. tū remunerandi exercendi ve bonos. tum puniendi: corrigendiq̄ improbos cā deferatur Omnis bona quā vel iustā ꝯstat esse. vel vtilem. B. Nimis quidem inq̄ vera ratio Et si quā paulo ante docuisti ꝓuidentiam. fatum ve considerē. firmis viribus nixa sentētia

¶ Nota ex quo ſm diuinam prouidentiā bonis ⁊ malis nunc prospera nunc aduersa eueniunt. bonis propter remunerationem prospera. et propter exercitationem in virtutibus aduersa. patet q̄ prospera fortuna remunerans ⁊ aduersa exercitans est bona

¶ Item cum prospera fortuna malos emendet vt visum est prius et aduersa ipsos corrigat ⁊ iuste puniat patet ipsam etiam esse bonam

¶ Hic ꝯpat hanc ꝯclusionē ad opinionem vulgi ostendens eam vulgo esse inopinabilez ꝛ inquirit quid vulgus sentiat de qualibet fortuna. secundo ex opinione vulgi concludit quoddam cōtrarium ipsi vulgo. ibi. Uide igitur. dicit ergo O philosophia si placz eam opinionē ꝙ omnis fortuna sit bona numeremus inter eas opiniōes quas pauloāte posuisti inopinabiles Dicit philosophia. quid id ē ꝓpter quid Boetius dicit. qꝛ communis sermo hominum istud vsurpat id est in vsum capit quorūdaz fortunam esse malam. quorūdam bonam Et dicit philosophia. Uis ne o Boeci accedamus paulisper sermonibꝫ vulgi ne nimium videamur recessisse a communi vsu hominum Dicit Boetius. vt placet Et phīa Nonne censes bonū qđ prodest. Dicit Boetiꝰ Ita est Et philosophia Fortuna que aut exercet aut corrigit prodest Dicit Boetius Fateor inq̄ꝫ Ideo ꝯcludit philosophia Omnis fortuna bona que exercet ꝛ corrigit. dt Boetius. Quidni .i. quare non. ꝛ addit phīa hec fortuna que exercet ē eoꝝ hominum qui positi in ꝟtute. gerunt bella contra aspera. sed fortuna que corrigit est eorum hominum qui declinantes a vicijs arripiunt iter virtutis. dicit Boetius Negare

Sed eam si placet inter eas quas inopinabiles pauloante posuisti numeremus. P. Qui inquit. B. Quia id hominum sermo communis vsurpat. et quidam crebro. quorundam malaz eē fortunaz. P Uis ne igitur inquit paulisper vulgi sermonibus accedamus: Ne nimium velut ab humanitatis vsu recessisse videamur. B. Ut placet inq̄ꝫ. P Nonne igitur bonū censes eē quod prodest. B. Ita ē inq̄ꝫ. P. Que vero aut exercet aut corrigit. prodest B. Fateor inq̄ꝫ: P. Bona igitur: B Quidni. P. Sed hec eorum est. qui vel in virtute positi cōtra aspera bellū gerunt. vel a vicijs declinantes virtutis iter arripiunt. B. Negare inq̄ꝫ nequeo: P. Quid vero iocunda que in premium tribuitur bonis: Num vulgus malam esse decreuit. B. Nequaq̄ꝫ verum vti est. ita quoqꝫ esse optimā cēset: P. Quid reliquam. que cum sit aspera iusto supplicio malos coercet. Num bonā populus putat. B. Immo omniū inquā que excogitari possunt iudicat esse miserrimam

Prosa septima

nequeo. querit phia Quid est de fortuna iocunda que tribuitur bonis in premium. nunquid vulgus decernit. id est iudicat eam esse malam. dicit Boetius Nequaꝗ. sed iudicat eam esse optimã sicut est. querit vlterius philosophia Quid est de reliqua fortuna que punit que cũ sit aspa et coerceat malos iusto supplicio. nunquid vulgus putat eam esse bonã Dicit boetius Jmmo iudicat eam esse miserrimam omnium que excogitari possunt

¶ Nota ꝙ omnis fortuna vel est ad exercendum bonos ⁊ corrigẽdum malos vel ad remunerandum bonos ⁊ puniendum malos Fortuna que est ad exercendum bonos ⁊ ad corrigendum malos homines vtraꝗ est bona. etiam ſm opinionem vulgi quod probat philosophia Illud quod prodest est bonum. sed fortuna que exercet bonos homines ꝓdest bonis. ⁊ que corrigit malos prodest malis. ergo vtraꝗ est bona Fortuna autem que exercet est bonorum qui gerunt bellum contra vicia. Fortuna que corrigit est malorum qui declinant ad virtutes Fortuna autem que remunerat bonos bona est. etiam ſm vulgares. sed que punit malos omnium pessima est ſm vulgares. ⁊ hanc opinionem vulgi de vtraꝗ fortuna philosophia tangit in littera.

¶ Hic philosophia ex ꝯcessis a vulgo ꝯcludit quoddã inopinabile ⁊ ꝯtrarium vulgo. s. malã esse fortunam tm̃ malorum. cũ tñ opinetur vulgus vt plurimũ malam fortunaz euenire bonis. ⁊ dicit Uide ne nos

P. vide igitur ne opinionẽ populi sequẽtes. q̇ddam valde inopinabile cõfecerimus. B. Quid inꝗ. P. Ex his em̃ ait que ꝯcessa sunt. euenit eoꝝ q̇dẽ qui sunt vel in possessione vel in prouectu vel in adeptione virtutis. oẽm quecunꝗ sit bonã. in improbitate ꝟo manentibus omnem pessimã eẽ fortunam. B. Hoc inꝗ verum est. tametsi nemo audeat confiteri.

sequentes opiniõẽ vulgi ꝯfecerimus. i. ꝯclusẽrimus quiddam valde inopinabile apd̓ vulgũ Quid inꝗ dicit Boetius. ⁊ phia Ex his em̃ que concessa sunt ſm opinionem vulgarez euenit ꝙ eoꝝ qui sunt in imperfecta possessione virtutis vel in prouectu vł in adeptione ꝟtutis omnem fortunaz esse bonã siue sit prospera siue aduersa manentibus autẽ in improbitate oẽm fortunam esse pessimam. ⁊ dicit Boetius hoc verum est ſm vulgares. ꝗuis nemo audeat confiteri ſm veritatem. quia in rei veritate omnis fortuna bona est tam bonoꝝ ꝗ̃ malorum. vt probasti.

¶ Nota ꝙ omnis fortuna bona vel est remunerãs vel exercens vel corrigens Fortuna remunerans est eorum qui sunt in possessione virtutis. Fortuna exercens est eorum qui sunt in prouectu virtutis Fortuna corrigens est eorum qui incipiunt esse virtuosi Ex quo relinquitur ꝙ

eorum qui permanẽt in malicia sit fortuna pessima. sed hoc non ꝫm opi/nionem vulgarium ¶ Nota ꝙ quelibet fortuna potest dupliciter/ ꝯsiderari. vno modo in ꝯparatione ad causam vniuersalem que omnia regit ⁊ disponit ordinando singula in finem eis cõuenientem. sic omnis fortuna bona est vt probatum est. vel potest comparari fortuna ad istuz cui euenit. ⁊ sic solum illa dicitur bona. que aliquod bonum ꝯfert illi cui aduenit. ⁊ illa mala que nihil boni confert

P. Quare inquit ita vir sapiens mo/leste ferre non debet quotiens in for/tune certamen adducitur. Ut virum fortem nõ decet indignari quotiẽs in/crepuit bellicus tumult⁹. Utriqꝫ em̃ huic quidem glorie propagande. illi vero conformande sapientie difficul/tas ipsa materia est Ex quo etiam vir/tus vocat̃ ꝙ suis viribus nitens non superetur aduersis. Neqꝫ em̃ vos in ꝓuectu positi virtutis. diffluere deli/cijs ⁊ emarcescere voluptate venistis Prelium cũ omni fortuna nimis acre ꝯseritis. ne vos aut tristis opprimat aut iocunda corrumpat. firmis medi/um viribus occupate. Quicquid aut infra subsistit aut vltra ꝓgredit̃ hꝫ ⁊ ꝯtemptum felicitatis nõ hꝫ premium laboris. In vestra em̃ situm manu q̃/lem vobis fortunam formare malitis Omnis em̃ que videtur aspera. nisi aut exercet. aut corrigit punit

¶ Hic phia facit quan/dam exhortationem di/cens Ex quo oĩs fortu/na est bona sapiens vir non debet moleste ferre quotiens ducitur in cer/tamen fortune. i. cũ for/tuna vt nõ decet fortez virũ indignari id est tur/bari quotiens increpuit id est insonuit bellicus tumultus id est strepit⁹ Nã ipsa difficultas bel/landi ⁊ resistendi fortu/ne est vnicuiqꝫ viro forti ⁊ virtuoso materia id ẽ causa glorie propagãde exercitium em̃ bellicum est causa glorie viro for/ti. Illi vero scꝫ viro vir/tuoso resistentia fortune est materia id est causa confirmande sapientie. id est virtutis. Ex quo id est ex qua victoria ta/lis difficultas virt⁹ vo/catur. dicitur em̃ ꝟtus eo ꝙ suis viribus nitẽs non superetur aduersis ⁊ subdit. Neqꝫ em̃ vos positi in prouectu. id est in via virtutis venistis in mũdum diffluere de/licijs ⁊ emarcescere vo/luptate. prelium nimis acre conseritis id est con/texitis vel committitis cum omni fortuna. dt in littera. Ne tristis fortu

na vos opprimat eijciendo in desꝑationem. aut iocunda corrumpat alli
ciendo ad voluptatem. occupate id est tenete ergo medium virtutis fir-
mis viribus. qꝛ q̇cquid infra subsistit a medio virtutis deficiendo. aut
vltra progreditur medium virtutis excedendo illud habet contemptū
felicitatis id est virtutis ⁊ non habet premium laboris. ⁊ in vestra ma-
nu. id est in potestate situm est qualem fortunam vobis velitis formare
scꝫ bonam vel malam. Omnis em̄ fortuna que videtur aspera aut exer
cet bonos. aut punit malos. ⁊ sic est bona

¶ Notandum ꝙ phīa hortatur sapientem ad magnanimitatem
cum dt̄ Sapiens non debet moleste ferre fortunam. Nam ſm Aresto
telem in ethicis. Sapiens bene scit ferre fortunas. qꝛ habet se sine vitu-
perio sicut tetragonū. Corpus em̄ tetragonum quocunqꝫ proijcitur fir
miter stat. ⁊ magnanimus est qui contra difformes insult⁹ fortune vna
nimi mentis constantia militat

¶ Nota ꝙ virtus consistit in medio inter duo vicia extrema ad q̊-
rum vnum impellit prospera fortuna. ad aliud aduersa. Verbi gratia.
Aduersitas impellit ad desꝑationem ⁊ timiditatē. prosperitas autem
ad presumptionē ⁊ audaciam inter que consistit mediū virtutis cuius
excessus vel defectus est viciosus. ⁊ hoc innuit phīa in lr̄a

¶ Nota ꝙ in potestate homīs est facere fortunam sibi qualē vult
scꝫ bonā vel malam. quod declarat phīa in aduersa fortuna. qꝛ si eā ac
cipimus bono aīo ꝓ exercitio ⁊ correctione ipā est bona. si aūt eam tole-
ramus malo animo etiam pro pena ipsa mala est.

¶ Metrum septimū li. iiij.

Bella bis q̇nis operatus annis
Ultor atrides phrygie ruinis
Fratris amissos thalamos piauit
Ille dum graie dare vela classi
Optat. ⁊ ventos redemit cruore
Exuit patrem. miserumqꝫ tristis.
Federat nate iugulum sacerdos

¶ Hic incipit septi-
mum ⁊ vltimum metrꝫ
huius quarti quod dici
tur saphicum ab inuen-
tore. trochaicuꝫ a pede
predominante. In quo
phīa confirmat suam ex
hortationeꝫ exēplo viro
rum fortium qui spretꝭ
voluptatibus magnos
subierūt labores spe lau
dis ⁊ glorie. Et primo
ponit plura exempla. se-
cundo hortatur nos ad
imitationem eoruꝫ. ibi.
Ite nunc fortes. Pri-
ma pars possit diuidi in
tot partes quot ponit
exempla. que patebunt
Primū exempluꝫ est ta
le. Paris filius p̄ami regis troianorꝫ in greciā profectus rapuit helenā
vxorem Menelai ⁊ duxit in phrygiā regionem. Menelaus aūt ꝯque

stus fratri suo Agamēnoni hoc factū. Menelaon cōuocatus principi bus grecoꝝ transfretauit in phrygiam ⁊ obsedit Troiam decem annis quā tandem destruxit. ⁊ maioribꝫ interfectis ꝑplm captiuauit. Cū aūt Agamennon ꝓficisceret̄ versus troiam deuenit in quandā insulaz vbi factus est ei ventus ꝯtrarius ⁊ reqsiuit vates qd esset faciendū qui dixerunt ꝙ nō haberet ventū ꝓspeꝝ nisi placaret Dianā sacrificando ei suam filiam. Cui licet hoc videret̄ duꝝ ꝓpter pietatē paternā. tn̄ suadēte Ulixe spe laudis ⁊ glorie super victoria obtinenda ꝯsensit vt eā imolaret quo facto obtinuit ventū ꝓspeꝝ ad voluntatem. Dicit ergo in littera. Atrides. i. Agamennon atride filius exn̄s vltor opatus bella bis quinis. i. decem annis. piauit. id est purgauit vlciscendo amissos thalamos. i. vxorem contentā in thalamo fratris Menelai. ruinis. i. destructionibꝫ phrygie. i. troye q̄ sita fuit in phrygia dum ille Agamennon optat dare id est exponere vela graie classi. id est naui grecali. ⁊ dum redemit ventos cruore filie sue ipse exuit. id est deposuit patrē. i. pietatem paternā. ⁊ sacerdos tristis exn̄s federat. i. federe sacrificat miserū iuguluz id est collū vel guttur. nate. i. filie Agamennonis Scd̄m Huguitōem eñ iugulū est idem qd̄ guttur vel gutturis incisio

Fleuit amissos itacus sodales
Quos ferus vasto recubans in antro
Mersit immani polyphemus aluo
Sed tn̄ ceco furibundus ore
Gaudium mestis lachrymis repēdit

¶ Hic ph̄ia ponit secundum exemplum in quo declarat fortia acta ipsius vlixis intēdens talem fabulā. Ulixes rediēs de bello troiano decem ānis errauit in mari sustinēs multa aduersa. tandez casualiter venit ad antrū poliphemi q erat maximus gigas habens vnicū oculum in fronte q socios vlixis occidit ⁊ vorauit. super quo vlixes contristatus sustinuit vsqꝫ ꝑdictus gigas cibo repletus obdormiret. quo dormiente oculū quē in fronte habuit eruit. Qui euigilās furibūdus qsiuit vlixem. sed excecatꝰ eū inuenire non potuit. Dicit g̊ in lr̄a. Itacus. i. vlixes ab itaca regione. vl' ab auo suo itaco sic dictꝰ. ille fleuit. i. defleuit amissos sodales q̊s ferus poliphemꝰ recubās. i. morans in vasto antro. i. magno mersit immani aluo. i. magno vētre. sed tn̄ vlixes furibūdus repēdit. i. restituit gaudium mestis lachrymis. suis tristicijs. ore. i. facie poliphemo ceco. i. excecato.

Herculem duri celebrant labores
Ille centauros domuit superbos

¶ Hic ponit aliud exemplum. In quo describit acta herculis et labores eius quibus fingitur meruisse celum dicens. Duri labores assumpti celebrant id ē celebrem reddunt herculem. Cuius ponit primū laborem. scꝫ domationem centauroꝝ dicens. ille hercules domuit superbos centauros qui eū

Metrum septimū

contempserunt ¶ Ubi notandū q centauri monstra q̄dam dicta sunt ex medietate hoīes z ex medietate tauri. q̄s poete fingūt genitos ex semine ixionis qd ꝓiecit in nubem qua Juno circūdederat se fugiens a facie eius volentis cū ea ꝯcūbere. hos cētauros hercules domuit. Cū eīn cōuenissent ad ludū palestine in mōte foloz Hercules cōgressus cū eis ip̄os vsqꝫ ad effusionem sanguinis ꝓstrauit

¶ Hic ponit scdm laborē Herculis dicēs Hercules abstulit spolia. i. pellem seuo leoni. Ubi notandū q in silua nenica fuit q̄dam leo crudelissimus qui homies totius regionis inuasit quē aggressus Hercules pro liberatione patrie ipsum interemit. z excorians ipsum pellem ꝓ spolio abstulit

Abstulit z seuo spolium leoni.

¶ Hic ponit tercium laborem dicēs Hercules fixit volucres id ē arpias certis sagittis Ubi notandū q rex finius suos filios excecauit q̄ nouercā suaz de stupro accusauerāt ꝓpter quod inuidia deoꝝ ip̄e est excecatus. z apposite sunt ei arpie. i. volucres virginei vult⁹ rapiētes cibū de mēsa eius. q̄s Hercules sagittis suis fixit z fugauit

Fixit z certis volucres sagittis

¶ Hic tāgit quartū laborem dicens Hercules rapuit poma draconi cernenti. i. custodienti illa rapuit. aureo metallo grauior leuam Figurata locutio est. i. grauem hn̄s leuam de pomis aureis. Ubi nota q septē fuerūt filie Athlātis hn̄tes ortū aureuz cū pomis aureis q̄ draco custodiebat Hercules aūt superueniens draconi poma aurea abstulit

Poma cernenti rapuit draconi
Aureo leuā grauior metallo.

¶ Hic ponit q̄ntū laborē dicēs Hercules cerberꝫ. i. canem infernalē traxit ab inferis triplici cathena. Ubi nota q Pirritoneus volēs sibi despōsare reginam inferni Herculē z Theseum z alios viros fortes assumpsit. q̄bus venientib⁹ ad infernū Cerber⁹ ianitor inferni ipsos latratu suo impediuit Hercules aūt ip̄m trib⁹ cathenis vinxit. vel ſm alios ip̄m traxit de inferno triplici catena q2 dr̄ habere tria capita canina triplici catena vincta.

Cerberꝫ traxit triplici catena

¶ Hic ponit sextū laborē dicens. Uictor scꝫ Hercules fertur posuisse imitē dn̄m. s. Diomedē in pabulū seuis q̄drigis. i. eq̄s q̄driga trahentib⁹. Un̄ notādū q diomedes fuit rex thracie qui equos suos pauit humana carne quem Hercules interfectū dedit suis ꝓprijs equis deuorandum.

Uictor immitē posuisse fertur
Pabulū seuis dn̄m q̄drigis.

Hic ponit. vij. labore3 hercul' dicēs Hydra.i.

Hydra ꝯbusto perijt veneno

serpēs perijt ꝯbusto veneno suo. Ubi nota ꝙ in leerna plaude fuit q̄dā s̄pēs h̄ns pl'a capita q̄ꝝ vno p̄ciso succrescebāt tria. quē hercl'es aggressus sagittādo cū nō videret se p̄ficere collecta ꝯgerie lignoꝝ ip̄3 ꝯbussit

¶ Hic ponit octauum laborē herculis Ubi sciendū ꝙ cu3 hercules vellet deducere filiā cuiusdā regis q̄ dicebat̄ Diamera. fluui⁹ Achelous quē dēbat transire mutauit se in diuersas formas pugnādo cōtra herculē. Cu3 āt vltimo mutasset se in sp̄ēm tauri. hercules ip̄o deiecto abstulit sibi vnu3 cornu qd̄ sacrificauit copie. id est dee fortune. p̄pter qd̄ Achelous verecūdia cōfusus fugit. ⁊ in aq̄s latuit. vn̄ d̄r in l'ra. Achelous ammis. i. ille fluuius fronte turbatus p̄pter ablationē cornu ipse mersit in ripis ora pudibunda quia latuit pre pudore in ripis.

Fronte turbatus achelous amnis
Ora demersit pudibunda ripis

¶ Nonū ponit hic laborem di. Hercules strauit. i. occidit Anteū illū gigantē arenis libycis. in arenis lybie regionis

Strauit Anteum libycis arenis

¶ Nota ꝙ Anteus erat gigas de terra p̄genit⁹ cui⁹ erat tal' v̄tus ꝙ si aliq̄n ex fatigatōe debilitaret̄ tactu terre stati3 recupabat vires Qui cū exerceret magnū tyrānidē in lybia aduenit hercules. ⁊ cōgressus cu3 eo diu sil' luctabant̄. Cū āt Anteus sentiret se debilitari sp̄ōte cecidit in terrā ⁊ sic resumpsit vires. qd̄ hercules coḡscens ip̄m a terra eleuauit. ⁊ supra pectus suū ip̄m tenēdo oppressit. quousq̄ sp̄m exalaret

¶ Hic ponit decimu3 laborē. Ubi notandu3 ꝙ Cacus fuit mōstrꝝ euomēs ignē p os. c⁹ p̄r fuit Uulcan⁹. manebat āt Cac⁹ in mōte auētino spoliās ⁊ occidēs hoīes ⁊ furto plurimū insistēs. Cū āt hercules veniret de hispania ducēs secū m'tos boues. Cacus q̄sdā boues herculis furabat̄. ⁊ traxit eū in antrꝝ suū retrorsu3 p caudas ne furtū pateret. cū āt hercules q̄reret boues. p mugitū vnius bouis p̄uenit ad antrꝝ Caci. quo extracto ip̄m interfecit. cuius morte placata est ira Euandri quē idem Cacus multū offenderat. Un̄ d̄r in l'ra Cacus supple morte sua quā passus est ab hercule satiauit. i. cōpescuit iras Euandri quē Cacus multū offenderat

Cacus Euandri satiauit iras

¶ Hic ponit vndecimū laborē hercul'. Ubi notādū ꝙ in Arcadia erat q̄dam aper deuastās totā regionē quē cū hercules agitaret aper sibi insultās humeros hercul' spuma maculauit quē apꝝ tandem interfecit. vn̄ d̄r Setiger. i. aper gerens setas notauit. i. maculauit humeros herculis supp'e spuma vel saliua. q̄s humeros altus orbis foret. i. erat cōpressus. q2 vt statim patebit hercules humeris suis celum sustulit.

Quosq3 p̄ssurus foret altus orbis
Setiger spumis humeros notauit

Metrum septimū

¶ Hic ponit duodecimū ⁊ vltimū laborē eius. Ubi nota ꝙ Athlas fingitur fuisse q̄dam gigas supportans celum humeris suis. hic fatigatus rogauit herculez vt celum supportaret q̄ usq; ipse respiraret. q̄d ⁊ hercules fecit. ⁊ per hoc celum meruit. Unde dicit in littera. Ultimus labor herculis fuit ꝙ sustulit id est supportauit celum collo irreflexo. i. inclinato ⁊ rursus meruit celum tanq̄ p̄cium vltimū sui laboris

Ultimus celum labor irreflexo
Sustulit collo. p̄ciumq; rursus
Ultimi celū meruit laboris

¶ Hic hortatur phia ad imitationem predictoꝝ fortiū viroꝝ dicens. Ite nunc fortes resistētes aduersitatibus. ite illuc vbi ducit via celsa id est ardua magni herculis que est virtutum. et via magni exempli ad agrediendū fortia. et tunc inuehit contra tardos et viciosos dicens. Cur vos inertes. id ē homines sine arte sicut homies desidiosi nudatis terga. id est dorsa vestra fugiendo labores et aduersa. nam tellus. id est terrena concupiscentia superata douat homini sidera id est celum. quia superata terrena concupiscentia efficitur homo dignus celo quod est locus deorum ⁊ spirituum. Nam ſm Arestotelem primo celi ⁊ mundi. Omnes eum locum qui sursum est deo attribuunt ⁊ barbari ⁊ greci quicunq; putant deos esse. De quo dt Plato in fedrone. Uiri speculatiui viuentes ſm viam contemplatiuam celestes sedes recipiunt. in q̄bus felicitate deorum potiuntur. qua felicitate nos faciat participes Jesus christus qui est deus sup omnia benedictus in secula seculorum Amen

Ite nunc fortes vbi celsa magni
Ducit exēpli via. cur inertes
Terga nudatis. superata tellus
Sidera donat

Anicij Manlij Seue. Boecij Exconsul. ord. pri. phie explicit li. quartus

¶ Incipit li. q̄ntus Prosa. i.
Exponit quid sit casus.

¶ Hic incipit q̄ntus liber Boetij de consolatiōe phie. cuius hec est p̄ma prosa. in q̄ phia vult soluere quedā dubia suam determinationem consequētia de fato ⁊ prouidentia. Uidetur enim ex dictis ꝙ casus non sit. quia si oīa sunt prouisa ita ꝙ nihil eueniat p̄ter ordinem prouidētie diuine. videt ꝙ

Dixerat. orationisq; cursum ad alia quedam tractanda ⁊ expediēda ver

Liber quintus

tebat. B. Tum ego. Recta quidē in ꝗ̄ exhortatio. tuaq̄ prorsus auctoritate dignissima. sed ꝙ tu dudū de ꝓuidentia questionem pluribꝰ alijs implicitam esse dixisti. re experior. Quero em̄. an esse aliquid omnino. ⁊ quidnam esse. casum arbitrare.

nihil casualiter eueniat q̄a casus importat euētum inopinatū. Itē videť ex dictis ꝙ liberū arbitriū nō sit. q̄a oīa disponuntur ſm ordinē fatalis necessitatis. liberū aūt arbitriū necessitatē excludit. videtur ergo si poniť ꝓuidentia et fatū ꝙ omnino excludať liberum arbitriū. phia ergo in pn̄ti libro inq̄rit vtrū casus sit ⁊ quid sit. ⁊ inquirit vtꝝ liberum arbitrium sit ponendo argumenta quibꝰ liberum arbitrium cum prouidentia diuina non videť posse stare. post hoc ponit falsam solutionem quorundā quam improbat. ⁊ ponit ꝓpriam quam rōnibus confirmat et de eternitate determinat. et alia plura sicut patebit. Et diuidiť iste liber in. xi. ꝑtes. q2 sex sunt prose ⁊ quinq̄ metra eius. q̄ partes ⁊ q̄ in eis determinanť patebūt in processu libri. In ꝑ̄ma prosa determinat de casu. ⁊ primo Boetius tangit acta phie cōmendans eius exhortationem factam. ⁊ mouet questionē de casu. Scđo phia excusat se ab eius determinatione. ⁊ Boetius illam excusationem remouet. Tercio determinat de casu. secunda ibi. Tū illa festino. tercia ibi. Tum illa modo. Primo đr. Phia dixerat hec ꝑ̄dicta ⁊ vertebat cursum oratōis. i. sermonis ad tractanda quedam alia atq̄ expedienda. Tunc ego Boetius inq̄. O phia recta est tua exhortatio facta ⁊ prorsus est dignissima autoritate. sed ꝙ tu dudū dixisti sexta prosa. iiij. li. questionem de prouidentia implicatā esse pluribus alijs. s. questionibus ego experior re. id est realiter. quero enim an arbitreris casum omnino aliquid esse supple in rerum natura. ⁊ quidnā arbitraris esse casum supple ī reruꝫ natura ¶ Nota ꝑ hoc quod đr Boetius dixerat. innuit phiam iam expediuisse que ad sui speculationem spectabāt et ita determinasse ꝑ̄ncipalem huius libri intentionem ⁊ phia vertebat cursum orationis. id est orationem currentem. q2 ōrō phie non impediebatur ignorantia docentis nec tarditate dicētis. hanc orationem vertebat ad quedā alia tractāda. Que aūt fuerunt illa Boetius non exprimit. q2 forsan sua opinione minus erant desideranda vel forsan ꝯ̄trū ad ꝓpositum extranea ¶ Nota ꝙ đr exhortationem phie fuisse rectā q2 phia hortabatur ad virtutes ⁊ ad ꝯtemptū fortuitoꝝ. talis autē exhortatio que fit ad bonum prosequendū ⁊ malū fugienduꝫ recta est. ⁊ đr exhortationem phie esse dignissimam autoritate. q2 quod a sapientibus đr autoritate sapientis dignum reputatur

¶ Hic phia excusat se de huius opinionis vel questionis determinatione. ⁊ Boetiꝰ illā excu

P. Tum illa. Festino inq̄t debitū ꝓmissiōis absoluere. viāq̄ tibi qua pa

triam reueharis aperire. Hec aũt etsi peruttilia cognitu. tñ a ꝓpositi nostri tramite paulisꝑ auersa sunt. Uerendumqꝫ est ne deuijs fatigat9 ad emetiendũ rectum iter sufficere nõ possis

B. Ne id inquã prorsus vereare. nã quietis mihi loco fuerit ea quibꝫ maxime delector agnoscere. simul cũ omne disputatiõis tue latus indubitata fide ꝯstiterit. nihil de sequentibꝫ ambigatur.

sationẽ remouet dicens Phia inquit. ego festino absoluere. i. ꝑficere debitum ꝓmissionis ⁊ aperire viã qua reueharis ad patriã. Hec aũt que tu queris de casu. etsi ꝑ ꝙ̃uis sint ꝑutilia cognitu .i. cognitione. tñ paulisꝑ auersa sunt a tramite. i. a via nostri ꝓpositi. et dt paulisꝑ. qꝛ nõ sunt totaliter auersa. sꝫ aliqñtulũ elucidãt premissa. et est verendum. i. timendũ ne tu fatigatus deuijs id ẽ q̃stionibꝫ extraneis non possis sufficere ad emetiendũ. i. trãseundũ rcm iter. Dicit boetius O phia ne illud vereare. i. non timeas. qꝛ hoc fuerit mihi loco quietis agnoscere ea quibꝫ maxime delector. ⁊ cum omne latus .i. omnis circũstantia tue disputatiõis mihi ꝯstiterit fide indubitata nihil est quod ambigat̃ de sequentibꝫ ¶ Nota ꝙ dt (qua via reueharis patriã) hic patriã vocat beatitudinẽ. quã prius inuenire docuit. illa aũt ꝑ que hõ ꝑuenit ad ipsam sunt ꝟtutes. de quibꝫ Boetius intẽdebat agere nõ in hoc libro. sꝫ in vltimis libris musice sue agendo de musica hũana. intentionẽ suã nõ ꝯpleuit. qꝛ a rege Theoderico morte preuẽtus fuit.

¶ P. Tum illa. Morem inquit gerã tibi. simulqꝫ sic exorsa est. Siquidem aliq̃s euentũ temerario motu nullaqꝫ causarꝫ cõnexione ꝓductũ casum esse diffiniat. nihil omnino casum esse cõfirmo. ⁊ ꝑ̃ter subiecte rei significatõez inanẽ ꝓrsus vocem esse decerno

¶ Hic phia determĩat de casu soluẽdo premissas cãs ⁊ q̃stiones. ꝑmo ponit ꝑmã. an casus sit scdo scdam q̃d sit casus ibi Licet igit̃. Primo ostẽdit quid significet̃ ꝑ nomẽ casus ponẽdo opinionẽ quorundã. secũdo improbat illã opinionẽ. ibi Quis em̃. Primo dt O boeti ego geram tibi morem. i. cõfirmabo me voluntati tue. ⁊ simul sic est exorsa. id est sic incepit. Siq̃dem aliquis diffiniat quo ad nomen dicens casum esse euentũ ꝓductum motu temerario. id est improuiso. ⁊ nulla cõnexione causarꝫ. ego philosophia affirmo casum sic omnino nihil esse. ⁊ decerno id ẽ iudico vocem casus prorsus esse inanem preter significationẽ rei subiecte. sicut hec vox chimera inanis est ¶ Notandum ꝙ cuiuis questio si est precedat

questionē quid est. ſm q̄ questio q̄d est querit de q̄litate rei. q̄ꝛ q̄d est rei nulli debetur nisi enti. tñ questio q̄d est q̄rens de quo q̄d est noīs est pͥma cognitio. ⁊ ideo ex q̄ quid est noīs oportet scire de aliquo si est. ꝓpter hoc phīa ad querendū de casu vtrū sit vel nō sit. accipit q̄ q̄d est qđ significat per nomē. et dī. Si aliqui dicūt casum esse euentū temerariū sine omni cā̄ ꝓductū. ego video vocem casus esse inanē tanq̄ȝ sibi nihil corrn̄deat in re.

¶ Quis em̄ coercente in ordinem cuncta deo locus esse vllus temeritati reliquus potest.

¶ Hic phīa improbat opinionē istam. ostēdēs casum nihil esse ſm eam scđo soluit q̄stionem ſm rei veritatē. ibi Arestoteles meus Primo poīt vnam rōem. scđo aliam. ibi Nam nihil. Antiqui dicebāt. q̄ casus est euētus temerarius. i. improuisus Cōtra hoc arguit phīa sic. vbicūq̄ȝ omnia sunt ꝓuisa. ibi nihil est temerariū. sed oīa que sunt ꝓuisa sunt a deo. ergo inter ea q̄ sunt nihil est temerariū. Hanc rōem breuiter innuit in lrā dicēs Quis em̄ locus vllus p̄t esse reliquus. i. relictus temeritati. i. improuisioni deo coercēte cuncta in ordinē. s. ꝓuisum. q. d. nullus ¶ Nota q̄ oīa a deo sunt ꝓuisa Cuius rō est. quorū̄cunq̄ȝ deus est cā̄. oīa talia ꝓuisa sunt a deo. ſȝ deus est cā̄ omnis entis. ergo oīa entia a deo sunt ꝓuisa. Qȝ autē deus sit cā̄ omnis entis patet. q̄ꝛ ab ipso dependet celū ⁊ tota natura. vtȝ ex xij. metaphisice.

¶ Nam nihil ex nihilo existere. vera sentētia est. cui nemo vnq̄ȝ veterū refragatus est. quāq̄ȝ id illi nō de operante pͥncipio. ſȝ de materiali subiecto. hoc est oīm de natura rōnum. q̄si qđdā iecerint fundamentū. At si nullis ex causis aliq̄d oriatur. id de nihilo ortū esse videt̄. Q si hoc fieri neq̄t nec casum quidē hmōi esse possibile ē qualem pauloante diffiniuimus. B. Quid igitur inquā Nihil ne est quod vel casus. vel fortuitū iure appellari queat. An est aliquid tametsi vulgus lateat cui vocabula ista ꝯueniant.

¶ Hic ponit aliā rōem ꝓbantem q̄ casus nō potest esse sine omni causa ꝓductus. sicut dicebant antiqui. ⁊ arguit sic. qđ est ex nihilo nihil est. sed qđ ex nulla causa ē ex nihilo est. ergo qđ ex nulla causa est nihil est. Sed ſm antiq̄s casus est ex nulla causa. q̄ꝛ est ꝓductus sine omni cōnexione causaꝝ. ergo casus nihil est. Vñ dicit in lrā. vera sentētia est cui nemo vnquā veteꝝ refragatus ē. i. ꝯtradixit. scȝ ex nihilo nihil existere. quamq̄ȝ illi antiqui illam ꝓpōnem ex nihilo nihil existere. iecerint. i. posuerint quasi quoddam fundamentū

Prosa prima

non de opante principio.s. de deo creatore. qr ille ex nihilo aliquid fecit. sed intel lexerũt hoc de materiali subiecto.i. de tota natura fundata in materia. ꝛ exponit seipm dicens. hoc est de natura oĩm rõnum.i. de natura que est subiectũ formaꝝ naturaliũ. Sz si aliquid oriatur ex nullis causis id videtur esse ortũ ex nihilo. sz hoc fieri nequit vt aliq̃d oriatur ex nihilo. ergo nõ est possibile casum esse hmõi. id est talem q̃lem pauloante diffiniuimꝰ ſm antiquos ꝙ sit euẽtus temerarius sine cõnexione causaꝝ. Quid ergo dõm est de casu. querit Boetius Est ne nihil in reꝝ natura qđ iure possit appellari casus vel fortuitũ. vel est aliquid. tametsi ꝑ ꝙ̃uis lateat vulgus cui ista vocabula ↄueniant ¶ Notandũ ꝙ hec ꝓpositio ex nihilo nihil existere vera est in ↄparatione ad cãm ꝑticularem q̃ in sua actiõe presupponit materiã. tñ in ↄparatione ad cãm vniuersalẽ que est cã totius entis non est vera Unde dicimus deũ omnia creasse ex nihilo. ꝛ fide tenemꝰ. Sz antiqui de isto mõ ꝓductionis per creationẽ non loquebant. sz primo modo vñ Aresto. ꝑmo phisicoꝝ dt Impossibile est aliq̃d fieri ex his que nõ sunt De hac em̃ opinione ↄueniunt oẽs qui de natura loquuti sunt

¶ P. Arestoteles meus id inq̃t in phisicis. ꝛ breui ꝛ veri ꝓpinqua rõne diffinit. B. Quonã inquã mõ. P. Quotiens ait aliq̃d cuiuspiã rei grã geritur aliudq̃ quibusdã de causis ꝙ̃ qđ intendebat obtingit casus vocatur Ut si quis colendi agri cã fodiens humũ defossi auri põdus inueniat. Hoc igitur fortuitu creditur accidisse: verum nõ de nihilo est. Nam ꝓprias cãs hz quaꝝ improuisus inopinatusq̃ ↄcursus casum videtur opatus: Nam nisi cultor agri humum foderet. nisi eo loci pecuniã suam depositor obruisset aurum non esset inuentum

¶ Hic phia soluit q̃stionem de casu. ꝛ ꝑmo ostẽdit eam esse solutam ab Aresto. et ostẽdit modũ eius. scđo declarat ꝙ casus licet nõ habeat causas per se. hz tñ causas ꝑ accñs. ibi He sunt igit Primo dicit Arestoteles meus.i. doctrĩa mea nutritus ꝛ deditus diffiniuit casum in phisica scz in scđo phisicoꝝ breui rõne ꝛ ꝓpinqua veri.i. veritati. Et q̃rit boetiꝰ Quonã inquã mõ. dicit phia Quotiẽs aliq̃d geritur.i. fit grã cuiuspiã.i. alicuiꝰ rei. ꝛ aliud ↄtigit q̃busdã de causis ꝙ̃ qđ intendebat. illud vocat casus. vt si aliq̃s cã colẽdi agri fodiens humũ inueniat pondus auri defossum. hec inuentio auri creditur fortuitu.i. a casu accidisse. Ueꝝ ꝑ sed talis euẽtus casualis nõ est de nihilo.i. de nulla cã. sic dicebat diffinitio antiq̃ꝝ. qr euẽtus casualis hz ꝓprias cãs q̃ꝝ ↄcursus inopinatꝰ ꝛ ĩprouisus spᵉ ab eo q̃ aliq̃d fecit cã alteriꝰ rei videt opatꝰ

casum. nisi eñ cultor agri foderet humū. que supple fossio est vna causa inuentionis auri. ⁊ nisi eo loco dispositor obruisset. i. abscōdisset pecuniā suā que est alia cā inuētionis auri. aurum nō esset inuentū ¶ Notandū ꝙ casus ſm Aresto. est qñ aliquid fit ꝓpter aliquē finem. vt fossio agri ꝓpter seminationē. Si aliquid aliud euenit ex quibusdā causis p̄ter hoc qd intendebat̄ hoc est casus. vt inuentio thesauri casualis est que nō intendebatur a fossore agri. Ex quo patz. ꝙ inuentio thesauri casualis est. nō ideo q2 nō est ꝓuisa a deo. sz q2 nō est ꝓuisa ab hoie. ⁊ ita casus nihil est ꝗ ad deū. sz est aliqd quo ad hoiem p̄ter cuius intentionē ⁊ ꝓuisionē euenit

¶ Hic ondit phia ꝙ licet casus habeat causas. non tñ hz cās ꝑ se. sz ꝑ accñs dicens Desunt igit̄ cause fortuiti cōpendij. i. fortuiti euētus. qd fortuitū ꝯpendiū prouenit ex causis obuijs ⁊ cōfluentib⁹. nō ex intentōe gerentis. non eñ ille qui aurū obruit vel ꝗ agruz exercuit. i. fodit intēdebat vt ea pecunia reperiretur. sz vt dixi p̄ter gerentis intentionē euenit hūc fodere. quo ille obruit pecuniā. ⁊ occurrit supple intentio pecunie ¶ Notandū ꝙ causa efficiens nō agit nisi moueat̄ a fine. finis aūt nō mouet nisi ſm ꝙ est in intentiōe. ⁊ ideo respectu illius effectus ꝗ est in intentiōe agens est cā ꝑ se. sed si aliquid ꝯtingat in actione preter intentionē agentis illi⁹ agens est cā ꝑ accñs. ⁊ sic casus q2 cōtingit preter intentionē agentis nō hz cām agentē ꝑ se sed ꝑ accñs

¶ Desunt igitur fortuiti cause cōpendij. quod ex obuijs sibi ⁊ ꝯfluentibus causis. non ex gerentis intētione prouenit. Neqꝫ eñ vel qui aurum obruit. vel qui agrum exercuit. vt ea pecunia reperiretur intendit. sz vt dixi quo ille obruit. hunc fodisse conuenit atqꝫ concurrit.

¶ Hic phia soluit secundā questionē ondendo qd sit casus Cōcludit ergo diffinitionē ei⁹ ex iā dictis. dicens Licet igit̄ diffinire casum esse euentū inopinatū ex caus̄ cōfluentib⁹ in hisq̄ gerunt̄ ob aliqd aliud Tūc ostēdit quō effcūs casual̄ cadat sub ordine ꝓuidētie Dcm̄ est eñ ꝙ casus ꝓuenit ex caus̄ ꝯfluētib⁹. ꝙ aūt cause ꝯfluāt hoc ꝓuenit ex ordine ꝓuidētie vnde dt Cās vero ꝯcurrere ⁊ ꝯfluere facit iste ordo. s. fatalis ꝓcedens inAeuitabili ꝯnexione. i. cāꝝ. qui descēdens sp̄c ordo de fonte ꝓuidētie cuncta

¶ Licet igitur diffinire casum esse inopinatū ex ꝯfluentib⁹ causis in his ꝗ ob aliquid gerunt̄ euentū Cōcurrere vero atqꝫ ꝯfluere cās facit ordo ille ineuitabili cōnexione ꝓcedens. qui de ꝓuidentie fonte descēdens cuncta suis locis temporibusqꝫ disponit

Metrum primum

disponit suis tpib; ꝛ locis ¶ Notandũ ꝙ diffinitio casus est bona. qꝛ ꝑ eam casus distinguit᷑ ab aliȷ̃s ꝑ hoc qđ đr (casus est euẽtus inopinat⁹) excludit᷑ effectus nccãrio eueniẽs vel vt freqnter. sicut solem oriri vel hominẽ nasci cum quinqꝫ digitis in vna manu. talia eñ non eueniũt casualr̃ et inopinate Per hoc qđ đr (ex ꝯfluẽtib; causis) excludit᷑ casus ṕmo mõ dictus. q̊ ſm antiq̊s ponebat᷑ ꝓduci ex nulla ꝯnexione cãꝝ. Per hoc autẽ qđ đr (in his q̃ gerunt᷑ ob aliq̃d aliud) excludit᷑ a casu causalitas ꝑ se. casus eñ ꝛ fortuna sunt cause ꝑ accñs. ꝛ fiunt p̃ter intentionẽ agentis

¶ Metrum primũ libri quinti

Upis achemenie scopulis. vbi versa sequentum
Pectorib; figit spicula pugna fugax
Tygris ꝛ eufrates vno se fonte resoluunt
Et mox abiunctis dissociãtur aquis
Si coeãt. cursumqꝫ iterꝝ reuocent᷑ in vnum
Cõfluat alterni quod trahit vnda vadi
Cõueniant puppes. ꝛ vulsi flumine trunci
Mixtaqꝫ fortuitos implicet vnda modos
Quos tñ ipsa vagos terre decliuia casus
Gurgitis ꝛ lapsi defluus ordo regit
Sic que ꝑmissis fluitare videtur habenis
Fors. patitur frenos. ipsaqꝫ lege meat

¶ Jstud ẽ primũ metrũ huius q̊nti. qđ đr metrũ elegiacũ ꝛ primũ metrũ ẽ dactilicũ hexametrũ. scđm ẽ trochaicũ penthametruꝫ. vel dactilicũ pẽthametrũ. Jn quo phia oñt. quõ euentus casual᷑ se habeat ad ꝓuidẽtiã diuinã Est aũt materia exẽpli. ꝙ tygris ꝛ eufrates sunt duo fluuiȷ̃ ab eodẽ fõte ꝓcedẽtes. q̊ postea ab inuiceꝫ diuidũtur. et si iterꝝ cõcurrant nccẽ est naues et alia q̃ per ista flumina deferunt᷑ ꝯcurrere. qui q̊dem ꝯcursus ꝓuenit in quantũ regunt᷑ decursu istoꝝ fluuioꝝ. ꝛ tñ est p̃ter intentionẽ istoꝝ qui regunt naues Eodẽ mõ ꝯcursus causaꝝ casualis q̄uis sit p̃ter intentionẽ ipsoꝝ agentiũ. tñ ꝯcurrunt ſm defluxũ ordinis fatalis ex regimine diuine ꝓuidentie. Et q̄uis nobis ignorantib; ordinẽ diuine ꝓuidẽtie videat᷑ aliq̃d casuale ꝛ fortuitũ. tñ in ꝯꝑatione ad deũ oĩa sunt ordinata ꝛ ꝓuisa Vñ dicit in lrã Tygris ꝛ eufrates resoluũt se vno fonte scopulis .i. ex cõcauitatib; rupis archemenie .i. montis parthie. vbi scꝫ in parthia fugax pugna versa spicula .i. sagitta figit pectorib; sequentiũ. Est eñ ꝯsuetudo parthoꝝ ꝙ fugiẽdo pugnãt sagittãdo a tergo ꝯtra inseq̃ntes. ꝛ mox idẽ post paruũ spaciũ tygris ꝛ eufrates dissociãtur abiunctis aquis spᵉ aliȷ̃s et si dicti fluuiȷ̃ iterꝝ coeãt .i. ꝯueniãt ꝛ reuocent᷑ in vnũ cursum. cõfluat .i.

oportet ꝯfluere illud qd vnda alterni vadi.i.vtriusqꝫ fluminis trahit.i.se cum ducit.ꝛ ꝯueniãt puppes ꝛ trunci vulsi.i.eradicati flumine.i.ꝑ flumẽ et vnda mixta ꝯfluens implicet.i.iplicabit fortuitos modos.qꝛ vnda faciet ꝯcurrere fortuitu naues ꝛ truncos.q̊s tñ vagos casus.i.casuales euẽtus regit ipsa decliuia terre.i.depressio terre dans viã fluuio.ꝛ defluus ordo lapsi gurgitis.i.currẽtis aque regit illos vagos cursus.ꝛ ita est de euẽtu casuali respectu ꝓuidẽtie.vnde dr Fors.i.casus vel fortuna q̃ videtur fluitare ꝑmissis habenis.i.sine regimine.illa patit̃ frenos.i.regimĩa.ꝛ meat.i.transit ipsa lege.i.ꝑ ipsam legẽ diuine ꝓuidentie ¶ Nota ꝙ scribit̃ in Genesi Tygris ꝛ eufrates sunt flumina q̊ꝝ ortus ẽ in ꝑadiso. Sꝫ hyeronimus autoritate Salustij dr. ꝙ ortus tygris ꝛ eufrates demrãtur in achemenia.i.in parthia.cui videt̃ ꝯsentire Boeti⁹ Beatus aũt Augꝫ sup Geñ.ad lrãm istam ꝯtrarietatẽ ꝯcordat dicẽs. Illud ꝯtingit in istis fluminibꝫ qd in alijs expꝫimur.s.ꝙ aliqñ absorbent̃ a terra.ꝛ iteꝝ oriunt̃.ꝛ qꝛ hoc sepe pt ꝯtingere.ideo de ortu ipsoꝝ fluuioꝝ diuersa pñt dici. Qñ em Moyses dr in Genesi.ꝙ oriant̃ in ꝑadiso pt intelligi de ꝑma eoꝝ origine. Sꝫ quod dr ab alijs ꝙ al's oriant̃ intelligi pt de ortu eoꝝ secũdario

¶ Nota ꝙ parthia est q̃dã regio que alio noĩe dr achimenia. vñ dicũtur homĩes parthi q̃ vincunt hostes suos fugiẽdo.sagittas a tergo mittẽdo.ꝛ sic amor vincẽdus est fugiẽdo. Unde dr poeta Qua specie martis cedit victoria parthis. Cypris ea ꝑte simili q̊ꝫ vincitur arte Cypris.i.venus.qꝛ colebat̃ in cypros. Et paup Henricus dr. Proscribas igit̃ gladijs ꝛ fustibꝫ ipsum.sp^e amorẽ. Et fugiẽdo fuga. que fuga sola fugat

¶ Hic incipit prosa secũda hui⁹ quinti.in q̃ incipit determĩare de ꝯueniẽtia liberi arbitrij ad ꝓuidentiã diuinã.ꝛ ꝑmo querit an liberũ arbitriũ possit stare cuꝫ ꝓuidẽtia diuina. Et phĩa ꝓbat liberũ arbitriũ esse.secũdo oñdit quõ diuersificat̃ in diuersis. et tercio oñdit actus liberi arbitrij cadere sub ꝓuidentia diuina scda ibi Sꝫ hanc.tercia ibi Que tamen. Primo dr Animaduerto inquã id ẽ cognosco quõ casus stat cum ꝓuidẽtia.ꝛ ita ꝯsentio sic dixisti.ꝛ querit Boetius Estne vlla libertas arbitrij in hac serie causaꝝ sibi herentiũ

¶ Prosa secunda quinti libri

De libero arbitrio

Animaduerto inquã. idqꝫ vti tu dicis esse consentio. Sed in hac herentium sibi serie causaꝝ. estne vlla nostri arbitrij libertas. an ipsos quoqꝫ humanoꝝ motus animoꝝ fatalis cathena ꝯstringit. P. Est inquit. Neqꝫ em̃ fuerit vlla rõnalis natura. quin eidẽ libertas assit arbitrij. Nam qd rõne vti rõnaliter potest. id hꝫ iudiciũ quo quidqꝫ discernat. Per se igitur fugiẽda optanda ve dinoscit

Prosa secunda

Quod ꝟo quis optandū esse iudicat petit. refugit vero qđ estimat esse fugiēdum. Quare quibꝫ in ipsis inest ratio inest etiā volendi nolēdiqꝫ libertas

an fatalis cathena .i. fatalis necitas cōstringat motus .i. affectus humanoꝝ animoꝝ. Tūc phia ꝓbat liberū arbitriū esse dicens. Libertas arbitrij est nō obstāte predicta ꝯnexiōe causaꝝ. Neqꝫ em̄ fuerit .i. esse poterit vlla rōnalis natura qn libertas arbitrij eidē assit. Et accipitur hic rōnalis natura large ꝑ omni eo qđ hꝫ cognitionē intellectiuā. Probat aūt ꝙ omni nature rōnali insit liberum arbitriū. dicens Illud qđ potest naturalr̄ vti rōne id hꝫ iudiciū quo discernat vnūquodqꝫ. igit̄ ꝑ se discernit fugiēda ꝛ optanda. Qđ autē iudicat optandū id petit .i. ꝓsequitur. ꝛ refugit illud qđ estimat fugiendū. quare quibꝫ inest rō illis inest libertas volēdi ꝛ nolēdi. Potest ergo rō sic formari. omne qđ potest vti rōne hꝫ iudiciū cognoscēdi fugiēda ꝛ optāda sꝫ quod quisqꝫ iudicat optandū ꝓsequitur. ꝛ qđ iudicat fugiendū hoc refugit. ergo omne qđ potest vti rōne hꝫ voluntatē volēdi ꝛ nolēdi ¶ Nota ꝙ đt (illud qđ vtitur rōe hꝫ iudiciū quo discernat vnūquodqꝫ) hoc đt ad drām iudicij naturalis qđ est in brutis. quo nō iudicatur vnūquodqꝫ agendū. sꝫ aliqđ ꝑticulare. sicut ouis nō iudicat de quolibet fugiēdo. sꝫ de lupo tm̄. ꝛ apes non hn̄t industriā ad faciendū aliqđ opus nisi ad fauos mellis. sꝫ iudiciū rōnis est de quolibet coꝝ q̄ agunt. ¶ Nota ꝙ dicit habēs rōnis iudiciū ꝑ se iudicat ꝓsequendū vel fugiendū. licet em̄ bruta quodāmodo cognoscāt fugiēda vel ꝓsequēda. non tn̄ ꝑ se. qꝛ nō sunt causa iudicij. Hō autē non solū cognoscit finē ꝛ ordinata in finē. sꝫ cognoscit vlr̄ per modū collationis ꝛ ꝑ modum syllogisticū. etiā hō suū iudiciū iudicat ꝛ discernit. qꝛ intellcūs est ꝟtus conuersa sup̄ se

¶ Sed hanc nō in omnibꝫ equam esse cōstituo. Nam supnis diuinisqꝫ substātijs ꝛ perspicax iudicium ꝛ incorrupta voluntas. ꝛ efficax optatoꝝ presto est potestas Humanas ꝟo animas liberiores q̇dem esse necesse est. cum se in mentis diuine speculatiōe ꝯseruāt. minus ꝟo cum dilabunt̄ ad corpora. minusqꝫ etiā cum terrenis artubꝫ colligant̄. Extrema vero est seruitus cum vicijs dedite. rōnis proprie

¶ Hic oňdit phia quō liberū arbitriū diuersificatur in diuersis. s. in angelis ꝛ in hoibꝫ. dicens Hanc scꝫ libertatē arbitrij nō ꝯstituo esse equā .i. equalē in oibꝫ. qꝛ maior est in substātijs diuinis q̄ꝫ in hoibꝫ Nam supnis ꝛ diuinis substātijs inest ꝑspicax iudicium .i. ineffabile iudiciū. ꝛ inest eis incorrupta volūtas .i. inflexibilis ad maluꝫ et in eis est presto .i. ꝑata efficax ptās optatoꝝ. qꝛ nō est in eis ipedimentū executōis. Alias ꝟo hūa

nas necē est esse liberiores. qñ ꝯseruant se in speculatiōe diuine mentis. minus vero libere sunt cum dilabunť ad corpora .i. ad curam reꝝ corporaliū. Et adhuc minus libere sunt cum colliganť terrenis artubꝫ .i. affectibꝫ qͥbus minus resistere pñt passionibꝫ insurgentibꝫ. Extrema ꝟo .i. maxima est ſuitus animaꝝ. qñ dedite vicijs ceciderint a possessione ꝓprie rōnis. q̄ regi .i. dirigi deberēt in agēdo. Nam vbi .i. postq̄ anime deiecerint oculos rōnis ⁊ intellectus a luce summe ꝟitatis ad inferiora ⁊ tenebrosa .i. ad terrena ⁊ carnalia. mox caligant .i. obscuranť nube inscitie .i. ignorātie. et turbanť ꝑniciosis affectibus .i. passionibꝫ qͥbꝫ accedendo ⁊ ꝯsentiēdo adiuuant .i. augmentāt seruitutē quā inuexere .i. induxerūt. ⁊ anime viciosoꝝ sunt qͦdammō captiue propria libertate.

possessione ceciderint: Nam vbi oculos a summe luce veritatis ad inferiora ⁊ tenebrosa deiecerint. mox inscitie nube caligant. ꝑniciosis turbanť affectibus. quibꝫ accedēdo ꝯsentiendoq̄ꝫ quam inuexere sibi adiuuant seruitutem. ⁊ sunt quodāmodo propria libertate captiue.

¶ Nota ꝙ liberū arbitriū est libertas iudicādi ⁊ exequēdi res. vel ꝭm Boetiū sup primo peri hermenias Liberū arbitriū est de volūtate iudiciū animi nullo extrinseco aut violēter cogente aut violēter impediēte. nullo cogēte ad faciendū qd̉ displicet. nullo impediēte ne fiat qd̉ placet. ¶ Nota ꝙ liberū arbitriū in duobꝫ consistit. s. in libertate iudicandi. ⁊ in libertate exequēdi iudicata. Primū quidē scꝫ libertatē iudicandi impedit ignorātia. sed scd̄m scꝫ libertatem exequēdi impedit impotētia executiōis ⁊ corruptio volūtatis. quādoq̄ꝫ eīm possumus bonū ꝑficere. cum voluntate corrupta vicio nō ꝑficimus. In substantijs aūt sepatis non est ignorātia iudicandi. nec impotētia ꝑficiendi. nec corruptio voluntatis. ergo in eis est maxima libertas arbitrij. Intelligētie eīm in nullo falluntur. ergo hñt ꝑspicax iudiciuꝫ. ⁊ nunq̄ꝫ volunt nisi bonum. ergo in eis est incorrupta volūtas. ⁊ pñt ꝑficere qͥcqͥd desiderant. ergo in eis est efficax potestas optatoꝝ. ¶ Nota ꝙ qͥdam dixerūt fuisse de intētione Platonis aīas humanas sił esse creatas in celo et postea descēdere in corpora. ⁊ in eis detineri tanq̄ꝫ in vinculis. ꝭm illos gradus libertatis animaꝝ humanaꝝ quas ponit in lrā sic distinguunť. s. ꝙ anime cum sint in celo create. in ꝯtēplatione diuine mentis sunt maxime libere. Cum aūt desiderio corpoꝝ incipiūt descendere ad corpus sunt minus libere. cum aūt sunt iā colligate corporibꝫ sunt adhuc minus libere sed minima libertas est in eis quādo subduntur vicijs. Ista tamē expositio non tenet ꝭm veritatē. ideo aliter exponiť. ꝙ illas aīas necē est esse liberiores q̄ ꝯtemplationi diuine inseruiūt. vt anime ꝟtuosoꝝ ⁊ ꝯtemplatiuorū quoꝝ ꝯuersatio in celis est. Ille aūt sunt minus libere que dilabunť ad corpora .i. que descendūt ad curam reꝝ tꝑalium. sicut sunt practici qui negociantur circa bona tꝑalia ⁊ cōem vtilitatē dispensanda. adhuc minus libe

Metrum secũdum

re sunt anime que terrenis artubus colligantur. i. que descendunt ad proprium corpus ⁊ propriam vtilitatem. minime autem libere sunt que subdite vicijs rationem amittunt. viciosus eñ nõ ynius tm̄ domini est. sꝫ tot dominoꝝ quot viciorum ƀm Augustinum

¶ Que tñ ille ab eterno cũcta ꝓspiciens ꝓuidẽtie cernit intuitus. ⁊ suis q̄cꝫ meritis p̄destinata disponit: oĩa videt ⁊ oĩa audit.

¶ Hic ostendit phia quõ actus liberi arbitrij cadunt sub prouidentia diuina. qꝛ ꝓpter h̄ ꝙ diuina ꝯgnitio se extẽdit ad oĩa dicens. Que omnia dicta quoad diuersos gradus libertatis et q̄ ad oĩes actus inde ꝓuenientes cernit ille intuitus ꝓuidẽtie diuine cũcta ꝓspiciens ⁊ quecꝫ p̄destinata disponit suis meritis. reddẽdo bonis bona ⁊ mal' mala. ⁊ hoc ꝯfirmat autoritate greca que sonat in latino. Oĩa videt deus ⁊ oĩa audit Uel ƀm alios sonat. Deus illustrat oĩa clarius q̄ȝ sol. ¶ Nota ꝙ licet diuina ꝓuidentia ab eterno oĩa ꝓspexerit non tñ ꝓpter hoc necitatur liberũ arbitriũ ad faciendũ bonũ vel malũ. Quia ƀm Aresto. in ethi. hõ est dominus suaꝝ opationũ a p̄ncipio vsqꝫ ad finẽ et q̄ ƀm merita opationũ liberi arbitrij recipit penã vel premiũ

¶ Metrũ scd̄m libri quinti

Uro clarũ lumine phebum
Melliflui canit oris Homerꝰ
Qui tamẽ intima viscera terre
Nõ valet aut pelagi radiorum
Infirma ꝑrumpere luce
Haud sic magni conditor orbis.
Huic ex alto cuncta tuenti
Nulla terre mole resistunt
Non nox atris nubibꝰ obstat
Que sint que fuerint veniantqꝫ.
Uno mentis cernit in ictu
Quẽ quia respicit omnia solus
Uerum possis dicere solem.

¶ Istud est scd̄m metrũ huius q̄nti quod dr̄ archilogicũ ab inuẽtore. dactylicũ a pede p̄dominãte. In quo phia ꝯmẽdat excellentiã diuine cognitionis in ꝯpatiõe ad solẽ materialẽ dicẽs Homerus oris melliflui. id est dulcis eloquẽtie. canit. i. describit phebuꝫ. i. solem clarũ puro lumine forsan eñ Homerus fecit libꝝ de claritate solis q̄ scꝫ sol nõ valet ꝑrũpere. i. penetrare intima viscera. i. ꝓfunda terre. et pelagi. i. maris. infirma. id est debili luce radiorũ haud sic. id est nõ sic habet se conditor magni orbis. scꝫ deus sed ipse sua cognitione penetrat omnia cum nihil possit ip-

ſum latere.huic ſcȝ conditori tuenti.i.reſpicienti cũcta ex alto celo terre ſi bi reſiſtunt nulla mole.id ē magnitudine ſicut reſiſtunt radiȷ̈s ſolis. Nec etiam nox obſcura obſtat ſibi atris nubibus.immo in vno ictu mẽtis.id eſt in vnico mentali intuitu cernit que ſunt quãtum ad preſentia.que fue runt quantum ad preterita.que veniũt quãtum ad futura quem ſcȝ con ditorem quia reſpicit oĩa ſolus tu poteris dicere verum ſolem ¶ No ta licet deus oĩa cognoſcendo ꝓuideat.etiam illa que fiunt ex libero ar bitrio.voluit tamen quaſdam creaturas eſſe liberi arbitriȷ̈.q꞉ hoc magis decet diuinam bonitatem.ſicut eĩ melius ⁊ nobilius eſt regnum in q̊ nõ tĩ ſeruitur regi a ſeruis.ſed etiaȝ a liberis q̄ȝ vbi tĩ ſeruitur a ſeruis.Sic melius erit regnũ dei ⁊ decentius ex hoc ꝙ ſunt alique creature libere ſer uiẽtes.ſicut homo ⁊ angelus q̄ȝ ſi eſſent ſole creature ſeruiliter operantes cuiuſmodi ſunt oĩes creature ꝑter hominẽ ⁊ angelum que ex determina tione nature neceſſitantur ad ſua opera.

¶ Proſa tercia libri quinti

¶ Boetius diſputat vtrum valeat li berũ arbitrium.quoniam deus cũcta proſpicit.quẽ falli nihil poteſt

t Um ego.en inquã difficiliori rurſus ambiguitate cõfundor

P.Quenam inq̃t eſt iſta.iam eĩ qui bus ꝑturbere coniecto.

¶ Hic incipit tercia ꝓ ſa huius quinti libri in q Boetius obiȷ̈cit contra predicta oñdẽs nõ poſſe ſimul ſtare prouidentiã et liberũ arbitriũ.Et ꝑ mo ꝑmittit ꝙ dicta ꝑñt habere dubitatõez.ſcdo ponit rõem dubitatiõis ibi.Nimiũ inquã.Pri mo dicit.Tum ꝓ tunc finitis predictis.ego bo etius inquã.o phia rur ſus ego ꝯfundor difficili ori ambiguitate.Et querit phia.Quenã eſt iſta ambiguitas.iam enim ꝯiecto.i.iudico quibꝫ tu ꝑturbere.i.ꝑturberis ¶ Notandum ꝙ ꝯiec tare eſt ex aliquibus ſignis aliq̃d putare.⁊ ſic phia coniecit ꝑ locum a cõi ter accñtibus dubitatõem Boetiȷ̈.q꞉ cõiter quecũqꝫ loquebant̃ de ꝓui dentia ⁊ libero arbitrio dubitabãt de ꝯpoſſibilitate eorum

¶ B.Nimium inquam aduerſari ac repugnare videtur.prenoſcere vniuer ſa deum ⁊ eſſe vllum libertatis arbi trium.Nam ſi cuncta proſpicit deus necꝫ falli vllo modo poteſt euenire ne ceſſe eſt.quod prouidentia futuruȝ eẽ

¶ Nic Boetius exꝑ mit ſuam dubitationeȝ oſtendens prouidentiaȝ et liberum arbitrium eſſe incompoſſibilia.Primo facit hoc.ſecundo exclu dit quaſdam vias quibꝫ aliqui conabãtur defen dere prouidentiam .ibi. Quid igitur.Ad ꝓban dum ergo incompoſſibi

Prosa tercia

p̄uiderit: Quare si ab eterno nō facta boīm modo. s etiā cōsilia voluntatesq̄ p̄noscit: nulla erit arbitrij libertas Nec em̄ vel factum aliud vllū. vel q̄libet existere poterit volūtas. nisi quā nescia falli prouidētia diuina presen/serit. Nā si aliorsum q̄ puise sunt detorq̄ri valent. nō iam erit futuri firma p̄n̄tia. s opinio potius incerta. qd de deo credere nephas iudico

litatē p̄dictoꝝ. poit tres ratōnes. scđa ibi Ad hec tercia ibi. Postrēo. Primo ponit p̄mam ratōez scđo excludit quādaz solutōnem eius. ibi. Nec em̄. Primo dr. Nimiū videt̄ aduersari ꝛ repugnare deum p̄noscere vniuersa ꝛ esse vllum liber/tatis arbitrium. Qꝫ aūt ista repugnāt pbat. Nā si deus prospicit cuncta nec vllo mō falli pt. necesse est euenire illud qd puidētia puiderit eē fu/tuꝝ. qd si nō eueniret falleret̄ puidentia. q̄re si ab eterno nō mō. i. nō tm̄ facta hoīm. sed etiā ꝯsilia et volūtates p̄noscit. nulla erit libertas arbitrij. sed oīa euenīēt de nccitate. Qꝫ aūt deus sua puidentia oīa p̄noscit declarat Nec em̄ poterit existere aliquod factū vel aliqua volūtas nisi quā p̄senserit. i. p̄sciuerit pui/dentia diuina nescia. i. nō potens falli nec pn̄t aliter euenire q̄ p̄uisa st̄. nā si valent detorqueri aliorsum. s. vt aliter eueniant q̄ p̄uisa st̄ nō erit iā firma prescia dei. s potius erit incerta opinio qd iudico nephas credere de deo. ¶ Nota q ex littera sic format̄ ratio Illa que puident̄ infallibi/liter de nccitate eueniūt. sed oīa puident̄ a deo infallibiliter. ḡ oīa de ne/cessitate eueniūt. ꝛ sic perit libertas arbitrij ¶ Nota q scia dei non est opinio. q opinio est eoꝝ que sic ꝛ aliter se possunt habēre ex p̄mo posteriorum. Scia autem est eorum que nō possunt se aliter habere. ergo scientia dei non est dicenda opinio.

¶ Nec enim illam probo rationem qua se q̄dā credunt hunc q̄stionis nodum posse dissoluere. Aiunt em̄ non ideo quid eē vēturum qm̄ id puiden/tia futuruz eē p̄spexerit. s econtrario potius. qm̄ quod futuꝝ est id diuinaz puidētiā latere nō posse. Eoq mō necessariū h in cōtrariā rela bi ptē Nec

¶ Hic philosophia excludit quandam res/ponsionem que possꝫ dari ad predictam rationez et primo ponit eam. secūdo eā excludit ibi. Qua si vero. Primo dicit Nec enim probo. id est approbo illam rationez. id est responsionem qua q̄/dam credūt se posse dis/soluere difficultatez questionis Aiunt em̄ nō iđ quid esse ventuꝝ. qm̄ puidentia p̄spexerit illud

em̄ necē esse cōtingere q̄ prouidentur sz necē esse que futura sunt ꝓuideri

esse venturum. sed potius ecōuerso. quoniā qđ futurū est illud nō posse latere ꝓuidentiam diuinā. Quasi dicant. euētus rei est causa p̄scientie. ⁊ nō econuerso. ⁊ ideo ex euentu debet ꝯcludi necessitas p̄sciētie ⁊ nō ecōuerso ẜm eos Et isto mō necāriū est hoc quod ꝯcluditur de euentu relabi in ꝯtrariam partem. s. vt quod ꝯcluditur de euentu hoc ꝯcludatur de p̄scientia. Necꝫ em̄ necē est ꝯtingere que ꝓuidentᷣ ẜm eos. sed que futura sunt necē est ꝓuideri.

¶ Nota ꝙ prior ratio p̄tendebat ꝙ oīa futura de necessitate eueniāt. qꝛ deus futura infallibiler p̄uidet. Responsio aūt quorūdam dꝫ ꝯtrariū. Dicit em̄. nō ideo quia deus preuidet futura necessario eueniūt. sed quia ventura sunt. ideo deus ea preuidet

¶ Quasi vero que cuius rei causa sit prescientia. ne futurorum necessitas. an futurorum necessitas prouidentie laboretur. Ac non illud demonstrare nitamur quoq̄ modo se habeat ordo causarum. necessarium esse euentum prescitarum rerum. etiam si presciētia futuris euenīēdi necessitatem nō videatur inferre. Etem̄ si quispiam sedeat opinionem que eum sedere cōiectat veram esse necē est Atqꝫ econtrario rursus si de quopiam vera sit opinio quoniam sedet. eum sedere necē ē In vtroqꝫ igitur necitas inest. in hoc quidē sedēdi. at vero in altero veritatis. sz non idcirco quisqꝫ sedet qm̄ vera est opinio. sz hec potius vera ē qm̄ quēpiam sedere p̄cessit. Ita cū cā veritatꝭ ex altera pte ꝓcedat. inē tm̄ cōis

¶ Hic excludit istam responsionē dicens Ista rn̄sio ꝓcedit quasi laboraretur querendo cuius rei causa sit prescientia. vtruꝫ sit causa necessitatis futurorū. vel vtrū necessitas futuroꝝ sit causa ꝓuidētie. sed nos nitamur. i. laboramus hoc dmōstrare. s. necāriū eē euentū p̄scitarum reruꝫ q̄quo modo. i. quocunqꝫ mō se habeat ordo causarū. etsi pro q̄uis prescientia nō videatᷣ inferre necessitatem eueniēdi rebꝫ futurꝭ. qđ declarat in exemplo dicens. Si aliq̄s sedeat necē est opinioneꝫ esse veraꝫ que ꝯiectat eū sedere et econuerso. si de aliquo vera sit opinio ꝙ sedet necesse est eum sedere. igitur in vtroqꝫ scꝫ in opinione ⁊ sedēte ē necessitas. in hoc scꝫ in sedēte est necitas sedendi. in altero scꝫ in opinione est necessitas veritatis. sed nō idcirco q̄sqꝫ sedet supple causaliter q̄niaꝫ vera

Prosa tertia

ĩn vtraq₃ nccitas. Silr de ꝓuidentia futurisq₃ reb₉ rõcinari p₃. Nã etiã si id circo qm̃ futura sᵗ ꝓuidẽt. nõ vero iõ qm̃ ꝓuidentur eueniunt. nihilomin₉ tñ a deo vel ventura prouideri vel prouisa euenire necesse est ꝙ ad ꝑtinendam arbitrij libertatem solũ satis est

est opinio q₂ veritas opinionis nõ est cã sessiõis sed hec .s. opinio potius est ꝓa qm̃ ꝑcessit quem piã .i. aliquẽ sedere. ⁊ ita cã ꝟitatis ex altera ꝑte ꝓcedit. tñ in vtroq₃ est cõis necessitas ⁊ eodem modo cõtingit arguere de ꝓuidentia ⁊ de his q̃ ꝓuident. Vñ dr Patet id est manifestũ est rõcinari de prouidentia ⁊ de rebus futuris. nã ⁊ si pro cꝫuis idcirco ꝓuidentur qm̃ futura sunt. non tñ ideo eueniunt qm̃ ꝓuidentur. nihilominus tñ necesse est a deo vel ventura prouideri vel prouisa euenire. ita ꝙ vtriq₃ parti inest nccitas cꝫuis alteri causalitas quod solum satis est id est sufficit ad pertinendam libertatem arbitrij.

¶ Notandũ ꝙ rñsio ista quã innuit in lrã videẽ esse ipius origenis qui supra eplam ad Rhomanos sic dicit Non ꝓpterea aliquid erit. q₂ illud deus scit futurũ. sed q₂ futurũ est ideo scitur a deo anteq₃ fiat. qđ tñ potest intelligi dupl'r Uno° ꝙ euentus rei sit cã ꝑscientie ꝼm rõem ꝯsequentie ⁊ sic rñsio est vera Alio° potest intelligi ꝙ euentus rei sit causa prescientie ꝼm existẽtiam. ⁊ sic est falsa. ⁊ hoc mõ improbatur hic a Boetio Primo ergo ostendit Boetius ꝙ ista responsio non est ad ꝓpositu₃ Scđo ostendit ꝙ non includit veritatem ibi. Jam vero

¶ Hic p hia ostendit ꝙ ista rñsio inducit falsitatẽ. q₂ ponit ꝙ aliquod tꝑale sit causa eterni. Dicunt eñ ꝙ res future sint cause ꝓuisionis

Jam ꝓo q₃ preposterũ est vt eterne p̃scientie. tꝑaliũ rez euentus cause esse dicatur Quid est autem aliud arbitrari ideo deum futura quoniã sunt euẽtura. prouidere q₃ putare que olim acciderũt cãm summe illius eẽ ꝓuidẽtie

eterne Vñ dr Jam ꝓo preposterum est id est ꝑuersum est vt euent₉ rerum tꝑaliũ dicatur esse causa eterne prescientie quod dicit in ista rñsione Unde subdit. Quid est aliud arbitrari deu₃ ideo ꝓuideri futura quoniã sunt ventura q₃ putare que olim acciderint id est ipsa futura eẽ causam. summe ꝓuidentie. quasi diceret. nihil est aliud dicere.

¶ Notandum ꝙ nullũ temporale est causa eterni sed potius econuerso Indignius eñ non est causa dignioris. eo ꝙ causa dignior est effectu. temporale autem est indignius eterno sicut corruptibile incorruptibili. ergo ⁊c.

¶ Hic ponit scđam rñ/sioně ad pbandã scđam pclusionem di. Ad hec supple pdicta addeda ē hec rō Sicuti scio eē qd id est aliquid. necē est ipsum eē. ita cũ noui quid futurum necē est id ipm esse futurũ. sic igit fit .i. ptingit vt euẽtus rei pscite nequeat euitari

Ad hec: Sicuti cũ qd eē scio. idipm eē necē est ita cũ qd futurũ noui. idipsum futurũ eē necē est. Sic fit igit vt euentus pscire rei nequeat euitari.

¶ Notandũ q rō sic pt formari. Sicut se hz scia respectu scibilis pñtis sic pscientia respectu effectus futuri. sed cũ scio in pñti aliqd eē necē est ipsum esse. ḡ cũ pscitur aliquid futurũ esse necē est ipm futurũ eē. sed deus prescit oia futura. ḡ necãrio eueniunt. z sic iterum tollit libertas arbitrij

¶ Hic ponit terciã rōnem ad idē dicēs Si qs existimet aliqd eē aliorsum id est aliter q̄ res se habeat illud non modo id est nō tm̃ non est scia sed est fallax opinio longe diuersa a veritate scie quare si aliquid ita futurũ est vt eius euẽtus nō sit cert⁹ z necãrius quomō illud poterit presciri euenturum. q. d. nullo mō Cui⁹ rōem assignat dicens. Sicut ipa scia ē impmixta falsitati. sic illud qḋ pcipit ab ea non potest aliter esse q̄ concipitur. qz si posset aliter se habere tũc scia posset esse falsa Unde subdit Ista est cã quare scia caret mendacio. qz necē est vnãquamqz rem ita se habere sicut scia pprehendit eam se habere

¶ Postremo si quid aliquis aliorsum atqz sese res habet existimet. id nō modo scientia non est. sed est opinio fallax. a scientie veritate longe diuersa Quare si quid ita futurum est vt eius certus ac necessarius non sit euentus id euenturum esse presciri qui poterit Sicut enim scientia ipsa impermixta est falsitati. ita id quod ab ea pcipitur esse aliter q̄ concipitur nequit. Ea namqz causa est cur mẽdacio scientia careat. q se ita rem quamqz habere necesse est. vti eam sese habere scientia comprehendit

¶ Nota q rō quã intendit est ista. Quicũqz existimat rem aliter eē q̄ est eius estimatio est falsa z non est scientia sed fallax opinio. ḡ si deus prescit aliquod futurũ esse. z si ipm non necãrio euenit sicut prescivit prescientia dei non erit scia sed fallax opinio. ḡ futura a deo preuisa necãrio

Prosa tercia

eueniunt. ⁊ sic perit liberum arbitrium

¶ Hic phia improbat modos qb⁹ aliqui nitunt᷑ saluare ꝓuidentiam Et p̄mo q̄rit q̄uo possit saluari ꝓuidentia diuina iprobando duos modos quib⁹ aliqui conabātur ipam saluare. scd̄o ponit terciū modū sil'r ipsum iprobādo. scd̄a ibi. ꝙ si apud Primo dt Quid igit᷑ dicem⁹ Quonā mō dici p̄t ꝙ deus p̄noscat hec futura incerta Primus modus est vt dicatur deum ea. q̄ ꝓuidet iudicare infallibiliter q̄uis non possint euenire Sed id est inconueniens. q2 tunc falleretur sua ꝓuidentia Vn̄ dt. Nā si deus censet .i. iudicat euenire infallibiliter que etiā possibile est euenire. fallitur deus. qd̄ nonmodo .i. non tantum nefas est sentire de deo sed etiam nefas est voce proferre. Sd̄s modus est vt dicat᷑ deū ꝓuidere futura indeterminate. sic᷒ futura sunt. sed isto mō ꝓuidentia dei nō est certa. Vn̄ dt Si deus discernit ista futura eē que prouident᷑ indeterminate sicut sunt vt. s. ꝯgnoscat ea eque .i. equaliter posse fieri vel nō fiere q̄ est ista p̄sciēatia q̄ nihil certū nihil stabile ꝯprehendit quasi dicat talis ꝓuidentia nulla est ⁊ quid hec p̄sciētia differt ab illo vaticinio ridiculoso Tyresie q̄ dicebat. Quicq̄d dicaȝ hoc erit vel non erit Quo etiam id est in quo diuina ꝓuidentia p̄stiterit .i. preualebit humana opinione si iudicat icerta sicut homines ea quorū euent⁹ est incertus. quasi diceret in nullo differt.

¶ Quid igitur Quonā mō deus hec incerta futura p̄noscit. Nā si ineuitabiliter euentura censet. q̄ etiā nō euenire possibile est. fallitur. qd̄ nō sentire mō nefas est sed etiā voce ꝓferre At si ita vti sunt. ita ea futura esse decernit. vt eque vel fieri ea vel nō fieri posse cognoscat. que est hec p̄scientia que nihil certū nihil stabile ꝯprehendit Aut q̄d hoc refert vaticinio illo ridiculo tyresie. q̄cquid dicā aut erit aut nō. Quid etiā diuina prouidentia humana opinione prestiterit. si vti hoīes incerta iudicat quoȝ est incertus euentus

Notandum ꝙ cum Tyresias vidisset duos serpentes simul coire ꝓiecto baculo ipsos separauit ab inuicem. ⁊ mutatus fuit in mulierem. Post septennium iterum serpentes coeuntes baculo separauit ⁊ mutatus fuit in virum. Cum autem orta fuisset dissensio inter Jouem et Junonem an maior esset delectatio in coitu viri vel mulieris. electus fuit Tyresias in iudicē qui exptus erat sortem vtriusq̄ sexus. Cū aūt diceret maiorē eē delectatōem mulier᷒ Juno ꝯmota excecauit ipm Jupiter āt sui misert⁹ in recōpensaȝ amissi visus dedit sibi spiritū vaticinā

di. Fuit aũt hec sua vaticinatio Quicq̃d dicã erit vel nõ erit. si g̊ deus non aliter presciret futura indeterminata nisi q2 eruut vel nõ erunt. non differret sua prescientia a p̃scia Tyrisie quod est ridiculosum

Et si apud illũ rex oim certissimũ fontem nihil incerti eẽ potest. certus eox est euentus q̃ futura firmiter ille p̃sciet. Quare nulla est humanis ꝯsilijs actionibusq; libertas. q̃s diuina mẽs sine falsitatis errore cuncta ꝓspiciens ad vnũ alligat 7 constringit euentum

¶ Hic ponit tercium modũ conantiũ saluare ꝓuidentiã Et est vt ponamus omia euenire de nccitate 7 auferamus liberũ arbitriũ Primo g̊ ponit istum modũ. scdo ondit que incõueniẽtia sequantur ad ipsum. ibi Quo semel. Primo g̊ ꝯcludit istũ modũ, dicẽs q̊ si apd illũ certissimũ fontem oim rex nihil p̃t esse incertum. certus est euentus eox que ipse firmiter presciuerit futura. Quare nulla erit libertas humanis ꝯsilijs 7 actiõibus quas diuina mẽs sine errore falsitatis cũcta ꝓspiciens alligat 7 ꝯstringit ad vnũ euentum.

¶ Notandũ est q̊ nulla mutatio cadit circa fontem oim rerũ. quia cognitio eius non potest esse incerta. 7 si esset incerta esset imꝑfecta 7 diminuta. si ergo est certa respectu futurorum necesse est vt omnia futura prescita a deo necessario eueniant

Quo semel recepto. quãtus occasus humanarũ rerũ ꝯsequat̃. liquet. Frustra eñi bonis malisq; premia pene ve proponũt̃ que nullus meruit liber ac voluntarius motus aĩox. Idq; oim videbit̃ iniquissimũ qd nunc equissimũ iudicatur. vel puniri ĩprobos vel remunerari probos quos ad alterutrũ nõ ꝓpria mittit voluntas. sed futuri cogit certa nccitas Nec vicia igitur nec virtutes quicq̃ fuerint. sed omnium meritox potius mixta atq; indiscreta confusio.

¶ Hic ponit incõueniẽtia que sequuntur si auferat̃ liberũ arbitrium Et p̊mo oñt q̃ incõueniẽtia sequuntur ex ꝑte hoim. scdo q̃ ex ꝑte dei. tercio q̃ ex ꝑte ꝯiunctionis hoim ad deũ, scda ibi. Quo nihil. tercia ibi Igit̃ nec sperandi Inconueniẽtia ex ꝑte hoim sts Si nõ sit liberũ arbitriũ frustra ꝓponunt̃ hoibus pene vel premia. 7 iuste puniunt̃ mali p̃miantur boni nec erunt vicia nec virtutes in hoibus sicut nec in alijs q̃ agũt nccitate nature 7 nõ libertate aĩmi Unũ dt Quo semel posito scz vt neget̃

Prosa tercia

liberū arbitrium liquet.i.manifestum est.quantus occasus.i.quanta destructio humanarū rerū.ꝯsequatur Frustra em̄ ꝓponuntur bonis p̄mia et malis pene ita statuta ꝛ leges humane erūt inutiles que penas ꝛ p̄mia statuūt q̄ nullꝰ motus aīoꝝ liber ac volūtariꝰ meruit ꝛ illud videbit̄ iniquissimum omniū qđ nūc iudicatur equissimū scꝫ puniri improbos ꝛ remunerare probos.quos ad alterutrū.i.ad ꝓbitatē vel improbitatē non mittit ꝓpria volūtas sed cogit certa necessitas futuri.igit̄ virtutes ꝛ vicia non erunt quicq̄ȝ sed potius erit mixta ꝛ indiscreta ꝯfusio omnium meritorum scꝫ bonorum ꝛ malorum

¶ Nota ꝙ oēs ꝟtutes ꝛ vicia oriūtur ex libera electione boni ꝛ mali.ꝛ similiter punitio ꝛ remuneratio fiunt ꝓpter liberam actionē boni vel mali.si ḡ tollit̄ libertas arbitrij nō erit libera electio nec libera actio bona vel mala.ꝛ ꝑ ꝯn̄s nulla erit virtus ꝛ nullum vicium.ꝛ iniuste malus punietur.cū ex nccitate malū opet̄.ꝛ iniuste bonus premietur cū ex nccitate operetur bonum quod absurdum est dicere

Quoqȝ nihil sceleratiꝰ excogitari p̄t cū ex prouidentia rerū oīs ordo ducatur nihilqȝ ꝯsilijs liceat humanis.fit vt vicia queqȝ nostra ad bonorū omnium referantur auctorem

¶ Hic oñ dit incōuenīens qđ sequit̄ ex ꝑte dei scꝫ ꝙ deꝰ erit autor malorum.vñ dr̄.Cū oīs ordo rerū ducat̄ ex prouidentia diuina ꝛ si nihil liceat libere fieri ex humanis ꝯsilijs.fit.i.sequitur vt vicia nostra referantur in auctorem oīm supple deū quo nihil sceleratius excogitari pōt q̄ȝ deum dicere auctorem malorum quod tñ necessarum est ablata libertate.

¶ Notandū ꝙ defectus in opatiōe qui defectus nō est in ptāte rei vt euitetur.necār̄io est ab agente ꝛ a ꝓducente.Si ḡ actio voluntatis nostre non est libera.defectus actionis ſm voluntatē reducetur in deū ꝛ sic deus erit causa defectuum nostrorum quod est absurdum

Igit̄ nec sperandi aliq̄d.nec dep̄candi vlla rō est Quid em̄ vel speret q̄sqȝ vel etiā dep̄cet̄.q̄ñ optanda oīa series indeflexa ꝯnectit Auferet̄ igit̄ vni cū illud inter hoīes deūqȝ ꝯmerciū sperandi scꝫ ac deprecādi Si quidem iuste humilitatis p̄cio.inestimabilē vi/

¶ Hic ponit inconuenientiā q̄ sequunt̄ ex cōiūctione hoīs ad deū.qꝛ tolleret̄ actus dep̄candi ꝛ actus sperandi q̄bus maxime ꝯiūgimur deo Vñ dr̄ Igit̄ si tollit̄ liberū arbitriū nec vlla rō ē sperandi aliquid nec dep̄cādi inter deū ꝛ hoīes Quid em̄ quisqȝ deprecetur vel speret si series indeflexa ꝯnectit om̄ia optanda.q.d.frustra fie

cem diuine gratie pmeremur qui so/lus mod9 est. quo cū deo colloqui homines posse videant. illiq3 inaccesse luci: pus q3 q3 impetrent. ipsa suppli/candi rōne ꝯiungi. Que si recepta futuroꝝ necessitate nihil virium habere credat. quid erit quo summo illi rerū pncipi ꝯiecti atq3 adherere possum9 Quare necesse erit humanū gen9. vti pauloante cantabas. disseptum atq3 disiunctum suo fonte fatiscere

ret vtrūq3. igit aufert il/lud vnicū ꝯmerciū. s. sperandi ⁊ depcandi inter deū ⁊ hoies. vocat autē spem ⁊ depcationē commercium. q2 istis mercamur oīa beneficia. Un̄ subdit Si quidē precio iuste humilitatis hō p/meret inestimabilē vicez .i. retributionem diuine grē qui modus depcandi solus est quo hoies vident posse colloqui cum deo. ⁊ ꝯiungi inaccessili luci. s. deo. pus q3 homo impetret qd petit. prius eīn pces porrigimus q3 effectum ꝯsequamur. que. s. spes ⁊ depcatio si nihil credant habere viriū recepta. i. ꝯcessa nccitate futuroꝝ quid erit quo coniungi possumus illi summo pncipi rerum. q. d. nihil. quare nccē erit genus humanū disseptū id est disiunctum suo fonte. i. a suo principio scz a deo fatiscere. i. deficere vti pauloante cantabas in sexto metro. iiij. libri.

¶ Notandū q actus deprecandi spectat ad intellectū. ⁊ est oratio sm Johannē Damascenū ascensus intellectus ad deū vel in deum quo quidem actu insinuamus deo indigentiam nostrā. nō q deo p insinuati/onem nostrā aliquid innotescat qd prius ignorauerit. sed vt nos ipsa insinuatione vtendo ꝯsideremus in his esse recurrendū ad diuinū auxiliū. Actus aūt sperandi ptinet ad voluntatē. q2 eius obiectū est bonū futurum. p istū actum adheremus deo tanq3 pfecto principio bonitatis. in/nitentes eius auxilio ad ꝯsequendum bonū quo indigemus sed si hm ōe bonum necessario eueniret vel impossibile esset euenire. vterq3 actus tam deprecandi q3 sperandi esset inutilis

¶ Metrū tercium quinti libri

Quenā discors federa rerum
Causa resoluit. q̄s tanta deus
Veris statuit bella duobus
Ut que carptim singula constent
Eadem nolint mixta iugari

¶ Hic incipit tercium metrū huius q̄nti qd dr adonicū. vel sm alios archilogicū ab inuentore. dactilicū a pede predo/minante In quo facit exclamatōez sup incōpossibilitate que apparet in/ter prouidentiā ⁊ liberū arbitriū Et primo querit quare sint incompos/sibilia cum per se ꝯside/

Metrū terciū

An nulla est discordia veris
Sempqꝫ sibi certa coherent
Sed mens cecis obruta membris
Nequit oppressi luminis igne
Rerum tenues noscere nexus

rata sint possibilia: secūdo ponit respōsionē ad hoc tercio ꝯtra responsionē obijcit. quarto obiectionem soluit. secunda. ibi. An nulla. tercia ibi. Sꝫ cur tāto. quarta ibi. Aut cū mentem. Primo dicit. Quenā discors causa resoluit id est seperat federa id est ꝯcordias rerū. s. ꝓuidētie diuine ⁊ liberi arbitrij ne ꝯpatiantur se simul. aut quis deus bella tanta statuit duobus veris vt singula vera que carptim. i. sigillatim uel diuisim accepta ꝯstāt. i. ꝑmanent. eadē tū mixta. i. ꝯiuncta nolūt iugari. i. copulari se inuicem ꝯpatiendo. Tunc ponit responsionem dicens ꝙ istis duobus veris scꝫ ꝓuidentie ⁊ libero arbitrio nulla est discordia sed apparentia discordie ꝓuenit ex debilitate nostri intellectus. Unde dicit An est nota solutionis nulla est discordia veris sed semper certa coherent sibi. sed mēs nostra obruta. i. oppressa membris cecis. i. cecātibus animam. illa nequit igne. i. splendore oppressi luminis. s. intellectus noscere subtiles nexus id est ꝯiunctiones rerum que videntur discordare

¶ Notandū si ꝯsideremus ꝓuidentiaꝫ diuinam per se possibile est eam esse. si ꝯsideremus liberū arbitriū ꝑ se etiam possibile est id est vt patꝫ ex dictis. sed si ꝯsideremus vtrūqꝫ simul tūc videntur incompossibilia sicut patet ex rōnibus supioribus. ſm veritatē aūt bene se ꝯpatiuntur sed nobis nō apparet. qꝛ intellect⁹ noster oppressus mole corporis nō potest se eleuare in hmōi cognitōem Nam ſm sapientem Corpus qd corrumpitur aggrauat aīam. ⁊ terrena habitatio opprimit sensum multa cogitantem. ꝙ aūt in homine sit liberꝫ arbitrium patet. nam ad hoc nos fides restringit. cum sine libero arbitrio non possit esse meritum. iusta pena vel premium Ad hoc etiam inducūt manifesta indicia quibus apparet hominem libere vnum eligere ⁊ aliud refutare Et ad hoc etiam ratio euidens cogit. qua quidem ad inuestigationem liberi arbitrij originem sequentes hoc modo ꝓcedimus In rebus eñ que mouentur vel aliquid agunt hec inuenitur differentia ꝙ quedam hñt ꝓncipium sui motus vel operationis in semetipsis. Quedam ꝟo extra se sicut ea que per violentiam mouent in quibus ꝓncipiū est extra nihil ꝯferente vim passo ſm phm iij. ethicorum. in quibus liberum arbitrium ponere nō possum⁹ eo ꝙ nō sunt causa sui motus Liberum aūt est quod causa sui est ſm phm in primo metaphisice Eoꝝ aūt quoꝝ ꝓncipium motus ⁊ opationis in ipīs est quedā talia sunt ꝙ ipsa seipa mouēt sicut aīalia. quedā aūt q̄ nō mouent seipsa qꝫuis in seipsis sui motus aliqd ꝓncipiū hñt. sicut grauia ⁊ leuia

Sed cur tanto flagrat amore
Ueri tectas reperire notas

¶ Hic phīa obijcit ꝯtra solutionem Si eñ aīma ignoret istas subtiles ꝯiūctiones vnde est

Scit ne quod appetit anxia nosse
Sed quis nota scire laborat
At si nescit. quid ceca petit
Quis em̄ quicꝙ̃ nescius optet
Aut quis valeat nescita sequi
Quo ve inueniat. quis reptam
Queat ignarus noscere formam

ꝙ desideret eas scire cuꝫ nihil ignotū possit desi/derari. vñ ďt. Sed cur aīa flagrat. i. ardet tāto amore. i. ďsiderio repire notas tectas. i. notificationes latētes veri. i. veritatis Scit ne mens il/lud qď ip̄a anxia. i. sollicita appetit nosse. q. d. non qꝛ nullus appetit scire il/lud qď scit. ⁊ hoc est qď dicit Quis laborat scire nota. q. d. null⁹, opꝫ igit̉ dicere qď nesciat. ⁊ tūc sequit̉ aliud incōueniēs. s. ꝙ aīa desideret illud qď nescit. vñ ďt Si nescit illud qď petit. i. desiderat mens ceca. i. ignorans Quis em̄ nescius optet quicꝙ̃. q̇s em̄ p̄t sequi nescita. aut quis nescius p̄t noscere quo inueniat supple illud qď q̄rit Et q̇s nescius p̄t noscere formā reptā. q. d. nullus

¶ Notandū ꝙ dictū est in r̄nsione ꝙ aīa ignorat ꝯpossibilitatem ꝓuidentie ⁊ liberi arbitrij. sed desiderat eā scire Contra hoc arguit sic Nul/lus appetit sciee qď scit Si aīa desiderat scire aliquid vel ignorat illď vel scit. si scit ḡ non desiderat ipsum scire. qꝛ nullus appetit scire qď scit. cum oīs appetitus sit rōne carentie. si aūt ignorat illud qď desiderat qūo ignotū desiderat̉ cū voluntas nō querat incognitū. ideo si ignorat nūꝙ̃ cognoscet. Quis em̄ ignotum inueniet si em̄ paterfamilias quereret seruum fugitiuum quem ignoret posset sibi multotiens occurrere ꝙ ipsum nō inueniret. sicut dicit Linconiensis super primo posteriorum

¶ Hic soluit obiectionē Ubi notādū ꝙ Plato posuit aīas eē in celo creatas ⁊ hr̄e ꝯgnitionē oīm ꝑfectam. sed ꝑ lap/sum ad corpora eas obliuisci cognitionē rerū in ꝑticulari ⁊ retinere eam in vniuersali ⁊ postea ꝑ exercitiū recuperare cognitionem rerum in ꝑti/culari. Vñ dicit sic An est nota solutionis cum anima cerneret. i. specu/laret̉ altā mentem. i. ꝓfūdam mentē dei. ipsa pa/riter idest simul nouerat summam. i. vl̄em cog/

An cum mentem cerneret altam
Pariter summam ⁊ singula norat
Nunc membrorum condita nube
Non in totum est oblita sui
Summamqꝫ tenet singula perdens
Igitur quisquis vera requirit
Neutro est habitu. nam neqꝫ nouit
Nec penitus tamen oīa nescit
Sed quam retinēs meminit summā

Metrum terciũ

Consulit. alte visa retractans
Ut seruatis queat oblitas
Addere partes

nitionem ⁊ singula id ē singularem cognitionez reꝝ. sed nunc ipsa condita. id est tecta nube mē/broꝝ non est oblita sui ꝑ totum. id est totaliter. sed ipsa tenet summam. i. cognitionē vł'em reruz ꝑdens singula. i. singularem ꝯgnitōnem. Igiť ꝗsq̄s requirit id est inuestigat ꝯgnoscere vera. talis est habitu supple vt ꝑfecte cognoscat de vēturo ꝙ oīno ignoret. Vñ d't. Nam neq; nouit. s. in spēali et ꝑfecte illud qđ querit nec penitus nescit oīa sed ipe meminit. i. in memoria habet summam. i. vł'em ꝯgnitionē quam retinens ꝯsulit supple actuali ꝯside/ratione retractās. i. reuocans ꝑ studiũ alte id est subtiliter visa. i. prius in speciali ꝯgnita vt ipse queat addere oblitas ꝑtes ꝑtibꝫ seruatꝭ sup/ple in memoria ¶ Notandũ ꝙ ꝫm istam viam platonis solueretur rō ꝓus tacta. Vel aīa sit quod desiderat vel nescit. Dico ꝙ nescit in spēali ⁊ in ꝓpria forma. sed scit in vniuersali. Et cũ d'r Nullus desiderat notum. Veꝝ est. sicut est notum in vniuersali. tamen desiderat ipsuz vt est ignotum in spēali. ⁊ cum dicitur. si ignorat nunq̄ inueniet. verum est si ignorat tam in generali q̄ in speciali. ⁊ si ignorat in potentia ⁊ in actu si tamen scit in potentia ⁊ in vniuersali ⁊ ignorat actu et in ꝓpria forma potest ipm inuenire ⁊ addiscere

¶ Prosa quarta vltimi li.

¶ Phīa inquit Prescientia fu/turorum nihil his que ventura sunt necessitatis importat

Vm illa. vetus inquit hec est de ꝓuidentia querela Mar/co q; tullio (cũ diuinationem distribuit) vehementer agitata. tibiq; ipsi res diu prorsus multumq; quesi/ta. sed haud quaq̄ ab vllo vestrũ hac/tenus satis diligenter, ac firmiter ex/pedita. Cuius caliginis causa est. ꝙ humane rationationis motus ad di/

¶ Hec est quarta prosa huius quinti in q̄ philosophia incipit dis/soluere questionez de cō/passibilitate prouidētie et liberi arbitrij. Et primo tangit difficultatez huius questionis ⁊ causam difficultatis. ⁊ tan/git modum procedendi circa eius solutionem. Secundo dissoluit eam ibi. Quero enim. Pri/mo dicit. Nec querela id est questio hec de prouidentia est vetus ⁊ est vehemēter agitata id ē ꝑtractata a Marco tullio cum distribuit. i. diuidit diuinatōez. i. in. ij. diuinatōnũ vbi diuidit diuinationē in suas spēs ⁊ nō solum huic iz tibi ip/si est res multum diu q̄

uine prescientie simplicitatem non po
test admoueri. que si vllo modo cogi
tari queat. nihil prorsus relinquetur
ambigui. Quod ita demum pateface
re atq; expedire tẽptabo si prius ea q̃
bus moueris expendero.

sita. sed haud quaq̃. id
est nõ alicubi ab vllo ve
strum satis diligenter ꝛ
firmiter expedita. Cu/
ius caliginis .i. difficul/
tatis cã est ꝙ motus id
est actus humane ratio
nis non potest admoue/
ri .i. applicari ad simplici
tatem diuine prouiden/
tie que si nullo modo q̃/
at excogitari nihil relinquetur prorsus ambigui quod scz rõem ꝛ causam
difficultatis ita demũ patefacere ꝛ expedire temptabo si ṗus expendero
id est declarauero ea q̃bus tu moueris

¶ Nota ꝙ q̃stio de ꝓuidentia diuina ꝛ libero arbitrio est oĩm q̃sti/
onũ difficilima de q̃ multi antiquoꝝ dubitabãt ꝛ nõnulli modernoꝝ ꝓ
pter eius difficultatẽ lapsi sunt quã Tullius in li. diuinationum ptrac/
tans ꝛ non valens dissoluere eius difficultatẽ. negat penitus prouiden
tiã ꝛ p̃sciam futuroꝝ a deo in p̃dicto libro diuinationũ.

¶ Quero enim cur illam soluentiũ
rationez minus efficacem putes. que
quia prescientiam non esse futuris re
bus causam necessitatis existimat ni
hil impediri prescientia arbitrij liber/
tatem putat. Num eñ tu aliunde ar/
gumentum futuroꝝ necessitatis tra/
his nisi ꝙ ea que presciuntur non eue
nire non possunt. Si igitur prenotio
nullam futuris rebus adijcit necessi/
tatem (quod tu etiam pauloante fate
bare) quid ẽ ꝙ voluntarij exitus rerũ
ad certum cogantur euẽtum. Etenim
positionis gratia· vt quid consequatur
aduertas. Statuamus nullã eẽ p̃sci
entiã. Num igitur (quantũ ad hoc at

¶ Hic phia accedit ad
solutionem questionis.
et primo discutit moti/
ua boetij . secũdo soluit
dubitationem siue que/
stionem. ibi. Oñ igitur
Circa primũ sciendum
ꝙ duo fuerũt motiua bo
etij pricipalia circa hãc
questionem. Primum
q2 videtur necessarium si
deus preuidet futura ꝙ
necessario eueniant. Se
cundũ motiuum ꝙ futu
ra quoꝝ euentus est in/
certus sicut sunt futura
ꝯtingentia non possunt
a deo certa ꝓuideri Pri
mo ergo ptractat ṗmũ
motiuum. secũdo secun
dum ibi. Sed hoc inq̃s
Primo ostendit ꝙ si de
us prouidet futura non
ꝓpter hoc necessario eue
niunt. Secundo mouet
dubitationem. ibi Sed

tinet) q̃ ex arbitrio eueniũt. ad necessitatem cogunt̃. B. Minime. P. Statuamus iteꝝ esse sed nihil rebꝫ necessitatis iniũgere. manebit (vt opinor) eadem voluntatis integra atqꝫ absoluta libertas

qui fieri potest. Primo ostendit ꝙ ex presciẽtia dei nõ infert̃ necessitas libero arbitrio. Secũdo oñdit ꝙ p̃scia dei nõ sit signũ necessitatis futuroꝝ. ibi Sed p̃scia. Circa p̃mũ sciendũ ꝙ prius improbauit quandã rñsionem qua q̇dam nitebatur impedire rõnem oñdentem nõ esse liberꝝ arbitriũ ꝓpter p̃sciam diuinam quare rñsionem hic resumit oñdens eam aliquo modo esse bonã quia sufficienter impedit intentionem aduersarij. Nam aduersarius ex nullo alio probat necessitatem futuroꝝ nisi quia sunt prescita a deo. cum igitur ex responsione habeat̃ ꝙ prescientia nullam causalitatem hꝫ super futura. videtur sufficienter ostensum esse ꝙ ea que procedũt ex libero arbitrio non sunt necessaria. Primo ergo ponit istam rñsionem resumendo eius solutionem dicens. Quero eñ cur istam rõnem soluentium putas minus esse efficacem que putat libertatem arbitrij nõ impediri a p̃scientia qꝛ estimat p̃scientiam non esse cãm necessitatis futuroꝝ. ꝙ autẽ ꝑ istam rñsionem impediatur illatio necessitatis futuroꝝ. ptꝫ ex hoc. q̇a tu non trahis aliunde argumentũ necessitatis futuroꝝ nisi ꝙ ea que presciũtur non pñt non euenire. Si igitur p̃notio. i. p̃scia futuroꝝ nullã imponit necessitatẽ rebꝫ futuris. vt d̃t rñsio. ⁊ tu etiã fatebare pauloante q̇d est. id est q̇d esse poterit. ꝙ volũtati exitus cogantur ad certum euentum. ⁊ ita ꝑ istam rñsionem excludit̃ necessitas futuroꝝ ⁊ manifestat se in exẽplo dicens. Ut aduertas q̇d consequat̃ grã põnis. i. exẽpli. statuamus. i. ponamꝰ ꝑ impossibile nullaꝫ esse presciam futuroꝝ. Nunq̇d igit̃ hoc posito q̃tum ad hoc. i. quantũ ad istam illationem qua ex p̃scia cõcludit̃ necessitas futuroꝝ ea q̃ veniant ex arbitrio cogant̃ ne ad necessitatem Dicit Boetius Minime. Et phia Statuamus iteꝝ esse prouidentiam. sed nihil necessariuꝫ iniungere rebꝫ futuris manebit vt opinor eadem libertas voluntatis integra ⁊ absoluta ab omni necessitate

¶ Notandũ ꝙ p̃or solutio iꝓbata fuit bona ⁊ mala In h̃ fuit bona qꝛ posuit p̃sciam nõ eẽ cãm necitatis futuroꝝ. Dicit eñ iõ futura eueniũt nõ qꝛ deꝰ ꝓuidet. sed in hoc fuit mala qꝛ posuit futura eẽ cãm p̃scie dei Dixit eñ qꝛ futura sunt iõ deus ea ꝓuidet. patet ergo ex responsione antiquoꝝ ꝙ p̃scia non est cã necessitatis rebꝫ futuris.

Sed prescia inquies tametsi futuris euenĩedi necessitas nõ est. signũ tñ est necessario ea eẽ ventura. Hoc igitur modo etiã si p̃cognitio non fuisset. ne

¶ Hic oñdit phia ꝙ p̃scia diuina nõ sit signum necessitatis rebꝫ futuris. Scd̃o oñt ꝙ modus probandi ex signo non est efficax. ibi. Iam vero. Primo d̃t. Tu inquies. i. dicere poteris ⁊

cessario s futuroꝝ exitus esse cõstaret. Omne etem̃ signum tm̃ quid sit oñdit non vero efficit qđ designat. Quare demonstrandũ prius est nihil non ex necessitate ꝯtingere vt p̃notionem signum esse hui⁹ necessitatis appareat. alioqñ si hec nulla est. ne illa q̃dẽ eius rei signũ poterit esse que non est

si pro quãuis p̃scia non sit necessitas eueniendi reb⁹ futuris. tñ est signũ ea necessario esse ventura. ⁊ ita ex p̃scia potest inferri necessitas futuroruꝫ tanq̃ ex signo. Hoc igitur modo ponẽdo p̃sciam esse signũ necessitatis futuroꝝ constaret exitus. id est euentus futuroruꝫ esse necessarios etiam si non fuisset p̃cognitio. qđ probat ex natura signi di. Omne nã q̃ signũ tm̃ ostendit quid sit. i. manifestat illud cui⁹ est signũ. sed nõ efficit qđ designat. q̃re vt p̃notionem id est prouidentiã appareat esse signũ necessitatis futuroꝝ demonstradum erat prius nihil contingere non ex necessitate id est omnia euenire necessaria. Alioquin si hec necessitas futuroꝝ nulla est. nec illa p̃scientia poterit esse signum eius rei que non ẽ et ita non valet arguere necessitatẽ futuroꝝ ex prescientia tanq̃ ex signo.

¶ Nota q̃ signum non est causa eius cui⁹ est signũ sed tm̃ manifestat signatũ esse. vt circulus non est cã venditionis vini. sed tm̃ est signũ venditionis. Si ergo prescientia esset signum necessitatis futuroꝝ presupponeret futura esse necessaria. ⁊ sic ad ostendendũ presciam esse signũ necessitatis futuroꝝ oportet prius ostendere futura necessario esse futura anteq̃ prescia esset signũ necessitatis futuroꝝ. al's prescia esset signũ alicu⁹ rei que non est quod est absurdũ

¶ Jam vero probationem firma rõe subnixam cõstat. non ex signis neque petitis extrinsecus argumentis. sꝫ ex conuenientibus necessariisq; causis esse ducendam

¶ Hic oñdit modũ probãdi ex signo nõ esse efficacem. ⁊ đt Cõstat. i. manifestũ est rõnem subnixam. i. firmatã demõstratione eaꝫ non esse ducendam ex signis neq; ex argumentis extrinsecus petitis. id est acceptis. sed firma ratio ducenda est ex conuenientib⁹ id est ꝓpriis et necessariis causis. Cũ ergo predicta ratio processerit ex signo non est efficax et demonstratiã cũ sit a posteriori. Demonstratio aũt que est potissima probationũ ipsa est a priori cũ sit ex causis p se immediatis priorib⁹ ⁊ notiorib⁹. ⁊ pro tanto etiam demonstratio est syllogismus faciẽs scire efficax ad probandũ. ex primo posteriorum

B. Sed qui fieri p̃t vt ea non ꝓueni-

¶ Hic ph̃ia probat quandam dubitationẽ

Prosa quarta

ant que futura esse ꝓuident. P. Qua
si vero nos ea que ꝓuidentia futura
esse prenoscit. non esse euentura cre/
damus. Ac non illud potius arbitre
mur. licet eueniant. nihil tamē vt eue
nirent sui natura necessitatꝫ habuisse
Quod hinc facile perpendas licebit
Plura etem̄ dum fiunt subiecta ocu/
lis intuemur. vt ea que in quadrigis
moderādis atqꝫ flectendis facere spe
ctantur aurige atqꝫ ad hunc modum
cetera. Num igitur quicq̄ꝫ illorū ita
fieri necessitas vlla compellit. b: Mi
nime. P. Frustra enim esset artis ef/
fectus. si omnia coacte mouerentur.
Que igitur cum fiunt carent existēdi
necessitate. eadem priusquā fiant sine
necessitate futura sunt. Quare sunt q̄
dam euentura. quoꝝ exitus ab omni
necessitate sit absolutus. Nam illud
quidem nullum arbitror esse dicturū
ꝙ que nūc fiunt. prius q̄ꝫ fierent euē
tura non fuerint. Hec igitur precog/
nita. liberos habent euentus. Nam
sicut scientia presentiū rerū nihil his
que fiunt. ita presentia futuroꝝ nihil
his que ventura sunt necessitatis im
portat.

et soluit eā Videtur em̄
ex dictis sequi ꝙ aliqua
possunt p̄sciri que tamē
nō necārio eueniūt. pñt
tñ euenire. ꝛ sic seq̇tur ꝙ
aliq̇d prescitū a deo non
eueniat. Primo ḡ phia
dubitādo de hoc querit
dicens Ex quo ita est ꝙ
ea que sunt prescita non
sunt necāria. sed pñt non
euenire. Qui. i. quō fieri
p̄t vt ea que ꝓuidentur
futura esse nō eueniant.
Tunc soluit dubita/
tionē dicens. ꝙ nō nega
tur ꝙ p̄scita nō eueniāt.
ymmo oportet dicere ꝙ
p̄scita eueniāt. ſꝫ tñ non
eueniūt de necitate Vñ
dr (quasi vero) q. d. ista
dubitatio ꝓcedit q̄si nō
credamus ea q̄ ꝓuiden/
tia p̄noscit nō esse ven/
tura. sed hoc nō est verū
ſꝫ potius arbitremur il/
lud scꝫ ꝙ licꝫ futurū eue
niat nihil tñ necessitatis
habuisse ī sua natura vt
eueniret. Et manifestat
exemplo quō aliq̇d certe
ꝯp̄hendiẜ. quod tñ non
est necessariū. dicens ꝙ
aliq̇d cognitū eueniat. ꝛ
tñ non necārio licebit. ꝙ
tu hoc ꝑpendas. hinc. i.
ex tali exemplo Intuemꝛ
em̄ plura exēpla oculꝰ dū
fiunt. i. dum sunt in fieri
sicut ea que videnẜ auri/
ge facere in moderādis
et flectendis q̄drigis. et
cetera videmus ad hunc
modum. vt que fiunt in
aliis actibꝫ voluntariis.
Nunq̇d illa necitas cō/

pellit aliquod istoꝝ ita fieri sicut oculis videtur. dicit Boetius (minime) Et assignat rõem. frustra em̃ esset effectus artis si omnia mouerenť coacta. ⁊ frustra esset ars flectendi quadrigã si necãrio flecteretur. Igitur illa que cum fiunt carent necessitate existendi eadẽ sunt futura sine necessitate prius q̃ꝫ fiant. Ex quo cõcludit ꝙ q̃dam sunt ventura quoꝝ exitus .i. euentus est absolutus ab omni necessitate. Et forsan aliquis diceret. Ea que nunc fiunt non erant futura anteq̃ꝫ essent. hoc excludit dicens Nullum arbitror esse dicturũ ꝙ que nunc fiunt euentura nõ fuerunt. hoc em̃ esset nimis irrõnabile. Ideo necãrio ꝯcluditur. ꝙ hec etiã precognita habent euentus liberos. quia sicut scientia presentiũ nihil imponit necessitatis his rebus que fiunt in presenti. sicut patet in exemplo p̃dicto de regimine quadrige. Ita prescĩetia futuroꝝ nihil imponit necessitatis his q̃ ventura sunt ¶ Notandũ ꝙ futura in ordine ad diuinam ꝓuidentiã sunt necãria necessitate cõditionata. non tñ omnia sunt necãria necessitate absoluta. Multa em̃ a rõne eueniunt. sicut ea que fiunt ab arte ⁊ a voluntate. vt regimen quadrigaꝝ. si em̃ regimen quadrigaꝝ necãrio eueniret frustra esset ars regendi quadrigã ¶ Nota ꝙ sicut res actu fiunt ita erant futura. sed quedam actu libere fiunt. ergo libere future. ⁊ per cõsequens non omnia sunt necãrio futura. licet necessitate ꝯditionata inq̃ntum ꝯpantur ad ꝓuidentiã diuinam. non tamẽ in sui natura ꝯsiderata necessario eueniunt necessitate absoluta. sicut postea videbiť. vbi distinguet duplicem necessitatẽ .s. conditionatã ⁊ absolutam

¶ Hic phia discutit motiuũ Boetij. vtrũ futura incerta sicut sunt ꝯtingentia possunt certe presciri Et p̃mo mouet dubitationẽ de hoc. et tangit rõnem dubitatationis. secũdo assignat causam erroris. ibi Cuius erroris causa est. Dicit primo. Sed tu inq̃s o boeti hocipsum dubitatur. an possit esse vlla prenotio .i. prescientia illarum rerum que nõ habẽt necessarios exitus .i. euentus. Hoc em̃ nullo modo videtur possibile cum videntur hec dissonare. scꝫ p̃scientia ⁊ ꝯtingentia. Tu em̃ putas si preuideanť cõtingentia necãrio ipsa cõsequi. etsi

¶ Sed hoc inquis ipsum dubitatur. an earum rerum que necessarios exitus non habẽt. vlla possit esse prenotio. Dissonare etem̃ videntur. putasq́ꝫ si preuideanť consequi necessitatem: si necessitas desit minime presciri. nihilq́ꝫ scientia ꝯprehendi posse nisi certum. Et si que incerti sunt exitus ea quasi certa ꝓuidẽtur. opinionis id esse caliginem. non scientie veritatem Aliter em̃ ac sese res habeat arbitrari. ab integritate scientie credis esse diuersum.

necessitas desit minime ea presciri. ⁊ putas nil posse cōprehendi presciencia diuina nisi certum. Et si ea que sunt incerti exitus .i. euentus sicut cōtingentia si ꝓuident illa quasi certa. tu putas illud esse caliginē opinionis nō veritatē scientie. ⁊ in hoc tu decip eris. cuius deceptiōis causa est error tuus circa iudicium cognitiōis Credis em̄ diuersum esse ab integritate scientie aliter arbitrari rem ꝙ̄ sese habeat. ⁊ in hoc erras ¶ Notandū ꝙ quia nos nō possumus futura cōtingentia certe ꝑcognoscere. putam⁹ silr deum hoc nō posse. res e m̄ eodem mō se habens diuersimode a diuersis potest cognosci Unde cognoscere rem aliter ꝙ̄ se habet ex pte rei cognite nō est scientia. ſʒ cognoscere rem aliter ꝙ̄ se habeat ex parte cognoscētis bene est scientia. ⁊ sic futura ꝯtingētia licet in se sint incerta. possunt tū̄ presciri a deo sine errore falsitatis

¶ Cuius erroris causa est. ꝙ omnia que quiſqʒ nouit ex ipsoꝝ tm̄ vi atqʒ natura cognosci estimat q̄ sciuntur quod totum cōtra est. Omne em̄ qđ cognoscitur non ſm sui vim. sed ſm cognoscentium potius cōprehenditur facultatem.

¶ Hic phia assignat causam erroris. Ubi notandū. ꝙ causa erroris quare nō putam⁹ incerta non posse certe prescire. q2 putatur ꝙ facultas cognitiōis sit ſm facultatē rei cognite. et nō ipsi⁹ cognoscētis. qđ falsum ē Primo ergo ꝑmittit cām hmōi erroris. secūdo improbat ipm. ibi Nam vt hoc breui. Dicit pmo Cuius erroris cā est. q2 existimat ꝙ omnia que quiſqʒ nouit illa cognosci tm̄ ex vi ⁊ natura ipsoꝝ que sciunt. ⁊ non ex vi cognoscētis. qđ totum est ꝯtra .i. ꝑ ꝯtrariū. q2 res magis cognoscunt ſm naturā cognoscentis. Omne em̄ qđ cognoscit non ꝯp̄hendit ſm sui vim .i. ſm modum sue nature. ſʒ potius ſm facultatē cognoscētis ¶ Notandū ꝙ si cognitio esset ſm facultatē rei cognite tūc res ab oīb⁹ eodē modo cognosceret. ⁊ sic aliq̄d ꝯp̄henderet eodē modo ab intellectu hūano ⁊ diuino. qđ falsuʒ est q2 q̄ sunt incerta ꝯp̄hensione hūana. certa sunt ꝯp̄hensione diuina. cognitio ergo potius attendit ſm facultatē potentie cognoscētis. ita ꝙ q̄nto potentia est efficacior ⁊ certior. tanto certius ⁊ limpidius rem ꝯp̄hendit

¶ Nam vt hoc breui aliquis exē/plo. eandē corporis rotunditatē ali/ter visus. aliter tactus agnoscit. Ille eminus manens totū simul iactis radijs intuetur. Hic vero coherens orbi atqʒ cōiunctus circa ipsum motus ambitū. rotunditatē ptib⁹ ꝯp̄hendit.

¶ Hic probat phia ꝙ facultas cognitionis est ſm facultatē potētie cognoscentis. ⁊ nō ex pte rei cognite Primo declarat hoc exēplis. scđo probat hoc idem per rōnem. ibi Neqʒ id iniuria. Prima diuiditur in duas. ſm ꝙ duo ponit exēpla. scđm ibi Ipsum qʒ. Primo de

ꝙ cognitio fit ꝺm facultatē cognoſcētis liquet breui exemplo. nam viſus aliter cognoſcit eandē corporis rotunditatē. ⁊ aliter tactus Ille em̄ viſus manens eminus.i.longinquo intuet̄ totum corpus ſimꝉ iactis radijs viſualibꝫ.hic vero ſcꝫ tactus coherēs ⁊ ꝯiunctus orbi.i. rotūditati ⁊ motus circa ipm̄ ambitū.i.circa corpus rotundū ꝯprehendit eius rotunditatem partibꝫ.i.ꝑ ꝑtes ¶ Nota ꝙ innuit duplicem drām inter modū cognoſcendi viſus ⁊ tactus Prima eſt.ꝙ viſus a remotis exiſtens cognoſcit aliquod corpus rotundū.Tactus aūt non cognoſcit ipm̄ niſi ꝯiunctus Secunda drn̄tia eſt.ꝙ viſus totum corpus ſiꝉ ꝯprehendit.tactus aūt ꝑ partes.talis aūt diuerſitas in cognoſcēdo nō eſſet ſi res cognoſceret̄ ex ſui natura.cum eadē maneat in vtraqꝫ cognitiōe ¶ Nota ꝙ quidā dixerūt viſionē fieri ꝑ emiſſionē radioꝝ viſualiū ab oculis vſqꝫ ad rem viſam. Sꝫ hec opinio eſt ꝯtra Areſto. viſio em̄ non fit extramittēdo.ſꝫ intus ſuſcipiendo.patiente em̄ aliquo ſenſitiuo fit ipm̄ videre. ſcdo de aīa. Hic aūt loquitur opinione antiqꝝ.cum dt ꝙ viſus totū corpus intuet̄ iactis radijs

¶ Ipſum quoqꝫ hominē aliter ſenſus.aliter hymaginatio. aliter rō. aliter intelligētia cōtuetur. Senſus em̄ figuram in ſubiecta materia ꝯſtitutā hymaginatio vero ſolum ſine materia iudicat figurā. ratio vero hanc qꝫ tranſcendit. ſpeciemqꝫ ipſam que ſingularibꝫ ineſt vniuerſali cōſideratione ꝑpendit. Intelligentie vero celſior oculus exiſtit. Supgreſſa nanqꝫ vniuerſitatis ambitum. ipſam illam ſimplicem formam pura mentis acie cōtuetur.

¶ Hic ponit ſcdm exemplū in ꝟtutibꝫ cognoſcitiuis ſubordinatis ſecūdo oſtendit quō iſte virtutes ſe habeāt ad inuicem. ibi In quo illud Prīo ergo declarat quō idem a diuerſis potētijs diuerſimode ꝯphendit̄. dicens Senſus exterior aliter contuetur ipm̄ hominē. aliter hymaginatio.aliter ratio. aliter intelligentia diuina. Senſus em̄ exterior ſicut viſus iudicat figurā hominis in ſubiecta materia .i.ſenſibili materia. ſꝫ hymaginatio ſolam figurā diſcernit ſine materia .i. in abſentia rei materiaꝉ. Ratio vero hanc hymaginationē tranſcēdit. ⁊ ipſam ſpēm.i.naturā ſpecificā hoīs que ſingularibꝫ ineſt ꝑpendit.i.diſcernit vniuerſali ꝯſideratiōe. Oculus ꝟo.i.ꝯſideratio intelligētie eſt excelſior.qꝛ intelligētia diuina ſupgreſſa ambitum vniuerſitatis qui exiſtit in ſingularibꝫ illam ſimplicē formā ſcꝫ ydeam homīs que eſt in mente diuina ꝯtuetur acie.i. ſpeculatiōe pure mentis ¶ Notādum ꝙ primū exemplū fuit de ꝟtutibꝫ cogſcitiuis nō ſubordinatis.ſicut de viſu ⁊ tactu. Iſtud aūt exm̄ eſt de ꝟtutibꝫ ſubordinatꝭ q̄ ſunt q̄tuor.ſ. ſenſus exterior.q̄ ineſt oībꝫ aīalibꝫ. hymaginatio q̄ ineſt tm̄ aīalibꝫ ꝑfectis

ratio que tm̄ est in hoībus. ⁊ intelligentia per quam intelligit diuinā cognitionem. iste virtutes habent diuersum modū cognoscendi eandem rē. s. hominē vt declaratur in littera. quod nō esset nisi ꝯgnitio fieret ꝓm facultatem virtutum cognoscentium. ⁊ nō rei cognite.

¶ In quo illud maxime considerandum est Nam superior comprehēdendi vis amplectitur inferiorem. inferior vero ad superiorem nullo modo consurgit. Neq̧ enim sensus aliquid extra materiam valet. vel vniuersales species ymaginatio contuetur. vel ratio capit simplicem formā. sꝫ intelligētia quasi desuper spectans concepta forma. q̄ subsunt etiam cuncta dijudicat. sꝫ eo modo quo formam ipsam q̄ nulli alij nota eē poterat compꝛ̄hendit. Nam ⁊ rationis vniuersum et ymaginationis figuram. ⁊ materiale sensibile cognoscit. Nec ratione vtens. nec ymaginatione: nec sensibus sed illo vno ictu mētis formalr̄ (vt ita dicam) cuncta prospiciens

¶ Hic ostendit phīa quomō dicte ꝟtutes cognoscitiue se hn̄t ad inuicem. ostendēs ꝙ q̄cq̄d ꝑt virtus inferior potest etiam sup̱ior ⁊ amplius Et primo hoc ostendit de intelligētia respectū aliarū virtutum. Scd̄o ostendit idem de rōe. secūda ibi. Rō q̄ꝫ Primo dicit. In quo. i. in ordine istarum virtutū illud est maxime ꝯsideranduꝫ ꝙ vis ꝯprehendendi superior amplectit̄ in se inferiorem. q̄r virtus superior cognoscit oīe illud qd̄ inferior. Inferior autem nō consurgit ad superiorem. ita vt apprehendat illud quod superior. qd̄ manifestat in exēplo dicens. Neq̧ eīn vllus sensus aliquid valet apprehendere extra materiaꝫ et ymaginatio cōtuetur species vniuersales. id ē minus particulares. sed ratio capit simplicem. id est vniuersalem formaꝫ. Intelligentia autem diuina quasi desuper spectans cum sit in supremo gradu cognitionis ipsa concepta forma ideali diiudicat etiam cuncta que subsunt illi forme. vt ꝯgnoscendo ideam hominis cognoscit omnia que sunt in homine. sed eo modo comprehendit ipsam formam quo modo nulli inferiori virtuti nota esse poterit. Nam ipsa cognoscit vniuersum. id est vniuersalem formam rationis ⁊ figurā ymaginationis. ⁊ materiale sensibile quod spectat ad sensum exteriorem non vtens ratione nec ymaginatione sensibus. sed prospiciens cūcta vno ictu mentis. id est absq̧ discursu cognoscit. quod non facit ratio.

Liber Quintus

¶ Notandum ꝙ quia virtus superior virtutem includit inferiorem sicut tetragonũ includit trigonũ. vt pꝫ secundo de anima. ideo q̄cquid pt virtus inferior potest ⁊ superior. ⁊ magis quia modo magis vl̄i comprehendit quod inferior modo magis particulari. licet nõ econuerso. iõ que potest intelligentia humana comprehendere potest ⁊ diuina intelligentia. licet non econuerso.

¶ Ratio quoqꝫ cum quid vniuersale respicit. nec ymaginatione nec sensibus vtens ymaginabilia vel sensibilia comprehendit. Nec enim que cõceptionis sue vniuersale ita diffinit. Homo est animal bipes rationale. que cũ vniuersalis notio sit. tum ymaginabilem sensibilemqꝫ esse rem nullus ignorat. quod illa non ymaginatione vel sensu. sed in rationali conceptione considerat. Imaginatio quoqꝫ tametsi ex sensibus visendi formandiqꝫ figuras sumpsit exordium. sensu tamen absente sensibilia queqꝫ collustrat. non sensibili sed ymaginaria ratione iudicandi Uides ne igitur vt in cognoscendo. cuncta sua potius facultate. q̄m eorum que cognoscantur vtuntur.

¶ Hic ostẽdit idẽ de ratione ꝙ sicut intelligẽtia cõprehẽdit alias tres virtutes inferiores. sic ratio etiam ꝯp̄hendit sub se alias duas virtutes. s. ymaginationem ⁊ sensũ dicens. ꝙ ratio concipit quid vl̄e nõ vtens ymaginatõe nec sensibus. et comprehẽdit ymaginabilia ⁊ sensibilia vl̄i comprehensione. Nec enim est ratio que ita diffinit vniuersale sue cõceptionis homo est animal bipes rationale. q̄ diffinitio cum sit vniuersal' notio. i. notificatio tñ null⁹ etiam ignorat rẽ ẽẽ ymaginabilem ⁊ sensibilẽ q̄ hac diffinitione explicatur. Illa ratio cõsiderat vl̄e nõ vtens ymaginatõe vel sensu. sed rationali ꝯceptione. Tunc ostẽdit ꝙ sicut ratio comprehẽdit ymaginatõnem ⁊ sensum. sic ymaginatio sensum ꝯprehẽdit dicẽs Imaginatio q̄ꝫ tametsi pro q̄buis sumpsit exordiũ ex sensibus visendi et formãdi figuras. tamen absente sensu exteriori ymaginatio collustrat. i. cognoscit q̄qꝫ sensibilia. nõ sensibili. sed ymaginaria ratione iudicãdi. Et tũc ꝯcludit dicens. Uides ne igit̃ q̃ıo ıũcta potius vtant̃ sua. i. ꝓpria facultate in cognoscendo q̄ꝫ facultate eorum que cognoscunt̃ ¶ Notandũ ꝙ licet rõ in comprehẽdendo suũ vniuersale nõ vtatur ymaginatiõe ⁊ sensu. tñ in actu suo

Metrum quartum

presupponit ymaginatõem ₇ sensum. q₂ nihil est in intellectu nisi fuerit in sensu. Similiter licet ymaginatio in sua opatione nõ vtatur sensu. tñ presupponit sensum fuisse in actu. quia fantasia quã hic vocat ymaginationem est motus factus a sensu ḟm actũ. ex scđo de anima.

¶ Nec₃ id iniuria. nã cum oĩe iudicium iudicantis actus existat. necẽ est vt suam quisq₃ opam nõ ex aliena. s₃ ex ppria potestate pficiat

¶ Hic cõfirmat dictũ suum per rationem dicens. Illud. s. q₂ res cognoscitur nõ ḟm sui naturam. sed ḟm naturã cognoscẽtis illud nõ cõtingit iniuria. i. irrationabiliter. Nam cum oĩe iudiciũ cognitõis sit act⁹ et operatio iudicãtis. i. potẽtie cognoscitiue necẽ est vt quisq₃ cognoscẽs pficiat suam operam. i. suaz operatõem cognoscẽdi nõ ex aliena potestate sc₃ rei cognite. sed ex ppria potestate. i. ex virtute cognoscentis ¶ Notãdum q₂ ex littera formatur talis ratio. Omis actus ₇ opatio sequit̃ cõditõem illius potẽtie cuius est actus ₇ opatio. sed iudicare siue cognoscere est actus ₇ opatio potẽtie cognoscẽtis ₇ nõ rei cognite. g̃ iudicare ₇ cognoscere seq̃tur modũ ₇ ɔditionẽ potẽtie cognoscẽtis

¶ Metrũ quartũ quinti libri.

Quondã porticus attulit
Obscuros nimium senes
Qui sensus ₇ ymagines
E corporibus extimis
Credant mentibus imprimi
Ut quondam celeri stilo
Mos est equore pagine
Que nullas habeat notas
Pressas figere litteras.

¶ Istud est metrũ q̃rtum huius q̃nti. qđ dicitur glyconicũ ab inuẽtore. choriambicu₃ a pede pdominãte. In quo metro improbat opinione₃ stoycorum ex qua videt̃ sequi ɔtrariũ dictis suis Fuit em̃ opinio stoycorũ. q₂ cognitio intellectiua solũ perficeret̃ ex hoc q₂ corpa exteriora suas similitudines impmãt in mẽtem ita vt mẽs solu₃ se habeat in rõe patiẽtis et res extra in rõe agentis. Ex quo seq̃tur cum patiens trahatur ad naturam agentis ₇ nõ ecõuerso. q₂ cognitio seq̃ret̃ naturam rei ɔgnite ₇ nõ naturã ɔgnoscẽtis qđ est ɔtra dicta. Primo ergo ponit opinionẽ stoycorũ. scđo improbat eã ibi. Sed mẽs. Primo dicit. Quõdam porticus attulit senes supple stoycos q̃ dicebãt senes ppt maturitatẽ mo₄. senes inq₃

nimiū obscuros supple in sentētijs qui stoyci credant sensus ⁊ ymagines id est rex̄ sensibilium formas imprimi mētibus ⁊ corporibus extimis. id est exteriorib9. ⁊ posuerūt corpora illa eo mō imprimere ymagines menti- bus vt quondam mos fuit alicui scribenti celeri stilo figere pressas litte- ras equore. i. in planicie pagine. que pagina nullas prius notas habebat ¶ Notandū ꝙ stoyci dicūtur a stoa grece qđ est porticus latine. q2 athe- nis in manifestissima porticu ⁊ alijs locis publicꝭ stoyci disputare solebāt illi posuerūt animam tm̄ habere se in ratione pariētis respectu rex̄ exterio- rum. ⁊ quia cognitio magis videtur sequi virtutem actiuam ꝗ̄ passiuam ideo ꝗm eos cognitio potius debet attendi ꝗm facultatē rei cognite q̄ est actiua ꝗ̄ anime cognoscētis q̄ est passiua

¶ Sed mens si ꝓprijs vigens
Nihil motibus explicat.
Sed tm̄ patiens iacet
Notis subdita corporum
Cassasqꝫ in speculi vicem.
Rerum reddit ymagines
Unde hec si animis viget
Cernens omnia notio
Que vis singula perspicit
Aut que cognita diuidit
Que diuisa recolligit
Alternūqꝫ legens iter
Nunc summis caput inseris
Nunc decidit in infima.
Tum sese referens sibi
Ueris falsa redarguit

¶ Hic improbat hāc opinionem. secundo po- nit suam veritatem ibi. Nec est efficiens. Pri- mo ergo deducit ad plu ra incōueniētia istā opi- nionem dicens. Sed si mens vigēs nihil expli- cat ꝓprijs motib9. i. si nul lam actōem ꝓp̄am hꝫ sed tm̄ iacet patiēs sub dita notis. i. similitudi- nib9 corpox̄. ⁊ si ipsa red dit. i. repñtat cassas hy- magines rex̄. i. similitu- dines in vicem speculi. i. ad modū speculi. Tunc queritur vnde viget hec notio. i. hec cognitio ani mis. ꝙ aīa est cernēs oīa nō tm̄ corporalia. sed eti am incorporalia ¶ No tandū ꝙ primum incō- ueniēs est. si cognitio in- tellectiua fieret per solaꝫ impressionē corporuꝫ in anima. tunc nō esset vir- tus ꝑ quam aīa cognos- ceret incorporalia. quia per solam impressionem corporum tm̄ cognosceret corporalia. Nunc aūt manifestum est ꝙ etiā incorporalia cognoscit Aliud inconueniens ponit dicens. Si anima tm̄ est passiua que vis anime singula perspicit. id est iu dicat. aut que vis anime cognita diuidit. aut diuisa recolligit. aut que vis anime legens. id est apprehendens alterum iter componendi ⁊ diui-

Metrum quartum

dendi. nūc inserit caput summis. id est generalissimis ascendendo a speci alissimis ad generalissima colligendo multitudinem. ⁊ nūc decidit vł decedit ſm aliam litteram. id est cadit ab infima. In infima. id est in specialissima procedendo a generalissimis ad specialissima diuidendo. Tū id est tandem anima referens id est comparans se sibi redarguit falsa veris id est ꝑ veram ¶ Notandum ꝙ ex littera talis formatur ratio. Illa anima nō est tm̄ passiua sed actiua que iudicat cōponit ⁊ diuidit ⁊ veris falsa redarguit. sed anima intellectiua est hmōi. ergo ⁊c̄. Maior nota est q2 iudicare cōponere ⁊ diuidere redarguere videntur esse opationes actiue. Minor apparet. anima iudicat inter verum ⁊ falsum. componit p̄dicatum cum subiecto. aliquando diuidit predicatū a subiecto ⁊ falsas opiniones redarguit.

¶ Hec est efficiēs magis
Longe causa potentior
Quam que materie modo.
Impressas patitur notas.
Precedit tamen excitans
Ac vires animi mouens
Vno in corpore passio
Cum vel lux oculos ferit.
Vel vox auribus instrepit
Tum mentis vigor excitus
Quas intus species tenet
Ad motus similes vocans
Notis applicat exteris
Introrsumqꝫ reconditis
Formis miscet ymagines

¶ Hic phīa ponit veritatē dicens. Hec mēs est magis causa efficiēs que est causa longe potē tior q̄ illa que mō materie. id ē similitudine materie patitur notas impressas. Et quia aliqs crederet ꝙ in anima nulla esset passio. ideo subdit quedam passio precedit operatiōes anime in vno corpore excitans et mouens vires animi ad operandum vt quando lux ferit oculos tūc patitur visus. vel cum vox instrepit. i. insonat aurib9. tūc patitur audit9. ⁊ tādem vigor mētis excit9 id est excitatus vocans species quas int9 tenēs ad similes motus applicat eas notis exteris. id est similitudinibꝫ exterioribus ⁊ miscet. i. applicat ymagīes exteriores corporum formis. i. speciebꝫ introrsum. i. in aīa reconditis ¶ Notanduz ꝙ Boetius hic vtitur sententia platonica que ponit species rerum a principio naturaliter inditas anime. sed anima sopita est in corpore. ita ꝙ nō intelligit ꝑ eas nisi excitetur ꝑ immutationem sensuum exteriorum. excitata autem euocat speciem similē illi quā sensus exterior impressit. ⁊ applicādo eam rei exterio-

ri sic intelligi p eam. Ad hanc intētionem etiā loquitur Linconiēsis primo posterioꝝ dicens. Rō in nobis sopita nō agit nisi ꝑus p opatōes sensuum quibus admiscetur fuerit experrecta ¶ Notandum ꝙ ex littera videtur ꝙ intellectus possibilis intelligendo etiā sit actiuus cū sit causa efficiens vt ꝺꝛ in lrā. Aresto. aūt. iij. de aīa vult ꝙ intelligere sit pati. ⁊ ꝙ intellectus nullam habet naturam. nisi ꝙ est possibilis vocatus Ad hoc dicunt aliqui ꝙ qꝛ anima ꝯprehendit tam intellectū possibilem ꝗ agentem. aīa est actiua. immo causa effectiua intellectionis rōe intellectus possibilis. Uel dōm ꝙ intellectus possibilis est potentia passiua. saltem quoad primū eius actum. cū intelligere sit pati. sed oīs potētia passiua de necīitate requirit potētiam actiuam que reducat ipsam ad actū. Tale aūt actiuū nō potest esse res corporalis extra cū agens sit ꝑstantius passo. iō tale actiuum ex pte aīe erit intellectus agēs cuius opatio est facere potētia. intellecta actu intellecta. ita ꝙ a rebꝫ extra ꝟtute intellect⁹ agētis imꝑmitur aliquid intellectui possibili p quod in actū intelligendi reducitur. Nō est ergo intentio Boetij negare cū mens sit passiua rōe intellectus possibilis sed vult ꝙ mens siue anima magis habeat efficiētiam in intellectiōe ꝗ sit passiua ab ipsis corpibus extra. ⁊ p cōsequens efficiētia intellectus nō debēt attribui rebus extra. quod erat de intentōe stoicorum.

¶ Prosa quinta libri quinti.

Disputat sensum ⁊ ymaginatōem cedere rationi. rōem intellectui

Uod si in corporibus sentiendis ꝗuis efficiant instrumēta sensuum forinsecus obiecte qualitates animiqꝫ agentis vigorem passio corporis antecedat. que in se actū mētis prouocet. excitetqꝫ interim quiescentes intrinsecus formas. si in sentiendis inquā corporibus. animus nō passione insignitur. sꝫ ex sua vi subiectam corpori indicat passionem. ꝗto magis ea que cunctis corporum affe

¶ Hec est q̇nta prosa huius q̇nti libri. in q̄ probat specialiter diuinā cognitionem esse ꝓm modum cognoscētis ⁊ non rei cognite. scđo oñdit insufficientiaꝫ eorum q̇ ex nostro mō cognoscēdi iprobant ꝓuidentiā diuinam ibi. Quid igit̄ Primo facit quod dictū est secūdo infert duas ꝯclusiōes ibi. Hac itaqꝫ Primo dicit. Si in sentiendis. i. in cognoscēdis corporibus animus noster nō tm̄ insignitur. i. afficitur passione corporis. sed ex sua vi iudicat passioneꝫ subiectam corpori. ita ꝙ in ꝯgnoscendo sequitur ꝓprium motum ꝗuis q̄litates obiecte forinsec⁹ afficiant. i. immutent instrumenta. i. organa sensuum ⁊ passio corpis an

ctionibus absoluta sunt in discernendo nō obiecta extrinsecus sequūtur. sed actum sue mētis expediunt

tecedat vigorem agentis animi que passio prouocet actum mentis in se et excitet formas intrinsecus quiescētes. Si hoc est in animo nostro multo magis ea que absoluta cūctis affectionibus .i. qualitatibus corporum .s. intelligentie separate et precipue deus. illa in discernēdo nō consequūtur obiecta extrinsecus. sed expediūt. id est perficiūt actum sue mentis .i. operatōem intellectiuam secundum naturam propriam ¶ Nota quod ex littera potest sic argui Si id de quo minus videtur inest et de quo magis. sed minus videtur quod animus noster in cognoscēdo sequatur motū suum et nō rei cognite. et tamen sequitur facultatem sue cognitionis. ergo multomagis intelligentia diuina sequitur in cognoscendo propriū motū sue cognitionis quam ipsius rei cognite

¶ Hac itaque ratione multiplices cognitiones. diuersis ac differentibus cessere substantijs. Sensus enim solus. cunctis alijs cognitionibus destitutus immobilibus animantibus cessit. quales sunt conche maris. queque alia saxis herētia nutriuntur. Imaginatio vero mobilibus beluis quibus iam inesse fugiendi appetendive aliquis videtur affectus. Ratio vero humani tantum generis est. sicut intelligētia sola diuini. Quo fit vt ea noticia ceteris prestet que suapte natura non modo proprium. sed ceterarum quoque noticiarum subiecta cognoscit

¶ Hic infert duas cōclusiōes ex premissis dicens. Ex quo cognitio sequitur naturam cognoscentis et nō rei cognite. et cum cognoscentia sint diuersa secundum naturam. oportet diuersis cognoscentibus conuenire diuersas cognitiones. Unde dicit. Hac itaque ratione quia cognitio sequitur naturam cognoscentem multiplices cognitiōes cesserunt diuersis ac differentibus substantijs. sensus enim solus destitutus alijs cognitionibus cessit animantibus immobilibus. qualia sunt conche maris et quecunque nutriuntur herentia saxis. Imaginatio vero cessit mobilibus beluis que mouentur motu progressiuo quibus videtur inesse affectus. id est appetitus fugiendi malum vel appetendi bonum. Ratio vero quā cōprehē

dimus vniuersale tm̄ est humani generis sicut intelligētia est diuini gene
ris. Tūc ponit secūdam conclusionem ꝙ illa cognitio est notior ⁊ nobili/
or que nō solum apprehendit propriū obiectū. sed etiā obiecta aliarū noti
ciarū. i. cognitionū. vñ dicit. Quo fit vt ea notio. i. cognitio prestet. i. nobi
lior sit ceteris que suapte natura. i. ꝓpriā natura nō modo. i. tm̄modo ꝓpri
um obiectū cognoscit. sed etiā cognoscit subiecta ceterarum noticiarum.
¶ Nota circa pmam cōclusionem ꝙ cum actus ⁊ opationes diuersificē
tur ſm diuersitatem agētium ⁊ opantium seqtur si agentia ⁊ soperantia
sint diuersa ꝙ habent diuersas opationes ⁊ cognitiones ꝓpter qd sensus
sine alijs cognitionibꝫ cessit aīalibus immobilibꝫ. ⁊ accipit hic sensus stri
cte, p apprehēsione sensitiua que solū immutat ad pn̄tiam sensibil. Sic em̄
distinguitur cōtra ymaginatōem q̄ nō tm̄ apprehendit rem pn̄tem sꝫ eti
am absentem ¶ Notandū circa secundā ꝯclusionem ꝙ quecūqꝫ po/
tētia plura cognoscit videt esse prestantior ea que cognoscit pauciora. si ꝗ
aliqua potētia cognoscit ꝓprium obiectum ⁊ cū hoc obiecta aliaꝝ poten
tiaꝝ inferioꝝ. sicut est intelligētia diuina. ⁊ nō ecōuerso. seqtur ꝙ potētia
supior plura cognoscēs sit nobilior inferiori

¶ Hic phia ostendit
insufficientiam eoꝝ que
ex hoc modo cognoscen
di nostro improbāt diui
nam ꝓuidētiam. Scdo
hortatur nos ad ꝯside/
rādum modum diuine
cognitiōis. ibi. quare in
illius Primo manifestat
insufficientiā eoꝝ per si/
mile. Scdo applicat illd
sile ad ꝓpositum ibi. Si
mile est. Similitudo au
tem quam intendit ta/
lis est. Sensus ⁊ ymagi
natio sunt cognitiōes in
feriores q̄ʒ rō. Si ergo
sensus ⁊ ymaginatio vel
lent iudicare moduʒ co
gnoscendi rōnis ex mo/
do cognoscēdi ꝓprio. ⁊ di
cere ꝙ vniuersale nihil es
set quod ratio apprehen
dit. vel si veꝝ esset iudici
um rōis. vel esset ꝑticu/
lare ⁊ sensibile. rō vero
diceret ꝯtrariū. Manife
stum ē ꝙ nos q̄ vigemꝰ

¶ Quid igit si ratiocinationi sensus
ymaginatioqꝫ refragētur. nihil esse il/
lud vniuersale dicētes. quod sese intu
eri ratio putet. Quod em̄ sensibile vl
ymaginabile est. id vniuersum esse nō
posse. Aut igitur rationis verū esse iu
dicium nec quicq̄ʒ esse sensibile. aut q̄
niam sibi notum sit plura sensibus et
ymaginationi esse subiecta inaneʒ cō
ceptionem esse ratiōis. que quod sen/
sibile sit ac singulare quasi quoddam
vniuersale cōsideret Ad hec si rō ꝯtra
rn̄deat se q̄dem ⁊ quod sensibile et qd
ymaginabile sit in vniuersalitatis rō
ne ꝯspicere Illa vero ad vniuersitatis
cognitōem aspirare nō posse. qm̄ eoꝝ
notio corporales figuras nō possꝫ ex

cedere De rerũ vero cognitione firmi ori potius ꝑfectioriq̄ȝ iudicio ēē credē dum In hmõi igitur lite nos quib⁹ tam ratiocinandi ꝗ̄ imaginandi etiā sentiendiq̄ȝ vis inest. nonne rõnis po tius causam probaremus

vtraq̄ȝ cognitiõe potius assentiremus rõni iudicando motiuũ sensus et imaginationũ esse īsuffi ciens Dicit ḡ. Quid igit̄ si sensus ⁊ imaginatio refragent̄ .i. ꝯtra dicant rõni dicentes nihil esse vl̄e id qđ rõ putat se intueri sic arguendo. Quod est em̄ sensibile aut imaginabile id non posse esse vniuersale ſm iudiciũ sensus ⁊ imagina tionis. Aut igit̄ iudiciũ rõnis necē est esse verũ ⁊ ꝑ ꝯñs nec quicq̄ȝ ēē sen sibile qđ est absurdum Aut qm̄ notũ est sibi scȝ sensui ⁊ imaginationi que necē est esse sensibilia. crederes ne ꝯceptiõem rõis esse inanē que ꝯsiderat illud qđ est sensibile ⁊ singulare quasi quoddā vl̄e Ad hec si rõ rñdeat se ꝯspicere in rõne vl̄i quod est sensibile ⁊ imaginabile Illa vero scȝ sensuȝ et imaginationem nõ posse aspicere id est ꝑuenire ad cognitionē vniuersalis q̄r cognitio eoꝝ nõ excedit figuras corporales ⁊ diceret ratio poti⁹ esse credendum firmiori ⁊ ꝑfectiori iudicio rerum In hmõi igitur lite scȝ inter sensum ⁊ imaginatiõem ex vna ꝑte ⁊ rõnem ex altera ꝑte nos q̇b⁹ inest tam vis rõcinandi ꝗ̄ imaginandi ⁊ sentiēdi nõ ne potius ꝓbarem⁹ cām rõnis ⁊ reputaremus motiua sensus ⁊ imaginationis esse sufficien tiam quasi dicat immo

¶ Nota ꝙ iudicio nobilioris potentie potius est astandum ꝗ̄ iudi cio potentie ignobilioris cũ igitur ratio sit potentia nobilior ꝗ̄ sensus ⁊ imaginatio .eo ꝙ ratio cõp̄hendit proprium obiectũ ⁊ obiectũ sensus ⁊ imaginationis ⁊ non econuerso. ergo potius astandum est iudicio rõis ꝗ̄ potentiarum inferiorum.

Simile est ꝙ humana rõ diuinam in telligentiam futura nisi vt ipsa cogno scit non putat intueri Nã ita differis Si qua certos ac necessarios habere non videantur euentus. ea certo euē tura presciri nequeant Harum igitur rerum nulla est prescientia. quã si etiã in his esse credamus. nihil erit quod non ex necessitate proueniat Si igit̄

¶ Hic applicat illud simile ad ꝓpositũ ⁊ dt Il lud qđ est dictũ de sensu ⁊ imaginatione respe ctu rõnis simile est ei ꝙ humana rõ nihil putat diuinã intelligētiam in tueri nisi vt ipsa rõ cognoscit qđ apparet ex ipo mõ arguendi Nam ita differis id est arguis. si qua videantur non habere certos ⁊ necār̄os euentus talia nequeant presciri certe euentura.

vti rationis participes sumus ita di/uine iudicium mentis habere posse/mus sicut imaginationē sensumqꝫ rōni credere oportere iudicauim⁹ sic diuine sese menti humanaꝫ summittere rationē iustissimum censeremus.

Igiꝶ taliū reꝝ nulla est prescia quā scꝫ presciam si credimus esse in his. nihil erit quod non ꝓueniat ex neccitate. Si igiꝶ sicut sumus participes rōnis ita possemus ha/bere iudiciū diuine mentis. sicut nūc iudicam⁹ imaginationē et sensum oportere cedere rōni sic censeremus. i. iudicaremus iustissimuꝫ humane rationi se summittere diuine menti.

¶ Nota ꝙ simile est de iudicio sensus ⁊ imaginationis respectu rationis. ⁊ rōnis respectu intelligentie diuine Nā sensui ⁊ imaginationi videtur ꝙ rō aliter nō possit ꝯprehendere rem nisi sicut ipsa ꝯprehēdit qd tñ falsum est Sic similiter videꝶ rōni humane ꝙ intelligentia diuina nō possit res incertas cognoscere aliter ꝙꝫ ipsa cognoscit qd falsum ē. Nā que rō humana incerte cognoscit. intelligentia diuina certa ꝯprehendit.

Quare in illius summe intelligētie cacumē si possumus erigamur Illic em̄ rō videbit qd in se non potest inueri Id aūt est quonā mō etiā que certos exitus non hn̄t. certa tñ videat ac definita prenotio. neqꝫ id sit opinio. sed summe potius sciētie nullis terminis inclusa simplicitas

¶ Hic phia hortaꝶ vt erigamus nos ad cognitionē diuine intelligētie dicens. Quare si possu/mus erigamur ꝑ diligētem ꝯsideratōeꝫ in cacumen illius summe intel/ligētie. s. diuine Illic em̄ rō videbit qd in se non pt intueri. s. q̄uo certa ⁊ definita p̄notio dei cognoscat illa que non hn̄t certos exitus ⁊ illud nō erit opinio. sed poti⁹ erit simplicitas summe scie nullis terminis inclusa. q⁊ simplicitas summe sapientie est infinita

¶ Notandum ꝙ si cognitio sequereꝶ facultatē rei cognite ⁊ nō ꝑtutꝫ cognoscentis tunc sicut ratio humana cognoscit futura ꝯtingentia incerte. sic similiter intelligentia diuina ea incerte cognosceret. sed q⁊ facultas cognitionū est ꝺm facultatem virtutum cognoscentiū ⁊ intelligentia di/uina in cognoscendo excedit rōnem humanam. poterit ipsa certe ꝯgnos/cere que ratio humana incerte cognoscit

¶ Metrū quintum libri quinti

Qvam varijs terras animalia ꝑmeant figuris

¶ Hic incipit quintuꝫ metrū huius q̄nti qd dr archilogicū ab inuētore dactilicū a pede p̄dominante. In quo ostendit

Metrũ quintũ

Namq; alia extento sunt corpore pul
uerem q; verrunt
Continuum trahunt vi pectoris inci
ta sulcum
Sunt quibus alarum leuitas vaga
verberet q; ventos
Et liquido lõgi spacia etheris enatet
volatu
Hec pressisse solo vestigia gressibus
gaudent
Uel virides campos trãsmittere vel
subire siluas.
Que varijs videas, licet omĩa discre/
pare formis
Prona tñ facies, hebetes valet in gra
uata sensus

hoĩem esse dispositũ ad ꝯtemplatõnem celestiũ ex figura corporis sui. ⁊ primo describit figuraz corpalem aliaꝝ bestiaꝝ. Scdõ figuram hoĩs. ibi Unica gens Primo dc aĩalia permeant terras q̃ varijs figuris namq; animalia extẽto corpore sicut sz serpẽtes ⁊ reptilia illa verrũt .i. vertunt puluerẽ. ⁊ incitata .i. mota vi pectoris trahũt cõtinuuz sulcum supple in puluere. Sunt alia animalia quib9 in est vaga leuitas alarũ que verberant ventos ⁊ enatãt .i. transeunt liq̃do volatu spacia longi etheris .i. aeris. Sunt alia q̃ gaudent vestigia p̄ssisse solo .i. terre gressibus suis ⁊ trãsmittere .i. ptrãsire virides cãpos ⁊ gaudent subire siluas q̃ oĩa aĩalia licet videas ea discrepare varijs formis. tñ facies eoꝝ pna .i. ad terrã inclinata valet ingrauare .i. in grauatos ostendere sensus hebetes .i. brutales ¶ Notãdũ q̄ phia tãgit tria genera aĩaliũ scz reptilia. volatilia. ⁊ gressibilia. q̃ licet differãt in formis q2 quedã for/mant ad reptandũ vt serpentes. q̃dam ad volandũ vt aues. q̃dã ad gradiendũ vt bestie. tñ in hoc oĩa ꝯueniunt q̄ hñt faciem inclinatã ad terrã

Unica gens hominum celsum leuat
altius cacumen
Atq; leuis recto stat corpe despicit q;
terras
Hec nisi terren9 male desipis admo
net figura
Qui rcõ celũ vultu pets exeris q; frõtẽ
In sublime feras aĩm q̃z ne grauata
pessum
Inferior si dat mẽs corpe celsi9 leuato

¶ Hic describit figuram hoĩs dicẽs Unica gens hominum .i. solum genus humanum leuat celsum cacumen .i. caput suũ altius. ⁊ leuis stat recto id est erecto corpore et despicit terras vultu eleuato ad celum. tu hõ terrenus qui rcõ corpe petis celũ ⁊ exeris .i. erigis frontem. hec recta figura admonet te q̄ tu desipis nisi etiã feras .i.

extollas animũ tuũ in sublime.i.in celestia.ne mens grauata.i.grauedine depressa pessum.i.sub pedibus vel subtus.⁊ est pessuz aduerbiũ loci.ne illa mens sidat.i.resideat inferior corpe leuato celsius

¶ Notandũ cũ hõ habeat figurã corporis erectã ad celũ si aĩa non erigeretur ad ꝯtẽplationẽ celestium videretur corpus esse nobilius anima

¶ Nota ſm Aresto.xvi.de aĩalib; hõ inter oĩa aĩalia hʒ figurã rectilinearẽ.de qua figura etiaʒ loquit̃ Ouidius in libro methamorphoseos dicens Pronaqʒ cũ spectent aĩalia cetera terram Os homini sublime dedit celũqʒ videre Jussit.⁊ erectos ad sidera tollere vultus.

¶ Prosa sexta quinti libri

¶ Disputat de eternitate dei. de pñti tpali ac de preterito ⁊ de futuro Et ꝙ ea que fiũt in dei pñtia nccãria sͣ.ad pñs ꝯsiderata pẽdẽt ex libero arbitrio

Voniã igit̃ vti pauloante mõstratũ est.oẽ qd̃ scitur nõ ex sua sed ex ꝯprehendentiũ natura cognoscitur.intueamur nũc quantum fas est quis sit diuine substantie status.vt q̃nam etiã scĩa eius sit possimus agnoscere Deum igit̃ eternũ esse.cunctorũ rõne degentiuz cõmune iudicium est Quid sit igitur eternitas ꝯsideremus Hec enim nobis naturam pariter diuinam scientiamqʒ patefacit

¶ Hic incipit sexta ꝓsa ⁊ vltima huius q̃nti.in qua determinat veritatem de ꝯpossibilitate p̃scie diuine ⁊ liberi arbitrij.⁊ p̃mo ponit suã determinatõez.scd̃o subiũgit vtilẽ exhortatõnem circa finẽ libri.ibi.Aduersamini igit̃.Primo oñt modũ diuine cognitionis.scd̃o soluit obiectiões factas ꝯtra diuinam ꝓuidentiã.tercio ꝯcludit ꝯpossibilitatem liberi arbitrij cũ ꝓuidentia diuina.secunda.ibi.Quid igit̃ postulas.tercia ibi.Que cũ ita sint.p̃mo determinat de statu dei qui est eternitas.Scd̃o ex hoc declarat modum diuine scĩe.ibi.Qm̃ igit̃ oẽ iudicium Primo p̃mittit ꝙ determinandũ sit de eternitate.scd̃o determinat de ea ibi.Eternitas igitur.Primo dĩt Qm̃ monstratũ est pauloante ꝙ oẽ qd̃ scit̃ cognoscitur non ex sui natura.i.nõ ex natura rei scite.sed ex natura cognoscentiũ.intueamur nũc q̃tum fas est quis sit stat⁹ diuine essentie vel substantie vt possimus agnoscere que sit eius sciẽtia Et subdit ꝙ cõe iudiciũ cunctoꝝ degentiũ.i.vtentiũ rõe ad deũ eẽ eternũ.ideo ꝯsiderem⁹ q̃d sit eternitas.hec eñ nobis patefacit naturã ⁊ diuinã scientiã

¶ Nota ꝙ viri degẽtes rõe sunt viri prediti luce sapientie.⁊ oẽs isti ꝯcedũt deũ esse eternũ.Nã phs.viij.phi.ex eternitate motus oñt eternitatem motoris.⁊ omnes tam greci q̃ barbari putantes deos esse.

Prosa sexta

estimãt eos ĩmortales ¶ Nota ꝙ qꝛ eternitas dei ⁊ natura ⁊ scia dei nõ dr̃ñt. ſm ſubam iõ ꝯgnita eternitate ꝯgnoscit̃ natura ⁊ scia dei

¶ Hic ꝓseq̃tur de eternitate. Et p̃mo ponit eius diffinitõez. ſcd̃o declarat eam. ibi. Q̃d ſi ex collatione. Primo d̃r. Eternitas eſt poſſeſſio vite interminabilis exñs tota ſimul ⁊ ꝑfecta ¶ Nota ſm albertuz ſup li. de cauſis. Aliq̃d eſt eternuz ⁊ eſt in eternitate ⁊ eſt ip̃a eternitas ſicut deus. Aliq̃ ſunt eterna ⁊ ſunt in eternitate. ſz non ſunt ipſa eternitas ſicut ſubſtantie ſeparate. Alia ſunt eterna nõ in eternitate nec ſt̃ ipſa eternitas. vt motus tp̃s ⁊ mũdus.

Eternitas igit̃ eſt interminabilis vite tota ſimul ⁊ perfecta poſſeſſio

¶ Nota cũ d̃r eternitas eſt poſſeſſio. ibi vtit̃ nomĩe poſſeſſionis ad deſignandũ immobilitatem ⁊ indeficientiam eternitatis qꝛ ipſa firmiter poſſidet̃ ⁊ quiete habet̃. ⁊ d̃r vite. ad innuendum ꝙ non viuentia nõ menſurant̃ eternitate. ⁊ d̃r interminabilis ad drãm illius vite que habz terminũ a ꝑte añ ⁊ a ꝑte poſt. ſicut vita hoĩs. vel a ꝑte añ tm̃ ſicut vita angelorũ. ⁊ d̃r tota ſimul. ad drãm vite angelice. q̃uis eñ eſſe angeli ſm ſubam ſit totum ſimul. non tñ ſm oꝑationem cũ habeat oꝑationes ſucceſſiuas ⁊ intellectiones. ⁊ d̃r ꝑfecta ad deſignandũ ꝙ eternitati nihil deeſt. perfcm̃ eñ eſt cui nihil deeſt p̃mo celi ⁊ mundi

Q̃d ex collatõe tꝑaliũ clarius liquet. Nã q̃cq̃d viuit in tꝑe id p̃ñs a p̃teritis in futura procedit. Nihilq3 eſt in tꝑe ꝯſtitutũ. qd̃ totũ vite ſue ſpaciũ ꝑiter poſſit amplecti. ſz craſtinũ q̃dez nõdũ app̃hendit heſternũ v̓o iã ꝑdidit. In hodierna q̃q3 vita. nõ amplius viuitis q̃3 in illo mobili tranſitorioq3 momẽto. Q̃d igit̃ tꝑis patitur cõditionẽ licet illud (ſicuti de mũdo cẽſuit Ariſtoteles) nec ceperit vnq̃3 eſſe. nec deſinat. vitaq3 eius cũ tꝑis infinitate tendatur: nõdum tamen tale eſt vt eternum eſſe iure credatur. Non enim to

¶ Hic declarat diffinitionem. ſcd̃o redarguit quoſdam qui vocabulo eternitatis abutebant̃. ibi. Unde non recte Primo ergo declarat diffinitionem eternitatis in comparatione ad temp9 dicens. Unde dictum eſt ꝙ eternitas eſt poſſeſſio tota ſimul interminabilis vite quod liquet clari9 ex collatione id eſt ex comparatione temporalium. Nam quicquid viuit in tempore illud preſens exiſtens procedit ꝑ ſucceſſiuam mutabilitatem a preteritis in futura. ⁊ nihil eſt in tempore ꝯſtitutũ quod parit̃ poſſit amplecti. i. ꝯprehẽdi totũ ſpaciũ vite ſue. ſed

em̄ totum simul infinite licet vite spa
ciū comprehēdit atqȝ complectit᷑. sed
futura nondū transacta iam nō habȝ
Quod igit᷑ interminabilis vite pleni
tudinē totā pariter cōprehēdit ac pos
sidet. cui neqȝ futuri q̄dqȝ absit. nec
p̄teriti fluxerit id eternū esse iure ꝓhi/
bet᷑. Idqȝ necc̄e est ꝛ sui compos pre/
sens sibi semꝑ assistere ꝛ infinitatem
mobilis temporis habere p̄n̄tem

crastinū nondū apphen
dit. hesternum vero tp̄s
iam ꝑdidit. ꝛ in hodier
na vita nō ampli⁹ viui
tis .i. nihil plus est p̄n̄s
de hodierna vita nisi ꝙ
in isto mobili ꝛ transito
rio momēto ꝯtinet᷑ de vi
ta. Et dr̄ momentū il/
lud indiuisibile instans
quo futuꝝ copulat᷑ cū p̄
terito. Quicq̄d igit᷑ pa/
titur tp̄is ꝯditionem .i.
successionē licȝ nunq̄ȝ in
ceperit eē nec desinat eē
sicut Aresto. censuit de
mū do. ꝛ licer vita .i. du
ratio eius tendat᷑ .i. extendat᷑ cū infirmitate tp̄is. nondū t̄n tale est vt iu/
re credat᷑ esse eternū. qꝛ non comprehēdit neqȝ ꝯplectit᷑ simul totū spaci
um vite sue .i. durationis licet infinite .i. infinito tp̄e duret. sed futura nō
dum hȝ transacta .i. ꝑtransita ꝛ p̄terita nō hȝ. Quicq̄d ergo ꝯp̄hendit
et possidet pariter totā plenitudinē interminabilis vite cui nihil absit
futuri nec aliq̄d fluxerit p̄teriti illud iure ꝓhibet᷑ esse eternū. qꝛ illud eter
nū sui cōpos eo ꝙ nihil sibi desit necesse est sꝑ sibi assistere p̄n̄s. ꝛ est ne/
cesse p̄n̄tem habere infinitatē .i. infinitā durationē tp̄is mobilis .i. succes
siui ¶ Notandū ꝙ ꝑ cognitionē tp̄is deuenimus in ꝯgnitionē eter
nitatis eo ꝙ opposita iuxta se posita magis elucescunt. ideo ꝑ naturā ꝛ
successionem tp̄is declarat nobis naturā eternitatis. Sicut em̄ rō tp̄is
consistit in successione ꝛ apprehensione prioris ꝛ posterioris in motu cu
ius vna pars p̄teriit ꝛ alia est futura. sic rō eternitatis ꝑ oppositum cōsi
stit in apprehensione vniformitatis illius quod om̄ino est extra motum
comprehēdens simul p̄teritum ꝛ futuꝝ tanq̄ȝ p̄n̄s ¶ Nota ꝙ ipsi⁹
eterni nihil trāsit in p̄teritum. ideo sꝑ sibi p̄n̄s asistit. qꝛ vero nunq̄ȝ defi
ciet sicut nec vnq̄ȝ incepit cum habeat vitā interminabilem necesse est ꝙ
assint q̄libet differentie tp̄is. etiam si ponat᷑ tp̄s infinitum. ꝛ qꝛ eodē mo/
do assistit differentiis tp̄m ꝑ quē modū in se subsistit. motus āt quo in
se subsistit est p̄n̄tarius. ideo etiā assistit differentiis tp̄is ꝑ motū p̄n̄tē
Ideo dr̄ ꝙ necesse est eternū p̄n̄tem habere infinitatem tp̄is mobilis

Unde nō recte q̄dam q̄ cum audiunt
visuȝ platoni mundū hunc nec habu
isse iniciū tp̄is. nec habituꝝ esse defe/
ctum. hoc modo conditori ꝯditū mū

¶ Nichil pҺia improbat
q̄sdam qui abutebant᷑
vocabulo eternitatis. se
cundo docȝ ꝓprium mo
dum loquēdi. ibi. Ita si
digna. Primo facit q̄d
dictum est. scd̄o manife

Prosa sexta

dum fieri coeternū putant. Aliud est em̄ ꝑ interminabilem duci vitam qd mundo Plato tribuit aliud intermi/nabilis vite totam pariter complexā esse presentiam quod diuine mentis proprium esse manifestū est. Neq; deus cōditis rebus antiquior videri debet temporis quātitate sed simplicis potius ꝓprietate nature

stat quomō temporalia deficiunt a simplicitate diuine nature quā nitū/tur imitari. ibi. Hūc em̄ Primo dr̄ Dictū est ꝙ eternitas non solum in/terminabilitatem dr̄. sȝ etiaȝ simplicitatem. vñ non recte q̄dam putant q̇ cum audiūt visum eē Platōi mundū non ha/buisse initium tp̄is. nec habituꝝ defectū. i. fineȝ. hoc mō putant mundū conditū fieri coeternum ꝯditori. Cā aūt quare nō recte putant est q2 aliud est duci ꝑ intermina bilē vitam cū quadam successione qd Plato attribuit mūdo. ⁊ aliud ē simul esse ꝯplexam totam pn̄tiam vite interminabilis qd est ꝓpriuȝ di/uine mētis. Et q2 aliq̄s dicerȝ. Si mūdus nunq̄ȝ incepit videt̄ esse coe ternus deo. Ad hoc rn̄det ꝙ deus est ꝑor mūdo. nō antiq̄tate tp̄is sed simplicitate nature. Vñ dr̄. Neq; em̄ deus dȝ videri antiq̄or rebꝫ con/ditis quantitate temporis sed ꝓprietate simplicis nature

¶ Notandū sicut pȝ ex libro Timei plato voluit munduȝ incepisse sed finem non habere. Et hoc idem Arestotiles sibi impon t in libro ce/li ⁊ mundi dicens ꝙ solus Plato generat muudū q̇d est ergo ꝙ dr̄ Bo etius ꝙ Plato nō posuit mundū incepisse. Ad hoc dr̄ ꝙ duȝ Plato di/xit mundū habuisse initium intelligit̄ ꝙ habuit initium institutionis nō aūt temporis. sicut ponit exemplum de vestigio pedis. vt si pes ab eter/no stetisset in puluere pes esset causa vestigij naturaliter precedens vesti gium licet non tempore

Hunc enim vite immobilis presentarium statum. infinitus ille temporaliū rerum motus imitatur. Cumq; eum effingere atq; equare non possit. ex immobilitate deficit immotum. ⁊ ex simplicitate presentie decrescit in infini/tam futuri ac preteriti quantitatem. Et cum totam pariter vite sue ple/

¶ Hic manifestat quomō tp̄alia deficiūt a simplicitate diuine nature quaȝ nitunt̄ imita/ri dicens. Ille infinitus mod⁹ reꝝ tp̄aliū imitat̄ ꝯtum pōt hunc pn̄tarium statum vite immo/bilis. i. eternitatis. ⁊ cuȝ eū nō p̄t effingere. i. exp/merē ⁊ equare deficit ab eius imobilitate succes/siue acq̄rendo qd simul habere non potuit. ⁊ ex simplicitate pn̄tie decre

nitudinem nequeat possidere. hoc ip
soqꝫ aliquo modo nunq̄ꝫ esse desinit.
illō quod implere atqꝫ exprimere non
potest aliquatenus videtur emulari.
alligans se ad qualemcūqꝫ presentiaꝫ
huius exigui volucrisqꝫ momēti Que
quoniam manentis illius p̄sentie q̄n
dam gestat imaginem quibuscūqꝫ cō
tigerit. id prestat vt esse videantur.
Qm̄ vero manere non potuit. infini/
tum temporis iter arripuit Eoqꝫ mo
do factum est vt cōtinuaret eundo vi
taꝫ. cuius plenitudineꝫ complecti nō
valuit permanēdo

scit in infinitā q̄ntitateꝫ
p̄teriti ꝛ futuri. ꝛ cū ne/
queat possidere pariter
totā plenitudinem vite
sue hoc ipso ꝙ aliq̄ mo/
do nunq̄ꝫ esse desinit vi/
deꝫ aliquatenus emula
ri illud qꝺ implere non
p̄t. alligās se scilꝫ status
tp̄alis ad q̄lemcūqꝫ p̄n̄
tiam hui⁹ momēti. i. in/
stātis exigui. i. indiuisi/
bil' ꝛ volucris. i. transi/
torij que scꝫ p̄n̄tia instan
tis tp̄is hꝫ quandā ima
ginem manentis p̄n̄tie.
id est et'nitatis. ꝛ prestat
q̄buscunqꝫ ꝯtingit vt il
la esse videanꝫ. nam illa
dicimus esse que st̄ in p̄
senti momento. q꞉ vero
nō potuit manere. s. p̄n̄/
tia instantis ꝓpter natu
rā rei mobilis. ideo arri
puit infinitum iter temporis ꝑ successionem. ꝛ eodem modo fcm̄ ē vt cō
tinuaret vitam eundo de vno esse in aliud cuius plenitudinem non pos
tuit complecti ꝑmanendo ¶ Notandū ꝙ infinitus motus tp̄aliuꝫ
rerum q̄ꝫtum p̄t imitaꝫ statum eternitatis. q꞉ non pōt eum totalr̄ expri
mere. q꞉ status temp̄alis est successiuus. status et'nitatis non. ꝛ status
tp̄alis respicit preteritū ꝛ futuꝝ. status et'nitatis tm̄ p̄n̄s. tn̄ in hoc imis
taꝫ statum et'nitatis ꝙ sic eternitas nunq̄ꝫ deficit. sicut infinitus motus
reꝝ tp̄aliuꝫ nunq̄ꝫ esse desinit. ꝛ sicut in tp̄e est dare instans quod habꝫ
quandā imaginē cum et'nitate. ita ꝙ sicut in et'nitate aliquid dr̄ esse. sic
illa dicimus esse que st̄ in p̄n̄ti instanti. ideo status reꝝ tp̄alium licꝫ non
possit imitari statum et'nitatis p̄n̄tialr̄ ꝑmanendo tn̄ ip̄m imitaꝫ suam
durationem successiue continuando

Itaqꝫ si digna reb⁹ nomina velimus
imponere Platonem sequētes. deum
quidem eternum. mūdum vero dica
mus esse perpetuū.

¶ In ista parte ph̄ia
docet q̄uo ꝓprie loquen/
dum sit de deo ꝛ de mū
do dicens. Si nos seq̄n
tes platonem velimus
imponere nomīa digna
id est conuenientia reb⁹
dicam⁹ deū esse eternuꝫ
munduꝫ vero dicamus perpetuū ꝛ hoc. ꝯsonat dicto autoris Grecisunt

Prosa sexta

Eternum vere sine principio sine fine. Perpetuum cui principium sed fine carebit

¶ Hic phia ex dictis ostendit modū scientie diuine. Primo ergo ostendit qualis sit scientia diuina. ⁊ q̄liter sit nominanda dicens. Quōniam omne iudiciū comprehendit ea que sūt subiecta. id est sua obiecta ſm sui naturam id ē ſm naturam virtutis cognoscentis. Natura autē dei talis est ꝙ sempꝫ ipsi deo est status eternus ⁊ presentarius Ex quo sequtur ꝙ scientia dei supgressa omnem motionē temporis manet in simplicitate presentie. ⁊ cōplectens infinita spacia preteriti ⁊ futuri temporis omnia considerat q̄si iam. id est presentialiter gerantur in sua simplici cognitione.

Quoniam igitur om̄e iudicium ſm sui naturam q̄ sibi subiecta sunt comprehēdit. Est aūt deo semper eternus ac p̄ntarius status. Scīa quoqꝫ eius oēm temporis supergressa motionez in sue manet simplicitate presentie: infinitaqꝫ preteriti ac futuri spacia complectens. omnia q̄si iam geranť in sua simplici cognitione considerat. Itaqꝫ si p̄sciam pensare velis q̄ cuncta dinoscit. non esse p̄sciam q̄si futuri. sed sciētiam nunq̄ꝫ deficientis instantie rectius estimabis. Vn̄ nō p̄uidentia sed p̄uidentia potius dr̄ ꝙ porro ab rebꝯ infimis ꝯstituta quasi ab excelso rerū cacumine cuncta prospiciat

Tunc ostendit quomodo scientia dei est nominanda dicēs. Itaqꝫ si velis pēsare p̄scientiaz que cuncta cognoscit nō dices diuinam scientiaz eē prescientiam quasi futurum sed rectius estimabis diuinam scientiam esse instantie id est presentie nūq̄ꝫ deficientis. qđ confirmat per ethymologiam huius nominis prouidentia dicens Unde cognitio diuina nō dicitur preuidentia quia illa importat ordinem ad futurum. sed dicitur prouidentia quasi porro id est procul a rebus infimis constituta ab excelso cacumine rerum cuncta prospiciat.

¶ Nota ꝙ cognitio sequiť modum rei cognoscentis. ideo cognitiō et scientia dei sequitur statum et dispositionem dei. Status autem dei est eternus ⁊ presentarius. cum esse diuinum mensuretur eternitate. ergo scientia dei erit eterna ⁊ presentaria. ita ꝙ omnia que sunt preterita et futura. cognoscit quasi sint presentia

¶ Nota aliquis diceret. Non ens non potest alicui esse presens sꝫ preteritum ⁊ futurum est non ens. ergo non potest esse p̄sens cognitiō

diuine. Dicendū ꝙ duplex est non ens. quoddā ꝙ nullo modo est ens et tale nō est realiter pn̄s alicui cum nihil sit. Aliud est non ens nō sim/ pliciter sed qꝛ actu nō est ens. ꝛ licet hm̄oi nō possit realiter coexistere tē pori pn̄ti tn̄ pt̄ coexistere eternitati. qꝛ eternitas cuꝫ sit infinita excedit tp̄s pn̄s extendēdo se ad p̄teritū ꝛ futurū. Et sic p̄teritum ꝛ futurū sunt eternitati coexistētia pn̄tialiter qꝛ in eternitate nō est successio. vn̄ nō se/ ꝗtur. si aliq̇d coexistit eternitati ꝙ ꝓ tāto simplr̄ existat. qꝛ eternitas etiā extendit se ad nō exn̄s sicut ad p̄teritū ꝛ futurū ¶ Notandū ꝙ deo oīa sunt pn̄tia ꝛ sibi nihil est futurū. iō scīa sua nō est dicēda prescia q̄ so/ nat aliq̇d futurū, nec dꝫ dici ꝓuidentia ꝓpter eandē cām. sed dꝫ dici ꝓui/ dentia quasi ꝓcul ꝯstituta a reb; inferiorib; oīa prospiciens

Quid igitur postulas vt necāria fiāt que diuino lumine lustrent̄. cū ne ho mines q̇dem necessaria faciant esse q̄ videāt. Num em̄ ea que presentia cer nis aliquā eis necessitatē tu⁹ addit intuitus. B. Minime. P. Atq̇ si est diuini humaniqꝫ pn̄tis digna colla/ tio. vti vos vestro hoc temperario p̄ senti quedā videtis. ita ille omnia suo cernit eterno

¶ Hic soluit obiectio/ nes sup̄ius factas ꝯtra prouidentiā. Primo er go ōn̄dit qualiter hm̄oi obiectiones soluantur. scd̄o resumit p̄mam ob/ iectionem ipsam fortifi/ cando vt formalius sol/ uat̄. scd̄a ibi. Hic si di/ cas ¶ Circa primū no/ tandū ꝙ tres erāt rōes quarū prima et secunda fundant̄ super hoc ꝙ ni hil pt̄ esse p̄scitum a deo nisi id sit necessariū. ter/ cia fundatur sup̄ hoc ꝙ euentus incert⁹ non pt̄ certitudinaliter cognosci. Facit ergo duo Primo ōn̄dit ꝙ prescia non imponit necessitatē rei p̄scite ꝑ quod soluit̄ p̄ma ꝛ scd̄a rō. Scd̄o ōn̄dit ꝙ scīa dei nō mutat naturā rei sed simul stant certitudo a parte scie et incertitudo a pte euentus. ꝑ quod soluit̄ tercia rō. scd̄a ibi. Quare hec diuina. Primo dt̄. Ex quo deus cognoscit om̄ia tanq̄ pn̄tia. quid igit̄ postulas vt illa fiant necessaria que illustrant̄. i. ꝯprehendunt̄ diuino lu mine. i. diuina cognitione. cū nec homines faciāt ea necāria q̄ pn̄tialiter vident. Verbi grā. ꝙ hō videt in pn̄ti nō facit esse necessariū. Nunq̇d em̄ intuitus tuus dabit aliquā necessitatē eis q̄ tu cernis pn̄tia. dt̄ Bo etius. Minime. Et ph̄ia. Si est digna collatio diuini ꝛ humani intui tus respectu pn̄tis sicut vos videtis q̄dam hoc pn̄ti tēporario. i. in pn̄ti tp̄e ita deus suo eterno intuitu oīa cernit tanq̄ pn̄tia ¶ Nota ꝙ intui tus nr̄ rei pn̄tis nullā imponit necessitatē rei pn̄ti. qꝛ visio Socratis cur rentis nō imponit necessitatē Socrati currenti: qꝛ pt̄ Socrates curre/ re vel nō currere. Sic etiā intuitus diuinus q̇ oīa pn̄tialiter cognoscit nullā imponit reb; necessitatē. sed videt ea pn̄tialiter sicut futura sic ne/ cessario futura ꝛ ꝯtingētia videt ꝯtingenter futura

Prosa sexta

¶ Quare hec diuina prenotio naturam rerum proprietatemq; non mutat. Taliaq; apud se presentia spectat. qualia in tempore olim futura pueniant. Nec rerum iudicia confundit. vnoq; sue mentis intuitu tam necessarie q̃ nõ necessarie ventura dinoscit. Sicuti vos cum pariter ambulare in terra hominẽ. ⁊ oriri in celo solem videtis. quãq; simul vtrũq; conspectũ. tamẽ discernitis. ⁊ hoc volũtariũ. illud esse necessariũ. iudicatis. Ita igit̃ cũcta despiciẽs diuin⁹ intuitus q̃litatem rerum minime pturbat. apud se q̇dem pñtiũ. ad conditionem vero tpis futurarum. Quo fit vt hoc non sit opinio: sed veritate potius nixa cognitio. cum extaturũ q̇d esse cognoscit. q idem existendi necessitate carere non nesciat

¶ Hic ostendit q circa contingẽtia simul stant certa cognitio dei et incertus euentus rei dicens. Quare hec diuina p̄notio quo deus nouit futura illa non mutat ꝓprietatem rerum quo ad necessitatem ⁊ contingentiã. quia non imponit necessitatẽ rei que contingens est sed talia apud se spectat presentia qualia olim prouenient futura. Nec confundit rerum iudicia vt cõtingens faciat non eẽ cõtingens. sed vno intuitu mentis cognoscit tã necessarie q̃ nõ necessarie futura. quod declarat ĩ exemplo dicens. Sicuti vos homines quãdo pariter id est in eodez instanti videtis hominez ambulare in terra ⁊ solez oriri in celo. licz vtrũq; simul sit conspectum tñ discernitis hoc eẽ voluntarium scz hominez ambulare in terra et illḋ eẽ necessariũ scz solẽ oriri Ita silr diuinus intuitus cuncta despiciẽs id eẽ deorsuz aspiciens minime pturbat rerum q̃litatem scilicet contingẽtiam ⁊ necessitatem Rerum dico apud se p̄sentium rõne eternitatis. sz futurorũ ad conditionez tẽporis. Quo fit vt ꝯgnitio futurorũ dei tanq; presentiũ non sit opinio sed cognitio veritate nixa id est confirmata cuz cognoscit aliquid esse extaturum id est futurum q idem non nesciat id ẽ carere potest necessitate existendi

¶ Notandum de hoc q dicitur deum omnia presentialiter cognoscere scilicet preterita ⁊ futura ponunt quidam exemplum de baculo fixo in aqua qui successiue toti fluuio presens est quia partib⁹ eius. sic eternitas simul est cũ toto tempore ⁊ cum omnib⁹ que fluũt in tpe ita q totum tempus ⁊ q̇cq̇d est successiuũ in tẽpore est presens eternitati. vt si ponat̃ eternitas sicut centrũ ⁊ totum tp̄s sicut circũferentia tũc licz cir-

cũferentia continue moueať et pars toti succedat tamen in compatione ad centrũ vniformiter se habet. Aliud exemplũ ponitur de aliquo q̇ vadit p̱ viam. ⁊ non videt homines post se venientes. sed ille q̇ de alta turri respiceret videret totam viam. ⁊ homines p̱ eam transeuntes tam p̄/cedentes q̄ȝ sequentes. sic deus de specula sue eternitatis respiciens. omnia presentialiter videt tam presentia q̄ȝ futura

Hic si dicas. Quod euẽturum deus videt id nõ euenire nõ posse. quod ãt nõ põt nõ euenire id ex necessitate cõtingere neqȝ ad hoc nomen necessitatis astringas. Fatebor rem quidẽ so/lidissime veritatis sed cui. vix aliquis nisi diuini speculator accesserit. Res/pondebo namqȝ. Idem futurum cuȝ ad diuinam notionem refertur neces/sarium. cum vero in sua natura perpẽditur. liberum prorsus atqȝ absolutũ videri.

¶ Hic phia redit ad primam rõnem superi⁹ positam ipsam fortifi/cando vt formalius soluatur et fortificat eam. secũdo soluit. tercio solutionem declarat. secũda ibi. Respondebo. tercia ibi Due em̃. Primo dicit. Si dicas hic obijciẽdo illud nõ posse nõ euenire quod de⁹ videt euẽturũ. q̇a tunc deus falleretur. qđ aũt non p̄t non euenire id ex necessitate contingere. et sic astrin/gas me ad nomen necessitatis vt concedam cõtingens aliquo modo eẽ necessarium. Ergo fate/bor rem solidissime veritatis cui vix aliquis accesserit eam concedendo nisi speculator diuini. i. diuine nature. Tũc soluit obiectionem dicẽs Si coartaueris me vt concedã aliquã necessitatem futuroꝝ. Respondebo Idem qđ futuꝝ est quo ad nos cũ referť ad diuinam notionem cui ip̄m est p̄ñs. dico necessariũ esse. scȝ necessitate conditionata scȝ rõne p̄ñtie. cũ aũt idem futurum perpenditur in sui natura. rõne cuius habet futuritõnem ⁊ inde terminationem in sui cã necesse est videri liberum

¶ Nota q̱ sicut illud qđ in se est cõtingens qñ est nobis p̄ñs rõne p̄ñtie sortiť quandã necessitatez q̄ necesse est ip̄m esse dũ p̄ñs sit. q2 oĩa sunt deo p̄ñtia. rõe istius p̄ñtie in ordine ad ip̄am diuinam cognitõem sortiunť quandã necessitatem licet in sui natura prorsus videanť libera

Due sunt etem̃ nccitates. simplex vna veluti q̱ necesse est omẽs homines eẽ mortales. Altera ꝯditõis vt si aliquẽ ambulare scias. eum ambulare neccẽ

¶ Hic phia declarat solutionẽ p̱ quandã di/stinctionem necessitatis ⁊ eã applicat ad ꝓpositũ Secundo cõcludit ex p̄missis simul stare q̱ ali/qua sunt ẜm se contin/

est. Quod em̄ quisqꝫ nouit id esse aliter ac notū est nequit Sed hec ꝯditio minime secum illam simplicem trahit Hanc em̄ necessitatem nō propria facit natura sed ꝯditōis adiectio Nulla em̄ necessitas cogit incedere voluntate gradientem q̄uis eū tum cum graditur. incedere necessarium sit. Eodē igitur modo si quid ꝓuidētia pn̄s videt. i. necesse est. tametsi nullam habeat necessitatem Atqui deus ea futura que ex arbitrij libertate proueniunt. p̄sentia ꝯtuetur. Hec igitur ad intuitū relata diuinum. necessaria fiūt per cōditionem diuine notionis: ꝑ se vero considerata. ab absoluta nature sue libertate non desinunt

gentia ꝛ incerta que tū eueniūt certitudinaliter in q̄tum a deo preuisa. secūda ibi Fient igitur ꝓcul dubio cuncta Primo dr̄ Que sꝫ necessitates Una simplex que est nccitas nature sicut omnes hoīes nccāriо eē mortales. Alia est necessitas ꝯditōis vt si scias hoiem ambulare illum ambulare necē est. qꝛ qꝺ quisqꝫ nouit illud nō pt aliter eē q̄ꝫ notum est. sꝫ hec ꝯditio .i. necessitas ꝯditionata minime trahit secū simplicem nccitatem. qꝛ nccitatem cōditionis nō facit ꝓpria natura sed adiectio ꝯditionis Nulla em̄ necessitas cogit ābulare voluntarie ambulantē q̄uis nccāriū sit eū ambulare tunc cum ambulat Hāc distinctionē applicat ad ꝓpositum dicens

Eodem mō si quid ꝓuidentia diuina pn̄s videt. illud esse necesse est scꝫ ea conditione qua prouisum est ꝛ qua ponitur sibi presens. quāuis nullā habeat necessitatē nature sed deus omnia futura contuetur tanq̄ꝫ presentia que ex libertate arbitrij ꝓueniunt. igitur hec relata ad intuitū diuinum fiunt necessaria per cognitionem diuine notionis. per se vero id est in sua natura non habito respectu ad diuinam cognitionem ipsa non deficiunt absolute id est a perfecta libertate sue nature

¶ Notandum ꝫm intentionē Boetij ista ratio quicquid est prouisum a deo necessario euenit. soluitur. dicendo ꝙ verum est ꝙ necessario euenit necessitate conditionata sed non nccitate absoluta.

¶ Alij aliter soluunt ꝙ illa ꝓpositio est vera in sensu ꝯposito sꝫ falsa in sensu diuiso Unde cū dr̄. quicquid prouisum est necessario euenit. verū est in sensu ꝯposito quia impossibile est prouisum a deo non euenire tamen in sensu diuiso falsa est. quia euentus rei saltem contingentis in se non est necessarius.

¶ Hic phia ꝯcludit ex predictis ꝙ ista simul stant ꝙ aliqua ſm ſe ſtꝫ ꝯtingētia ⁊ incerta que tñ certitudinaliter eueniunt inquãtũ prouisa a deo Scđo obijcit ꝯtra hoc ibi. Quid igiẽ refert nõ esse necãria. primo dicit Proculdubio cuncta futura sunt que deus preñoscit esse alioquin falleretẽ diuina ꝓuidentia. sed quedam eorũ proficiscũtur. i. procedunt de libero arbitrio. ita ꝙ ꝗ̃tum est de esse ipsorũ pñt non euenire Unde subdit. que ꝗ̃uis eueniant tñ non amittunt ꝓpriam naturam libertatis. qꝛ prius ꝗ̃ fierent potuissent nõ euenire

Fient igiẽ ꝓculdubio cuncta q̃ futura deus esse p̃noscit Sꝫ eoꝝ q̃dam de libero ꝓficiscuntur arbitrio Que ꝗ̃uis eueniant. existendo tñ naturam propriam non amittunt. que prius ꝗ̃ fierent etiam non euenire potuissent

¶ Nota ꝙ tota intentio Boetij sup hoc ꝙ aliquid libere futurũ ex sui natura in ꝯpatione ad presciam diuinam necãrio euenit. ⁊ talis est necessitas ꝯditionata. qꝛ inquãtum p̃uisum est sic necessario euenit sed nõ absolute circumscripta preuisione

¶ Hic obijcit ꝯtra solutionē ⁊ soluit obiectionē. Scđo ꝯtra illam solutionē iterũ obijcit. ibi. Sꝫ si in mea Obiectio in hoc ꝯsistit. Ex quo futurũ ꝯtingēs prescitũ certitudinaliter euenit ⁊ necessario. non videtur esse differētia inter ꝯtingens ⁊ necãrium. Unñ dicit Quid igiẽ refert cõtingentia ⁊ libere futura non esse necãria cũ ipsa eueniant instar. i. ad similitudinē necitatis. Tunc soluit dicēs ꝙ inter euētum necãrium ⁊ ꝯtingētem hoc refert qđ manifestũ apparet ꝑ exēpla q̃ pauloante posui. s. ꝙ sol oriens ⁊ homo gradiēs que dum fiunt non fieri non pñt. ⁊ ita vtrũqꝫ est necãrium sub ꝯditione prescientie. pñtia eñi necē

Quid igitur refert non esse necessaria cum propter diuine scie ꝯditionē. modis omnibus necessitatis instar eueniet. hoc scꝫ ꝙ ea que pauloante proposui sol oriens ⁊ gradiēs homo. que dum fiunt nõ fieri nõ pñt. eoꝝ tñ vnũ prius quoqꝫ ꝗ̃ fieret necesse erat existere. alterũ vero minime Ita etiam q̃ presentia deus habet ꝓculdubio existunt Sed eoꝝ hoc quidem de rerum necessitate descendit. illud ꝓo de potestate facientium. Haud igiẽ iniuria diximus. hec si ad diuinã noticiã referantur necessaria. si ꝑ se considerentur necessitatis esse nexibꝫ absoluta Si

Prosa sexta

cuti omne quod sensibus patet si ad
rōnem referas vniuersale est. si ad se/
ipsa respicias singulare

Est esse dum sunt p̄ntia
sc̄ꝫ vnū eoꝝ.s.sol oriens
prius ꝙ̄ fieret nccē erat
existere Alterū vero .s.
hō gradiens minime hꝫ
nccitatem fieri anteꝙ̄ fiat. Ita etiam illa que deus hꝫ p̄ntia ꝓculdubio
existunt ꝓpter nccitatē cōditionis quā sꝫ preuisa euenire tanquā p̄ntia
Sed eorū que sic sunt preuisa hoc de rerū nccitate descendit sicut solem
oriri. aliud de ptāte facientiū.s.hoīem ambulare Ex quo ↄcludit. ideo
nō iniuria diximus hoc prius ꝙ illa q̄ ↄtingēter eueniūt si referant̄ ad di/
uinā noticiā sunt nccāria scꝫ ex ↄditione diuine scie. Si vero ꝑ se ↄside/
rentur ipsa sunt absoluta a nexibus. i.a vinculis nccitatis qᷦ manifestat
per simile. sicuti si id quod patet sensibus referas ad rōnem tunc est vni/
uersale. Si aūt referas ad sensum tunc est singulare.

¶ Notandū ꝙ si idē relatū ad diuersa potest esse vl'e ⁊ singulare. vi/
detur silr' ꝙ idem ↄpatum ad diuersa possit esse contingens ⁊ nccāriū
Nam ꝑticulare hꝫ rōem ↄtingentis. ⁊ vl'e rōem necessarij. Sed videm⁹
ꝙ humana natura ↄpata ad intellectū agentem abstrahentē a ↄditioni
bus indiuiduantibus ⁊ ↄpata ad intellectum possibilem hꝫ rōnem vni/
uersalis .sed ↄpata natura humana ad sensum qui ꝑticulariter ↄprehē/
dit habet rōnem singularis. Nam vniuersale est dum intelligitur Par/
ticulare vero dū sentit̄. silr' erit de futuro ↄtingenti ꝙ ipm ↄpatū ad diui
nam prescientiam est necessarium conditionaliter. in se consideratum ha
bet se contingenter

Sed si in mea inquies ptāte situm est
mutare propositum. euacuabo proui
dentiam. cum que illa prenoscit forte
mutauero. Respondebo Propositū
te quidem tuum posse deflectere. sed
quoniaꝫ ⁊ id te posse. ⁊ an facias. quo
ve conuertas presens prouidentie ve
ritas intuetur. diuinam te prescientiā
non posse vitare. sicuti presentis ocu/
li effugere nō possis intuitum. quam
uis te in varias actiones libera volū
tate conuerteris

¶ Hic obijcit ↄtra
solutionē iam dictam. ⁊
soluit illam obiectionē.
Secūdo mouet dubita
tionē. ibi. Quid igitur
Primo dt. Tu obijcies
ↄtra solutōem sic. Si in
mea potestate est muta
re ꝓpositum meū scꝫ cur
rendo vel non currendo
ego euacuabo .i. frustra
bo prouidentiaꝫ diuinā
cum ego mutauero illa
que prenouit esse futura
Ipse soluit dicēs. Ego
respondebo te posse flec
tere .i. mutare propositū
tuum Sed veritas ꝓui
dentie illa intuet̄ illud te
posse .s. mutare ꝓpositū

⁊ an facias ꝙ propositum mutas. ⁊ intuetur quo ꝯuertis tuũ ꝓpositum ideo scias te nõ posse vitare diuinã prescientiam. sicut ꝗuis libera voluntate te conuertas in varias actiones tu non potes effugere intuitum presentis oculi

¶ Notandum ꝙ licet homo possit mutare ꝓpositum suum ꝑ hoc tñ non effugit prouidentiam diuinã. qꝛ deus illam mutationẽ prenoscit posito eñ ꝙ deus ꝓuideret te cras iturum ad forum ꝗuis posses non ire ⁊ ꝓponas nõ ire non tamen non ibis. qꝛ deus prouidet simul ⁊ propositum ⁊ potestatem non eundi ⁊ mutationem propositi ⁊ actionem eundi. ⁊ ideo non potes aliquo modo effugere eius prouidentiam

¶ Quid igitur inquies. Ex mea ne dispositione scientia diuina mutabitur vt cum ego nunc hoc. nunc aliud velim. illa quoq; noscendi vices alternare videatur. Minime. Omne nãq; futurum diuinus precurrit intuitus et ad presentiam proprie cognitionis retorquet ac reuocat. Nec alternat (vt estimas) nunc hoc nunc illud prenoscendi vices. sed vno ictu mutationes tuas. manens preuenit atq; complectitur. Quã comprehendendi oĩa visendiq; presentiam. nõ ex futurarũ prouentu rerũ. sed ex ꝓpria deus simplicitate sortitus est Ex quo illud quoq; soluit qđ pauloante posuisti indignũ eẽ. si scie dei cãm. futura nostra prestare dicant Hec eñ scientie vis p̃sentaria notione cũcta ꝯplectẽs. rebꝫ mo

¶ Hic mouet dubitationẽ dicens. Tu forte inq̇es. quid igit̃ ꝯtingat ex ista solutione mutabitur ne scia diuina ex mea dispositõe. i. ex mea variatione scꝫ cum ego nũc volo hoc nũc aliud videtur ne prescia diuina ex hoc altnare. i. mutare vices suas cognoscendi. Ipse respondet Minime ꝯtigit hoc ꝙ diuina scia mutetur. qꝛ diuinus intuitus p̃currit oẽ futurũ ⁊ retorquꝫ illud ad presciam ꝓprie cognitionis cognoscendo oĩa simul tanquã presentia. nec alternat. id ẽ mutat vices suas p̃cognoscendi nũc h nũc illud successiue sicꝫ tu estimas sed manens libera mutatione vno ictu preuenit. ⁊ ꝯplectit̃ tuas mutatiões. quam presentiã ꝯp̃hẽdẽdi oĩa tanq̃ presentia deus non sortitur ex rebus futuris sed ex ꝓpria simplicitate. Ex quo resoluitur. i. declaratur illud qđ pauloante posuisti scꝫ indignũ esse si futura nostra dicantur prestare causam scientie. virtus enim scientie

dum omnibus ipsa ꝯstituit. nihil ve-
ro posterioribus debet

diuine cũcta ꝯplectens presentialiter. ipa impo-
nit modũ oĩbus rebus qꝛ scĩa dei est cã reꝝ. ipa
ꝓ nihil debet ipĩs rebꝫ qꝛ nihil ab eis accipit sicut nos accipimus scientiam a rebus.

¶ Nota si deus simul nõ cognosceret ea que successiue eueniunt in tp̃e tunc scientia dei esset variabilis ꝓpter hoc ꝙ cognitionem vnius succederet cognitio alterius. sed qꝛ oĩa simul ꝯgnoscit tanq̃ prescia. ideo in sua scĩa nõ cadit variatio vt prius nesciat esse alicuius ꝛ postea sciat. vel ꝙ prius sciat hoc nõ esse ꝛ postea esse ymmo simul oĩa cognoscit. ꝛ ideo simul scit aliquid non esse in vna differentia temporis mensurantis rem et esse in alia differentia temporis

¶ Hic ꝯcludit ex p̃missis ꝯpossibilitatẽ liberi arbitrij cũ p̃sciẽtia diuina di. Que cũ ita sint vt predictũ est manet libertas arbitrij intemerata. i. incorrupta Nec leges ꝓponũt hominibus penas ꝛ p̃mia inique. i. iniuste voluntatibus nostris solutis. i. liberatis ab omni necessitate ma-

Que cũ ita sint manet ĩtemerata mortalibus arbitrij libertas Nec inique leges solutis omni necessitate voluntatibus premia penasq; ꝓponũt Manet etiam spectator desuper cunctorũ prescius deus. visionisq; eiꝰ p̃ns semper eternitas, cũ nostrorum actuũ futura qualitate ꝯcurrit. bonis premia malis supplicia dispensans. Nec frustra sunt in deo posite spes precesq;. q̃ cũ recte sint. inefficaces esse nõ p̃nt

net etiã imobiliter deus prescius cunctoꝝ ꝛ p̃ns eternitas sue visiõis cõcurrit cũ futura qualitate scꝫ bonitate ꝛ malicia nostroꝝ actuum dispensans. i. distribuens bonis premia ꝛ malis supplicia. nec frustra posite sꝫ preces ꝛ spes in deo que non possunt esse inefficaces cum sint recte.

¶ Nota ex quo ꝓpter liberũ arbitriũ possunt res sic et aliter euenire non iniuste bonis p̃mia et malis supplicia preponuntur nec spes ꝛ p̃ces frustrantur. frustrarent aũt oĩa hec si omnia viculo necessitatis vterentur. sicut patet ex dictis

Auersamini igitur vicia. colite virtutes ad rectas spes animum subleuate humiles preces in excelsa porrigite. Magna vobis est (si dissimulare nõ

¶ Hic subiũgit exhortationẽ vtilẽ dicẽs Ex quo sic est ꝙ nõ estis coacti nccitate ad faciendũ aliquid sed manet in vobis libera voluntas. ideo auersamini. i. sper-

nite vicia. ne p ea iuste in vultis) necessitas indicta probitatis
curratis penas. colite. i. cum ante oculos agitis iudicis cũcta
exercete virtutes. ꝓpter cernentis.
quas merita ꝯsequami-
ni. subleuate animũ ve-
strum ad rectas spes q̃
in veram beatitudinem tendunt. porrigite in excelsum scꝫ ad deũ humi-
les preces ⁊ hoc merito faciatis. qꝛ si non vultis dissimulare auertendo
aim vestrum ab his. tunc magna est vobis in dicta necessitas ꝓbitatis
id est virtutis qꝛ illud qđ agitis non potest latere illum qui est iudex a-
ctuum vestrorum Unde subdit. cũ agatis ante oculos. i. cum actiones
vestre sint in prospectu iudicis cuncta cernentis scꝫ dei

¶ Nota vicia sunt spernenda qꝛ reddunt hominẽ seruilem. nã qui
facit peccatum seruus est peccati Et Seneca dicit Si scirem deos pec
cata ignoscituros ⁊ homines ignoraturos adhuc ꝓpter vilitatem pecca
ti peccare erubescerem Uirtutes aũt sunt colende. qꝛ virtus est que ha-
bentem perficit ⁊ opus eius bonum reddit Recta spes ⁊ recte p̃ces sunt
deo porrigende. qꝛ his deo ꝯiungimur ⁊ ipsum alloquimur. ⁊ si nõ dissi-
mulamus negligendo predicta magnam virtutis probitatem nobis in
dictam ⁊ ꝓmissam inde prosequemur. qm̃ omnia que agimus sunt in ꝓ
spectu dei cuncta cernentis Sicut em̃ scribitur ad Hebreos. iiij. Om-
nia nuda ⁊ apta sunt oculis eius q̃ est bñdictus in secula seculoꝝ Amẽ.

¶ Finit expositio ⁊ declaratio textuũ libroꝝ quinqꝫ de
consolatione philosophie Boetij viri celeberrimi

Epilogatio

¶ Compendiosa succinctaq; resumptio dictoꝝ in libros Boetij de consolatione philosophie

Primus liber hȝ septē metra ꝛ sex ꝓsas. In metro pmo deplãgit statũ suũ sue miserie ex pte ꝓmutatõnis studij. ꝛ ex pte defectus corꝑalis, ꝛ ex pte ꝓlongatõis sue miserabil' vite. apostrophando ꝯtra amicos

¶ In ꝓsa pma introducit phiam se sup sua miseria consolantē ꝛ describit dispositionē ꝛ ꝓprietates eius vestesq; tenues quas practica ꝛ theorica in textura ꝑornauit

¶ In metro scdo. phia deplãgit ꝑturbationem mentis hoīm. cõuertendo se specialiter sup Boetium

¶ In prosa secunda. phia inuestigat morbum ex quibusdam signis. cõsolando ipm ne desperet.

¶ In metro tercio Boetius declarat ꝑ quoddã simile qũo remotis impedimētis recuperat vigorem

¶ In prosa tercia oñdit qũo phiam agnouerit ꝛ q̃liter de pñtia eiꝰ admirari cepit. Et qũo ꝑsecutionē sapientũ a vulgaribꝫ nõ esse nouã sed cunctis ꝓstantissimis viris cõem

¶ In metro quarto phia oñt q̃liter hoc dȝ se habere vt ꝑsecutiones improboꝝ nõ ꝓualeant cõtra ipm exclamãdo cõtra eos q̃ timēt tyrãnos qꝛ sibi nectunt cathenam qua trahãtur.

¶ In quarta ꝓsa phia req̄rit Boetiũ sup attētione ꝓdictoꝝ ꝛ hortat' ipm ad sui morbi reuelationem. Et Boetius reuelat morbũ suũ ostēdens se turbari ex his que iniuriose fiebãt ꝯtra ipm ex sui in exiliũ relegatione ꝛ meritoꝝ suoꝝ frustratione. ex iniusta sui cõdemnatione. ex fame sue lesione ꝛ tandē ex his que videbat generaliter iniuriose alijs inferri. ꝛ hec oīa sibi venisse ꝓpter studia ipsius

¶ In metro q̇nto Boetius exclamat cõtra ꝓuidentiã diuinam admirans ꝙ oīa regunt' a deo ꝓter actus humanos: licet hoc sit falsuȝ. tamē turbato Boetio videbat'. iõ rogat deuȝ vt regat actꝰ hoīm ne sic ꝑuersi ꝓualeant impune aduersus bonos.

¶ In ꝓsa q̇nta oñt qũo phia se habuit ad suam querimoniã ꝛ q̇d ex ea cognouit. ꝛ recolligit sub breuitate ea q̃ Boetium ꝑturbauerunt dãs modũ remedēdi ipm Boetium

¶ In metro sexto phia probat in omnibus ordinem esse seruandum et facit hoc tribus exemplis.

¶ In prosa sexta ꝛ vltima inquirit causam radicalem infirmitat' Boetij ꝛ de circunstãtijs gubernatoris mundi. ꝛ de principio ꝛ fine reꝝ colligendo omnes infirmitates Boetij ostendens eum esse curabilē. ꝛ dicit phia sibi primo velle proponere remedia leuia. ꝓterea graui reseruare donec melius conualescat ac roboretur

Epilogatio

¶ In metro septimo ꝛ vltimo phia probat per exempla ꝙ calig[o] perturbationū impedit mentis intuitū hortando ad fugam eaꝝ q̄ catenant animū scȝ gaudium. timorem. spem. ꝛ dolorem a se abijciendo. nō eñ potest mens talibus p̄pedita philosophari

[S]Ecundus liber habet octo prosas ꝛ octo metra. In ꝓsa p̄ma oñdit Boetius quid phia fecit post p̄dicta ꝛ phia resumit vnā cām doloris Boetij. s. de fortuna oñdens mirabilē effectū fortune excusans se de resumptione p̄terite felicitatis Boetij. Oñdit etiā oportunitatē medendi Boetium ꝛ ꝓcedit ad medicamenta

¶ In metro primo philosophia describit mores fortune scȝ ꝙ more rote semper alternat se

¶ In prosa secunda phia introducit fortunam ostendentem non esse dolendum de ea

¶ Iu metro scdo cōqueritur de inexpleta cupiditate hoim̄.

¶ In prosa tercia oñdit ꝙ fortuna multa bona Boetio contulit enumerans ipsa bona preterita per ordinem

¶ In metro tercio philosophia determinat ex tribus exemplis mutabilitatem mundanorum

¶ In prosa quarta phia ostendit qūo Boetius adhuc multa habuit bona fortune ex parte Symachi socri sui. ꝛ ex parte pudice cōiugis. ex parte filiorum. ex his consolatur eū oñdens felicitatē temporalem nulli posse totaliter euenire. ꝛ de q̄nto aliquis est felicior tanto leuiori aduersitate prosternitur. ꝛ ex hoc concludit felicitatem fortuitam miseram ꝛ amaram. ꝛ ꝙ in rebus fortuitis non possit consistere vera felicitas. quia etiam mors cūctis debetur.

¶ In metro quarto phia commendat vitam mediocrem per similitudinem edificij mediocriter situati

¶ In prosa quinta ponit remedia pauciora ꝙ fortuna nō sit summope petenda. oñdens ignobilitatem diuitiaꝝ. gemmaꝝ. agroꝝ. vestium. clientū in comparatione ad hominem. ꝛ ꝙ homines p̄dicta nimiū diligētes faciunt iniuriā suo conditori

¶ In metro quinto phia commendat antiquā etatem que multa pace et sobrietate florebat

¶ In prosa sexta phia oñdit ꝙ dignitatates ꝛ potestates non sunt magnopere appetende. qꝛ adueniunt malis. ꝛ solū possunt super corpꝰ Similiter diuitie vane sunt ꝛ periculose

¶ In metro sexto oñdit neq̄ciam potentis Neronis q̄ ideo infamis factus fuit quia imperator erat

¶ In ꝓsa septima phia oñt ꝙ gl'a etiam iuste acq̄sita non est appetēda qꝛ mundus est strictus ꝛ gentes sunt multe. ꝛ qđ vna gens laudat alia dānat. Et qꝛ etiam gl'ia nō ꝑdurat. Et qđ notanter virtuosi non dñt q̄rere gl'iam. p̄mo qꝛ pertinet ad leuitatem arrogātie. secūdo quia nihil spectat ad animam que immortalis est ꝛ deiformis

Epilogatio

¶ In metro septimo phia probat glam nō esse q̄rendam qꝛ celū latū est ⁊ terra strictissima. Et adducit viros illustres quoꝝ gla periit nisi hoc solum ꝙ pauculis litteris nominant.

¶ In octaua ⁊ vltima prosa phia oñt ꝙ bonū est in fortuna sꝫ meli⁹ bonum est in aduersa q̄ꝫ prosꝑa. Et ꝙ aduersa fortuna oñt amicos. ꝓsꝑera falsos nutrit

¶ In metro octauo ⁊ vltimo commendat amorē quanta facit bona sine q̊ cuncta ad interitū tendūt. ⁊ vtinam genus hoim amor diuin⁹ regat tūc vere felix esse posset.

Ercius liber hꝫ duodeciꝫ ꝓsas ⁊ duodecim metra. In ꝓsa ꝑma Boetius oñt se esse qđammodo curatū ⁊ paratū ad remedia grauiora. ⁊ phia hec attestat et ꝓmittit se velle sibi oñdere felicitatē verā ⁊ Boetius petit hec

¶ In p⁰ met⁰. p. ꝯm̄d at ordinē q̊ p⁰ oñt nosci flā dem̄ ꝑa. ⁊ fcit h̊ ꝑ exēpla q̄tuor. s. agro purgādo. melle gustādo. ibre fugādo. aere mūdādo

¶ In ꝓsa scđa phia oñt ꝙ oēs hoīes naturalr appetunt ꝑuenire ad veram beatitudinem. cui⁹ etiā ponit diffinitionē. ⁊ ꝙ hoīes diuersis erroribꝫ abducunt a vera felicitate. ⁊ ponit diuersas opiniones circa felicitatē. Et oñt ꝙ querētes diuitias velut summū bonū errāt. Silr de potentia reuerētia ⁊ celebritate vel gla ⁊ leticia

¶ In metro scđo phia ponit quāta sit vis nature ꝙ oīa sequunt suā naturam. leones. auicule. virga violenter deorsum tracta ⁊ celum. ⁊ breuiter omnia

¶ In prosa tercia ostendit phia ꝙ vera felicitas non ꝯsistat in his in q̊bus hoīes putant eam ꝯsistere Notanter primo ꝙ non ꝯsistat in diuitiis. qꝛ non faciunt hoīem sufficientem. Scđo qꝛ conferūt indigentiam Tercio inuehitur contra auaros quos in presenti sollicitudo anxior reddit. ampliora concupiscere facit. ⁊ ne habita perdantur pauere continue compellit.

¶ In metro tercio oñt q̄uo diues auarus etiā si omnia habeat adhuc sitire ampliora non cessat

¶ In prosa quarta phia ꝓbat ꝙ nō ꝯferūt hominibꝫ ad reuerentiaꝫ Primo qꝛ dignitas nō adueniēs nō aufert honorē Scđo qꝛ dignitates manifestant vicia improboꝝ. Tercio quia opinione hoim vilescunt Quarto qꝛ tempoꝝ mutatione sordescunt ⁊ splendere desinūt. hoc iđo qꝛ in sola opinione consistunt

¶ In metro quarto phia ꝯfirmat ꝑ exemplū de Nerone cui bonum fuisset ad imperiū non venisse.

¶ In prosa quinta phia probat ꝙ regnum ⁊ regni familiares nō conferūt veram potentiam. Primo ꝓpter ꝑuitatem durationis regnantiū Scđo ꝓpter ꝑuitatem extensionis. Tercio propter annexum timorem Quarto propter absentantem securitatem. Quinto ꝓpter necessitateꝫ manendi in officio

Epilogatio

¶ In metro q̇nto phia oñdit qūo vera potentia sit acq̄renda. scilicet domando animos feroces.

¶ In prosa sexta phia oñdit ꝙ glia mundana non facit hominē beatum. Primo notanter qꝛ est vana ꝛ fallax. Sed nec illa q̄ est meritꝫ conquesita. qꝛ sapienti de glia non est cura. Sed nec nobilitas. qꝛ ista nō est suas sed parentū. cum q̊dammodo necessitet vt ꝛ filij nobilium bonos parentes sequanť ne degenerent. igiť glia mortalium hoim nihil aliud est q̄ꝫ magna inflatio aurium

¶ In metro sexto phia oñdit ꝙ omnes hoies sunt eque nobiles. preter viciosos. dei em̄ genus sumus

¶ In prosa septima phia probat ꝙ in voluptate nō sit beatitudo. qꝛ includit multas incommoditates. Etiā si sic tunc pecudes beatificarētur. Item felicitas nec est in matrimonio qꝛ sepe fiunt inde neq̇ssimi filij q̇ tortores parentum sunt potius q̄ꝫ beatificatores.

¶ In metro septimo ꝯfirmat predicta per mel ꝛ ꝑ fixuram apis. q̇a cum dulcedine pungit

¶ In prosa octaua oñdit quātis malis sint multiplicata p̄dicta bona. etiam oñdit q̄ꝫ vilia sint bona corporis q̄ in alijs animalibꝫ ꝑfectius sunt. vt magnitudo. fortitudo. Etiaꝫ ꝙ pulchritudo nimis cito perit q̄ in tenui cute flauescit.

¶ In metro octauo phia deplangit errorem hoim q̇ in acq̄rendo minima bona sunt prudentes. sed acq̄rendo summū bonū abducunť ignorantia. ꝛ hortať homies q̄tinus tandē attediati falsis bonis veniāt ad verꝫ bonum qđ stelliferꝫ transilijt celum.

¶ In prosa nona phia oñdere volens q̇d sit vera beatitudo assignat causam false felicitatis qꝛ homines ipsam sectantes non adipiscunť qđ pollicetur. Et probat ꝙ illa q̇nqꝫ. sufficientia. potētia. gloria. leticia. et reuerentia sunt vnum. ꝛ ergo q̇ q̄rit vnum sine alijs nō inuenit quod q̄rit. Et ex isto ꝓponit sibi veram beatitudinem. sed prius vult dn̄m imp̄cari vt ip̄e ostendat eam

¶ In metro nono ponit orationem optimā ꝓ summo bono ꝛ vera beatitudine cognoscenda

¶ In prosa decima probat phia veram beatitudinem esse inq̄rendā diligenter. ꝛ ostendit in quo consistit vera beatitudo videlicet in deo. et non in aliquo alio extrinseco tanq̄ꝫ a deo distinctū vt accidens quod probat quadrupľr. Primo qꝛ nō inest deo ab extrinseco. Secūdo qꝛ sic deus nō esset ipsum summū bonum. Tercio q̇a deus est principium oīm Quarto qꝛ aľs essent plura summa bona. Correlarium seq̄tur ꝙ omnis beatus est deus.

¶ Item ista q̇nqꝫ supradicta nō sunt ꝑtes integrales beatitudis vľ membra. qꝛ deus est simplex in essentia. nihilominus multa ꝯtinere beatitudo videť q̄ ad eam referunť.

¶ In metro decimo phia hortať ad illā verā beatitudineꝫ peruenire quia inuenta habeť omnia

¶ In prosa vndecima phia oñdit ꝙ bonū est quod omnia appetunt et idem sunt esse bonum ꝛ vnuꝫ. ꝛ ꝙ omnia appetunt esse ꝛ permanere.

vt aīalia. arbores. ꝛ plante. Cuius sunt q̄tuor signa. scȝ certitudo loci ꝛ situs. dispō partium interioꝝ ꝛ exterioꝝ. ꝛ seminis ꝓpagatio. Etiā inanimata mouentur ad sua ꝓpria loca per naturalem inclinationem. ꝛ nitunꝭ conseruare vnitatem per continuationem partium suaꝝ ad inuiceȝ quare bonum est finis oīm

¶ In metro vndecimo p̄hia oñdit modum quo possumus ꝑuenire in cognitionem veri scȝ per retractionem ab occupationibus exterioribus ꝛ recursum ad interiora cum adiutorio doctrine.

¶ In prosa duodecima ꝛ vltima p̄hia oñdit q̄bus gubernaculis mūdus regaꝭ. Et probat mundū regi a deo tripl'r. Primo ex coniunctiōe partium diuersaꝝ. Scd̄o ex cōseruatione coniunctoꝝ. Tercio ex dispōe motuū ex ꝑte loci. tp̄is spacij. ꝛ q̄litatis. ꝛ oñdit ꝙ mundus regiꝭ a deo per suam bonitatem. ꝛ ꝙ deus oīa disponit fortiter ꝛ suauiter. et ꝙ malum nihil sit. ex quo deus p̄t oīa ꝛ non p̄t malū. ꝛ ꝙ sermones oꝫ esse cognatos reb; de q̄bus loq̄mur

¶ In metro duodecimo ꝛ vltimo tercij libri p̄hia hortaꝭ ad ꝑseuerādum in contemplatōne beatitudinis oñdens per fabulam cithariste orphei q̄uo affectus mundanoꝝ impedit ꝑseuerantiā in bono qꝛ faciliter recurrit hō ad ea que prius dilexerat

Quartus liber habȝ septē prosas ꝛ septem metra egregia ꝓbantia ꝙ diuinū regimē optimuȝ est licet hoc nō videaꝭ insipientib; ꝓ eo ꝙ aliq̄n mali florent iusti ꝯculcanꝭ Nihilominus (qꝛ mortales) licet boni tm̄ misteriū nō plene intelligāt idcirco p̄hia benigne oñdit hoc esse rōnabile.

¶ In prima ꝓsa Boetius adhuc q̄si languens nec plene oblit⁹ p̄stine turbationis incipit ingemiscere cum admiratione ꝛ intentione p̄hie volentis adhuc plura loqui interrumpit inquiens q̄uo possit hoc couenire cum p̄missis scȝ ex quo deus optimus optime gubernat omia. quare in suo regno vicia dominanꝭ. ꝛ virtutes luunt supplicia scelerum. Ad hec p̄hia pulchre respondet ꝙ omnino desipit ostendens per simile hoc oīno esse impossibile. qꝛ in domo bene disposita vilia vasa nullo mō clarescunt nec preciosa sordescunt. Sic virtutes semper preciose sunt ꝛ vicia abiecta monstranꝭ

¶ In primo metro oñdit p̄hia quomodo possit homo plene curari vt intelligat predicta innuens viam per quam deuenitur ad summum bonum scȝ per considerationē creaturaꝝ que gradatim sunt transcēdē de more auis sursum tendendo quousq; perueniatur ad aliquod q̄d preemineat omni creature. ꝛ ita subtilem intelligentiam illius sup̄ni rectoris qui omnia temperatissime gubernat. tunc videbit horrendos tyrannos esse exules.

¶ In prosa secunda efficaciter p̄hia curā adhibet Boetio ꝑ ratioēs multas probando contra vulgi opinionem ꝙ soli boni sunt potentes. quia volunt ꝛ possunt adipisci bonum. ꝛ quia mali hoc non volunt. igi

tur non pñt: ⁊ per ꝯñs sunt impotentes. Nam duo sunt ex qbus actus
humani procedunt. scz voluntas ⁊ ptās. quoꝝ si alteꝝ desit nihil produ
ci potest. Item si duo sint qui velint vnum opus facere ⁊ debito mō al/
ter procedit. alter aūt non valz puta ambulare qꝛ claudus est. constat ꝙ
impotens est. Et sic boni sunt similes recte incedentibꝫ motu pedū. ma
li vero manu nitentibꝫ quia deficiunt ab eo quod natura maxime inten
dit. s. bonū. ⁊ tanto sunt ipotentiores ⁊ miseriores quāto bonū qđ negli
gunt est melius. Et dicunt ꝙ boni ambulāt tm̄ ꝙ nihil vie supest. ma/
li vero in foribꝫ errant. Item malus homo est homo sicut homo mortuꝰ
est homo. ⁊ id quod mali pñt hoc idem est impotentia eoꝝ. ⁊ ergo potē
tia maloꝝ est nulla. qꝛ solum malum ⁊ hoc est nihil qꝛ deus potest oīa
et non potest malum. Item mali nō sꝫ boni. igiꝰ non sꝫ potentes. quia
poñā est bona. Item naturalr̄ omnes appetunt oīe quod pt desiderari
scz summū bonum in quo est vera beatitudo. liquet igiꝰ illos solos potē/
tes qui hoc pñt adipisci. Sed hoc mali neqūnt qꝛ ad beatitudinem p/
bra. i. vicia non veniunt

¶ In scđo metro oñt de principibꝫ huius seculi si sꝫ mali qūo veraci
ter sint ipotētes quia non possunt facere quod volūt qsi ligati grauibꝰ
catenis. flagellanꝰ etiam acerbis passionum aculeis nec vnqꝫ tranquil/
li sꝫ. sed agitāꝰ rabie. supbia. libidine. tristicia. spe vana

¶ In tercia prosa phia oñdit malis nunqꝫ deesse sua supplicia. nec bo
nis deesse sua premia. Nullum est pmium nisi rōne boni. Boni aūt nun
qꝫ carent bono qꝛ nemo pōt esse bonus q̇ caret bono. igiꝰ nunqꝫ carent
pmio. Item oīs pena est rōne mali. qꝛ mali nunqꝫ volunt carere malo.
igiꝰ nunqꝫ carent supplicio. Supplicium eīn summum est exptem eē bo
ni. Nec aūt pena que inseperabiliter adest malis naturā vehemenꝰ infi
cit. ⁊ ab humana conditione deijcit. ita vt cum probitate deserta quis
hō esse desierit. nec in diuinam conditionē trāsire possit. vertaꝰ in beluā
vt auarus lupus. iracūdus canis. fraudulētus vulpes. accidiosus asinꝰ
inconstans auis dicaꝰ. Econtra cum ipsum bonū beatitudo sit bonos
oēs eo ipso ꝙ boni sꝫ fieri beatos liquet. ⁊ qꝛ beati sꝫ eos cōuenit eē de/
os quod vtiqꝫ summū pmium est inauferibileqꝫ. ⁊ qꝛ pmium bonoꝛuꝫ
est fieri deos. suppliciū maloꝝ est fieri bestias

¶ In metro tercio phia causa solacij introducit fabulam Ulixis cu
ius socij ꝑ quandam que Circe dꝛ transformati fuerant in diuersas be/
stias corporaliter non mentaliter quia sensum retinebant. Et concludit
ꝙ transformatio mentis per vicia corpore manente eodem peior est qꝫ
transformatio corporis in beluam aīa sua manente si talis transformatō
esset possibilis ꝑ naturam.

¶ In psa quarta Boetius ꝯsentit rationibꝫ supradictis ꝙ mali sꝫ
infelices. tm̄ adhuc quasi laycali more indignaꝰ eis ꝙ seuiunt in bonos
et vellet ꝙ hoc non possent sed potius cito auferrentur de medio. Hāc
impatientiā arguit philosophia ⁊ suo loco probare pmittit ꝙ non licet
sapiēti sic indignari sed magis cōpati. sicut facimus egrotis corporaliꝰ
Ualde eīn miseri sunt viciosi dū cupita que volūt pficiunt ⁊ miseriores
qꝫ si ea perficere non possent. Et subiungit ꝙ mali sunt feliciores qui sꝫ

puniti q̃ qui non sunt puniti. et tanto infeliciores quãto diuturniores. et quanto minus puniũtur. ⁊ ꝙ illi sunt miseriores qui faciunt iniuriam q̃ qui patiuntur eam. Etiam ostendit ꝙ miseria malorum est infinita si eorum vita esset infinita. quia eorum malicia est ipsoꝝ miseria. Et addit. ꝙ malos puniri bonum est. Primo quia quãdoq̄ resipiscunt a malo. Secũdo quia alij videntes terrorem declinant a malo. Tercio quia eoꝝ miserie additur aliquid boni scꝫ pena. que rõne iusticie bona est. Et ꝙ ad malum requiritur purgatoriũ vel infernus post mortem. ⁊ ꝙ opinio vulgi est contraria opinioni philosophie. ⁊ ꝙ opinioni vulgi non sit consentiendũ. ⁊ ille qui facit iniuriam est puniendus ⁊ non cui facta est iniuria. igitur primus est inferior. Ergo iudices potius debent incitari vt ꝯpatiantur facientib⁹ iniuriam q̃ patientib⁹ eandem. Quia ergo ad sapientẽ pertinet omne odium a se repellere. ⁊ cunctis velle prodesse. Ideo clementer debet expectare. ⁊ reuocare discolos ad penitentiã. ⁊ plus compati his qui inferunt iniuriam q̃ qui patiuntur eam. tanq̃ infeliciorib⁹

¶ In quarto metro philosophia iocunde confirmat ea que dixit. et exclamat cõtra homines illos qui bellicis motibus seinuicem ex odio ad mortem deducũt. dicens Nemo debet mortem malorum desiderare que per se multis modis appropinquat sine bello. Iuste quoq̄ diligendi sunt boni. ⁊ mali misericorditer.

¶ In quinta prosa Boetius quasi proficiens in scientia incipit plures dubitationes habere q̃ antea habuit. et ait. Perpendo ꝙ in bonis fortuitis est aliquid boni. eo ꝙ expediens est rectoribus ⁊ sapientib⁹ ⁊ gubernatorib⁹ policiarum habere ea. Et nunc stuporem meum deus rector exaggerat. qui in bonis fortune vtilia constituit. et recta ratione mundum gubernat. Quare ergo indifferenter prospera et aduersa accidunt bonis ⁊ malis. Quasi diceret. Si essem pollens opibus. honore reuerẽdus potentia validus ⁊c. vt olim fuerim. tunc medica ratio sufficeret. sed quia affligor impatientia me vexat. ⁊ idcirco totiens ad querendũ incitor. ⁊ ꝓ consolatione causam huius rei scire desidero. Et querit quare carceres ⁊ cruces ⁊ alia tormentoꝝ genera inuenta ꝓpter malos sepissime bonis eueniant. Et philosophia respondet. ꝙ sic videtur esse propter ignorantiã cause. scꝫ fati ⁊ diuine ꝓuidentie

¶ In quinto metro philosophia quasi preparando viam ad informandum Boetium dicit. ꝙ cõmune est hominib⁹ habere admirationem de rebus q̃ diu ignorant causas earum. sed illis scitis cessat stupor. ⁊ dat exemplũ de motu siderum arcturi. id est vrse maioris. quare scꝫ tardius mouentur ceteris astris. ⁊ de eclipsi solis ⁊ lune. que mira videntur ignaris. Similiter accidit. quia nemo miratur de inquietudine aquaꝝ flante coro. ⁊ de niuibus solutis a sole. Sic in ꝓposito si causa sciretur ⁊ admiratio cessaret. ⁊ durante ignorãtia cause durat ⁊ admiratio

¶ In sexta prosa Boetius adhuc instat pro declaratione questionis superius mote. scꝫ quare malis bona ⁊ bonis mala sepe contingãt. et philosophia premittit difficultatem eius. quia ista materia talis est vt soluta vna dubitatione alie innumerabiles succrescãt. sed tamẽ quia ista scire expedit afflicto. ideo saltem parum de eis tractabit. Et ponit ꝙ stabi-

Epilogatio

litas diuine mentis oĩa gubernat statuit ⁊ disponit. Premittit etiã ꝙ
oportet scire quid sit ꝓuidentia ⁊ quid fatum. ⁊ tunc ad hoc qđ ꝗ̃ritur
recto ordine ꝑuenitur Prouidẽtia ergo est ipsa diuina rõ in summo oĩm
principe ꝯstituta. Uel planius sic. Prouidẽtia est dispositio diuina siue
ordinatio existens in mente diuina. qua cuncta inferiora sunt prouisa ſm
statum sue nature. Fatum vero est dispositio inherens rebus mobilibꝫ
per quã ꝓuidentia omnia suis nectit ordinibꝫ. Et ponit ꝙ ꝓuidentia et
fatum non sunt vnum. ⁊ ꝙ fatum cum omnibꝫ sibi adiacentibꝫ dependet
a ꝓuidentia. Et ponit diuersas opiniones circa fatum. scꝫ a quibus vel a
quo exerceatur. ⁊ ꝙ omnia que fato subiacent. etiã diuine ꝓuidentie sub-
iaceant. ⁊ non ecõuerso. ⁊ declarat hoc de circulis circa eundem axem sup
se motis. Et quanto quid firmius se diuine continet. tanto firmius ꝓser
uatur a fatali mutatione. Deinde phĩa ꝯparat habitudinẽ fati ad ꝓui-
dentiam diuinã ꝑ quatuor similia. scꝫ fatum se habet ad ꝓuidentiã sicut
rõcinatio ad intellectum. id quod fit ad id quod est. tempus ad eternita
tem. circulus ad punctum medium. Postea ostendit que sint illa que fa
to disponunt. ⁊ ꝙ ea que apparent in rebus confusa non intelligentibꝫ sꝫ
in diuina ꝓuidentia ⁊ gubernatione ordinata. ⁊ qui pt̃ aduertere ista op-
timã in singulis inueniet rõnem ¶ Item ꝙ indifferẽter bonis ⁊ malis
prospera ⁊ aduersa ꝯtingant nõ fortuito sed summo libramine ꝓcedit ex
ꝓuidentia ordinatoris. sicut qui quosdã scit dignos p̃mio. quosdã suppli
cio. Deĩn ostendit cãm generalẽ quare malis bona ⁊ bonis mala cõtin-
gant. scꝫ quia hoĩes nesciunt que sint bona vel mala. ꝓbans ꝑ simile me-
dici scientis diuersis corporibꝫ diuersa ꝯuenire medicamina. et nesciẽtes
varietatẽ corporꝝ diuersificatorꝝ in ꝯplexione ignorant cãm mutabilitatꝭ
curationis Etiã probat hoc ex ꝯtrario iudicio dei ⁊ hoĩm. allegans Lu
canum de iudicio deorꝝ ⁊ Cathonis Deĩn ponit cãs speciales q̃re malis
bona eueniũt. ⁊ est vna q2 posset fieri deterior si hoc bonũ sibi nõ venisset
Qꝫ aũt bonis mala nõ eueniunt facit eorum meritum. ⁊ ideo eis euenit
bonum vt improbitas preualens reꝓmatur ¶ Item si q̃dam modesti
affligerent̃ deficerent. Et ꝙ boni reprimunt̃ ⁊ eis mala adueniũt hoc est
ideo. ꝙ aliqui eorꝝ longa felicitate gloriari possent. ⁊ si nõ exercitarent̃ sup
birent. Scđo vt inde magis mereant̃. ⁊ exercitatiõe in ꝟtutibꝫ ꝯfirment̃.
Tercio q2 aliqui plus metuunt q̃ꝫ debent. Quarto q2 aliq̃s plus ꝓ̃sumit
de se q̃ꝫ debet. Quinto ꝓpter glãm p̃ciose mortis. Sexto ꝓpter exemplũ
aliorꝝ. Qꝫ aũt malis mala adueniãt nemo miratur. sꝫ ꝙ eis bona eueniãt
Prima cã est ne fiant peiores. scđa vt emendent̃. tercia vt eorꝝ miseria ma
ior existat. Deĩn ostendit cãm quare mali malos puniãt. q2 sic tales ma
li fiunt boni. Postea exclamat de ꝑtractatiõe tali ampliori,

¶ In sexto metro ꝯfirmat phĩa que dicta sunt ꝑ similitudinẽ iocun-
de alloquens Boetium. vt sic recreatus ad sublimiora tendat. ⁊ cõmen
dat diuinam ꝓuidentiam in regimine corporꝝ celestium. elementorꝝ. tem
porum. generabilium ⁊ corruptibilium ex parte dei regentis Ait ergo. si
vis pura mente summi dei iudicia intelligere. aspice celum ⁊ disciplinam
stellarꝝ ⁊ anni cursus q̃ꝫ varij videntur. ⁊ tamẽ vnum non cõfundit aliud
et sic in actibꝫ humanis omnia recte ordinantur

Epilogatio

¶ In septima prosa phia ꝯcludit ex p̄dictis ꝙ omnis fortuna est bona tanq̄ a deo infallibil'r administrata vnicuiq̄ s'm sua merita. nā iocunda remunerat. aspera exercet vel corripit. Et oñdit ꝙ est ꝯtrariū vulgo q̄si di. O boeti caue ne seq̄ris vulgi opiniōnē. quod semꝑ aduersa iudicat mala. sꝫ attende qd̓ in tua ptāte est qualē vis habere fortunā. Et ꝑ hoc tā dem facit exhortationē vt fortuna magn̄imiter toleretur. ꝯcludens eē in hoīs ptāte formare sibi fortunā qualem velit

¶ In septimo metro phia ꝯfirmat suam exhortationē exemplo viroꝝ fortiū. qui spretis voluptatibꝫ spe laudis ⁊ glorie labores maximos subiere. Et per hoc hortatur ꝟtuosos ne desistant a ꝓposito suo ꝓpter labores difficile em̄ est mediū tenere. Et ponit tres fabulas q̄si solaciādo ipsi boetio ne ꝯuetur feriosis Cōcludit aūt O fortes ite nunc altas vias ad suꝑna. si tanta fecerint infideles ꝓ inani gloria. cur vos inertes ⁊ pigri terga nudatis. i. labores respuitꝫ. qñ suꝑata carnalia donāt nobis celestia p̄mia

Quintus ⁊ vltimus liber sex habet prosas ⁊ quinq̄ metra

In hoc vltimo libro phia soluit quedam dubia ex supra dictis ꝓuenientia. Nam supra tetigit aliqua multum intricata que non plene exposuit. scꝫ de ꝓuidentia ⁊ de fato. Ex quibꝫ videtur concludi. ꝙ si ita precise deus omnia disponit. ergo neq̄ casus neq̄ fortuna est neq̄ liberum arbitrium

¶ In prima prosa Boetius ꝯmendat actum phie ⁊ dat occasionem tractādi de casu mouens questionē. An aliquid sit casus. an oīno nihil. et dicit Experior em̄ quod suꝑ dixisti. ꝙ materia de ꝓuidentia sit nimis implicata. Nam ego omnia casualiter putabā euenire. tu vero ecōtra ꝓbasti nulla. Si ergo ita est tūc multa dicta antiq̄ꝝ sunt falsa. qui posuerūt casum esse. Ad hec phia rñdet. ꝙ si ita casum diffiniā sicut tu videris diffinire. tunc dico casum oīno nihil esse. non em̄ est motus temerarius nulla causaꝝ ꝯnexione ꝓductus. qꝛ ex nihilo nihil fieri potest. nec vllus temeritati locus in vniuerso relictus est. ꝓhibente deo qui oīa ordinat. Si autē cum meo Arestotele ⁊ nō cum vulgo sentis. tūc dico casum esse sicut s'cdo phisicoꝝ ait Quotiēs aliquid cuiuspiā rei grā geritur. ⁊ aliud quibusdā ex causis q̄ quod intendebat ꝯtingit. casus vocatur. Id est casus est euētus inopinatus ex ꝯtingentibꝫ causatus in his que gerunt ob aliq̄d. Et ponit exemplū de fossione terre ⁊ auri reꝑtione dicens. vt si q̄s agrū colendi causa terrā fodiens aurū reꝑiat. euētus iste etsi nō habeat cām intentā habet tñ causam ꝯfluentem ex diuina ordinatiōe ꝓcedentem

¶ In primo metro phia oñdit ꝑ simile duoꝝ fluuioꝝ. s. tygris ⁊ eufratis. quō euentus casualis habeat se ad diuinā ꝓuidentiā. In achemenia est q̄dam rupis. de qua fons scaturit a se deriuās duo flumina. q̄ dicuntur tygris ⁊ eufrates. post aliqd̓ autē spaciū iteꝝ ꝯueniunt ⁊ vnū flumen efficiunt. Si q̄s ergo disponeret nauim vel lignū in vnū illoꝝ. et sił'r nauim vel lignū in alterū. s'm naturā aquaꝝ descenderēt donec tandē sił'r iungerent preter tñ intentionē disponētis. Sic est de casu syllogizandū. qꝛ qd̓ homo nō aduertit hoc tñ ordo nature diuine supplet

Epilogatio

¶ In secūda prosa Boetius quasi plene informatus de ꝓuidentia et fato ⁊ casu. iam dubitare incipit an etiam sit liberum arbitrium pro eo ꝙ omnia ꝯstringuntur cathena fatalis necessitudinis. Ad hoc philosophia respondet. ꝙ omnino est. licet in diuersis non eadem facultas sit ꝓsequendi volita. ⁊ fugiendi nolita. Nam boni sunt veri liberi arbitrij. deo libere inherendo. ⁊ mali ex propria libertate serui efficiuntur ad infima ⁊ vicia voluntarie tendendo. Etiā ꝓuidentia non excludit libertatem. quia sumministrando ⁊ mouendo non imponit necessitatē. sed libere permittit agere quod placet. ⁊ vnicuiq; reddit ẜm sua merita. Et sic actus liberi arbitrij cadunt sub diuina ꝓuidentia. Ostendit etiā liberum arbitriū esse aliter in angelis ⁊ aliter in hominibus

¶ In scd̄o metro phia ꝯmendat excellentiā diuine cognitiōis in ꝯparatione ad solem materialē. ⁊ sic hilariter p̄dicta vera esse oñdit. adducēs exemplū mellifluí Homeri dicentis. ꝙ licet sol sit immēsi splēdoris. ⁊ omīa in superficie ꝑlustret. tñ non p̄t intima terre viscera illuminare. Sed nō sic sol iusticie deus potest impediri. qui omnia ex alto cernit p̄ntia preterita et futura. Et ideo ipse veraciter dici p̄t verus sol

¶ In tercia prosa Boetius ꝯq̄ritur se rursus difficiliori ambiguitate confundi. q: nō potest capere quō simul in veritate stat liberū arbitrium cum diuina ꝓuidentia. Et oñdit diuinā ꝓuidentiā ⁊ liberum arbitrium esse incōpossibilia tali rōne. Que infallibiliter ꝓuidentur de nccitate eueniunt. s; omnia infallibil'r a deo ꝓuidentur. ergo si ab eterno nō solum facta. sed etiā consilia ⁊ volūtates ꝓuident a deo. nulla erit arbitrij libertas ¶ Alia rō. sicut se h; scia respectu scibilis p̄ntis. sic p̄scientia respectu effectus futuri. s; cum scio aliq̄d in p̄nti esse. necesse est ip̄m esse. ideo cū prescitur aliquid futurū esse ncc̄e est ipsum futurum esse. sed deus prescit omnia futura. igitur nccāriō eueniunt. ¶ Tercia rō. quicūq; existimat rem aliter esse q̄ est eius existimatio est falsa. ⁊ non scita sed fallax opinio. Si igitur diuina ꝓuidentia prescit aliquid futurū. ⁊ si ipsum non nccārio euenit sicut prescit presciētia dei. tunc ꝓuidentia dei non est scientia. quod est absurdū dicere. Igitur futura a deo ꝓuisa nccārio eueniūt. Post h̄ improbat modos quibus aliqui nitunt saluare ꝓuidentiā diuinā. Primus modus est. vt dicatur deū ea que ꝓuidet iudicare infallibiliter. que possent nō euenire. sed hoc nō. quia tūc falleret diuina ꝓuidentia. Scd̄s modus est. vt dicatur deum ꝓuidere futura indetermiate sic vt futura. Sed isto mō ꝓuidentia dei nō est certa. Tercius modus est. vt dicātur oīa euenire ex nccitate. ⁊ liberū arbitrium auferat nihil esse Tūc ponit incōuenientia que sequunt si auferat liberum arbitriū. Primū q: tunc leges ⁊ statuta nō valerent. Scd̄m q: tūc deus esset auctor maloꝝ. Terciū q: tunc tollerent actus dep̄candi deum ⁊ sperandi in deo. quibus homines maxime ꝯiungunt deo. Et sic Boetius videns multa incōuenientia sequi ex ablatiōe liberi arbitrij quasi ꝑplexus nescit q̇d ꝯducendū sit

¶ In tercio metro adhuc Boetius ꝓseq̄tur materiā prefatā. ⁊ mirādo q̄rit que cā sit q̄re sil' esse nō p̄nt ꝓuidentia ⁊ liberū arbitriū. volens ꝙ apparētia discordie ꝓueniat ex debilitate intellectus. Et h̄ sic oñdit. si dr ꝙ mens obruta tenebris nequit cognoscere tā subtiles nexus reꝝ. tūc ite

rum noua questio oritur. quare scꝫ tātū laborat ⁊ desiderat ista scire cum nemo querat quod ignorat. ⁊ si inueniat quesitum nō cognosceret inuentū. Aut forte mens summarie aliquid scit ⁊ de singulis nihil. Aut neqꝫ nouit oīa nec penitus nescit. sed quasi summaꝫ meminit ⁊ retractando cōsulit ⁊ subtiliter aduertit q̄ aliqn̄ sciuit vt illis que neglexit iterꝫ queat addere aliquas ꝑtes. Et sic vult dicere ꝙ anima sciat causam incōpassionis inter prouidentiam ⁊ liberum arbitrium in vniuersali. sed nescit in speciali ⁊ in propria forma

¶ In prosa q̄rta post longam Boetius vacillatōem in qua visus est q̄si aliqualiter subtilis ⁊ aliqualiter rudis more scholariū nouiciorum q̄ inuoluunt sentētias sermonibus imperitis iam phia vrbane alloquiᷓ ipm nec ꝯfundere disponit. sed dulciter attrahere vt plenius erudiat dicēs. O Boeci hec est vetus q̄rela de ꝓuidentia ⁊ olim a Tullio vehemēter agitata ⁊ a te diu quesita necdū ab vllo vestrum firmiter expedita. Et hec ē causa vestri defectus ꝙ humane ratiocinatōis motus ad diuine ꝑsciētie simplicitatem nō potest attingere. hoc si posset nihil dubietatꝫ remaneret Sed nūc temptabo ista tibi patefacere. Volens igiᷓ soluere questioneꝫ Boetij resumit solutōem prius improbatā que est bona in hoc ꝙ ponit ꝑsciētiam nō esse causam nccitatis futurorum. Dixit em̄ nō ideo futura ꝓueniūt quia deus ea preuidit. Sed fuit mala in hoc. qꝛ ponit futura esse tām presciētie dei. ⁊ dicit. si tolleretᷓ presciētia dei nequaq̄ tolleretᷓ liberuꝫ arbitriū ad nccitatem. Et si iterū esse poniᷓ ⁊ nihil nccitatis iniūgere rebus futuris manet iterū liberum arbitriū. Deinde oñdit phia ꝙ prescia diuina nō est signū necessitatis in reb⁊ futuris. ⁊ ꝙ modus ꝓbandi ex signo nō est efficax. Deinde qꝛ ex dictis videᷓ seq̇ ꝙ aliqua pn̄t ꝑsciri que tn̄ nccārio nō eueniunt. Si aūt nccārio eueniūt pn̄t nō euenire. ita ꝙ aliqn̄ ꝑscitum a deo nō eueniat. g̊ phia dubitando de h̄ querit. Et soluit ꝙ licet futura in comparatione ad diuinā prouidētiam sint in necessitate ꝯditionata. nō tamē oīno sunt nccāria nccitate absoluta. Dicit ergo. putas ꝙ prouidētia imponit futuris nccitatem. si ita est quare non imponit rebus presentib⁊ nccitatem. Et ponam⁹ añ oculos quadrigaꝫ cū auriga videmus quātam diligentiam facit. si g̊ nccārio fieri oꝫ oīa. ergo vector frustra vtitur libertate ⁊ arte sua. In hūc modum cetera ꝯsidera. Tunc phia discutit scōm motiuum Boetij. Utrū futura incerta qualia sūt cōtingentia possunt certe presciri. Dixit em̄ ꝑus nihil scia cōprehendi posse nisi certum. Sed assignat phia causam erroris. quia putatur ꝙ facultas cognitionis sit ꝑm facultatem rei cognite ⁊ nō cognoscētis quod falsum est. Exemplū est de corporis rotunditate. quam aliter visus aliter tact⁹ cognoscit. visus em̄ a remotis existens ꝯgnoscit. tactus in propinquo ꝑ ꝑtes. Similiter ipse homo aliter cognoscit sensu. aliter ymaginatōne. aliter ratione. aliter intelligētia. Deinde oñdit ꝙ quicq̇d ꝑt virtus inferior etiam ꝑt ꝟtus supior ⁊ amplius. ⁊ compat illa q̄tuor ad inuicē subtiliter vt in textu. Si hoc potest homo q̇d potest deus.

¶ In metro quarto ostēdit a q̇bus ortū habuit error illoꝝ qui dixerūt ꝙ res cognoscūtur ꝑm ꝓpriā naturā. q̇ error magnū prebuit impedimētū ad alia cognoscenda. qꝛ a magnis philosophis inuentus ⁊ defensus fuit.

Epilogatio

Stoyci em̄ q̄si ad angelicam puritatē tēdere cupiētes. si possibile fuisset
cū Dyonisio dixissent quosdā homines diuina passiue didicisse. Sed q̇a
tantū misteriū nondū reuelatū eis fuerat. fecerūt quod potuerūt dicētes
aīam tm̄ pati in cognoscēdo. non aūt agere. ⁊ sic cognitio intellectiua ꝫm
eos solū perficeret̄ ex hoc ꝙ corpora exteriora suas siītudines imp̄imunt
in mēte. ita ꝙ mens se solū habeat in rōe patientis. ⁊ res ad extra in ratiōe
agentis. Ex quo sequitur ꝙ patiens trahitur ad naturaꝫ agētis ⁊ nō ecō
uerso. ⁊ ꝙ cognitio sequitur naturam rei cognite ⁊ nō naturam cognoscē
tis. sicut in tabulis rasis fit. in quibꝫ scribunt̄ notule ipsis nihil agentibꝫ.
hoc aūt nō potest stare. quia anima discernit. colligit. diuidit. immo nūq̄
ociosa est. sed more ignis agitat nunc infima nūc suprema. Unde patꝫ ꝙ
anima plus agit q̄ȝ patiatur in cognoscēdo. Applicat autem ista ad deū
vt sequitur in sequenti prosa.

¶ In prosa quinta ponit ph̄ia multos modos cognitionuꝫ vltra quos
diuina supeminet ⁊ probat specialiter diuinam cognitionem esse ꝫm mo-
dum cognoscētis ⁊ nō rei cognite. ⁊ ponit insufficiētiam eoꝝ q̇ ex hoc mo
do cognoscendi nostro probant diuinam prouidētiam ponēs exemplum
de quatuor virtutibꝫ cognoscitiuis subordinatꝭ. hortaturq̄ȝ vt diuine mē
ti humana ratio se summittat. Nisi enim erigamus ad cacumē summe in
telligentie ratiocinatōem nostram nō possumus ꝑticipes fieri illius sapi
entie q̄ vltra nos est. illic enim ratio videbit quod in se nō potest intueri. ⁊
de futuris certissimam sciam habebit

¶ In metro quinto ⁊ vltimo ph̄ia iocūde hortatur ad idē. s. sursuꝫ men
te tendere. q̄r al's nō est possibile vt q̇s possit capere qūo dei intelligentia
ꝯtingentes res certitudinaliter ꝓuidet. ꝓcedit aūt hec exhortatio a siītu
dine corꝑis humani. nā cetera aīalia habēt faciē depssam ad terrā. solus
hō stat recto corꝑe. ⁊ iō celestia p̄ncipaliter debet querere.

¶ In prosa sexta ⁊ vltima procedit ph̄ia ad longū ꝯfirmando predicta
et soluēdo instantias suprapositas videlicet ꝙ ꝓuidētia nō impedit arbi
triȷ̄ libertatem ⁊c̄. Unū ait. vt possimus cognoscere q̄ sit scia dei quantum
fas est intueamur q̇s sit diuine substātie status. Deum igit̄ eternuꝫ esse
ꝯstat. Eternitas āt est interminabilis vite tota simul ⁊ ꝑfecta possessio
ex hac diffinitione ꝓbat totū intentū suū. quia deus neq̄ȝ ꝯditis rebꝫ anti
q̇or videri debet tꝑis quātitate. sꝫ simplicis potius ꝓprietate nature ⁊ ma
nifestat qūo tꝑalia deficiunt a simplicitate diuine nature quā nitunt̄ imi-
tari. Deinde ponit ph̄ia ꝙ scia diuina. nō prescietia. nō preuidētia. sꝫ ꝓui
dentia vocat̄. Tunc soluit rōes sibi superius factas ꝯtra ꝓuidētiam vo
lens ꝙ sicut nostra p̄ns scia nō est causa necessitatis essendi eorum que sci
mus. sic nec dei prouidētia coꝝ que prouidet. Deinde ostēdit ꝙ circa cō
tingētia stat certa cognitio dei ⁊ incertus euentus rei. Deinde fortificat
p̄mam rōem vt formalius soluatur ⁊ soluit eā per distinctiōem nccitatis
ꝯditionate ⁊ simplicis. Deinde ꝯcludit ex premissis ꝙ illa simul stāt. ali
qua ꝫm se esse ꝯtingentia ⁊ incerta. ⁊ sic libera ⁊ soluta prorsus in sui natu
ra vident̄. que tñ ad diuinū intuitū cūcta inspicientē relata. nccāria dicun
tur. ⁊ certitudinaliter eueniūt. itaq̄ȝ diuina notio minime reꝝ qualitatem
ꝑturbat. Deinde obijcit ꝯtra illā solutōem. quia sic nō videt̄ esse ꝯtīgentia.

Epilogatio

inter ↄtingens ⁊ necãriũ. Et soluit sic ꝙ idẽ relatũ ad diuersa pt̃ esse contingẽs ⁊ necẽarium. Tunc obijcit ↄtra solutõem datam. tñ qlibet hõ põt mutare suũ ꝓpositum. soluit sic. nec ꝑ hoc effugit diuinam ꝓuidentiã. Deinde querit vtrũ ex nostra mutatione mutet diuina scientia. ⁊ dicit ꝙ non quia deus illam mutatõem etiam scit. quia oĩa simplicissime cõprehendit. Tandem concludit ex premissis compossibilitatem liberi arbitrij cũ diuina ꝓuidentia ostẽdens leges esse bonas. ⁊ ꝑ deuz bonis premia. malis supplicia dispensari. spem ⁊ preces nõ frustra fieri. Demum post omnia quasi naturaliter tractata theologicam infert conclusionem dicens. Auersamini igitur vicia. colite virtutes. ad rectas spes animum subleuate. humiles preces in excelsa porrigite. Magna vobis est si dissimilare nõ vultis necessitas indicta probitatis. qui ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis.

¶ Deo gratias.

¶ Libri quinqꝫ de consolatione philosophie Boetij Rhomani consulis ac oratoris splendidissimi. vna cum cõmentaria editione: per Henricum Quentell in Colonia diligenter elaborati expliciunt Anno gratie Millesimo. cccc. xciij. pridie kalendas nouembris

In tercio parte videtur esse triplex [illegible] consolacionem [illegible] fama laudabilem [illegible] est fama bona [illegible] Tercia ut [illegible] quia [illegible] non curare mortalia aut non recte gubernare [illegible] falso opinamur [illegible] totum opus concludit [illegible] spes / preces [illegible] non possunt / Manet [illegible] vicia [illegible] in calce librum conclusit dicens

Stephanus de plessa

